

नेपाल राष्ट्र बैंक

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

पत्र संख्या: बै.वि.नि.वि./नीति/परिपत्र/०४/०८०/८१

केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं।
फोन नं.: ४४९९८०४/५
Web Site: www.nrb.org.np
पोष्ट बक्स: ७३

मिति: २०८०/०६/३०

इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु,

महाशय,

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७९ तथा सो पश्चात २०८० असोज मसान्तसम्म जारी गरिएका परिपत्र तथा संशोधनहरु एकीकृत गरी तयार पारिएको यसै साथ संलग्न एकीकृत निर्देशन, २०८० जारी गरिएको हुँदा सोहीवमोजिम गर्नु/गराउनु हुन नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरिएको छ।

भवदीय,

(डा. सत्येन्द्र तिमिल्सिना)
का.मु. कार्यकारी निर्देशक

बोधार्थ :

- (१) श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, गम्भरको कार्यालय।
- (२) श्री नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय, वित्तीय क्षेत्र व्यवस्थापन तथा संस्थान समन्वय महाशाखा, सिंहदरवार।
- (३) श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग।
- (४) श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग।
- (५) श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, गैर-बैंक वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग।
- (६) श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, विदेशी विनियम व्यवस्थापन विभाग।
- (७) श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, आर्थिक अनुसन्धान विभाग।
- (८) श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, कानून महाशाखा।
- (९) श्री नेपाल बैंकर्स संघ, सेन्ट्रल विजनेश पार्क, थापाथली।
- (१०) श्री डेमलपमेण्ट बैंकर्स एसोसिएसन, अनामनगर।
- (११) श्री नेपाल वित्तीय संस्था संघ, डिल्लीबजार।

नेपाल राष्ट्र बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गका
इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुलाई जारी गरिएको

एकीकृत निर्देशन, २०८०

(एकीकृत निर्देशन, २०७९ र सो पश्चात २०८० असोज मसान्त सम्म जारी भएका
परिपत्र/निर्देशन समेतलाई समावेश गरी परिमार्जन गरिएको)

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
२०८० असोज

नेपाल राष्ट्र बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गका
इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुलाई जारी गरिएको

एकीकृत निर्देशन, २०८०
खण्ड-१
(निर्देशनहरु)

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

विषय-सूची

<u>क्र.सं.</u>	<u>विषय</u>	<u>पृष्ठ संख्या</u>
१. न्यूनतम पुँजीकोष सम्बन्धी व्यवस्था		१
२. कर्जा प्रवाह, वर्गीकरण तथा कर्जा नोक्सानी सम्बन्धी व्यवस्था		३
३. एकल ग्राहक तथा क्षेत्रगत कर्जा सापट र सुविधाको सीमा निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था		२८
४. लेखानीति तथा वित्तीय विवरणहरुको ढाँचा सम्बन्धी व्यवस्था		३५
५. जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था		४१
६. संस्थागत सुशासन सम्बन्धी व्यवस्था		४९
७. सुपरिवेक्षकीय निर्देशन लागू गर्ने कार्य तालिका सम्बन्धी व्यवस्था		७१
८. लगानी तथा सहायक कम्पनी सम्बन्धी व्यवस्था		७४
९. तथ्याङ्क विवरण सम्बन्धी व्यवस्था		८०
१०. संस्थापक सेयर नामसारी वा खरिद/बिक्री वा हक हस्तान्तरण सम्बन्धी व्यवस्था		८१
११. सह-वित्तीयकरण कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था		९१
१२. कर्जा सूचना तथा कालोसूची सम्बन्धी व्यवस्था		९६
१३. अनिवार्य मौज्दात/वैधानिक तरलता सम्बन्धी व्यवस्था		११०
१४. शाखा/कार्यालय खोल्ने सम्बन्धी व्यवस्था		११४
१५. व्याजदर सम्बन्धी व्यवस्था		१२४
१६. वित्तीय स्रोत संकलन सम्बन्धी व्यवस्था		१३०
१७. विपन्न वर्ग तथा तोकिएका क्षेत्रमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था		१३७
१८. स्तरोन्नति हुने, कार्यक्षेत्र विस्तार वा संकुचन तथा गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी व्यवस्था		१४५
१९. सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी व्यवस्था		१५२
२०. वित्तीय ग्राहक संरक्षण तथा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी व्यवस्था		१६६
२१. विविध व्यवस्था		१७२
२२. अनुसूचीहरु		१८७

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. १/०८०

न्यूनतम पुँजीकोष सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कायम गर्नु पर्ने न्यूनतम पुँजीकोष सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. कायम गर्नु पर्ने न्यूनतम पुँजीकोष

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले देहायबमोजिमको व्यवस्थानुसार न्यूनतम पुँजीकोष अनुपात कायम गर्नु पर्नेछ ।

संस्था	न्यूनतम प्राथमिक पुँजी तथा पुँजीकोष कायम गर्नु पर्ने व्यवस्था
“क” वर्ग तथा “ख” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकहरु	Capital Adequacy Framework, 2015 बमोजिम*
“ख”** र “ग” वर्ग	Capital Adequacy Framework, 2007 (Updated July 2008) बमोजिम

* वाणिज्य बैंकहरुले आ.व २०८०/८१ देखि Capital Adequacy Framework 2015 मा व्यवस्था भएमोजिमको Countercyclical Buffer कायम गर्नु पर्नेछ । आ.व २०८०/८१ को अन्त्यसम्ममा यस्तो Buffer ०.५ प्रतिशत कायम गर्नुपर्नेछ ।

**** राष्ट्रियस्तरका विकास बैंक बाहेक**

२. पुँजीकोष

पुँजीकोष भन्नाले प्राथमिक पुँजी र पुरक पुँजीको योग सम्भन्नु पर्दछ ।

“क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्था तथा “ख” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकहरुले पुँजीकोषको गणना संलग्न अनुसूची १.१ मा व्यवस्था भएको Capital Adequacy Framework, 2015 बमोजिम गर्नु पर्नेछ । राष्ट्रियस्तर बाहेकका “ख” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्था र “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पुँजीकोषको गणना संलग्न अनुसूची १.२ मा व्यवस्था भएको Capital Adequacy Framework, 2007 (Updated July 2008) अनुसार गर्नु पर्नेछ ।

३. पुँजीकोष सम्बन्धमा पठाउनु पर्ने विवरणहरु

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले जुनसुकै समयमा पनि तोकिएको अनुपातमा न्यूनतम पुँजीकोष कायम गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले पुँजीकोषको विवरण प्रत्येक महिनाको मसान्तको वित्तीय विवरणका आधारमा तोकिएको ढाँचामा तयार गरी आन्तरिक लेखापरीक्षकबाट प्रमाणित गराई यस बैंकको रिपोर्टिङ पोर्टल मार्फत प्रत्येक महिना समाप्त भएको ७ दिनभित्र पठाई सक्नु पर्नेछ ।

४. ICAAP मार्गदर्शन सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस बैंकबाट जारी गरिएको Internal Capital Adequacy Assesment Process (ICAAP) Guidelines पालना गर्नुपर्नेछ ।

५. लेखापरीक्षण गराउन सकिने

पुँजीकोष पर्याप्त नभएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको व्यावसायिक अवस्थाबारे जानकारी लिन यस बैंकले आवश्यक ठानेमा मूल्याङ्कन लेखापरीक्षण (Due Diligence Audit) गराउन सक्नेछ र सो वापत लाग्ने खर्च सम्बन्धित संस्थाले नै भुक्तानी गर्नु पर्नेछ ।

६. पुँजीकोष सम्बन्धी निर्देशनहरुको पालना नभएमा हुने कारबाही

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पुँजीकोष सम्बन्धी निर्देशन पालना नगरेमा शीघ्र सुधारात्मक कारबाही सम्बन्धी विनियमावली, २०७४ बमोजिमको कारबाही हुनेछ ।
- (ख) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कुनै अर्थिक वर्षको बीचको कुनै अर्थिमा तोकिएको अनुपातमा न्यूनतम पुँजीकोष कायम गर्न नसकेको भएतापनि सोही अर्थिक वर्षको अन्त्यमा तोकिएको अनुपातमा न्यूनतम पुँजीकोष कायम भएको आधारमा नगद लाभांश तथा बोनस सेयर घोषणा/वितरण गर्न पाईने छैन ।

७. खारेजी र बचाऊ

- (१) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-
एकीकृत निर्देशन, २०७९ को न्यूनतम पुँजीकोष सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा निर्देशन नं. १/०७९ बाट जारी गरिएको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।
- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. २/०८०

कर्जा प्रवाह, वर्गीकरण तथा कर्जा नोक्सानी सम्बन्धी व्यवस्था ।

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जा सापटको वर्गीकरण र सोको सम्भावित नोक्सानीमा कायम गर्नु पर्ने व्यवस्थाका सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. कर्जा सापटको वर्गीकरण

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जा/सापटको साँचा वा व्याज भुक्तानी हुनुपर्ने भाखा नाघेको अवधिका आधारमा सम्पूर्ण कर्जा सापटलाई देहाय बमोजिम वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ :

(क) सक्रिय कर्जा (Performing Loan) : सक्रिय कर्जामा निम्नानुसारका असल र सूक्ष्म निगरानी कर्जा पर्नेछन्:

(१) असल (Pass) :

- (अ) भाखा ननाघेका र १ महिनासम्म भाखा नाघेका कर्जा/सापट,
- (आ) मुद्रती रसिदको धितोमा गएका कर्जा तथा सापट,
- (इ) नेपाल सरकारको सुरक्षणपत्र तथा नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्रको धितोमा गएका कर्जा तथा सापट,
- (ई) पर्याप्त सुरक्षण लिई प्रति ग्राहक बढीमा रु. १० लाखसम्म प्रवाह भएको सुनचाँदी कर्जा ।

तर, अतिरिक्त धितो सुरक्षण वापत मुद्रती रसिद वा नेपाल सरकारको सुरक्षणपत्र वा नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र धितो राखी कर्जा प्रवाह गरेमा त्यस्ता कर्जा तथा सापट र रु. १० लाखभन्दा बढीको सुनचाँदी धितो कर्जालाई भने भाखा नाघेको आधारमा वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ ।

(२) सूक्ष्म निगरानी (WatchList) :

- (अ) १ महिनादेखि ३ महिनासम्म भाखा नाघेका कर्जा/सापट
- (आ) १ महिना भित्र नविकरण नभएका वा अस्थायी रूपमा बढीमा ९० दिनसम्म भुक्तानी अवधि बढाईएका अल्पकालीन वा चालुपूँजी कर्जा ।
- (इ) अन्य कुनै पनि बैंक वा वित्तीय संस्थामा निष्कृय कर्जामा वर्गीकरण भएको ऋणीलाई प्रवाहित कर्जा ।
- (ई) साँचा र व्याज नियमित रूपमा भुक्तानी भएतापनि नेटवर्थ ऋणात्मक भएका वा लगातार तीनवर्षदेखि खुद नोक्सानीमा रहेको फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई प्रवाहित कर्जा ।

तर, निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका परियोजनालाई प्रदान गरिएका कर्जाको हकमा परियोजनाले व्यवसायिक उत्पादन शुरु गरे पश्चात ३ पूर्ण आर्थिक वर्षको वित्तीय विवरणको आधारमा मात्र यो व्यवस्था लागू हुनेछ ।

- (उ) रु. २ अर्ब वा सो भन्दा बढी रकमका सह-वित्तीयकरण कर्जामा परिणत नभएका बहुबैंकिङ्ग कर्जा ।
- (ऊ) यस बैंकले निरीक्षण गर्दा ऋणीको नगद प्रवाह तथा परियोजना सञ्चालनको अवस्था कमजोर भएको आधारमा सूक्ष्म निगरानीमा राख्ने भनी निर्देशन दिइएका कर्जा ।
- (ऋ) कर्जा स्वपुँजी अनुपात (Debt to Equity Ratio) ८०:२० भन्दा बढी हुने गरी प्रवाह भएका कर्जा । यस प्रयोजनका लागि सम्पत्तिको पुनर्मूल्यांकन गर्दा कुनै पनि फर्म, कम्पनी, वा संस्थाले सम्पत्ति पुनर्मूल्यांकन सम्बन्धी लेखामान मापदण्डको पूर्ण पालनाका आधारमा सिर्जित सम्पत्ति मात्र स्वपुँजीमा गणना गर्न पाउने छ ।
- (ए) यस बैंकले तोके बमोजिमको ऋण भुक्तानी आम्दानी अनुपात कायम नगरेका कर्जा ।

(ख) निष्कृय कर्जा (Non-Performing Loan) : निष्कृय कर्जालाई निम्नानुसारका वर्गीकरण गर्नुपर्नेछ :

- (१) कमसल (Sub-standard) : ३ महिनादेखि ६ महिनासम्म भाखा नाघेका कर्जा/सापट ।
- (२) शंकास्पद (Doubtful) : ६ महिनादेखि बढीमा १ वर्षसम्म भाखा नाघेका कर्जा/सापट ।
- (३) खराब (Loss) : १ वर्षभन्दा बढी अवधिले भाखा नाघेका कर्जा/सापट ।
- (४) बुँदा द बमोजिम पुनरतालिकीकरण/पुनरसंरचना गरिएका कर्जा ।

२. असल कर्जा सम्बन्धी थप व्यवस्था

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले ऋणीको कर्जा तिर्न सक्ने क्षमता, भावी नगद प्रवाह, आम्दानीको स्रोत जस्ता कर्जा प्रवाहका न्यूनतम आधारहरुको विश्लेषण पश्चात कर्जा सदुपयोगको सुनिश्चितता हुने गरी मात्र कर्जा प्रवाह/नवीकरण गर्नुपर्नेछ ।

३. खराब कर्जा सम्बन्धी थप व्यवस्था

भाखा नाघेको वा ननाघेको कुनै पनि कर्जा/सापटलाई देहायको कुनै पनि अवस्थामा खराब कर्जामा वर्गीकरण गर्नुपर्नेछ र सो को लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले उपयुक्त प्रणाली एवम् पूर्वाधारको विकास गर्नुपर्नेछ :-

- (क) ऋणी टाट पल्टेमा वा टाट पल्टेको घोषणा भएमा,
- (ख) ऋणी बेपत्ता भएमा वा ९० दिनसम्म सम्पर्कमा नआएमा,
- (ग) कर्जा दुरुपयोग भएमा,
- (घ) परियोजना/व्यवसाय सञ्चालन हुने अवस्था नरहेमा, परियोजना वा व्यवसाय सञ्चालनमा नभएमा,
- (ड) प्रतीतपत्र, जमानत तथा अन्य सम्भावित दायित्वहरु फोर्स लोन (Force Loan) को रूपमा कोषमा आधारित कर्जामा परिणत भएको अवस्थामा त्यसरी कर्जामा परिणत भएको मितिले ९० दिनसम्म असुली नभएमा,
- (च) कर्जा असुल हुन नसकी लिलामी प्रक्रिया शुरु भएको वा असुली प्रक्रिया अन्तर्गत अदालतमा मुद्दा चलिरहेको अवस्थामा,
- (छ) कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीमा कायम रहेका ऋणीलाई नयाँ वा थप कर्जा प्रदान गरेको अवस्थामा,
- (ज) सुरक्षणको बजार मूल्यले कर्जाको सुरक्षण हुन नसक्ने भएमा,

यस प्रयोजनको लागि सुरक्षण भन्नाले अचल सम्पत्ति धितो मात्र नभई परियोजना तथा परियोजनाको चल सम्पत्ति समेतलाई जनाउने छ ।

- (भ) खरिद वा डिस्काउन्ट गरेको विल्सको भुक्तानी मिति (due date) ले ९० दिनसम्म असुली नभएमा,
- (ब्र) कुनै व्यक्ति/फर्म/कम्पनीको नाममा रहेको कर्जा अर्को व्यक्ति/फर्म/कम्पनीले उपभोग गरेको अवस्थामा, तर एउटै समूहमा पर्ने फर्म/कम्पनीको हकमा कुल सीमा कायम गर्न बाधा पुग्ने छैन,
- (ट) टि.आर.कर्जा (Trust Receipt Loan) भुक्तानी गर्ने प्रयोजनको लागि प्रतीतपत्र खोल्दाका बखत उल्लेख नगरिएको अन्य कुनै नयाँ कर्जा स्वीकृत गरी प्रवाह भएमा ।
- (ठ) Credit Card कर्जा भाखा नाघेको मितिले ९० दिनभित्र अपलेखन नभएमा ।
- (ड) ऋणीले एउटै मिति वा अवधिको अलग अलग वित्तीय विवरण पेश गरेको अवस्थामा ।
- (ढ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट कर्जा लिई सम्बद्ध व्यक्ति वा संस्थालाई कर्जा/सापट प्रदान गरेमा ।

प्रष्टीकरण : यो निर्देशनको खण्ड (ग) को प्रयोजनको लागि “दुरुपयोग” भन्नाले जुन प्रयोजनको लागि कर्जा लिएको हो सोही प्रयोजनमा प्रयोग नगरेको, परियोजना सञ्चालनमा नरहेको, सम्बन्धित परियोजना/व्यवसायबाट आर्जित रकम ऋण तिर्नमा नलगाई अन्य कार्यमा प्रयोग गरेको, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणको क्रममा सुपरिवेक्षक, लेखा परीक्षणको क्रममा लेखापरीक्षकबाट दुरुपयोग भएको प्रमाणित भएमा कर्जा तथा सुविधाको दुरुपयोग गरेको सम्भन्तु पर्छ ।

४. आवधिक कर्जा सम्बन्धी थप व्यवस्था

- (१) किस्ताबन्दीमा प्रवाह गरिएका आवधिक कर्जा (Term Loan) को हकमा साँवाको किस्ताले भाखा नाघेमा सम्पूर्ण वक्यौता कर्जा रकमलाई नै किस्ता रकमको भाखा नाघेको अवधिको आधारमा वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ ।
- (२) जलविद्युत परियोजना, विद्युत प्रसारण लाइन (Transmission Line) केवलकार निर्माण परियोजना र नवीकरणीय ऊर्जा परियोजनामा प्रवाह भएका कर्जाको हकमा कुनै किस्ताले ९० दिनभन्दा बढीले भाखा नाघेमा त्यस्तो किस्ताको साँवा रकमलाई खराव वर्गमा वर्गीकरण गरी किस्ताको शतप्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ ।

प्रष्टीकरण : यस प्रयोजनका लागि “आवधिक कर्जा” भन्नाले एक वर्षभन्दा बढी भुक्तानी अवधि कायम गरी प्रवाह गरिएको कर्जा सापटलाई सम्भन्तु पर्दछ ।

५. सुनचाँदी धितो कर्जा सम्बन्धी थप व्यवस्था

देहायका व्यवस्था तथा शर्त पुरा गरी सुनचाँदी धितो राखी कर्जा प्रदान गर्न सकिने छ :-

- (क) संस्थाको कर्जा नीति/विनियमावलीमा सुनचाँदी धितो लिई कर्जा प्रदान गर्ने व्यवस्था उल्लेख भएको हुनु पर्ने,
- (ख) संस्थाले सुनचाँदीको कर्जा कारोबार गर्नु अगावै आवश्यक सुरक्षा व्यवस्था, सुरक्षणको मूल्याङ्कन व्यवस्था, ढुकुटी बीमा तथा जाँचकी सम्बन्धी व्यवस्था गरेको हुनु पर्ने,
- (ग) कुनै व्यक्तिलाई सुनचाँदी धितो कर्जा प्रवाह गर्दा त्यस्तो ऋणीले धितोस्वरूप दिएको सुन वा चाँदी जाँच गरी कर्जा सुरक्षित रहेको यकिन गरेर मात्र कर्जा प्रवाह गर्नु पर्नेछ । यसरी कर्जा प्रवाह गर्दा ऋणीले धितो स्वरूपदिएको सुन वा चाँदी एउटै थैलीमा राखिएको हुनुपर्नेछ । कथंकदाचित् कुनै ऋणीले दिएको एकभन्दा बढी थैलीहरू वा एकभन्दा बढी थैलीहरू राखिएको एउटा थैलीमात्र धितो राखी वा सुनचाँदीको परीक्षण जाँच नगरी सुनचाँदी धितो कर्जा प्रवाह भएमा त्यस्तो कर्जामा शतप्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

६. ओभरड्राफ्ट सीमा नाघ्ने गरी ग्राहकको खाताबाट साँचा तथा व्याज असुलउपर गर्न नपाइने

ओभरड्राफ्ट सीमा नाघ्ने गरी ग्राहकको चल्ती खाताबाट ओभरड्रन (Overdrawn) गरी कर्जाको साँचा तथा व्याज असुलउपर गर्न पाइने छैन ।

ग्राहकको खाता खर्च गरी साँचा तथा व्याज असुलउपर गर्दा खाता ओभरड्रन (Overdrawn) भई हिसाब राफसाफ नभएको खण्डमा यसरी असुलउपर नभएका कर्जाहरुमा ओभरड्रन गरेको साँचा रकम समेत बक्यौता कर्जा रकममा समावेश गरी त्यस्ता कर्जाहरु जुन वर्गमा पर्ने हो सो भन्दा एक तह मुनिको वर्गमा समावेश गर्नु पर्नेछ । तर, यस व्यवस्थाले ग्राहकको खातामा रहेको मौज्दात खर्च गरी साँचा तथा व्याज असुलउपर गर्न बन्देज लगाएको मानिने छैन ।

७. ग्रेस अवधि सम्बन्धी व्यवस्था

(क) सामान्यतया एक वर्षभन्दा बढी ग्रेस अवधि राखी आवधिक कर्जा प्रदान गर्न पाइने छैन । तर व्यवसाय तथा परियोजनाको प्रकृति अनुसार सो भन्दा बढी ग्रेस अवधि प्रदान गर्नुपर्ने भएमा के कति कारणले र कुन कुन आधारमा बढी ग्रेस अवधि कायम गर्नुपरेको हो सोको व्योरा खुलाई स्वीकृत गर्ने अखिल्यार प्राप्त अधिकारीले ऋणीले पेश गरेको Project Report र सोको औचित्यको आधारमा निर्णय गर्न सक्नेछ र सो को अनुमोदन कर्जा स्वीकृत गर्न अखिल्यार प्राप्त अधिकारी भन्दा एक तह माथिल्लो अधिकारीबाट गराउनु पर्नेछ । यस प्रयोजनको लागि सबभन्दा माथिल्लो स्तर सञ्चालक समिति हुनेछ ।

(ख) एक पटक तय गरिएको ग्रेस अवधि थप गरेमा त्यस्तो कर्जालाई पुनरसंरचना/पुनरतालिकीकरण गरेको मानिने र सोही बमोजिम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नुपर्नेछ । तर, विद्युत परियोजनाहरुको परिवर्तित Required Commercial Operation Date बमोजिम ग्रेस अवधि थप भएमा पुनरसंरचना/पुनरतालिकीकरण गरेको मानिने छैन ।

प्रष्टीकरण: ग्रेस अवधि भन्नाले कर्जा प्रवाह शुरु भएको मितिदेखि कर्जाको किस्ता भुक्तानी गर्न शुरु हुने मिति बुझ्नु पर्नेछ ।

८. कर्जाको पुनरतालिकीकरण र पुनरसंरचना सम्बन्धी व्यवस्था

(१) “पुनरतालिकीकरण” भन्नाले ग्राहकले लिएको कर्जा/सुविधाको भुक्तानी गर्ने अवधि/समय बढाउने प्रक्रियालाई बुझ्नेछ ।

(२) “पुनरसंरचना” भन्नाले कर्जा/सुविधाको प्रकृति वा शर्तमा परिवर्तन गर्ने वा बन्देजहरु थपघट गर्ने प्रक्रियालाई बुझ्नेछ ।

(३) ऋणीको ऋण तिर्ने क्षमतामा हास आएको कुनै अवस्था देखिएमा बैंक तथा वित्तीय संस्थामा ऋणीले पेश गरेको लिखित कार्य योजनामा उल्लिखित देहायका आधारमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्था विश्वस्त भएमा कर्जालाई पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचना गर्न सक्नेछ :-

(क) कर्जा सम्बन्धी कागजात तथा सुरक्षण पर्याप्त भएको प्रमाण,

(ख) कर्जा असुल हुने सम्भावनाबाबे इजाजतपत्रप्राप्त संस्था विश्वस्त भएको आधार, तथा पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचनामार्फत व्यवसायको निरन्तरताका सम्बन्धमा संस्था आश्वस्त भएमा,

(ग) कर्जालाई पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचना गर्न लिखित कार्ययोजना पेश हुनुका अतिरिक्त त्यस्तो कर्जा पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचना गर्दाको दिनसम्म असुल हुन बाँकी व्याजको कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत व्याज रकम असुल उपर भएको ।

(४) ऋणीको ऋण तिर्ने क्षमतामा हास आएको बुझ्ने अवस्थाहरु : देहायका कुनै एक अवस्था भएमा ऋणीको ऋण तिर्ने क्षमतामा हास आएको मानिने छ :

१. Cost Overrun, Time Overrun, Cashflow Mismatch जस्ता अल्पकालिन कारणले आम्दानीमा हास आई कर्जाको किस्ता वा व्याज निर्धारित भाखामा भुक्तानी नभएमा ।

२. कर्जाको किस्ता वा व्याज निर्धारित भाखामा भुक्तानी भएतापनि प्रतिकूल बाह्य अवस्था वा अन्य कुनै कारणले ऋणीको भविष्यका किस्ता वा व्याज निर्धारित भाखामा भुक्तानी हुन नसक्ने अवस्था सिर्जना भएमा ।
 ३. ऋणी कम्पनी नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लि.बाट डिलिस्ट (De list) भएमा वा डिलिस्ट(De list) हुने प्रक्रियामा रहेमा ।
 ४. कर्जाको किस्ता वा व्याज भुक्तानीको लागि ऋणीको वास्तविक वित्तीय अवस्था वा अनुमानित वित्तीय अवस्था पर्याप्त नभएमा ।
- (५) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले होटल तथा रेष्टरेन्ट, पशुपंक्षीपालन, निर्माण (सिमेन्ट, डण्डी, इंटा/ब्लक, पाईप्स् एण्ड फिटिङ्स् लगायतका उद्योगमा प्रवाहित कर्जा समेत), शिक्षा, स्वास्थ्य क्षेत्रसँग सम्बन्धित कर्जा तथा बाढी, पहिरो, भूकम्प जस्ता प्राकृतिक/दैवी प्रकोपबाट प्रभावित भएका परियोजनामा लगानीमा रहेको कर्जा र रु. ५ करोडसम्म अन्य सबै क्षेत्रमा प्रवाह भएको कर्जालाई ऋणीको अनुरोधमा उद्योग/व्यवसायको नगद प्रवाह तथा आम्दानी विश्लेषण गरी आवश्यकता र औचित्यको आधारमा बुझाउनुपर्ने व्याजको कम्तिमा १० प्रतिशत रकम असूल उपर गरी देहायका शर्तहरूको अधीनमा रही कर्जाको पुनरतालिकीकरण तथा पुनरसंरचना गर्न सकिनेछ ।
- (१) यस्तो पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचना २०८० पुस मसान्तभित्र गरिसक्नु पर्नेछ ।
 - (२) २०७९ चैत मसान्तमा सक्रिय वर्गमा वर्गीकरण भएको कर्जालाई पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचना गर्न सकिनेछ ।
 - (३) उपर्युक्त बमोजिम पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचना गरिएका कर्जाहरूमा ५ प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नुपर्नेछ ।
- (४) यसरी पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचना गरिएको कर्जाहरूलाई जुन वर्गमा वर्गीकरण गरिएको छ सोही वर्गमा वर्गीकरण गर्नुपर्नेछ ।
- (६) साना तथा मझौला उद्योग-व्यवसाय सञ्चालनलाई सहजीकरण गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट प्रवाह भएको रु. २ करोडसम्मको कर्जालाई सम्बन्धित ऋणीको अनुरोधमा उद्योग- व्यवसायको नगद प्रवाह तथा आम्दानी विश्लेषण गरी एक पटकको लागि ऋणीले बुझाउनुपर्ने व्याजको १० प्रतिशत रकम असूल उपर गरी देहायका शर्तहरूको अधीनमा रही कर्जाको पुनरसंरचना तथा पुनरतालिकीकरण गर्न सकिनेछ ।
- (१) यस्तो पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचना २०८० असार मसान्तभित्र गरिसक्नु पर्नेछ ।
 - (२) यसरी पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचना गर्दा २०७९ पुस मसान्तमा सक्रिय वर्गमा वर्गीकरण भएको हुनुपर्नेछ ।
 - (३) उपर्युक्त बमोजिम पुनरतालिकीकरण/पुनरसंरचना गरिएका कर्जाहरूलाई असल वर्गमा वर्गीकरण गरी १.३ प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नुपर्नेछ ।
- (४) स्पष्ट आधार बिना पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचना गरिएको पाइएमा इ.प्रा. निर्देशन नं. २/०७९ को बुँदा नं. ९ को उपबुँदा द(क) अनुसार कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ ।
- (७) कर्जा पुनरतालिकीकरण वा पुनरसंरचना गरिएका स्पष्ट आधारहरू प्रत्येक कर्जा फाइलमा संलग्न हुनुपर्नेछ ।
- (८) कर्जा पुनरतालिकीकरण वा पुनरसंरचना गर्दा असूल हुन बाँकी व्याजलाई पुँजीकरण गर्न पाइने छैन ।
- (९) उपबुँदा (३) बमोजिम वर्गीकरण गरिएका कर्जाहरूको विवरण छुटै तयार गर्नु पर्नेछ ।
९. कर्जा नोक्सानी वापत कायम गर्नु पर्ने व्यवस्था
- (१) यस निर्देशन बमोजिम वर्गीकरण गरिएका कर्जा तथा विल्स खरिदको लागि वक्यैता साँवा रकमको आधारमा देहाय बमोजिम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ :-

कर्जा वर्गीकरण

- (क) असल
- (ख) सुक्ष्म निगरानी
- (ग) कमसल
- (घ) शंकासपद
- (ड) खराब

न्यूनतम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था

१.२५ प्रतिशत
५ प्रतिशत
२५ प्रतिशत
५० प्रतिशत
१०० प्रतिशत

(२) कुनै पनि कर्जा निष्कृय वर्गमा (पुनरसंचना र पुनरतालिकीकरण बाहेक) वर्गीकरण भएमा कर्जाको भाखा नाघेको बक्यौता रकम भुक्तानी गरी लगातार ६ महिनासम्म कर्जाको किस्ता वा ब्याज नियमित भएको अवस्थामा मात्र असल वर्गमा स्तरोन्नती गरी सोही बमोजिम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ ।

निष्कृय वर्गमा वर्गीकरण भएका कर्जा सोही वर्गभित्र स्तरोन्नति हुनका लागि आवश्यक प्रावधान पुरा गरेको मितिले ६ महिना पश्चात मात्र स्तरोन्नति गरी सोही बमोजिम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ ।

(३) कुनै ऋणी संस्थाले एकभन्दा बढी शीर्षकमा कर्जा लिएको भएमा कुनै एक कर्जा निष्कृय वर्गमा वर्गीकरण भएमा उक्त ऋणीले लिएका अन्य सम्पूर्ण असल वर्गमा वर्गीकृत कर्जा बक्यौतालाई कमितमा सूक्ष्म निगरानी वर्गमा वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ ।

(४) कुनै ऋणी व्यक्तिले एक भन्दा बढी शीर्षकमा कर्जा लिएको भएमा कुनै एक कर्जा निष्कृय वर्गमा वर्गीकरण भएमा उक्त ऋणीले लिएका अन्य सम्पूर्ण असल वर्गमा वर्गीकृत कर्जा बक्यौतालाई कमितमा सूक्ष्म निगरानी वर्गमा वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ ।

(५) कुनै समुहभित्रको कुनै एक ऋणीले लिएको कर्जा निष्कृय वर्गमा वर्गीकरण भएमा समुहमा रहेक अन्य ऋणीहरुको उक्त ऋणीसंगको व्यावसायिक अन्तर्सम्बन्धबाट पर्ने असरको विश्लेषण गरी उक्त ऋणीबाट प्रत्यक्ष रूपमा प्रभावित हुने समुहका अन्य ऋणीहरुलाई समेत सोही निष्कृय वर्गमा वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ ।

जस्तैः समुहका पाँच ऋणीहरुमध्ये कुनै एक ऋणी कमसल वर्गमा वर्गीकरण भएमा बाँकी रहेका चार ऋणीमध्ये उक्त ऋणीबाट प्रत्यक्ष रूपमा प्रभावित हुने एक ऋणी भएमा सो ऋणी नियमित भएको अवस्थामा समेत कमसल वर्गमा वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ । तथापि, कमसल वर्गमा वर्गीकरण भएको ऋणीबाट प्रत्यक्ष रूपमा प्रभावित नभएका अन्य तीन ऋणीलाई भने कमसल वर्गमा वर्गीकरण गर्न बाध्य हुने छैन ।

नोटः उपरोक्त उपबुँदा २, ३, ४ तथा ५ मा गरिएको कर्जा वर्गीकरण सम्बन्धी व्यवस्थाहरू २०८० माघ १ गतेदेखि मात्र लागु हुनेछ ।

(६) एक वर्ष भन्दा बढी ग्रेस अवधि भएका उर्जा लगायतका पूर्वाधार निर्माणसँग सम्बन्धित परियोजनाहरुमा प्रवाहित असल कर्जाहरुको ग्रेस अवधिसम्म प्रत्येक वर्ष समानुपातिक रूपमा कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गरी अन्तिम वर्ष १.२५ प्रतिशत सामान्य कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न सकिने छ ।

उदाहरणको लागि, कुनै कर्जाको ग्रेस अवधि ४ वर्ष रहेछ भने त्यस्तो कर्जाको लागि पहिलो वर्ष ०.३२५ प्रतिशत, दोस्रो वर्ष ०.६५ प्रतिशत, तेश्रो वर्ष ०.९७५ प्रतिशत र चौथो वर्षदेखि १.२५ प्रतिशत साधारण कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न सकिने छ ।

(७) रेशम, जुट, कपास लगायतका कृषि खेती र व्यवसायिक रूपमा गरिने आँप, सुन्तला, जुनार, मौसम, किवी, ड्रयागन फ्रुट, कागती, लिची, एभोकाडो जस्ता फलफूल खेतीका लागि प्रदान गरिएको कर्जामा पहिलो वर्ष ०.२ प्रतिशत, दोस्रो वर्ष ०.६ प्रतिशत र तेश्रो वर्षदेखि १.२५ प्रतिशत साधारण कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न सकिनेछ ।

(८) पुनरसंचना वा पुनरतालिकीकरण गरेको कर्जाको हकमा सो वापत देहाय बमोजिम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ :

- (क) पुनरसंरचना र/वा पुनरतालिकीकरण गर्ने समयमा सक्रिय वर्गमा वर्गीकरण भैरहेका कर्जालाई देहायबमोजिमका सबै अवस्थाको पालना गरी पुनरसंरचना र/वा पुनरतालिकीकरण गरिएमा न्यूनतम १२.५ प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नु पर्नेछ :
- अ. पहिलो पटक पुनरसंरचना र/वा पुनरतालिकीकरण गरिएमा ।
 - आ. समान किस्तामा भुक्तानी हुनेगरी पुनरसंरचना र/वा पुनरतालिकीकरण गरिएमा ।
 - इ. बढीमा एक वर्षसम्म ग्रेस अवधि राखी कर्जा पुनरसंरचना र/वा पुनरतालिकीकरण गरिएमा ।
- (ख) पुनरसंरचना र/वा पुनरतालिकीकरण गर्ने समयमा सक्रिय वर्गमा वर्गीकरण भैरहेका कर्जालाई माथि बुँदा नं. (क) मा उल्लेखित बाहेकको अवस्थामा पुनरसंरचना र/वा पुनरतालिकीकरण गरिएमा न्यूनतम २५ प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । कमसल, शंकास्पद तथा खराब वर्गमा वर्गीकरण भैसकेका कर्जाहरूलाई पुनरसंरचना र/वा पुनरतालिकीकरण गर्दा पूर्ववत् कायम गरिएको कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम राख्नु पर्नेछ । पुनरसंरचना र/वा पुनरतालिकीकरण गरिएका कर्जामा कायम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था लगातार दुईवर्षसम्म कर्जा नियमित भएको अवस्थामा बाहेक कुनै समायोजन गर्न पाइने छैन ।
- (ग) किस्तावन्दी वा सम मासिक किस्ता (Equal Monthly Installment, EMI) मा प्रदान गरिएका कर्जाको हकमा कर्जाको साँचा तथा व्याज नियमित रहेको अवस्थामा देहायको त्यस्तो कर्जाको लागि पुनरसंरचना र/वा पुनरतालिकीकरण सरह थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछैन ।
- (अ) कर्जाको किस्ता अग्रिम भुक्तानी भएको (Prepayment) कारणले किस्तावन्दीको रकम एवम् किस्ता संख्या कम भएमा ।
- (आ) परिवर्तनशील व्याजदर भएका कर्जाको व्याजदर परिवर्तन भएको कारणबाट कर्जाको समयावधि तथा किस्ता रकम परिवर्तन भएमा । यस प्रसँगमा व्याजदर बढेर कर्जाको समयावधि तथा किस्ता संख्या थपिन गएमा कर्जा स्वीकृत गर्ने समयमा निर्धारण गरिएका किस्ता रकम घटाउन पाइने छैन । त्यस्तै, व्याजदर कमभई कर्जाको समयावधि तथा किस्ता संख्या घट्न गएमा पनि कर्जा स्वीकृत गर्ने बेलामा निर्धारित किस्ता रकम घटाउन पाइने छैन ।
- (घ) पुनरसंरचना र/वा पुनरतालिकीकरण गरिएका कर्जाको साँचा किस्ता तथा व्याजको भुक्तानी (ग्रेस अवधि भएको अवस्थामा ग्रेस अवधि सकिए पश्चात) लगातार दुई वर्षसम्म नियमित भएको अवस्थामा त्यस्ता कर्जालाई असल कर्जामा परिणत गर्न सकिने छ ।
- (ड) बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट कर्जा प्रवाह भएका परियोजनाको उत्पादन क्षमता (Production Capacity) विस्तार हुने सुनिश्चित भई लगानीमा हुने वृद्धि वा अन्य लागतमा वृद्धि जस्ता कारणले शुरुमा तोकिएको कर्जा भुक्तानी गर्ने अवधि (Repayment Schedule) मा कर्जा चुक्ता गर्न सक्ने स्थिति नरहेका ऋणीमध्ये राष्ट्रिय प्राथमिकतामा रहेका हाईड्रोपावर, केवलकार, सिमेन्ट, तारे होटल वा अन्य पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी परियोजनाहरूलाई देहायका शर्त पुरा गरी पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचना गरेको अवस्थामा १.२५ प्रतिशतमात्र कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न सकिने छ । यसरी पुनरतालिकीकरण र/वा पुनरसंरचना गरिएका कर्जालाई असल कर्जाको रूपमा वर्गीकरण गर्न सकिने छ ।
- (अ) परियोजना निष्क्रिय नभई सञ्चालन मै रहेको वा सञ्चालन शुरु हुने क्रममा रहेको हुनुपर्ने, र
 - (आ) शुरुमा कर्जा प्रवाह गर्दा निर्धारण गरिएको ग्रेस (Moratorium) अवधि भन्दा पछिको अवधिमा पाकेको व्याज पुँजीकृत गरी आम्दानी बाध्न नपाइने ।
 - (इ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले परियोजनाको उत्पादन क्षमता (Production Capacity) विस्तार भएको सुनिश्चित गनुपर्ने ।

- (च) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कुखुरापालन व्यवसायका लागि प्रवाह गरेको कर्जा बर्डफ्लु रोगका कारण साविकको भुक्तानी तालिका वा शर्त बमोजिम चुक्ता गर्न नसक्ने भई कर्जा पुनरसंरचना वा पुनरतालिकीकरण गर्नु परेमा एक पटकलाई ऋणीको ऋण तिर्ने लिखित योजना, धितो सुरक्षणको पर्याप्तता र भविष्यमा ऋण तिर्न सक्ने क्षमताका आधारमा पुनरसंरचना वा पुनरतालिकीकरण गरेको अवस्थामा १.२५ प्रतिशत मात्र कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न सक्ने गरी पुनरतालिकीकरण/पुनरसंरचना गर्न सकिने छ । यसरी पुनरतालिकीकरण/पुनरसंरचना गरिएका कर्जाहरुलाई असल कर्जाको रूपमा वर्गीकरण गर्न सकिने छ ।
- (छ) सेयरको धितोमा प्रदान गरेको कर्जालाई पुनरसंरचना वा पुनरतालिकीकरण गर्न पाइने छैन ।
- (ज) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित रुण उद्योगको पुनर्स्थापना तथा उपयुक्त निकासको लागि यस बैंकले जारी गरेको रुण उद्योगका सम्बन्धमा वित्तीय क्षेत्रबाट हुनसक्ने सुविधा सम्बन्धी कार्यविधि, २०७० (कार्यविधि -२.१) बमोजिम हुने गरी कर्जा पुनरतालिकीकरण वा पुनरसंरचना गर्दा न्यूनतम २५ प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (९) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जा निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोषबाट सुरक्षण गराएको वा बीमा गराएको अवस्थामा त्यस्तो सुरक्षण गरेको कर्जाको लागि गर्नु पर्ने कर्जा नोक्सानी व्यवस्था (Loan Loss Provision) मा ७५ प्रतिशत छुट दिई बाँकी २५ प्रतिशत मात्र व्यवस्था गरे पुग्ने छ ।
- (१०) व्यक्तिगत/संस्थागत जमानीमा कर्जा प्रदान गर्दा ऋणीको व्यक्तिगत जमानी रकम बराबरको अन्य कसैको दावी नलाग्ने सम्पत्तिको विवरण अनिवार्य रूपमा लिनु पर्नेछ । व्यक्तिगत/संस्थागत जमानीमा मात्रै प्रवाहित कर्जालाई पनि उपरोक्तानुसार वर्गीकरण गरी असल, सुक्ष्म निगरानी, कमसल र शंकास्पद कर्जामा पर्ने भए सो वर्गमा तोकिएको प्रतिशतको अतिरिक्त २० प्रतिशत थप गरी कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ । अन्य चल, अचल सम्पत्ति तथा परियोजना धितोले नखाम्ने भई थप सुरक्षण वापत व्यक्तिगत/संस्थागत जमानत समेत लिई कर्जा प्रवाह गरेको अवस्थामा सुरक्षणले नखामेको कर्जामा समेत अतिरिक्त २० प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- तर, व्यक्तिगत/संस्थागत जमानीमा प्रवाह भएका देहायका कर्जामा थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न अनिवार्य हुने छैन:
- (क) क्रेडिट कार्ड कर्जा ।
- (ख) इ.प्रा. निर्देशन नं. ३ को बुँदा नं. ५ को खण्ड (ख) मा उल्लिखित संस्थालाई प्रदान गरेको कर्जा ।
- (ग) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले व्यक्तिगत जमानीमा प्रवाह भइरहेको शिक्षा कर्जा, परियोजना धितोमा प्रवाह भएको कर्जा तथा लघु वित्तीय संस्था एवम् सहकारी संस्थालाई विपन्न वर्ग कर्जा अन्तर्गत लगानी गरेको कर्जामा उपबुँदा (५) बमोजिम तोकिएको कर्जा नोक्सानी व्यवस्थामा अतिरिक्त २० प्रतिशत थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नु पर्नेछैन ।
- (घ) प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालीम प्रदान गर्ने संस्थालाई प्रवाह हुने रु २५ लाख सम्मको कर्जा ।
- (ङ) देहायका शर्त पालना हुने गरी प्रवाह भएको रु १५ लाखसम्मको व्यक्तिगत कर्जा ।
- (अ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्जा नीतिमा यस किसिमका कर्जा प्रवाह, अनुगमन तथा असुली सम्बन्धमा स्पष्ट उल्लेख गरेको हुनुपर्ने ।
- (आ) यस किसिमका कर्जा प्रवाहका लागि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिबाट छुटौ प्रोडक्ट पेपर स्वीकृत गराई लागू गरेको हुनु पर्ने र कर्जा प्रवाह गर्दा प्रोडक्ट पेपर पूर्ण पालना गरेको हुनुपर्ने ।

- (इ) ऋणीको आमदानीको स्रोतले कर्जा भुक्तानी गर्न सक्ने स्पष्ट आधार हुनुपर्ने । त्यस्तो आमदानीको स्रोत ऋणीको बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहेको खाताबाट यकीन गरेको हुनुपर्ने । साथै, ऋणीले अनिवार्यरूपमा स्थायी लेखा नम्बर (PAN) लिएको हुनुपर्ने ।
- (ई) सम मासिक किस्ता (Equal Monthly Installment) मा कर्जा भुक्तानी हुने गरी भुक्तानी तालिका तय हुनुपर्ने । यस्तो कर्जाको अधिकतम समयावधि ७ वर्षसम्म मात्र हुनेछ । तर, इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले चाहेमा रु १५ लाखको सीमाभित्र रही बढीमा रु. ५ लाखसम्मको overdraft कर्जा प्रदान गर्न सक्ने छन् ।
- (उ) कोभिड-१९ बाट प्रभावित विभिन्न पेशामा संलग्न पेशागत व्यवसायीहरूलाई मिति २०७९, माघ मसान्त सम्ममा प्रदान गरिएको कर्जा ।
- (ऊ) यस्तो कर्जा कुल कर्जाको ५ प्रतिशतभन्दा बढी प्रवाह गर्न नपाइने ।
- (च) पाँच करोडसम्मका परियोजना धितोमा प्रवाह भएका कर्जा ।
- (छ) खण्ड (क) र (ड) बमोजिमका कर्जा ९० दिन भन्दा बढी अवधिले भाका नाघेमा खराब वर्गमा वर्गीकरण गरी शत प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नुपर्ने ।
- (ज) यस्ता कर्जाको विवरण छुट्टै तयार गर्नुपर्ने छ ।
- (११) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले देहायको अवस्थामा बाहेक तेस्रो पक्षको धितोमा मात्रै प्रवाहित कर्जालाई यस निर्देशन बमोजिम वर्गीकरण गरी असल, सूक्ष्म निगरानी, कमसल र शंकास्पद कर्जामा पर्ने भए सो वर्गमा तोकिएको प्रतिशतको अतिरिक्त २० प्रतिशत थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ । ऋणीको अन्य सम्पत्तिको सुरक्षणले नखाम्ने भई थप सुरक्षण वापत तेस्रो पक्षको धितो समेत लिई कर्जा प्रवाह गरेको अवस्थामा ऋणीको अन्य सम्पत्तिको सुरक्षणले नखामेको जति कर्जामा माथि उल्लेख भए बमोजिम थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । यस्ता कर्जाको छुट्टै विवरण तयार गर्नु पर्नेछ ।
- (अ) ऋणी व्यक्ति भएमा निजको एकाघर परिवारका सदस्यको नाममा भएको धितो ।
- (आ) ऋणी फर्म भएमा सो फर्मको प्रोप्राइटर, साझेदार वा निजको एकाघर परिवारका सदस्यको नाममा भएको धितो ।
- (इ) जग्गा एकीकरण वा करारमार्फत व्यावसायिक कृषि, उद्योग र अन्य व्यवसाय सञ्चालन गर्न सम्भौता अनुसारको लिज सम्पत्तिको सुरक्षणमा प्रदान गरिएको कर्जा ।
- तर, मिति २०६९/०३/२९ भन्दा अघि प्रवाहित आवधिक कर्जाको हकमा अन्तिम किस्ता भुक्तानी अवधिसम्म यस्तो थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्न बाध्यकारी हुने छैन ।
- प्रष्टीकरण : यस प्रयोजनको लागि अन्य सम्पति भन्नाले चल अचल सम्पति र परियोजनाको सुरक्षण सम्भनुपर्दछ ।
- (१२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले अर्थतन्त्रमा देखिने असहज अवस्था वा अन्य कुनै कारणले ऋणीको कर्जा तिर्ने क्षमतामा हास आउने विश्लेषण गरेमा कर्जा सापटलाई तल्लो वर्गमा वर्गीकरण गर्न सक्नेछन् । उदाहरणका लागि कमसल कर्जालाई शंकास्पद वा खराब कर्जामा र शंकास्पदलाई खराब कर्जामा वर्गीकरण गर्न सकिने छ ।
- (१३) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो कर्जाको स्थिति हेरी यस निर्देशनमा तोकिएको न्यूनतम कर्जा नोक्सानी व्यवस्थाको अतिरिक्त थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न चाहेमा त्यसरी थप कर्जा नोक्सानी गरिएका कर्जा खाताहरु स्पष्ट खुलाउनु पर्नेछ ।
- (१४) कर्जा/सापट भन्नाले बिल्स खरिद तथा डिस्काउण्ट समेतलाई सम्भनु पर्नेछ ।

प्रष्टीकरण : सक्रिय कर्जाको लागि गरिएको कर्जा नोक्सानी व्यवस्थालाई “सामान्य कर्जा नोक्सानी व्यवस्था (General Loan Loss Provision)” र निष्क्रिय कर्जाको लागि गरिएको कर्जा नोक्सानी व्यवस्थालाई “विशेष कर्जा नोक्सानी व्यवस्था (Specific Loan Loss Provision)” को रूपमा लिइने छ ।

१०. कर्जा नोक्सानी व्यवस्थालाई समायोजन गर्न पाउने अवस्था: कर्जा नोक्सानी व्यवस्थालाई देहायको अवस्थामा बाहेक समायोजन गर्न पाइने छैन :-

- (क) कर्जा अपलेखन भएमा,
- (ख) कर्जाको भुक्तानी किस्तावन्दी वा आंशिक रूपमा भएमा कर्जा वर्गीकरण अनुरूपको कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्दा भुक्तानी भएको हदसम्मको कर्जा वापत गरिएको कर्जा नोक्सानी व्यवस्था,
- (ग) पुनरसंरचना वा पुनरतालिकाकरण गरिएका कर्जाको साँचा तथा व्याजको भुक्तानी लगातार दुई वर्षसम्म नियमित भएमा,
- (घ) कर्जा चुक्ता भएमा,
- (ङ) सुपरिवेक्षणको क्रममा देखिएका कैफियतहरु इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले सुधार गरेको अवस्थामा विभाग विश्वस्त भएमा ।

११. गैर बैंकिङ सम्पत्ति सकार, नोक्सानी व्यवस्था र लिलाम बिक्री सम्बन्धमा

(१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कुनै कर्जा असुली नभएमा सुरक्षणमा रहेको धितो बेचबिखन गरी बाँकी साँचा र व्याज उठाउन सक्नेछ । संस्थाले कर्जा असुल गर्ने सिलसिलामा धितो लिलामी गर्दा लिलाम बिक्री नभएमा आफैले सकार गर्नु पर्नेछ । सकार गर्दा धितोको प्रचलित बजार मूल्य वा धितो सकार गर्न अधिल्लो दिनसम्मको सम्पूर्ण लेना रकम मध्ये जुन कम हुन्छ सोही मूल्यमा मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ । यदि धितोको बजार मूल्य कर्जाको लेना रकम भन्दा कम भएमा कम भएजित रकम सोही आर्थिक वर्षमा नाफा/नोक्सान हिसाबमा खर्च लेख्ने व्यहोरा लेखा नीतिमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

तर, यसरी मूल्याङ्कन गर्दा त्यस्तो गैर बैंकिङ सम्पत्ति वापतको रकम सम्पूर्ण रूपमा हिसाब मिलान नभएसम्म लेना रकममध्येको व्याज रकमलाई नाफा/नोक्सान हिसाबमा आम्दानी जनाउन पाइने छैन र त्यस्तो रकमलाई गैर बैंकिङ सम्पत्ति वापतको नोक्सानी व्यवस्थामा सार्नु पर्नेछ ।

- (२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सकार गरेको गैर बैंकिङ सम्पत्तिमा सकार गरेकै मितिदेखि शत प्रतिशत नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ ।
- (३) गैर बैंकिङ सम्पत्ति बिक्री भएको अवस्थामा त्यस्तो सम्पत्तिका लागि सिर्जना गरिएको नोक्सानी व्यवस्थाको आवश्यक हिसाबमिलान गर्नु पर्नेछ ।
- (४) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले धितो सुरक्षणलाई गैर बैंकिङ सम्पत्तिको रूपमा सकार गर्दा तथा सकार गरेको गैर बैंकिङ सम्पत्ति लिलाम बिक्री गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ :

- (क) रु. १० लाख भन्दा बढी कर्जा रकम बक्योता रहेको ग्राहकको सुरक्षण सम्पत्तिलाई गैर बैंकिङ सम्पत्तिको रूपमा सकार गर्दा सम्बन्धित पक्षलाई अनिवार्यरूपमा कालोसूचीमा समावेश गर्नु पर्नेछ । तर, रु. १० लाखसम्मको कर्जाको हकमा सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले नै निर्णय गरी कालोसूचीमा समावेश गर्न सक्नेछ ।
- (ख) आफ्नो संस्थाको नाममा रहेको गैर बैंकिङ सम्पत्तिको लिलाम गर्नुपूर्व स्वतन्त्र मूल्याङ्कनकर्ताबाट यथार्थपरक मूल्याङ्कन गराउनु पर्नेछ । तर, एउटै मूल्याङ्कनकर्ताबाट लगातार एकपटक भन्दा बढी सोही सम्पत्तिको मूल्याङ्कन गराउन पाइने छैन ।
- (ग) धितो सुरक्षण/गैर बैंकिङ सम्पत्ति लिलाम सम्बन्धमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पारदर्शी र स्पष्ट व्यवस्था गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाको हित संरक्षण हुने गरी बिक्री गर्नु पर्नेछ ।

- (घ) यसरी गैर बैंकिङ सम्पत्ति सकार गरी लिंदा लिलाम हुन नसकेको सुरक्षणावापत राखिएको सम्पूर्ण सम्पत्तिलाई नै लिनु पर्नेछ, आशिक रूपमा मात्र लिन पाइने छैन ।
- (ङ) यसरी सकार गरी लिएको सम्पत्तिलाई यथासम्भव छिटो विक्री गर्नु पर्नेछ । इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको आफै प्रयोजनलाई आवश्यक भएमा सो को उपयोगका लागि सञ्चालक समितिबाट स्वीकृत गराई यस बैंकलाई समेत जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- (च) गैर बैंकिङ सम्पत्तिको रूपमा बैंक/वित्तीय संस्थाले सकार गरेको सम्पत्ति धितो सुरक्षण धनी (गैर बैंकिङ सम्पत्तिमा आउनु अधिको धनी) लाई फिर्ता गर्दा गैर बैंकिङ सम्पत्ति लेखाइकन गर्दाको मूल्य वा फिर्ता गर्दाको समयमा रहेको बक्यौता रकम (साँवा र व्याजको जोड) मध्ये जुन बढी हुन्छ सो रकममा नघट्ने गरी सम्बन्धित संस्था र सम्बन्धित सुरक्षण धनीबीचको आपसी वार्ताद्वारा सम्बन्धित सुरक्षण धनीलाई मात्र धितो/सुरक्षण फिर्ता गर्न भने यो निर्देशनले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

१२. कर्जा अपलेखन सम्बन्धी विनियम बनाउँदा अवलम्बन गर्नु पर्ने मार्गदर्शन सम्बन्धमा

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले के कस्ता कर्जा असुल हुन नसक्ने हुन् निर्धारण गर्ने आधार तयार गरी त्यस्तो कर्जा अपलेखन गर्ने बारे आ-आफ्नो सञ्चालक समितिबाट विनियम तर्जुमा गरी यस बैंकबाट स्वीकृति लिई लागू गर्नु पर्नेछ ।
- (२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले देहायका प्रक्रियाहरु पुरा गरी कर्जा अपलेखन गर्न सक्नेछन् ।
 - (क) कर्जा खराब वर्गमा परी १०० प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था भई सकेको हुनुपर्ने ।
 - (ख) कर्जा असूलीको लागि प्रचलित ऐन तथा नीति बमोजिम धितो सुरक्षणको लिलाम विक्रीको प्रक्रिया सम्पन्न गरेको हुनुपर्ने ।
 - (ग) कर्जाको धितो सुरक्षण लिलाम विक्री हुन नसकेको अवस्थामा अनिवार्य रूपमा धितो सकार गरेको हुनुपर्ने ।
- (३) ऋणी र ऋणसँग सम्बन्धित पक्षहरूलाई यस बैंकको निर्देशन बमोजिम कर्जा सूचना केन्द्र लि. को कालोसूचीमा समावेश गरिसकेको हुनु पर्नेछ ।
तर, उपबुँदा (१) बमोजिम तयार गरेको कार्यविधिको व्यवस्था अन्तर्गत हुने गरी रु.२ लाखभन्दा कम रकमको कर्जा अपलेखन गर्दा उपबुँदा (२)(ख), २(ग) र यो व्यवस्था अनिवार्य हुने छैन ।
- (४) अपलेखन गरिएको कर्जाको हकमा त्यस्तो कर्जा स्वीकृत हुँदा कुन तह वा कसको निर्णयबाट स्वीकृत भएको हो ? र त्यस्तो कर्जाको सुरक्षण बापत राखिएको धितोको मूल्याङ्कन कसरी गरिएको हो ? साथै, त्यस्तो कर्जा असूलीको लागि के कस्तो प्रयासहरु गरियो? यसरी अपलेखनमा जानुपर्नाको औचित्यता आदि बारे अभिलेखमा जनाउनु पर्नेछ ।
- (५) अपलेखन गरिएका कर्जाको असूलीका लागि एउटा छुटै कर्जा असूली इकाइको स्थापना गरी त्यस्तो कर्जाहरुको असूलीका लागि सम्बन्धित संस्थाले निरन्तर प्रयास जारी राख्नु पर्नेछ ।
- (६) अपलेखन गरेका कर्जाहरुको अद्यावधिक विवरण छुटै रजिस्टर खडा गरी राख्नु पर्नेछ ।
- (७) चालु वर्षमा अपलेखन गरिएका कर्जाहरुको विवरण (माथि उपबुँदा नं. ४ मा उल्लिखित बुँदाहरु समावेश गरी) वार्षिक प्रतिवेदनमा अनिवार्य रूपले उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।
- (८) कर्जा अपलेखन सम्बन्धमा कानुनमा स्पष्टरूपमा व्यवस्था नगरी स्पष्ट मार्गनिर्देशन वा निर्देशिका समेतको अभावमा मिनाहा तथा अपलेखन कार्य गर्दा निर्णयकर्तामाथि अत्याधिक अधिकार रहन जाने सम्भाव्यतालाई हृदयंगम गरी विवेकाधिकार प्रयोग हुन नदिन ऋण रकम मिनाहा वा अपलेखनबाट भविष्यमा पर्न सक्ने प्रभाव समेतलाई मध्यनजर राखी सो सम्बन्धमा स्पष्ट तथा पारदर्शी नीतिगत व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(९) अपलेखन गरिएका कर्जाहरुको विवरण आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले १५ दिनभित्र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभाग र कर्जा सूचना केन्द्र लि. मा पठाउनु पर्नेछ ।

१३. सम्मानित श्री सर्वोच्च अदालतको निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धमा:

(क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले लिने जेथा जमानत एवं लिलाम सम्बन्धमा सम्मानित श्री सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०७२/०९/१६ मा भएको फैसलाबाट सबै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका नाममा देहाय बमोजिमका निर्देशनहरु तत्काल कार्यान्वयन गर्न आदेश भएको हुँदा सो निर्देशन कार्यान्वयन गर्न यो निर्देशन जारी गरिएको छ :

- (१) धितो सुरक्षण वापत जमानी दिने जमानतकर्ताले ऋणीले लिने कति ऋण रकमको हकमा जमानतको कागज गरेको हो सो जमानतको अंकको सीमा तोकी सोही सीमा हदमा सीमित रही जमानतकर्ताको दायित्व स्पष्ट हुने गरी जमानतकर्ताको छुटै कागज गराउने ।
- (२) ऋणी तथा बैंकबीच वा जमानीकर्ता र बैंकबीच ऋण तथा जमानी सम्बन्धमा गरिएका लिखतहरुमा लेखिएका व्यहोरा एवं शर्तहरु सहज रूपमा पढ्न सकिने ढाँचामा तयार गर्ने गराउने ।
- (३) जमानतकर्ताले कबुल गरेको भन्दा बढी अंकको दायित्व व्यहोर्नु पर्ने गरी प्रत्यक्ष वा परोक्ष रूपमा कागज नगराउने ।
- (४) जमानतकर्ताले कबुल गरेको दायित्व बमोजिमको रकम सर्वप्रथम सम्बन्धित ऋणीबाट नै असुल उपर गर्ने, सम्बन्धित ऋणीबाट असुल उपर हुन नसकेमा जमानतकर्ताले कबुल गरेको सीमा हदसम्मको रकम निज जमानतकर्ताले दिएको सुरक्षण धितोबाट कानुन बमोजिम लिलाम गरी असुल गर्न सकिने भनी जमानतको शर्तनामामा उल्लेख गर्ने ।
- (५) जमानतकर्ताले देखाएको सम्पत्ति धितो सुरक्षणको रूपमा स्वीकार गर्नुपूर्व कानुनी प्रक्रिया पूरा गरी कच्चा सम्पत्ति हो वा पक्का हो, त्यसको मूल्य के कति पर्ने हो, यथार्थ मूल्य खुल्ने गरी मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने ।
- (६) जमानी दिनेले कबुल गरेको रकम बाहेक ऋणीका अन्य दायित्व सम्बन्धमा जमानी हुनेको सम्पत्तिबाट असूल उपर नगर्ने ।
- (७) जमानतकर्ताले कबुल गरेको दायित्वको रकम सम्बन्धित ऋणीबाट असुल उपर हुन नसकेमा मात्र जमानतकर्ताले दिएको सुरक्षणबाट असुलीको प्रक्रिया अगाडि बढाउने ।
- (८) जमानतकर्ताले कबुल गरेको जमानतको रकम जुनसुकै समयमा दाखिला गर्न ल्याएमा बुफिलिई जमानत सुरक्षणमा राखेको सम्पत्ति फुकुवा गरिदिने ।
- (९) ऋणीले लिएको ऋण वापत जमानतको अंकको रकम जमानतकर्ताले दिएको धितो सुरक्षणबाट असुल उपर गर्नुपर्ने भएमा त्यस्तो सम्पत्तिको मूल्य निर्धारण गर्दा स्थानीय व्यक्तिहरुबाट गराएको पञ्चेकीर्ते मूल्याङ्कन, प्राविधिकको मूल्याङ्कन, प्रचलित बजार मूल्य, मालपोत कार्यालयबाट निर्धारित मूल्य, धितो सुरक्षण स्वीकार गर्दा निर्धारित मूल्य समेतलाई मध्यनजर गरी मूल्य निर्धारण गर्ने गराउने गरी मापदण्ड बनाई लागू गर्ने ।
- (१०) वास्तविक र स्पष्ट आधार तथा कारण वेगर धितोको अवमूल्याङ्कित गरी मूल्य कायम नगर्ने ।
- (११) जमानतकर्ताले धितो सुरक्षणमा दिएको सम्पत्ति लिलाम गर्नुपर्ने भएमा सो पूर्व जमानतकर्तालाई निजले स्वीकार गरेको अंक हदको रकम दाखिला गर्नको लागि समय किटान गरी सूचना दिने ।
- (१२) जमानतकर्ताले तोकिएको सूचनाको समय सीमाभित्र जमानतपत्रमा आफूले मञ्जुर गरेको रकम दाखिला गर्न नल्याएमा धितो सुरक्षणको सम्पत्ति लिलामको सूचना प्रकाशित गरी जमानतकर्तालाई समेत सोको सूचना प्रदान गर्ने ।

- (१३) बैंकले जमानत सुरक्षणमा रहेको सम्पत्ति लिलाम गर्दा अपनाउनु पर्ने प्रक्रिया तथा कार्यविधिका सम्बन्धमा छुट्टै नियमावली वा कार्यविधि वा निर्देशिका तयार गरी अनिवार्य रूपमा लागू गर्ने ।
- (१४) जमानत सुरक्षणको सम्पत्ति लिलाम मितिभन्दा अगाडि वा लिलाम पश्चात् निश्चित समय सीमाभित्र जमानतपत्रको दायित्व बमोजिमको रकम दाखिला गर्न ल्याएमा बुझिलिई धितो फुकुवा गरी दिने ।
- (ख) सम्मानित श्री सर्वोच्च अदालतको मिति २०७३/०७/०८ मा भएको फैसलाबाट देहाय बमोजिमको निर्देशनहरु सबै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाउन यस बैंकलाई आदेश भएको हुँदा सो निर्देशन कार्यान्वयन गर्न यो निर्देशन जारी गरिएको छ :
- (१) कर्जा लिने क्रममा नै ऋणीको सम्पत्तिको सही मूल्याङ्कन हुने वातावरणको सुनिश्चितता गर्ने ।
 - (२) धितो रहेको सम्पत्ति लिलाम गर्दाको बखतको प्रचलित बजार मोल अनुसार लिलाम विक्री तथा सकार गर्ने गराउने गरी व्यवस्था गर्ने ।
 - (३) प्रत्येक ऋणीले ठगी गर्ने नियतवश नै कर्जा लिएको रकम नबुझाएको हो भन्ने मान्यता कर्जा प्रदायक संस्थाले राख्न उपयुक्त नहुने हुनाले ऋणी र निजका परिवारप्रति सम्मान र सहानुभूति राखी न्यायोचित तवरले कर्जा असुल गर्ने प्रक्रिया थाल्न उपयुक्त हुने हुँदा सो को सुनिश्चितता हुने गरी व्यवस्था मिलाउने ।
 - (४) कर्जा लिंदाका बखत गरिएको वाचा विपरीत बारम्बार व्याजदरमा वृद्धि नगर्ने/नगराउने ।
 - (५) ऋण असुली प्रक्रिया प्रारम्भ भएपछि ऋणीको परिवारसँग सम्बन्धित अन्य सदस्यहरुको सामाजिक प्रतिष्ठा, इज्जत, सम्मानमा प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।

१४. Credit Sale /Purchase/Re-purchase तथा Takeover सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) यस बैंकले तोकेको पुँजीकोष पर्याप्त नभएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस बैंकको पूर्व स्वीकृति नलिई अन्य कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट कुनै किसिमको ऋण, कर्जा आदि खरिद गरी लिन, Discount गरी लिन तथा Credit Sale/Purchase/Re-purchase र Takeover (CS,CP,RP & TO) गर्न पाउने छैन ।
- (२) यस बैंकले तोकेको पुँजीकोष पर्याप्त भएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले CS, CP, RP & TO गर्दा देहायका शर्त बन्देजको अधीनमा रही गर्न सक्ने छन् ।
 - (क) बैंक/वित्तीय संस्थाले CS, CP, RP & TO गरी लिनु अधिको अवस्थामा समेत यस बैंकले तोकेको पुँजीकोष कायम गरेको हुनु पर्नेछ ।
 - (ख) CS CP, RP & TO गरी लिने/दिने सम्बन्धमा बैंक/वित्तीय संस्थाले आफ्नो कर्जा नीतिमा स्पष्ट व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । अन्यथा त्यस्तो कारोबार गर्न पाइने छैन ।
 - (ग) आर्थिक वर्षको अन्तिम महिनामा CS, CP, RP & TO सम्बन्धी कार्य गर्न पाइने छैन ।
 - (घ) कर्जा खरिद (Credit Purchase) गर्दा सो कर्जा ग्राहकबाट असुलउपर गर्न सक्ने अधिकार खरिद गर्नेले लिनु पर्नेछ । सो कार्यको लागि सम्बन्धित ग्राहकको सहमति समेत लिनु पर्नेछ ।
 - (अ) कर्जा खरिद गरी लिनेले सो खरिद गरेको कर्जालाई आफ्नो हिसाबमा सम्बन्धित शीर्षकको कर्जा सापट उप-शीर्षकमा लेखाङ्कन गर्नु पर्नेछ ।
 - (आ) कर्जाको शर्त र अवस्थाको विस्तृत विवरण लिएर मात्र कर्जा खरिद गर्नु पर्नेछ ।
 - (इ) कर्जा खरिद गरी लिने बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सम्बन्धित ऋणीले कर्जा लिएको मिति, कर्जाको किसिम, भुक्तानी अवस्था, विगतको कर्जा कारोबारको अवस्था, जमानतकर्ताको हैसियत, कर्जा वर्गीकरणको स्थिति, बाह्य लेखापरीक्षक तथा यस बैंकको निरीक्षण प्रतिवेदनमा कुनै कैफियत रहेको भए कैफियतको विवरण आदि विवरणहरु लिखित रूपमा

- लिएर कर्जा फाइलमा समावेश गर्नुपर्नेछ । साथै, इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले अर्को संस्थाको कर्जा स्वाप गरी लिंदा समेत यो व्यवस्था लागू हुनेछ ।
- (ई) कर्जा खरिद गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्जा वर्गीकरणको विद्यमान व्यवस्था तथा कर्जा नोक्सानी व्यवस्था बमोजिमको कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नुपर्नेछ ।
- (उ) कर्जा खरिद गरी लिंदा यस्तो कर्जा सुरक्षित रहेको तथा संस्थालाई फाइदाजनक भए/ नभएको बारे यकिन हुने आधार खुल्ने कागजातहरु सम्बन्धित कर्जा फाइलमा अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।
- (ड) CS, CP, RP & TO कारोबारको अर्धवार्षिक विवरण अर्धवार्षिक अवधि समाप्त भएको मितिले १५ दिनभित्र यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पठाउनु पर्नेछ ।
- (३) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यसरी कर्जा खरिद/विक्री (Purchase and Sale) गर्दा कथंकदाचित खरिदकर्ता संस्थाले कर्जा उठाउन नसकेमा सो कर्जा पुनः आफैले खरिद गर्ने (Credit Repurchase) शर्त रहेको अवस्थामा विक्रीकर्ता संस्थाले त्यस्तो कर्जा Repurchase नगरुच्चेल Contingent Liability को रूपमा आफ्नो वित्तीय विवरणको सम्भावित दायित्व र लेखासम्बन्धी टिप्पणीको अनुसूचीमा देखाउनुपर्ने र यस्तो Contingent Liability लाई पुँजीकोष गणना गर्ने प्रयोजनको लागि १०० प्रतिशत मात्र जोखिम भार प्रदान गर्नु पर्नेछ ।
- (४) कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुवीच अन्तर बैंक कारोबार अन्तर्गत दिएको सापटी वा अर्को बैंक वा वित्तीय संस्थामा राखेको निक्षेप समयमा असुल उपर हुन नसकेको अवस्थामा त्यस्तो सापटी वा निक्षेपको साँचा तथा ब्याज असुल उपर गर्ने प्रयोजनको लागि सापटी वा निक्षेप लिने सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जा खरिद गर्न इच्छुक सापटी दिने वा निक्षेप राख्ने बैंक वा वित्तीय संस्थाले सम्बन्धित ग्राहकको सहमतिमा यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिई देहायका प्रक्रिया अवलम्बन गरी कर्जा खरिद गर्न सक्ने छः
- (क) कर्जा खरिद गर्दा कुल असुल उपर गर्न बाँकी साँचा तथा ब्याज रकमको दोब्बर भन्दा कम नहुने गरी कर्जा खरिद गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) कर्जा खरिद गर्ने र कर्जा विक्री गर्ने संस्था बीच आपसी समझदारीमा यथास्थितिमा कर्जा खरिद तथा विक्री गर्नु पर्नेछ ।
- (ग) कर्जा खरिद गर्दा आंशिक भुक्तानी गर्ने गरी कुनै किसिमले कर्जा खरिद गर्न पाइने छैन ।

१५. वित्तीय जमानतको आधारमा कर्जा दिन तथा निक्षेप स्वीकार गर्न नपाउने सम्बन्धी व्यवस्था

स्वदेशमा स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले जारी गरेको वित्तीय जमानत (Financial Guarantee) का आधारमा कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्जा/सुविधा दिन तथा निक्षेप स्वीकार गर्न पाउने छैन । तर, “ख” तथा “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाको जमानतमा वाणिज्य बैंकले जमानत तथा प्रतितपत्र जारी गर्न बाधा पर्ने छैन ।

१६. निक्षेप राख्न तथा कर्जाको कारोबार गर्ने सम्बन्धमा

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ बाहेक अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम बचत परिचालन तथा कर्जाको कारोबार गरिरहेका संस्थामा निक्षेप राख्न तथा कर्जाको कारोबार गर्न पाइने छैन ।
- (२) बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ बाहेक अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम बचत परिचालन तथा कर्जाको कारोबार गरिरहेका संस्थाले यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थामा निक्षेप राख्न र निक्षेप रसिदको धितोमा कर्जा लिन उपर्युक्त उपबुँदा १ को व्यवस्थाले बाधा पुग्नेछैन । तर, यसरी निक्षेप रसिदको धितोमा कर्जा दिंदा जुन बैंक/वित्तीय संस्थामा निक्षेप राखेको हो सोही बैंक/वित्तीय संस्थाबाट मात्र त्यस्तो कर्जा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

- (३) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले मुद्रती निक्षेप रसिद र सरकारी सुरक्षणपत्रको धितोमा कर्जा प्रवाह गर्दा अंकित व्याजदर (Coupon Rate) भन्दा कम व्याजदर नहुने गरी संस्थाको कर्जा नीति निर्देशिकाको परिधिभित्र रहेर कर्जा/सापट उपलब्ध गराउन सक्नेछन् ।

१७. Margin Lending प्रकृतिको सेयर सुरक्षण राखी प्रवाह हुने कर्जाका सम्बन्धमा

(क) धितोपत्र विनिमय बजारमा सूचीकृत संस्थाको सेयरको धितोमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट प्रवाह हुने मार्जिन प्रकृतिको कर्जाका सम्बन्धमा देहायका शर्त पालना गरेर मात्र सो अनुसारको कर्जा प्रदान गर्न सकिनेछ ।

(१) धितोको रूपमा राखिने शेयरको खण्ड (२) बमोजिम मूल्यांकन गरी रोक्का गरे पश्चात मात्र यस्तो कर्जा प्रवाह गर्नुपर्नेछ ।

(२) यसरी प्रवाह हुने कर्जाको हकमा सुरक्षणवापत राखिने शेयरको मूल्याङ्कन गर्दा नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडबाट प्रकाशित पछिल्लो १८० कार्य दिनको अन्तिम मूल्यको औसत मूल्य वा शेयरको प्रचलित बजार मूल्यमध्ये जुन कम हुन्छ, सो मूल्यको बढीमा ७० प्रतिशत रकमसम्म मात्र सेयर धितो कर्जा प्रवाह गर्न सकिनेछ । एकपटक प्रवाह गरिसकेको यस्तो कर्जाको सुरक्षणमा रहेको सेयरको पुनरमूल्याङ्कन गरी सोको आधारमा थप कर्जा सीमा कायम गर्न वा थप कर्जा प्रदान गर्न पाइने छैन ।

(३) सेयरको बजार मूल्यमा हुने परिवर्तनको कारणले शेयर धितो सुरक्षणको मूल्यमा कमी आएमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सोको मूल्य अनुगमन गरी थप धितोको लागि ऋणी ग्राहकलाई सूचित गर्नु पर्नेछ । Margin Call गर्दा उक्त सेयरमा प्राप्त हुने यकिन भएको हकप्रद र बोनस शेयरहरु सूचीकरण नभएको अवस्थामा समेत धितोमा राखिएको सेयर संख्यामा गणना गर्न सकिनेछ ।

(४) यसरी प्रवाह भएको कर्जाको अवधि एक वर्षभन्दा बढी हुने छैन । सेयरको धितोमा मार्जिन प्रकृतिको कर्जा उपभोग गरिरहेका ऋणीले आफूले लिएको कर्जाको सम्पूर्ण बक्यौता व्याज भुक्तानी गरी कर्जा नियमित रहेको अवस्थामा त्यस्तो कर्जा नवीकरण गर्न सकिनेछ ।

तर, अन्य प्रयोजनको लागि प्रवाह भएको कर्जाको लागि थप सुरक्षणस्वरूप ऋणीले दिएको सेयर धितोको हकमा यो व्यवस्था लागू हुने छैन । सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्थाले कर्जा प्रयोजनका सम्बन्धमा आवश्यक सूचना, तथ्यांक र विवरण सम्बन्धित कर्जा फाइलमा अद्यावधिक गरेको हुनुपर्नेछ । सो सम्बन्धमा थप धितो सुरक्षणस्वरूप लिइने त्यस्तो सेयर, अतिरिक्त धितोको रूपमा मात्र रहने छ ।

- (५) देहायका अवस्थामा रहेका संस्थाहरुको सेयरको धितोमा कर्जा प्रदान गर्न पाइने छैन ।
- क) यस बैंकबाट समस्याग्रस्त घोषणा भएका वा निर्देशन बमोजिम पुँजी कोष अनुपात कायम नगरेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु
 - ख) नेटवर्थ ऋणात्मक भएका संस्थाहरु,
 - ग) नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडले सूचीकरणबाट हटाइएका (Delisted) संस्थाहरु,
 - घ) आर्थिक वर्ष समाप्त भएको एक वर्ष अवधि पुरा हुँदा समेत अन्तिम लेखा परीक्षण नगर्ने संस्थाहरु,
 - ड) पछिल्लो तीन वर्ष लगातार नोक्सानीमा रहेका संस्थाहरु,
 - च) व्यवसायिक रूपमा सञ्चालनमा आएको एक वर्ष व्यतित नभएका संस्थाहरु,
 - छ) विगत तीन वर्ष देखि साधारण सभा नगरेका संस्थाहरु,
 - ज) कम्तीमा २५० दिनको कारोबार मूल्य नभएका संस्थाहरु,

- (६) धितोपत्र विनिमय बजारमा सूचिकृत संस्थाहरुको सेयरको धितोमा कर्जा प्रदान गर्ने सम्बन्धमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको आफ्नो कर्जा नीति/निर्देशिकामा स्पष्ट व्यवस्था भई अन्य कर्जा प्रदान गरे सरह अवलम्बन गर्नु पर्ने सम्पूर्ण प्रक्रिया पुरा गरेको हुनु पर्नेछ । उक्त कर्जा नीति/निर्देशिकामा धितोको रूपमा लिने सेयरको Price Earning Ratio, Price to Book Value, Dividend Yield, Dividend Payout Ratio जस्ता आधारभूत सूचकांकको विश्लेषण सम्बन्धी व्यवस्था समेत स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (७) यस्तो मार्जिन प्रकृतिको कर्जा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो प्राथमिक पुँजी (Core Capital) को बढीमा ४० प्रतिशतसम्म मात्र प्रवाह गर्न सक्नेछन् । यस प्रयोजनको लागि प्राथमिक पुँजी (Core Capital) भन्नाले ठीक अधिल्लो त्रयमासको आन्तरिक लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरणको आधारमा कायम हुन आएको प्राथमिक पुँजी सम्फनु पर्दछ । तोकिएको सीमाभन्दा बढी प्रवाह भएको कर्जा बराबरको रकम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्राथमिक पुँजीकोषबाट घटाउनु पर्नेछ ।
- (८) धितोपत्र व्यवसायीले गर्ने Margin Trading सम्बन्धी कारोबार प्रचलित कानुनी व्यवस्थाको अधीनमा रही नेपाल धितोपत्र बोर्डको नीति/निर्देशन अनुरुप गर्नुपर्ने छ । त्यस्तो धितोपत्र व्यवसायीलाई नेपाल स्टक एक्सचेंज लिमिटेडको सिफारिसमा यस बैंकबाट नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७६ मा भएको व्यवस्था बमोजिम स्वीकृति प्रदान गरिनेछ ।
- (ख) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले धितो सुरक्षण लिएको सेयरका सम्बन्धमा :
- इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सेयर आफैले सकार गरी कर्जा असुली गर्न पाइने छैन ।
- १८. बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संस्थापक सेयर धितोबन्धक राखी कर्जा प्रवाह गर्ने सम्बन्धमा**
- देहायका शर्तहरु पुरा गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संस्थापक सेयर धितोबन्धक राखी कर्जा कर्जा प्रवाह गर्न सकिनेछ ।
- (क) संस्थापक सेयर धितो राखी कर्जा प्रवाह गर्दा आईपर्ने जोखिम नियन्त्रण एवम् व्यवस्थापन गर्ने आवश्यक उपायहरु अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको १ प्रतिशत भन्दा बढी संस्थापक सेयर धारण गरेका संस्थापक/संस्थापक समूहका सेयरधनीहरूले आफूले धारण गरेको संस्थापक सेयरमध्ये ५० प्रतिशत भन्दा बढी सेयर धितो राखी कर्जा लिन पाउने छैनन् । धितो रोकका गरी अभिलेख राख्ने बैंक वा वित्तीय संस्थाले यस व्यवस्थाको पालना हुने गरी मात्र धितो रोकका राख्नुपर्नेछ ।
- (ग) कुनै पनि इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको २ प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर धारण गर्ने संस्थापक सेयरधनीले यस बैंकको स्वीकृति लिएर मात्र आफ्नो नामको सेयर अन्य बैंकमा धितोबन्धक राख्न वा बिक्री गर्न सक्नेछन् ।
- (घ) उपबुँदा (ग) अनुसारको स्वीकृति माग गर्दा जुन संस्थाको सेयर धितो राखिने हो सो संस्थाले निजको सेयर स्वामित्व तथा धितो रहे नरहेको विवरण समेत पेश गरी स्वीकृति माग गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) संस्थापक सेयरको धितोमा कर्जा प्रवाह गर्ने प्रयोजनका लागि सुरक्षण बापत राखिने सेयरको मूल्याङ्कन गर्दा साधारण सेयरको पछिल्लो १८० कार्य दिनको औसत मूल्यको बढीमा ५० प्रतिशत मूल्य वा संस्थापक सेयरको अन्तिम कारोबारको मूल्यमध्ये जुन कम हुन्छ, सोको आधारमा मूल्य कायम गर्नु पर्नेछ । यसरी कायम गरिएको मूल्यको बढीमा ५० प्रतिशत रकमसम्म मात्र कर्जा दिन सकिने छ । एकपटक प्रवाह गरिसकेको यस्तो कर्जाको सुरक्षणमा रहेको सेयरको पुनरमूल्याङ्कन गरी सो को आधारमा थप कर्जा सीमा कायम गर्न वा थप कर्जा प्रदान गर्न पाइने छैन । तर, बजार मूल्य कम भई कर्जा असुरक्षित भएको अवस्थामा थप सुरक्षणको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

- (च) संस्थापक सेयर धितोबन्धक राखी कर्जा प्रवाह गर्दा त्यस्तो सेयरलाई गैर बैंकिङ सम्पत्ति (Non-Banking Asset) मा लैजान पाइने छैन र यसरी धितोबन्धक राखिएको संस्थापक सेयर भुक्तानी अवधि नाघेको ६ महिनाभित्र प्रचलित कानुन र यस बैंकको निर्देशनको अधीनमा रही बिक्री गरी सक्नु पर्नेछ ।
- (छ) संस्थापक सेयर धितोबन्धक राखी कर्जा प्रवाह भएको अवस्थामा त्यस्तो कर्जाको भुक्तानी अवधि किटान गर्नु पर्नेछ र त्यस्तो अवधि एक वर्ष भन्दा बढी हुने छैन ।
- (ज) संस्थापक सेयर धितो बन्धक राखी कर्जा प्रवाह गर्दा त्यस्तो कर्जाको नवीकरण तथा पुनरसंरचना र पुनरतालिकाकरण गर्न पाइने छैन तर, ०.५ प्रतिशतसम्म संस्थापक सेयर स्वामित्व रहेका संस्थापकले सेयर धितो राखी कर्जा उपयोग गरिरहेको भएमा कर्जाको सम्पर्ण बक्यौता ब्याज भुक्तानी भई कर्जा नियमित रहेको अवस्थामा त्यस्तो कर्जा नवीकरण गर्न बाधा पर्ने छैन ।
- (झ) संस्थापक सेयर धितोबन्धक राखी कर्जा प्रवाह गर्दा असल कर्जा बाहेक अन्य अवस्थामा शतप्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (ञ) तोकिएको भुक्तानी अवधिमा कर्जा चुक्ता नगरेमा संस्थापक/सञ्चालकलाई कालोसूचीमा समावेश गर्नुपर्ने कारण सहित ३५ दिनको सूचना दिई तत्पश्चात ७ दिनभित्र अनिवार्य रूपमा कालोसूचीमा राख्न कर्जा सूचना केन्द्रलाई सिफारिस गर्नु पर्नेछ । सो सम्बन्धी व्यवस्था कर्जा प्रवाह गर्दा नै क्रणीलाई कर्जा सम्झौता (Loan Deed) मा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।
- (ट) माथि (क) देखि (ञ) सम्म उल्लिखित व्यवस्थाहरु बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले आफ्नो कर्जा नीति/विनियममा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

१९. बैंक जमानत (Bank Guarantee) सम्बन्धमा

- (क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले जारी गरेका बैंक जमानत (Bank Guarantee) बापतको रकम Beneficiary लाई भुक्तानी दिनु पर्ने अवस्थामा माग दावी परेको ७ कार्य दिनभित्र भुक्तानी दिईसक्नु पर्नेछ । साथै, International Chamber of Commerce, Uniform Rules for Demand Guarantee -758 (URDG-758) अन्तर्गत जारी बैंक जमानतहरुको हकमा भने URDG मा भएका व्यवस्थाहरुको अधीनमा रही भुक्तानी सम्बन्धी निर्णय गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) यसरी दावी परेको सात कार्य दिनभित्रमा बैंक जमानत जारी गर्ने संस्थाले Beneficiary लाई भुक्तानी दिनु पर्ने अवस्थामा पर्याप्त आधार बिना भुक्तानी नगरेमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाको यस बैंकमा रहेको खाता/ यस बैंकले आदेश दिएको बैंकको खाताबाट कटा गरी सम्बन्धित Beneficiary लाई भुक्तानी गर्न सकिने छ ।
- (ग) यसरी भुक्तानीका लागि दावी परेको जमानत बापतको सम्भावित दायित्वलाई पुँजीकोषको अनुपात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि २०० प्रतिशतले जोखिम भार प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

२०. अन्तरबैंक कारोबार/सापटी/लगानी सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले एकआपसमा प्रदान गर्ने सापटीलाई नियमित कर्जा सापट (Regular Credit Facility) को रूपमा नभई अन्तरबैंक कारोबार/सापटी (Interbank Transactions/Borrowings) को रूपमा मात्र प्रयोग गर्न पाइनेछ । अन्तरबैंक सापटीको अवधि बढीमा ७ दिनसम्म मात्र हुनेछ ।

२१. स्वीकृत भौगोलिक कार्यक्षेत्रभित्र मात्र कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने सम्बन्धमा

हायरपर्चेज कर्जा बाहेक अचल सम्पत्ति धितो राखी कर्जा प्रवाह गर्दा त्यस्तो कर्जाको धितो र परियोजना/व्यवसाय आफ्नो भौगोलिक कार्यक्षेत्रभित्र हुनुपर्नेछ । भौगोलिक कार्यक्षेत्र बाहिर भएको त्यस्तो कर्जा असुली नभएसम्म शत प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ ।

२२. टि.आर.कर्जा (Trust Receipt Loan) सम्बन्धमा

द्रष्ट रिसिप्ट कर्जा (TR Loan), विल्स डिस्काउन्टिङ वा त्यस्तै प्रकृतिका आयात कर्जा प्रदान गर्दा अधिकतम ९० दिनसम्मको अवधिका लागि मात्र कर्जा प्रवाह गर्न पाइनेछ।

२३. चेकको धितो/सुरक्षणमा कर्जा प्रवाह गर्न नपाइने सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कुनै पनि किसिमको चेकको धितो/सुरक्षणमा कर्जा प्रवाह गर्न पाइने छैन। साथै, स्वदेशी चेकको क्लियरिङ सोही दिन गर्न सकिने भएकोले यस्ता चेक खरिद गर्न पाइने छैन।

२४. विदेशी धितो/सुरक्षणमा कर्जा प्रवाह गर्न नपाइने सम्बन्धमा

इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले हक कायम गर्न नसकिने किसिमको विदेशमा रहेको धितो/सुरक्षणमा कर्जा प्रवाह गर्न पाइने छैन।

२५. अधिविकर्ष (Overdraft) लगायतका प्रयोजन नखुलेका व्यक्तिगत कर्जाको सम्बन्धमा

- (अ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले निश्चित प्रयोजन नखुलेका अधिविकर्ष कर्जा (Overdraft), धितो कर्जा (Mortgage Loan), सम्पत्ति कर्जा (Property Loan), व्यक्तिगत आवधिक कर्जा (Personal Term Loan), सेयरको धितोमा प्रदान गरिएको कर्जा लगायत जुनसुकै शीर्षकका व्यक्तिगत प्रयोजनका कर्जाहरु प्रति ग्राहक रु. ५० लाखसम्म मात्र प्रवाह गर्न सक्नेछन्। घर/जग्गा धितो राखी यस्तो नयाँ कर्जा प्रवाह गर्दा, कर्जा थप वा कर्जा नवीकरण गर्दा कर्जा र सोको धितो सुरक्षणको Fair Market Value बीचको अनुपात (Loan to Value Ratio) बढीमा ५० प्रतिशतसम्म मात्र कायम गर्नु पर्नेछ। तर, इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नै मुद्राती निक्षेप रसिद, सुन चाँदी एवं नेपाल सरकार वा नेपाल राष्ट्र बैंकको ऋणपत्रको धितोमा कर्जा प्रदान गर्न, र शत प्रतिशत नगद मार्जिनमा जमानत जारी गर्न यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।
- (आ) विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट प्रयोजन नखुलेका कुल व्यक्तिगत अधिविकर्ष कर्जा अधिकतम प्रतिव्यक्ति रु. ५० लाखसम्ममात्र प्रवाह गर्न सकिनेछ। कर्जा प्रवाह गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्जा प्रवाह गर्दाका बखत उक्त सीमा ननाधेको यकिन गरेर मात्र कर्जा प्रवाह गर्नु पर्नेछ। तोकिएको सीमा नाथी कर्जा प्रवाह गरेमा वा २०७८ असार मसान्तसम्ममा तोकिएको सीमा कायम नभएको पाईएमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले उक्त कर्जामा शत प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ। (उदाहरणको लागि कुनै एक व्यक्तिले कुनै एक बैंक वा वित्तीय संस्थाबाट रु. २० लाख व्यक्तिगत अधिविकर्ष कर्जा लिएमा सोही वा अन्य कुनै बैंक वा वित्तीय संस्थाबाट थप रु. ३० लाखसम्म मात्र व्यक्तिगत अधिविकर्ष कर्जा लिन पाइने छ।)
- (इ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले निश्चित प्रयोजन नखुलेका व्यक्तिगत कर्जाको विवरण ने.रा.बैंक निर्देशन फा.नं. २.४ बमोजिमको ढाँचामा तयार गरी त्रयमास समाप्त भएको १५ दिनभित्र यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ।

२६. ऋणीले स्थायी लेखा नम्बर लिएको हुनुपर्ने सम्बन्धमा

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले छुट्टा छुट्टै वा एकमुष्ट गरी रु. २५ लाख वा सो भन्दा बढी रकमको कर्जा कुनै व्यक्तिलाई प्रवाह गर्नु परेमा त्यस्तो व्यक्तिले अनिवार्य रूपमा स्थायी लेखा नम्बर (PAN) लिएको हुनुपर्नेछ। साथै एकीकृत निर्देशनको निर्देशन नं ३ को बुदा नं ७ अनुसार ऋणी एउटै समूह अन्तर्गत पर्ने भएमा त्यस्तो समूहले रु. २५ लाख वा सो भन्दा बढी रकमको कर्जा लिएको अवस्थामा उक्त समूह अन्तर्गतको कुनै व्यक्तिलाई रु. २५ लाख भन्दा कम रकमको कर्जा प्रवाह गर्नुपरेको अवस्थामा समेत अनिवार्य रूपमा स्थायी लेखा नम्बर (PAN) लिएको हुनुपर्नेछ।

२७. Risk taker (सञ्चालक, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत वा व्यवस्थापन तहको पदाधिकारी) लाई प्रवाह हुने कर्जा सम्बन्धमा

(१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले अर्को इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालक, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत वा उच्च व्यवस्थापन तहको पदाधिकारीलाई शिक्षा कर्जा, हायर पर्चेज कर्जा, घर कर्जा वा घरायसी प्रयोजनका सामग्री कर्जा बाहेक निजहरुको व्यक्तिगत नाममा अन्य कुनै किसिमका कर्जा प्रवाह गर्न सक्ने छैनन्।

तर सरकारी क्रृष्णपत्र, मुद्राती रसिद, सुनचाँदीको धितोमा वा Credit Card कर्जा लिन यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।

प्रष्टीकरण: उच्च व्यवस्थापन तहको पदाधिकारी भन्नाले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत भन्दा दुई तह मुनिसम्मको पद धारण गरेको पदाधिकारीलाई जनाउँनेछ।

(२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कनैपनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका कार्यकारी प्रमुख वा व्यवस्थापन तहको पदाधिकारीको अधिकांश स्वामित्व रहेको फर्म, कम्पनी वा संस्थामा कुनै पनि किसिमको कर्जा प्रवाह गर्न सक्ने छैनन्। यस प्रयोजनको लागि अधिकांश स्वामित्व भन्नाले ५० प्रतिशत भन्दा बढी स्वामित्व भएको फर्म, कम्पनी वा संस्था सम्झनु पर्दछ।

(३) संचालक, कार्यकारी प्रमुख तथा व्यवस्थापन तहको पदाधिकारी हुनुपूर्व लिएको कर्जाको हकमा भुक्तानी अवधि वा एक वर्ष मध्ये जुन पहिले हुन्छ सो अवधि भित्र नियमित गरिसक्नुपर्नेछ।

२८. एकाउन्टपेयी चेक मार्फत कर्जा रकम निकासा गर्नु पर्ने सम्बन्धमा

कुनै पनि कम्पनी/फर्म वा संगठित संघ/संस्थालाई स्वीकृत कर्जाको रकम निकासा गर्दा सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्थामा नै खाता खोली जम्मा गर्नु पर्नेछ। सो बाहेकको अवस्थामा क्रृणी कम्पनी/फर्म वा संगठित संघ/संस्थाको नाममा एकाउन्टपेयी चेक/पत्र/विद्युतीय माध्यमबाट सोभै सम्बन्धित क्रृणीको खातामा जम्मा हुने गरी कर्जा रकम निकासा गर्नु पर्नेछ।

२९. पर्यावरणीय तथा सामाजिक जोखिमको विश्लेषण गरेर मात्र कर्जा प्रवाह गर्ने सम्बन्धमा

(क) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाहरुले कर्जा लगानी गर्नुपूर्व परियोजना/ उद्योगको स्थापाना गर्नको लागि इजाजत/अनुमति/स्वीकृति लिन Initial Environmental Examination (IEE) र Environmental Impact Assessment (EIA) आवश्यक पर्ने परियोजना/ उद्योगको हकमा सम्बन्धित निकायबाट सो प्रतिवेदन स्वीकृत भएको आधारमा तथा IEE / EIA आवश्यक नहुने परियोजना/ उद्योगको हकमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्था आफैले कर्जा लगानी गर्नुपूर्व पर्यावरणीय प्रभावको विश्लेषण गरी कर्जा प्रवाह गर्नुपर्नेछ।

(ख) यस सम्बन्धमा, वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६, वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७, श्रम ऐन, २०७४ तथा अन्य प्रचलित कानूनमा भएका व्यवस्थाका साथै बैंकबाट जारी Guideline On Environmental & Social Risk Management (ESRM) For Banks And Financial Institution, 2022 को पालना हुनेगरी इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले आवश्यक नीति तर्जुमा गरी मार्गदर्शनले उल्लेख गरे अनुसारका वातावरण तथा सामाजिक जोखिम समेतको विश्लेषण गरी कर्जा मूल्यांकन गर्ने र सोही बमोजिम अनुगमन तथा रिपोर्टिङ गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

(ग) Guideline On Environmental & Social Risk Management (ESRM) For Banks And Financial Institution, 2022 को अनुसूची ११ बमोजिमको प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३० दिन भित्र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गरिसक्नुपर्नेछ।

३०. कृषि कर्जाको भुक्तानी तालिका सम्बन्धमा

कृषि कर्जाको किस्ता असुली सम्बन्धी भुक्तानी तालिका निर्माण गर्दा किसानले उत्पादन गर्ने बाली भित्र्याउने समय र कर्जाको किस्ता भुक्तानी गर्ने समय बीच सकेसम्म तालमेल मिल्ने किसिमले निर्माण गर्नुपर्नेछ।

३१. जमानत दिएको अवस्थामा जमानीपत्रमा उल्लेख गरेको रकमसम्म मात्र जिम्मेवार हुने

जमानत दिएको अवस्थामा जमानीपत्रमा उल्लेख गरेको रकमभन्दा बढी रकमको लागि जमानी दिने व्यक्ति/फर्म/ कम्पनी/संस्थालाई कुनै पनि अवस्थामा जिम्मेवार नगराउन जमानीपत्र तयार गर्दा नै जमानी रकम, ऋणको अवधि, ऋणको प्रयोजन, प्रमुख ऋणी, साक्षी, जमानतकर्ताको नाम, ठेगाना, सो को सनाखत लगायतका विषयहरु स्पष्ट रूपमा उल्लेख हुनु पर्नेछ ।

३२. सहुलियतपूर्ण कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था:

- (क) “सहुलियतपूर्ण कर्जाका लागि ब्याज अनुदान सम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि, २०७५”बमोजिम प्रवाहित कर्जामा नेपाल सरकारबाट प्रदान गरिएको अनुदान रकम यस बैंकले उपलब्ध गराउने छ । उक्त कार्यविधि बमोजिम कर्जा प्रवाह गरी नेपाल सरकारबाट पाउनु पर्ने ब्याज अनुदान वापतको रकमलाई पुँजीकोष अनुपात गणना प्रयोजनका लागि सरकार माथिको दावी सरह शून्य प्रतिशत जोखिमभार प्रदान गर्न सकिनेछ ।
- (ख) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सहुलियतपूर्ण कर्जा प्राप्त गरेका ऋणीको विवरण आफ्नो वेबसाइटमार्फत त्रैमासिक रूपमा सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

३३. कर चुक्ता/दाखिला प्रमाणपत्र

- (क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले फर्म वा कम्पनीहरुलाई रु ५० लाख सम्मको कर्जा प्रदान गर्दा वा नवीकरण गर्दा ऋणीसँग पछिल्लो कर चुक्ता प्रमाणपत्र र/वा अद्यावधिक कर चुक्ता/दाखिला प्रमाणपत्र लिन अनिवार्य हुने छैन ।
- (ख) रु. ५० लाख भन्दा बढी र रु. २ करोडसम्मको कृषि, पर्यटन एवम् साना तथा मझौला उद्योग/पेशा/ व्यवसायका लागि कर दाखिला कागजातको आधारमा कर्जा प्रदान/नवीकरण गर्न सकिनेछ ।
- (ग) उपबुँदा (क) वा (ख) अन्तर्गत नपर्ने एवम् रु. २ करोड भन्दा बढीको कर्जा लिने/लिएको कुनै पनि फर्म वा कम्पनीलाई कर्जा प्रदान गर्दा वा नवीकरण गर्दा ऋणीसँग पछिल्लो कर चुक्ता प्रमाणपत्र लिएर मात्र कर्जा प्रदान वा नवीकरण गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) कुनै पनि फर्म वा कम्पनीलाई कर्जा स्वीकृत वा नवीकरण गर्दा आन्तरिक राजस्व विभागको एकीकृत कर प्रणाली (Integrated Tax System) मा रहेको सम्बन्धित फर्म वा कम्पनीको वित्तीय विवरण सम्बन्धी सूचना समेतलाई आधार लिई गर्नु पर्नेछ । साथै, स्वीकृत ऋण रकम तथा मिति उक्त प्रणालीमा प्रविष्ट गर्ने व्यवस्था समेत गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले उक्त प्रणालीमा पहुँचका लागि आवश्यक युजरनेम र पासवर्ड तथा अन्य थप सूचना आफू दर्ता रहेको कर कार्यालयबाट प्राप्त गर्न सक्नेछन् ।

३४. क्रेडिट रेटिङ

इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले रु.५० करोड वा सो भन्दा बढीको कर्जा उपयोग गर्ने ऋणीलाई कर्जा प्रवाह वा नवीकरण गर्दा ऋणी संस्थाको क्रेडिट रेटिङ एजेन्सीबाट गरिएको रेटिङलाई कर्जा मूल्याङ्कनको आधारको रूपमा लिनुपर्ने छ । तर, यो व्यवस्था इजाजतपत्रप्राप्त “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुलाई प्रवाह हुने कर्जाको हकमा अनिवार्य हुने छैन ।

३५. धितो फुकुवा सम्बन्धमा

बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफूले गरेको कर्जा लगानी बमोजिम असुल उपर गर्नु पर्ने सम्पूर्ण रकम असुल भई सकेपछि सुरक्षण वापत राखिएको धितो ५ कार्यदिनभित्र फुकुवाको लागि सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

३६. चालुपुँजी प्रकृतिका कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था:

(क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले २०७९ कार्तिक १ गते देखि चालुपुँजी प्रकृतिका कर्जा प्रवाह, नवीकरण वा पुनरावलोकन गर्दा यस बैंकबाट जारी 'चालू पुँजी कर्जासम्बन्धी मार्गदर्शन, २०७९' बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

(ख) 'चालुपुँजी कर्जा सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०७९' लागू हुनपूर्व प्रदान गरिएका चालुपुँजी प्रकृतिका कर्जालाई मार्गदर्शनको पूर्ण पालना गरेर मात्र नवीकरण गर्न पाइने छ । मार्गदर्शनको पूर्ण पालना नगरी नवीकरण भएको पाइएमा उक्त कर्जामा शतप्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नुपर्नेछ ।

तर, 'चालू पुँजी कर्जासम्बन्धी मार्गदर्शन, २०७९' को बुँदा नं. ७ मा भएको Variance सम्बन्धी व्यवस्था मार्गदर्शन लागू भएको मितिले दुईवर्षसम्म अनिवार्य हुनेछैन ।

(ग) २०७९ चैत मसान्तमा असल वर्गमा वर्गीकरण भएका अल्पकालीन तथा चालु पुँजी प्रकृतिका कर्जाहरुलाई ब्याज नियमित रहेको अवस्थामा आवश्यकता र औचित्यको आधारमा कुनै हर्जाना तथा शुल्क नलाने गरी २०८० असार मसान्त भित्र ३ महिनाको लागि म्याद थप गर्न सकिने छ ।

३७. रु.२ अर्ब वा सो भन्दा बढी रकमको बहु-बैंकिङ्ग कर्जा उपभोग गर्ने/गरिरहेका ऋणीहरुको कर्जा सहवित्तीयकरण कर्जामा परिणत गर्नु पर्नेछ । यस व्यवस्था बमोजिम सहवित्तीयकरण कर्जामा परिणत नभएका बहुबैंकिङ्ग कर्जालाई सूक्ष्म निगरानी वर्गमा वर्गीकरण गरी सोही बमोजिमको कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ । तर, विपन्न वर्ग कर्जा अन्तर्गत लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुलाई प्रवाह गर्ने कर्जाको हकमा यो व्यवस्था बमोजिम सहवित्तीयकरण कर्जामा परिणत गर्न अनिवार्य हुने छैन । त्यसैगरी, हायरपर्चेज कर्जा प्रदान गर्ने अनुमतिप्राप्त संस्थालाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सवारी साधन, मेशिनरी जस्ता स्थिर सम्पत्ति धितो लिई सोको खरिद मूल्यको ५० प्रतिशतसम्म कर्जा प्रदान गरी सम्पत्तिको पूरा मूल्यको बीमा गरेको अवस्थामा सहवित्तीयकरण आवश्यक पर्ने छैन ।

३८. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ब्याज आम्दानीको लेखांकन गर्दा यस बैंकबाट जारी भएको Guideline on Recognition of Interest Income, 2019 बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

३९. (१) व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन, साना तथा मझौला व्यवसाय एवम् भूकम्पबाट प्रभावित क्षेत्रमा आयमूलक क्रियाकलापलाई प्रोत्साहित गर्न ऋण तिर्नसक्ने क्षमताका आधारमा बढीमा रु. २० लाखसम्मको कर्जा प्रवाह गर्दा मोटर बाटो नभएको खेतीयोग्य जमिनलाई पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले धितोको रूपमा स्वीकार गर्न सक्नेछन् ।

(२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले रु. २ करोड सम्मको खाद्यान्न उत्पादन, पशुपंक्षी, मत्स्यपालन, निर्यातजन्य उद्योग, हस्तकला तथा सीपमूलक व्यवसाय, उद्यम व्यवसाय (आयात सम्बन्धी व्यवसाय बाहेक) र शतप्रतिशत स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित उत्पादनमूलक उद्योग सञ्चालनका लागि कर्जा प्रवाह गर्दा आधार दरमा २ प्रतिशतसम्म मात्र थप गरी ऋणको ब्याज तोक्नु पर्नेछ । रु २० लाख सम्मका यस्ता कर्जा प्रवाह गर्दा मोटर बाटो नभएको खेतीयोग्य जमिनलाई पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले धितोको रूपमा स्वीकार गर्न सक्नेछन् । प्रत्येक शाखाले यस प्रकारको कर्जासम्बन्धी निवेदन प्राप्त भएको सात कार्य दिनभित्र स्वीकृत गर्नुपर्ने र स्वीकृत हुननसक्ने भएमा सोको स्पष्ट कारण समेत उल्लेख गरी सम्बन्धित ग्राहकलाई लिखित रूपमा दिनुपर्ने छ ।

(३) विद्युत् आयोजना निर्माण गरी विद्युत् निर्यात गर्न शुरु गरेका परियोजनामा प्रवाहित कर्जालाई निर्यात शुरु गरेको ५ वर्षसम्म र जलाशययुक्त जलविद्युत आयोजनामा प्रवाहित कर्जालाई कर्जा अवधिभर आधारदरमा १ प्रतिशत विन्दुसम्म मात्र थप गरी कर्जा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(४) हाल सञ्चालनमा रहेका स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्था, अस्पताल वा उद्योगहरुलाई लिक्विड अक्सिसजन प्लाण्ट वा अक्सिसजन प्लाण्ट स्थापना गर्ने प्रयोजनको लागि कर्जा माग भएमा आधार दरमा कर्जा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(५) महामारीजन्य रोगको उपचारको लागि नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त खोप उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने प्रयोजनको लागि कर्जा माग भएमा बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुले व्यावसायीक योजना मूल्यांकन गरी आधार दरमा कर्जा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(६) अस्पताल नभएका स्थानीयतहमा १०० बेडसम्मको अस्पताल स्थापना गर्न बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुले आधारदरमा अधिकतम २ प्रतिशत विन्दु सम्म प्रिमियम थप गरी रु. २० करोड सम्म कर्जा प्रवाह गर्न सक्नेछन् ।

(७) फलफूल एवम् जडिबृटी उत्पादनका लागि र/वा पूर्णतया: स्वदेशमा उत्पादित फलफूल एवम् जडिबृटी प्रशोधन गर्ने परियोजनाका लागि बैक तथा वित्तीय संस्थाले आधार दरमा अधिकतम २ प्रतिशत विन्दुसम्म मात्र प्रिमियम थप गरी आवधिक कर्जा प्रवाह गर्नु पर्नेछ । यस्तो व्याजदर जग्गा खरिद गर्न प्रवाह हुने/भएका कर्जामा लागु हुने छैन ।

(८) निजी क्षेत्रलाई सूचना प्रविधि पार्क तथा औद्योगिक पार्क निर्माण गर्न कर्जा प्रवाह गर्दा आधार दरमा अधिकतम २ प्रतिशत विन्दुसम्म प्रिमियम थप गरी व्याजदर निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।

४०. कफी, सुन्तला, चिया जस्ता कृषि उत्पादनमूलक व्यवसाय र पशुपालन तथा दुग्धजन्य उत्पादनमूलक व्यवसायका लागि रु. ५ करोड सम्मको कर्जा प्रवाह गर्दा सम्भाव्यताका आधारमा परियोजनाकै धितोमा कर्जा प्रवाह गर्न सकिने छ । यस सम्बन्धमा कुनै गुनासो भएमा सम्बन्धित ग्राहकले स्पष्ट व्यहोरा खुलाई यस बैकमा गुनासो गर्न सक्ने छन् ।

४१. कर्जा असुली सम्बन्धी कारबाही सम्बन्धमा

(१) एक वर्ष भन्दा बढी अवधिको लागि प्रवाह भएको कर्जा असुलीको लागि सार्वजनिक सूचना तथा धितो लिलामीको कारबाही सुरु गर्नु अघि कर्जाले भाखा नाघेको कम्तीमा ६ महिना व्यतित भई शंकास्पद वर्गमा वर्गीकरण भएको हुनु पर्नेछ ।

(२) कर्जा असुलीको लागि सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गर्दा प्राकृतिक व्यक्तिको तस्विर प्रकाशन गर्न पाइने छैन ।

४२. कर्जाको साँवा तथा ब्याज असुल गर्ने व्यवस्था

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले सम्बन्धित ऋणीबाट लेना रकम असुलउपर गर्दा सर्वप्रथम असुल उपर गर्नुपर्ने ब्याज रकम सम्पूर्ण रूपमा असुलउपर गर्नु पर्ने छ र बाँकी रकम साँवामा आवश्यक हिसाव मिलान गर्नु पर्नेछ । किस्ताबन्दीमा चुक्ता गर्ने गरी प्रवाह भएको कर्जाको हकमा वक्यैता किस्ताका आधारमा सबै भन्दा पुरानो किस्ता असुलउपर गर्नका लागि बाधा पर्ने छैन ।

तर, पुनरसंरचना र पुनरतालिकाकरण गरिएका र धितो विकी गरी असुल गर्नुपर्ने प्रकृयामा रहेका खराब कर्जाहरुको सन्दर्भमा उपर्युक्त व्यवस्था लागू गर्न अनिवार्य हुने छैन ।

४३. ब्याज पुँजीकरण गर्ने सम्बन्धमा

(१) परियोजना कर्जाको ग्रेस/Moratorium अवधिमा पाकेको ब्याजलाई पुँजीकरण गर्न पाइने छैन । तर, देहायबमोजिमका प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा आवश्यकता एवं औचित्यका आधारमा ब्याज पुँजीकरण गर्न बाधा पुरोको मानिने छैन ।

(क) जलविद्युत उत्पादन, प्रशारण तथा वितरण लगायतका उर्जामूलक उद्योग,

(ख) स्वदेशी कच्चा पदार्थ प्रयोग हुने क्लिङ्गर तथा सिमेन्ट उत्पादन सम्बन्धी उद्योग,

(ग) औषधि उद्योग,

(घ) केबुलकार उद्योग,

(ङ) चिनी उत्पादन सम्बन्धी उद्योग,

(च) दुग्ध जन्य वस्तु उत्पादन उद्योग,

(छ) नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायवाट मनसाय पत्र प्राप्त गरेका मेडिकल कलेजहरु,

- (ज) पर्यटक स्तरीय तारे होटलहरु,
 (झ) अस्पताल,
 (ञ) फलफूल, मसला, जडिवुटी लगायतका दीर्घकालीन कृषि परियोजनाहरु र
 (ट) स्वदेशी कच्चा पदार्थ प्रयोग हुने लेदो रेशा (पत्प) तथा कागज उद्योग ।
- (२) जलविद्युत् आयोजना सम्पन्न भई उत्पादन प्रारम्भ गरेतापनि प्रसारण लाईन निर्माण नभएको कारण पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन हुन नसकेका आयोजनाको हकमा प्रसारण लाईन निर्माण भई सञ्चालनमा नआउँदासम्मको लागि व्याज रकमलाई खुद बिक्री आमदानीले नधानेको हदसम्म आंशिक रूपमा पूँजीकरण गर्न सकिनेछ ।
- (३) यसरी व्याज पूँजीकरण गर्न सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक समितिले निर्णय गर्नु पर्नेछ ।
 (४) पुनरसंरचना वा पुनरतालिकीकरण गरिएको कर्जाको व्याजलाई पूँजीकरण गर्न पाइने छैन ।
 (५) ग्रेस अवधिको व्याजलाई पूँजीकरण गर्दा पूँजीकृत व्याज रकमलाई Interest Capitalized Term Loan (ICTL) शीर्षकमा छुट्टै लेखांकन गर्नु पर्नेछ ।
 (६) परियोजनाको नगद प्रवाह विश्लेषण गरी ICTL को भुक्तानी अवधि सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले तोक्न सक्नेछ ।
४४. ऋणीले भुक्तान गर्नुपर्ने कर्जाको साँवा/व्याज दायित्व भाखा नाघेको तीस दिनभित्र भुक्तान गरेमा पेनाल व्याज लिन पाइने छैन । यो व्यवस्था २०८० जेठ मसान्तसम्ममा भुक्तानीको भाखा रहेको साँवा/व्याजमा मात्र लागु हुनेछ । तर यदि कुनै ऋणीले छुट पाउने अवधिभित्र कर्जाको साँवा/व्याज भुक्तानी नगरेमा पुर्वनिधारित शर्तबमोजिम सम्पूर्ण भाखा नाघेको अवधिको पेनाल व्याज लिन यो व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
४५. ऋण भुक्तानी आमदानी अनुपात (Debt Service to Gross Income Ratio) कायम गर्ने सम्बन्धमा :
 बैंक तथा वित्तीय संस्थाले व्यक्तिगत प्रकृतिका आवधिक कर्जा, घर कर्जा तथा हायर पर्चेज कर्जा लगायतका किस्ता भुक्तानीमा आधारित गैर व्यवसायिक कर्जा तथा व्यक्तिगत अधिविकर्ष कर्जा प्रवाह गर्दा देहाय बमोजिम हुने गरी ऋण भुक्तानी आमदानी अनुपातको अधिकतम सीमा ५० प्रतिशत कायम गर्नुपर्ने छ ।
 (क) ऋणीको आय श्रोत खुल्ले प्रमाणित कागजात संलग्न हुनुपर्ने छ ।
 (ख) ऋणीले बुँदा नं.(क) बमोजिम पेश गरेको आमदानी मध्ये कर तिर्नु पर्ने आयको हकमा कर चुक्ता/दाखिला गरेको र/वा अद्यावधिक करचुक्ता प्रमाणपत्रको आधारमा ऋणीको वार्षिक कुल आय (Gross Income) गणना गर्नु पर्नेछ । साथै, कर्जा अवधिभर आमदानीसँग सम्बन्धित कर दाखिला/चुक्ता प्रमाणपत्र वार्षिक रूपमा लिई ऋणीको ऋण भुक्तानी आमदानी अनुपात (Debt Service to Gross Income Ratio) अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ ।
 (ग) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले अधिकतम सीमा भन्दा बढी हुने गरी कर्जा प्रवाह गरेमा सो कर्जालाई सुक्ष्म निगरानी (Watch List) अन्तर्गत वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ ।
 तर, स्वप्रयोजनका लागि निर्माण/खरिद गरिने पहिलो घर कर्जाका लागि करयोग्य आयको हकमा कर दाखिला कागजातको आधारमा कर्जा प्रदान/नवीकरण गर्न सकिनेछ, र त्यस्तो कर्जाको हकमा ऋण भुक्तानी आमदानी अनुपात (DTI) अधिकतम ६० प्रतिशत कायम गर्न सकिनेछ ।
४६. विश्वव्यापी रूपमा फैलिएको कोम्बिड-१९ को महामारीबाट अर्थतन्त्रका विभिन्न क्षेत्रमा परेको प्रभाव र त्यसबाट वित्तीय क्षेत्रमा पर्नसक्ने असर तथा उद्योग व्यवसायको पुनरुत्थानमा लाग्नसक्ने समय आदिको अध्ययनका आधारमा प्रभावित क्षेत्रहरुलाई निम्नबमोजिम वर्गीकरण गरिएको छ :

(अ) अति प्रभावित क्षेत्र

- (१) पर्यटन
 (क) ट्रेकिङ्ग, ट्राभल एजेन्सी, पर्वतारोहण, च्याप्टिङ्ग, क्याम्पिङ्ग, टुर अपरेटर, हिलिङ्ग सेन्टर, क्यासिनो, मसाज स्पा आदि,
 (ख) होटल, पर्यटक आवास, मोटेल, ग्रामीण पर्यटन, होम स्टे, रिसोर्ट, तथा रेष्टराँ, पर्यावरणीय पर्यटन, वन्यजन्तु आरक्ष,
 (ग) साहसिक पर्यटन : स्किङ्ग, ग्लाइडिङ्ग, वाटर चाफ्टिङ्ग, हट एयर व्यालुनिङ्ग, क्यानोइड, प्यारासेलिङ्ग, घोड़चढ़ी, हातीचढ़ी, बन्जी जम्पिङ्ग, हिमाल आरोहण र अवलोकन लगायत,
 (घ) गल्फ कोर्स, पोलो, पोनी ट्रेकिङ्ग, पदयात्रा, माउन्टेन फ्लाइट सञ्चालन, केवलकार हवाई तथा पर्यटकीय यातायात;
- (३) मनोरञ्जन, मनोरञ्जन पार्क, रिक्रिएशन सम्बन्धी व्यवसाय, पार्टी प्यालेस;
 (४) चलचित्र उत्पादन, वितरण, सिनेमा हल ;
 (५) रोजगारी गुमेका वा layoff मा परेका श्रमिक, कामदार वा कर्मचारी (स्वदेशमा वा विदेशमा) ;
 (६) मूलभूत रूपमा सडेर गलेर जाने वस्तु (Perishable goods) जस्तै: तरकारी, फलफूल, पुष्प, माछा मासु, दाना, दुध तथा दुधजन्य उत्पादन, अण्डा आदि उत्पादन तथा बिक्री वितरण;
 (७) कुखुरापालन व्यवसाय ;
 (८) पशुपन्थी, मौरी तथा मत्स्यपालन व्यवसाय;
 (९) तयारी पोशाक, हस्तकला तथा सीपमुलक व्यवसाय ;
 (१०) वैदेशिक रोजगार सेवा प्रदायक, शैक्षिक परामर्श सेवा प्रदायक ;
 (११) नीजि तथा आवासीय विद्यालय, उच्च शिक्षालय तथा माध्यमिक विद्यालय, कलेज तथा विश्व विद्यालय, प्राविधिक शिक्षालय, प्रि-स्कुल, चाइल्ड केयर ;
 (१२) यात्रुवाहक स्थल यातायात ;
 (१३) ब्युटी पार्लर, सैलुन, कस्मेटिक सर्जरी लगायतका सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाका क्रियाकलाप ;
 (१४) कानूनी, लेखा, इन्जिनियरिंग लगायतका परामर्श सेवा वा व्यवसाय ;
 (१५) हेल्थ सेन्टर वा फिटनेस सेन्टर ;

(आ) मध्यम प्रभावित क्षेत्र

- (१) खजे सामान जस्तै प्लास्टिक, फलाम/स्टील, टायर, छाला, धातुका उत्पादन, घरायसी उपकरण आदि उत्पादन तथा बिक्री वितरण सँग सम्बन्धित उद्योग व्यवसाय ;
 (२) अस्पताल, क्लिनिक, नर्सिंगहोम, डायग्नोस्टिक सेन्टर ;
 (३) भण्डारण गर्न सकिने वस्तु (खाद्यान्त बाहेक) उत्पादन, प्रशोधन तथा बिक्री वितरण ;
 (४) बन तथा खनिजजन्य उद्योग ;
 (५) निर्माण व्यवसाय;
 (६) औषधि उत्पादन ;
 (७) छपाइ, प्रकाशन तथा संचार गृह ;
 (८) निर्माणाधीन जलविद्युत तथा नवीकरणीय उर्जा ;
 (९) दुंगा, पत्थर, माटो तथा सिसाका उत्पादन सम्बन्धी व्यवसाय ;

(इ) न्यून प्रभावित क्षेत्र

- (१) उत्पादनमा रही राष्ट्रिय प्रसारणमा जोडिएका जलविद्युत आयोजना ;
 (२) अनलाईन (इकमर्स) मा संलग्न व्यवसाय ;
 (३) खाद्यान्त उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण तथा बिक्री वितरण, पेय पदार्थ प्रशोधन तथा बिक्री वितरण गर्ने उद्योग व्यवसाय ;
 (४) दैनिक उपभोग्य अत्यावश्यक वस्तुको बिक्री वितरण ;
 (५) आयात जन्य व्यापार ;
 (६) पेट्रोल पम्प, र्यास तथा पानी सम्बन्धित व्यवसाय ;

- (७) औषधि विक्री वितरण ;
- (८) विज्ञापन सेवा ;
- (९) इन्टरनेट, दुरसंचार सेवा प्रदायक कम्पनी ;
- (१०) मंदिरा तथा सूर्तजन्य उद्योग व्यापार, व्यवसाय ;
- (११) ट्रक, हुवानी व्यवसाय
- (१२) सुन, चाँदीका गहना तथा बहुमुल्य पत्थर सम्बन्धी व्यवसाय

(इ) उपबुँदा (अ), (आ) र (इ) मा उल्लेख नभएका क्षेत्रका उद्योग, व्यवसायको हकमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले वित्तीय अवस्था तथा नगद प्रवाहको विस्तृत विश्लेषण गरी उद्योग, व्यवसायलाई कोभिड-१९ को कारण परेको असर, पुनः सञ्चालनमा आई पूर्ववत् अवस्थामा फर्कन लाग्ने समय तथा सोको लागि चाल्नु पर्ने कदम समेतको अध्ययन गरी स्पष्ट आधार सहित तीन मध्ये कुनै एक वर्गमा वर्गीकरण गर्न सक्नेछन् ।

४७. कर्जा सापटको वर्गीकरण विवरण पठाउने सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आर्थिक वर्षको असोज, पुस, चैत र असार मसान्तमा कर्जा वर्गीकरण गरी संलग्न निर्देशन फा.नं. २.१, २.२ र २.३ अनुसारका विवरणहरु त्रयमास समाप्त भएको ७ दिनभित्र यस बैंकमा पठाउनु पर्नेछ ।

४८. ऋण असुली गर्दाको धितोको विवरण पठाउने सम्बन्धमा ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ऋण असुली गर्दा निर्देशन फारम नं २.७ बमोजिमको ढाँचामा सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा त्रैमासिक रूपमा विवरण पठाउनु पर्नेछ ।

४९. खारेजी र बचाऊ

- (१) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-
एकीकृत निर्देशन, २०७९ को कर्जा/सापटको वर्गीकरण र कर्जा नोक्सानी सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा निर्देशन नं. २/०७९ बाट जारी गरिएको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।
- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक

केन्द्रीय कार्यालय

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. ३/०८०

एकल ग्राहक तथा क्षेत्रगत कर्जा सापट र सुविधाको सीमा निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट एउटै ग्राहक, फर्म, कम्पनी वा आपसी सम्बन्ध भएका ग्राहकहरुको समूहलाई तथा अर्थ व्यवस्थाको एकै क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जाका सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ।

१. एकल ग्राहक कर्जा सीमा:

कुनै एक इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले एउटै ग्राहक, फर्म, कम्पनी वा आपसी सम्बन्ध भएका ग्राहकहरुको समूहलाई प्रदान गर्नसक्ने कर्जाको तोकिएको अधिकतम सीमालाई एकल ग्राहक कर्जा सीमा (Single Obligor Limit) भनिन्छ।

२. कर्जा सापट तथा सुविधाको सीमा निर्धारण:

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले एउटै ग्राहक, फर्म, कम्पनी वा आपसी सम्बन्ध भएका ग्राहकहरुको समूहलाई कोषमा आधारित (Fund Based) कर्जा सापट र गैरकोषमा आधारित (Non-Fund Based) सुविधाहरु समेत गरी आफ्नो प्राथमिक पुँजीको बढीमा २५ प्रतिशतसम्मको एकल ग्राहक कर्जा सीमा कायम गरी प्रदान गर्न सक्नेछन्।

देशको उत्पादन, रोजगारी लगायतका पक्षलाई दृष्टिगत गरी निर्यात क्षेत्र, साना तथा मझौला उद्योग, यातायात पुर्वाधार परियोजना, औषधि उत्पादन उद्योग, कृषि क्षेत्र, पर्यटन उद्योग, सिमेन्ट उद्योग, फलाम उद्योग तथा अन्य उत्पादनमूलक उद्योगहरुमा प्रवाह हुने कर्जाको एकल ग्राहक कर्जा सीमा अधिकतम ३० प्रतिशत कायम गरिएको छ। यसरी कर्जा सापट तथा सुविधाको सीमा स्वीकृत गर्दा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको लागि आन्तरिक लेखापरीक्षकले प्रमाणित गरेको ठीक अधिल्लो त्रयमासको वासलातमा देखिने प्राथमिक पुँजीको आधारमा प्रतिग्राहक कर्जा सापट तथा सुविधाको सीमा निर्धारण गर्नु पर्नेछ।

कुनै ग्राहक समूहमा उपर्युक्त बमोजिमका दुवै प्रकारका सीमा कायम गर्नुपर्ने प्रकृतिका उद्योग, व्यवसायहरु रहेको अवस्थामा त्यस्तो ग्राहक समूहलाई कुल कर्जा सापट तथा सुविधाको सीमा ३० प्रतिशत कायम गर्नुपर्नेछ। तर त्यस्तो कुल कर्जा सापट तथा सुविधा अन्तर्गत ३० प्रतिशत कर्जा सीमा कायम गर्नुपर्ने भनी माथि उल्लेख गरिएका उद्योग बाहेकका कर्जा सापट तथा सुविधाको सीमा भने २५ प्रतिशत भन्दा बढी हुने छैन।

३. जलविद्युत लगायत नवीकरणीय उर्जा परियोजना, विद्युत प्रसारण लाइन (Transmission Line) र केवलकार निर्माण परियोजनामा कर्जा प्रवाह गर्ने सम्बन्धमा:

(क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले जलविद्युत लगायत नवीकरणीय उर्जा परियोजना, विद्युत प्रसारण लाइन (Transmission Line) र केवलकार निर्माण परियोजनामा कोषमा आधारित कर्जा तथा गैर कोषमा आधारित सुविधा प्राथमिक पुँजीको बढीमा ५० प्रतिशतसम्म प्रवाह गर्न सक्ने छन्।

तर, जलविद्युत लगायत नवीकरणीय उर्जा परियोजनाको हकमा प्राथमिक पुँजीको २५ प्रतिशतभन्दा बढी कर्जा प्रवाह गर्नु पर्ने अवस्थामा सम्बन्धित निकायसँग अनिवार्य रूपमा विद्युत खरिद सम्झौता (Power Purchase Agreement) भएको हुनु पर्नेछ।

- (ख) यस्ता परियोजनाको भुक्तानी तालिका (Repayment Schedule) तयार गर्दा नगद प्रवाह तथा अन्य प्रमाणको आधारमा पुष्टी हुने गरी गर्नु पर्नेछ ।
- (ग) परियोजना विश्लेषण गरी सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले तय गरेको Moratorium Period अथवा त्यस्तो परियोजनाबाट विद्युत उत्पादन भई प्रसारण लाइनमा जोडिएको तीन महिना मध्ये जुन पछि हुन्छ सो मिति पश्चात किस्ता भुक्तानी सुरु गर्न सकिने छ ।
- (घ) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले विशुद्ध जलविद्युत परियोजना, विद्युत प्रशारण लाइन (Transmission Line), नवीकरणीय उर्जा परियोजना र केवलकार निर्माण सम्बन्धी परियोजनाहरूमा लगानी गर्दा मात्र विद्यमान २५ प्रतिशतको एकल ग्राहक कर्जा सीमालाई वृद्धि गरी कोषमा आधारित कर्जा तथा गैर कोषमा आधारित सुविधा समेत गरी जम्मा प्राथमिक पुँजीको बढीमा ५० प्रतिशतसम्म लगानी सीमा कायम गरिएको छ । तर, जलविद्युत परियोजना, विद्युत प्रशारण लाइन (Transmission Line), नवीकरणीय उर्जा परियोजना र केवलकार निर्माण सम्बन्धी परियोजना सम्बन्धी ग्राहकले गैर जलविद्युत/विद्युत प्रशारण लाइन/केवलकार परियोजनामा पनि लगानी गर्न चाहेमा ५० प्रतिशतको सीमा ननाध्ने गरी कोषमा आधारित कर्जा तथा गैर कोषमा आधारित सुविधा समेत गरी बढीमा २५ प्रतिशतसम्म मात्र कर्जा/सुविधा प्रवाह गर्न सकिने छ ।

(उदाहरणको लागि, : कोष तथा गैर कोषमा आधारित सुविधा समेत गरी जम्मा प्राथमिक पुँजीको ५० प्रतिशत विशुद्ध जलविद्युत परियोजना/विद्युत प्रशारण लाइन/केवलकार/नवीकरणीय उर्जा परियोजनामा लगानी गरेमा अन्यमा लगानी गर्न पाइने छैन । कोष तथा गैर कोषमा आधारित सुविधा समेत गरी जम्मा प्राथमिक पुँजीको ४० प्रतिशत मात्र विशुद्ध जलविद्युत परियोजना/विद्युत प्रशारण लाइन/केवलकार/नवीकरणीय उर्जा परियोजनामा लगानी गरेमा अन्यमा १० प्रतिशतसम्म मात्र लगानी गर्न पाइने छ । कोष तथा गैर कोषमा आधारित सुविधा समेत गरी जम्मा प्राथमिक पुँजीको १ प्रतिशतदेखि २५ प्रतिशत मात्र विशुद्ध जलविद्युत परियोजना/विद्युत प्रशारण लाइन/केवलकार/नवीकरणीय उर्जा परियोजनामा लगानी गरेमा अन्यमा २५ प्रतिशतसम्म मात्र लगानी गर्न पाइने छ ।)

कथंकदाचित, गैर जलविद्युत/विद्युत प्रशारण लाइन/केवलकार/नवीकरणीय उर्जा परियोजनामा तोकिएको सीमा नाधी कर्जा प्रवाह गरेमा सीमा नाधेको रकम बराबरको कर्जामा शतप्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ ।

४. मार्जिन प्रकृतिको शेयर धितो कर्जाको एकल ग्राहक कर्जा सीमा (Single Obligor Limit) :

कुनै एक वा सबै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूबाट शेयर धितोमा प्रवाह हुने मार्जिन प्रकृतिको कर्जाको अधिकतम एकल ग्राहक कर्जा सीमा (Single Obligor Limit) कुल रु. १५ करोड कायम गरिएको छ । धितोपत्र बजारमा लगानी गर्ने मुख्य उद्देश्यले स्थापना भएका संस्थागत लगानीकर्ताहरूका लागि यस्तो कर्जाको अधिकतम सीमा रु २० करोड कायम गरिएको छ ।

यस्तो कर्जा प्रवाह गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्जा प्रवाह वा नवीकरण गर्दा उक्त सीमा ननाधेको यकिन गरेर मात्र कर्जा प्रवाह/नवीकरण गर्नु पर्नेछ । तोकिएको सीमा नाधी कर्जा प्रवाह वा नवीकरण गरेमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले उक्त कर्जामा शतप्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ ।

५. कर्जा सापट तथा सुविधाको सीमामा छुट

देहायका कर्जा सापट वा सुविधाको हकमा एकल ग्राहक कर्जा सीमा (Single Obligor Limit) लागू हुने छैन :-

- (क) मुद्रती रसिद, नेपाल सरकारको सुरक्षणपत्र, नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्रको धितोमा र विश्व बैंक, एसियाली विकास बैंक तथा अन्तर्राष्ट्रिय वित्त निगम लगायतका नेपाल सदस्य भएको अन्तर्राष्ट्रिय बहुपक्षीय (Multilateral) वित्तीय संस्थाहरू तथा अन्तर्राष्ट्रिय श्रेणीकृत (Rated) बैंकको निःशर्त जमानतमा प्रदान गरिने कर्जा सापट तथा सुविधाहरू ।

साथै, सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थावाट अनुरोध भई आएमा यस बैंकले जारी गरेको निर्देशनमा उल्लेख भएको व्यवस्था समेत कायम रहने गरी त्यस्ता अन्तर्राष्ट्रिय बहुपक्षीय संस्थाले जारी गर्ने निःशर्त जमानत (Guarantee) मा आधारित भई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले प्रदान गर्ने कर्जामा पूँजीकोषको अनुपात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि शुन्य जोखिम भार (Zero Risk Weight) प्रदान गर्न सकिने छ।

प्रष्टीकरण: अन्तर्राष्ट्रिय श्रेणीकृत (Rated) बैंक भन्नाले संयुक्त अधिराज्य बेलायतको लण्डनबाट प्रकाशित The Banker पत्रिकाले प्रत्येक वर्ष जुलाई महिनामा प्रकाशन गर्ने Top Thousand World Banks को सूचीमा ठीक अघिल्लो वर्ष समावेश भएका बैंकहरूलाई सम्झनु पर्नेछ।

- (ख) कर्जासँग सम्बन्धित जोखिमबाट सुरक्षित हुने पर्याप्त व्यवस्था गरी देहायका संस्थाहरूलाई देहाय बमोजिमका वस्तुहरू खरिद तथा आयात गर्न “क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूबाट प्रदान गरिने कर्जा सापट तथा सुविधाहरू

क्र.सं.	संस्था	वस्तु
(१)	नेपाल आयल निगम लि.	रांगांस तथा पेट्रोलियम पदार्थ
(२)	नेपाल खाद्य संस्थान	खाद्यान्न
(३)	कृषि सामग्री कम्पनी लि.	कृषि रासायनिक मल
(४)	साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेशन लिमिटेड	कृषि रासायनिक मल

६. संयुक्त लगानीकर्ता बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको ग्यारेण्टी तथा काउण्टर ग्यारेण्टीमा कर्जा तथा सुविधा प्रदान गर्ने व्यवस्था

संयुक्त लगानीमा सञ्चालनमा आएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संयुक्त लगानीकर्ता बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको ग्यारेण्टी तथा काउण्टर ग्यारेण्टीमा कर्जा तथा सुविधा प्रदान गर्न कुनै बाधा पर्नेछैन। तर, यसरी प्रदान गरिएको कर्जामा एकल ग्राहक कर्जा सीमाको व्यवस्था भने लागू हुनेछ। त्यस्ता संयुक्त लगानीकर्ता बैंक तथा वित्तीय संस्था अन्तर्राष्ट्रिय श्रेणीकृत (Rated) बैंक भएमा माथि बुँदा नं ४ को (क) मा उल्लेख भए बमोजिम कै व्यवस्था लागू हुनेछ।

७. आपसी सम्बन्ध भएका ग्राहकहरूलाई एउटै समूह मानिने व्यवस्था

कर्जा सापट तथा सुविधा सीमाको प्रयोजनको निमित्त आपसी सम्बन्ध भएका ग्राहकहरूको समूहलाई देहायका अवस्थामा एउटै समूह मानिने छः

- (क) कुनै कम्पनीले अर्को कम्पनीको २५ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी सेयर लिएको भए त्यस्ता दुवै कम्पनीहरू,
- (ख) कुनै व्यक्ति, कम्पनीको सञ्चालक, प्राइभेट लिमिटेड कम्पनीका सेयरधनी, साझेदारी फर्मका साझेदार, फर्मका प्रोप्राइटर तथा त्यस्ता व्यक्ति, सञ्चालक, सेयरधनी, साझेदार वा प्रोप्राइटरका एकाधरमा बसोबास गरी आएका वा छुट्टाभिन्न भएका पति वा पत्नी, छोरा, छोरी, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री, बाबु, आमा, सौतेनी आमा र आफूले पालनपोषण गर्नु पर्ने दाजु, भाइ, तथा दिदी, बहिनी,
- (ग) खण्ड (ख) मा उल्लिखित व्यक्तिहरूले एकत्रै वा संयुक्तरूपमा अर्को कम्पनीको २५ प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर लिएको भए त्यस्ता कम्पनीहरू,
- (घ) खण्ड (ख) मा उल्लिखित व्यक्तिहरूले एकत्रै वा संयुक्त रूपमा अर्को कम्पनीको २५ प्रतिशत भन्दा कम सेयर लिएको भए तापनि त्यस्तो कम्पनीको व्यवस्थापनमा देहायका किसिमबाट नियन्त्रण भएका त्यस्ता कम्पनीहरूः
- (१) सञ्चालक समितिको अध्यक्ष भई,
 - (२) कम्पनीको कार्यकारी प्रमुख भई, वा
 - (३) कम्पनीको सञ्चालकहरूमध्ये २५ प्रतिशतभन्दा बढी सञ्चालकहरू नियुक्त गरी।

- (ङ) एकै समूहका भनी आवद्ध रहेका फर्म, कम्पनी वा त्यस्ता समूहका सदस्यहरु,
- (च) खण्ड (ख) बमोजिम एउटा ग्राहक वा कम्पनीले अर्को ग्राहक वा कम्पनीलाई जमानत दिएको भए त्यस्ता ग्राहक वा कम्पनीहरु ।

तर राष्ट्रिय प्राथमिकताप्राप्त जलविद्युत आयोजनाको हकमा कुनै ग्राहकले जमानत दिएको आधारमा मात्र आपसी सम्बन्ध भएका ग्राहकहरुको समूहमा नपर्ने गरी शर्तहरु तोकी छुट दिन सकिने छ । तोकिएको समयमा त्यस्ता आयोजना सम्पन्न नभएमा यस्तो छुट स्वतः रद्द हुनेछ ।

- (छ) एउटै धितोमा एकभन्दा बढी व्यक्तिहरुलाई कर्जा प्रवाह गरेको भए त्यस्ता व्यक्तिहरु,
- (ज) फर्म, कम्पनी वाहेक अन्य संस्थाहरुको हकमा सो संस्था सञ्चालन, नियन्त्रण वा व्यवस्थापनमा प्रत्यक्ष संलग्न व्यक्ति वा निजको एकाधरमा वसोबास गरी आएका वा छुट्टिभिन्न भएका पति वा पत्नी, छोरा, छोरी, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री, बाबु, आमा र आफूले पालनपोषण गर्नु पर्ने दाजु, भाइ, तथा दिदी, बहिनी ।

८. आपसी सम्बन्ध भएका ग्राहकहरुको विवरण पठाउनु पर्ने

एउटा ग्राहक वा आपसी सम्बन्ध भएका ग्राहकहरुको अभिलेख अर्धवार्षिक रूपमा तयार गरी एक महिनाभित्र यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग तथा सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पठाउनु पर्नेछ ।

९. अलग समूहको रूपमा लिइने व्यवस्था

नेपाल सरकारको पूर्ण वा ५० प्रतिशत भन्दा बढी स्वामित्व भएको संगठित संस्था वा कम्पनीलाई छुट्टै (अलग) समूहको रूपमा लिइने छ ।

१०. अधिकेन्द्रित जोखिम (Concentration Risk) न्यूनीकरण गर्ने व्यवस्था

कुनै एउटा ग्राहक, फर्म, कम्पनी वा आपसी सम्बन्ध भएका ग्राहकहरुको समूहलाई तोकिएको एकल ग्राहक कर्जा सीमाभन्दा बढी कर्जा सापट वा सुविधा प्रदान गरेमा यस निर्देशनको उल्लंघन भएको मानिनेछ, र त्यस्तो अवस्थाबाट उत्पन्न हुन सम्म अधिकेन्द्रित जोखिम खाम्नको लागि सीमाभन्दा बढी प्रदान गरिएको कर्जा सापट वा सुविधाको शतप्रतिशत थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था(Loan Loss Provision) कायम गर्नु पर्नेछ ।

११. ठूला ऋणीहरुको कर्जा विवरण पेश गर्नु पर्ने:

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहेका ठूला ऋणी (“क” वर्गका लागि रु. ५ करोड तथा “ख” र “ग” वर्गका लागि रु. २ करोड भन्दा बढी कर्जा उपयोग गर्ने) को कर्जा सम्बन्धी विवरण तोकिएको ढाँचामा समष्टिगत रूपमा तयार गरी त्रैमासिक रूपमा त्रयमास समाप्त भएको मितिले ७ दिनभित्र यस बैंकको रिपोर्टिङ पोर्टलमा ग्राहकको विवरण, ठूला ऋणीको समूहको विवरण, कोषमा आधारित कर्जा र गैरकोषमा आधारित कर्जा सम्बन्धी विवरण पेश गर्नुपर्नेछ । यस्तो विवरण पेश गर्दा हरेक ग्राहकलाई सम्बन्धित समूहमा नै राख्नु पर्नेछ ।

१२. क्षेत्रगत कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) जोखिम नियन्त्रण गर्नको लागि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पर्याप्त आन्तरिक नीतिनियमको व्यवस्था गरी क्षेत्रगत कर्जा सघनताको अनुगमन गर्नु पर्नेछ । तर, यस बैंकले निर्देशन दिएमा सोही बमोजिम थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । अर्थ व्यवस्थाका विभिन्न क्षेत्रहरुको सूची संलग्न निर्देशन फा.नं. ३.१ मा उल्लेख गरिएको छ ।
- (२) क्षेत्रगत रूपमा प्रवाह गरिएको कर्जा तथा सुविधालाई इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्जा सघनता अनुसार देहाय बमोजिम दुई तहमा छुटचाएर अनुगमन, नियन्त्रण तथा सूचना प्रणालीको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ :- (फा.नं. ९.३ को ढाँचा अनुसार)

- (क) तह १ : प्राथमिक पुँजीको ५० - १०० प्रतिशतसम्म एउटै क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा सापट र सुविधा । यस्तो कर्जाको मापन र अनुगमनको कार्यविधि तथा सूचना प्रणालीको व्यवस्था इजाजतपत्रप्राप्त संस्था आफैले गरी कम्तीमा त्रैमासिक रूपमा अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) तह २ : प्राथमिक पुँजीको शत प्रतिशतभन्दा बढी एउटै क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा सापट र सुविधाका सम्बन्धमा यस्तो कर्जाको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिबाट समेत अनुमोदन गराइएको हुनु पर्नेछ । इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिले त्यस्ता कर्जाहरूको सीमा प्राथमिक पुँजीको शत प्रतिशत भन्दा बढी कायम राख्ने वा नराख्ने भन्ने सम्बन्धमा वार्षिक रूपमा निर्णय गर्नु पर्नेछ ।
- (३) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था (कुनै एक आर्थिक क्षेत्रमा मात्र कर्जा प्रवाह गर्न स्वीकृति पाएका वित्तीय संस्था बाहेक) ले कुनै एक क्षेत्रमा आफ्नो कुल बाँकी कर्जा सापटको बढीमा ४० प्रतिशतसम्म कर्जा प्रवाह गर्न पाइने व्यवस्था गरिएको छ । यसपूर्व ४० प्रतिशतभन्दा कम सीमा तोकिएका क्षेत्रहरूमा भन्ने सोही बमोजिम हुनेछ । यस्तो क्षेत्रगत कर्जा सीमा नाघेमा सीमा भन्दा बढी प्रवाह भएको रकम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्राथमिक पुँजीबाट घटाउनु पर्नेछ ।
- (४) घरजग्गा तथा रियल स्टेट कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था :
- (क) रियलस्टेट कर्जा र सोको धितो सुरक्षणाको Fair Market Value बीचको अनुपात (Loan to Value Ratio) बढीमा ५० प्रतिशतसम्म मात्र कायम गर्नु पर्नेछ । तर, नीजि आवासीय घर कर्जा (Personal Residential Home Loan) र नियमानुसार दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका नेपाल सरकारबाट स्वीकृति प्राप्त घर निर्माण व्यवसाय कम्पनीहरू/परियोजनाहरूलाई आवासीय घर निर्माणको लागि प्रदान गरिने कर्जाको हकमा यस्तो अनुपात (Loan to Value Ratio) बढीमा ६० प्रतिशतसम्म कायम गर्न सकिनेछ ।
- (ख) पहिलो पटक घर खरिद वा निर्माण गर्ने व्यक्ति (First Home Buyer) लाई देहायको शर्तहरूको अधीनमा रही प्रदान गरिने रु. २ करोड सम्मको आवासीय घर कर्जामा loan to value ratio बढीमा ७० प्रतिशतसम्म कायम गर्न सकिनेछ ।
- (अ) ऋणी आफैले मात्र प्रयोग गर्ने गरी बढीमा ३ हजार वर्गफिटसम्मको घर/ apartment हुनुपर्ने ।
 (आ) कुनैपनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट यस पूर्व घर/ apartment निर्माण वा खरिद कर्जा नलिएको यकिन गर्नु पर्ने ।
 (इ) यस सुविधा अन्तरगत कर्जा प्रदान गर्दा घरभाडालाई ऋणीको आमदानीको श्रोतको रूपमा देखाउन नपाइने ।
 (ई) कर्जाको व्याजदर वृद्धि भएमा पूर्व निर्धारित मासिक किस्ता वृद्धि नगरी कर्जा भुक्तान हुने व्यवस्था मिलाउनुपर्ने ।
- (ग) आवासीय घर कर्जा, व्यावसायिक भवन तथा आवासीय अपार्टमेण्ट निर्माण कर्जा, निर्माण सम्पन्न भई आय आर्जन गर्न थालेको व्यापारिक कम्प्लेक्स कर्जा तथा अन्य रियल स्टेट कर्जा (जग्गाजमीन खरिद तथा प्लाटिङ कर्जा समेत) गरी कुल कर्जाको २५ प्रतिशतभन्दा बढी नहुने गरी कर्जा सीमा तोकिएको छ । साथै, अन्य रियल स्टेट कर्जा (जग्गाजमीन खरिद तथा प्लाटिङ कर्जा समेत) को लागि प्रवाह हुने कर्जाको सीमा कुल कर्जाको १० प्रतिशत कायम गरिएको छ । घरजग्गा तथा रियल स्टेट कर्जा सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :
- १) रियल स्टेट कर्जा सापट भन्नाले निर्देशन नं. ९ को निर्देशन फा. नं. ९.३ (क) प्रयोजन अनुसारको कर्जा सापटमा उल्लिखित प्रष्टीकरणको सि.नं. ६ को रियल स्टेट कर्जालाई बुझाउने छ ।
 - २) कर्जा प्रवाह गर्दा माथि उल्लिखित सीमा नाघेगरी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले उक्त प्रयोजन/ Product हरूमा प्रदान गरेको कर्जाको पुनरसंरचना वा नवीकरण गर्न पाउने छैनन् ।

- ३) समग्र सीमा कायम गर्ने सिलसिलामा कुनै कर्जा विशेषलाई भुक्तानी म्याद अगावै असुली गर्ने गरी कलब्याक गर्न यस व्यवस्थाले बाध्य गराएको छैन। इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रत्येक कर्जाको किस्तावन्दीको आधारमा कायम राखेको भुक्तानी म्यादसम्म सो कर्जालाई सोही किस्ता वमोजिम कर्जा असुल गर्न सकिने छ।
- ४) यस व्यवस्था अन्तर्गत कायम गरिएको कर्जा सीमा नाघेमा नाघेजति रकमको लागि कुल जोखिम भारित सम्पत्तिको गणना गर्दा १५० प्रतिशतको जोखिम भार प्रदान गर्नु पर्नेछ।
- ५) बहुआवासीय घरका लागि एक मात्र बैंकले कर्जा प्रवाह गर्ने भए सोही बैंक र सह-वित्तीयकरण अन्तर्गतको कर्जा भए अगुवा बैंकमा अपार्टमेन्ट खरिदकर्ताहरुले Down Payment वा बुकिङ्ग खुल्ला गरेपछि जम्मा गरेको रकम अनिवार्यरूपले सम्बन्धित बैंक वा अगुवा बैंकमा जम्मा गराइएको हुनु पर्नेछ।
- (५) व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा (Home Loan) सम्बन्धी व्यवस्था
- १) उपवुँदा नं. ४ को खण्ड (ग) बमोजिम सीमा गणना गर्दा रु. २ करोड वा सो भन्दा कमको व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जालाई समावेश गर्नुपर्नेछैन।
 - २) व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा भन्नाले बैंक/वित्तीय संस्थाले ग्राहकको आयस्रोत हेरी सो स्रोतले पर्याप्त धान्ने किस्ता कायम गरी उक्त ग्राहकले आफै प्रयोग गर्ने वा भाडामा लगाउने उद्देश्यले घर निर्माण, घर/अपार्टमेन्ट खरिदको लागि प्रवाह गरेको आवासीय घर कर्जा (Home Loan) लाई मात्र बुझाउनेछ।
 - ३) यो खण्ड बमोजिमको व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा प्रवाह गर्दा बैंक/वित्तीय संस्था आफैले Product Paper तयार गरी सम्बन्धित संस्थाको सञ्चालक समितिले स्वीकृत गरे पश्चात मात्र यस्तो प्रकृतिको कर्जा प्रवाह गर्नु पर्नेछ।
 - ४) यो खण्ड बमोजिमको व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा एउटा बैंक/वित्तीय संस्थाबाट एउटा परिवारलाई एउटासम्म मात्र प्रदान गर्न सकिने छ।
- (६) घर/भवन निर्माण सम्बन्धी व्यवस्था :
- (क) नगरपालिका क्षेत्रभित्रको घर/भवनको सुरक्षणमा वा घर/भवन निर्माणका लागि कर्जा प्रवाह गर्दा घर/भवन निर्माण सम्बन्धमा सम्बन्धित स्थानीय तह/कार्यालयबाट जारी मापदण्डहरु पूरा गरे/नगरेको यकिन गरी नक्सापास, आवश्यकता अनुसार अन्य निकायको स्वीकृति, घर/भवन निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र/प्रमाणीकरण/अभिलेखीकरण लगायतका कागजातहरु लिने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।
 - (ख) घर/भवन निर्माणका लागि कर्जा प्रदान गर्दा महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, नगरपालिका र नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी राष्ट्रिय भवन संहिता लागू गरेका गाँउपालिकामा राष्ट्रिय भवन संहिता अनुसरण गरी निर्माण गरिने भवनहरुमा मात्र कर्जा प्रवाह गर्नु पर्नेछ।
- प्रष्टीकरण :** “एउटै क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा” भन्नाले अर्थव्यवस्थाको एके क्षेत्रका ग्राहकहरुमा प्रवाहित कर्जा सापट र जमानत, वचनवद्धता, प्रतीतपत्र जस्ता सुविधाहरु सम्झनु पर्छ।
- (७) निजी प्रयोजनका सवारी साधन कर्जासम्बन्धी व्यवस्था :
- इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि सवारी साधन खरिद गर्न कर्जा प्रवाह गर्दा सो सवारी साधनको मूल्यको अधिकतम ५० प्रतिशत र व्यक्तिगत विद्युतीय सवारी साधनको हकमा ८० प्रतिशतसम्म मात्र गर्नु पर्नेछ।

१३. खारेजी र वचाऊ :

(१) यस बैंकबाट यसअधि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

एकीकृत निर्देशन, २०७९ को एकल ग्राहक तथा क्षेत्रगत कर्जा सापट र सुविधाको सीमा निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा निर्देशन नं. ३/०७९ बाट जारी गरिएको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

(२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. ४/०८०

लेखानीति तथा वित्तीय विवरणहरुको ढाँचा सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले पालना गर्नुपर्ने लेखानीति तथा वित्तीय विवरणहरुको ढाँचा सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. वित्तीय विवरण सम्बन्धी व्यवस्था

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले देहायको व्यवस्था बमोजिम वित्तीय विवरण तयार गर्नु पर्नेछ ।

क. आर्थिक वर्ष:

आर्थिक वर्ष भन्नाले प्रत्येक वर्षको साउन १ गतेदेखि अर्को वर्षको असार मसान्तसम्मको अवधिलाई जनाउनेछ । तर संस्थापना भएको वर्षका लागि संस्थापना भएको मितिदेखि असार मसान्तसम्मको अवधिलाई आर्थिक वर्ष मान्नु पर्नेछ ।

ख. यस बैंकले तोकेको ढाँचालाई वैधानिक ढाँचा (Statutory Form) को रूपमा लिनु पर्ने

यस बैंकले तोकिदिएको ढाँचा र विधि अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्नु पर्नेछ ।

ग. प्रचलित लेखा मापदण्डको अनुशारण गर्नु पर्ने

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान (NFRSs) अनुसार तयार गर्नु पर्नेछ । नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमानले समावेश नगरेका क्षेत्रहरुमा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय प्रतिवेदनमान (IFRSs) लाई आधारको रूपमा लिनु पर्नेछ ।

घ. वार्षिक वित्तीय विवरण प्रकाशन गर्नु पर्ने

कानुनी व्यवस्था र तोकिएको अवधिभित्र लेखापरीक्षण सम्पन्न भइसकेपछि वित्तीय विवरण वार्षिक प्रतिवेदन पुस्तिकामा प्रकाशित गर्नुका साथै वार्षिक पुस्तिका आफ्नो वेबसाइटमा अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ । साथै, सर्वसाधारणको जानकारीका लागि वित्तीय अवस्थाको विवरण, नाफा वा नोक्सानको विवरण, विस्तृत आयको विवरण (Statement of Comprehensive Income), नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तनको विवरण र यस इ.प्रा.निर्देशन नं. १ बमोजिमको पुँजीकोष तालिका र प्रमुख वित्तीय सूचकांक अनुसारको विवरण राष्ट्रियस्तरको पत्रिकामा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ मा तोकिएको समयावधि भित्र अनिवार्य रूपमा प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।

ड. अन्तरिम वित्तीय प्रतिवेदन प्रकाशन गर्नु पर्ने

(१) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले एकीकृत वित्तीय प्रतिवेदन लगायत प्रमुख वित्तीय परिसूचकहरु (Major Financial Indicators) को अन्तरिम वित्तीय प्रतिवेदन (संक्षिप्त प्रतिवेदन) यस प्रयोजनका लागि तोकिएको ढाँचामा हरेक त्रयमासको महिना व्यतित भएको मितिले ७ दिनभित्र कुनै एक राष्ट्रियस्तरको दैनिक पत्रिकामा अनिवार्य रूपमा प्रकाशित गरी सोको एक प्रति बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागलाई समेत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । साथै, अन्तरिम वित्तीय

प्रतिवेदनको विस्तृत विवरण यस बैंकले तोकिदिएको ढाँचामा आफ्नो वेबसाइटमा राख्नु पर्नेछ । यसरी विस्तृत अन्तरिम वित्तीय प्रतिवेदन वेबसाइटमा राखिएको व्यहोरा पत्रिकामा प्रकाशन गरिने प्रतिवेदनमा समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

तर, चौथो त्रयमासको अन्तरिम वित्तीय प्रतिवेदन (संक्षिप्त प्रतिवेदन) आर्थिक वर्ष समाप्त भएको २१ दिनभित्र प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

- (२) अन्तरिम वित्तीय प्रतिवेदन प्रकाशन गर्दा अनिवार्य रूपमा आन्तरिक लेखापरीक्षकबाट प्रमाणित गराएर मात्र प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।
- (३) हरेक आर्थिक वर्षको अन्त्यमा सम्बन्धित संस्थाको अपरिष्कृत अन्तरिम वित्तीय प्रतिवेदन र लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण बीच देखिएको अन्तर सम्बन्धमा कारण खुलाई तालिकाकै रूपमा संस्थाको वार्षिक प्रतिवेदनको अलगगै पानामा यस बैंकले तोकेको ढाँचामा प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।
- (४) अन्तरिम वित्तीय प्रतिवेदन प्रकाशित गर्दा उक्त अवधिको कर्मचारी बोनस, कर्मचारीसँग सम्बन्धित खर्चहरु तथा आयकर लगायतका सम्पूर्ण खर्चहरु एवम् नियमनकारी समायोजन समेतलाई समावेश गरेर मात्र प्रकाशित गर्नु पर्नेछ । साथै, प्रतिशेयर आम्दानी (Earning Per Share) गणना गर्दा Annualized EPS प्रकाशन गर्नुपर्नेछ ।
- (५) सर्वसाधारणको जानकारीका लागि अपरिष्कृत अन्तरिम वित्तीय प्रतिवेदन प्रकाशन गर्दा “सुपरिवेक्षण गर्ने निकाय तथा बाह्य लेखापरीक्षकले थप/घट गर्न निर्देशन दिएमा परिष्कृत वित्तीय विवरणमा फरक पर्न सक्नेछ” भन्ने व्यहोराको फुटनोट राखी प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।
- (६) ऐन, नीति, नियम तथा निर्देशनमा स्पष्ट गरिएका विषयमा समेत इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका व्यवस्थापनले समयमै समायोजन नगरी वित्तीय प्रतिवेदनमा फरक परेको अवस्थामा सम्बन्धित संस्थालाई आवश्यक कारबाही गरिनेछ ।

च. यस निर्देशनको प्रयोजन सम्बन्धमा

यस निर्देशन बमोजिम बैंकले आफ्नो लेखानीति अनुसार लेखाङ्गन, मूल्याङ्गन तथा प्रस्तुतीकरण गरेका कर्जा, निक्षेप लगायतका अन्य सम्पति तथा दायित्वहरु पूर्ण रूपमा वित्तीय विवरण प्रस्तुतीकरणका लागि मात्र प्रयोग गर्न पाइनेछ । यस बैंकको विभिन्न निर्देशन बमोजिम यस बैंकका विभिन्न विभागहरुमा पेश गर्नु पर्ने तथा प्रकाशन गर्नु पर्ने तथ्याङ्ग यस बैंकको सम्बन्धित निर्देशन बमोजिम नै हुनेछ । साथै, यस बैंकको निर्देशन बमोजिम यस बैंकको विभिन्न विभाग तथा कार्यालयहरुमा पेश गर्नु पर्ने विभिन्न तथ्याङ्ग फाराम तथा प्रकाशन गर्नु पर्ने गरी तोकिएका विवरण सम्बन्धी अन्य कुनै पनि निर्देशनलाई यस निर्देशनले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

छ. आन्तरिक प्रयोजनका लागि तयार गरिने लेखा विवरण सम्बन्धमा

यस निर्देशनले सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको आन्तरिक प्रयोजनको निमित्त तयार गरिने अन्य लेखा विवरण तयार गर्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

ज. यस बैंकले तोकेको ढाँचा र शीर्षकमा कुनै परिवर्तन गर्न नपाइने सम्बन्धमा

वित्तीय विवरणको कुनै शीर्षक अन्तर्गत रकम नरहेको भए तापनि सो शीर्षक कायमै राखी यस बैंकले तोकेको ढाँचामा कुनै परिवर्तन गर्न पाइने छैन । तर, अनुसूचीमा उल्लेख भएको “अन्य” शीर्षकभित्र रहने गरी आवश्यकता अनुसार अरु शीर्षक समावेश गर्न सकिनेछ ।

झ. वार्षिक वित्तीय विवरणहरु पेश गर्नु पर्ने

आफ्नो वार्षिक हिसाबको आधारमा तयार पारेको वार्षिक वित्तीय विवरण बाह्य लेखापरीक्षकबाट प्रारम्भिक लेखापरीक्षण कार्य समाप्त भएपछि तयार भएको प्रारम्भिक प्रतिवेदन, सो प्रतिवेदन उपर व्यवस्थापनको जवाफ तथा सोका आधारमा यस बैंकले तोकिदिएको ढाँचामा तयार पारिएको वित्तीय विवरण आर्थिक वर्ष

समाप्त भएको ३ महिनाभित्र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा स्वीकृतिका लागि पेश गर्नु पर्नेछ । उक्त विवरणका सम्बन्धमा यस बैंकको गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षणबाट कुनै संशोधन गर्नु पर्ने निर्देशन भएमा सो बमोजिम समायोजन गरी आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ४ महिना भित्र (स्पाद थप भएको अवस्थामा बढीमा थप दुई महिनाभित्र) लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गर्नु पर्नेछ । साथै, समायोजित वित्तीय विवरण, लेखापरीक्षकको अन्तिम प्रतिवेदन तथा लंगफर्म अडिट रिपोर्ट (Long Form Audit Report, LFAR) लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको १५ दिनभित्र यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागहरूमा पेश गर्नु पर्नेछ । वार्षिक साधारण सभामा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने प्रयोजनार्थ तयार गरेको वार्षिक हिसाब (Annual Accounts) यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागको सहमति लिएर मात्र सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

२. वित्तीय विवरण तयार गरिने आधार तथा प्रमुख लेखानीति

- (क) वित्तीय विवरण तयार गर्दा नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान (NFRSs) बमोजिम तयार गर्नु पर्नेछ । नेपाल लेखा प्रतिवेदनमानले समावेश नगरेका क्षेत्रहरूमा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय प्रतिवेदनमान (IFRSs) लाई आधारको रूपमा लिनु पर्नेछ ।
- (ख) विवरण तयार गर्दा अपनाइने लेखानीतिहरू नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान (NFRSs) मा उल्लेखित व्यवस्थाको अधीनमा रही इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालक समितिबाट पारित गराई अवलम्बन गरेबमोजिम हुनेछ । इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले अपनाएका लेखानीतिहरूको व्याख्यात्मक विवरण वित्तीय विवरणको लेखा सम्बन्धी टिप्पणी अन्तर्गत प्रमुख लेखानीति (Significant Accounting Policies) शीर्षकमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ । लेखानीतिहरू परिवर्तन गर्नु परेमा नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान (NFRSs) को अधीनमा रही परिवर्तन गर्न सकिने छ । परिवर्तन गरिएको लेखानीतिहरूको विवरण वित्तीय विवरणको लेखा सम्बन्धी टिप्पणी अन्तर्गत Basis of Preparation को Changes in Accounting Policies अन्तर्गत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

३. नियमनकारी समायोजन

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले अवलम्बन गरेको लेखानीति बमोजिम कायम हुने खुद मुनाफाबाट बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ तथा यस बैंकको निर्देशन बमोजिमको बैधानिक तथा अन्य कोषहरूमा रकम बाँडफाँड गरी बाँकी रहेको मुनाफाबाट देहाय बमोजिमको नियमनकारी समायोजन गरी कायम भएको रकमबाट लाभांश विवरण गर्न सकिनेछ ।

- (क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले पहिलो NFRSs Compliant वित्तीय विवरण तयार गर्दा Opening Statement of Financial Position तथा गत वर्षको वित्तीय विवरणमा NFRSs बमोजिम विभिन्न शीर्षकहरूमा समायोजन गरी सञ्चित मुनाफामा रकम जम्मा गरेकोमा सो बराबरको रकमलाई Statement of Changes in Equity मार्फत सञ्चित मुनाफा (Retained Earning) खाता खर्च गरी नियमनकारी कोष (Regulatory Reserve) मा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) पहिलो NFRSs Compliant वित्तीय विवरण तथा त्यस पश्चातका वर्षहरूको वित्तीय विवरणहरूमा देहाय बमोजिमको नियमनकारी समायोजन गरी नियमनकारी कोष (Regulatory Reserve) मा रकम जम्मा/खर्च गर्नु पर्नेछ ।
 - (अ) (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको लेखानीति बमोजिम लेखाङ्गन गरिएको कर्जाको व्याज आम्दानीमध्ये यस बैंकको निर्देशन बमोजिम प्रोद्भावी आधार (Accrual Basis) मा लेखाङ्गन गरिने व्याज आम्दानीमध्ये आर्थिक वर्ष समाप्त भएको १५ दिनभित्र प्राप्त भएको व्याज रकम बाहेका अन्य प्राप्त हुन बाँकी व्याज आम्दानी बराबरको रकममा प्रचलित नियमानुसारको आयकर तथा कर्मचारी बोनस कट्टा गरी बाँकी रकमलाई सञ्चित मुनाफा (Retained Earning) लाई खर्च गरी नियमनकारी कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ । उक्त व्याज रकम प्राप्त हुन आएमा नियमनकारी कोषबाट सञ्चित मुनाफा (Retained Earning) मा फिर्ता गर्न सकिनेछ ।

(२) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यो निर्देशन जारी भएको मिति २०७९/१०/२६ पश्चात स्वीकृत हुने तथा Financial Closure हुने कर्जाको व्याज पूँजीकरणको लेखांकन सम्बन्धमा देहायबमोजिम गर्नुपर्नेछ :

प्रोद्भावी आधार (Accrual Basis) मा लेखांकन गरिएको ग्रेस अवधि /Moratorium Period को व्याजलाई पूँजीकरण गर्दा पूँजीकृत व्याज रकमलाई Interest Capitalized Term Loan (ICTL) शीर्षकमा छुट्टै लेखांकन गर्नु पर्नेछ ।

ICTL मा लेखांकन भएको पूँजीकृत व्याज बराबरको रकममा प्रचलित नियमानुसारको आयकर तथा कर्मचारी बोनस कट्टा गरी बाँकी रकमलाई सञ्चित मुनाफा (Retained Earning) खर्च गरी Interest Capitalized Reserve (ICR) खातामा लेखांकन गर्नु पर्नेछ । यसरी लेखांकन भएको Interest Capitalized Reserve (ICR) लाई नियमनकारी कोष (Regulatory Reserve) अन्तर्गत राख्नुपर्नेछ । ICTL मा लेखांकन भएको पूँजीकृत व्याज रकम प्राप्त भएपश्चात उक्त रकमलाई ICR बाट घटाई सञ्चित मुनाफा हिसाबमा सार्वे लानुपर्दछ ।

यससँग सम्बन्धित लेखा प्रविष्टीहरु देहायबमोजिम रहेका छन् :

1. At the time of Income Recognition

Accrued Interest Receivable a/c	Dr
To Interest Income	Cr

2. At the time of Interest Capitalization

Interest Capitalized Term Loan (ICTL) a/c	Dr
To Accrued Interest Receivable (AIR) a/c	Cr

Retained Earnings a/c	Dr
To Interest Capitalized Reserve(ICR) a/c	Cr

3. At the time of Recovery

Cash/Bank a/c	Dr
To ICTL a/c	Cr

ICR a/c	Dr
To Retained Earning a/c	Cr

(आ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले हरेक कर्जामा आफ्नो लेखानीति बमोजिम लेखाङ्गन गर्ने हानी नोक्सानी (Impairment Loss) तथा यस बैंकको इ.प्रा.निर्देशन नं. २ बमोजिम कायम हुने कर्जा नोक्सानी व्यवस्था (Loan Loss Provision) को विस्तृत विवरण प्रत्येक त्रयमासमा तयार गर्नु पर्नेछ । NFRSs बमोजिम लेखाङ्गन हुने कर्जा हानी नोक्सानीको रकम इ.प्रा. निर्देशन नं. २ बमोजिम कायम हुने कर्जा नोक्सानी व्यवस्था रकम भन्दा कम भएमा कम भएजति रकम वार्षिक रूपमा सञ्चित मुनाफा (Retained Earning) खातालाई खर्च गरी नियमनकारी कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ । NFRSs बमोजिम लेखाङ्गन हुने कर्जा हानी नोक्सानीको रकम बढाई गएमा सो बढेजति रकम नियमनकारी कोषबाट सञ्चित मुनाफामा फिर्ता गर्न सकिनेछ ।

(इ) बैंकले नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान (NFRSs) बमोजिम Fair value through profit or loss मा लेखाङ्गन गरेको लगानीका साथै अन्य कुनै सम्पत्तिहरूमा Fair value gain (unrealized gain) भएमा उक्त नाफा रकमलाई सञ्चित मुनाफा (Retained Earning) खातालाई खर्च गरी नियमनकारी कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ । नियमनकारी कोषमा जम्मा भएको रकम NFRSs बमोजिम सम्बन्धित सम्पत्तिको Fair value gain घटेको वा Fair value loss भएको अवस्थामा सो रकमलाई वार्षिक रूपमा नियमनकारी कोषबाट सञ्चित मुनाफामा फिर्ता गर्न सकिनेछ ।

(ई) आफ्नो लेखानीति बमोजिम लेखाङ्गन गरिएको गैर बैकिङ सम्पत्तिको कुल रकममा प्रचलित नियमानुसारको आयकर तथा कर्मचारी बोनस कट्टा गरी बाँकी रकमलाई गैर बैकिङ सम्पत्ति सकार गर्दाको वर्षमा सञ्चित मुनाफा खातालाई खर्च गरी नियमनकारी कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ । यस्तो

रकम गैर बैंकझ सम्पत्ति विक्री भएको वर्षमा वा स्वप्रयोजनका लागि प्रयोग गरेको वर्षमा नियमनकारी कोषबाट सञ्चित मुनाफा खातामा फिर्ता गर्न सकिनेछ ।

- (उ) वित्तीय अवस्थाको विवरणमा रहेको स्थगन कर सम्पत्ति बराबरको रकम सञ्चित मुनाफा खातालाई खर्च गरी नियमनकारी कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ । स्थगन करको पुन गणना गर्दा स्थगन कर सम्पत्तिको मूल्य (Carrying Amount) मा कमी आएको वर्षमा कमी आएको बराबरको रकम नियमनकारी कोषबाट सञ्चित मुनाफा खातामा फिर्ता गर्न सकिनेछ ।
- (ऊ) वित्तीय विवरणको सञ्चित मुनाफा र/वा अन्य वितरण योग्य मुनाफा संग सम्बन्धित खुद स्थगन कर सम्पत्ति बराबरको रकम सञ्चित मुनाफा खातालाई खर्च गरी नियमनकारी कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ । स्थगन करको पुन गणना गर्दा स्थगन कर सम्पत्तिको मूल्य(Carrying Amount) मा कमी आएको वर्षमा कमी आएको बराबरको रकम नियमनकारी कोषबाट सञ्चित मुनाफा खातामा फिर्ता गर्न सकिनेछ ।
- (ऋ) आफ्नो लेखानीति बमोजिम Merger/acquisition बाट सिर्जित Bargain Purchase Gain को लेखाङ्गन गरेमा लेखाङ्गन गदाको वर्षमा सोको किताबी मूल्य (Carrying Amount) बराबरको रकम सञ्चित मुनाफा खातालाई खर्च गरी नियमनकारी कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ र सो रकम Bonus Share जारी गर्ने प्रयोजनका लागि मात्र प्रयोग गर्न सकिने छ । साथै, Bargain Purchase Gain को रकमबाट Bonus Share स्वीकृतिका लागि सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्दा सोको विस्तृत विवरण सहित पेश गर्नु पर्नेछ । यस बैंकबाट स्वीकृति प्रदान भएको अवस्थामा Bonus Share जारी गरेको रकमसम्म नियमनकारी कोषबाट सञ्चित मुनाफा खातामा फिर्ता गर्न सकिनेछ ।
- (ए) आफ्नो लेखानीति बमोजिम कर्मचारी खर्चको लेखाङ्गन गर्दा वीमांकिक मूल्याङ्गन (Actuary Valuation) बमोजिम सिर्जना भएको Actuarial Loss लाई Other Comprehensive Income मा लेखाङ्गन भएको अवस्थामा सो बराबरको रकम सञ्चित मुनाफा खातालाई खर्च गरी नियमनकारी कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ । Actuarial Loss कम भएमा कम भएजति रकम नियमनकारी कोषबाट सञ्चित मुनाफा खातामा फिर्ता गर्न सकिनेछ ।
- (ऐ) लेखानीति बमोजिम कुनै खर्च रकम नाफा नोक्सान हिसाबमा लेखाङ्गन नभई Other Comprehensive Income मार्फत वा सोभै इक्विटीमा लेखाङ्गन भई इक्विटी हिसाब अन्तर्गतको सम्बन्धित शीर्षक ऋणात्मक भएमा सो बराबरको सञ्चित मुनाफा खातालाई खर्च गरी नियमनकारी कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ । कुनै आर्थिक वर्षमा सोही शीर्षकमा आम्दानी लेखाङ्गन भएको अवस्थामा सो आम्दानी बराबरको रकम (नियमनकारी कोषमा जम्मा भएको रकम भन्दा बढी नहुने गरी) नियमनकारी कोषमा खर्च गरी सञ्चित मुनाफा खातामा जम्मा गर्न सकिनेछ ।
- (ओ) माथी उल्लेखित व्यवस्था बाहेकका सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागले निर्देशन दिएबमोजिमको रकम नियमनकारी कोषमा समायोजन गर्नु पर्नेछ ।
- (औ) सञ्चित मुनाफा खर्च गरी नियमनकारी कोषमा जम्मा भएको रकम नियमनकारी कोषबाट पुनः सञ्चित मुनाफामा फिर्ता हुने अवस्था भएमा नियमनकारी कोषबाट फिर्ता हुने रकम सो कोषमा जम्मा भएको रकम भन्दा बढी हुने छैन ।
- (ग) नियमनकारी कोषमा जम्मा भएको रकम यस बुँदामा उल्लेखित व्यवस्था एवम् यस बैंकले दिएको स्वीकृति बाहेकका अवस्थामा खर्च गर्न पाइने छैन ।
- (घ) नियमनकारी कोषमा जम्मा भएको तथा खर्च भएको रकम सहित कोषमा भएको परिवर्तनको विवरण आफ्नो वित्तीय विवरणको लेखा सम्बन्धी टिप्पणी (Notes to Accounts) मा उल्लेख (Disclose) गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) Statement of Other Comprehensive Income मा लेखांकन भएको आयलाई वितरण गर्दा वितरण हुने रकमको २० प्रतिशत General Reserve मा जम्मा गरी बाँकी ८० प्रतिशत रकम मात्र वितरण गर्नुपर्नेछ ।

४. गाभिने तथा प्राप्ति (Merger & Acquisition) को लेखाङ्कन सम्बन्धमा :

दुई वा दुईभन्दा बढी संस्थाहरु एक आपसमा गाभिई वा एक संस्थाले अर्को संस्थालाई प्राप्ति गर्दा गाभने वा प्राप्ति गर्ने संस्थाले गाभिने वा प्राप्ति हुने संस्थाको सम्पत्ति, दायित्व तथा इक्विटीको लेखाङ्कन गर्दा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

- (१) गाभिने तथा प्राप्ति सम्बन्धी लेखाङ्कन गर्दा NFRS 3 Business Combination तथा नेपाल चार्टड एकाउन्टेन्ट्स संस्थाले मिति २०७९/०४/१५ मा जारी गरेको Explanatory Note on Accounting for Business Combination को व्यवस्था अनुरूप गर्नुपर्नेछ ।
- (२) यसरी लेखाङ्कन गर्दा Explanatory Note को बुँदा नं. ८ को व्यवस्थाबमोजिम Other Component of Equity अन्तर्गत गाभिने वा प्राप्ति भई आउने संस्थाको Acquisition Date मा कायम रहेको विभिन्न शिर्षकका कोषहरु (सञ्चित मुनाफा सहित) गाभने वा प्राप्ति गर्ने संस्थाको सम्बन्धित कोषको शिर्षकमा रहने गरी लेखाङ्कन गर्नुपर्नेछ ।
- (३) गाभने गाभिने वा प्राप्ति (एक्विजिशन) मा सलग्न संस्थाहरुको चुक्ता पूँजीको कुल योग भन्दा गाभिएर वा प्राप्ति (एक्विजिशन) पश्चात कायम हुने संस्थाको चुक्ता पूँजी कम हुने भएमा चुक्ता पूँजीमा फरक हुन आउने रकम (बचत) लाई पूँजीगत जगेडा कोष (Capital Reserve) मा लेखाङ्कन गर्नु पर्नेछ । यस्तो रकमबाट शेयरधनीहरुलाई नगद लाभांश बाँडन पाइने छैन ।
- (४) Other Component of Equity मध्ये उपरोक्त बुँदा नं. २ र ३ बमोजिम लेखाङ्कन भएको कोषहरु बाहेकपनि रकम बाँकी हुन आएमा सो रकमलाई Merger/Acquisition Reserve मा लेखाङ्कन गर्नुपर्नेछ । यस रिजर्भमा भएको रकमबाट शेयरधनीहरुलाई लाभांश बाँडन पाइने छैन । तर गाभिने वा प्राप्ति भई उत्पन्न भएको Goodwill को हानी नोक्सानी (Impairment Loss) नाफा नोक्सान हिसाबमा खर्च लेखाङ्कन भए बराबरको रकम लाभांश वितरण गर्न यस व्यवस्थाले बाधा पुरेको मानिने छैन ।
- (५) Merger/Acquisition Reserve मा लेखाङ्कन गरिएको रकम नियमनकारी कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ । यसरी Goodwill बराबरको रकम Merger/Acquisition Reserve मार्फत नियमनकारी कोषमा जम्मा भएको अवस्थामा उक्त रकम पूँजीकोष गणना गर्ने प्रयोजनका लागि CET 1 बाट घटाउन आवश्यक हुनेछैन ।

५. खारेजी र बचाऊ :

- (१) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-
एकीकृत निर्देशन, २०७९ को लेखानीति तथा वित्तीय विवरणहरुको ढाँचा सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा निर्देशन नं. ४/०७९ बाट जारी गरिएको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।
- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. ५/०८०

जोखिम व्यवस्थापनसम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कारोबारमा निहित कर्जा, सञ्चालन, तरलता, बजार, व्याजदर तथा विदेशी विनिमय लगायतका जोखिम व्यवस्थापनका सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरिएको छ।

१. जोखिम व्यवस्थापन

संस्थाले सामना गर्नुपर्ने जोखिमको पहिचान, मापन, अनुगमन, व्यवस्थापन, नियन्त्रण र रिपोर्टिङका लागि सुदृढ जोखिम व्यवस्थापन संरचना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्नेछ। प्रभावकारी जोखिम व्यवस्थापनका लागि संस्थाको सम्पूर्ण क्षेत्र समेट्ने गरी पूर्ण एवम् एकीकृत पद्धति अनुशरण गर्नु पर्नेछ। संस्थागत सुशासन र सुदृढ जोखिम व्यवस्थापनबीच प्रभावकारी सम्बन्ध स्थापित हुने गरी जोखिम व्यवस्थापन प्रति संस्थाले पूर्ण प्रतिबद्धता व्यक्त गर्नु पर्नेछ।

२. जोखिम व्यवस्थापन कार्यक्रम (Risk Management Program)

- (१) संस्थाले कम्तीमा देहायबमोजिमका विषयहरु समेट्ने गरी जोखिम व्यवस्थापन संरचना कायम गर्नु पर्नेछ:
 - (क) सञ्चालक समिति र उच्च व्यवस्थापनबाट सक्रिय निगरानी (Oversight),
 - (ख) नीति एवम् प्रक्रियागत विषयको पर्याप्तता,
 - (ग) प्रभावकारी जोखिम व्यवस्थापन कार्य (Risk Management Function),
 - (घ) उपयुक्त व्यवस्थापन सूचना प्रणाली, र
 - (ङ) प्रभावकारी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली एवम् सीमा (Limit)
- (२) संस्थाको सञ्चालक समितिले संस्थाले बहन गर्न चाहेको जोखिम (Risk Appetite) र संस्थालाई ग्राह्य हुने सीमा (Tolerance Limit) पहिचान गरी जोखिम रणनीति तय गर्नुपर्नेछ। संस्थाको समग्र जोखिम व्यवस्थापनका लागि सञ्चालक समिति उत्तरदायी हुनुपर्नेछ।
- (३) बैंक तथा वित्तीय संस्थामा अन्तर्निहित खास महत्वका मूलभूत जोखिम (Material Risks) को सामना गर्ने नीति तथा कार्यविधि संस्थाको सञ्चालक समितिबाट स्वीकृत हुनुपर्नेछ र त्यस्ता नीति तथा कार्यविधि कम्तीमा पनि वर्षको एकपटक पुनरावलोकन गर्ने तथा आवश्यक देखिएमा अद्यावधिक समेत गर्नु पर्नेछ। त्यसैगरी संस्थाको जोखिम व्यवस्थापन सम्बद्ध नीति, कार्यविधि र प्रक्रियाको कार्यान्वयन गर्नु उच्च व्यवस्थापनको कर्तव्य हुनेछ। संस्थाको सञ्चालक समिति र उच्च व्यवस्थापनले जोखिम सम्बन्धी प्रतिवेदन कम्तीमा त्रैमासमा एकपटक र आवश्यकता अनुरूप जुनसुकै समयमा अध्ययन तथा छलफल गर्नु पर्नेछ।
- (४) संस्थामा प्रमुख जोखिम अधिकृत (Chief Risk Officer - CRO) वा यस्तै समान पद अन्तरगत रहने गरी स्वतन्त्र जोखिम व्यवस्थापन कार्यको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ। संस्थाको आकार एवम् कारोबारको विशिष्टतासँग तादात्म्य हुने गरी आवश्यकता अनुसार प्रत्येक जोखिम व्यवस्थापनको लागि छुटाछुटै वा गाभेर इकाइ/महाशाखाको व्यवस्था गर्न सकिनेछ। जोखिम व्यवस्थापन कार्यले कम्तिमा देहायका विषयहरु समेट्नु पर्नेछ।

- (क) जोखिमसम्बन्धी नीति तथा कार्यविधिको तर्जुमा तथा अद्यावधिक गर्ने सम्बन्धी प्रक्रियाको व्यवस्थापन गर्ने,
- (ख) संस्थाको सबै कार्यगत ईकाइहरूको मूलभूत जोखिमको नियमित अनुगमन गर्ने तथा अनपेक्षित जोखिमवारे निर्णयकर्ताहरूलाई समय समयमा सजग गराउने,
- (ग) जोखिमसम्बन्धी प्रतिवेदन तयार गर्ने र सो प्रतिवेदन जोखिम व्यवस्थापन समिति र सञ्चालक समितिमा पेश गर्ने, र
- (घ) जोखिम व्यवस्थापन कार्यका सबै पक्षहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा सधाउ पुऱ्याउने।
- (५) संस्थाको आकार, प्रकृति एवम् कार्यसँग तादात्म्य हुने गरी प्रमुख जोखिम अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार उल्लेख गर्नु पर्नेछ। प्रमुख जोखिम अधिकृतले सोभै सञ्चालक समिति स्तरीय जोखिम व्यवस्थापन समितिमा आवधिक रूपमा रिपोर्टङ्ग गर्नु पर्नेछ।
- (६) व्यवसायिक कार्य र जोखिम व्यवस्थापन कार्यलाई कुनै किसिमको स्वार्थ (Conflict of Interest) नबाझिने गरी अलग्याउनु पर्नेछ। तर, जोखिम व्यवस्थापनलाई जोखिम व्यवस्थापन विभाग/इकाईको मात्र जिम्मेवारीको रूपमा लिनु हुँदैन। जोखिम व्यवस्थापनका लागि व्यवसायिक कार्य (Main Business Function) पहिलो सुरक्षाधेरा (First Line of Defence) को रूपमा रहन आवश्यक छ। संस्थाका प्रत्येक कर्मचारी जोखिम व्यवस्थापनका लागि आ-आफ्नो जिम्मेवारीप्रति सजग हुनेगरी जोखिम संस्कृति (Risk Culture) को विकास गर्नु पर्नेछ।
- (७) जोखिम रणनीति अनुरूप जोखिमलाई संस्थाले “बहन गर्न चाहेको जोखिम” (Risk Appetite) तथा ग्राह्य हुने सीमा (Tolerance Limit) भित्र रहने गरी संस्थाभित्र सबल आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली (Internal Control System) कायम गर्नुपर्नेछ। आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको सबलता र पर्याप्तता सुनिश्चित हुने गरी संस्थाको प्रभावकारी लेखापरीक्षण गराउन सञ्चालक समिति/जोखिम व्यवस्थापन समिति प्रतिबद्ध हुनु पर्नेछ।
- (८) संस्थाले सबै प्रकारका मुलभूत जोखिमहरू (All Material Risks) को व्यवस्थापनका लागि कार्यान्वयनमा रहेको नीति, प्रक्रिया एवम् प्रमुख जोखिम अधिकृतको कार्यादेश जोखिम सुशासन संरचना (Risk Governance Structure) लगायतका विषय समेटी वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी आर्थिक वर्ष समाप्त भएको एक महिनाभित्र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ।

३. जोखिम वर्गीकरण

प्रभावकारी जोखिम व्यवस्थापनका लागि संस्थाले देहायबमोजिम जोखिमको वर्गीकरण गर्नुपर्नेछ :-

- (क) कर्जा जोखिम
- (ख) सञ्चालन जोखिम
- (ग) तरलता जोखिम
- (घ) बजार जोखिम
- (ङ) व्याजदर जोखिम
- (च) विदेशी विनियम जोखिम
- (छ) अन्य जोखिम

४. कर्जा जोखिम व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) यस बैंकबाट जारी गरिएको “कर्जा सापटको वर्गीकरण र कर्जा नोक्सानी सम्बन्धी व्यवस्था (इ.प्रा.निर्देशन नं. २)” र “एकल ग्राहक तथा क्षेत्रगत कर्जा सापट र सुविधाको सीमा निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था (इ.प्रा.निर्देशन नं. ३) तथा लगानी सम्बन्धी व्यवस्था (इ.प्रा.निर्देशन नं. ८) लाई नै कर्जा तथा लगानी सम्बन्धी जोखिम न्यूनिकरण गर्ने आधारको रूपमा लिनु पर्नेछ।
- (२) कर्जा जोखिमको पहचान, मापन, अनुगमन र नियन्त्रण गर्न सक्षम हुने गरी संस्थाले उपयुक्त नीति तथा कार्यविधि अवलम्बन गरेको हुनु पर्नेछ।

- (३) कर्जासम्बन्धी समग्र अद्वितयारी संरचना स्वीकृत गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित संस्थाको सञ्चालक समितिको हुनेछ । संस्थाको आकार एवम् कारोबारको विशिष्टताका आधारमा उच्च व्यवस्थापनलाई प्रत्यायोजित कर्जा अद्वितयारी स्पष्ट हुनु पर्नेछ ।
- (४) संस्थाले कर्जा सम्बद्ध कार्यहरू: Business Solicitation, कर्जा मूल्याङ्कन, कर्जा स्वीकृति, कर्जा प्रवाह तथा ऋणीसँगको सम्बन्ध व्यवस्थापन जस्ता कार्यहरू छुटाउनु हुने गरी व्यवस्थित गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (५) संस्थाले नयाँ कर्जा प्रवाह गर्दा, कर्जा नवीकरण गर्दा वा विद्यमान कर्जा सुविधा थप गर्दा कर्जा विश्लेषण सम्बन्धी मूल्याङ्कनका पर्याप्त आधारहरू तय गरेको हुनुपर्नेछ । जुन प्रयोजन वा उद्देश्यका लागि कर्जा प्रवाह हुने हो सोही उद्देश्य वा प्रयोजनमा नै कर्जा उपयोग हुनेमा तथा भईरहेको सम्बन्धमा सम्बन्धित संस्थाले पर्याप्त आधारहरूको विश्लेषण गरी यकीन गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (६) “क” वर्गका वाणिज्य बैंक तथा “ख” वर्गका राष्ट्रियस्तरका विकास बैंकको हकमा कर्जा प्रस्ताव मूल्याङ्कन प्रयोजनार्थ कर्जा जोखिम मूल्याङ्कन प्रणाली (Credit Risk Rating System) को विकास सम्बन्धित संस्था स्वयमले गरेको हुनु पर्नेछ । त्यस्तो प्रणालीले ग्राहक र व्यवसायको साख एवम् विश्वसनियतालाई प्रभावकारी ढंगले समेटेको हुनु पर्नेछ । त्यस्तो मूल्याङ्कनलाई ऋणीको Due Diligence को आधारको रूपमा लिनुपर्नेछ । संस्थाले यस्तो मूल्याङ्कन प्रणाली तयार गर्दा अन्तर्राष्ट्रिय उत्कृष्ट अभ्यासहरूलाई अनुशारण गर्न सक्नेछ ।
- (७) कर्जा सम्बन्धी कागजात, कर्जा भुक्तानीको अनुगमन, कर्जा फाईल एवम् सुरक्षण सम्बन्धी कागजातहरूको अभिलेख तथा व्यक्तिगत सूचनाको अद्यावधिक अभिलेख कायम गर्ने प्रयोजनका लागि संस्थाले उचित प्रकारको कर्जा प्रशासन सम्बन्धी कार्य (Credit Administration Function) अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।
- (८) सम्पूर्ण कर्जाहरूको एकल तथा क्षेत्रगत रूपमा आवधिक पुनरावलोकन हुने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । त्यस्तो पुनरावलोकनलाई ग्राहकसंगको सम्बन्ध व्यवस्थापनको रणनीति तर्जुमा गर्ने आधारको रूपमा लिनुपर्नेछ ।
- (९) संस्थाको सञ्चालक समितिले तय गरेको “बहन गर्न चाहेको जोखिम” (Risk Appetite) तथा ग्रात्य हुने सीमा (Tolerance Limit) एवम् नियमन सम्बन्धी व्यवस्थाहरू समेतलाई दृष्टिगत गरी संस्थाले आफैने कर्जा सीमाहरू (जस्तै: क्षेत्रगत, उद्देश्यगत, निष्कृत कर्जा सीमा आदि) निर्धारण गर्न समेत प्रेरित गरिएको छ ।
- (१०) संस्थासँग निष्कृत कर्जाको यथोचित व्यवस्थापनका लागि उचित नीति तथा प्रक्रिया कार्यान्वयनमा रहेको हुनुपर्नेछ ।
- (११) सहवित्तीयकरण कर्जाको हकमा जोखिमको विश्लेषण गर्ने प्रमुख जिम्मेवारी अगुवा बैंकको हुनेछ । तथापि, सहभागी बैंकहरूले आ-आफ्नो ढंगबाट जोखिमको विश्लेषण गर्न सक्नेछन् ।
- (१२) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले Unique Document Identification Number-UDIN) उल्लेख भएको लेखापरिक्षण प्रतिवेदन मात्र स्वीकार गर्नुपर्नेछ । नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्थाको वेबसाईटमा रहेको UDIN portal बाट पेश गरिएको विवरण यथार्थ रहेको यकिन गरेको व्यहोरा कर्जा फाईलमा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

५. सञ्चालन जोखिम व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) कार्यरत जनशक्ति, प्रक्रिया, प्रणाली एवम् बाह्य घटनाका कारण सिर्जित सञ्चालन जोखिम व्यवस्थापनका लागि उचित नीति तथा कार्यविधि कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ । लेखा, सूचना प्रविधि, जनशक्ति एवम् नगद तथा बैंकिङ्ग कारोबार जस्ता सबै सञ्चालन इकाइहरूमा उत्पन्न हुनसक्ने जोखिमलाई यस्तो नीतिले समेटनु पर्नेछ ।

- (ख) संस्थाले आफ्नो कारोबारसँग सम्बन्धित सञ्चालन जोखिमलाई व्यवस्थापन गर्न प्रभावकारी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तथा सूचना प्रणालीको विकास गर्नुपर्नेछ । आन्तरिक लेखापरीक्षकले प्रत्येक शाखा/विभाग/कार्यालयको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा सञ्चालन जोखिमलाई प्रभावकारी रूपमा व्यवस्थापन गर्न अवलम्बन भएका उपायहरुको पर्याप्तताको सम्बन्धमा समेत टिप्पणी/प्रतिक्रिया समावेश गर्नु पर्नेछ ।
- (ग) जोखिम व्यवस्थापन कार्यबाट सञ्चालन सम्बद्ध जोखिमहरुको अनुगमन नियमित रूपमा हुने व्यवस्था सहित क्षतिको घटनाहरुबाटे महत्वपूर्ण सूचनाहरु: (जस्तै: घटनाको प्रकृति, गाम्भीर्यता, यसबाट भएको वित्तीय क्षति आदि) व्यवस्थित ढंगबाट रहने प्रणाली अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।
- (घ) उचित Disaster Recovery र Business Continuity Plan तर्जुमा गरी विभिन्न किसिमका प्रकोपहरुका बाबजुद व्यवसाय निरन्तरताको सुनिश्चितता गर्नुपर्नेछ । यस्ता योजनाहरु वार्षिक रूपमा अभ्यास (Drill) गरी अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) कुनै कर्मचारी प्रति अधिक निर्भरता, एउटै कर्मचारी लामो समय एकै स्थानमा रहेर कार्य गर्ने तथा कर्मचारीबीच मिलेमतोका कारण उत्पन्न हुन सक्ने कर्मचारी सम्बद्ध जोखिम न्यूनिकरणका लागि कर्मचारी पदस्थापन एवम् सरुवा लगायतका कार्य प्रभावकारी हुनु पर्नेछ ।
- (च) प्राकृतिक प्रकोप लगायतका घटनाहरुले वित्तीय प्रणालीको व्यावसायिक निरन्तरतामा पार्न सक्ने प्रतिकूल असरलाई न्यूनिकरण गर्न यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले Contingency Management Framework तयार पारी लागू गर्नु पर्नेछ ।
- (छ) सञ्चालन जोखिम कम गर्दै ग्राहकहरुलाई बैंकिङ सेवा प्रयोगमा सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले Chip Based डेबिट, क्रेडिट, प्रिपेड आदि कार्डहरु मात्र जारी गर्नुपर्नेछ ।

६. तरलता जोखिम व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) संस्थामा व्यावसायिक प्रकृति, आकार एवम् कारोबारको विशिष्टताका आधारमा कार्यविधि तथा मार्गदर्शन सहितको उपयुक्त तरलता जोखिम व्यवस्थापन नीति कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।
- (२) तरलता सम्बन्धी जोखिम न्यूनिकरण गर्न संस्थाले आफ्नो सम्पत्ति तथा दायित्वलाई भुक्तानी अवधि (Maturity Period) को आधारमा विभिन्न समय अन्तराल (Time Interval) मा वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ । यस प्रयोजनको निमित्त संलग्न निर्देशन फा.नं. ५.१ बमोजिमको तरलता विवरण (Liquidity Profile) त्रैमासिक रूपमा तयार गरी त्रयमास (असोज, पुस, चैत र असार मसान्त) समाप्त भएको पन्थ दिनभित्र यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पठाउनु पर्नेछ ।
- (३) संस्थाले सम्पत्ति तथा दायित्वको भुक्तानी अवधिको आधारमा निम्नानुसार समय अन्तरालको वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ ।
- (क) ९० दिन सम्मको भुक्तानी अवधि भएका सम्पत्ति तथा दायित्व
 - (ख) ९० दिन भन्दा बढी १८० दिनसम्मको भुक्तानी अवधि भएका सम्पत्ति तथा दायित्व
 - (ग) १८० दिन भन्दा बढी २७० दिनसम्मको भुक्तानी अवधि भएका सम्पत्ति तथा दायित्व
 - (घ) २७० दिन भन्दा बढी १ वर्ष सम्मको भुक्तानी अवधि भएका सम्पत्ति तथा दायित्व
 - (ङ) १ वर्ष भन्दाबढी भुक्तानी अवधि भएका सम्पत्ति तथा दायित्व
- (४) निश्चित भुक्तानी अवधि भएका सम्पत्ति तथा दायित्वलाई उपवृँदा (३) बमोजिमको समय अन्तरालमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।
- (५) संस्थाको निश्चित भुक्तानी अवधि नभएका चल्ती तथा बचत निक्षेप जस्ता दायित्वमध्ये प्राथमिक निक्षेपको रूपमा रहेका र न्यूनतम कायम गर्नुपर्ने मौज्दातको अंशसम्मको रकम एक वर्षभन्दा बढी अवधिको समय अन्तरालभित्र समावेश गर्नु पर्नेछ । चल्ती तथा बचत निक्षेपको उक्त अंशको यथार्थ

अनुमान संस्था स्वयंले गर्नु पर्नेछ । सामान्यतः स्थायी रूपमा रहिरहने चल्ती निक्षेपको अंशलाई प्राथमिक निक्षेपको रूपमा लिनु पर्नेछ ।

(६) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कायम गर्नु पर्ने कर्जा-निक्षेप अनुपात (Credit-Deposit Ratio-CD Ratio) को अधिकतम सीमा १० प्रतिशत तोकिएको छ ।

प्रष्टीकरण:

- (क) यस प्रयोजनको लागि पूँजी कोष र पूँजी कोषको अङ्गको रूपमा रहेका ऋणपत्र बाहेकका ऋणपत्र, १ वर्ष वा सोभन्दा बढी अवधिको विदेशी मुद्रामा लिएको ऋण तथा यस बैंकबाट प्रदान गरिएको पुनरकर्जा रकमलाई निक्षेपको रूपमा गणना गर्न सकिनेछ । ऋणपत्र पूँजीकोषको अंगको रूपमा रहने वा नरहने सम्बन्धमा इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले ऋणपत्र जारी गर्दाकै बखत तोक्नु पर्नेछ । मिति २०७८/०५/०८ पूर्व जारी भएका ऋणपत्रको हकमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले २०८० पुष मसान्त सम्मको लागि निक्षेपको रूपमा समेत गणना गर्न सक्नेछन् ।
- (ख) यस व्यवस्थाअनुसार कर्जा-निक्षेप अनुपात (CD Ratio) तोकिएभन्दा बढी भएमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले क्रमिक रूपमा घटाई २०७९ असार मसान्तभित्र तोकिएको अनुपात कायम गरिसक्नु पर्नेछ । यसका लागि तोकिएको कर्जा-निक्षेप अनुपात (Credit-Deposit Ratio) को अनुपालनाको लागि मासिक रूपमा अनुगमन हुने गरी निक्षेप परिचालन र कर्जा प्रवाहलाई व्यवस्थित गर्नुपर्ने छ । २०७९ असार मसान्तसम्ममा यस अनुपातलाई निर्धारित सीमा भित्र कायम गर्न आवश्यक कार्ययोजना सञ्चालक समितिबाट स्वीकृत गराई यस बैंक समक्ष पेश गरी सोको कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) कर्जा-निक्षेप अनुपात (CD Ratio) गणना गर्दा अन्तरबैंक निक्षेपलाई समावेश गर्न पाइने छैन । यस प्रयोजनका लागि “अन्तरबैंक निक्षेप” भन्नाले कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले अर्को इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई दिएको कर्जा/सापटी रकम सोही संस्थामा निक्षेपको रूपमा राखिएको रकमलाई जनाउनेछ ।

(७) कर्जा-निक्षेप अनुपात (CD Ratio) को अनुगमन तथा हर्जाना सम्बन्धी व्यवस्था :

- (क) कर्जा-निक्षेप अनुपात (CD Ratio) को अनुगमन दैनिक रूपमा गरिनेछ ।
- (ख) मासिक औसत आधारमा त्यस्तो अनुपात नाघेमा सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभाग मार्फत हर्जाना लगाइनेछ ।
- (ग) प्रत्येक महिनाको १ गतेदेखि मसान्तसम्मको प्रत्येक कार्यदिन (सार्वजनिक विदा वाहेक) को आधारमा मासिक औसत अनुपात निर्धारण गरिनेछ ।
- (घ) तोकिएको सीमा नाघेको हकमा देहायबमोजिम हर्जाना लगाइनेछ । तर, २०७९ पुस १ बाट Net Liquid Assets to Total Deposit ratio २२ प्रतिशत वा सो भन्दा बढी भएका बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई यस्तो हर्जाना लगाइने छैन ।

(प्रत्येक महिनाको मासिक औसत कर्जा बब्यौता रकम – १० प्रतिशतले कायम हुने मासिक औसत रकम) X बैंक दर

900 X १२

- (८) संस्थामा तरलताको समग्र व्यवस्थापनका लागि सम्पत्ति-दायित्व समिति (Assets Liabilities Committee - ALCO) जस्ता विशिष्ट संरचना कायम रहेको हुनुपर्नेछ । संस्थाको तरलता स्थितिको पुनरावलोकन गर्न यस्तो समितिको बैठक नियमित अन्तरालमा बस्नु पर्नेछ र तरलता जोखिम ग्राह्य सीमाभित्र रहने गरी आवश्यक उपायहरूको अवलम्बन गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (९) संस्थाले तरलतामा चाप परेको समयमा आवश्यक कोष जुटाउन Contingency Funding Plan तर्जुमा गरेको हुनु पर्नेछ ।

- (१०) सञ्चालक समिति र उच्च व्यवस्थापनले तरलता तथा तरलता जोखिम सम्बन्धी प्रतिवेदन नियमित रूपमा अध्ययन तथा छलफल गर्नु पर्नेछ । सम्पत्ति दायित्व व्यवस्थापन समितिको बैठकको छलफलका विषयहरु र निर्णयहरु छलफलका लागि त्रैमासिक रूपमा सञ्चालक समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (११) संस्थालाई सञ्चालक समितिबाट स्वीकृत “वहन गर्न चाहेको जोखिम” (Risk appetite) तथा ग्राह्य हुने सीमा (Tolerance Limit) तथा नियामक निकायले तोकेको सीमा समेतलाई मध्यनजर गरी आफ्नो व्यवसायको आकार र प्रकृति अनुसार तरलता सीमाहरु (जस्तै: अनिवार्य नगद मौज्दात, वैधानिक तरलता तथा कर्जा/स्रोत परिचालन अनुपात जस्ता सीमा) निर्धारण गर्ने प्रेरित गरिएको छ ।

७. बजार जोखिम व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) मूल्य एवम् व्याजदर जस्ता परिसूचकहरुमा आउने उतारचढावका कारण सिर्जना हुन सक्ने मूलभूत बजार जोखिमको व्यवस्थापनका लागि संस्थासँग आवश्यक नीति तथा कार्यविधि हुनुपर्नेछ ।
- (२) कोष व्यवस्थापन (Treasury Management) सँग सम्बन्धित जोखिम अनुगमन, मापन एवम् विश्लेषणका लागि ”क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरूले Middle office स्थापना गर्नुपर्नेछ । यस्तो Office कोष व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य (Treasury Functions) बाट स्वतन्त्र रहनुका साथै उक्त Office ले जोखिम व्यवस्थापन विभाग/ईकाइलाई समेत रिपोर्टिङ गर्नु पर्नेछ ।

८. व्याजदर जोखिम व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) व्याजदर सम्बन्धी उतारचढावबाट सिर्जना हुने जोखिमलाई उपयुक्त ढंगबाट सम्बोधन गर्न सक्ने गरी संस्थासँग उचित नीति तथा कार्यविधि हुनु पर्नेछ ।
- (२) व्याजदरबाट उत्पन्न हुने जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न देहाय बमोजिमका उपायहरु अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-
- (क) व्याजदरमा भएको परिवर्तनका कारण प्रभावित हुने सम्पत्तिहरु तथा दायित्वहरु (Interest Sensitive Assets and Liabilities) लाई मात्र सम्पत्ति तथा दायित्वमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।
 - (ख) सामान्यतः सम्पत्ति तथा दायित्वको भुक्तानी अवधि मिलान नहुने (Maturity Mismatch) अवस्थाको अन्तर विश्लेषण (Gap Analysis) गर्दा नगद मौज्दात (Cash Balance) र व्याज भुक्तानी दिनु नपर्ने (Non-interest Bearing Account) खाताको रकम समावेश गर्न पाइने छैन ।
 - (ग) व्याजदर जोखिमलाई व्यवस्थित तथा न्यूनिकरण गर्न संलग्न निर्देशन फा.नं.५.२ बमोजिमको विवरण त्रैमासिक (असोज, पुस, चैत र असार मसान्त) रूपमा तयार गरी त्रयमास समाप्त भएको १५ दिनभित्र यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (३) व्याजदर जोखिमको अनुगमन गर्न लिइनुपर्ने समय अन्तराल (Time Interval) को वर्गीकरण गर्दा ने.रा. बैंक निर्देशन फा.नं. ५.२ व्याजदर सम्बन्धी जोखिम अनुगमन तालिका बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।
- (४) निश्चित भुक्तानी अवधि (Fixed Maturity Period) नभएका सम्पत्ति तथा दायित्वलाई देहाय बमोजिम समावेश गर्नु पर्नेछ :-
- (क) निश्चित भुक्तानी अवधि नभएका सम्पत्तिहरु
 - १) आवधिक रूपमा व्याजदर समायोजन हुने गरी प्रवाह गरिएको कर्जा (Floating rate loan with interest adjusted periodically) लाई जुन अवधिमा व्याजदर समायोजन गरिन्छ, सोही समय अन्तरालभित्र समावेश गर्नु पर्नेछ ।
 - २) कुनै व्याजदर विशेष परिवर्तनसँग समायोजन हुने (जस्तै: ट्रेजरी बिलको व्याजदर) गरी प्रवाह गरिएको आवधिक कर्जालाई सबैभन्दा कम अवधिको समय अन्तरालभित्र समावेश गर्नु पर्नेछ ।
 - (ख) निश्चित भुक्तानी अवधि नभएका दायित्वहरु

व्याजदरमा भएको परिवर्तनका कारण प्रभावित हुने निश्चित भुक्तानी अवधि नभएका दायित्वहरु (Interest Sensitive, Floating Rate Liabilities) लाई मात्र जुन अवधिमा व्याजदर समायोजन गरिन्छ, सोही समय अन्तरालभित्र समावेश गर्नु पर्नेछ ।

- (५) अन्तर (Gap) मापन देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ :-
- (क) विभिन्न समय अन्तरालका कुल सम्पत्तिबाट कुल दायित्व घटाएर सो समय अन्तरालको सम्पत्ति तथा दायित्वको अन्तर (Gap) निर्धारण गर्नुपर्नेछ । उक्त अन्तर (Gap) धनात्मक (Positive) अथवा ऋणात्मक (Negative) दुवै हुन सक्नेछ ।
 - (ख) व्याजदर जोखिम न्यून गर्ने प्रयोजनको निमित्त प्रत्येक समय अन्तरालको सञ्चित अन्तर (Cumulative Gap) समेत निर्धारण गर्नुपर्नेछ । सञ्चित अन्तर निर्धारण गर्दा जुन समय अन्तरालको सञ्चित अन्तर निर्धारण गर्नुपर्ने हो सो समय अन्तरालको अन्तर (Gap) सहित सो भन्दा अधिका समय अन्तरालका अन्तरलाई समेत जोडेर राख्नु पर्नेछ ।
 - (ग) व्याजदरमा हुन सक्ने सम्भावित परिवर्तनलाई अनुमान (Estimate) गर्नुपर्नेछ । सो प्रयोजनको लागि सामान्यतया १ प्रतिशतले व्याजदर परिवर्तनबाट पर्न जाने असरलाई हेर्न सकिनेछ ।
 - (घ) परिवर्तन हुने अनुमान गरिएको व्याजदर उपखण्ड (ग) बमोजिम प्रत्येक समय अन्तरालको समयावधिसँग समायोजित हुने गरी निर्धारण गर्नुपर्नेछ । सो प्रयोजनको निमित्त व्याजदरमा हुने समायोजित व्याजदर परिवर्तन (Interest Rate Change - IRC) लाई देहायको अनुपातले गुणन गर्नु पर्नेछ :-

समय अन्तरालमा रहेका दिन / ३६५ दिन

जस्तै :- १ प्रतिशतले व्याजदर परिवर्तन भएमा, ९० दिनको समय अन्तराल हुँदा

$$\text{Interest Rate Change (IRC)} = \frac{90}{365} \times 0.01 = 0.0025$$

- (ङ) व्याजदरमा भएको परिवर्तनका कारण बैंकको नाफा-नोक्सानमा पर्न गएको असरलाई हेर्न विभिन्न समय अन्तरालको सञ्चित अन्तराल (Cumulative Gap) लाई उपखण्ड (घ) बमोजिम निर्धारण गरिएको व्याजदरले गुणन गरी निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।
- (६) कुनै नयाँ बैंकिङ सेवा (New Product) को अवधारणा तयार गर्दा व्याजदरको उतारचढावका कारण संस्थाको वासलातमा यस्तो बैंकिङ सेवाका कारण पर्ने असरको मूल्याङ्कन गर्नुपर्नेछ । व्याजदर जोखिमलाई दृष्टिगत गरी संस्थाहरूलाई Pricing र Repricing लगायत प्रतिस्पर्धात्मक विश्लेषण (Competitive Analysis) सम्बन्धी विधि तथा रणनीतिहरु तर्जुमा गरी लागू गर्न प्रेरित गरिएको छ ।

९. विदेशी विनिमय जोखिम व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) विदेशी विनिमय दरमा हुने उतारचढावबाट उत्पन्न जोखिमलाई व्यवस्थापन गर्न संस्थासँग उचित नीति तथा कार्यविधि हुनुपर्नेछ । विनिमयदरको उतारचढावबाट संस्थाको आय एवम् पुँजीमा पर्नसक्ने सम्भावित जोखिमको सम्बन्धित संस्थाले मूल्याङ्कन गर्नुपर्नेछ ।
- (२) विदेशी विनिमय दरमा आउने सम्भावित परिवर्तनबाट संस्थाको वित्तीय अवस्थामा पर्न सक्ने असरलाई अनुगमन गर्ने उद्देश्यले संलग्न निर्देशन फा.न. ५.३ बमोजिमको विवरण मासिक रूपमा महिना वितेको ७ दिनभित्र यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पठाउनु पर्नेछ ।
- (३) संस्थाले विदेशी विनिमय दरमा आउने परिवर्तनबाट उत्पन्न हुनसक्ने जोखिमलाई न्यूनिकरण गर्न यस बैंकले जारी गरेको लेखा सम्बन्धी नीति तथा वित्तीय विवरणहरुको ढाँचा सम्बन्धी निर्देशन (इ.प्रा निर्देशन नं. ४) मा उल्लेख भए बमोजिमको सटही घटबढ कोष कायम राख्नु पर्नेछ ।
- (४) संस्थाले अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन भुक्तानी अवधिका आधारमा विदेशी विनिमयलाई मुद्रागत रूपमा वर्गीकरण गरी दुवै अवधिको खुद अवस्था (Net Position) देखाउनु पर्नेछ ।

प्रष्टीकरण: यस प्रयोजनको लागि “अल्पकालीन” अवधि भन्नाले १ महिना वा सोभन्दा कम अवधि सम्भव नु पछ्छ ।

- (५) संस्थाको विदेशी विनिमयको दैनिक खुद अवस्था अधिल्लो त्रयमासको प्राथमिक पुँजीको बढीमा ३० प्रतिशतसम्म हुने गरी सीमा कायम गरिएको छ । खुद अवस्था उक्त सीमाभन्दा बढी हुन गएमा संस्था स्वयले त्यस्तो अवस्थालाई सीमाभित्र ल्याउन प्रयास गर्नु पर्नेछ । १ महिनाभित्र पनि संस्थाले खुद अवस्थालाई सीमाभित्र नल्याएमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ बमोजिम कारबाही हुनेछ । खुद अवस्था गणना गर्दा परिवर्त्य विदेशी मुद्रा निक्षेप दायित्व (Foreign Currency Deposit Liability) तथा अग्रिम विदेशी विनिमय खरिद/बिक्री लगायत अन्य Derivatives हरुका रकम समेतलाई समायोजन गर्नु पर्नेछ ।
- (६) संस्थाले वासलातभित्र र वाहिरको कारोबारबाट सृजना हुन सक्ने विदेशी विनिमय सम्बन्धी जोखिमको यथोचित लेखाजोखा गर्दै सोको मूल्याङ्कन एवम् व्यवस्थापन गर्न सम्बन्धित संस्था सक्षम हुनु पर्नेछ ।

१०. अन्य जोखिम व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था

माथि उल्लेख गरिए बाहेकका अन्य जोखिम जस्तै Reputation Risk, रणनीतिक जोखिम (Strategic Risk), सम्पति शुद्धीकरण/आतंककारी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी जोखिम (AML/CFT Risk), Legal Risk, वातावरण, सामाजिक तथा मौसम परिवर्तन जोखिम (Environment, Social and Climate change Risk) जस्ता जोखिमहरुको समेत पहचान गर्नु पर्नेछ । संस्थाले यस्ता सबै किसिमका जोखिमहरुको व्यवस्थापन गर्न पर्याप्त नीति, कार्यविधि तर्जुमा गर्नु पर्नेछ ।

११. जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी मार्गदर्शन

यस बैंकबाट “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरुको जोखिम व्यवस्थापनलाई सबल बनाउन जारी गरिएको जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी मार्गदर्शन (Risk Management Guidelines) लागू गरिएकोले उक्त मार्गदर्शनलाई समेत आधारको रूपमा लिनु पर्नेछ ।

१२. दबाव परीक्षण सम्बन्धी मार्गदर्शन

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था स्वयंले तोकिएको दबाव परीक्षण मार्गदर्शन (Stress Testing Guidelines) बमोजिम नियमित रूपमा दबाव परीक्षण (स्ट्रेस टेस्टिङ) गर्ने व्यवस्था कार्यान्वयन गर्नु/गराउनु पर्नेछ । सो मार्गदर्शन बमोजिम दबाव परीक्षण गर्ने सन्दर्भमा निम्न बमोजिमको थप व्यवस्था गरिएको छ :-

- (क) सम्बन्धित संस्थाले त्रयमास वित्तीय विवरणका आधारमा दबाव परीक्षण गरी त्यस्तो परीक्षणको परिणाम बारे सञ्चालक समिति तथा उच्च व्यवस्थापनमा छलफल गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) त्यस्तो दबाव परीक्षणको लागि यस बैंकले तयार गरेको Spreadsheet यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागको गैर-स्थलगत महाशाखामा सम्पर्क राखी लिन सकिनेछ ।
- (ग) खण्ड (ख) बमोजिमको Spreadsheet मा उल्लिखित दबाव परीक्षणसँग सम्बन्धित तथ्याङ्क एवम् परिणाम हरेक त्रयमास बितेको ३० दिनभित्र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागको गैर-स्थलगत इकाइमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

१३. खारेजी र वचाऊ

- (१) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

एकीकृत निर्देशन, २०७९ को संस्थाको कारोबारमा निहित जोखिम न्यूनिकरण गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा.निर्देशन नं. ५/०७९ बमोजिमको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. ६/०८०

संस्थागत सुशासन सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पालना गर्नु पर्ने संस्थागत सुशासन सम्बन्धी व्यवस्था सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ।

१. सञ्चालकले पालना गर्नु पर्ने आचरण सम्बन्धी व्यवस्था

(१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालकले न्यूनतम स्वीकारयोग्य आचरण कायम गर्नु पर्ने

- (क) सञ्चालकले यस बैंकले जारी गरेको आचरण सम्बन्धी व्यवस्था पालना गर्ने वचनवद्धतापत्रमा हस्ताक्षर गर्नु पर्नेछ।
- (ख) कुनै व्यक्ति सञ्चालकमा नियुक्त भएपछि कार्यभार सम्हाल्नुभन्दा पहिले आफ्नो संस्थासँग वित्तीय स्वार्थ भए/नभएको कुरा सञ्चालक समितिलाई लिखित रूपमा जानकारी गराउनु पर्नेछ।
- (ग) सञ्चालकले बैंक वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापनको दैनिक कामकारवाहीमा हस्तक्षेप गर्नु हुँदैन।
- (घ) सञ्चालकले आफ्नो अधिकार क्षेत्र नाधी गरेको कामकारवाहीप्रति सञ्चालक स्वयं जवाफदेही हुनु पर्नेछ। त्यस्तो अवस्थामा संस्था उत्तरदायी हुनु पर्नेछैन।
- (ङ) सञ्चालकले पदीय मर्यादा कायम हुने गरी शिष्ट बोली, व्यवहार, कार्यशैली र आचरण प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ। संस्थाको कार्य वातावरण विग्रने, घृणा, द्वेष उत्पन्न हुने कुनैपनि किसिमको गतिविधि गर्नु/गराउनु हुँदैन।

(२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हित विपरीतका गतिविधिमा संलग्न हुन नहुने

- (क) सञ्चालक प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा संस्थाको हित विपरित हुने कुनै पनि किसिमको गतिविधिमा संलग्न हुनु हुँदैन।
- (ख) सञ्चालक निजको वित्तीय स्वार्थ रहेको ग्राहकसँगको कारोबारमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा संलग्न हुनु हुँदैन। कुनै ग्राहकसँग त्यस्तो सञ्चालकको कुनै पनि किसिमले स्वामित्व, साभेदार वा जमानतकर्ता भई ऋण लिने वा दिने विषयमा वित्तीय स्वार्थ गाँसिएको छ, भने निज सञ्चालक पदमा बहाल रहन योग्य मानिने छैन।
- (ग) सञ्चालक समितिले निजको वित्तीय स्वार्थ गाँसिएको छ, भनी प्रमाणित नगरेसम्म सार्वजनिक रूपमा निष्काशन गरिएका सेयर/ऋणपत्रहरूको कारोबारको हकमा यस किसिमको प्रतिबन्ध लागू हुने छैन।
- (घ) सञ्चालकको एकाघर परिवारका सदस्यले धितोपत्र व्यवसायी (दलाल, बजार निर्माता आदि) को रूपमा स्थापित संगठित संस्थाको दश प्रतिशतभन्दा बढी स्वामित्व ग्रहण गरी धितोपत्र कारोबारमा संलग्न हुन पाइने छैन।

- (३) सञ्चालक वा १ प्रतिशतभन्दा बढी सेयर लिएका सेयरधनी वा निजको परिवारको स्वामित्वमा रहेको/वित्तीय स्वार्थ रहेको फर्म, कम्पनीसँग घर भाडा लिई कारोबार गर्ने पाइने छैन ।
- (३) एकभन्दा बढी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक, सल्लाहकार वा कार्यकारी अधिकार प्रयोग गर्ने अन्य कुनै पदमा रहन नपाइने
- एउटा संस्थामा सञ्चालक रहेको व्यक्ति एकैपटक अर्को इजाजतपत्रप्राप्त/अनुमतिप्राप्त/स्वीकृतिप्राप्त संस्था लगायत सहकारी ऐन, २०४८ अन्तर्गत संचालित बचत तथा ऋण सहकारी संस्था तथा बीमा सम्बन्धी व्यवसाय सञ्चालन गर्ने संगठित संस्था समेतको सञ्चालक, सल्लाहकार वा कुनै पनि पदमा रहन पाइने छैन ।
- (४) संरक्षकको हैसियतमा रहन नहुने
- सञ्चालकले ग्राहकको जमीन तथा जायजेथा सम्बन्धी कारोबारमा प्रशासक वा संरक्षकको हैसियतले संलग्न हुनु हुदैन । यदि यस्तो कार्यमा संलग्न भई ग्राहकको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा रहेको खातामा हस्ताक्षर गर्ने अधिकार प्राप्त गरेमा सञ्चालक समितिबाट त्यसको लिखित स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
- (५) पदको दुरुपयोग गर्न नहुने
- सञ्चालकले आफ्नो पद र नाम दुरुपयोग गरी कुनै पनि किसिमको व्यक्तिगत फाइदा हुने क्रियाकलापमा संलग्न हुन पाइने छैन । इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालक र निजका परिवारले समेत निज बहाल रहेको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थासँग कारोबार गर्दा पारिवारिक सम्बन्धलाई जोड्न पाइने छैन । परिवारको विवरण खुलाई त्यस्ता परिवारले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट कर्जा लिने भएमा सो सम्बन्धी छलफल र निर्णयमा भाग लिन पाइने छैन । साथै, सामानहरुको खरिद बिक्री गर्दा सेयर लगायत अन्य प्रत्याभूतिहरुको कारोबारमा प्राथमिकता पाउन वा दिनका लागि पदको उपयोग गर्न पाइने छैन । यसैगरी सुन, चाँदी, विदेशी विनियम र विदेशी सुरक्षणपत्रहरुको सट्टापटा गर्दा पदीय प्रभाव पार्न पाइने छैन ।
- (६) अभिलेख र प्रतिवेदन पूर्ण एवम् दुरुस्त राख्नु पर्ने
- इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको लेखा सम्बन्धी अभिलेख र प्रतिवेदन पूर्ण एवम् दुरुस्त रूपमा राखेको हुनुपर्नेछ । सञ्चालकले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको अधिकारिक लेखा सम्बन्धी अभिलेख र कागजातमा व्यक्तिगत रूपमा थपघट गर्ने पाइने छैन ।
- (७) गोपनियता कायम राख्नु पर्ने
- (क) सञ्चालकले ग्राहकको सूचना र कारोबारको गोपनीयता कायम राख्नु पर्नेछ । निज सञ्चालक पदबाट निवृत्त भइसकेपछि पनि संस्थाले कुनै ग्राहकसँग गरेको गोप्य कार्य (इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको लिखित स्वीकृति नभएकोमा), प्रतिलिपी अधिकार, अन्य पत्राचार, लेखा र ग्राहकसँग भएको अन्य कारोबारको विवरण आफ्नो वित्तीय स्वार्थको लागि प्रयोग गर्ने पाइने छैन ।
- (ख) कुनै ग्राहकको व्यावसायिक वा वित्तीय सूचना ग्राहकको लिखित स्वीकृति लिएर अन्य व्यक्ति वा संस्थालाई दिन सकिने छ ।
- तर, प्रचलित कानूनको अधीनमा रही वित्तीय कारोबार सम्बन्धी विवरणहरु तेस्रो पक्षलाई उपलब्ध गराउँदा गोपनीयता भंग भएको मानिने छैन ।
- (८) निष्पक्ष र समान व्यवहार गर्नु पर्ने
- सञ्चालकले ग्राहकसँगको मित्रता र सम्बन्धबाट प्रभावित नभई निष्पक्ष एवम् समानताको आधारमा व्यावसायिक व्यवहार गर्नु पर्नेछ ।

(९) लिखित रूपमा जानकारी दिनु पर्ने

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले माथि लेखिए बमोजिमको आचरण सम्बन्धी व्यवस्था स्वीकार गरी तथा आवश्यक देखेमा आफ्नो आन्तरिक कार्य प्रणालीको लागि थप आचरण सम्बन्धी व्यवस्था समेत तयार गरी यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागलाई लिखित रूपमा जानकारी दिनु पर्नेछ ।

(१०) विवरण पेश गर्नु पर्ने

बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो सञ्चालकले यस निर्देशनमा तोकिएका आचरणहरु पालना गरे नगरेको विवरण वार्षिक रूपमा वित्तीय विवरणमा खुलाउनु पर्नेछ । कुनै सञ्चालकले उक्त आचरणहरुको पालना नगरेमा सो पालना नगरेको विवरण र निजमाथि गरिएको कारबाहीको विवरण सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पठाउनु पर्नेछ ।

(११) सञ्चालक समितिको सदस्य समितिको बैठकमा नियमित रूपमा उपस्थित हुनु पर्नेछ । यस्तो उपस्थिति भिडियो/टेलि कन्फरेन्सको माध्यमबाट समेत हुन सक्नेछ । मनासिव माफिकको कारण तथा पूर्व सूचना बिना लगातार ३ पटकभन्दा बढी समितिको बैठकमा अनुपस्थित भएमा त्यस्तो सञ्चालकको पद स्वतः रिक्त भएको मानिनेछ ।

(१२) एक भन्दा बढी व्यक्ति इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक/कार्यकारी प्रमुख हुन नपाइने

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थामा एकाघर परिवार, फर्म, कम्पनी, संगठित संस्था वा एउटै समूहको कम्पनीबाट एक भन्दा बढी व्यक्ति सञ्चालक वा कार्यकारी प्रमुख पदमा मनोनयन/निर्वाचन/नियुक्त हुन सक्ने छैन ।

तर लघुवित्त वित्तीय कारोबार गर्ने “घ” वर्गको वित्तीय संस्थामा सञ्चालक नियुक्त गर्न र संगठित संस्थाले सेयर लिएको बैंक तथा वित्तीय संस्थामा आफुले लिएको सेयर अनुपातमा सञ्चालक नियुक्त गर्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन । एउटा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले अर्को इजाजतपत्रप्राप्त संस्था (“घ” वर्ग बाहेक) मा सेयर लगानी (Cross Holding) भई सञ्चालक नियुक्त गर्न यो व्यवस्थाले छुट दिएको मानिने छैन ।

(१३) नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारको स्वामित्व प्राप्त संगठित संस्था वा यस बैंक वा यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक वा वित्तीय संस्थाको बहालवाला कर्मचारी बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा १८ को उपदफा (१) को खण्ड (३) मा भएको व्यवस्था बमोजिम लघुवित्त वित्तीय संस्था र पूर्वाधार विकास बैंकमा बाहेक अन्य इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक हुन पाउने छैन ।

(१४) कुनै पनि फर्म तथा कम्पनी कालोसूचीमा परेको भए कालोसूचीमा रहेको अवधि र कालोसूचीबाट हटेको तीन वर्षसम्म त्यस्तो फर्म तथा कम्पनीहरुको तर्फबाट सञ्चालक मनोनयन/नियुक्तिको लागि योग्य हुने छैन ।

(१५) संस्थापक/संस्थापक समूहको सेयर धारण गरेका सेयरधनीले संस्थापक समूह बाहेक अन्य समूहबाट सञ्चालकमा उम्मेदवारी दिन पाउने छैनन् ।

(१६) कुनै बैंक वा वित्तीय संस्थामा कुनै व्यक्ति वा निजको प्रतिनिधि आफ्नो र आफ्नो वित्तीय स्वार्थ रहेको फर्म/ कम्पनी/ संस्थाका तर्फबाट एकै पटक एक भन्दा बढी सञ्चालक पदमा नियुक्त/मनोनयन हुन सक्ने छैनन् ।

(१७) संघीय संरचना बमोजिमको स्थानीय, प्रादेशिक वा संघीय तहको पदाधिकारीमा निर्वाचित व्यक्तिहरु यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा सञ्चालक रहेदा संस्थागत सुशासनको पक्ष कमजोर हुने हुँदा त्यस्ता पदाधिकारीहरुले पदमा बहाल रहूङ्जेल बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक समितिमा प्रतिनिधित्व गर्न पाउने छैनन् ।

(१८) ७० वर्ष नाघेको व्यक्ति इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक पदमा नियुक्त/पुनः नियुक्त तथा मनोनित हुन योग्य हुने छैन । साथै, ७४ वर्ष नाघेको व्यक्ति सञ्चालक पदमा बहाल रहन सक्ने छैन ।

(१९) सभामा भाग लिन र मतदान गर्न नपाउने अवस्था

- (क) आफु र यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको बीचमा भएको वा हुने कुनै शर्त बन्देजको सम्बन्धमा हुने छलफलमा कुनै व्यक्तिले शेयरधनीको हैसियतबाट आफै वा आफ्नो प्रतिनिधिद्वारा साधारण सभामा भाग लिन र मतदान गर्न पाउने छैन ।
- (ख) आफुले गरेको वा गर्न छुटाएको वा गलत ढङ्गले गरेको कामको जवाफदेही वा आफ्नो स्वार्थ निहित रहेको कुनै पनि विषयका सम्बन्धमा साधारण सभामा हुने छलफलमा सञ्चालक वा निजको हिस्सेदार वा प्रतिनिधिले मतदान गर्न पाउनेछैन ।
- (ग) कुनै सेयर धनीले सम्बन्धित संस्थाको सञ्चालकलाई प्रतिनिधि नियुक्त गरेको अवस्थामा त्यस्तो सञ्चालकले आफ्नो निजी स्वार्थ वा सरोकार भएको विषयमा वा आफुलाई नियुक्त गर्ने विषयमा कसैको प्रतिनिधिको हैसियतले साधारण सभामा मतदान गर्न पाउने छैन ।
- (घ) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थामा आफुले लिएको शेयर धितो वा बन्धक राखी ऋण लिने शेयरधनीले त्यस्तो ऋण भुक्तान नगरेको कारणबाट निजउपर कानूनी कारबाही चलाई शेयर बापत मतदान गर्नबाट रोक लगाउन सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट लेखिई आएमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट त्यस्तो शेयरधनीलाई निजले लिएको शेयर बापत ऋण चुक्ता नभएको अवधिभर मतदान गर्नबाट रोक लगाउनु पर्नेछ ।
- (ङ) नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन २०५८ को दफा १०० को उपदफा २ को खण्ड ख, ग, घ तथा ड बमोजिमको कारबाहीमा परेका सञ्चालक/शेयरधनी वा निजको प्रतिनिधिले कारबाही भएको मितिले एक वर्ष मतदान गर्न पाउनेछैन ।

२. सञ्चालक/सञ्चालक समितिको कर्तव्य र उत्तरदायित्व

सर्वसाधारणबाट निक्षेप संकलन गरी त्यसको संरक्षण गर्ने जस्तो महत्वपूर्ण कार्यमा संलग्न इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालकहरुले आफ्ना सेयरधनीहरुको हित मात्र नहेरी निक्षेपकर्ता लगायतका सरोकारवाला (Stakeholder) हरुको हित संरक्षण गर्नसक्ने गरी संस्था सञ्चालनमा क्रियाशील हुनु पर्नेछ । सञ्चालकहरुको असल आचरण तथा क्रियाकलापबाट सम्बन्धित संस्थाका साथै देशको समग्र वित्तीय प्रणालीमा अनुकूल प्रभाव पर्ने जाने हुँदा त्यस्ता संस्थाका सञ्चालकहरुको नियुक्ति, नीजहरुले पालना गर्नु पर्ने कर्तव्य तथा बहन गर्नु पर्ने उत्तरदायित्व सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको व्यवस्था गरिएको छ :-

- (क) संस्थालाई दक्ष, विवेकपूर्ण एवम् व्यावसायिक रूपमा सञ्चालन गर्न उपयुक्त क्रिसिमको कर्मचारी सेवा विनियमावली तयार गरी योग्य तथा सक्षम उच्च पदाधिकारीहरुको छनौट तथा नियुक्ति गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) आन्तरिक लेखापरीक्षकबाट नियमित रूपमा आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनु पर्नेछ । आन्तरिक लेखापरीक्षणको कार्य Outsource गर्ने भएमा पेशागत प्रमाणपत्रप्राप्त व्यक्ति/संस्थालाई नियुक्त गर्नुपर्नेछ । साथै, आन्तरिक लेखापरीक्षणको कार्य Outsource गर्ने भएमा सम्बन्धित संस्थाले आफ्नो एक जना अधिकृतलाई लेखापरीक्षण समितिको सदस्य सचिवको जिम्मेवारी तोक्नु पर्नेछ । आन्तरिक लेखापरीक्षकले कम्तीमा त्रैमासिक रूपमा आफ्नो प्रतिवेदन सीधै लेखापरीक्षण समिति समक्ष पेश गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । उक्त प्रतिवेदनमा देहायका विषयहरु समेत समावेश भएको हुनु पर्नेछ :-
- (अ) आन्तरिक लेखापरीक्षणमा संलग्न जनशक्तिको विवरण ।
- (आ) सो कार्य सम्पन्न गर्न लागेको कार्य दिन ।
- (ग) कुनै एउटा संस्थाको Internal Audit सम्बन्धी कार्य गर्न जिम्मेवारी तोकिएको व्यक्ति वा संस्था तथा सो संस्थाका साभेदार वा कर्मचारीले सो संस्थाको Statutory Audit सम्बन्धी कार्यमा संलग्न हुन पाउने छैन । त्यसैगरी कुनै एउटा संस्थाको Statutory Audit सम्बन्धी कार्य गर्न जिम्मेवारी तोकिएको व्यक्ति वा

संस्था तथा सो संस्थाका साभेदार वा कर्मचारीले सो संस्थाको Internal Audit सम्बन्धी कार्यमा संलग्न हुन नपाउने व्यवस्था समितिले मिलाउनु पर्नेछ ।

- (घ) संस्था सर्वसाधारणको रकम परिचालन गर्ने संस्था भएको हुँदा सञ्चालकहरूले संस्थाको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण कार्य बढी विवेकपूर्ण र सक्षम तरीकाले गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) संस्थाका कर्मचारीहरूलाई अखिलायार प्रत्यायोजन गरे पनि निजहरूको क्रियाकलापको अन्तिम दायित्व सञ्चालकहरूले नै बहन गर्नु पर्ने हुँदा सञ्चालक समितिको बैठकमा कर्मचारीहरू माथि गरिएका सुपरिवेक्षण तथा कारबाही सम्बन्धी अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
- (च) संस्थाको लगानी तथा कर्जा नीति, सम्पत्ति तथा दायित्व व्यवस्थापन, बजेटिङ, योजना र अन्य आवश्यक विषयमा लिखित नीति तथा योजना तर्जुमा गरी कर्मचारीहरूलाई पालन गर्न लगाउनु पर्नेछ ।
- (छ) सञ्चालकहरूले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको अवस्था एवम् गतिविधि र व्यवस्थापनले अखिलायार गरेका नीति सम्बन्धमा नियमित रूपमा जानकारी लिई आवश्यकता अनुसार सुधारात्मक उपाय अपनाउनु पर्नेछ ।
- (ज) सञ्चालक समितिको बैठक प्रचलित कानुनमा व्यवस्था भए अनुसार बस्नु पर्नेछ ।
- (झ) प्रचलित कानुन र यस बैंकबाट जारी भएका नीति निर्देशन तथा नियमनको परिपालना नभएमा सञ्चालकहरू आफ्नो पदबाट बर्खास्त समेत हुनसक्ने हुनाले त्यस्ता कानुन, नीति निर्देशन तथा नियमन विषयमा सञ्चालकहरू पूर्ण जानकार हुनुका साथै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट त्यस्ता कानुन, नीति निर्देशन तथा नियमन पालना भए नभएको सम्बन्धमा नियमित अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।
- (ञ) संस्थाका सञ्चालकहरूले निक्षेपकर्ताको हक्कहित विपरीत कार्य गरेमा वा यस बैंकले माग गरेका कागजातहरू उपलब्ध नगराएमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १०० बमोजिम त्यस्ता सञ्चालक तथा पदाधिकारीलाई लगाइएको जरिवाना व्यक्तिगत रूपमा तिर्नु पर्नेछ । यसरी व्यक्तिगत रूपमा तिरेको जरिवाना रकमलाई सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो हिसावमा खर्च लेखी भुक्तानी दिन पाउने छैन ।
- (ट) बैंक वा वित्तीय संस्थाको संस्थापक, सञ्चालक वा शून्य दशमलव एक प्रतिशतभन्दा बढी सेयर लिएको सेयरधनी तथा निजको परिवार सोही संस्थाको स्वतन्त्र सञ्चालक हुन पाउने छैन । स्वतन्त्र सञ्चालकले धारण गरेको सेयर स्वामित्व गणना गर्दा परिवारका सबै सदस्यहरूले धारण गरेको कुल सेयर संख्यालाई आधार मान्नु पर्नेछ ।
- (ठ) प्रचलित कानुनले तोकेको अवस्थामा बाहेक इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका गैर कार्यकारी सञ्चालक तथा अन्य सञ्चालकहरूले प्रमुख कार्यकारी अधिकतको अनुपस्थितिमा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको हैसियतले दैनिक कार्यसञ्चालन गर्न पाइने छैन । सार्थे, अध्यक्ष तथा सञ्चालकहरूले आफ्नो संस्थाको लेटरप्याड तथा छाप प्रयोग गरी कुनै पनि पत्राचार गर्न पाइने छैन । तर, अध्यक्षलाई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा २३ को उपदफा (४) बमोजिम सञ्चालकले बैंक तथा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापनको दैनिक काम कारबाहीमा हस्तक्षेप गर्नु हुँदैन भन्ने व्यवस्थाको अधीनमा रही दैनिक कार्यसञ्चालनसँग सम्बन्धित बाहेकका विषयमा लेटरप्याड तथा छाप प्रयोग गरी पत्राचार गर्न भने यस व्यवस्थाले बाधा पर्नेछैन ।
- (ड) आफ्नो सञ्चालक समितिको बैठकमा सञ्चालक बाहेकका सदस्यहरूलाई आमन्त्रण गरी सञ्चालक सरह बैठक भत्ता तथा अन्य सुविधा प्रदान गर्न पाइने छैन । तर बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक समितिले आवश्यकता महशुस गरेमा खासखास विषयमा ठोस राय/परामर्शका लागि वित्तीय स्वार्थ नभएको विज्ञ व्यक्तिलाई सञ्चालक समितिको बैठकमा आमन्त्रण गरी आवश्यक राय/परामर्श प्राप्त गरी सो बापत पारिश्रमिक प्रदान गर्न, कम्पनी सचिव तथा सचिवालयका कर्मचारीहरूलाई सञ्चालक समितिले तोकेबमोजिमको खर्च प्रदान गर्न भने यो व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(प्रष्टीकरण : यस प्रयोजनका लागि सञ्चालक बाहेक अन्य पदाधिकारीले सञ्चालक संयोजक वा सदस्य रहने समिति/उप-समितिमा बैठक भत्ता लिन पाउने छैनन् । तर, सचिवालय सम्बन्धी काम गर्ने अन्य पदाधिकारीलाई समितिले तोकि छुटौ भत्ता दिन सकिने छ ।)

- (८) बैंक वा वित्तीय संस्थामा निर्वाचित/मनोनयन भएका प्रत्येक सञ्चालकले आफू निर्वाचित वा मनोनित भएको मितिले बढीमा पैंतिस दिनभित्र बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा १२७ बमोजिम पद तथा गोपनियताको शपथ लिइ सक्नु पर्नेछ । अध्यक्षले सपथ लिंदा “क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुको हकमा गर्भनर/डेपुटी गर्भनर समक्ष, “ख” वर्गका राष्ट्रिय स्तरका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुको हकमा डेपुटी गर्भनर वा यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका कार्यकारी निर्देशक समक्ष र काठमाडौं उपत्यकाभित्र प्रधान कार्यालय रहेका “ग” वर्गका राष्ट्रियस्तरका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुको हकमा यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका कार्यकारी निर्देशक वा निर्देशक समक्ष र काठमाडौं उपत्यका बाहिर प्रधान कार्यालय रहेका बाँकी सम्पूर्ण “ख” तथा “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुको हकमा सम्बन्धित क्षेत्र हेर्ने नेपाल राष्ट्र बैंक कार्यालयको निर्देशक समक्ष पद तथा गोपनियताको सपथ लिनु पर्नेछ । त्यसैगरी, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक तथा कार्यकारी प्रमुखले सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाको अध्यक्ष समक्ष र अन्य पदाधिकारी तथा कर्मचारीले कार्यकारी प्रमुख वा निजले तोकेको पदाधिकारी समक्ष लिनु पर्नेछ । यस व्यवस्था बमोजिम सपथ नलिएमा सम्बन्धित अध्यक्ष, सञ्चालक, पदाधिकारी वा कर्मचारीको पद स्वतः खारेज हुनेछ ।

- (९) कार्यकारी प्रमुखको सेवा सुविधाको निर्धारण तोकिएको मार्गदर्शन अनुसार गर्नु पर्ने:

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा १२० मा भएको व्यवस्था समेतको आधारमा व्यवस्थापन खर्च एवम् कार्यकारी प्रमुखको तलब, भत्ता तथा अन्य आर्थिक सुविधाहरु निर्धारण गर्ने सम्बन्धमा यस बैंकद्वारा जारी मार्गदर्शनमा उल्लिखित मापदण्ड अनुसार गर्नु पर्नेछ ।

- (१०) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले उत्कृष्ट व्यक्ति छनौट (Talent-hunt) प्रक्रियाबाट कर्मचारी भर्ना गर्नु पर्ने अवस्थामा निष्पक्षता र पारदर्शिता कायम हुने गरी अलगै कार्यविधि तर्जुमा गरी मात्र भर्ना गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने छ ।

३ सञ्चालक शिक्षा कार्यक्रम :

- (१) बैंक तथा वित्तीय संस्थामा नयाँ सञ्चालक नियुक्त/मनोनित भई आए पश्चात् सम्बन्धित संस्थाले आफ्नो संरचना, व्यवसायको प्रकृति, संस्थागत सुशासन, संस्थागत रणनीति, व्यवसायिक योजना, सञ्चालकको कर्तव्य तथा उत्तरदायित्व, जोखिम व्यवस्थापनका सम्बन्धमा अपनाइएका रणनीति, समष्टिगत आर्थिक एवम् वित्तीय अवस्था, वर्तमान कानुनी व्यवस्था, प्रचलनमा रहेका बैंकिङ सेवा तथा पद्धति र यस बैंकबाट जारी गरिएका निर्देशन आदि विषयहरु समेटी एक महिनाभित्र अभिमुखीकरण (Orientation) गराउनु पर्नेछ ।
- (२) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले समग्र बैंकिङ प्रणालीको संस्थागत सुशासन एवम् जोखिम व्यवस्थापनको गुणस्तर सुधार गर्नका लागि पारदर्शिता (Transparency), खुलासा (Disclosure), स्वार्थको द्वन्द्व (Conflict of Interest), अनुपालना (Compliance) र अन्य नियामक निकायसँगको सम्बन्ध एवम् समन्वय लगायतका विषयमा अन्तर्राष्ट्रिय असल अभ्यास (International Best Practice) समेटी आफ्ना सबै सञ्चालकहरूलाई हरेक वर्ष कम्तीमा एकपटक अभिमुखीकरण/पुनर्ताजीगीकरण गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (३) बैंक तथा वित्तीय संस्थाका सञ्चालक समितिले बुँदा नं. १ र २ मा भएको व्यवस्था समेटी सञ्चालकको योग्यता तथा बैंकिङ क्षेत्रको कार्य अनुभवका आधारमा प्रत्येक सञ्चालकलाई प्रदान गर्ने सञ्चालक शिक्षा कार्यक्रम सम्बन्धी कार्यविधि बनाई लागू गर्नु पर्नेछ र त्यस्तो कार्यविधिको १/१ प्रति बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

४. कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको संचालक समितिले प्रचलित कानुन तथा संस्थाको प्रबन्धपत्र, नियमावली र बैंक वा वित्तीय संस्थाका सञ्चालक र कार्यकारी प्रमुखको नियुक्तिका लागि आवश्यक योग्यता तथा कार्य अनुभव सम्बन्धी विनियमावली, २०७४ को व्यवस्थाको अधीनमा रही कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति गर्नु पर्नेछ । यसरी कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति गर्दा संस्थागत सुशासन तथा आन्तरिक नियन्त्रण एवम् सन्तुलनको दृष्टिकोणले सञ्चालक समितिको अध्यक्षलाई कार्यकारी प्रमुखको रूपमा नियुक्त गर्न उपयुक्त हुने छैन ।
- (२) ६५ वर्ष नाघेको व्यक्ति बैंक तथा वित्तीय संस्थाको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत पदमा नियुक्त/पुनः नियुक्त हुन योग्य हुने छैन । साथै, ६९ वर्ष नाघेको व्यक्ति प्रमुख कार्यकारी अधिकृत पदमा बहाल रहन सक्ने छैन ।
- (३) कार्यकारी प्रमुखको रूपमा नियुक्त हुने व्यक्तिमा प्रचलित बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी कानुनमा उल्लिखित योग्यता तथा अनुभवका अतिरिक्त देहायका थप योग्यता, अनुभव तथा गुणहरू हुनु पर्नेछ ।
- (क) बैंकिङ्ग कारोबारको लागि आवश्यक पर्ने व्यावसायिक अनुभव,
- (ख) संस्थाको दैनिक कार्य सम्पादनमा आन्तरिक नियन्त्रण र प्रचलित कानुनको परिपालना गर्ने गराउने सक्षमता,
- (ग) बैंकिङ्ग वा वित्तीय व्यवसायको उच्च तहमा कार्य गरेको,
- (घ) टाट नपल्टेको वा भ्रष्टाचार वा बेइमानी वा जालसाजीको आरोपमा सजाय नपाएको,
- (ङ) प्रहरी प्रतिवेदनमा आपराधिक पृष्ठभूमि (Criminal Record) नदेखिएको वा आपराधिक पृष्ठभूमि (Criminal Record) देखिएको भए सजाय भुक्तान गरेको ५ वर्ष व्यतीत भई सकेको ।
- (च) आफ्नो पूर्व कारोबारमा यस बैंकबाट निलम्बन नगरिएको वा यस बैंकबाट भएको अनुसन्धानमा शंकास्पद कारोबारमा संलग्न भनी किटान नगरिएको वा त्यस्तो निलम्बनबाट फुकुवा भएको पाँच वर्ष पुगेको वा त्यस्तो शंकास्पद कारोबारको संलग्नताबाट सफाई पाएको,
- (छ) कालोसूचीमा समावेश नभएको वा त्यस्तो सूचीबाट फुकुवा भएको ३ वर्ष पुगेको ।
- (४) संस्थाले कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति गरेमा, कार्यकारी प्रमुखले राजिनामा दिएमा, बर्खास्त भएमा वा अन्य कुनै कारणले पदमुक्त हुँदा र सञ्चालक समितिमा हेरफेर हुँदा यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागलाई तुरन्त जानकारी दिनु पर्नेछ ।
- (५) कार्यकारी प्रमुख देश बाहिर जानुपर्ने भएमा वा आफ्नो ओहोदाको कार्य गर्न नसक्ने भएमा वा ७ दिनभन्दा बढी समय विदामा बस्नुपर्ने भएमा निजको स्थानमा काम गर्ने व्यक्तिको सम्बन्धमा यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागलाई पूर्व जानकारी दिनु पर्नेछ ।
- (६) संस्थाको कार्यसञ्चालन, कारोबार, व्यावसायिक योजना तथा मुनाफा स्थिति समेतलाई दृष्टिगत गरी कार्यकारी प्रमुख, अन्य पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको तलब तथा सुविधा निर्धारण गर्नु पर्नेछ । इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट कार्यकारी प्रमुखलाई प्रदान गरिने तलब, भत्ता, बोनस तथा अन्य सुविधा सम्बन्धी विवरण र सो सम्बन्धमा भएको कुनै पनि परिवर्तनको विवरण नियुक्त भएको, परिवर्तनको निर्णय भएको र आर्थिक वर्ष समाप्त भएको एक महिनाभित्र यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (७) आंशिक रूपमा काम गर्न नहुने
कार्यकारी प्रमुखले आफू कार्यरत संस्था बाहेक यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त अन्य कुनै पनि संस्थामा आंशिक रूपमा समेत काम गर्नु हुँदैन ।

(८) कुनै बैंक वा वित्तीय संस्थाको कार्यकारी प्रमुख अर्को कुनै व्यवसायिक संस्थामा सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख, अन्य पदाधिकारी, कर्मचारी वा अन्य कुनै पदमा रही काम गर्ने पाउने छैन । तर बैंक वा वित्तीय संस्थाले ‘पूर्वाधार विकास बैंक’ मा लगानी गरेको अवस्थामा सो संस्थाको सञ्चालक हुन यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

यस प्रयोजनका लागि ‘व्यवसायिक संस्था’ भन्नाले मुनाफा आर्जन गर्ने उद्देश्य राखी सञ्चालित कुनै पनि संस्थालाई बुझ्नु पर्नेछ ।

(९) चुक्ता पुँजीको देहाय बमोजिम भन्दा बढी हुने गरी सेयर धारण गर्ने सेयरधनी सो संस्थाको सञ्चालक पद बाहेक कार्यकारी प्रमुख लगायत कुनै पनि तहको कर्मचारी पदमा नियुक्त हुन योग्य हुने छैन । यो निर्देशन जारी हुँदाका बखत कुनै व्यक्ति संस्थाको कार्यकारी प्रमुख पदमा बहाल रहेको भए विद्यमान कार्यकालको बाँकी अवधि पुरा गर्न भने बाधा पुरोको मानिने छैन ।

(अ) “क” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा चुक्ता पुँजीको १ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी

(आ) “ख” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा चुक्ता पुँजीको २ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी

(इ) “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा चुक्ता पुँजीको ५ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी

(१०) जिल्लास्तरमा केन्द्रीय कार्यालय वा कपोरेट कार्यालय रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाका कार्यकारी प्रमुख कार्यालय कामको सिलसिलामा बाहेक सोही कार्यालयमा नियमित उपस्थित हुनु पर्नेछ ।

(११) कार्यकारी प्रमुख लगातार दुई पटकभन्दा बढी उक्त पदमा निर्वाचित, मनोनित वा नियुक्त हुन नसक्ने गरी सम्बन्धित संस्थाले आफ्नो नियमावलीमा व्यवस्था गर्नुपर्ने छ । यो निर्देशन जारी हुँदा कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नियमावलीमा सो व्यवस्था नभएको भए आगामी साधारण सभाले सो सम्बन्धी प्रस्ताव पारित गरी नियमावली संशोधन गर्नुपर्ने छ ।

(१२) प्रमुख कार्यकारी अधिकृत पद रिक्त भएको तीन महिनाभित्र अनिवार्य रूपमा पदपूर्ति गरिसक्नु पर्नेछ । त्यसैगरी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले व्यवस्थापकीय पद भनी तोकेका पदहरु समेत रिक्त भएको ३ महिनाभित्र अनिवार्य रूपमा पदपूर्ति गरिसक्नु पर्नेछ । सम्बन्धित संस्थाले सोही बमोजिमको व्यवस्था आफ्नो कर्मचारी सेवा विनियमावलीमा समेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(१३) सञ्चालक समितिले प्रमुख कार्यकारी अधिकृतलाई नियुक्त गर्ने सिलसिलामा पारिश्रमिक र अन्य सुविधा लगायतका विषयमा करार सम्झौता गर्दा सो सम्झौतामा सेवा सुविधा सम्बन्धी शर्तहरु किटानी गरी स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ । संस्थालाई वित्तीय भार पर्ने सेवा सुविधा सम्बन्धी शर्तहरु उल्लेख गर्दा प्रचलित कानुनी व्यवस्था वा विनियमावलीको व्यवस्था बमोजिम हुने भनी द्विविधायुक्त र अनेकार्थी शब्द प्रयोग गरी करार सम्झौता गर्न पाइने छैन । संस्थाकै कर्मचारीहरुमध्येवाट प्रमुख कार्यकारी अधिकृत पदमा नियुक्त भएको अवस्थामा निजले खाइपाइ आएको सेवा सुविधा पाउने भए सो समेत करारनामामा उल्लेख गर्नुपर्नेछ । साथै, यो व्यवस्था हुनु अगावै गरिएका सम्झौताहरुका सम्बन्धमा सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले यसै व्यवस्था बमोजिम हुने गरी साविक सम्झौतामा तदनुरूपते संशोधन/परिमार्जन गर्नु पर्नेछ ।

५. कर्मचारीले पालना गर्नु पर्ने आचरण सम्बन्धी व्यवस्था :

(१) कर्मचारीले देहाय बमोजिमका न्यूनतम स्वीकारयोग्य आचरणको स्तर कायम गर्नु पर्नेछ :-

(क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका कर्मचारीले यस बैंकले जारी गरेको आचरणसम्बन्धी व्यवस्था पालना गर्ने बचनबद्धता सहित हस्ताक्षर गर्नु पर्नेछ ।

(ख) आफ्नो मातहतका कर्मचारीलाई आचरणको विषयमा निर्देशन दिने र जानकारी लिने उत्तरदायित्व विभागीय प्रमुखहरुको हुनेछ । कर्मचारीले अनुशासन वा नियम उल्लंघन गरेमा त्यसको प्रतिवेदन सम्बन्धित विभागीय प्रमुखले जनशक्ति व्यवस्थापन विभागलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ, र प्रशासन विभागले उक्त प्रतिवेदनको अभिलेख सुपरिवेक्षणको क्रममा यस बैंकको सुपरिवेक्षण टोलीलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

- (२) कर्मचारीले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हित विपरीतका देहायका गतिविधिमा संलग्न हुन पाइने छैन :
- (क) कर्मचारी प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हित विपरीत हुने कुनै पनि किसिमको गतिविधिमा संलग्न हुनु हुँदैन ।
 - (ख) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्मचारी आफ्नो वित्तीय स्वार्थ रहेको ग्राहकसँगको कारोबारमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा संलग्न हुनु हुँदैन ।
 - (ग) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका कर्मचारीको आफ्ना ग्राहकसँग सेयर स्वामित्व, साझेदार, ऋण लिने वा दिने आदि कुनै किसिमको वित्तीय स्वार्थ गाँसिएको छ, भने निजले आफ्ना निकटतम सुपरिवेक्षकलाई तत्कालै त्यस कुराको जानकारी दिनु पर्नेछ ।
तर, निकटतम सुपरिवेक्षकले निजको वित्तीय स्वार्थ गाँसिएको छ, भनी प्रमाणित नगरेसम्म सार्वजनिक रूपमा निष्काशन गरिएका सेयर/ऋणपत्रहरूको कारोबारको हकमा यस किसिमको प्रतिबन्ध लागू हुने छैन ।
 - (घ) आफू कार्यरत रहेको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको अतिरिक्त अन्य कुनै पनि स्थानमा पूर्णकालीन रूपमा व्यवसाय सञ्चालन गर्नु हुँदैन ।

(३) आंशिक रूपमा काम गर्न स्वीकृति लिनु पर्ने

कर्मचारीले सो संस्था बाहेक अन्य कुनै पनि संस्थामा आंशिक रूपमा काम गर्नु वा अन्य व्यावसायिक गतिविधिमा संलग्न हुनुभन्दा पहिले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको व्यवस्थापनबाट लिखित स्वीकृति लिनु पर्नेछ । आफ्नो संस्थाको हितमा प्रतिकुल असर नपर्ने भएमा मात्र निजलाई आंशिक रूपमा काम गर्न लिखित स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

(४) कर्मचारी सञ्चालक हुन पाउने वा नपाउने सम्बन्धी व्यवस्था

इजाजतपत्रप्राप्त संस्था वा त्यस्तो संस्थाको अधिकांश स्वामित्व वा नियन्त्रणमा रहेको संस्थाको बहालबाला कर्मचारी कुनै पनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक/सल्लाहकार हुन पाउने छैन ।

तर, देहाय बमोजिम हुन यस निर्देशनले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन :-

- (क) प्रचलित कानुन बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले स्थापना गरेको सहायक कम्पनीहरूको सञ्चालक हुन,
- (ख) नेपाल सरकारको लगानी भएका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले अर्को कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा लगानी गरेको कारणले त्यस्तो इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा सञ्चालक मनोनयन गर्नु पर्दा नेपाल सरकारको स्वीकृति लिई आफ्नो कुनै कर्मचारी त्यस्तो अर्को इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालकमा मनोनयन हुन, वा
- (ग) नाफा कमाउने उद्देश्य नभएका सामाजिक सेवामा संलग्न संस्थाहरु जस्तै: धार्मिक, सांस्कृतिक, शैक्षिक, परोपकारी जस्ता संस्थाहरूको नियमको परिधिभित्र रही सञ्चालक हुन ।

(५) संरक्षकको हैसियतमा रहन नहुने

कर्मचारीहरूले ग्राहकको जमीन तथा जायजेथा सम्बन्धी कारोबारमा प्रशासक वा संरक्षकको हैसियतले संलग्न हुनु हुँदैन । तर कथंकदाचित यस्तो कार्यमा संलग्न हुनु परेमा कार्यकारी प्रमुखबाट त्यसको लिखित स्वीकृति लिनुपर्नेछ ।

(६) पदको दुरुपयोग गर्न नहुने

कर्मचारीले आफ्नो पद र नाम दुरुपयोग गरी कुनै पनि किसिमको व्यक्तिगत फाइदा हुने क्रियाकलापमा संलग्न हुन पाइने छैन । कर्मचारी वा निजका नातेदारले समेत निजहरु बहाल रहेको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थासँग कारोबार गर्दा परिवारिक सम्बन्धको प्रभाव पार्न पाइने छैन । साथै, सामानहरूको खरिद विक्री

गर्दा, सेयर लगायत अन्य प्रत्याभूति कारोबारमा प्राथमिकता पाउन वा दिनका लागि पदको उपयोग गर्न पाइने छैन । यसैगरी सुन, चाँदी, विदेशी विनिमय र विदेशी सुरक्षणपत्रहरूको सट्टापट्टा गर्दा पदीय प्रभाव पार्न पाइने छैन ।

(७) सूचनाको दुरुपयोग गर्न नहुने

कर्मचारीले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कारोबारको सिलसिलामा प्राप्त कुनै पनि सूचनाको दुरुपयोग गर्न तथा कुनै पनि सूचीकृत भएको कम्पनी वा सूचीकृत हुन बाँकी रहेको कम्पनीको धितोपत्र व्यवसायीको रूपमा कारोबारमा संलग्न हुन पाइने छैन । निजहरूले कामको सिलसिलामा बाहेक आफू मातहतका कर्मचारीलाई समेत गोप्य राख्नु पर्ने सूचना तथा अभिलेखको जानकारी दिनु हुदैन ।

(८) अभिलेख र कारोबारको प्रतिवेदन राख्नु पर्ने

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको लेखा सम्बन्धी अभिलेख र प्रतिवेदन पूर्ण एवम् दुरुस्त हुनुपर्नेछ । कर्मचारीले अनाधिकृत रूपमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको लेखा अभिलेख र कागजातमा व्यक्तिगत रूपमा थपघट गर्न पाइने छैन । यस्तो गरेमा निज कर्मचारी प्रचलित कानुन बमोजिम सजायको भागीदार हुनेछ ।

(९) गोपनियता कायम राख्नु पर्ने

(क) कर्मचारीले प्रचलित कानुन बमोजिम ग्राहकको सूचना र ग्राहकसँग भएको कारोबारको गोपनीयता कायम राख्नु पर्नेछ । निज सेवाबाट निवृत्त भइसकेपछि पनि त्यस्तो कारोबारको गोपनियता (प्रतिलिपी अधिकार, अन्य पत्राचार, लेखा र ग्राहकसँग भएको अन्य कारोबारको विवरण) आफ्नो वा अरु कसैको वित्तीय स्वार्थको लागि प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

(ख) कुनै ग्राहकको व्यावसायिक वा वित्तीय सूचना ग्राहकको लिखित स्वीकृति लिएर अन्य व्यक्ति वा संस्थालाई दिन सकिने छ ।

तर, प्रचलित कानुनको अधीनमा रही बैंकजङ्ग कारोबार सम्बन्धी विवरणहरु तेस्रो पक्षलाई उपलब्ध गराउँदा गोपनीयता भंग भएको मानिने छैन ।

(१०) निष्पक्ष र समान व्यवहार गर्नु पर्ने

कर्मचारीहरूले ग्राहकसँगको मित्रता र सम्बन्धबाट प्रभावित नभई निष्पक्ष एवम् समानताको आधारमा व्यावसायिक कारोबार गर्नु पर्नेछ ।

(११) लिखित रूपमा जानकारी दिनु पर्ने

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले माथि लेखिए बमोजिमको कर्मचारीले आचरण सम्बन्धी व्यवस्था स्वीकार गरेको तथा आवश्यक देखेमा आफ्नो आन्तरिक कार्य प्रणालीको लागि थप आचरण सम्बन्धी व्यवस्था तयार गरी सो स्वीकार गरेको जानकारी यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागलाई लिखित रूपमा जानकारी दिनु पर्नेछ ।

(१२) आचरण सम्बन्धी व्यवस्था पालना भए/नभएको जानकारी दिनु पर्ने

कुनै कर्मचारीले यस निर्देशनमा तोकिएका आचरण पालना नगरेमा सो सम्बन्धी विवरण र निज माथि गरिएको कारबाही बारेको जानकारी यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा तुरन्त पठाउनु पर्नेछ ।

(१३) कर्मचारीलाई कर्जा प्रदान गर्ने सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्ना कर्मचारीलाई कर्मचारी सेवा विनियमावलीमा उल्लिखित सापटी/सुविधाका अतिरिक्त आफै वा अन्य कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थामा राखिएको मुद्रती रसिद, सुनचाँदी तथा नेपाल सरकार/नेपाल राष्ट्र बैंकले जारी गरेको ऋणपत्र/बचतपत्रको धितोमा कर्जा प्रदान गर्न सक्नेछ ।

- (१४) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका संस्थापक वा सञ्चालकका एकाघर परिवारका सदस्य वा १ प्रतिशत भन्दा कम संस्थापक सेयर धारण गर्ने सेयरधनीले सोही संस्थामा कर्मचारीको रुपमा कार्य गरेको अवस्थामा त्यस्तो कर्मचारी कुनै पनि कर्मचारी युनियनको पदाधिकारी भई कार्य गर्नु हुँदैन ।
- (१५) कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्था र ऋण असुली न्यायाधिकरण लगायत अन्य निकायहरुबाट गरिने लिलाम बढाबढ लगायत ऋण असुली सम्बन्धी कार्यहरुमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाका कर्मचारी प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सहभागी हुन पाउने छैनन् । बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो कर्मचारी सेवा विनियमावलीमा समेत सोही अनुरूप परिमार्जन गर्नुपर्नेछ ।
- (१६) Job Specification र Know Your Employee सम्बन्धमा

सञ्चालन जोखिम (Operational Risk) न्यूनिकरणका लागि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले शाखा प्रमुख लगायत व्यवस्थापन तहका पदाधिकारीलाई जिम्मेवारी सुम्पदा निश्चित योग्यता तथा अनुभव पुरोकाहरुबाट कार्यसम्पादन हुने गरी स्पष्ट कार्यविवरण (Job Specification) तयार गरी लागू गर्नु पर्नेछ र कर्मचारी सम्बन्धी विवरण नियमित रुपमा अद्यावधिक गरी अभिलेख राख्नुपर्नेछ ।

६. कर्मचारी दक्षता अभिवृद्धि सम्बन्धमा :

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्मचारीको छनौट, सरुवा, बढुवा तथा पदस्थापन गर्दा तालिम लगायत सर्टिफिकेशन कोर्स (Certification Courses) लिएको भए त्यस्तो विशेष योग्यतालाई समेत आधारको रुपमा लिनु पर्नेछ ।
- (२) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्ना कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धिका लागि प्रत्येक वर्ष गत आर्थिक वर्षको कुल तलबभत्ता खर्चको न्यूनतम ३ प्रतिशत रकम तालिम तथा वृत्ति विकासमा खर्च गर्नु पर्नेछ ।

यस्तो खर्च गर्दा निम्नानुसारका शर्तहरु पालना गर्नु पर्नेछ :

- (क) तालिम तथा वृत्ति विकास खर्चबाट संस्थाका सबै कर्मचारीहरुले दक्षता अभिवृद्धिमा समान अवसर प्राप्त गर्ने गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (ख) सञ्चालक समितिका अध्यक्ष, सञ्चालक र प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको विदेश भ्रमण सम्बन्धी कुनै पनि खर्च र आफ्नो संस्थाको तर्फबाट प्रतिनिधित्व गर्दै सभा वा सम्मेलनमा सहभागी हुँदाको प्रतिनिधि मण्डलको खर्च यस अन्तर्गत समावेश गर्न पाइने छैन ।
- (ग) प्राथमिक बैंकिङ कार्य (Core Banking Functions) सँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित बढीमा ३ महिनासम्मको स्वदेशी वा विदेशी तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च समावेश गर्न पाइनेछ ।
- (घ) तालिममा मनोनित/सहभागी हुँदा बैंकको नियमानुसार लाग्ने खर्च यस अन्तर्गत समावेश गर्न पाइनेछ ।
- (ङ) तालिम प्रदायक संस्थाको छनौट गर्दा त्यस्तो संस्थाको ख्याति, प्रतिष्ठा र विश्वसनीयतालाई आधार बनाउनु पर्नेछ ।
- (च) स्वदेशी तालिम तथा गोष्ठीको हकमा बैंकिङ क्षेत्रसँग सम्बन्धित तालिम प्रदान गर्ने संस्था, नेपाल राष्ट्र बैंक तथा नेपाल सरकारले आयोजना गरेका तालिम, गोष्ठी, अनुशिक्षण कार्यक्रम, सेमिनार आदिमा सहभागी गराउँदा लाग्ने खर्च तथा संस्था आफैले वा आफै आवासीय तालिम केन्द्र मार्फत तालिम सञ्चालन गर्दा लाग्ने खर्चलाई तालिम तथा वृत्ति विकास खर्चमा समावेश गर्न पाइनेछ ।
- (छ) चालु आर्थिक वर्षमा कर्मचारीहरुको दक्षता अभिवृद्धिमा तोकिए अनुसारको रकम खर्च हुन नसकेमा त्यस्तो बाँकी रकमलाई कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धि कोषमा जम्मा गरी आगामी आर्थिक वर्षमा खर्च गर्नु पर्नेछ ।

- (ज) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्मचारीलाई कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित तालिम प्रत्येक २ वर्षमा कम्तिमा एक पटक र ट्रेड फाइनान्स तथा कर्जा सम्बन्धी कार्य गर्ने कर्मचारीलाई विशिष्टकृत तालिम प्रत्येक वर्ष प्रदान गर्नु पर्नेछ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाले बैंकिङ्ग क्षेत्रमा दक्ष जनशक्तिको विकास गर्नका लागि नयाँ भर्ना भएका कर्मचारीहरुलाई बैंक प्रवेश गरेको १ महिनाभित्र कम्तिमा दुई हप्ताको अभियुक्तिकरण तालिम प्रदान गर्नुपर्नेछ ।
- (झ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्मचारीलाई प्रदान गरेको तालिमको शीर्षक, मिति, अवधि, तालिम प्राप्त गर्ने कर्मचारीको नामावली लगायतका विवरण संस्थाको वेबसाइटमा अर्धवार्षिक रूपमा अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ ।
- (ञ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाका सञ्चालक समितिले कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धि सम्बन्धमा कार्यविधि बनाई लागू गर्नु पर्नेछ र त्यस्तो कार्यविधिको १/१ प्रति बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

७. आन्तरिक समिति/उप-समिति सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा २२, २६, २७, ६० र ६१ मा भएको व्यवस्था अनुसार सञ्चालक समितिले आफ्नो जवाफदेहीमा देहाय बमोजिम हुने गरी समिति/उप-समिति गठन गरी काम, कर्तव्य र अधिकार समेत तोक्नु पर्नेछ:
- (क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो काम कारबाहीलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न सञ्चालकको संयोजकत्वमा देहायका समिति वा उप-समिति मात्र गठन गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) लेखापरीक्षण समिति
 (आ) जोखिम व्यवस्थापन समिति
 (इ) कर्मचारी सेवा सुविधा समिति
 (ई) सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी समिति
- (ख) खण्ड (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कुनै खास प्रयोजनको लागि समय तोकी गैर कार्यकारी सञ्चालकको संयोजकत्वमा उप-समिति गठन गर्न भने बाधा पुगेको मानिने छैन ।
- (ग) सञ्चालक समितिका अध्यक्ष सञ्चालक समिति बाहेक अन्य कुनै पनि आन्तरिक समिति वा उप-समितिमा समावेश हुन पाउने छैन ।
- (घ) खण्ड (क) बमोजिम समिति गठन गर्दा लेखापरीक्षण समितिमा ३ जना र अन्य समितिमा आवश्यकता अनुसार आमन्त्रण गरिने विशेषज्ञ व्यक्ति सहित कम्तीमा ३ देखि बढीमा ५ जनासम्म सदस्य हुन सक्नेछन् ।
- (ङ) सम्बन्धित संस्थाले सबै सञ्चालकहरुको योग्यता र अनुभव खुलेको Profile तयार गरी सोको आधारमा सञ्चालकहरुलाई उपयुक्त समितिमा राख्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (च) सञ्चालकको संयोजकत्वमा गठित समिति/उप-समितिका सदस्यहरुको बैठक भत्ता सञ्चालक समिति सरह र अन्य पदाधिकारीहरुको भत्ता सञ्चालकको भन्दा कम हुने गरी सञ्चालक समितिले तोकेबमोजिम हुनेछ ।
- (छ) नायब कार्यकारी प्रमुख पदमा बढुवा वा नयाँ पदपूर्ति प्रक्रियाबाट नियुक्ति गर्दा कार्यकारी प्रमुखको अध्यक्षतामा गठित उपसमितिको सिफारिसमा समितिले गर्नुपर्नेछ । नायब कार्यकारी प्रमुखभन्दा तल्लो तहका कर्मचारीको बढुवा वा नयाँ पदपूर्ति गर्दा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको निकटतम तल्लो वरियताको पदाधिकारीको संयोजकत्वमा गठित पदपूर्ति समितिको सिफारिसमा कार्यकारी प्रमुखले गर्नेछ ।

तर, नायव कार्यकारी प्रमुख भन्दा निकटतम तल्लो वा नायव कार्यकारी प्रमुख समान पदमा बढुवा गर्दा कार्यकारी प्रमुखको सिफारिसमा संस्थाको कर्मचारी विनियमावलीमा भएका व्यवस्थाको अधीनमा रही सञ्चालक समितिले गर्नु पर्नेछ ।

- (ज) एउटा समितिमा संयोजक रहेको सञ्चालक अर्को समितिमा संयोजक हुन पाउने छैन ।
- (झ) आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागका प्रमुख र कर्मचारीहरुको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन क्रमशः लेखापरीक्षण समितिले र लेखापरीक्षण विभागका प्रमुखले गर्ने गराउने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (ञ) एउटा सञ्चालक एक कार्यकाल भन्दा बढी लगातार एउटै समितिमा संयोजक रहन पाउने छैन ।

(२) लेखापरीक्षण समिति सम्बन्धी व्यवस्था :

सञ्चालक समितिले गैर कार्यकारी सञ्चालकको मातहतमा एउटा लेखापरीक्षण समिति गठन गर्नु पर्नेछ । सो समितिको सदस्य-सचिव आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागको प्रमुख हुनेछ । सो समितिले संस्थाको आर्थिक अवस्थाको समीक्षा, आन्तरिक नियन्त्रण, लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम र लेखापरीक्षणको परिणाम सम्बन्धमा विस्तृत छलफल गरी व्यवस्थापनलाई आवश्यक निर्देशन दिनेछ । इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका आन्तरिक र बाह्य लेखापरीक्षकले सो समितिमा सिधै पहुँच राख्न सक्नेछन् । निजहरुले पेश गर्ने प्रतिवेदन र यस समितिको प्रतिवेदन उपर सञ्चालक समितिले विस्तृत छलफल गर्नु पर्नेछ । लेखापरीक्षण समितिमा कार्यकारी प्रमुखलाई सदस्यको रूपमा राख्न पाइने छैन तर आवश्यकता परेको अवस्थामा आमन्त्रित सदस्यको रूपमा बोलाउन बाधा पुगेको मानिने छैन ।

समितिको काम, कर्तव्य र उत्तरदायित्व

- (क) प्रचलित कानुन बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको समग्र वित्तीय अवस्था, आन्तरिक नियन्त्रण, लेखापरीक्षण योजना र आन्तरिक लेखापरीक्षणमा औल्याइएका विषयहरुमा आवधिक रूपमा समीक्षा गरी सो सम्बन्धमा अपनाउनु पर्ने कदमबारे व्यवस्थापनलाई आवश्यक निर्देशन दिने र सो सम्बन्धी सुभाव सञ्चालक समितिमा पेश गर्ने ।
- (ख) बाह्य लेखापरीक्षकले पेश गरेको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा औल्याइएका बुँदा/कैफियतहरु उपर समीक्षा गरी सुधारात्मक कदम चाल्न व्यवस्थापनलाई निर्देशन दिने ।
- (ग) नेपाल राष्ट्र बैंकबाट निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गरी प्रतिवेदनमा औल्याइएका बुँदा/कैफियतहरुको कार्यान्वयन भए/नभएको सम्बन्धमा समीक्षा गर्ने तथा ती विषयहरुको अभिलेख गरी सञ्चालक समितिलाई जानकारी गराउने ।
- (घ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको वार्षिक विवरणलाई सही र यथार्थ बनाउन व्यवस्थापनलाई सहयोग गर्ने ।
- (ङ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कारोबारको हर-हिसाव सही र यथार्थ भएको सम्बन्धमा सञ्चालक समितिलाई विश्वस्त तुल्याउनुको साथै सम्भावित दायित्व र कर्जा वर्गीकरण गरी सोको लागि राख्नु पर्ने व्यवस्था सम्बन्धमा नियमित रूपमा समीक्षा गर्ने ।
- (च) प्रचलित कानुन तथा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट जारी गरिएका नियमन व्यवस्थाहरु पालना गरे/नगरेको सम्बन्धमा समितिले समीक्षा गर्नुका साथै सो सम्बन्धी व्यहोरा आफ्नो प्रतिवेदनमा उल्लेख गर्नु पर्ने ।
- (छ) आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धी विस्तृत कार्य प्रणाली तयार गरी सोको आधारमा आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने ।
- (ज) संस्थाको काम कारबाहीमा नियमितता, मितव्ययिता, औचित्यता, प्रभावकारिता जस्ता कुराहरु अवलम्बन भए/नभएको बारे समीक्षा गरी सञ्चालक समितिलाई आवश्यक सुभाव दिने ।
- (झ) त्रैमासिक वित्तीय विवरणको समीक्षा गरी सञ्चालक समिति समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्ने ।

(ज) बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ६१ र कम्पनी ऐन, २०६३ को दफा १६५ मा उल्लेख भएका कार्यहरु गर्ने ।

(३) जोखिम व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था:

सञ्चालक समितिले एकजना गैर-कार्यकारी सञ्चालकको संयोजकत्वमा एउटा जोखिम व्यवस्थापन समिति गठन गर्नु पर्नेछ । समितिको सदस्यहरूमध्ये सञ्चालन (अपरेसन) विभागका विभागीय प्रमुख सदस्य र प्रमुख जोखिम अधिकृत (CRO) सदस्य-सचिव हुनेछ । लेखापरीक्षण समितिका संयोजक जोखिम व्यवस्थापन समितिको पदेन सदस्य हुनेछ । समितिको बैठक ३ महिनामा कम्तीमा एकपटक बस्नु पर्नेछ । समितिको काम, कर्तव्य र उत्तरदायित्व

- (क) विद्यमान जोखिम पहिचान तथा व्यवस्थापन प्रणालीको पर्याप्तता र उपयुक्तताका सम्बन्धमा सञ्चालक समितिलाई जानकारी गराउने र उपयुक्त प्रणालीको विकासका लागि सुझाव दिने ।
- (ख) व्यावसायिक गतिविधिमा निहित जोखिमको स्तर, जोखिम बहन क्षमता, जोखिम व्यवस्थापनका लागि विकास गरेको रणनीति, नीतिगत व्यवस्था र मार्गदर्शनको नियमित पुनरावलोकन गरी सोको पर्याप्तताका सम्बन्धमा सञ्चालक समितिमा सुझाव पेश गर्ने ।
- (ग) व्यवस्थापनबाट नियमित रूपमा जोखिम व्यवस्थापन प्रतिवेदन लिई जोखिमको आंकलन, मूल्याङ्कन, नियन्त्रण तथा अनुगमन के कसरी भइरहेको छ, सो सम्बन्धमा छलफल गर्ने र सञ्चालक समितिमा आवश्यक सुझाव पेश गर्ने ।
- (घ) जोखिम समायोजित सम्पत्ति अनुसार पुँजीको पर्याप्तता, आन्तरिक पुँजी विश्लेषण पद्धति (ICAAP), व्यावसायिक रणनीति अनुरूप नीतिगत व्यवस्थाको पर्याप्तता, संस्थाले लिन सक्ने अधिकतम जोखिम सम्बन्धमा नियमित रूपमा छलफल तथा विश्लेषण गरी सञ्चालक समितिलाई आवश्यक राय सुझाव दिने ।
- (ङ) जोखिम व्यवस्थापनका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकबाट जारी गरिएका निर्देशन/मार्गनिर्देशन, संस्थाले निर्धारण गरेका आन्तरिक सीमा, उपयुक्त प्रचलन अनुरूप आवश्यक नीति एवम् संरचना विकास गर्नका लागि सञ्चालक समितिलाई सुझाव दिने ।
- (च) “क” वर्गका वाणिज्य बैंक र राष्ट्रियस्तरका “ख” र “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले नियमित रूपमा दबाव परीक्षण (Stress Testing) गरी सोको परिणाम उपर छलफल गरी सोका आधारमा भविष्यमा अपनाउनुपर्ने आवश्यक नीति निर्माण वा निर्णय प्रक्रियाका लागि सञ्चालक समितिमा सुझाव पेश गर्ने ।
- (छ) सञ्चालक समितिबाट भएको अखिलयार प्रत्यायोजनको सीमा तथा औचित्यता विश्लेषण गरी सञ्चालक समितिमा आवश्यक सुझाव सहितको प्रतिवेदन पेश गर्ने ।
- (ज) संस्थाको सम्पत्ति संरचना, ती सम्पत्तिहरु परिचालनको अवस्था, त्यसबाट प्राप्त गर्न सकिने आय, सम्पत्तिहरुको गुणस्तरमा हुने वृद्धि/ह्रास र सम्पत्ति दायित्व समिति (ALCO) बाट भएका कार्यहरुको सम्बन्धमा त्रैमासिक रूपमा विश्लेषण/समीक्षा गरी सञ्चालक समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्ने ।
- (झ) अर्थतन्त्रको कुनै क्षेत्रमा उत्पन्न हुने समस्या वा परिवर्तनले संस्थाको वित्तीय अवस्थामा पार्न सक्ने असरको सम्बन्धमा अध्ययन गरी सोको निराकरणका लागि के कस्तो नीति अवलम्बन गर्नुपर्ने हो आवश्यक सुझाव सहित सञ्चालक समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्ने ।

(४) कर्मचारी सेवा सुविधा समिति सम्बन्धी व्यवस्था

सञ्चालक समितिले एकजना गैर-कार्यकारी सञ्चालकको संयोजकत्वमा एउटा “कर्मचारी सेवा सुविधा समिति” गठन गर्न सक्नेछ । उक्त समितिमा संस्थाको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत र लेखा सम्बन्धी

विभागका विभागीय प्रमुख सदस्य तथा जनशक्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी विभागका विभागीय प्रमुख सदस्य सचिव हुनेछन् ।

समितिको काम कर्तव्य र उत्तरदायित्व

- (क) संस्थाको “पारिश्रमिक निर्धारण नीति” तर्जुमा गर्न सञ्चालक समितिलाई आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- (ख) समितिले समय-समयमा सम्पूर्ण कर्मचारीको पारिश्रमिक संरचनाको अध्ययन तथा विश्लेषण गर्ने र बजारको पारिश्रमिक संरचनामा आएको परिवर्तनले संस्थामा पार्ने प्रभावका सम्बन्धमा नियमित रूपले अध्ययन गरी सञ्चालक समिति समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्ने ।
- (ग) संस्थाको “पारिश्रमिक निर्धारण नीति” बमोजिम प्रचलित कानुन तथा नीति निर्देशनमा उल्लिखित व्यवस्थाहरुको पालना हुने गरी प्रमुख कार्यकारी अधिकृत लगायत सम्पूर्ण कर्मचारीको पारिश्रमिक वृद्धि गर्नुपर्ने देखिएमा सोको आधारहरु सहित सञ्चालक समितिमा सिफारिस गर्ने ।
- (घ) संस्थाका कर्मचारीले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्य विवरण, लक्ष्य र प्रगति मूल्याङ्कनका परिसुचकहरु समेत विकास गरी सो बमोजिम निजहरुको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन प्रणालीको पुनरावलोकन गर्ने ।
- (ङ) जनशक्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरु भर्ना, छनौट, नियुक्ति, पदस्थापना, सरुवा, बढुवा, वृत्ति विकास, कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन, पुरस्कार तथा सजाय र श्रम सम्बन्ध सम्बन्धी योजना, नीति तथा मापदण्डहरु तयार गरी सञ्चालक समिति समक्ष पेश गर्ने ।
- (च) कर्मचारी नीति तथा कार्यरत कर्मचारी संरचनाको समीक्षा गर्ने र Succession Planning तयार गरी स्वीकृतिका लागि सञ्चालक समिति समक्ष सिफारिस गर्ने ।
- (छ) प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले आफ्नो सेवा सुविधासंग सम्बन्धी विषयमा छलफल गर्न बसेको समितिको बैठकमा भाग लिन पाउने छैनन् ।
- (५) सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण समिति सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकको निर्देशन बमोजिम बैंक तथा वित्तीय संस्थाले गैर कार्यकारी सञ्चालकको संयोजकत्वमा अनुपालना (Compliance) विभागका विभागीय प्रमुख तथा जोखिम व्यवस्थापन विभागका विभागीय प्रमुख सदस्य र इ.प्रा. निर्देशन नं. १९ को बुँदा नं. १८ को उपबुँदा नं. २ बमोजिम नियुक्त भएको कार्यान्वयन अधिकारी सदस्य सचिव रहने गरी सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी समिति गठन गर्नु पर्नेछ । समितिमा आवश्यकता अनुसार एक जना सम्म विशेषज्ञ/सम्बन्धित व्यक्ति आमन्त्रण गर्न सकिने छ । समितिको बैठक कम्तीमा पनि ३ महिनामा एकपटक बस्नु पर्नेछ ।

समितिको काम कर्तव्य र उत्तरदायित्व

- (क) सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनि लाउन्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४, सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउन्डरिङ्ग) निवारण नियमावली, २०७३, यस बैंकबाट जारी निर्देशन (इ.प्रा.निर्देशन नं. १९) बमोजिम भए/गरेको काम कारवाहीको समीक्षा गरी प्रतिवेदन सञ्चालक समितिमा पेश गर्ने ।
- (ख) सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनि लाउन्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४, सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउन्डरिङ्ग) निवारण नियमावली, २०७३, यस बैंकबाट जारी निर्देशन तथा Financial Action Task Force (FATF) द्वारा जारी भएको सिफारिस (Recommendation) बमोजिम बैंकले तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गरेको आन्तरिक नीति, कार्यविधि तथा प्रक्रियागत पक्षहरुको पर्याप्तता सम्बन्धमा छलफल गरी आवश्यक नीतिगत व्यवस्था र सो को कार्यान्वयन गर्ने ।
- (ग) सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी पहिचान र सोको निवारणका लागि अपनाईएका र अपनाउनुपर्ने प्रक्रियागत पक्ष तथा सो कार्यमा प्रयोग हुने सूचना प्रविधि प्रणालीको पर्याप्तता सम्बन्धी छलफल गरी आवश्यक सुधारको लागि सञ्चालक समितिलाई सुझाव दिने ।

- (घ) ग्राहक पहिचान सम्बन्धी व्यवस्थाको विश्लेषण गरी उच्च पदस्थ व्यक्ति तथा अन्तिम हिताधिकारी लगायत जोखिम वर्गीकरण अनुसार ग्राहक पहिचान र ग्राहक स्वीकार नीति (Customer Acceptance Policy) तर्जुमा तथा प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- (ङ) सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी ऐन, नियमावली, यस बैंकद्वारा जारी निर्देशन, एवम् बैंकको आन्तरिक नीति नियमको परिपालना तथा कार्यान्वयन अवस्थाको बारेमा त्रैमासिक प्रतिवेदन सञ्चालक समितिमा पेश गर्ने ।
- (च) व्यवस्थापनबाट देहाय बमोजिमको प्रतिवेदन/विवरण लिई छलफल गर्ने र आवश्यकता अनुसार सञ्चालक समितिलाई सुझाव दिने ।
- (१) AML/CFT को जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रतिवेदन ।
- (२) ग्राहक पहिचानको अद्यावधिक स्थिति, ग्राहक पहिचान पद्धति (CDD) को विवरण, PEPs को विवरण र बृहत ग्राहक पहिचान पद्धति (ECDD) को विवरण तथा यसलाई छिटो, छरितो र सुचना प्रविधिको प्रयोग मार्फत थप प्रभावकारी वनाउन भविष्यमा अवलम्बन गर्नुपर्ने नीतिगत, प्रक्रियागत र संस्थागत सुधारका कार्यहरूको विवरण ।
- (३) आन्तरिक लेखापरीक्षण, बाह्य लेखापरीक्षण र यस बैंकको निरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लिखित सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कैफियतहरू उपर समीक्षा तथा सो सम्बन्धमा नीतिगत एवम् प्रक्रियागत सुधार गर्नु पर्ने पक्षहरूको विस्तृत विवरण ।
- (छ) बैंक/वित्तीय संस्थाले नयाँ सेवा/सुविधा शुरुवात गर्दा, प्रविधि (IT System) खरिद गर्दा, वायर ट्रान्सफर गर्दा, ई-वैकिङ/मोबाइल बैंकिङ (QR Code समेत), मोबाइल वालेट मार्फत रकम रकमान्तर गर्दा र अन्य अनलाईन/अफलाईन मार्फत हुने कारोबारमा निहित सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी जोखिमको विश्लेषण र सोको व्यवस्थापनको लागि नीतिगत एवं प्रक्रियागत पक्षमा गर्नुपर्ने आवश्यक सुधारहरूको सम्बन्धमा विस्तृत विवरण ।
- (ज) राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी भएको विषयहरू/घटनाहरू र त्यसबाट बैंक/वित्तीय संस्थालाई पर्न सक्ने असरहरूको विश्लेषण गरी जोखिम व्यवस्थापन गर्न के कस्तो नीतिगत व्यवस्था गर्नुपर्ने हो सो सम्बन्धमा आवश्यक सुझाव सञ्चालक समिति समक्ष पेश गर्ने ।
- (झ) कार्यान्वयन अधिकारी, संस्थाको चुक्ता पुँजीको दुई प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर स्वामित्व भएको सेयरधनी, सञ्चालक समितिका सदस्यहरू, उच्च व्यवस्थापन र AML/CFT को कार्यमा प्रत्यक्ष तथा नियमित रूपमा संलग्न हुने कर्मचारीलाई AML/CFT सम्बन्धी विषयमा उपयुक्त ज्ञान हस्तान्तरण कार्यक्रमको व्यवस्थापन गर्ने ।
- (ञ) सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी आन्तरिक नीतिगत व्यवस्था र मार्गदर्शनको नियमित पुनरावलोकन गरी सोको पर्याप्तताका सम्बन्धमा सञ्चालक समितिमा सुझाव पेश गर्ने ।
- (ट) AML/CFT प्रणालीले प्रभावकारी रूपमा काम गरे/नगरेको, जोखिमको उचित तवरले व्यवस्थापन गरे/नगरेको, अस्वभाविक गतिविधिको पर्याप्त अनुगमन हुने व्यवस्था गरे/नगरेको र आवश्यक प्रतिवेदनहरू सम्बन्धित निकायमा पेश हुने गरे/नगरेको यकिन गरी सो विषय सञ्चालक समितिमा समेत छलफल हुने व्यवस्था गर्ने ।
- (ठ) सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी नियन्त्रण सम्बन्धमा वित्तीय जानकारी इकाई र यस बैंकले तोके बमोजिमको माध्यमबाट नियमित रूपमा सम्बन्धित

निकायहरुमा पेश गर्नुपर्ने विवरण तथा प्रतिवेदनहरु तोकिए बमोजिम पेश गरे/नगरेको सम्बन्धमा समितिले सम्पति शुद्धीकरण (मनि लाउन्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ को दफा ४४क मा उल्लेखित प्रावधान प्रतिकूल नहुने गरी छलफल गर्ने ।

(ङ) सम्पति शुद्धीकरण तथा आतड्हावादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण गर्नका लागि संस्थाले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरु जोखिमका आधारमा सम्पादन हुनेगरी संचालक समितिवाट वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तय गर्नुपर्नेछ । सोको प्रभावकारी कार्यान्वयन भए/नभएको सुनिश्चित गर्ने संयन्त्र तयार गर्ने तथा नियमित अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी समितिको हुनेछ ।

८. कर्जा प्रदान गर्न बन्देज सम्बन्धी व्यवस्था :

- (क) देहायका अवस्थामा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालकलाई कर्जा सापटी/गैर कोषमा आधारित सुविधा प्रदान गर्न बन्देज गरिएको छ :-
- (१) सञ्चालक र निजको एकाघर परिवारका सदस्यलाई,
 - (२) सञ्चालक वा निजको एकाघर परिवारका सदस्य व्यवस्थापक, साभेदार, एजेन्ट वा जमानतकर्ता भएको वा निजको प्रत्यक्ष वित्तीय स्वार्थ भएको व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई,
 - (३) सञ्चालक वा निजका एकाघर परिवारका सदस्यले १० प्रतिशतभन्दा बढी सेयर लिएको फर्म, कम्पनीलाई र संस्थालाई,
 - (४) सञ्चालक वा निजका एकाघर परिवारका सदस्य जमानत बसेको व्यक्ति, फर्म कम्पनीलाई वा संस्थालाई ।
- (ख) देहायका अवस्थामा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका संस्थापक समूह, सेयरधनी, लेखापरीक्षक, कानुनी सल्लाहकार तथा कर्मचारीलाई कर्जा तथा गैरकोषमा आधारित सुविधा प्रदान गर्न बन्देज गरिएको छ :-
- (१) संस्थापक समूहका सेयरधनी वा चुक्ता पुँजीको कुल सेयरको एक प्रतिशतभन्दा बढी सेयर लिएका सेयरधनी तथा निजका परिवारका सदस्य र कर्मचारीलाई,
 - (२) संस्थापक समूहका सेयरधनी, एक प्रतिशत वा सोभन्दा बढी सेयर लिएका व्यक्ति/फर्म/कम्पनी/संस्था, कार्यकारी प्रमुख, बहालवाला लेखापरीक्षक, कानुनी सल्लाहकार तथा कर्मचारी वा त्यस्ता व्यक्तिको परिवारका सदस्य वा त्यस्ता व्यक्तिका वित्तीय स्वार्थ भएका फर्म, कम्पनी, संस्था वा सञ्चालक मनोनित वा नियुक्ति गर्ने अधिकार पाएका फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई ,
- तर, विगतमा कुल चुक्ता पुँजीको एक प्रतिशत भन्दा कम सेयर धारण गरेका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका संस्थापक समूहका सेयरधनीलाई प्रदान भएको कर्जा तथा गैर कोषमा आधारित सुविधाको विस्तृत विवरण वार्षिक वित्तीय विवरणमा खुलाउनु पर्नेछ ।
- (३) चुक्ता पुँजीको एक प्रतिशतभन्दा बढी सेयर लिएको सेयरधनी र इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका कर्मचारी साभेदार भएको वा जमानत बसेको वा अन्य किसिमको वित्तीय स्वार्थ भएको व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई,
 - (४) यस बैकले निर्देशन दिएकोमा बाहेक एक प्रतिशत भन्दा बढी सेयर धारण गरेका सेयरधनी र कर्मचारीले १० प्रतिशतभन्दा बढी सेयर लिई मताधिकार लिएको फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई,
- (ग) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका संस्थापक समूहका सेयरधनी, सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख र निजको परिवारका सदस्यहरुको स्वामित्वमा रहेको सम्पत्तिको धितोमा सोही संस्थावाट धितो राखी कर्जा प्रवाह गर्न पाइने छैन ।

(घ) कार्यकारी प्रमुख र इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका कर्मचारीहरूलाई इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्मचारी विनियमावली अनुसारको सुविधा अन्तर्गतको सापटी प्रदान गर्न यो निर्देशनले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

उपर्युक्त व्यवस्थाका अतिरिक्त सरकारको घोषित उद्देश्य पुरा गर्न स्थापना भएका विकासमूलक संस्था वा कम्पनीलाई कर्जा प्रदान गर्न यस बैंकले छुट दिन सक्नेछ ।

(ङ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्जा प्रवाहका क्रममा धितो मूल्याङ्कन गर्नका लागि तयार गरेको सूचीमा रहेका धितो मूल्याङ्कनकर्तालाई कर्जा सापटी/गैर कोषमा आधारित सुविधा प्रदान गर्न पाइने छैन ।

(च) उपरोक्तको व्यवस्था अनुपालना गर्ने प्रयोजनको लागि इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले सम्बद्ध पक्षहरू (Related Parties) को सूची तयार गर्नुपर्नेछ ।

(छ) गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ति कार्यमा संलग्न संस्थाको शेयर कारोबार सम्बन्धी व्यवस्था:

बैंक वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख, लेखापरीक्षक, कम्पनी सचिव वा बैंक वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापन तथा लेखा सम्बन्धी कार्यमा प्रत्यक्ष रूपले संलग्न व्यक्ति पदमा बहाल रहँदाका बखत वा त्यस्तो पदबाट अवकाश प्राप्त गरेको मितिले एक वर्षसम्म सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्था वा त्यस्तो सहायक कम्पनीको धितोपत्र आफ्नो वा आफ्नो परिवारको सदस्य वा अन्य कुनै पनि व्यक्ति वा त्यस्ता व्यक्तिको नियन्त्रणमा रहेको फर्म, कम्पनी वा संस्थाको नाममा वा अन्य व्यक्तिलाई खरिद विक्री गर्न गराउन/गर्न दिन, धितोबन्धक राख्न/राख्न लगाउन वा दान बकस लिन/दिन, हस्तान्तरण गर्न वा लेनदेन गर्न पाइने छैन ।

तर, बैंक तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभिन्दा वा एउटा बैंक वा वित्तीय संस्थाले अर्को बैंक वा वित्तीय संस्थालाई प्राप्ति गर्दा विलय भएर जाने संस्थाको सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख, लेखापरीक्षक, कम्पनी सचिव वा बैंक वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापन तथा लेखा सम्बन्धी कार्यमा प्रत्यक्ष रूपले संलग्न व्यक्ति उक्त पद वा सेवाबाट अलग भएपश्चात प्रचलित कानुनको अधीनमा रही यस बैंकको स्वीकृतिमा बैंक वा वित्तीय संस्था वा त्यस्तो सहायक कम्पनीको धितोपत्र आफ्नो वा आफ्नो परिवारको सदस्य वा अन्य कुनै पनि व्यक्ति वा त्यस्ता व्यक्तिको नियन्त्रणमा रहेको फर्म, कम्पनी वा संस्थाको नाममा वा अन्य व्यक्तिलाई खरिद विक्री गर्न गराउन, गर्न दिन, धितोबन्धक राखी कर्जा लिन, दान बकस लिन/दिन, हस्तान्तरण गर्न वा लेनदेन गर्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(ज) शत प्रतिशत नगद मार्जिनमा जमानत जारी गर्न, इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको आफै मुद्रती रसिद तथा नेपाल सरकार र नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्रको धितोमा कर्जा प्रदान गर्न यस खण्डमा भएको कुनै पनि व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

९. आचारसंहिता तथा सुशासन सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको समेत सुशासन कायम गर्ने कार्यमा भुमिका रहेको हुँदा सुशासन ऐनको भावना अनुसार आ-आफ्नो संस्थामा आचारसंहिता निर्माण गरी लागू गर्नु पर्नेछ ।
- (२) आ-आफ्नो संस्थामा सुशासन ईकाइ गठन गरी सुशासनको स्थितिवारे मासिक रूपमा अनुगमन गर्दै जानु पर्नेछ ।
- (३) यस बैंकको निरीक्षण प्रतिवेदनमा उठाइएका बिषयहरूलाई तदारुकताका साथ कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।

१०. स्वघोषणा तथा सम्पत्ति विवरण सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालकहरूले आफ्नो बारेमा यसैसाथ संलग्न स्वघोषणा (Self-Declaration) गरे/गराएको विवरण (अनुसूची ६.१) सहितको जानकारी तथा सम्बन्धित संस्थाले आफ्ना सञ्चालकहरूको सम्बन्धमा तयार गरेको दर्ता/लगत किताबको ढाँचा (अनुसूची ६.२) सहितको विवरण यस बैंकमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

- (ख) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो संस्थाको सञ्चालकले आफु वा आफ्नो परिवारका सदस्य तथा आफ्नो वा परिवारको स्वामित्वमा रहेको फर्म/कम्पनीको नाममा विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट लिएको कर्जा सम्बन्धी स्वघोषणा विवरण वार्षिक रूपमा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले ३५ दिनभित्र सञ्चालक समितिमा पेश गरी अद्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।
- (ग) संस्थाले प्रमुख कार्यकारी अधिकृत तथा अधिकृत स्तरका कर्मचारीहरु नियुक्ति गर्दा यस निर्देशनको अनुसूची नं. ६.३ बमोजिमको स्वघोषणा गरी गराई अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
- (घ) संस्थाले आफ्ना सञ्चालक, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत तथा अधिकृत स्तरका कर्मचारीहरु र निजका परिवारको नाममा रहेको चलअचल सम्पत्ति र बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट लिएको ऋणको विवरण हरेक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३५ दिनभित्र अद्यावधिक गरी राख्नुपर्नेछ ।
११. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले आफ्नो नियमावलीमा तोकिए बमोजिम सञ्चालक समितिको अध्यक्ष, सञ्चालक, वैकल्पिक सञ्चालक बैठकमा उपस्थित भए बापत पाउने बैठक भत्ता, सञ्चालक कार्यकारी भई कार्य गरेमा पारिश्रमिक समेत र टेलिफोन, मोबाइल तथा पत्रपत्रिका खर्च एवम् संस्थाको काममा स्वदेश र विदेशमा भ्रमण गर्दा लाग्ने खर्च जस्ता अन्य सुविधा बाहेक गैरकार्यकारी अध्यक्ष तथा अन्य सञ्चालकहरूले व्यक्तिगत फाइदा हुने आर्थिक र गैर आर्थिक कुनै पनि प्रकृतिका सुविधा लिन पाइने छैन । यसरी आर्थिक र गैर आर्थिक सुविधा लिएको खण्डमा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा २३ को उपदफा (१) को व्यवस्था उल्लंघन गरेको मानी सम्बन्धित सञ्चालकबाट असुलउपर गरिनेछ ।
१२. इजाजतपत्रप्राप्त गर्ने क्रममा रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाका प्रस्तावित सञ्चालक/वा प्रबन्ध सञ्चालकहरूले वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्रप्राप्त नगरेसम्म कुनै पनि प्रकारको पारिश्रमिक, भत्ता तथा अन्य आर्थिक सुविधाहरु लिन पाइने छैन । प्रस्तावित संस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरूले प्रस्तावित सञ्चालक समितिले निर्णय गरे बमोजिमको पारिश्रमिक लिन भने बाधा पर्नेछैन । वित्तीय कारोबारको इजाजतपत्रप्राप्त गरी सकेका तर सर्वसाधारणमा सार्वजनिक सेयर निष्काशन नगरेका संस्थाका सञ्चालक, प्रबन्ध सञ्चालक तथा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत लगायतका अधिकारीहरूले प्राप्त गर्ने पारिश्रमिक, भत्ता तथा अन्य आर्थिक सुविधाहरु उक्त संस्थाको सर्वसाधारण सेयरधनीको प्रतिनिधित्व भएको प्रथम साधारणसभा सम्पन्न नभएसम्म वृद्धि गर्न पाइने छैन ।
१३. अखिलयार प्राप्त निकायले कुनै व्यक्ति तथा निज सहभागी हुने वा भएको साझेदारी फर्म, कम्पनी तथा संस्थाहरु समेतलाई विपक्षी बनाई मुद्दा दायर गरेमा सो व्यक्ति तथा निजका साझेदारी फर्मलाई लेखापरीक्षकमा नियुक्त गर्न पाइने छैन । तर, सफाई पाएको खण्डमा आधिकारिक पत्र प्राप्त भए पछि लेखापरीक्षकमा नियुक्त गर्न सकिनेछ । मुद्दा दायर हुनुभन्दा अगाडि बैंक वा वित्तीय संस्थाको साधारणसभाबाट लेखापरीक्षक नियुक्ति भएको हकमा भने काम सम्पन्न गर्न यस व्यवस्थाले कुनै बाधा पर्ने छैन ।
१४. (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालक, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत वा उच्च व्यवस्थापन तहको पदाधिकारीले शिक्षा कर्जा, हायर पर्चेज कर्जा, घर कर्जा वा घरायसी प्रयोजनका सामग्री कर्जा बाहेक निजहरूको व्यक्तिगत नाममा अन्य कुनै किसिमका कर्जा लिन पाउने छैनन् ।

तर सरकारी ऋणपत्र, मुद्रती रसिद, सुनचाँदीको धितोमा वा Credit Card कर्जा लिन यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

प्रष्टीकरण: उच्च व्यवस्थापन तहको पदाधिकारी भन्नाले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत भन्दा दुई तह मुनिसम्मको पद धारण गरेको पदाधिकारीलाई जनाउनेछ ।

(२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कुनै पनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका कार्यकारी प्रमुख वा व्यवस्थापन तहको पदाधिकारीको बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐनले परिभाषा गरे बमोजिम वित्तीय स्वार्थ रहेको फर्म, कम्पनी वा संस्थामा कुनै पनि किसिमको कर्जा प्रवाह गर्न सक्ने छैनन् ।

(३) सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख तथा व्यवस्थापन तहको पदाधिकारी हुनुपूर्व लिएको कर्जाको हकमा भुक्तानी अवधि वा एक वर्ष मध्ये जुन पहिले हुन्छ सो अवधि भित्र नियमित गरिसक्नुपर्नेछ ।

१५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाको एक प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर धारण गरेका सेयरधनी वा निजको व्यक्तिगत वा साझेदारी फर्मले लेखापरीक्षण गरेको फर्म/कम्पनी/संस्थालाई सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ऋण प्रदान गर्न पाइने छैन ।
१६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व सम्बन्धी कार्यमा थप क्रियाशील हुन आफ्नो हरेक आर्थिक वर्षको खुद मुनाफाको कम्तीमा १ प्रतिशत रकम छुट्ट्याई संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व कोष खडा गरी जम्मा गर्नु पर्नेछ । सो कोषमा जम्मा भएको रकम निम्नानुसार हुने गरी अर्को आर्थिक वर्ष खर्च गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (क) संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व कोषमा जम्मा भएको रकमबाट निम्न क्षेत्रहरुमा हुने खर्च व्यहोर्न सकिनेछ :
- (१) सामाजिक परियोजनाहरुमा हुने खर्च : शिक्षा, स्वास्थ्य, दैवी प्रकोप व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण, (फोहोर मैला संकलन गर्ने फोहरदानी (Dustbin/Container) आदि), सांस्कृतिक प्रवर्द्धन, दुर्गम क्षेत्रमा पूर्वाधार सुधार, सामाजिक रूपले पिछाडिएका वर्गको आय आर्जन क्षमता अभिवृद्धि, वित्तीय साक्षरता, ग्राहक संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम, यात्रु प्रतिक्षालय निर्माण, सडक बत्ती, सार्वजनिक शौचालय निर्माण जस्ता सामाजिक कार्य आदिमा गर्ने प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष खर्च । परियोजना छनौट गर्दा सम्बन्धित क्षेत्रमा कार्य गरिरहेका विशिष्टिकृत संस्थाहरुबाट सार्वजनिक सूचना मार्फत् प्रस्ताव माग गरी छनौट गर्नु पर्नेछ ।
 - (२) वित्तीय साक्षरता : बैंक तथा वित्तीय संस्थाले वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी विविध कार्यक्रम तथा लक्षित तालिमहरु सञ्चालन गरी महिला तथा सामाजिक रूपले पिछाडिएका वर्गलाई वित्तीय सेवा सम्बन्धमा साक्षर बनाई वित्तीय सेवाप्रतिको पहुँच अभिवृद्धिका लागि सामाजिक उत्तरदायित्व कोषको ५ प्रतिशत रकम खर्च गर्नु पर्नेछ ।
 - (३) प्रत्यक्ष अनुदान खर्च : राष्ट्रिय महत्वका आविष्कार केन्द्र, मानव सेवा जस्ता परोपकारी कार्य गर्ने एवं अति विपन्न वर्गका लागि शिक्षा तथा स्वास्थ्यमा क्रियाशील संस्थालाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रदान गरेको रकम । सम्बन्धित संस्थाले प्राप्त गरेको उक्त रकम जीवन रक्षा, सार्वजनिक हित वा परोपकारी कार्यमा खर्च भएको प्रमाणित विवरण बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्राप्त गरी अद्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।
 - (४) दिगो विकास लक्ष्य : नेपालको दिगो विकास लक्ष्य, २०१६-२०३० (Sustainable Development Goals, 2016-2030) ले पहिचान गरेका १७ वटा क्षेत्रहरुमा तोकिएका लक्ष्यहरुको प्राप्तिमा सहयोग हुने गरी गरिने अन्य प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष खर्चहरु ।
 - (५) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अक्सिजन सिलिण्डर, अक्सिजन कन्सन्ट्रेटर, जीवन रक्षक भ्याक्सिन, औषधि आदिको सहज आपूर्तिको लागि प्रत्यक्ष रूपमा गरेको खर्च एवं संस्थामा कार्यरत कर्मचारीको लागि विश्वव्यापी महामारीबाट सुरक्षित राख्न, रोकथाम गर्न तथा उपचार गर्दा लाग्ने (वास्तविक बिल बमोजिमको) खर्च ।
 - (६) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो संस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरुका लागि Child Day Care Centre को व्यवस्था गर्दा लाग्ने खर्च ।
 - (७) व्यवसायिक रूपमा स्थापना भएका बाहेकका अनाथालय, बालमन्दिर र वृद्धाश्रमलाई दिइएको अनुदान तथा गरिएका खर्च ।
 - (८) खोलौ बैंक खाता अभियान, २०७६ अन्तर्गत खोलिएका खातामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाका तर्फबाट जम्मा गरिएको प्रति खाता रु. १०० (एक सय) सम्मको खर्च रकम ।
 - (९) वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपालीको विप्रेषण (रेमिटयान्स) बचत खातामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाका तर्फबाट जम्मा गरिएको प्रति खाता रु.१०० (अक्षरेपी एक सय मात्र) सम्मको खर्च रकम ।

- (१०) उक्त कोषबाट हुने खर्चको बढीमा ५ प्रतिशतसम्म विद्युतीय कारोबार प्रवर्द्धनका लागि गरिने खर्च ।
- (ख) संस्थाको ब्राण्ड प्रवर्द्धन हुने गरी गरिने खर्च यस कोषबाट व्यहोर्न पाइने छैन । तर, संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्वमा गरेको खर्चमा संस्थाको नाम सौजन्यको रूपमा उल्लेख गर्न भने बाधा पुगेको मानिने छैन ।
- (ग) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्वमा खर्च गर्दा एकै भौगोलिक क्षेत्र तथा विषय (जस्तैः शिक्षा, स्वास्थ्य आदि) मा मात्र सीमित नभई आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्रका भौगोलिक क्षेत्रमा जीवन रक्षा, सार्वजनिक हित तथा परोपकारी कार्यलाई प्राथमिकतामा राखी न्यायोचित ढङ्गले खर्च गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (घ) सञ्चालक समितिका सदस्यहरूलाई व्यक्तिगत तथा राजनैतिक लाभ हुने गरी खर्च गर्न पाइने छैन ।
- (ङ) सञ्चालक समितिले संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्वका लागि यस व्यवस्था अनुसार पहिचान हुने क्षेत्रहरु, सो क्षेत्रमा खर्चका लागि प्राप्त हुने प्रस्ताव मूल्याङ्कन गर्ने प्रक्रिया, कोषको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन प्रक्रिया लगायतका विषयहरु समेटी छ्हटै कार्यविधि बनाई लागू गर्नु पर्नेछ ।
- (च) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस्तो कोषको व्यवस्था तथा सोबाट भएको खर्चको क्षेत्रगत तथा प्रदेशगत विवरण आफ्नो वार्षिक वित्तीय विवरणको लेखा सम्बन्धी टिप्पणी अन्तर्गत खुलाउनु पर्नेछ ।
- (छ) वाणिज्य बैंक तथा राष्ट्रिय स्तरका वित्तीय संस्थाहरूले संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व कोषमा छुट्याएको रकमलाई वित्तीय साक्षरता प्रवर्द्धन गर्ने लगायतका क्रियाकलापलाई प्रोत्साहित गर्ने प्रत्येक प्रदेशमा न्यूनतम १० प्रतिशत हुनेगरी खर्च गर्नुपर्नेछ । यसरी गरिएको खर्चको विस्तृत संस्थागत विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको १ महिनाभित्र आफ्नो वेबसाइटमा प्रकाशन गर्नुपर्नेछ ।
१७. Core Banking Services का लागि आउटसोर्स मार्फत नियुक्त कर्मचारीबाट कार्यसम्पादन गर्न/गराउन पाइने छैन ।
१८. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पुरस्कार वा सम्मान ग्रहण गर्ने, इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालक समितिका अध्यक्ष, सदस्य र प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले विदेश भ्रमण गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ ।
- (१) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले पुरस्कार वा सम्मान ग्रहण गर्ने सम्बन्धमा:
- क) संस्थाले प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा आर्थिक सहायता, चन्दा वा अन्य कुनै पनि प्रकारको शुल्क वा वित्तीय योगदान गरेको आधारमा मात्र सोको प्रतिफल स्वरूप कुनै पनि विदेशी निकायबाट पुरस्कार वा सम्मान ग्रहण गर्न नपाइने ।
 - ख) कुनै पनि विदेशी निकायबाट पुरस्कार वा सम्मान ग्रहण गर्नु पर्दा यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ । यसरी स्वीकृति लिदा पुरस्कार वा सम्मान प्रदान गर्ने विदेशी निकायको वैद्यानिक हैसियत एवम् आधिकारिकता पुष्टी हुने कागजात समेत सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैंक समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।
 - ग) पुरस्कार वा सम्मान ग्रहण गर्ने प्रयोजनार्थ भ्रमण गर्ने बैंकका पदाधिकारीको भ्रमण लगायतको खर्च मितव्ययी हुनुपर्नेछ ।
- (२) सञ्चालक समितिका अध्यक्ष, सदस्य र प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको विदेश भ्रमण सम्बन्धी व्यवस्थालाई थप व्यवस्थित बनाउन सम्बन्धित संस्थाले यस सम्बन्धी कार्यविधि बनाई लागू गर्नुपर्नेछ र त्यस्तो कार्यविधिमा अन्य आवश्यक विषयहरुका अतिरिक्त देहाय बमोजिमको व्यवस्था कायम गरेको हुनुपर्नेछ ।
- क) भ्रमणको उद्देश्य, उपयोगिता लगायतका पक्षहरूमा सम्बन्धित संस्थाको सञ्चालक समितिबाट निर्णय भएको हुनुपर्नेछ ।
 - ख) सञ्चालक समितिका अध्यक्ष, सदस्य र प्रमुख कार्यकारी अधिकृत संस्थाको कामसँग सम्बन्धित विषयमा विदेश भ्रमणमा जानु पर्दा भ्रमण गरिने मुलुक, भ्रमणमा जाने पदाधिकारीको नाम, भ्रमण अवधि,

भ्रमणको विषय, भ्रमण गर्दा लाग्ने खर्च एवम् सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई हुने लाभ समेतको विश्लेषण गर्नुपर्नेछ ।

ग) विदेश भ्रमण कार्यक्रम मितव्ययी हुने गरी सम्पन्न गर्नुपर्नेछ ।

१९. सञ्चालक समितिका सदस्य, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत र नायव प्रमुख कार्यकारी अधिकृतहरूको नियुक्ति सम्बन्धमा देहायबमोजिमको नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ :

(१) कुनै एउटा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा संचालक रहेको व्यक्ति प्रचलित व्यवस्थाको अधीनमा रही कार्यकाल थप भएको अवस्थामा बाहेक संचालक पदवाट जुनसुकै कारणवाट हटेमा कम्तीमा ६ महिनाको समय व्यतित नभई यस बैंकवाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा संचालक लगायत अन्य कुनै पनि हैसियतमा कार्य गर्न पाउने छैन ।

(२) कुनै संचालक आफ्नो पदावधि समाप्त नहुँदै जुनसुकै कारणवाट हटेमा त्यस्तो व्यक्ति पुनः सोही कार्यकालभित्र सोही संस्थाको संचालक पदमा निर्वाचित वा मनोनित हुन पाउने छैन ।

(३) यस बैंकवाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा कार्यरत प्रमुख कार्यकारी अधिकृत प्रचलित व्यवस्थाको अधीनमा रही पुनर्नियुक्ति पाएको अवस्थामा बाहेक जुनसुकै कारणले आफ्नो सेवावाट निवृत्त भएपछि कम्तीमा ६ महिनाको अवधि व्यतित नभई कुनैपनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत लगायत कुनै पनि हैसियतमा काम गर्न पाउने छैन । साथै, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत जुनसुकै कारणवाट हटेमा त्यस्तो व्यक्ति पुनः सोही कार्यकाल वा ६ महिनामध्ये जुन बढी हुन्छ सो अवधि व्यतित नभई सोही संस्थामा संचालक लगायत अन्य कुनै पनि हैसियतमा कार्य गर्न पाउने छैन । त्यसैगरी इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका वाणिज्य बैंकमा कार्यरत दोस्रो वरियताको पदाधिकारी सेवावाट हटेपछि ६ महिनाको अवधि व्यतित नभई इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको समान प्रकृतिको पदमा नियुक्ति हुन पाउने छैन ।

तर, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक आपसमा गाभ्ने /गाभिने वा प्राप्ति प्रक्रियामा संलग्न भई एकीकृत कारोबार सञ्चालनको क्रममा वा एकीकृत कारोबार सुरु भएको ३ महिना भित्र पदमुक्त भएका वा सेवामा निरन्तरता नपाएका सञ्चालक, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत तथा नायव प्रमुख कार्यकारी अर्को संस्थामा नियुक्त हुन उपर्युक्त व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

२०. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत तथा सञ्चालक बीच कुनै किसिमको कारोबार भएमा उक्त कारोबारको विस्तृत विवरण सहितको जानकारी मासिक रूपमा महिना समाप्त भएको १५ दिन भित्र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

२१. खारेजी र वचाऊ

(१) यस बैंकवाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

एकीकृत निर्देशन, २०७९, को संस्थागत सुशासन सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा.निर्देशन नं. ६/०७९, बमोजिमको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

(२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. ७/०८०

सुपरिवेक्षकीय निर्देशन लागू गर्ने कार्य तालिका सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकले “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणको क्रममा दिइएको निर्देशनहरूलाई देहाय बमोजिम लागू गर्न/गराउन नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. निरीक्षण प्रतिवेदन उपर प्रतिक्रिया

स्थलगत निरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भएको मितिले बढीमा ३० दिनभित्र इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिले उक्त प्रतिवेदनमा उल्लिखित कैफियतहरु सुधार तथा दिएका निर्देशनहरु पालना गरी सो निरीक्षण प्रतिवेदनमा उठाइएका बुँदाहरुको सुधारको स्थिति सहितको प्रतिक्रिया यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पठाउनु पर्नेछ । तोकिएको समयभित्र आवश्यक सुधार गरी प्रतिक्रिया पठाउन नसक्ने अवस्था भएमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागको स्वीकृति लिई थप भएको अवधिभित्र उक्त प्रतिवेदन यस बैंकमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

२. कर्जा नोक्सानी व्यवस्था

निरीक्षण प्रतिवेदन मार्फत थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्ने निर्देशन प्राप्त भएमा चालु त्रैमासिक हिसाबमा थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गरी सोको जानकारी यस बैंकमा दिनु पर्नेछ । तर, निर्देशन प्राप्त हुँदा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पछिल्लो त्रयमासीक र/वा वार्षिक वित्तीय विवरण प्रकाशन नभएको भएमा निर्देशन अनुसार नोक्सानी व्यवस्था गरेरमात्र वित्तीय विवरण प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

३. Loan Portfolio सुधार योजना

निरीक्षण प्रतिवेदन मार्फत निर्देशन प्राप्त भएको ३० दिनभित्र “क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हकमा एक करोड रुपैयाँ वा सोभन्दा माथिका र अन्य वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हकमा पचास लाख रुपैयाँ वा सो भन्दा माथिका ३ महिनाले भाखा नाघेका सबै कर्जाको स्थिति सुधार्ने योजना बनाई यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ । सो अवधिभित्र यस बैंकबाट निरीक्षण भई थप निर्देशन प्राप्त भएमा वर्गीकृत कर्जाहरुको रकम र वर्गीकरणमा आएको परिवर्तन समावेश भएको संशोधित योजना ३० दिनभित्र यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

४. पुँजीकोषको पर्याप्तता

निरीक्षण प्रतिवेदन मार्फत निर्देशन प्राप्त भएको मितिले बढीमा ३५ दिनभित्र इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पर्याप्त पुँजीकोष कायम राख्नको लागि अन्य कुराहरुको अतिरिक्त देहायका विषयहरु समेत समावेश भएको लिखित पुँजी योजना यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ :-

- (क) पर्याप्त पुँजीकोष कायम गर्नका लागि हाल र भविष्यमा आवश्यक पर्ने पुँजीको विवरण,
- (ख) वर्गीकृत तथा पुनःवर्गीकृत सम्पत्तिको विवरण,
- (ग) सञ्चित नाफाको अनुमानित रकम

(घ) यस सम्बन्धी निर्देशनमा व्यवस्था भए अनुसार भविष्यमा आवश्यक पर्ने पुँजी पुरा गर्न व्यवस्था गरिएको अतिरिक्त स्रोत र समय तालिका ।

५. सम्पत्ति/दायित्व व्यवस्थापन

निरीक्षण प्रतिवेदन मार्फत निर्देशन प्राप्त भएको मितिले बढीमा ३० दिनभित्र इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पर्याप्त तरलता कायम राख्न आफ्नो सम्पत्ति/दायित्व व्यवस्थापन नीति तथा कार्यविधिमा आवश्यकता अनुसार संशोधन गरी देहायका विषयहरु यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ । उक्त संशोधनमा अन्य विषयहरुको अतिरिक्त देहायका कुराहरुमा ध्यान पुऱ्याउनु पर्नेछ :-

- (क) ऋण लिइएको रकम (Borrowed Funds) को लागत तथा उपयोग,
- (ख) भैपरि आउने आवश्यकता पुरा गर्न चाहिने तरल सम्पत्तिको परिमाण,
- (ग) निक्षेपको सम्भावित उतार-चढावको लागि पर्याप्त तरलताको व्यवस्था गर्न अल्पकालीन वित्तीय स्रोतको व्यवस्था,
- (घ) कर्जाको परिमाण र वासलात बाहिरका कारोबारहरुमा लगानी गर्न आवश्यक रकम र लगानीको स्रोत बीचको तालमेल र
- (ड) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको व्यवस्थापनबाट सञ्चालक समिति समक्ष नियमित रूपमा सम्पत्ति/दायित्व सम्बन्धी प्रतिवेदन पेश गर्ने व्यवस्था ।

६. आन्तरिक लेखापरीक्षण तथा नियन्त्रण

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले विद्यमान नीति, नियम तथा कानुनी प्रावधानको दायराभित्र कार्य सम्पादन गरी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीमा प्रभावकारीता ल्याउन सकिने गरी कार्यविधिको विकास गर्नु पर्नेछ । उक्त कार्यविधि अन्तर्गत कम्तीमा देहायका विषयहरु समावेश भएको हुनु पर्नेछ :-

- (क) संस्थाको यथार्थ अवस्थाको चित्रण गर्ने तथा सम्पत्ति सुरक्षित हुने गरी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको व्यवस्थापन तथा लेखा नियन्त्रण प्रणालीको समीक्षा सम्बन्धी कार्यविधि,
- (ख) तथ्याङ्को विश्वसनियता जाँच गर्ने कार्यविधि,
- (ग) कर्जा प्रवाह, कोष सञ्चालन (Treasury Operation), विदेशी विनियम व्यवस्थापन, तरलता व्यवस्थापन, पुँजीकोषको पर्याप्तता, कर्मचारी, व्यवस्थापन सूचना प्रणालीका साथै बैंकहरु नियम कानुनहरुको पालना सम्बन्धी व्यवहार जाँचबुझ गर्ने कार्यविधि,
- (घ) सम्पत्तिको गुणस्तर समीक्षा कार्यविधि,
- (ड) वित्तीय जोखिम व्यवस्थापनको (तरलता, सम्पत्ति/दायित्व, विदेशी मुद्रा व्यवस्थापन) समीक्षा सम्बन्धी कार्यविधि ।

७. योजना, नीति तथा कार्यविधिहरुको कार्यान्वयन

बुँदा नं. ३ देखि ६ सम्म उल्लेख भए बमोजिम निरीक्षण प्रतिवेदनले माग गरेको योजना, नीति तथा कार्यविधिहरु समीक्षाको लागि यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

८. प्रगति विवरणको अनुगमन

यस बैंकबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाको कारोबार र प्रगति विवरण सम्बन्धमा निरन्तर रूपमा अनुगमन गरिने छ । यस बैंकले सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको प्रत्येक ३ महिनामा क्रियाकलाप, योजना, नीति तथा यस

बैंकले दिएको निर्देशन कार्यान्वयनको अनुगमन गरी दिएको सुभाव सम्बन्धित संस्थाले कार्यान्वयन गर्नु गराउनु पर्नेछ । साथै यस बैंकले निर्देशन दिएको अवस्थामा त्रैमासिक प्रगति विवरण र निर्देशनको कार्यान्वयन स्थितिको प्रतिवेदन समेत तोकिएको अवधिभित्र उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

९. खारेजी र बचाऊ

- (१) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-
एकीकृत निर्देशन, २०७९ को इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणको क्रममा दिइएका निर्देशनहरु लागू गर्ने कार्य तालिका सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा.निर्देशन नं. ७/०७९ बमोजिमको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।
- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. ८/०८०

लगानी तथा सहायक कम्पनी सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको वित्तीय स्रोतको लगानीका सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ।

१. लगानी नीति तथा कार्यविधि स्वीकृत गराएर मात्र लागू गर्नु पर्ने

सरकारी सुरक्षणपत्र, नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र तथा संगठित संस्थाहरूको सेयर तथा डिवेञ्चरमा गरिने लगानी सम्बन्धी नीति तथा कार्यविधि सञ्चालक समितिबाट स्वीकृत गराएर मात्र लागू गर्नु पर्नेछ।

२. सरकारी सुरक्षणपत्र र नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्रमा लगानी सम्बन्धी व्यवस्था

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई सरकारी सुरक्षणपत्र र नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्रमा लगानी गर्न कुनै बन्देज लगाइएको छैन।

३. संगठित संस्थाको सेयर, डिवेञ्चर तथा अन्य लगानी सम्बन्धी व्यवस्था

(१) सर्वसाधारणमा शेयर विक्री गरी धितोपत्र विनिमय बजारमा सूचीकृत भइसकेको संगठित संस्थाको शेयर तथा डिवेञ्चरमा एक वर्षभन्दा बढी अवधिको लागि मात्र लगानी गर्न पाइनेछ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कुनै पनि किसिमको प्रबन्धबाट संगठित संस्थाको शेयरमा अल्पकालीन लगानी गर्न पाउने छैनन्।

धितोपत्र विनिमय बजारमा सूचीकृत भईनसकेको संगठित संस्थाको सेयर वा डिवेञ्चरमा लगानी गरेमा त्यस्तो लगानी गरेको मितिले ३ वर्षभित्र उक्त सेयर तथा डिवेञ्चर सूचीकृत नभएको खण्डमा लगानी भए बराबरको रकम सञ्चित मुनाफा खर्च गरी लगानी समायोजन कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ। त्यस्तो कोषमा रहेको रकम उक्त सेयर तथा डिवेञ्चर सूचीकृत नभएसम्म उपयोग गर्न पाइने छैन।

तर, प्रचलित कानून बमोजिम सूचीकृत हुन नपर्ने संस्थामा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको एकाउन्न प्रतिशत वा सो भन्दा बढी लगानी रहेको अवस्थामा र कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड, Nepal Clearing House Ltd., National Banking Institute, Nepal Stock Exchange Ltd तथा पूर्वाधार विकास बैंकको सेयरमा गरेको लगानीमा लगानी समायोजन कोष कायम गर्न अनिवार्य हुने छैन।

साथै, नेपालको भुक्तानी प्रणालीको आधुनिकीकरणका लागि पूर्वाधार तयार गर्न मद्दत पुऱ्याउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संयुक्त लगानीद्वारा प्रवर्द्धित Payment Switch को कार्य गर्ने कम्पनीमा गरिएको लगानीको हकमा समेत लगानी समायोजन कोष कायम गर्नु पर्ने छैन।

(२) कुनै एक संगठित संस्थाको सेयर, डिवेञ्चर वा कुनै सामूहिक लगानी कोषमा लगानी गर्दा प्राथमिक पुँजीको १० प्रतिशतमा नबढने गरी र सबै संगठित संस्थाको सेयर, डिवेञ्चर वा सामूहिक लगानी कोषमा बढीमा आफ्नो प्राथमिक पुँजीको ३० प्रतिशतमा नबढने गरी लगानी गर्न सकिने छ। त्यसैगरी, संगठित संस्थाको सेयर तथा डिवेञ्चरमा लगानी गर्दा लगानी हुने संस्थाको चुक्ता पुँजीको १० प्रतिशतसम्म मात्र लगानी गर्न सकिने छ। लगानी गर्दाको अवस्थामा तोकिएको सीमाभन्दा बढी लगानी गरेको भएमा यसरी बढी लगानी भएको रकम वरावर पुँजीकोष गणना गर्दा प्राथमिक पुँजीबाट घटाई पुँजीकोष कायम गरिनेछ।

(३) आफ्नो वित्तीय स्वार्थ भएका कम्पनीमा गरिएको कुल लगानीको हकमा त्यस्तो लगानी आफ्नो प्राथमिक पुँजीको २० प्रतिशतसम्म गर्न सकिनेछ। वित्तीय स्वार्थ भएको संगठित संस्थाका सेयर तथा डिवेञ्चरमा गरेको कुल लगानी रकमलाई पुँजीकोष गणना गर्दा प्राथमिक पुँजीबाट घटाई पुँजीकोष कायम गर्नु पर्नेछ।

(४) प्राइभेट इक्विटी तथा भेन्चर क्यापिटलको शेयर (Equity) मा गरिएको कुल लगानी रकमलाई पुँजीकोष गणना गर्दा प्राथमिक पुँजीबाट घटाई पुँजीकोष कायम गर्ने अनिवार्य हुने छैन ।

(५) खरीद गरेको एक वर्ष व्यतीत भएका लगानी मध्येबाट एक आर्थिक वर्षमा प्राथमिक पुँजीको १ प्रतिशत रकमसम्मको लगानी मात्र बिक्री गर्न सक्नेछन् ।

तर, यसअघि (मिति २०७८/०२/१० सम्म) लगानी गरेका शेयर २०७९ असार मसान्तभित्र बिक्री गर्न यस व्यवस्थाले बाधा पुगेको मानिने छैन ।

(६) इ.प्रा.नि. नं. १७ को बुँदा नं ४ को उपबुँदा (च) बमोजिम विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गर्ने प्रयोजनको लागि बाहेक 'घ' वर्गको लघुवित्त वित्तीय संस्थाको शेयरमा लगानी गर्न पाइने छैन ।

(७) मुख्य कम्पनीको सञ्चालक समितिका अध्यक्ष/सदस्य सहायक कम्पनीको सञ्चालक समितिको अध्यक्ष/सदस्यको रूपमा रहन पाउने छैनन् ।

४. सहायक कम्पनी सम्बन्धी व्यवस्था

यस निर्देशनको अधीनमा रही इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले देहाय बमोजिम आफ्नो सहायक कम्पनीको रूपमा लगानी गर्न सक्नेछन् :

(१) "घ" वर्गको लघुवित्त वित्तीय संस्थासम्बन्धी व्यवस्था

(क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले देहायका नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्थाहरुको अधीनमा रही आफ्नो स्वामित्वमा सहायक कम्पनी (Subsidiary Company) को रूपमा एउटा छुटै "घ" वर्गको लघुवित्त वित्तीय संस्था खोली सो लघुवित्त वित्तीय संस्था मार्फत विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्न गर्न सक्नेछन् ।

१. मुख्य कम्पनीले आफ्नो वित्तीय विवरण पेश गर्दा सहायक कम्पनीको वित्तीय विवरणहरु पनि एकीकृत (Consolidated) रूपमा पेश गर्नु पर्नेछ । सो प्रयोजनार्थ लेखा नीति र वित्तीय विवरण इ.प्रा.निर्देशन नं.४ को सम्बन्धित थप अनुसूचीमा तोकिए बमोजिम पेश गर्नु पर्नेछ । साथै, सहायक कम्पनीको लेखा नीति, सूचना प्रविधि तथा अन्य नीति/प्रणालीहरु (Policies, Procedures and Systems) मुख्य कम्पनीसँग सामज्जस्यता कायम हुने गरी व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

२. आफ्नो तथा सहायक कम्पनीको पुँजी पर्याप्तता सम्बन्धी गणना छुटाछुटै रूपमा र एकीकृत (Consolidated) रूपमा समेत तयार गर्नु पर्नेछ । एकीकृत (Consolidated) रूपमा गणना गरिने पुँजीकोष सम्बन्धित वर्गका वित्तीय संस्थालाई तोकिएबमोजिमको मापदण्ड एवम् निर्देशन अनुरूप नै हुनु पर्नेछ ।

३. मुख्य तथा सहायक कम्पनी बीच हुने कारोबार प्रतिस्पर्धात्मक बजार मूल्य (Arm's Length Transaction) मा आधारित हुनु पर्नेछ । मुख्य तथा सहायक कम्पनी बीच हुने कारोबारमा पारदर्शिता कायम राख्न यी कम्पनीहरु बीच हुने कारोबारमा वित्तीय स्वार्थ रहने हुँदा त्यस्तो कारोबारलाई दुवै कम्पनीले सम्बन्धित पक्ष बीच हुने कारोबार (Related Party Transactions) शीर्षक अन्तर्गत खुलाउनु (Disclose) पर्नेछ ।

४. त्यस्तो कारोबार भएपछि नियमितरूपमा प्रकाशित गर्नु पर्ने वित्तीय विवरणमा सो कारोबारको सम्बन्धमा विस्तृत जानकारी प्रदान गर्नु पर्नेछ । प्रतिस्पर्धात्मक बजार मूल्यमा कारोबार नगरेमा वा त्यस्तो कारोबारबाटे विस्तृत विवरण निर्देशनानुसार प्रकाशित नगरेमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ९९ र १०० बमोजिम जरिवाना र सजाय हुनेछ ।

५. शाखा/कार्यालय स्थापना तथा सञ्चालनका सम्बन्धमा यस बैंकबाट जारी निर्देशन नं. १४ बमोजिमका देहायका व्यवस्था सहायक कम्पनी स्थापना गर्ने प्रयोजनार्थ पनि लागू हुनेछ ।

(अ) तोकिएको न्यूनतम चुक्ता पुँजी पुरा गरेको ।

(आ) अधिल्लो महिनाको वित्तीय विवरणमा यस बैंकले तोकेको पुँजीकोष अनुपात पुरा गरेको ।

- (इ) अधिल्लो त्रयमासमा निष्कृय कर्जा ५ प्रतिशतभन्दा बढी नभएको ।
- (ख) “घ” वर्गको लघुवित वित्तीय संस्था (सहायक कम्पनी) मा गरेको संस्थापक सेयर लगानी तथा कर्जा प्रवाहलाई यस बैंकको निर्देशन बमोजिम विपन्न वर्ग कर्जा अन्तर्गत गणना गर्न सकिने छ ।
- (ग) “घ” वर्गको वित्तीय संस्थामा गरेको संस्थापक सेयर लगानी रकमलाई प्राथमिक पुँजीबाट घटाई पुँजीकोष कायम गर्नु पर्ने विद्यमान प्रावधानलाई विपन्न वर्गमा हुने लगानीलाई प्रोत्साहित गर्न यस प्रयोजनार्थ छुट दिइने छ । साथै, सहायक कम्पनीका रूपमा स्थापित भई लघुवित कारोबार गर्ने “घ” वर्गको वित्तीय संस्थामा लगानी भई वित्तीय स्वार्थ स्थापित भएको खण्डमा समेत वित्तीय स्वार्थ भएको संगठित संस्थाहरुमा गरिएको सेयर लगानी रकमलाई प्राथमिक पुँजीबाट घटाउनु पर्ने विद्यमान प्रावधानलाई पनि छुट दिइने छ ।
- (२) मर्चेन्ट बैंकिङ सम्बन्धी कार्य गर्ने सहायक कम्पनी स्थापना सम्बन्धी व्यवस्था**
- इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले छुट्टै सहायक कम्पनी मार्फत नेपाल धितोपत्र बोर्डबाट अनुमति लिई लगानी सम्बन्धी प्रचलित कानुनी व्यवस्था तथा विद्यमान नीतिगत व्यवस्थाको अधीनमा रही मर्चेन्ट बैंकिङ सम्बन्धी कार्य गर्न कम्तीमा ५१ प्रतिशत स्वामित्व हुने गरी सहायक कम्पनी (Subsidiary Company) मा लगानी गरी सञ्चालन गर्न सक्ने व्यवस्थाका सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको नीतिगत व्यवस्था कायम गरिएको छ ।
- (क) मर्चेन्ट बैंकिङ सम्बन्धी कार्य गर्ने छुट्टै सहायक कम्पनीमा लगानी गर्दा वित्तीय स्वार्थ स्थापित हुने भएकोले उक्त सहायक कम्पनीमा गरिएको कुल लगानी रकमलाई पुँजीकोष गणना गर्दा प्राथमिक पुँजीबाट घटाई पुँजीकोष कायम गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) मर्चेन्ट बैंकिङ सम्बन्धी कार्य गर्ने सहायक कम्पनी स्थापना प्रयोजनका लागि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले संगठित संस्थाहरुको सेयर तथा डिबेञ्चरमा लगानी गर्दा लगानी हुने संस्थाको चुक्ता पुँजीको अधिकतम १० प्रतिशतको सीमामा छुट प्रदान गरिएको छ ।
- (ग) सहायक कम्पनीको नियमन, निरीक्षण, सुपरिवेक्षण र अन्य व्यवस्थाहरु नेपाल धितोपत्र बोर्डले तय गरेको नीति निर्देशन तथा विद्यमान अन्य व्यवस्था अनुरूप हुनेछ । यस व्यवस्थाबाट उक्त सहायक कम्पनीमा नेपाल राष्ट्र बैंकको तर्फबाट आवश्यकता अनुसार निरीक्षण/सुपरिवेक्षण गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।
- (घ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो वित्तीय विवरण पेश गर्दा सहायक कम्पनीको वित्तीय विवरणहरु समेत एकीकृतरूपमा पेश गर्नु पर्नेछ । सो प्रयोजनार्थ लेखा नीति र वित्तीय विवरण इ.प्रा.निर्देशन नं.४ मा तोकिए बमोजिम पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्था तथा सहायक कम्पनी बीच हुने कारोबारमा वित्तीय स्वार्थ हुने हुँदा त्यस्तो कारोबारलाई दबै कम्पनीले सम्बन्धित पक्ष बीच हुने कारोबार (Related Party Transactions) शीर्षक अन्तर्गत उल्लेख (Disclose) गर्नुपर्नेछ । त्यस्तो कारोबार भएपछि नियमितरूपमा प्रकाशित गर्नु पर्ने वित्तीय विवरणमा सो कारोबारबारे विस्तृत जानकारी प्रदान गर्नु पर्नेछ । प्रतिस्पर्धात्मक बजार मूल्यमा कारोबार नगरेमा र/वा त्यस्तो कारोबार बारे विस्तृत विवरण निर्देशानुसार प्रकाशित नगरेमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ९९ र १०० बमोजिम जुनसुकै जरिवाना र सजाय हुन सक्नेछ ।
- (च) सहायक कम्पनीले देहायका कार्य गर्न सक्ने छैनन् :
- (अ) धितोपत्र दलाली सम्बन्धी व्यवसाय,
- (आ) आफूले जारी गरेको वा आफ्नो मुख्य कम्पनीले जारी गरेको धितोपत्रको कारोबार ।
- (छ) सहायक कम्पनीले वित्तीय स्रोत संकलन गर्ने प्रयोजनले दायित्व स्वरूप निष्काशन गर्ने कुनै पनि सुरक्षणपत्रहरुमा मुख्य कम्पनी (Parent Company) ले लगानी गर्न नपाउने र सो सुरक्षणपत्रको धितोमा कर्जा प्रवाह गर्न समेत पाउने छैन ।

(ज) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सञ्चालनमा रहेको मर्चेन्ट बैंकिङ सम्बन्धी कार्य गर्ने कुनै कम्पनीको सेयरमा लगानी/खरिद गरी सहायक कम्पनी बनाउने सम्बन्धमा देहायका व्यवस्थाहरु गरिएको छः-

१. सञ्चालनमा रहेको मर्चेन्ट बैंकिङ सम्बन्धी कार्य गर्ने कुनै कम्पनीको सेयरमा लगानी/खरिद गरी सहायक कम्पनी बनाउन यस बैंकको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
२. यस बैंकको स्वीकृतिका लागि निवेदन दिँदा देहायको कागजात समेत पेश गर्नु पर्नेछ ।
 - (अ) सहायक कम्पनी बन्ने/बनाउने सम्बन्धमा भएको दुवै संस्थाको निर्णय,
 - (आ) कुनै समझदारीपत्र (एम.ओ.यू) भए त्यस्तो समझदारीपत्र,
 - (इ) प्रस्तावित सहायक कम्पनीको चल अचल सम्पत्ति तथा दायित्वको पछिल्लो यथार्थ विवरणको मूल्याङ्कन प्रतिवेदन,
 - (ई) लगानी रकम निर्धारण सम्बन्धी आधार तथा सो सम्बन्धी निर्णयको प्रतिलिपी, र
 - (उ) पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण भएको वासलात, नाफा-नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण लगायतका वित्तीय विवरण ।

(३.) धितोपत्र व्यवसायी सम्बन्धी कार्य गर्ने सहायक कम्पनी स्थापना सम्बन्धी व्यवस्था

प्रचलित धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, नियम र कानुनी व्यवस्था तथा विद्यमान नीतिगत व्यवस्थाको अधीनमा रही वाणिज्य बैंकले छुट्टै सहायक कम्पनी मार्फत नेपाल धितोपत्र बोर्डबाट अनुमति लिई धितोपत्र व्यवसायी सम्बन्धी कार्य गर्ने कम्तीमा ५१ प्रतिशत स्वामित्व हुने गरी सहायक कम्पनी (Subsidiary Company) मा लगानी गरी सञ्चालन गर्न सक्ने व्यवस्थाका सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको नीतिगत व्यवस्था कायम गरिएको छ ।

- (क) धितोपत्र व्यवसायी सम्बन्धी कार्य गर्ने छुट्टै सहायक कम्पनीमा लगानी गर्दा वित्तीय स्वार्थ स्थापित हुने भएकोले उक्त सहायक कम्पनीमा गरिएको कुल लगानी रकमलाई पुँजीकोष गणना गर्दा प्राथमिक पुँजीबाट घटाई पुँजीकोष कायम गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) धितोपत्र व्यवसायी सम्बन्धी कार्य गर्ने सहायक कम्पनी स्थापना प्रयोजनका लागि वाणिज्य बैंकले संगठित संस्थाहरुको सेयर तथा डिवेच्वरमा लगानी गर्दा लगानी हुने संस्थाको चुक्ता पुँजीको अधिकतम १० प्रतिशतको सीमामा छुट प्रदान गरिएको छ ।
- (ग) सहायक कम्पनीको नियमन, निरीक्षण, सुपरिवेक्षण र अन्य व्यवस्थाहरु नेपाल धितोपत्र बोर्डले तय गरेको नीति निर्देशन तथा विद्यमान व्यवस्था अनुरुप हुनेछ । यस व्यवस्थाबाट उक्त सहायक कम्पनीमा नेपाल राष्ट्र बैंकको तर्फबाट आवश्यकता अनुसार निरीक्षण/सुपरिवेक्षण गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।
- (घ) वाणिज्य बैंकले आफ्नो वित्तीय विवरण पेश गर्दा सहायक कम्पनीको वित्तीय विवरणहरु समेत एकीकृतरूपमा पेश गर्नु पर्नेछ । सो प्रयोजनार्थ लेखा नीति र वित्तीय विवरण इ.प्रा. निर्देशन नं. ४ मा तोकिएबमोजिम पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) वाणिज्य बैंक तथा सहायक कम्पनी बीच हुने कारोबारमा वित्तीय स्वार्थ हुने हुँदा त्यस्तो कारोबारलाई दुवै कम्पनीले सम्बन्धित पक्ष बीच हुने कारोबार (Related Party Transactions) शीर्षक अन्तर्गत उल्लेख (Disclose) गर्नुपर्नेछ । त्यस्तो कारोबार भएपछि नियमितरूपमा प्रकाशित गर्नु पर्ने वित्तीय विवरणमा सो कारोबारबाटे विस्तृत जानकारी प्रदान गर्नु पर्नेछ । प्रतिस्पर्धात्मक बजार मूल्यमा कारोबार नगरेमा र/वा त्यस्तो कारोबार बाटे विस्तृत विवरण निर्देशानुसार प्रकाशित नगरेमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ९९ र १०० बमोजिम जुनसुकै जरिवाना र सजाँय हुन सक्नेछ ।
- (च) सहायक कम्पनीले आफूले जारी गरेको वा आफ्नो मुख्य कम्पनीले जारी गरेको धितोपत्रको कारोबार गर्न सक्ने छैन ।

- (छ) सहायक कम्पनीले वित्तीय स्रोत संकलन गर्ने प्रयोजनले दायित्व स्वरूप निष्काशन गर्ने कुनै पनि सुरक्षणपत्रहरूमा मुख्य कम्पनी (Parent Company) ले लगानी गर्न नपाउने र सो सुरक्षणपत्रको धितोमा कर्जा प्रवाह गर्न समेत पाउने छैन ।
- (ज) धितोपत्र व्यवसायी सम्बन्धी कार्य गर्ने सहायक कम्पनीले धितोपत्र व्यवसाय बाहेक अन्य कार्य गर्न सक्ने छैन ।
- (४) **सामूहिक लगानी कोष सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा**

बैक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ४९ को उपदफा (१) को खण्ड (य) को प्रयोजनका लागि देहायका शर्तको अधीनमा रही यस बैकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैक तथा वित्तीय संस्थाले सहायक कम्पनी माफत सामूहिक लगानी कोष सञ्चालन गर्न सक्ने छन् ।

शर्तहरू:

- (१) योजना व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित कार्यका लागि सहायक कम्पनी खडा गर्नुपर्ने र त्यस्तो कम्पनी खडा गर्दा हुन गएको लगानीलाई यस बैकले तोके अनुसारको जोखिम भार प्रदान गर्ने ।
- (२) वित्तीय कारोबार सञ्चालन भएको पाँच वर्ष पुरा भएको हुनु पर्ने ।
- (३) पछिल्लो तीन वर्षदेखि लगातार मुनाफा गरेकोहुनुका साथै सञ्चित नोक्सानीमा रहेको हुन नहुने ।
- (४) नेटवर्थ धनात्मक हुनु पर्ने ।
- (५) सञ्चालक वा कार्यकारी प्रमुख यस बैकको कारबाहीमा नपरेको र त्यस्तो कारबाहीमा परेको भए सो फुकुवा भएको ३ वर्ष पुगेको हुनु पर्ने ।

५. सेयर तथा डिबेञ्चर प्रत्याभूति सम्बन्धी व्यवस्था

(१) “क” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई संगठित संस्थाको सेयर तथा डिबेञ्चर प्रत्याभूति गर्न कुनै सीमा लगाइएको छैन । साथै, “ख” र “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कुनै एक संगठित संस्थाको सेयर तथा डिबेञ्चर प्रत्याभूति गर्दा आफ्नो प्राथमिक पुँजीको २० प्रतिशतसम्म र सबै संगठित संस्थाको हकमा आफ्नो प्राथमिक पुँजीको शत प्रतिशतसम्म मात्र प्रत्याभूति गर्न सक्ने गरी सीमा निर्धारण गरिएको छ ।

तर, “ख” र “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सेयर तथा डिबेन्चर प्रत्याभूति गर्ने भएमा आफ्नो प्राथमिक पुँजीको तोकिएको सीमासम्म मात्र प्रत्याभूति गर्न सक्ने व्यवस्था अनिवार्य हुने छैन ।

(२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले उपबुँदा (१) बमोजिम प्रत्याभूति गरेको सेयर विक्री वितरण नभई आफैले खरिद गर्नुपरेमा त्यसरी खरिद गरेको सेयर “सेयर प्रत्याभूति” गरेको मितिले एक वर्षभित्र विक्री वितरण गरी सक्नु पर्नेछ । उक्त समयभित्र विक्री वितरण गर्न नसकेमा तोकिएको सीमाभन्दा बढी लगानी भएको रकम पुँजीकोष गणना गर्दा प्राथमिक पुँजीबाट घटाई पुँजीकोष कायम गरिने छ ।

६. लगानीको पुनरावलोकन सम्बन्धी व्यवस्था

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले अर्धवार्षिकरूपमा आफ्नो लगानीको पुनरावलोकन गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । यसरी पुनरावलोकन गर्दा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको आन्तरिक लेखापरीक्षकबाट विद्यमान लगानी नीति तथा यस निर्देशन बमोजिम लगानी गरिएको व्यहोरा प्रमाणित गराई अर्धवार्षिक अवधि समाप्त भएको १ महिनाभित्र संस्थाको व्यवस्थापनवाट स्वीकृत गराई राख्नु पर्नेछ ।

७. सेयर तथा डिबेञ्चरको मूल्याङ्कन

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सेयर तथा डिबेञ्चर कारोबारलाई निर्देशन फा.नं. द.१, द.२ र द.३ बमोजिम प्रत्येक कम्पनीको अलग अलग छुट्याई ई.प्रा. निर्देशन नं. ४ मा भएको व्यवस्था बमोजिम मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ ।

८. स्वःप्रयोजनका लागि अचल सम्पत्ति खरिद/निर्माणको सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो प्रयोजनको निमित्त आवश्यक परेमा बाहेक अचल सम्पत्ति खरिद गर्न पाइने छैन । आफ्नो प्रयोजनको निमित्त जग्गा, भवन वा दुवै आवश्यक परेमा देहायका शर्तहरूको अधीनमा रही खरिद वा निर्माण गर्न सक्नेछ ।

- (क) बैंक/वित्तीय संस्था संस्थापना गर्दाको सम्पूर्ण पूर्व सञ्चालन खर्च (Pre operating expenses) अपलेखन भइसकेको हुनुपर्नेछ ।
- (ख) प्रबन्धपत्र/नियमावलीमा उल्लेख भए बमोजिमको सेयर सर्वसाधारणमा जारी गरी सकेपछिको पहिलो साधारण सभा सम्पन्न भएको हुनुपर्नेछ ।
- (ग) विगत २ वर्षदेखि निरन्तर खुद मुनाफामा सञ्चालन भएको २ सञ्चित नोक्सानीमा नरहेको हुनुपर्नेछ ।
- (घ) यस बैंकले जारी गरेको निर्देशन बमोजिम पुँजीकोष पर्याप्त रहेको हुनुपर्नेछ ।
- (ड) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आवश्यक नीति तर्जुमा गरी प्राथमिक पुँजीको २५ प्रतिशतको सीमाभित्र रही जग्गा, भवन वा दुवै खरिद वा भवन निर्माण गर्नुपर्नेछ ।
- (च) खण्ड (क) देखि (घ) सम्म उल्लिखित अवस्था पुरा नगरी जग्गा, भवन वा दुवै खरिद वा भवन निर्माण गरेमा सो बराबरको रकम प्राथमिक पुँजीकोष गणना गर्दा घटाउनु पर्नेछ ।
- (छ) खण्ड (ड) को सीमा भन्दा बढी खर्च गरी जग्गा, भवन वा दुवै खरिद वा भवन निर्माण गरेमा उक्त सीमा भन्दा बढी रकम प्राथमिक पुँजीकोष गणना गर्दा घटाउनु पर्नेछ ।
- (ज) जग्गा, भवन वा दुवै खरिद गरेको वा भवन निर्माण सम्पन्न भएको मितिबाट ३ वर्षसम्म आफ्नो प्रयोगमा नआएमा सो बराबरको रकम प्राथमिक पुँजीकोष गणना गर्दा घटाउनु पर्नेछ ।
- (झ) जग्गा, भवन वा दुवै आफ्नो प्रयोजनमा नआउने देखिएमा विक्री गर्नु पर्नेछ ।

९. लगानी सम्बन्धी थप व्यवस्था

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका अन्य संस्थाहरूद्वारा जारी गरेका सेयर सुरक्षणपत्र तथा हाइब्रिड पुँजी उपकरणहरू तथा सुरक्षण नराखिएको सहायक आवधिक ऋण (Subordinated Term Debt) मा लगानी गर्न पाइने छैन ।
- (२) लगानी सम्बन्धी निर्देशनमा उल्लेख गरिएको प्राथमिक पुँजी भन्नाले विशेष उल्लेख गरेकोमा बाहेक ठीक अधिल्लो त्रयमासमा कायम रहेको प्राथमिक पुँजीलाई बुझाउँछ ।
- (३) इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका र राष्ट्रिय स्तरका “ख” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आ-आफ्नो सञ्चालक समितिले तोकेको मापदण्डभित्र रही Forward, Options, Swap, Futures जस्ता विभिन्न डेरिभेटिभ्स(Derivatives) उपकरण सम्बन्धी कारोबारहरू गर्न सक्ने छन् ।

तर विदेशी मुद्रासँग सम्बन्धित डेरिभेटिभ्स कारोबारहरूको हकमा विदेशी विनिमय सम्बन्धी प्रचलित कानुन तथा यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट जारी परिपत्रहरूको अधीनमा रही गर्नुपर्नेछ ।

१०. खारेजी र वचाऊ

- (१) यस बैंकबाट यसअधि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरू खारेज गरिएको छ :-
एकीकृत निर्देशन, २०७९ को लगानी तथा सहायक कम्पनी सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा.निर्देशन नं. ८/०७९ बमोजिमको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरू ।
- (२) उपबूँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. ९/०८०

तथ्याङ्क विवरण सम्बन्धी व्यवस्था

देशको आर्थिक, मौद्रिक एवं बैंकिङ गतिविधिको मूल्याङ्कन तथा विश्लेषण गर्नुका साथे इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सुपरिवेक्षण गर्ने सन्दर्भमा बैंकिङ तथा वित्तीय तथ्याङ्को महत्वपूर्ण भूमिका रहने हुँदा समयमै शुद्ध र यथार्थपरक तथ्याङ्क विवरण यस बैंकमा पेश गर्नुपर्ने सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायबमोजिम निर्देशन जारी गरिएको छ।

१. अनुसूची-१ र २ मा उल्लेखित विवरणहरु सोही अनुसूचीमा तोकिएको अवधिभित्र तोकिएको ढाँचामा यस बैंकको रिपोर्टिङ पोर्टलमा अपलोड गर्नु पर्नेछ।
२. दैनिक तरलता विवरण (NRB01 Daily Liquidity) अर्को कार्यदिनको मध्याह्न १२:०० बजेसम्म र अन्तर-बैंक कारोबारको विवरण (NRB02 Interbank Transactions) कारोबार सम्पन्न गर्नासाथ सुपरिवेक्षकीय सूचना प्रणाली (एसआईएस रिपोर्टिङ पोर्टल) मार्फत यस बैंकमा पठाउनु पर्नेछ।
३. सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागले माग गरेको खण्डमा उपरोक्त तथ्याङ्क विवरणको Hard Copy सम्बन्धित अधिकृतको सहिछाप गरी पठाउनु पर्नेछ।
४. यस बैंकमा तथ्याङ्क पठाउने प्रयोजनका लागि एकजना छुट्टै पदाधिकारी तोकी निजको नाम, फोन नम्बर र इमेल ठेगाना यस बैंकको रिपोर्टिङ पोर्टलमा अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ। तथ्याङ्क विवरण पठाउन्दा तोकिएको पदाधिकारीको नाम, फोन नं. र इमेल ठेगाना समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ।
५. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले यस निर्देशन अनुरुप पठाउनु पर्ने तथ्याङ्क तोकिएको समयभित्र नपठाएमा वा बारम्बार गलत तथ्याङ्क पठाएमा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा १०० बमोजिम कारबाही हुनेछ।
६. यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले यस बैंकमा पेश गर्नुपर्ने तथ्याङ्क तथा जानकारीहरु सुपरिवेक्षकीय सूचना प्रणाली (Supervisory Information System-SIS) मा तोकिए बमोजिमका रिटर्नहरु तथा एडहक (ad hoc) तथ्यांक र विवरणहरु निर्धारित समयावधिभित्र यस बैंक समक्ष पठाउनु पर्नेछ।
नोट: यस व्यवस्था बमोजिम मिति २०७८ असार १ देखि यस बैंकमा पेश गर्नुपर्ने रिटर्नहरु सुपरिवेक्षकीय सूचना प्रणाली रिपोर्टिङ पोर्टलमा समेत अनिवार्य रूपमा अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ।
७. अनुसूची ९.३ मा उल्लेखित Entity Details or Profiles सम्बन्धी विवरणहरु सोही अनुसूचीमा तोकिएको अवधिभित्र सुपरिवेक्षकीय सूचना प्रणाली रिपोर्टिङ पोर्टलमा नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्नुपर्ने छ।

८. खारेजी र बचाउँ:

- (१) यस बैंकबाट यसअधि जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन २०७९ अन्तर्गतको इ.प्रा. निर्देशन नं. ९/०७९, तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यस विषयसंग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु खारेज गरिएको छ।
- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. १०/०८०

संस्थापक सेयर नामसारी वा खरिद/विक्री वा हक हस्तान्तरण सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको संस्थापक वा संस्थापक समूहको सेयर कुनै व्यक्ति वा संस्थालाई नामसारी वा खरिद/विक्री वा हक हस्तान्तरण गर्ने सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ।

१. संस्थापक र संस्थापक समूहको सेयर लिएका व्यक्तिहरुको मृत्यु भएमा वा प्रचलित कानुन बमोजिम पारिवारिक अंशबन्डा भएमा प्रचलित कानुनको रित पुऱ्याई निजहरुको हकदार वा निजहरुले इच्छाएको व्यक्तिको नाममा नामसारी गरी सो को पन्थ दिनभित्र यस बैंकलाई जानकारी दिनु पर्नेछ।
२. **संस्थापक तथा संस्थापक समूहको सेयर नामसारी वा बिक्री सम्बन्धमा**

प्रचलित कानुनको अधीनमा रही संस्थापक तथा संस्थापक समूहको सेयर लिने व्यक्ति वा संस्थाले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको सेयर देहाय बमोजिम रित पुऱ्याई नामसारी वा बिक्री गर्न सक्ने छन् :-

 - (क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्ना सेयरधनीको सेयर खरिद/विक्री वा नामसारी गर्नुपूर्व यस बैंकको स्वीकृति लिनु पर्नेछ। स्वीकृतिको लागि सञ्चालक समितिको सिफारिस सहित यस बैंकमा आवेदन गर्नुपर्नेछ।
 - (ख) खण्ड (क) मा जुनसुकै व्यवस्था भएता पनि संस्थापक संस्थापक बीचमा सेयर खरिद/विक्री भएमा प्रचलित कानुनको रित पुऱ्याई खरिद/विक्री गरी सो को जानकारी १५ दिनभित्र यस बैंकलाई दिनु पर्नेछ। तर, चुक्ता पुँजीको दुई (२) प्रतिशतभन्दा बढी हुनेगरी संस्थापक सेयर खरिद गर्न चाहेमा संस्थापक संस्थापक बीचमा सेयर खरिद/विक्री गर्न वा हकप्रद सेयरको हक हस्तान्तरण गर्न यस बैंकको स्वीकृति लिनुपर्नेछ।
 - (ग) मृत्यु भई वा प्रचलित कानुन बमोजिम पारिवारिक अंशबन्डा भई हक हस्तान्तरण भएको बाहेक अन्य अवस्थामा संस्थापकले आफ्नै समूहका संस्थापकलाई मात्र सेयर नामसारी वा बिक्री गर्नु पर्नेछ।
 - (घ) खण्ड (ग) बमोजिम संस्थापक समूहमा सेयर नामसारी वा बिक्री हुन नसक्ने अवस्था भएमा मात्र अन्य व्यक्ति वा संस्थालाई यस निर्देशनका अधीनमा रही सेयर नामसारी वा बिक्री गर्न सकिने छ। यसरी संस्थापक समूहको सेयर नामसारी वा खरिद गरी लिने व्यक्ति वा संस्था संस्थापक समूहमा नै समावेश हुनेछन्।
 - (ङ) देहायको अवस्था भएको कुनै पनि व्यक्ति वा संस्थालाई संस्थापकले आफ्नो स्वामित्वको सेयर नामसारी वा बिक्री गर्न पाउने छैनन् :-
 - (१) कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीमा परी सो सूचीबाट फुकुवा भएको मितिले कम्तीमा तीन वर्ष नपुगेको,
 - (२) सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको आन्तरिक वा बाह्य लेखापरीक्षकमा नियुक्त रहेको,
 - (३) सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कानुनी वा अन्य सल्लाहकार पदमा बहाल भएको,

- (४) सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थासँग कुनै किसिमको ठेक्का पट्टामा हिस्सेदार रहेको,
 (५) प्रचलित कानुन बमोजिम कर चुक्ता नगरेको वा स्थायी करदाता लेखा नम्बर नियमित नगरेको,
 (६) कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको काम कारबाहीमा बेइमानी वा बदनियत गरेको कुरा अदालतबाट प्रमाणित भएको,
 (७) धितोपत्र दलाल वा बजार निर्माता, सहकारी संस्था,
 (८) सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट कर्जा लिएको वा वित्तीय स्वार्थ रहेको । तर, यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूको हकमा यो प्रावधान लागू हुने छैन ।
 (९) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको चुक्ता पुँजीको पन्थ प्रतिशत भन्दा कम सेयर लिएको सेयरधनीले थप सेयर नामसारी वा खरिद गरी लिँदा निजको स्वामित्वमा उक्त इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको चुक्ता पुँजीको पन्थ प्रतिशत भन्दा बढी सेयर स्वामित्व हुने अवस्था भएको, वा
 (१०) फर्म, कम्पनीको हकमा विगत २ वर्षदेखि सञ्चित मुनाफामा सञ्चालनमा नरहेको ।
 (११) बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ११ र १२ बमोजिम तोकिएको अवधि र शर्त पुरा नगरेको,
 (१२) बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट जारी भएको सेयरको माग रकम चुक्ता/भुक्तानी नगरेको,
 (१३) संस्थापक सेयर खरिद/विक्री पछि कायम हुन आउने कुल संस्थापकहरूमध्ये एक तिहाई सदस्यहरू स्नातक वा सो सरहको योग्यता प्राप्त हुनुपर्नेमा सो अवस्था विद्यमान रहन नसक्ने देखिएको, वा
 (१४) यस बैंकले समय समयमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको संस्थापक हुन तोकेको न्यूनतम योग्यता र अनुभव नभएको
 (१५) यस बैंकले तोकेको ढाँचा सहितको निवेदन पेश नगरेका र प्रचलित कानुनले अयोग्य ठहर गरेको ।
 (१६) प्रहरी प्रतिवेदनमा आपराधिक पृष्ठभूमि (Criminal Record) देखिएको व्यक्ति भए सजाय भुक्तान गरी सफाई पाएको ५ वर्ष व्यतीत भई नसकेको ।
- (च) संस्थापक वा संस्थापक समूहको सेयर खरिद गर्ने फर्म/कम्पनीको सेयर स्वामित्व कुनै पनि किसिमले हस्तान्तरण गर्नु अघि सो फर्म तथा कम्पनीले यस बैंकबाट स्वीकृति लिनु पर्नेछ । इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको संस्थापक वा संस्थापक समूहको सेयर खरिद गर्ने कम्पनीको सेयर अर्को कुनै कम्पनीले खरिद गरेको भएमा त्यस्तो कम्पनीको सेयर पनि कुनै पनि किसिमले हस्तान्तरण गर्नुअघि यस बैंकबाट स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
- (छ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाका संस्थापक/संस्थापक समूहको सेयर खरिदकर्ताले तोकिएको ढाँचामा (बैंक/वित्तीय संस्था संस्थापना एवम् वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था: २०६३ को संशोधित अनुसूची ३ को बुँदा नं. १६ को विवरण) लगानी हुने रकमको आयस्रोत र सोको उपलब्धता सम्बन्धी अद्यावधिक विवरण अनिवार्य रूपमा पेश गर्नु पर्नेछ । सो को अभिलेख सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अद्यावधिक गरी राख्नु पर्ने तथा सो सम्बन्धी सम्पूर्ण अभिलेखको प्रतिलिपी यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागमा समेत पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (ज) यस बैंकबाट ईजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थामा संस्थापक सेयरधनी भई लगानी गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट ऋण तथा सापटी लिई लगानी गर्न पाइने छैन ।
३. संस्थापक वा संस्थापक समूहको सेयर नामसारी वा खरिद गरी लिने अन्य व्यक्ति वा संस्थाले बुँदा १ र २ मा उल्लेख भएको प्रक्रिया नपुर्याई आफ्नो स्वामित्वको सेयर नामसारी वा विक्री गर्न पाउने छैन् ।
४. यस बैंकले संस्थापक समूहको सेयर नामसारी वा विक्री गर्न स्वीकृति दिएको मितिले ३ महिनाभित्र आफ्नो स्वामित्वको सेयर नामसारी वा विक्री गरी सक्नु पर्नेछ । सो अवधि पश्चात् संस्थापक समूहको सेयर विक्री गर्न दिइएको स्वीकृति स्वतः रद्द हुनेछ ।
५. **आयस्रोत (Income Source) सम्बन्धमा**
- जुनसुकै प्रयोजनको लागि पूँजी वृद्धि गर्ने सन्दर्भमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाका संस्थापक/संस्थापक समूहको सेयर खरिद गर्दा संस्थापक सेयरधनीहरूले तोकिएको ढाँचामा (बैंक/वित्तीय संस्था संस्थापना एवम् वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था: २०६३ को संशोधित अनुसूची ३ को

बुँदा नं. १६ को विवरण) लगानी हुने रकमको आयस्रोतसम्बन्धी विवरण अनिवार्य रूपमा पेश गर्नु पर्नेछ । सो को अभिलेख सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अद्यावधिक गरी राख्नु पर्ने तथा सो सम्बन्धी सम्पूर्ण अभिलेखको प्रतिलिपि यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागमा समेत पेश गर्नु पर्नेछ ।

६. संस्थापक वा सो समूहको सेयर नामसारी वा खरिद गरी लिने व्यक्ति वा संस्थाले यस निर्देशन विपरित हुने गरी आफ्नो स्वामित्वमा रहेको सेयर नामसारी वा विक्री गरेमा यसरी निर्देशन विपरित आफ्नो स्वामित्वमा रहेको सेयर नामसारी वा विक्री गर्ने व्यक्ति वा संस्थाहरु निजहरुले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको सेयर नामसारी वा विक्री गरेको मितिले कम्तीमा पाँच वर्षसम्म अर्को कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको संस्थापक हुन तथा कुनै पनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक हुन योग्य हुने छैनन् ।
७. यस बैंकद्वारा जारी बैंक/वित्तीय संस्था संस्थापना एवम् वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था: २०६३ ले गरेको नीतिगत व्यवस्था अनुसार यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त कुनै एक बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संस्थापक सेयरमा लगानी गर्दा चुक्ता पुँजीको बढीमा १५ प्रतिशत र अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा चुक्ता पुँजीको बढीमा १ प्रतिशतसम्म मात्र लगानी गर्न सकिने छ । साथै, “घ” वर्गको संस्थाको हकमा उपर्युक्त बमोजिमको सीमालाई क्रमशः २५ प्रतिशत र १० प्रतिशत कायम गरिएको छ । उल्लिखित लगानी सीमा नेपाल सरकार, नेपाल राष्ट्र बैंक र बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सहायक कम्पनीमा संस्थापक भई लगानी गर्दा लागू हुने छैन ।
- तर, नेपाल सरकारको ५० प्रतिशत वा सो भन्दा बढी स्वामित्व भएका वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित संस्था कर्मचारी सञ्चयकोष, नागरिक लगानी कोष र राष्ट्रिय बीमा संस्थानको हकमा बढीमा २५ प्रतिशतसम्म यस बैंकको स्वीकृति लिई एक भन्दा बढी बैंक तथा वित्तीय संस्थामा संस्थापक सेयर लगानी गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।
- माथि उल्लिखित सीमाभन्दा बढी सेयर धारण गर्ने संस्थापक सेयरधनीहरुको हकमा तोकिएको सीमाभित्र नआएसम्म सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट वितरण गरिने नगद लाभांश तथा बोनस सेयर रोक्का राखी सम्बन्धित संस्थाबाट जारी गरिने हकप्रद सेयरमा सहभागी हुन बन्देज लगाइएको छ । साथै त्यस्तो बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई गाभन/गाभिन निर्देशन दिन सकिनेछ । तर यस निर्देशनले सम्बन्धित संस्थापकहरुले चाहेको खण्डमा हकप्रद सेयर हक हस्तान्तरण गर्न भने बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
८. प्रचलित कानून र यस बैंकको निर्देशन पालना गर्ने/गराउने सन्दर्भमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले धारण गरेका संस्थापक सेयर, संस्थापक - संस्थापक वीचमा हस्तान्तरण गर्नु पर्ने अवस्था आई परेमा यस बैंकको स्वीकृति लिई प्रति व्यक्ति, फर्म, कम्पनी, संस्था तथा समूहको १५ प्रतिशतको सीमाभन्दा बढी भएमा समेत खरिद विक्री गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन । तर, यसरी धारण गरेका सेयर १५ प्रतिशतको सीमाभन्दा बढी भएको अवस्थामा उक्त सेयर आफूले धारण गरेको मितिले ५ वर्ष भित्र विक्री वितरण गरी अनिवार्य रूपमा १५ प्रतिशतको सीमाभित्र त्याई सक्नु पर्नेछ ।
- उपर्युक्त तोकिएको सीमाभित्र कायम नरहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाका संस्थापक सेयरधनीहरुलाई उक्त सीमाभित्र नआएसम्म सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट वितरण हुने नगद लाभांश, बोनस सेयर र हकप्रद सेयरमा सहभागी हुन बन्देज लगाइएको छ ।
९. संस्थापकको स्वामित्वमा रहेको सेयर नामसारी वा खरिद गरी लिने व्यक्ति वा संस्था पनि संस्थापकहरुको समूहमा रहने गरी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रबन्धपत्र र नियमावलीमा अनिवार्य रूपमा संशोधन गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
१०. यस बैंकबाट स्वीकृति नलिई इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले संस्थापक समूहको सेयर नामसारी वा विक्री गरेको लगत कटा गरी दिएमा त्यस्ता संस्थालाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १०० बमोजिम कारबाही हुनेछ ।

११. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सेयरमा सहकारी संस्थाहरुबाट लगानी गर्न नपाउने सम्बन्धमा

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त गरेका वा इजाजतपत्रको लागि नयाँ निवेदन पेश हुने बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सेयरमा प्रचलित कानुन बमोजिम संस्थापित सहकारी संस्थाहरुले लगानी गर्न पाउने छैनन् ।

१२. सर्वसाधारणका लागि सेयर बिक्री आव्हान गरी विवरणपत्र समेत जारी गरी सेयरको शुरु निस्कासन (Initial Public Offering) को माध्यमबाट सेयर धारण गरी कायम हुन आएका सेयरधनीहरु बाहेक संस्थापक, संस्थापक समूह र Private Placement को माध्यमबाट स्वदेशी वा विदेशी व्यक्ति वा संस्थाले धारण गरेको सेयर समेत यस बैंकको नियमन प्रयोजनार्थ संस्थापक/संस्थापक समूहको सेयर सरह मानिने छ ।

१३. सार्वजनिक निष्काशन गर्न भनी छुट्याइएको धितोपत्र सम्बन्धित संस्थापक, सञ्चालक वा निजका परिवारले लिन पाउने छैनन् । तर, त्यस्तो धितोपत्रको दरखास्त खुल्ला रहने भनी तोकिएको अवधिभित्र पुरा बिक्री नभएको अवस्थामा भने यो प्रतिबन्ध लागू हुने छैन ।

१४. कुनै एक बैंक वा वित्तीय संस्थाको एक प्रतिशत वा सो भन्दा बढी संस्थापक शेयर धारण गर्ने वा गरेका शेयरधनीले सो संस्था बाहेक अन्य कुनै बैंक वा वित्तीय संस्थाको जतिसुकै संस्थापक शेयर खरिद/बिक्री गर्नुपूर्व अनिवार्य रूपमा यस बैंकको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

१५. दुई प्रतिशतभन्दा घटी सेयर खरिद बिक्री सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको चुक्ता पुँजीको दुई (२) प्रतिशत वा सोभन्दा कम सेयर लिएका संस्थापक सेयरधनीहरुको नाममा रहेको संस्थापक सेयर प्रचलित ऐन कानुन तथा देहायका शर्तहरुको अधीनमा रही विद्यमान संस्थापकहरुबीच वा अन्य व्यक्ति वा संस्थालाई खरिद/बिक्री गर्नको लागि यस बैंकको स्वीकृति लिई रहनु पर्नेछैन । नयाँ संस्थापकहरुले यस बैंकले तोकेको मापदण्ड र Fit and Proper Test को व्यवस्थालाई परिपालना गरेको हुनु पर्नेछ । दुई प्रतिशतभन्दा बढी सेयर धारण गरेका संस्थापक सेयरधनीहरुको हकमा भने यस प्रयोजनको लागि संस्थापक सेयर खण्डीकृत गरी दुई प्रतिशत वा सो भन्दा कम गरी यस्तो सुविधा उपयोग गर्न पाईने छैन ।

(क) संस्थापक सेयरधनीहरुको मृत्यु भएको, वा प्रचलित कानुन बमोजिम पारिवारिक अंशवन्डा भएमा वा अदालतको आदेश भएको अवस्थामा सम्बन्धित हकवालालाई प्रचलित कानुन बमोजिम हस्तान्तरण गर्न सकिने छ ।

(ख) मृत्यु भई वा प्रचलित कानुन बमोजिम पारिवारिक अंशवन्डा हक हस्तान्तरण भएको अवस्थामा बाहेक संस्थापक सेयरधनीले आफ्नो संस्थापक सेयर हस्तान्तरण गर्दा विद्यमान संस्थापक सेयरधनीलाई नै प्राथमिकता दिनु पर्नेछ । विद्यमान संस्थापक सेयरधनीहरुले उक्त सेयर खरिद गर्न नचाहेमा सोको लिखित जानकारी लिई अन्य समूह वा बाह्य व्यक्ति/संस्थालाई बेचिबिखन गर्न सकिने छ । सम्पूर्ण संस्थापकहरुको लिखित सहमति लिन सम्भव नभएमा सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्था मार्फत राष्ट्रियस्तरको पत्रिकामा कम्तीमा ३५ दिनको सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी जानकारी गराउने र सो अवधिभित्र विद्यमान संस्थापक सेयरधनीले खरिद गर्न चाहेको लिखित जानकारी पेश हुन नआएमा मात्र प्रचलित कानुनको अधीनमा रही पुनः सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी अन्य व्यक्ति/संस्थालाई बिक्री गर्न सकिने छ ।

(ग) संस्थापक समूहको सेयर खरिद गर्ने व्यक्ति/संस्थालाई सोही संस्थापक समूहमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(घ) बुँदा नं. २ को खण्ड (ड) मा उल्लिखित अयोग्यता भएको व्यक्ति/संस्था संस्थापक सेयर खरिद/बिक्री गर्ने कार्यमा सहभागी हुन पाउने छैनन् ।

(ड) संगठित संस्थाले सेयर खरिद गर्ने भएमा उक्त संस्थाको कार्य/उद्देश्यमा सेयर खरिद/बिक्री गर्न पाउने/नपाउने यकिन गरी विगत २ आर्थिक वर्षदेखि सञ्चालन मुनाफामा रहेको वित्तीय विवरण यकिन गरेर मात्र बिक्री गर्नु पर्नेछ । साथै, उक्त संगठित संस्थाको सञ्चालकहरु समेत कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडको कालोसूचीमा समावेश नभएको हुनु पर्नेछ ।

- (च) कुनै व्यक्ति फर्म, कम्पनी, एकाघर परिवार वा संगठित संस्थावाट संस्थापक सेयरमा लगानी गर्दा यस बैकबाट इजाजतपत्रप्राप्त कुनै एक बैक तथा वित्तीय संस्थामा बढीमा १५ प्रतिशत र अन्य बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा चुक्ता पुँजीको बढीमा १ प्रतिशतसम्म मात्र लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको हुँदा सो सम्बन्धी अवस्था सम्बन्धित बैक वा वित्तीय संस्थाले यकिन गरेपछि मात्र संस्थापक सेयर खरिद/विक्री कार्य हुन सक्नेछ ।
- (छ) माथि खण्ड घ, ड र च मा उल्लिखित अवस्था पुरा भए नभएको बारे सम्बन्धित बैक/वित्तीय संस्थाको सञ्चालक समितिले आफै यकिन गरेर मात्र संस्थापकहरुको स्वामित्व लगात किताबमा परिवर्तन गराउनु पर्नेछ ।
संस्थापक सेयर खरिद/विक्री सम्बन्धी स्वीकृति सम्बन्धित बैक वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक समितिले नै प्रदान गर्न सक्ने छ ।
- (ज) सेयरधनीहरुले खरिद/विक्री गर्ने संस्थापक सेयरको मूल्य र सम्बन्धित निकायहरुमा लाग्ने कर, दस्तुर, सेवा शुल्क प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ ।
- (झ) चुक्ता पुँजीको २ प्रतिशतभन्दा बढी संस्थापक सेयर धारण गरेको अवस्थामा त्यस्तो सेयर टुक्रा टुक्रा गरी वा एकमुष्ट रूपमा संस्थापक समूहमा नरहेको व्यक्तिलाई विक्री गर्नु परेको खण्डमा सेयर विक्री/हस्तान्तरण वा नामसारी गर्न यस बैकको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
- (ञ) कुनै बैक वा वित्तीय संस्थामा संस्थापक सेयर धितो राखी कर्जा लिएको अवस्थामा कर्जा असुलीका पर्याप्त उपायहरु अवलम्बन गर्दा समेत उक्त कर्जा असुलउपर हुन नसकी उक्त संस्थापक सेयर नै जफत गर्नु पर्ने अवस्था सिर्जना हुन गएको अवस्थामा र प्रचलित कानुन बमोजिम बैक वा वित्तीय संस्थाको संस्थापक सेयर विक्री गर्नुपर्ने बाध्यात्मक अवस्थामा सेयर संख्या र औचित्यका आधारमा जफत गरिएको/बाध्यात्मक रूपमा विक्री गर्नु पर्ने उक्त संस्थापक सेयर विक्री गर्नका लागि खरिदकर्ताको पहिचान गर्ने सम्बन्धमा देहायको प्रक्रिया अवलम्बन गर्न सकिने छ :
(१) संस्थापक सेयर सार्वजनिक सूचना गरी बोलकबोल (गोप्य सिल्डटेण्डर) को माध्यमबाट प्रचलित कानुन र नेपाल राष्ट्र बैकको नीति एवम् निर्देशन विपरीत नहुने गरी सम्बन्धित बैक वा वित्तीय संस्थाका विद्यमान संस्थापक सेयरधनी लगायत अन्य इच्छुक व्यक्ति, फर्म कम्पनी तथा संगठित संस्थालाई विक्री गर्न खरिदकर्ता छनौट गर्ने,
(२) प्रचलित कानुन तथा विद्यमान निर्देशनमा भएको व्यवस्था बमोजिम यसरी संस्थापक सेयर खरिद गर्ने खरिदकर्ता संस्थापक समूहमा नै पर्ने व्यहोरा समेत जानकारी गराउने । संस्थापक सेयर खरिदकर्ता पहिचान भईसकेपछि चुक्ता पुँजीको २ प्रतिशतभन्दा घटी संस्थापक सेयर धारण गर्ने संस्थापक सेयरधनीको संस्थापक सेयरको हकमा माथि उल्लिखित प्रक्रिया अपनाई सेयर विक्री वा नामसारी गर्नु पर्ने । तर, खरिदकर्ता वा विक्रीकर्ताले चुक्ता पुँजीको २ प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर स्वामित्व धारण गरेको वा हुने अवस्थामा सेयर विक्री/हस्तान्तरण वा नामसारी गर्नु पुर्व यस बैकबाट स्वीकृति लिनु पर्ने ।
- (ट) संस्थापक सेयर विक्रेता कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडको कालोसूचीमा सूचीकृत रहिरहेको भए त्यस्तो संस्थापक सेयर विक्रीबाट प्राप्त हुन आउने रकम अनिवार्य रूपमा कर्जा चुक्ता गर्ने प्रयोजनका लागि उपयोग गर्नु पर्नेछ ।
- (ठ) उल्लिखित व्यवस्थाको अधीनमा रही सेयर खरिद/विक्री गरी नयाँ कायम भएका संस्थापक सेयरधनीहरु सहितको अद्यावधिक विवरण १५ दिनभित्र यस बैक समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (ड) माथि उल्लिखित प्रक्रिया नपुऱ्याई संस्थापक सेयर खरिद/विक्री गरिएको अवस्थामा देहायका कारवाही हुनेछन् ।

(१) बैंक वा वित्तीय संस्था: नेपाल राष्ट्र बैंक, ऐन २०५८ को दफा १०० बमोजिम सचेत गराउने लगायतका अन्य कारबाही । विक्रेता संस्थापक सेयरधनीका हकमा जुन बैंक वा वित्तीय संस्थाको संस्थापक सेयर हो सोही बैंक वा वित्तीय संस्थाले जफत गर्न सक्ने ।

(२) खरिद/विक्रीकर्ता: नयाँ संस्थापना हुने बैंक वा वित्तीय संस्थाको संस्थापक सेयरमा लगानी गर्न र कुनै पनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालकको रूपमा रहन खरिद/विक्री गरेको मितिले ५ वर्षसम्म योग्य नहुने ।

(द) प्रचलित ऐन, कानुन र यस बैंकबाट जारी गरिएका नीति निर्देशनहरूमा कुनै परिमार्जन भएमा सोही बमोजिम उल्लिखित व्यवस्थामा परिमार्जन भएको मानिने छ ।

१६. ५१ प्रतिशतभन्दा बढीको संस्थापक समूहको सेयर बिक्री सम्बन्धमा

बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ११ को उपदफा (४) को प्रयोजनको लागि देहायमा उल्लिखित शर्तहरूको अधीनमा रही ५१ प्रतिशतभन्दा बढी संस्थापक समूहको सेयर स्वामित्व रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाका संस्थापक सेयरधनीहरूले चाहेमा संस्थापक समूहको सेयर स्वामित्व कम्तीमा ५१ प्रतिशत कायम रहने गरी बाँकी संस्थापक सेयर सर्वसाधारण सेयरमा परिणत गर्न सक्नेछन् ।

(क) बैंक वा वित्तीय संस्थाले वित्तीय कारोबार सञ्चालन भएको दश वर्ष पुरा गरेको हुनु पर्नेछ ।

(ख) संस्थापक वा संस्थापक समूहको सेयर स्वामित्व कम्तीमा ५१ प्रतिशत कायमै रहनु पर्नेछ ।

(ग) ५१ प्रतिशतभन्दा बढी भएको सेयर स्वामित्व धितोपत्र विनिमय बजार लिमिटेड मार्फत खरिद/विक्री/परिणत गर्ने प्रयोजनको लागि संस्थापकहरूको सेयर लगानीको अनुपातमा समानुपातिक रूपमा (Pro-rata basis) बढी हुने सेयर सर्वसाधारणमा परिणत गर्न सकिनेछ ।

तर, कुनै संस्थापक/संस्थापक समूहमा रहेको सेयरधनीले माथि उल्लेख भए अनुसारको सेयरहरू अर्को समूहमा परिणत गर्न नचाहेको भनी स्वःघोषणा विवरण प्राप्त भएको अवस्था रहेछ, भने बाँकी रहेका सदस्यहरूले संस्थापक/संस्थापक समूहको सेयर स्वामित्व ५१ प्रतिशतभन्दा कम नहुने गरी त्यस्तो सेयर अनुपात उपयोग गर्ने पाउने छन् । एकपटक सर्वसाधारण सेयरमा परिणत भैसकेको सेयर पुनः संस्थापक वा संस्थापक समूहको सेयरमा परिणत गर्ने पाइने छैन ।

(घ) यस सम्बन्धमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक समितिको सिफारिस सहित यस बैंकबाट स्वीकृति प्राप्त गर्नु पर्नेछ । यसरी स्वीकृति प्राप्त भएपछि आगामी साधारण सभाबाट प्रबन्धपत्र तथा नियमावलीमा आवश्यक संशोधन गरी सोही बमोजिम सेयर स्वामित्व संरचना एवम् सञ्चालक समितिमा पनि सेयर स्वामित्व अनुरूप प्रतिनिधित्व हुने गरी मिलाउनु पर्नेछ । सो बमोजिम प्रबन्धपत्र तथा नियमावलीमा आवश्यक संशोधन नभएसम्म यसरी खरिद/विक्री/परिणत हुने सेयरको अंश संस्थापक समूहमा नै रहेको मानिने छ ।

(ङ) संस्थापक समूहमा रहेको सेयर सर्वसाधारण सेयरमा परिणत गरी बिक्री गर्ने व्यक्ति/संस्था कालोसूचीमा रहेको भएमा निजको सेयर बैंक तथा वित्तीय संस्थाको कर्जा चुक्ता गर्ने प्रयोजनको लागि मात्र बिक्री गर्ने पाइने छ । कालोसूचीमा रहे/नरहेको व्यहोरा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले नै एकिन गर्नु पर्नेछ ।

(च) यस व्यवस्था अनुरूप संस्थापक समूहको स्वामित्वमा रहेको सेयर सर्वसाधारण सेयरमा परिणत गर्ने कार्य पुँजीबजार, वैकिड लगायत समग्र वित्तीय क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव समेतलाई विचार गरी एकपटकमा बढीमा १० प्रतिशत विन्दुसम्म गर्न सकिनेछ ।

(छ) बैंक तथा वित्तीय संस्थामा सञ्चालक कार्यकारी प्रमुख, लेखापरीक्षक, कम्पनी सचिव वा बैड़ वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापन तथा लेखा सम्बन्धी कार्यमा प्रत्यक्ष रूपले संलग्न व्यक्तिले त्यस्तो पदमा बहाल रहेको अवस्थामा समेत संस्थापक समूहको सेयर यस व्यवस्था अनुरूप सर्वसाधारणमा परिणत गर्न बाधा पर्नेछैन । तर, खरिद/विक्री सम्बन्धी प्रक्रिया प्रचलित कानुनको अधीनमा रही गर्नु पर्नेछ ।

- १७. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले पुँजी वृद्धि एवम् पुँजी संरचना परिवर्तन गर्न चाहेमा देहायका शर्तको अधीनमा रही गर्न सक्ने:**
- (क) पुँजी वृद्धिपछि कुल पुँजीमा सर्वसाधारण सेयर स्वामित्वको अनुपात पुँजी वृद्धि अघि कायम रहेको सर्वसाधारण सेयर स्वामित्वको अनुपातभन्दा कमी नहुने गरी मात्र पुँजी वृद्धि गर्नु पर्नेछ ।
 - (ख) यस बैंकको निर्देशन बमोजिम बैंक तथा वित्तीय संस्थाले तयार गरी पेश गरेको पुँजी योजना अनुसार तोकिएको न्यूनतम चुक्ता पुँजी कायम गर्न Right Renounce गर्ने प्रयोजन बाहेक इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पुँजी वृद्धि गर्दा संस्थापक समूहमा नयाँ सेयरधनी थप गर्न पाइने छैन ।
 - (ग) बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पुँजी वृद्धि एवम् पुँजी संरचनामा परिवर्तन गर्न यस बैंकको पूर्व सहमति लिई प्रचलित कानुन बमोजिम सम्बन्धित संस्थाको वार्षिक साधारण सभा/विशेष साधारण सभावाट स्वीकृत गराउनु पर्नेछ ।
 - (घ) यस कार्यका लागि यस अघि सैद्धान्तिक सहमति दिइसकेको अवस्थामा उक्त सैद्धान्तिक सहमतिमा उल्लिखित शर्तको अधीनमा रही कार्यान्वयन गर्न भने यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
 - (ङ) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०६६ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १०/०६६ को बुँदा नं. १६ (बै.वि.नि.वि./नीति/परिपत्र/३/०६५५६६ मिति २०६५/४/२८ को परिपत्र) मा भएको व्यवस्था बमोजिम संस्थापक सेयरको अनुपात थप गर्न स्वीकृति प्राप्त गरेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस निर्देशनको बुँदा नं. १५ अनुसारको संस्थापक सेयर सर्वसाधारणमा परिवर्तन/ परिणत गर्न पाउने छैनन् । साथै, सो को अभिलेखका लागि सेयर पुस्तिकामा अभिलेखीकरण गरी प्रत्येक आर्थिक वर्षको वार्षिक प्रतिवेदनमा उक्त विषय खुलाउनु पर्नेछ ।
 - (च) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सेयर धारण गर्ने फर्म/कम्पनी/संस्थाको अन्तिम हिताधिकारी प्राकृतिक व्यक्ति पहिचान हुने विवरण सम्बन्धित मुलुकको आधिकारिक निकायबाट प्रमाणित गराई प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ९० दिन भित्र बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागमा अभिलेखीकरण गर्नु पर्नेछ । तर, यसरी सेयर धारण गर्ने संस्था विदेशी इजाजतपत्र प्राप्त बैंक वा वित्तीय संस्था भएमा सोही संस्थाको विवरण अभिलेखीकरण गर्नु पर्नेछ ।
 - (छ) उपबुँदा क,ख,ग, र घ मा उल्लिखित व्यवस्थाहरु नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएको संस्थाको हकमा लागु हुने छैनन् ।

१८. Cross Holding सम्बन्धमा

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आपसमा Cross-holding हुने गरी लगानी गर्न पाइने छैन ।

१९. हकप्रद सेयर सम्बन्धमा

(१) हकप्रद सेयर विक्री सम्बन्धमा

- (क) तोकिएको पुँजीकोष अनुपात कायम गरेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको हकमा हकप्रद सेयर जारी गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ९ (१) बमोजिम सर्वसाधारणलाई विक्री वितरण गरिएको सेयर धारण गर्ने कुनै सेयरधनीले खरिद नगरेमा वा सेयर खरिद गर्ने हक अरूलाई विक्री वा हस्तान्तरण नगरेमा त्यसरी विक्री हुन नसकेको हकप्रद सेयरको अंश खण्ड (ग) मा उल्लिखित अवस्थामा बाहेक अन्य अवस्थामा स्वतः खारेज गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) खण्ड (क) बमोजिम खारेज गर्नु परेको अवस्थामा प्रत्येक वर्ष समानुपातिक रूपमा चुक्ता पुँजी वृद्धि गर्दै लैजानु पर्ने यस बैंकको प्रावधान पालना गर्ने प्रयोजनका लागि त्यस्तो खारेजी गर्नु परेको सेयरको रकमको हदसम्मलाई आगामी वर्षमा समायोजन गर्न सकिने छ ।
- (ग) खण्ड (क) बमोजिम स्वतः खारेज गर्नुपरेको कारणबाट प्रचलित कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था बमोजिम सेयर स्वामित्व संरचनामा प्रतिकूल असर पर्ने अवस्था भएमा मात्र त्यस्तो सेयरको अंश

सार्वजनिक सूचना मार्फत सार्वजनिक बोलकबोलको आधार (Public Auction Basis) मा न्यूनतम प्रति सेयर मूल्य रु. १०० तोकी बिक्री गर्न सकिने छ । यसरी सार्वजनिक बोलकबोलको माध्यमद्वारा बिक्री गर्दा प्रति सेयर रु. १०० भन्दा बढी प्राप्त हुन आउने रकम (Premium) लाई सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले छुट्टै Share Premium शीर्षक अन्तर्गत देखाउनु पर्नेछ ।

- (घ) संस्थापक/संस्थापक समूह अन्तर्गतको बिक्री हुन नसकेको यस्तो हकप्रद सेयरको अंश प्रचलित व्यवस्था अनुरूप विद्यमान संस्थापकहरूलाई बिक्री गर्न सकिने छ । विद्यमान संस्थापकहरूलाई बिक्री हुन नसकेमा प्रचलित कानुन बमोजिम बैंक वा वित्तीय संस्थाको संस्थापक सेयर अन्य व्यक्तिलाई बिक्री गर्नुपर्ने वाध्यात्मक अवस्थामा सेयर संख्या र औचित्यका आधारमा वाध्यात्मक रूपमा बिक्री गर्नु पर्ने उक्त संस्थापक सेयर बिक्री गर्नका लागि खरिदकर्ताको पहिचान गर्ने सम्बन्धमा देहायको प्रक्रिया अवलम्बन गर्न सकिने छ :
१. संस्थापक सेयर सार्वजनिक सूचना गरी बोलकबोल (गोप्य सिल्डटेण्डर) को माध्यमबाट प्रचलित कानुन र नेपाल राष्ट्र बैंकको नीति एवम् निर्देशन विपरित नहुने गरी सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाका विद्यमान संस्थापक सेयरधनी लगायत अन्य इच्छुक व्यक्ति, फर्म, कम्पनी तथा संगठित संस्थालाई बिक्री गर्न खरिदकर्ता छनौट गर्न,
 २. प्रचलित कानुन तथा विद्यमान निर्देशनमा भएको व्यवस्था बमोजिम यसरी संस्थापक सेयर खरिद गर्ने खरिदकर्ता संस्थापक समूहमा नै पर्ने व्यहोरा समेत जानकारी गराउने । संस्थापक सेयर खरिदकर्ता पहिचान भईसकेपछि चुक्ता पूँजीको २ प्रतिशतभन्दा घटी संस्थापक सेयर धारण गर्ने संस्थापक सेयरधनीको संस्थापक सेयरको हकमा बुँदा नं.१५ मा उल्लिखित प्रक्रिया अपनाई सेयर बिक्री वा नामसारी गर्नु पर्ने । तर, चुक्ता पूँजीको २ प्रतिशतभन्दा बढी सेयर स्वामित्व धारण गरेको अवस्थामा सेयर बिक्री/हस्तान्तरण वा नामसारी सम्बन्धी प्रक्रिया यस बैंकबाट स्वीकृति प्राप्त भएपछि मात्र अघि बढ्ने । यस प्रक्रियाबाट सेयर खरिद गर्ने व्यक्ति/संस्था प्रचलित व्यवस्था अनुसार योग्यता पुगेको हुनु पर्नेछ ।
- (ड) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक/वित्तीय संस्थाले हकप्रद सेयर निष्काशन गर्दा साविकका संस्थापक सेयरधनीहरूले खरिद गर्न पाउने हकप्रद सेयरको सम्पूर्ण वा आंशिक हक हस्तान्तरण गर्न चाहेमा प्रचलित कानुन बमोजिम प्रवन्धपत्र तथा नियमावलीमा व्यवस्था गरी चुक्ता पूँजीको २ प्रतिशत वा सोभन्दा कम सेयर लिएका संस्थापक सेयरधनीको हकमा सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्थाले नै संस्थापक सेयरधनीको लागि तोकिएको योग्यता (Fit and Proper Test) पुरा गरेका व्यक्तिलाई हक हस्तान्तरण गरी दिन सक्नेछ ।
- (च) खण्ड (क) देखि (ड) सम्म जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि बैङ्ग वा वित्तीय संस्थाका सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख, लेखापरीक्षक, कानुनी सल्लाहकार, कम्पनी सचिव वा बैङ्ग वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापन तथा लेखा सम्बन्धी कार्यमा प्रत्यक्ष रूपले संलग्न व्यक्तिले त्यस्तो पदमा बहाल रहँदाका बखत वा त्यस्तो पद छाडेको कम्तीमा एक वर्षसम्म सम्बन्धित बैङ्ग वा वित्तीय संस्था वा त्यसको सहायक कम्पनीको हकप्रद सेयर उल्लेखित व्यक्तिहरूबीच एकापसमा हक हस्तान्तरण गर्न वा हक हस्तान्तरण स्वीकार गर्न हुँदैन ।
- (२) हकप्रद सेयरमा पूर्व लगानी गर्ने सम्बन्धमा
- इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले पूँजी पर्याप्तता कायम गर्ने प्रयोजनका लागि संस्थापकहरूले हकप्रद सेयर (Right Share) मा पूर्वलगानी गर्न चाहेमा निम्न शर्तहरूको अधीनमा रही गर्न सक्ने छन् । तर नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएको संस्थामा नेपाल सरकारले पूँजी थप गर्न यो व्यवस्थाले वाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
- (क) पूँजी वृद्धि सम्बन्धी प्रस्ताव सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाको साधारणसभाबाट निर्णय भईसकेको हुनु पर्ने ।

- (ख) यस बैंकको निर्देशन अनुसार पुँजीकोष अनुपात पुर्याउने प्रयोजनको लागि संस्थापक सेयरधनीहरूबाट अग्रिम रूपमा संकलन गरेको रकम Calls in Advance शीर्षकमा जम्मा गर्नु पर्ने र त्यसरी जम्मा गरिएको रकमलाई बैंक/वित्तीय संस्थाले त्यसपछिको हकप्रद सेयर (Right Share) जारी गर्दाको अवस्थामा अनिवार्य रूपमा समायोजन गर्नु पर्नेछ । त्यसैगरी, बैंक तथा वित्तीय संस्थाका सेयरधनी (संस्थापक/सर्वसाधारण समूह) हरूले यस बैंकको निर्देशन बमोजिमको आफ्नो पुँजी योजना अनुसार समानुपातिक रूपमा पुँजी पुर्याउनु पर्ने सम्बन्धित आर्थिक वर्ष भित्रमा नै हकप्रद सेयर वापत रकम जम्मा गरिसकेको तर सेयर बांडफांड नभएको कारण सम्बन्धित आर्थिक वर्षमा चुक्ता पुँजी शीर्षकमा समायोजन हुन नसकेको अवस्थामा त्यस्तो रकमलाई समेत सेयर वापत अग्रिम रूपमा संकलन गरेको रकमलाई Calls in Advance शीर्षकमा देखाउन सकिने छ । यसरी अग्रिम रूपमा संकलित पुँजी रकमलाई यस बैंकको निर्देशन अनुसार समानुपातीक रूपमा वृद्धि गर्दै जानु पर्ने चुक्ता पुँजीमा गणना गर्ने प्रयोजनका लागि समेत समावेश गर्न सकिने ।
- (ग) यसरी अग्रिम रूपमा सेयरमा लगानी गर्दा सम्बन्धित संस्थापक सेयरधनीले आफ्नो अंश (Share) सम्म मात्र लगानी गर्न सक्ने ।
- (घ) यस्तो Calls in Advance को सटटामा कुनै प्रकारको सुविधा, ऋण दिन वा धितो राख्न नपाइने ।
- (ङ) यस्तो Calls in Advance मा कुनै प्रकारको ब्याज लिन/दिन नपाइने र सेयर पुँजी वापत गरिने त्यस्तो अग्रिम सेयर लगानी रकमलाई कुनै पनि अवस्थामा फिर्ता भुक्तान गर्न, फिक्न वा घटाउन (Divestment) नपाइने । साथै, यस्तो रकम चुक्ता पुँजीमा लेखांकन नभएसम्म यसमा लाभांश दिन नपाइने ।
- (च) हकप्रद सेयरमा गरिने पूर्व लगानी रकमलाई त्यसपछिको हकप्रद सेयर निष्कासन (Right Share Issue) सँग आवद्ध (Tie-up) गर्नु पर्ने ।
- (छ) यसरी अग्रिम रूपमा संकलित पुँजी रकमलाई Calls in Advance शीर्षकमा देखाउनु पर्ने र यसमा जम्मा भएको रकमले खामेमा शाखा खोल्ने प्रयोजनार्थ आवश्यक पर्ने अतिरिक्त पुँजीको प्रयोजनको लागि समेत चुक्ता पुँजी सरह नै मान्यता प्रदान गरिने ।
- (ज) हकप्रद सेयरमा पूर्व लगानी भए पनि हकप्रद सेयर निष्कासन गर्दा पुरा गर्नु पर्ने सम्पूर्ण प्रक्रिया र विद्यमान व्यवस्था पालना गरेको हुनु पर्ने ।

२०. इजाजपत्रप्राप्त संस्थामा विदेशी लगानी सम्बन्धमा

- (१) बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ५ को उपदफा (१) मा भएको व्यवस्था बमोजिम कुनै विदेशी बैंड वा वित्तीय संस्थाले मात्र इजाजपत्रप्राप्त संस्थामा लगानी गर्न सक्ने छन् ।
- (२) कुनै विदेशी बैंड वा वित्तीय संस्थाको लगानी रहेको कारणबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ९ बमोजिम सर्वसाधारणलाई बिक्री वितरण गर्नको लागि आफ्नो कुल जारी पुँजीको कम्तीमा ३० प्रतिशत सेयर छुट्याउनु पर्ने व्यवस्थामा छुट पाई कुनै कारणवश विदेशी लगानी फिर्ता लगी नेपाली व्यक्ति वा संस्थालाई बिक्री गरेको अवस्थामा सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले एक वर्षभित्र सर्वसाधारण सेयरको हिस्सा कम्तीमा ३० प्रतिशत पुर्याउनु पर्नेछ ।
- (३) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको वैदेशिक स्वामित्वमा रहेको सेयर खरिद र बिक्री गर्न यस बैंकको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
२१. इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संस्थापक सेयरधनीहरूलाई एउटै संस्थापक समूहमा राख्नु पर्नेछ । यो निर्देशन जारी हुँदा कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाको प्रवन्धपत्र तथा नियमावलीमा सो अनुसारको व्यवस्था नभएको भए आगामी साधारण सभाले सो सम्बन्धी प्रस्ताव पारित गरी संशोधन गर्नु पर्नेछ ।
- तर, वैदेशिक लगानी र संस्थागत लगानी रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रवन्धपत्र तथा नियमावलीमा समानुपातिक प्रतिनिधित्व कायम हुने गरी सञ्चालक संख्या तोक्ने व्यवस्था गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।

२२. खारेजी र वचाऊ

(१) यस बैंकबाट यसअधि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

एकीकृत निर्देशन, २०७९ को इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको संस्थापक सेयर नामसारी वा विक्री सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा.निर्देशन नं. १०/०७९ बाट जारी गरिएको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

(२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. ११/०८०

सह-वित्तीयकरण कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले सह-वित्तीयकरण (Consortium Financing) अन्तर्गत प्रवाह गर्ने कर्जालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउनका लागि नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. सह-वित्तीयकरण कर्जाको परिभाषा

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशनमा सह-वित्तीयकरण कर्जा भन्नाले दुई वा दुई भन्दा बढी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले आपसी समझदारीको आधारमा समझौता गरी कुनै एउटा ग्राहक, फर्म, कम्पनीलाई वा परियोजनाको लागि प्रवाह गर्ने कर्जा सापट तथा सुविधालाई समझनु पर्छ ।

२. सह-वित्तीयकरण कर्जा (Consortium Financing) सम्बन्धमा

सह-वित्तीयकरण अन्तर्गत प्रवाह भएका कर्जा उपभोग गर्ने फर्म/कम्पनीले अगुवा बैंक तथा सहभागी बैंकहरुसँग मात्र बैंकिङ्ग कारोबार गर्नु पर्नेछ । यो व्यवस्था Loose Consortium कर्जामा पनि समानरूपले लागू हुनेछ । तर, एक पटक सह-वित्तीयकरण समूह गठन भइसकेपछि सो समूहको सहमति लिई नयाँ सदस्यलाई प्रवेश गराउन यो व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

Loose Consortium भन्नाले ‘सह-वित्तीयकरण समूह गठन नगरी एउटा परियोजनाको लागि पारिपासुको माध्यमबाट सुरक्षण कायम रहने गरी दुई वा दुई भन्दा बढी बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गरेको/गर्ने कर्जा सापट तथा सुविधा’ भन्ने समझनुपर्छ ।

३. सह-वित्तीयकरणमा सहभागिताको लागि आवश्यक शर्त

(१) यस बैंकबाट वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु र हाइड्रोइलेक्ट्रिसिटी इन्भेष्टमेन्ट एण्ड डेभलपमेन्ट कम्पनी लिमिटेडले (सम्बन्धित क्षेत्रमा) मात्र सह-वित्तीयकरणमा भाग लिन पाउने छन् ।

तर, कर्मचारी संचय कोष र नागरिक लगानी कोषलाई यस बैंकबाट वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त संस्था र हाइड्रोइलेक्ट्रिसिटी इन्भेष्टमेन्ट एण्ड डेभलपमेन्ट कम्पनी लिमिटेडले (सम्बन्धित क्षेत्रमा) अगुवा संस्था हुने गरी गठन हुने सह-वित्तीयकरण समूहमा सहभागी भै कर्जा प्रवाह गर्न यो व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

प्रधीकरण:- यस निर्देशनको प्रयोजनकोलागि “अगुवा संस्था” भन्नाले सह-वित्तीयकरण समूहले अगुवा संस्था भनी चयन गरेको कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्था समझनु पर्छ ।

(२) उपबुँदा (१) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा उल्लिखित संस्था बाहेकका अन्य वित्तीय संस्थालाई सह-वित्तीयकरणमा सहभागी गराइएमा यस बैंकलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

४. अन्य संस्थाले ऋण प्रवाह गर्न र ग्राहकको खाता खोल बन्देज

(१) सह-वित्तीयकरणमा सहभागी नभएको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सह-वित्तीयकरण समूहद्वारा प्रवाहित कर्जामा थप हुने गरी कुनै पनि प्रकारको कर्जा सापट तथा सुविधा प्रवाह गर्न पाउने छैन ।

तर, विशेष कारण परेमा सह-वित्तीयकरण समूहको स्वीकृति लिई त्यस्तो समूहमा सहभागी नभएको कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सह-वित्तीयकरण समूहद्वारा प्रवाहित कर्जामा थप हुने गरी कुनै पनि प्रकारको कर्जा सापट तथा सुविधा प्रवाह गर्ने पाउनेछ ।

प्रष्टीकरण:- यस निर्देशनको प्रयोजनकोलागि “सह-वित्तीयकरण समूह” भन्नाले सह-वित्तीयकरणमा सहभागी संस्थाहरुको समूह सम्झनु पर्छ ।

(२) सह-वित्तीयकरणको व्यवस्था अन्तर्गत कर्जा सापट तथा सुविधा लिएको कुनै ग्राहक, फर्म, कम्पनी वा परियोजनाको त्यस्तो कर्जा सापट तथा सुविधाको खाता सह-वित्तीयकरणमा सहभागी सदस्य बाहेकका अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा खोल्न पाइने छैन ।

तर, त्यस्तो खाता विशेष कारणबस अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा खोल्नु पर्ने परिस्थिति परेमा सह-वित्तीयकरण समूहको स्वीकृति लिई खोल्न सकिनेछ ।

५. कर्जा वितरणको निर्णय गर्ने समयावधि

कर्जाको लागि निवेदन परी सह-वित्तीयकरण समूह गठन भई अगुवा संस्थाको चयन समेत भइसके पश्चात् नब्बे दिनभित्र सह-वित्तीयकरणमा सहभागी हुने अगुवा संस्था तथा सहभागी सदस्यहरुले कर्जा सापट तथा सुविधा प्रवाह गर्ने वा नगर्ने सम्बन्धमा निर्णय दिइसक्नु पर्नेछ ।

६. सहभागी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको चयन

सह-वित्तीयकरणमा सहभागी हुने अन्य सदस्यहरुको चयन गर्ने अधिकार ऋणी र निजले कर्जा सापट तथा सुविधाको लागि निवेदन दिएको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई हुनेछ ।

तर, एकपटक सह-वित्तीयकरण समूह गठन भईसकेपछि सो समूहको सहमति बिना नयाँ सदस्यलाई प्रवेश गराउन पाइने छैन ।

७. सह-वित्तीयकरण समूहको गठन

बुँदा नं. ६ बमोजिम चयन भएका सम्पूर्ण इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्जा सापट तथा सुविधा प्रवाह गर्नु अघि सह-वित्तीयकरणमा सहभागी हुने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुको सह-वित्तीयकरण समूह गठन गर्नुपर्नेछ । सो समूहको आन्तरिक कार्यविधि समूह स्वयंले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

८. अगुवा संस्थाको चयन

सबैभन्दा बढी कर्जा सापट तथा सुविधाको अंश लगानी गर्न इच्छुक, ग्राहकसँग लामो अवधिदेखि परिचित, सह-वित्तीयकरणमा अनुभव प्राप्त तथा व्यावसायिक सल्लाह दिने सक्षमता आदिको आधारमा सह-वित्तीयकरण समहका सदस्यले आफूमध्येबाट कुनै एक इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई अगुवा संस्थाको रूपमा चयन गर्नु पर्नेछ । साथै, आवश्यक भएमा सहवित्तीयकरण सम्झौतामा काम, कर्तव्य उल्लेख गरी सह अगुवा (Co-lead) संस्थाको व्यवस्था गर्न सकिने छ ।

९. कर्जा वितरण तथा असुली अगुवा संस्थाबाट गर्नु पर्ने

सह-वित्तीयकरण अन्तर्गत कर्जा सापट तथा सुविधा प्रवाह गर्दा र सोको साँचा र व्याज असुली गर्दा अगुवा संस्था मार्फत गर्नु पर्नेछ । किस्ता साँचा तथा व्याज आंशिक रूपमा असुली भएको अवस्थामा लगानीको अनुपातमा दामासाहीले बाँडफाँड गर्नु पर्नेछ ।

१०. अगुवा संस्थाको काम, कर्तव्य र अधिकार

अगुवा संस्थाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) सह-वित्तीयकरणमा सहभागी सदस्यहरुको अगुवा तथा प्रतिनिधि (एजेन्ट) को रूपमा काम गर्ने,
- (ख) सह-वित्तीयकरणमा सहभागी सदस्यहरुका बीचमा समन्वय गर्ने र आवश्यक पत्राचार गर्ने,

- (ग) सह-वित्तीयकरण समूहको बैठक कम्तीमा छ, महिनामा एकपटक अनिवार्य रुपमा बोलाउने,
- (घ) कुनै विशेष कारण परी सह-वित्तीयकरण समूहको कुनै सदस्यले समूहको बैठक बोलाउन माग गरेमा पन्थ दिनभित्र बैठक बोलाउने,
- (ङ) परियोजना विश्लेषण गर्ने, प्रतिवेदन तयार गर्ने र सो प्रतिवेदनको प्रति सह-वित्तीयकरणमा सहभागी सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराउने,
- (च) परियोजनाको लागि अत्यकालीन कर्जा माग भएमा सोको आवश्यकताको विश्लेषण गर्ने,
- (छ) सह-वित्तीयकरणमा सहभागी सदस्यहरूको सहमतिका आधारमा सह-वित्तीयकरण सम्बन्धी संभौताका शर्तहरू तयार गर्ने र त्यस्ता शर्तहरूको एक/एक प्रति सबै सहभागी सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराउने,
- (ज) कर्जा सापट तथा सुविधा प्रवाह गर्नका लागि आवश्यक कागजात तयार पार्ने,
- (झ) धितो रोक्का राख्ने व्यवस्था मिलाउने तथा बीमा लगायतका लगानी सुरक्षित गर्ने सम्बन्धी सम्पूर्ण कार्यहरू गर्ने ,
- (ञ) कर्जा सापट तथा सुविधा सुरक्षण सम्बन्धी सम्पूर्ण कागजातहरू सुरक्षित राख्ने र त्यस्ता कागजातहरूको प्रतिलिपी सबै सहभागी सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराउने,
- (ट) समय-समयमा ऋणीबाट आवश्यक तथ्याङ्क तथा अन्य सूचनाहरू प्राप्त गर्ने र सो सूचनाहरू सबै सहभागी सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराउने,
- (ठ) समय समयमा सहभागी सदस्यहरूको सहभागितामा परियोजनाको स्थलगत निरीक्षण गर्ने र निरीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्ने तथा सो प्रतिवेदनको प्रतिलिपी सबै सहभागी सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराउने,
- (ड) कर्जा सापट तथा सुविधा प्रवाह गरिएको परियोजनाको समय समयमा कार्यसम्पादनको मूल्याङ्कन गरी सोको जानकारी सबै सदस्यहरूलाई गराउने,
- (ढ) सहभागी सदस्यहरूले समान रुपमा कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- (ण) सह-वित्तीयकरण सम्बन्धी यस बैंकमा पठाउनु पर्ने सम्पूर्ण सूचनाहरू पठाउने, सह-वित्तीयकरणका बारेमा अगुवा संस्थाको रुपमा र अन्य सहभागी सदस्यहरूको तर्फबाट समेत यस बैंकमा आवश्यक पत्राचार गर्ने र सोको जानकारी सबै सहभागी सदस्यहरूलाई दिने,
- (त) ऋण नतिर्ने ऋणी उपर कुनै किसिमको कानुनी कारवाही अगाडि बढाउनु पर्ने अवस्था आएमा सह-वित्तीयकरण समूहको बैठकबाट सोको निर्णय गराई आवश्यक कानुनी कारवाही अगाडि बढाउने,
- (थ) आफ्नो भुमिका निर्वाह गरेबापत निर्देशन नं. २० ले तोके बमोजिमको सेवा शुल्क मध्येबाट सह-वित्तीयकरण समूहले निर्णय गरे बमोजिम सेवा शुल्क लिन सक्ने ।
- (द) सह-वित्तीयकरण अन्तर्गत लगानी गर्न कवुल गरेको रकम कुनै सदस्यबाट वितरण गर्न ढिलाई भै सो रकम सहभागी सदस्यको तर्फबाट अगुवा संस्थाले आफ्नो प्रतिग्राहक कर्जा सीमाभित्र रही प्रवाह गरेमा साँवा रकम र ढिलाई गरेजति अवधिको व्याज तथा सह-वित्तीयकरण समूह बीचको सहमतिमा निर्धारण गरिए बमोजिम हर्जाना समेत ढिलाई गर्ने सहभागी सदस्यबाट असुलउपर गर्नसक्ने,
- (ध) सह-वित्तीयकरणको व्यवस्था मिलाउँदा हुने विभिन्न खर्च लगायत ऋण नतिर्ने ऋणी उपर कानुनी कारवाही अगाडि बढाउँदा हुने खर्च ऋणीबाट असुल हुन नसकेमा सबै सहभागी सदस्यहरूबाट लगानी गरिएको कर्जा रकमको अनुपातमा असुलउपर गर्न सक्ने,
- (न) कर्जा सापट तथा सुविधा प्रदान गर्नु अघि कर्जा सूचना केन्द्रबाट ऋणीका सम्बन्धमा आवश्यक सूचना लिनुपर्ने र यसरी सूचना लिँदा त्यस्तो ऋणी कालो सूचीमा परेको वा निजले कुनै कर्जा यथासमयमा चुक्ता नगरेको भएमा कर्जा प्रवाह गर्न नपाइने,

- (प) सह-वित्तीयकरण सम्बन्धी सम्फौतामा उल्लेख भए बमोजिम ऋणीलाई यथासमयमा कर्जा सापट तथा सुविधा उपलब्ध गराउने ।
- (फ) यस बैंकको निर्देशनको अधीनमा रही सह-वित्तीयकरण समूहको बैठकको निर्णयानुसार अन्य आवश्यक काम कारबाही गर्ने,

११. बहुमतको निर्णय मान्य हुने

सह-वित्तीयकरणमा सहभागी सदस्यहरुका बीच कुनै विषयमा मतैक्यता हुन नसकेमा बहुमतबाट निर्णय लिनु पर्नेछ र त्यस्तो मतको गणना गर्दा कर्जा लगानीको प्रतिशतको आधारमा गर्नु पर्नेछ । कथंकदाचित मत बराबर भएमा अगुवा संस्थाले निर्णयक मत दिन पाउने छ ।

१२. सह-वित्तीयकरणमा सहभागी सदस्यहरुको दायित्व तथा कर्तव्य

सहभागी सदस्यहरुको दायित्व तथा कर्तव्य देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) अगुवा संस्थालाई आफ्नो तर्फबाट सह-वित्तीयकरण सम्बन्धी कामकारबाही गर्ने स्वीकृति पत्र (मञ्जुरीनामा) दिने,
- (ख) अगुवा संस्थालाई आफ्नो भुमिका निर्वाह गर्न आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण सहयोग उपलब्ध गराउने,
- (ग) सह-वित्तीयकरण सम्बन्धी बैठकमा सक्रीयरूपले भाग लिने,
- (घ) सह-वित्तीयकरण समूहको बैठकबाट औपचारिक रूपमा कर्जा, सापट तथा सुविधा दिने निर्णय भई सकेपछि सह-वित्तीयकरण सम्बन्धी संभफौताका शर्तहरुमा उल्लिखित सम्पूर्ण शर्तहरुको पालना गर्ने,
- (ङ) सह-वित्तीयकरणको भावनालाई कदर गरी यथासक्य सबै निर्णयहरुमा मतैक्य हुने गरी आपसी विवादहरु समाधान गर्न प्रयास गर्ने,
- (च) कुनै एक सदस्यले अर्को सदस्यको अहित हुने गरी आफ्नो स्वार्थ पूर्ति हुने कुनै काम कारबाही नगर्ने,
- (छ) आफूले प्रवाह गर्ने कर्जा स्वीकृत गरेपछि अगुवा संस्थालाई जानकारी गराई यथासमयमा सो रकम उपलब्ध गराउने,
- (ज) सह-वित्तीयकरण सम्बन्धी सबै काम कारबाही पारदर्शीरूपमा गरी कर्जा र ऋणीसँग सम्बन्धित सूचना एक आपसमा आदान-प्रदान गर्ने,
- (झ) सह-वित्तीयकरण समूहको बैठकले गरेको निर्णयको कार्यान्वयन यथाशिघ्र गर्ने,
- (ञ) कुनै पनि सदस्यले कुनै परियोजनामा तोकिएको सीमाभन्दा बढी रकम लगानी गर्न, एकतर्फी रूपमा कर्जा असुली सम्बन्धी काम कारबाही गर्न र सो कर्जाको भिन्न किसिमले वर्गीकरण गर्न नपाउने,
- (ट) सह-वित्तीयकरण सम्बन्धी सम्फौतामा उल्लेख भए बमोजिम ऋणीलाई यथासमय कर्जा सापट तथा सुविधा उपलब्ध गराउनु पर्ने ।

१३. थप कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था

सह-वित्तीयकरण अन्तर्गत प्रवाहित कर्जामा ऋणीलाई थप कर्जा प्रदान गर्नु परेमा देहायका आधारमा गर्नु पर्नेछ :-

- (क) ऋणीको आवश्यकताको विश्लेषण गरी सह-वित्तीयकरण समूहले मात्र थप कर्जा सापट तथा सुविधाका रकम प्रदान गर्ने सम्बन्धमा निर्णय गर्न सक्ने । यसरी प्रदान गर्न निर्णय भएको थप कर्जा रकम सबै सदस्यहरुले आ-आफूले पूर्व प्रवाह गरेको रकमको अनुपातमा प्रदान गर्नु पर्ने ।
- (ख) खण्ड (क) बमोजिम थप कर्जा प्रदान गर्ने निर्णय भए पश्चात् कुनै सहभागी सदस्यले आफूले प्रवाह गर्नु पर्ने थप रकम प्रवाह गर्न असमर्थता जनाएमा बाँकी सदस्यहरु वा बाँकी सदस्यहरुको सहमतिबाट अन्य कुनै सदस्यले त्यस्तो बाँकी रकम समेत प्रवाह गर्न सक्ने वा थप लगानीका लागि सह-वित्तीयकरण समूहको सहमतिमा ऋणीको समेत सहमति लिई नयाँ सदस्यलाई समावेश गर्न सकिने ।
- (ग) ऋणीलाई थप कर्जा वा सुविधाको आवश्यकता परेको अवस्थामा सह-वित्तीयकरणमा संलग्न संस्थाहरुले कर्जा वा सुविधा प्रदान गर्न नसक्ने अवस्था परेमा सो को लिखित जानकारी ऋणीलाई दिनु पर्नेछ ।

१४. सह-वित्तीयकरणबाट हटन सक्ने अवस्था

- (१) सह-वित्तीयकरण सदस्यले परियोजना सम्पन्न (Project Completion) मा कुनै बाधा नगर्ने गरी देहायको अवस्थामा मात्र सह-वित्तीयकरण समूह छोड्न सक्नेछ :-
- (क) सह-वित्तीयकरण समूह छोड्न इच्छुक सदस्यको हिस्सा अन्य सदस्यले लिन मञ्जुर गरेमा, वा
- (ख) विद्यमान सदस्यहरुको सहमतिमा नयाँ सदस्यलाई आफ्नो हिस्सा हस्तान्तरण गरेमा ।
- (२) सह-वित्तीयकरण समूह छोड्ने सदस्यको हिस्सा स्वीकार गर्ने कुनै पनि सदस्यले पुरानो सदस्यको सम्पूर्ण दायित्व वहन गर्नुपर्नेछ । सह-वित्तीयकरण छोड्न चाहने सदस्यले आफ्नो हिस्सा डिस्काउण्ट वा प्रिमियममा समेत बिक्री गर्न सक्नेछ ।

१५. लेखापरीक्षक वा परामर्शदाता नियुक्ति गर्न सक्ने

ऋणीको वित्तीय स्थिति समय-समयमा मूल्याङ्कन गर्न आवश्यक देखिएमा सह-वित्तीयकरण समूहले आफ्नो तर्फबाट स्वतन्त्र लेखापरीक्षक वा परामर्शदाता नियुक्त गर्न सक्नेछ । यसरी नियुक्त लेखापरीक्षक वा परामर्शदाताको खर्च आफूले प्रवाह गरेको कर्जा लगानीको अनुपातमा सह-वित्तीयकरण समूहका प्रत्येक सदस्यले व्यहोनु पर्नेछ ।

१६. सह-वित्तीयकरण सम्बन्धमा पठाउनु पर्ने विवरण

अगुवा संस्थाले निर्देशन फा.नं. ११.१ बमोजिम सह-वित्तीयकरण सम्बन्धी प्रत्येक आर्थिक वर्षको असोज, पुस, चैत र असार मसान्तको विवरण त्रयमास समाप्त भएको मितिले ३० दिनभित्र यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा अनिवार्य रूपमा पठाउनु पर्नेछ ।

१७. खारेजी र वचाऊ

- (१) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

एकीकृत निर्देशन, २०७९ को सह-वित्तीयकरण कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा.निर्देशन नं. ११/०७९ बाट जारी गरिएको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. १२/०८०

कर्जा सूचना तथा कालोसूची सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्जा विश्लेषणलाई प्रभावकारी बनाउन कर्जासम्बन्धी सूचनाको व्यवस्था र बैंकिङ प्रयोजनका लागि कालोसूची तयार गर्ने कार्यलाई नियमित तथा व्यवस्थित गर्न वाञ्छनीय भएकोले नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८८ को प्रयोजनको लागि सोही ऐनको दफा ७९ र नेपाल राष्ट्र बैंक कर्जा सूचना विनियमावली, २०५९ को विनियम ७ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरिएको छ।

१. कर्जा सूचना केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था

कम्पनी ऐन, २०६३ अन्तर्गत संस्थापना भई सञ्चालनमा रहेको कर्जा सूचना केन्द्र लि. लाई नै नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८८ र नेपाल राष्ट्र बैंक कर्जा सूचना विनियमावली, २०५९ को विनियम ३ बमोजिमको कर्जा सूचना केन्द्र (यसपछि केन्द्र भनिएको) तोकिएको छ।

२. केन्द्रमा ऋणी (ग्राहक) सम्बन्धी विवरण पठाउनु पर्ने

(१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले केन्द्रको अनलाइन प्रणालीमा तोकिएको ढाँचामा कर्जा सम्बन्धी देहायको विवरण महिना भुक्तान भएको १५ दिनभित्र अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ।

(क) आफूले स्वीकृत गरेको सम्पूर्ण कर्जा/सुविधा कर्जा प्रवाह गरेको ७ दिनभित्र।

(ख) ९० दिन भन्दा बढीले भाखा नाघेका सम्पूर्ण कर्जा/सुविधा महिना भुक्तान भएको १५ दिनभित्र।

(२) उपर्युक्त विवरण तत्पश्चात् प्रत्येक आर्थिक वर्षको त्रयमास समाप्त भएको मितिले १५ दिनभित्र कर्जा चुक्ता नभएसम्म केन्द्रमा पठाउनु पर्नेछ। यसरी केन्द्रमा पठाएको विवरणमा पछि कुनै परिवर्तन भएमा वा कर्जा चुक्ता भएमा, भाखा नाघेको कर्जा नियमित भएमा वा भाखा मिति थप वा पुनरतालिकीकरण भएमा सो को जानकारी समेत १५ दिनभित्र अनिवार्य रूपमा केन्द्रलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

३. अनिवार्य रूपमा कर्जा सूचना लिनु पर्ने

(१) कर्जा प्रवाह गर्न, पुरानो कर्जा नवीकरण गर्न, पुनरसंरचना वा पुनरतालिकीकरण गर्नु अगावै ऋणी/ग्राहकको बारेमा केन्द्रबाट अनिवार्य रूपमा कर्जा सूचना लिनु पर्नेछ।

तर, सुनचाँदी, मुद्राती रसिद र सरकारी सुरक्षणपत्र धितो कर्जा, रु ३ लाख सम्मको Credit Card कर्जा र संक्षिप्त प्रक्रिया पुरा गरी विद्युतीय माध्यमबाट स्वीकृत हुने रु.५ लाखसम्मको कर्जामा भने यो व्यवस्था अनिवार्य हुने छैन।

(२) कुनै ग्राहक/ऋणीलाई कर्जा/सुविधा प्रदान गर्दा केन्द्रबाट उपदफा (१) बमोजिम कर्जा सूचना प्राप्त गरी सकेपछि अन्य निकायबाट सूचना लिन अनिवार्य हुने छैन।

(३) यस खण्ड बमोजिम केन्द्रबाट लिईएको कर्जा सूचना वापत इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले केन्द्रले तोकेको कर्जा सूचना सेवा शुल्क केन्द्रलाई बुझाउनु पर्नेछ ।

(४) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कुनै पनि खाता खोल्नुपूर्व कर्जा सूचना केन्द्रको विवरण अनुसार निष्क्रेपकर्ता कालोसूचीमा नरहेको यकीन गरेर मात्र खाता खोल्नु पर्नेछ । यस वापत संस्थाले ग्राहकसँग कुनै शुल्क लिन पाउने छैन ।

४. कालोसूचीमा समावेश गर्ने प्रक्रिया

(१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले दश लाख रुपैया वा सोभन्दा बढीको कर्जा रकम कालोसूची सम्बन्धी व्यवस्था अन्तर्गत कालोसूचीमा राख्न सिफारिस गर्नु पर्नेछ । यस व्यवस्था अनुसार इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट जितिसुकै परिमाणको कर्जा, सापट तथा सुविधा रकम लिई नतिर्ने ऋणीहरूलाई कालोसूचीमा राख्न सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्जा सूचना केन्द्रलाई सिफारिस गर्न बाधा पुरेको मानिने छैन ।

(२) यसरी कालोसूचीमा समावेश गर्न सम्बन्धित बैंकबाट सिफारिस प्राप्त भएपछि सो नामावलीलाई कर्जा सूचना केन्द्रले नामनामेसी (खाता खोल्दा लिएको पहिचान खुल्ने आधिकारिक कागजात) यकिन गरी पाँच दिनभित्र कालोसूचीमा राख्नु पर्नेछ र कालोसूचीबाट नाम हटाउने सम्बन्धी कारबाही विद्यमान नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्था बमोजिम नै हुनेछ ।

५. ऋणीहरूको वर्गीकरण

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट ऋण लिई नतिर्ने ऋणीहरूलाई देहाय बमोजिम वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ :-

(१) नियतपूर्वक ऋण नतिर्ने ऋणीहरू (Willful Defaulters):

- क) भुक्तानीको भाखा नाघेको १ वर्षसम्म पनि बैंकको सम्पर्कमा नआएका, ऋण नतिरी बेपत्ता भएका वा भागेका, ऋणको पुनरसंरचना र पुनरतालिकाकरण समेतको प्रक्रिया शुरू नगरेका र भुक्तानीको प्रतिबद्धता जाहेर नगरेका ।
- ख) संस्थाको कर्जा बक्यौता राफसाफ गर्न धितो बिक्री गर्न सकिने अवस्था हुँदाहुँदै पनि बिक्री गर्न नखोज्ने वा नदिने अवस्था सिर्जना गर्ने ।
- ग) एकभन्दा बढी व्यवसाय सञ्चालन गरी आर्जित प्रतिफल तथा आफूसँग भएको अन्य सम्पत्ति ऋण तिर्नमा प्रयोग नगर्ने ।
- घ) संस्थाबाट जुन परियोजनाको लागि ऋण लिएको हो उक्त ऋण त्यसमा प्रयोग नगरी अन्य उद्देश्यमा प्रयोग गन (Diversion of Fund), व्यवसायबाट आर्जित रकम ऋण तिर्नमा नलगाई अन्य कार्यमा प्रयोग गर्ने (Siphoning off), अन्य सम्पत्ति सिर्जना गर्ने, अल्पकालीन कर्जाबाट दीर्घकालीन उपयोग गर्ने तथा सम्झौता विपरित कम्पनीबाट सहायक कम्पनी वा अन्य फर्म/कम्पनीमा साधन प्रवाह गर्ने ।
- ड) आफ्नो नियन्त्रणमा रहेको परियोजना वा व्यवसायमा अन्य व्यक्ति वा तेश्रो पक्ष जस्तै:- कामदार, कर्मचारी आदिको नाम उपयोग गरी आफ्नो संलग्नता रहेको नदेखाउने मनसाय राखी ऋण लिएका ।
- च) कर्जाको भाखा नाघेपछि संस्थाले मागेको बखत अन्य थप सुरक्षण वा व्यक्तिगत जमानी नदिने ।
- छ) धितो वा व्यवसायको सन्दर्भमा जानीबुझी भुठो विवरण प्रदान गर्ने ।
- ज) ऋणसँग सम्बन्धित धितो हिनामिना गरेको पाईएमा ।
- झ) ऋण प्रदान गर्ने संस्थाका कर्मचारीसँग/लाई मिलीमतो गरी, दुरुत्साहित गरी वा अन्य गैरकानुनी लेनदेन गरी ऋण लिएका र नतिर्नका लागि अवाञ्छित दबाव दिने ।
- ञ) परियोजनाको वित्तीय, प्राविधिक, व्यवस्थापकीय तथा माग, आपूर्ति वा बजारपक्षको गलत विश्लेषण गरी पुँजीको लागत अस्वाभाविक रूपले वृद्धि (Overcapitalization) गर्ने लगानीकर्ता ।

(२) परिस्थितिवशः ऋण नतिर्णे ऋणीहरु (Non-willful Defaulters):

- क) ऋण तिर्णे मनसाय हुँदाहुँदै पनि काबु बाहिरको परिस्थिति (द्वन्द्व आदिका कारण देशमा उत्पन्न असहज आर्थिक, व्यापारिक तथा औद्योगिक अवस्था वा प्रतिकुल बाह्य अवस्था) का कारण व्यवसाय घाटामा गई वा समस्याग्रस्त बनी ऋण तिर्णे नसकेका ।
- ख) म्यादभित्र ऋण तिर्णे नसकेपनि आफूले ऋण लिएको संस्थाको सम्पर्कमा आई कर्जा पुनरसंरचना वा पुनरतालिकीकरणको प्रक्रिया पुरा गरी संस्थालाई मान्य हुने तवरबाट भुक्तानीको प्रतिबद्धता जाहेर गरेका ।

६. कालोसूचीमा समावेश भएका ऋणीलाई इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट कर्जा प्रदान गर्नमा बन्देज

यस निर्देशन बमोजिम कालोसूचीमा समावेश भएका व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कुनै पनि नयाँ कर्जा/सुविधा प्रदान गर्न, कर्जा/सुविधा नवीकरण गर्न, थप कर्जा/सुविधा प्रदान गर्न, किस्तावन्दीमा प्रदान भएको कर्जाको बाँकी किस्ता प्रदान गर्न वा जमानत स्वीकार गर्न समेत पाउने छैनन् ।

तर,-

- क) कायम रहेको बाँकी कर्जालाई यस बैंकको निर्देशनको परिधिभित्र रही पुनरतालिकीकरण र पुनरसंरचना गर्न भने बाधा पुग्ने छैन । त्यस्तै, कालो सूचीमा समावेश भएका ऋणीको समूहसँग सम्बन्धित व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाहरुको हकमा बढीमा छ महिनासम्म यो बन्देज लागू हुने छैन । त्यस्ता ऋणीलाई सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिले ऋणीको माग उपयुक्त देखेमा अर्को छ महिनाको म्याद थप दिन सक्नेछ । कालोसूचीमा समावेश भएका ऋणीको समूहसँग सम्बन्धित व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाहरुमध्ये तोकिएको भाखामा कर्जाको साँवा तथा व्याजको भुक्तानी नगरी भाखा नघाउने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाले त्यस्तो कर्जालाई बढीमा छ महिनाभित्र वा सञ्चालक समितिले दिएको थप म्यादभित्र नियमित गराइ सक्नु पर्नेछ । अन्यथा त्यस्तो ऋणीको समूहसँग सम्बन्धित व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थामध्ये नियमित रूपमा कर्जाको साँवा तथा व्याज चुक्ता गर्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई समेत नयाँ वा थप कर्जा प्रदान गर्न, नवीकरण गर्न वा कर्जाको बाँकी किस्ता प्रदान गर्न समेत पाइने छैन ।
- ख) क्रेडिट/डेविट कार्ड अन्तर्गत हुने कारोबारको हकमा सम्बन्धित व्यक्ति कालोसूचीको दायरामा आउनु अघि नै जारी भएको क्रेडिट/डेविट कार्डको लागि त्यस्तो क्रेडिट/डेविट कार्डको म्यादभित्र ग्राहकले खर्च गरेको रकम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले भुक्तानी गर्न बाधा पर्ने छैन ।
- ग) कालोसूचीमा परेका व्यक्तिहरुसँग सम्बन्धित परिवारका सदस्यहरुलाई कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्जा प्रदान गर्न चाहेमा सञ्चालक समितिले गरेको निर्णय अनुसार कर्जा प्रदान गर्न सक्नेछ । यसरी प्रदान गरिएको कर्जाको हकमा प्रचलित व्यवस्थाको दोब्बर कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । तर सम्पूर्ण कर्जाहरुको हकमा शतप्रतिशतभन्दा बढी कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछैन ।
- (घ) कर्जाको साँवा र व्याज नियमित भएको अवस्थामा सो कर्जा नवीकरण गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।

७. धितो मूल्याङ्कनकर्ता सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले धितो मूल्याङ्कन गराउने प्रयोजनका लागि मूल्यांकनकर्ता सूचीकृत गर्दा मूल्याङ्कनकर्ताको काम, कर्तव्य, अधिकार तथा उत्तरदायित्व स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरी सम्झौता गर्नुपर्नेछ ।
- (२) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले धितोको रूपमा ग्राह्य हुने सम्पत्तिको मूल्याङ्कन गराउँदा मूल्याङ्कनकर्ताले कुनै स्वार्थ नवाभिने गरी वा पूर्वाग्रह नराखी स्वतन्त्र रूपमा, अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता र असल अभ्यासहरु समेतका आधारमा धितोको मूल्यांकन गरेको यकिन गर्नुपर्नेछ ।
- (३) कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले धितो लिलामी गर्दा धितो मूल्याङ्कनकर्ताले मूल्याङ्कन गरेको रकम पुनरमूल्याङ्कन गर्दा दुई तिहाई भन्दा कम भएमा वा गलत स्थान/प्रकृतिको धितोलाई सही हो भनी मूल्याङ्कन गरेमा त्यस्ता धितो मूल्याङ्कनकर्तालाई इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सिफारिसमा केन्द्रले कालो सूचीमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।
- (४) कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले धितो लिलाम गर्दा सो धितोको मूल्याङ्कन रकमको दुई तिहाई भन्दा कम रकम मात्र उठनुमा त्यस्तो मूल्याङ्कनकर्ताको काबु बाहिरको अवस्था परी निजको दोष नदेखिएको भन्ने सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिलाई लागेमा त्यस्तो मूल्याङ्कनकर्तालाई कालोसूचीमा नराख्ने निर्णय गर्न सक्नेछ ।
- (५) जुन कर्जाको धितो मूल्याङ्कन गरिएको हो सो कर्जाको ऋणी कालोसूचीबाट हटेमा त्यस्तो धितो मूल्याङ्कन गर्ने मूल्याङ्कनकर्तालाई पनि सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले कालोसूचीबाट हटाउनु पर्नेछ ।
- (६) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले केन्द्रबाट कालोसूचीमा रहे/नरहेको सूचना लिई धितो मूल्याङ्कनकर्ताको सूची कायम गर्नु पर्नेछ ।

८. राहदानी जफत गर्न सिफारिस गर्ने

कालोसूचीमा परेका व्यक्तिहरुको नयाँ राहदानी जारी नगर्न तथा भईरहेको राहदानी जफत गर्न इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले नेपाल राष्ट्र बैंक मार्फत नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्न सक्नेछ । राहदानी जफत भएका व्यक्तिहरुले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा सम्पर्क राखी सञ्चालाई मान्य हुने किसिमले आफूले लिएको कर्जा पुनरसंरचना वा पुनरतालिकीकरण गरेमा त्यस्ता व्यक्तिहरुको जफत भएको राहदानी फिर्ता गर्न पुनः सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

९. कालोसूची सम्बन्धी व्यवस्था

(१) कालोसूचीमा समावेश हुने अवस्थाहरु

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुबाट दश लाख रुपैयाँ वा सोभन्दा बढीको कर्जा/सुविधा लिएका ऋणीहरु वा व्यक्तिलाई देहायका कुनै एक वा सबै अवस्थामा कालोसूचीमा राख्नु पर्नेछ:-

- (क) कर्जाको साँवा वा साँवाको कुनै किस्ता वा व्याजको भुक्तानी मिति एक वर्ष नाघेमा (कुनै ऋणीले उपयोग गरिरहेको विभिन्न कर्जा/सुविधामध्ये कुनै एउटा मात्र कर्जाको भुक्तानी मिति नाघेमा पनि),
तर, सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिले अवस्था र औचित्य हेरी बढीमा तिन महिनासम्म थप समय प्रदान गर्न सक्नेछ ।
- (ख) कर्जा तथा सुविधाको दुरुपयोग गरेको प्रमाणित भएमा,
यस प्रयोजनको लागि “दुरुपयोग” भन्नाले प्रयोजन खुलाई लिएको कर्जा रकम सम्बन्धित प्रयोजनमा प्रयोग नगरिको, परियोजना सञ्चालनमा नरहेको, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणको क्रममा सुपरिवेक्षक, लेखापरीक्षकबाट दुरुपयोग भएको प्रमाणित भएको अवस्थामा कर्जा तथा सुविधाको दुरुपयोग गरेको मानिने छ ।
- (ग) सुरक्षणमा राखेको सामान/सम्पत्ति दुरुपयोग गरेको प्रमाणित भएमा,
- (घ) ऋणी बेपत्ता भएमा वा ९० दिनसम्म सम्पर्कमा नआएमा,

- (ङ) प्रचलित कानुन बमोजिम ऋणी टाट पल्टेमा,
- (च) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले ऋणी विरुद्ध अदालतमा मुद्दा दायर गरेको अवस्थामा,
- (छ) ऋण असुली न्यायाधिकरणमा उजुरी दिएको अवस्थामा,
- (ज) गैरकोषमा आधारित सुविधा वा क्रेडिट कार्डबाट सिर्जना भएको कर्जा (Forced Loan) को हकमा कर्जा शीर्षकमा लेखांकन भएको ९० दिन नाघेमा ।

(२) कालोसूचीमा समावेश हुने अन्य अवस्थाहरू

- (क) नक्कली चेक, ड्राप्ट, विदेशी मुद्रा, क्रेडिट / डेविट कार्ड, बिल्स आदि कागजात तथा उपकरण प्रयोग गरी रकम ठगी गरेमा । त्यस्तै सोही ठगी गर्ने प्रयास गरेको विषयमा अदालतबाट कसुरदार ठहरिएमा,
 - (ख) कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्था वित्तीय कारोबार सम्बन्धी अपराधमा संलग्न भएको प्रमाणित भएमा,
 - (ग) कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थासँग लिएको कर्जा सो कर्जाको लिखतको भाखाभित्र चुक्ता नगरी बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन २०७३ को दफा ५७ बमोजिम असुलीको कारबाही चलाउँदाको अवस्था,
 - (घ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्जा अपलेखन गर्नुपर्दाको अवस्थामा,
- तर, इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले इ.प्रा. निर्देशन नं. २ बुँदा नं. १२ को उपबुँदा (३) बमोजिम तयार गरेको कार्यविधिको व्यवस्था अन्तर्गत हुनेगरी रु. २ लाख भन्दा कमको कर्जा अपलेखन गर्दा सम्बन्धित पक्षलाई कालो सूचीमा समावेश नगरी कर्जा अपलेखन गर्न सक्नेछन् ।
- (ङ) खातामा मौज्दात अपर्याप्त भएमा,
- कुनै व्यक्ति फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाले आफ्नो खातामा पर्याप्त मौज्दात नभई जतिसुकै रकमको चेक जारी गरेमा वा चेक लिने व्यक्तिले चेकमा उल्लिखित विवरण सही भएको यकिन गर्न सक्ने अवस्थामा बाहेक अन्य कुनै कारणले चेक फिर्ता भएमा बुँदा नं. ९.१ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहाय बमोजम हुनेछ :-

- १) एकपटक भुक्तानी नभइकन फिर्ता भएको चेकको हकमा चेक धारक व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले कम्तीमा दुई कार्यदिनको समय दिई सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थामा पुनः चेक पेश गर्न सक्नेछ ।

यस खण्डको प्रयोजनको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले खातामा मौज्दात अपर्याप्त रहेको कारण कुनै चेकको भुक्तानी दिन नसकेमा चेकको भुक्तानी पाउनुपर्ने पक्षलाई स्पष्ट रूपमा खातामा मौज्दात अपर्याप्त भएको उल्लेख गरी लिखित रूपमा सुसुचित गर्नुपर्नेछ ।

- २) सो म्याद पश्चात् पनि रकम भुक्तानी नभएको खण्डमा चेक धारक व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाले चेकको रकम भुक्तानी गर्नुपर्ने बैंक वा वित्तीय संस्थामा लिखित रूपमा जानकारी दिन सक्नेछ । तर, यस्तो निवेदन चेक जारी भएको मितिले ६ महिना भित्र दिइसक्नु पर्नेछ ।
- ३) खण्ड २) बमोजिम लिखित जानकारी प्राप्त भएपछि सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले चेक जारी गर्ने त्यस्ता व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई चेकको रकम भुक्तानी गर्न सार्वजनिक विदा बाहेक सात दिनको सूचना दिनुपर्नेछ र सो मितिभित्र पनि रकम भुक्तानी हुन नसकेमा त्यस्तो चेक खिच्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई उक्त चेक जारी गर्ने बैंक वा वित्तीय संस्थाले अनिवार्य रूपमा कालोसूचीमा सूचीकृत गर्न कर्जा सूचना केन्द्रमा लेखी पठाउनु पर्नेछ । सो अनुसार नगरेमा बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई यसै निर्देशन बमोजिम कारबाही हुनेछ ।

- ४) कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाले बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई त्यस्तो भुक्तानी नहुने चैक दिएमा समेत यस खण्ड बमोजिम कालोसूचीमा राख्नुपर्नेछ । सो अनुसार नगरेमा बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई यसै निर्देशन बमोजिम कारबाही हुनेछ ।
- ५) यस खण्ड बमोजिम कालोसूचीमा रहेका व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाले त्यस्तो सूचीबाट फुकुवा नभएसम्म आफ्नो खातामा रकम जम्मा गर्ने बाहेक अन्य कुनैपनि किसिमको बैंकिङ्ग कारोबार गर्न पाउने छैन ।
- (च) खातावालाले आफूले जारी गरेको चेकको रकम भुक्तानी नहुँदै खाता बन्द गरेको कारणबाट कुनै चेकको भुक्तानी हुन नसकेको जानकारी प्राप्त हुनासाथ सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले कुनै माध्यमबाट सम्बन्धित खातावालालाई प्रचलित कानुनी व्यवस्था अनुसार जानकारी गराउनु पर्नेछ । यसरी जानकारी गराएको अवस्थामा समेत उक्त चेकको भुक्तानी हुने व्यवस्था नगरेको खण्डमा त्यस्तो चेक जारी गर्ने व्यक्ति/फर्म/कम्पनीलाई कालोसूचीमा राख्न सिफारिस गरी पठाउनु पर्नेछ ।
- (छ) नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८, बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ तथा अन्य नीतिगत व्यवस्था बमोजिम यस बैंकले दिएको निर्देशनको पालना नगरी नगद जरिवानाको कारबाहीमा परेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाका सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख तथा अन्य कर्मचारीबाट नगद जरिवाना भुक्तानी नभएसम्म,
- (ज) कुनै कारण चेक हराएको, चोरी भएको वा अनाधिकृत रूपमा प्रयोग गरे/गराएको जस्ता औचित्यपूर्ण आधारमा खातावालाले चेक "Stop Payment" गरेको अवस्थामा बाहेक अन्य अवस्थामा चेक जारी गरिसकेपछि "Stop Payment" गरेको भए तापनि त्यस्तो चेक भुक्तानी नभएमा चेक जारी गर्ने व्यक्ति/फर्म/कम्पनी/संगठित संस्थालाई खण्ड (ड) बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरी कालोसूचीमा राख्नुपर्नेछ ।
- (झ) चेकमा गलत हस्ताक्षर गरी चेक भुक्तानी नभएमा
- १) कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले जारी गरेको चेकको हस्ताक्षर नमिलेको खण्डमा बैंकले सो चेक धारकलाई चेकको हस्ताक्षर नमिलेको व्यहोरा लिखित रूपमा जानकारी गराउनु पर्ने छ ।
 - २) चेक धारकले चेकको हस्ताक्षर नमिलेको व्यहोरा चेक जारी गर्ने व्यक्ति फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई बैंक/वित्तीय संस्था मार्फत जानकारी गराउनु पर्ने छ । चेक जारी गर्ने व्यक्ति फर्म, कम्पनी वा संस्थाले चेकमा सही हस्ताक्षर नगरेमा वा चेक परिवर्तन नगरेमा धारकले पहिलो पटक चेक पेश गरेको २ कार्यदिन पश्चात चेकको रकम भुक्तानी गर्नुपर्ने बैंक वा वित्तीय संस्थामा लिखित रूपमा जानकारी दिन सक्नेछ ।
 - ३) खण्ड २) बमोजिम लिखित जानकारी प्राप्त भएपछि सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले चेक जारी गर्ने त्यस्ता व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई चेकको रकम भुक्तानी गर्न सार्वजनिक विदा बाहेक सात दिनको सूचना दिनुपर्नेछ र सो मितिभित्र पनि रकम भुक्तानी हुन नसकेमा (चेक हराएको, चोरी भएको वा अनाधिकृत रूपमा चेक जारी भएको लिखित निवेदन प्राप्त भएको अवस्थामा बाहेक) त्यस्तो चेक खिञ्चे व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई उक्त चेक जारी गर्ने बैंक वा वित्तीय संस्थाले अनिवार्य रूपमा कालोसूचीमा सूचीकृत गर्न कर्जा सूचना केन्द्रमा लेखी पठाउनु पर्नेछ । सो अनुसार नगरेमा बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई यसै निर्देशन बमोजिम कारबाही हुनेछ ।
- (ज) खण्ड (ड) देखि खण्ड (झ) सम्मको व्यवस्था नेपाली बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता भई चेक जारी गरेका विदेशी नागरिक तथा विदेशी संस्था समेतलाई लागु हुनेछ ।
- (३) **कालोसूचीमा समावेश हुने पक्षहरु**
- कुनै वा सबै अवस्था परी कालोसूचीमा समावेश हुने देहाय बमोजिमका ऋणी/व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्था र सम्बन्धित अन्य पक्षहरुलाई समेत कालोसूचीमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

तर कुनै ऋणी/व्यक्ति कालोसूचीमा परेमा त्यस्ता ऋणी/व्यक्तिको एकाधर परिवारका सदस्यहरुलाई कालोसूचीमा राख्नु पर्नेछैन ।

(क) कर्जा/सुविधा उपयोग गर्ने वा खातामा पर्याप्त मौज्दात नभई चेक जारी गर्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्था ।

(ख) प्रोप्राइटरसीप फर्मका प्रोप्राइटर ।

(ग) साफेदारी फर्मका साफेदारहरु ।

(घ) कर्जा/सुविधाको लागि जमानत दिने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्था ।

तर, जमानतदातालाई कालोसूचीमा समावेश गर्नुपूर्व निजले जमानी दिएको रकम चुक्ता गर्न इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पैतिस दिनको लिखित सूचना दिनु पर्नेछ । लिखित सूचनाको पत्र सम्बन्धित व्यक्तिको ठेगानामा नपुगेमा सो सूचना पत्रिकामा सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

(ङ) कम्पनी/संगठित संस्थाका सञ्चालकहरु ।

(च) प्राइभेट वा पब्लिक कम्पनीका,

१) सञ्चालकहरु,

२) पन्थ प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर स्वामित्व भएका सेयरधनीहरु,

तर, प्राइभेट वा पब्लिक कम्पनीको १५ प्रतिशतभन्दा कम सेयर लिने उक्त प्राइभेट वा पब्लिक कम्पनीका सेयरधनीहरुको कुनै पनि किसिमको वित्तीय स्वार्थ भएमा बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुले त्यस्ता सेयरधनीहरुलाई समेत कालोसूचीमा समावेश गर्न कुनै बाधा पुगेको मानिने छैन ।

३) सञ्चालक मनोनयन गर्ने अधिकार पाएको व्यक्ति, फर्म, कम्पनी, संगठित संस्थाहरु ।

तर, यस बैकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जा वापत पदीय हैसियतले सोही कर्जाको सुरक्षाको लागि ऋणी संस्थाको सञ्चालक समितिमा सञ्चालकको हैसियतमा प्रतिनिधित्व गर्ने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको प्रतिनिधि / कर्मचारीलाई कालोसूचीमा समावेश गर्नुपर्ने छैन ।

(छ) कालोसूचीमा परेको कुनै व्यक्ति वा संस्थाको अन्य कुनै फर्म/कम्पनी/संगठित संस्थामा व्यक्तिगत वा संस्थागत रूपमा पन्थ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी सेयर स्वामित्व भएमा त्यस्तो फर्म/कम्पनी/ संगठित संस्थाको सञ्चालक तथा कार्यकारी प्रमुख ।

तर, एकै समूह अन्तर्गतका व्यक्ति, फर्म, कम्पनीको हकमा १५ प्रतिशतभन्दा कम सेयर धारण गरेको भएतापनि कुल सेयर लगानीमा १५ प्रतिशत नाघेको अवस्थामा त्यस्ता समूह अन्तर्गतका व्यक्ति, फर्म, कम्पनीलाई कालोसूचीमा सूचीकृत गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।

(ज) कालोसूचीमा परेको कुनै व्यक्ति वा संस्थाको प्रतिनिधि अन्य कुनै गैर सरकारी फर्म/कम्पनी/ संगठित संस्थामा सञ्चालक भएमा त्यस्तो फर्म/कम्पनी/संगठित संस्था ।

तर, देहायको सबै अवस्था पुरा भएमा कालो सूचीमा परेको व्यक्ति वा संस्थाको प्रतिनिधि सञ्चालक रहेको गैर सरकारी फर्म/कम्पनी/संगठित संस्थालाई कालोसूचीमा समावेश गर्नु पर्नेछैन :-

१) कालोसूचीमा परेको व्यक्ति वा संस्थाको प्रतिनिधि सञ्चालक रहेको गैर सरकारी फर्म/कम्पनी/ संगठित संस्थामा त्यस्तो सञ्चालकको सेयर १५ प्रतिशत भन्दा कम हुनु पर्ने ।

२) कालोसूचीमा परेको व्यक्ति वा संस्थाको प्रतिनिधि सञ्चालक रहेको गैर सरकारी फर्म/कम्पनी/संगठित संस्थाले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई बुझाउनु पर्ने साँवा र/वा व्याज वापतको रकम तोकिएको समय वा सो भन्दा अगावै नियमित रूपमा चुक्ता गरिरहेको हुनु पर्ने,

३) कालोसूचीमा परेको व्यक्ति वा संस्थाको प्रतिनिधि सञ्चालक रहेको व्यक्तिले सञ्चालक पदबाट

राजिनामा गरेमा वा त्यस्तो व्यक्ति सञ्चालक पदबाट मुक्त भएमा ।

(झ) यस बैंकले जारी गरेको निर्देशन अनुसार आपसी सम्बन्ध भई एकै समूहमा परेका व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्था ।

(ज) ग्राहकलाई ग्यारेन्टी दिने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्था ।

तर, ख्यारेण्टी र आंशिक ख्यारेन्टी (Partial Guarantee) को हकमा भने सो ग्यारेन्टीको रकम चुक्ता गरेमा ऋणीको अन्य वक्त्यौताको लागि यो व्यवस्था लागू हुने छैन ।

(ट) ऋणीको मृत्यु भएमा निजको सम्पति स्वीकार गर्ने व्यक्तिहरूलाई सो को दायित्व बहन गराएर उक्त दायित्व बहन गरेका व्यक्तिहरूलाई इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले मनासिव माफिकको समय प्रदान गर्न सक्नेछ । दायित्व बहन गर्न नमानेमा वा उक्त म्यादभित्रमा पनि कर्जा चुक्ता वा नियमित नगरेमा त्यस्तो व्यक्तिहरूलाई पनि कालोसूचीमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(ठ) कुनै ऋण २ वर्षभन्दा बढी अवधिले भाखा नाघेको अवस्थामा समेत ऋणीलाई कालोसूचीमा समावेश नगरिएको भए सो को स्पष्टिकरण प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको एक महिनाभित्र यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभाग समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) कालोसूचीमा समावेश नहुने अवस्थाहरु

ऋणीको कावुभन्दा बाहिरको देहायमा उल्लिखित कुनै असामान्य परिस्थितिको कारणबाट उत्पन्न समस्याले गर्दा समयमा साँवा र/वा व्याज चुक्ता गर्न नसकेको व्यहोरा ऋणीले अनुरोध गरेमा र त्यस्तो व्यहोरा मनासिव देखिएमा सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिले त्यस्ता ग्राहकलाई कालोसूचीमा समावेश नगर्ने निर्णय गर्न सक्नेछ :-

(क) बाढी, पहिरो, भूकम्प जस्ता प्राकृतिक/दैवी प्रकोप परेमा ।

(ख) कालोसूचीमा समावेश हुनु अगावै रुण उद्योग पुनरुत्थान समितिको सिफारिसमा पुनरकर्जा प्रदान गरिएका ऋणीलाई पुनरकर्जाको सुविधा उपयोग गर्न पाउने अवधिसम्म ।

(ग) नेपाल सरकारले ग्राहकको जायजेथा तथा व्यवसाय सञ्चालनमा रहेको स्थान अधिग्रहण गरेमा ।

तर, त्यस्तो निर्णय गर्दा आधारहरु स्पष्ट रूपमा खुलाउनु पर्नेछ ।

(५) कालोसूचीबाट नाम हटन सक्ने व्यवस्था

देहायका अवस्थामा कालोसूचीमा रहेका ग्राहकको नाम त्यस्तो सूचीबाट हटाउनका लागि सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले तीन दिनभित्र केन्द्रलाई सिफारिस गरी पठाउनु पर्नेछ । यसरी प्राप्त नामनामेसी केन्द्रले ३ कार्य दिनभित्र अद्यावधिक गरिसक्नु पर्नेछ ।

१. भाखा नाघेको कर्जाको साँवा व्याज चुक्ता गरेमा वा आफ्नो खातामा पर्याप्त मौज्दात नभई चेक जारी गरेको व्यक्ति कालोसूचीमा समावेश भएकोमा सो व्यक्तिले उक्त चेकको रकम चेक जारी गरेको व्यक्तिलाई भुक्तान गरेमा वा सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थालाई भुक्तानी दिने गरी रकम earmark गरी राखेमा ।

२. सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिले उपयुक्त ठहर्याई कर्जाको भाखा थप गरेमा वा यस बैंकको निर्देशनको अधीनमा रही कर्जा पुनरतालिकीकरण वा पुनरसंरचना गरेमा,

३. कर्जा वा सुविधाको दायित्वको सीमा किटान गरी एकभन्दा बढी ऋणी समिलित हुने ऋणको हकमा कुनै ऋणीबाट उसको भागको साँवा व्याज चुक्ता गरेको भनी भाखा थप गरेमा वा यस बैंकको निर्देशनको अधीनमा रही कर्जा पुनरसंरचना वा पुनरतालिकीकरण गरेको भनी सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट लेखी आएमा त्यस्ता ऋणीको नाम कालो सूचीबाट हटाउनु पर्नेछ । तर, सञ्चालक वा कार्यकारी पदाधिकारी भई कामकाज गर्ने व्यक्तिको सम्बन्धमा यो व्यवस्था लागू हुने छैन ।

४. कर्जाको दायित्व अन्य व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाले स्वीकार गर्ने सम्बन्धमा सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिबाट स्वीकृति भएमा यसरी कालोसूचीबाट हटाउँदा दायित्व स्वीकार गर्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई बढीमा एक वर्षको म्याद दिने र उक्त म्यादभित्र कर्जा/सुविधा चुक्ता वा नियमित नगरेमा उक्त नयाँ व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्था समेतलाई कालोसूचीमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।
५. ऋणीहरूले लिएको ऋणमध्ये आफ्नो दायित्व यकिन गरी ऋण/सुविधा लिएको अवस्थामा उक्त रकम भुक्तानी गरेको भनी बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट लेखी आएमा कर्जा सूचना केन्द्रले कालोसूचीबाट हटाउनु पर्नेछ । तर, सो व्यवस्था सञ्चालक तथा कार्यकारी पदाधिकारीहरुको हकमा लागू हुने छैन । तथापि सञ्चालक तथा कार्यकारी पदाधिकारीहरुको हकमा ऋण असुली न्यायाधीकरण तथा अन्य सम्बन्धित न्यायिक निकायको आदेश अनुसार आफ्नो दायित्व अनुरुप हुन आउने अंश वरावरको रकम भुक्तानी गरेको भनी बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट लेखिआएमा निजलाई कर्जा सूचना केन्द्रले कालोसूचीबाट हटाउन कुनै बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
६. बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुले परिस्थितिवश ऋण नतिर्णे ऋणीहरुलाई कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीमा समावेश गरेको भएतापनि यदि केही समय प्रदान गरेमा ऋणीले प्रयास गरी छोटो अवधिमा ऋण चुक्ता गर्दछ भन्ने बैक तथा वित्तीय संस्थालाई लागेमा ६ महिनाको लागि कालोसूचीबाट हटाउने व्यवस्था गर्न सक्नेछ । तर, ६ महिनाभित्र ऋण चुक्ता नगरेमा अनिवार्य रूपमा कालोसूचीमा समावेश गर्न केन्द्रलाई सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

१०. सह-वित्तीयकरण कर्जाको सम्बन्धमा

- (१) सह-वित्तीयकरण अन्तर्गत प्रवाह हुने कर्जाको सम्बन्धमा यस निर्देशनको अधीनमा रही अगुवा बैक तथा वित्तीय संस्था (Lead Bank) ले सहवित्तीयकरणको बैठकमा (Consortium Meeting) कर्जा/लगानी अनुपातको आधारमा बहुमतको निर्णयबाट सम्बन्धित ऋणीलाई कालोसूचीमा समावेश गर्न/हटाउन केन्द्रलाई सिफारिस गर्नु पर्नेछ । यसरी अगुवा बैक तथा वित्तीय संस्था (Lead Bank) को सिफारिस प्राप्त भएपछि केन्द्रले सम्बन्धित ऋणीलाई कालोसूचीमा समावेश गर्नु/हटाउनु पर्नेछ ।
- (२) यदि कुनै अगुवा बैक तथा वित्तीय संस्था (Lead Bank) ले यस निर्देशन अनुसार केन्द्रलाई सिफारिस नगरी सहभागी बैक तथा वित्तीय संस्थाले ऋणीलाई कालोसूचीमा समावेश गरेको रहेछ भने केन्द्रले सहभागी बैक तथा वित्तीय संस्थाको सिफारिस प्राप्त भएपछि मात्र सम्बन्धित ऋणीलाई कालोसूचीबाट हटाउनु पर्नेछ । यस्तो अवस्थामा अगुवा बैंकले आफूले पुरा गर्नु पर्ने दायित्व निर्वाह नगरेको ठहरी नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १०० बमोजिम कारबाही गरिने छ ।
- (३) कुनै ग्राहकले सह-वित्तीयकरण कर्जा सुविधा अन्तर्गत र इजाजतपत्रप्राप्त संस्थासँग छुटौटे दोहोरो कर्जा तथा सुविधाको उपयोग गरी कालोसूचीमा समावेश भएको रहेछ भने सह-वित्तीयकरण समूहको बैठकले कालोसूचीबाट हटाउने सिफारिस गरेतापनि बाँकी खराव कर्जा/सुविधाको रकम भुक्तानी नगरेसम्म कालोसूचीमा कायमै रहने छ ।

११. कालोसूचीमा समावेश गर्नुपूर्व सूचना दिनु पर्ने

कुनै पनि ऋणी वा ऋणसँग सम्बन्धित अन्य सबै पक्षलाई कालोसूचीमा समावेश गर्नुपूर्व सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कालोसूचीमा समावेश गर्नुपर्ने कारणसहित कम्तीमा पैतिस दिन अगावै सूचना दिई सो को अभिलेख राख्नु पर्नेछ । उक्त सूचना प्रदान गर्दा तोकिएको म्यादभित्र ऋणीले कर्जा चुक्ता वा नियमित नगरेमा कालोसूचीमा समावेश गरिने व्यहोरा उल्लेख भएको तुनु पर्नेछ । यस्तो सूचना सम्बन्धित व्यक्ति वा निजको परिवारका सदस्य वा निजको कारोबारसँग सम्बन्धित संस्थामा बुझाएमा वा राष्ट्रिय स्तरको पत्रिकामा प्रकाशित गरेमा सूचना प्राप्त भएको मानिने छ ।

१२. बैक वा वित्तीय संस्थाले ऋण नतिर्णे ऋणीलाई कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीमा समावेश गरेकोमा ऋणीले कर्जा भुक्तानी गरी कालोसूचीबाट हटाइसकेपछि विगतको कालोसूची सम्बन्धी अभिलेखमा नाम रहेकै कारणले

नयाँ कर्जा प्रवाहमा बन्देज लगाउन पाईने छैन । कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीबाट हाटिसकेको अवस्थामा कालोसूची सम्बन्धी अभिलेखमा नाम रहेकै कारण नयाँ कर्जा प्रवाहमा बन्देज लगाउने व्यवस्था बैक वा वित्तीय संस्थाको कर्जा नीतिमा रहेको भए सो व्यवस्थालाई यसै बमोजिम हुने गरी संशोधन गर्नुपर्नेछ ।

१३. ऋणी तथा जमानतकर्तालाई लिखत गराउनु पर्ने

कुनै पनि ऋणीलाई कर्जा/सुविधा प्रदान गर्दा यस निर्देशन बमोजिमको अवस्था परी केन्द्रको कालोसूचीमा नाम समावेश गरेमा मेरो मन्जुरी छ भनी सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सम्बन्धित ऋणी तथा जमानीकर्तालाई लिखत गराउनु पर्नेछ ।

तर, यो व्यवस्थाले त्यस्तो लिखत बिना पनि ऋणी तथा जमानीकर्ताको नाम कालोसूचीमा समावेश गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।

१४. केन्द्रले सुचना तथा विवरणहरु माग गर्न सक्ने

नेपाल राष्ट्र बैक ऐन, २०५८ को दफा द८, नेपाल राष्ट्र बैक कर्जा सुचना विनियमावली, २०५९ र यस निर्देशनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्ने सिलसिलामा यस निर्देशनले तोके बाहेकका अन्य सूचना र विवरणहरु केन्द्रले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थासँग माग गर्न सक्नेछ । यसरी माग गरेको सुचना र विवरणहरु उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कर्तव्य हुनेछ । इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले नियमितरूपमा केन्द्रमा अद्यावधिक सूचना नपठाएमा केन्द्रले सूचना उपलब्ध गराउन बाध्य हुने छैन ।

१५. केन्द्रले निरीक्षण गर्न सक्ने

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले केन्द्रमा दिनु पर्ने ऋणीहरुको विवरण समयमै उपलब्ध गराए नगराएको, कर्जा प्रवाह गर्नु अघि कर्जा सूचना लिए नलिएको तथा उपलब्ध गराएका विवरणहरु अद्यावधिक भए नभएको सम्बन्धमा केन्द्रले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्न सक्नेछ र सोको प्रतिवेदन यस बैकको बैक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ । केन्द्रले यस्तो निरीक्षण/सुपरिवेक्षण आफ्ना कर्मचारी खटाई स्थलगत तथा गैर स्थलगत रूपमा गर्न सक्नेछ ।

१६. कालोसूचीमा समाविष्ट ऋणीहरुको विवरण सार्वजनिक गर्नु पर्ने

यस निर्देशन बमोजिम प्रत्येक असार र पुस मसान्तसम्ममा कालोसूचीमा समावेश भई एक करोड रुपैयाँभन्दा बढी रकम तिर्न बाँकी रहेका व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाको नामावली अद्यावधिक गरी केन्द्रले राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकामा क्रमशः साउन र माघमसान्तभित्र सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गर्नु पर्नेछ । सो जानकारी यस बैकको बैक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग तथा सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभाग, कम्पनी रजिस्ट्रारको कार्यालय र धितोपत्र वोर्डलाई समेत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । अन्य व्यक्तिहरुको नामावलीको हकमा कर्जा सूचना केन्द्रले सर्वसाधारणलाई आवश्यक परी माग गरेमा शुल्क लिई वा नलिई त्यस्तो सूचना उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । साथै, कालोसूचीमा समाविष्ट व्यक्तिहरुको अद्यावधिक सूचना केन्द्रले अनिवार्य रूपमा आफ्नो वेव साइटमा राख्नु पर्नेछ । साथै, केन्द्रले प्रकाशन गर्ने कालोसूचीमा रहेका ऋणीहरुको सूचीमा व्यक्तिको हकमा नागरिकता नम्बर र कम्पनी/फर्महरुको हकमा स्थायी लेखा नम्बर (PAN) समेत प्रकाशन गर्नुपर्नेछ ।

१७. अन्य व्यवस्थाहरु

(१) गोपनियता कायम गर्नु पर्ने

इजाजतपत्रप्राप्त संस्था र केन्द्रबीच आदान प्रदान हुने सूचना तथा अन्य विवरण संवेदनशील भएकोले त्यस्तो सूचना तथा विवरण आदान प्रदान गर्दा वा अभिलेख राख्ना पूर्ण गोपनीयता कायम राख्नु पर्नेछ ।

(२) व्यक्तिगत तथा संस्थागत जमानीमा प्रवाहित कर्जाको सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुबाट कुनै पनि किसिमको व्यक्तिगत तथा संस्थागत जमानीमा प्रदान भएको कर्जा तथा सुविधाहरु निर्धारित समयमा चुक्ता नगरेमा जमानी दिने व्यक्ति तथा संस्थाहरुलाई समेत यस

निर्देशनको अधीनमा रही कालोसूचीमा समावेश गर्नु पर्नेछ । त्यस्ता जमानीकर्ताहरुले गरेको जमानी रकमको सीमासम्मको रकम चुक्ता भएको सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट जानकारी प्राप्त हुन आएमा जमानीकर्ताको नाम कालोसूचीबाट हटाउनु पर्नेछ ।

(३) सेयरधनीको नाम परिवर्तन भई आएमा

कालोसूचीमा समावेश भएका सेयरधनीहरुले आफ्नो सेयर अन्य व्यक्तिहरुलाई हस्तान्तरण गरी निजको दायित्व नयाँ सेयरधनीले स्वीकार गरेको अवस्थामा सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिलाई उक्त विषय स्वीकार गरी सिफारिस भई आएमा पहिलेका सेयरधनीलाई कालोसूचीबाट हटाउनु पर्नेछ ।

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट ऋण लिएका कुनै प्राइभेट लिमिटेड वा सर्वसाधारणमा सेयर जारी गरी नसकेका पब्लिक लिमिटेड कम्पनीका पन्थ प्रतिशतभन्दा बढी सेयर लिने सेयरधनीले त्यस्तो कम्पनीको आफ्नो स्वामित्वमा रहेको सेयर बिक्री वा नामसारी गर्नुपूर्व ऋण प्रदान गर्ने सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको स्वीकृति लिनु पर्नेछ । यस प्रयोजनको लागि सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको स्वीकृति नलिई त्यस्तो ऋणी कम्पनीको सेयर बिक्री वा नामसारी गर्न नपाउने गरी ऋण प्रदान गर्ने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले अनिवार्य रूपमा कागज गराउनु पर्नेछ । यसरी स्वीकृति नलिई ऋणी कम्पनीको सेयरधनीको सेयर नामसारी वा बिक्री गरेमा साविकका सेयरधनीलाई कालोसूचीमा राख्नु पर्नेछ ।

(४) सरकारी तथा अर्ध-सरकारी निकायबाट मनोनित सञ्चालकहरुको सम्बन्धमा

यस निर्देशनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि यस बैंक, नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारको पूर्ण वा अधिकांश स्वामित्वमा रहेको संस्थाबाट मनोनित कुनै पनि व्यक्ति कुनै पनि ऋणी संस्थाको सञ्चालक भई त्यस्तो संस्था कालोसूचीमा परेमा त्यसरी मनोनित सञ्चालकहरु कालोसूचीमा समावेश हुने छैनन् ।

(५) एकाघर परिवारको सम्बन्धमा

यस निर्देशनको प्रयोजनका लागि एकाघर परिवार भन्नाले सम्बन्धित व्यक्तिको पति वा पत्नी, छोरा, बुहारी, छोरी, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री, बाबू, आमा र आफूले पालन पोषण गर्नु पर्ने दाजु, भाउजु, भाइ बुहारी र दिदी बहिनी सम्झनु पर्नेछ ।

तर, सो शब्दले अंशबण्डा गरी मानो छुट्टिई आ-आफ्नो पेशा व्यवसाय गरी बसेको परिवारको सदस्यलाई जनाउने छैन ।

(६) कर्जा सूचना इकाई

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले केन्द्रीय रूपमा कर्जा सूचना इकाई गठन गरी केन्द्र तथा अन्य निकायमा पठाउनु पर्ने कर्जासूचना सम्पूर्ण कार्यहरु सो इकाईबाट मात्र गर्नु/गराउनु पर्नेछ । केन्द्रसँग गरिने सम्पूर्ण कार्यको लागि इकाईका जनशक्तिलाई तोक्नु पर्नेछ र सोको जानकारी सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले केन्द्रलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । साथै, तोकिएको इकाईले इजाजतपत्रप्राप्त संस्था र केन्द्रबीच हुने पत्राचार एंव इलेक्ट्रोनिक तथ्याङ्कको अभिलेख अद्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।

(७) भूलवस कालोसूचीमा समावेश भएकाहरुको सम्बन्धमा

कालोसूचीमा समावेश नहुनु पर्ने कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्था भूलवस कालोसूचीमा समावेश गरिएको रहेछ भने यस सम्बन्धमा सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिबाट सिफारिस भई आएमा अविलम्ब त्यस्तो व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई अभिलेख नै नरहने गरी कालोसूचीबाट हटाउनु पर्नेछ । यसरी कालोसूचीमा समावेश भई हटेका व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई कालोसूचीमा समावेश भएको मानिने छैन ।

(८) केन्द्रको सदस्यता

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले कर्जा सूचनाको आदान प्रदान गर्ने र समयमा कर्जाको साँवा/ब्याज नतिर्ने ऋणीलाई कालोसूचीमा समावेश गर्ने प्रयोजनका लागि अनिवार्य रूपमा केन्द्रको सदस्यता लिनु पर्नेछ ।

(९) छुट

यस निर्देशनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारको पूर्ण वा अधिकांश स्वामित्व भएका सरकारी संस्थानहरु, यस बैंकबाट निष्क्रेप र कर्जाको कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु, वैदेशिक लगानी अन्तर्गत आउने साफेदार लगानीकर्ता, विदेशी नियोग, दातृसंस्था र विकास साफेदारहरु, द्विपक्षीय वा वहुपक्षीय सम्बन्ध भएका अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरु र ५० प्रतिशतभन्दा बढी विदेशी लगानी रहेका संस्थाहरुले Private Equity Venture Capital (PEVC) मार्फत लगानी गरेको साना तथा मझौला उद्योग कालोसूचीमा परेका कारणले मात्र (PEVC) सञ्चालन गर्ने संस्थालाई कालोसूचीमा समावेश गरिने छैन ।

(१०) कालोसूची विवरण अद्यावधिक गर्ने

यस निर्देशन बमोजिम केन्द्रले र सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले तयार गर्ने कालोसूची अद्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।

(११) केन्द्रको कालोसूचीमा सूचीकृत इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सेयरधनीहरुले प्राप्त गर्न सक्ने हकप्रद सेयर तथा अग्राधिकार सेयर, ऋणपत्र र लाभांशका सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको व्यवस्था गरिएको छ ।

(क) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थापक सेयरधनीहरुमध्ये केन्द्रको कालोसूचीमा सूचीकृत भईरहेका संस्थापक सेयरधनीले आफू संस्थापक रहेको बैंक/वित्तीय संस्थाको हकप्रद सेयर तथा अग्राधिकार सेयर र ऋणपत्र खरिद गर्न पाउने छैनन् । तर, केन्द्रको कालोसूचीबाट हटेको प्रमाण सहित सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्थाका संस्थापक सेयरधनीले आफू संस्थापक रहेको बैंक/वित्तीय संस्थाको हकप्रद सेयर तथा अग्राधिकार सेयर र ऋणपत्र दावी गर्न आएमा प्रचलित कानुन अनुसार अन्य व्यक्ति/संस्थालाई बेचविखन/बाँडफाँड/जफत गरिसकिएको अवस्था रहेनन्दू भने साविककै संस्थापक सेयरधनीले प्राप्त गर्न सक्नेछन् ।

(ख) केन्द्रको कालोसूचीमा सूचीकृत ऋणीको बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संस्थापक लगायतका अन्य सेयरधनीका हैसियतले पाउने लाभांश रकम अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्जा बक्यौताको प्रमाण सहित भुक्तानी माग गरेमा त्यस्ता व्यक्तिसँग असुल गर्नुपर्ने रकम निजले पाउने लाभांश रोक्का गरी सम्बन्धित संस्थाले उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । यस्तो व्यवस्था आफै बैंक तथा वित्तीय संस्थाको कर्जा चुक्ता गर्ने प्रयोजनका लागि समेत लागू हुनेछ ।

(१२) कालोसूचीमा रहेका संस्थापक सेयरधनीले हकप्रद सेयरमा सहभागी हुन र लाभांश लिन नपाउने:

(क) कालोसूचीमा समावेश संस्थापक सेयरधनीले यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निष्काशन हुने कुनै पनि किसिमको हकप्रद सेयरमा सहभागी हुन पाउने छैन ।

(ख) कालोसूचीमा समावेश संस्थापक सेयरधनीले प्राप्त गर्ने कुनै पनि किसिमको लाभांश ऋण तिर्ने प्रयोजन बाहेक अन्य किसिमले भुक्तानी लिन/दिन पाइने छैन ।

(ग) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कालोसूचीमा सूचीकृत आफ्नो संस्थापक सेयरधनीहरुको विवरण अद्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।

(१३) यस बैंकलाई जानकारी गराउनु पर्ने

उपबुँदा (९) मा उल्लेख भएका संस्था बाहेक यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त वा अनुमतिपत्रप्राप्त अन्य संस्थालाई कालोसूचीमा राख्न कर्जा सूचना केन्द्रलाई सिफारिस गर्नु पूर्व सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैंकलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

१८. दण्ड जरिवाना तथा कारवाही सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले केन्द्रमा भरी पठाउनु पर्ने ऋणीहरुको विवरण र कालोसूचीमा राख्नु पर्ने ऋणीहरुको नाम तथा विवरण समयमा नै केन्द्रमा उपलब्ध नगराएमा वा त्यस्ता तथ्य लुकाएर थप कर्जा सुविधा प्रदान गरेको पाइएमा वा गलत सूचना प्रवाह गरेमा वा कालोसूचीमा समावेश भएको व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई कर्जा प्रवाह भएमा वा यस बैंकको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण प्रतिवेदनमा त्यस्तो व्यहोरा उल्लेख भई आएमा सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्था वा तिनका सम्बन्धित सञ्चालक, पदाधिकारी वा कर्मचारी समेतलाई यस बैंकले नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १०० बमोजिमको कारवाही गर्न सक्नेछ ।
- (२) कालोसूचीमा परेकालाई ऋण सुविधा प्रदान गरेमा जरिवाना लगाइने
कालोसूचीमा परेका व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाहरुलाई कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ऋण/सुविधा प्रवाह गरेमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १९ (१) बमोजिम उक्त ऋण सुविधा बराबरको रकम विगो कायम गरी सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई जरिवाना गरिने छ ।
- (३) कालोसूचीमा राख्न सिफारिस नगरेमा जरिवाना लगाइने
कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाले नेपाल राष्ट्र बैंकको निर्देशन अनुसार कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीमा समावेश गर्न सिफारिस गर्नुपर्नेमा सो गरेको नपाईएमा त्यस्तो संस्थालाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १९ को उपदफा (१) बमोजिम त्यस्तो ऋणीसँग उठाउन बाँकी रहेको रकम बराबरको विगो कायम गरी जरिवाना लगाइने छ ।
- (४) कालोसूचीमा परेका व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाहरुलाई प्रदान गरेको कर्जामा शतप्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्ने
क) कालोसूचीमा रहेका व्यक्ति, फर्म, कम्पनी तथा संगठित संस्थाबाट कुनै कर्जा असुली गर्न बाँकी रहेको भए त्यस्तो कर्जाका लागि शतप्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नुपर्ने र त्यसरी व्यवस्था नगरेको पाईएमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १०० को उपदफा (२) को खण्ड (ग) बमोजिम सम्बन्धित कार्यकारी प्रमुखलाई पाँच लाख रुपैयाँसम्म नगद जरिवाना लगाइने छ ।
ख) कुनै ऋणी अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्था मार्फत कालोसूचीमा राखेको भएता पनि त्यस्ता ऋणीलाई प्रदान भएको ऋणको हकमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफूले प्रदान गरेको कर्जा वा सुविधाको वर्गीकरणको आधारमा कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न सकिने छ ।
१९. इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाका संस्थापक सेयरधनी कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीमा सूचीकृत रहेको अवस्थामा त्यस्तो संस्थापक सेयरधनीको सम्पत्ति धितो राखी अन्य व्यक्ति वा संस्थालाई कर्जा प्रवाह गर्न पाइने छैन ।
२०. यस बैंकको निर्देशन बमोजिम कालो सूचीमा समावेश भएका व्यक्ति, फर्म, कम्पनी, संस्थाले बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता (कल खाता समेत) खोल्न पाउने छैनन् । साथै कालो सूचीमा रहेको व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाको कायम रहेको खातामा रकम जम्मा गर्न बाहेक अन्य बैंकिङ्ग कारोबार गर्न पाइने छैन ।
तर, दैनिक जीवनयापनको लागि चाहिने आधारभूत आवश्यक खर्चका प्रयोजनको लागि नेपाल सरकारबाट तोकिए बमोजिमको रकमको हदसम्म रकम निकाल्न, नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारका विभिन्न निकायबाट अनुदान प्रदान गरिएको अवस्थामा अनुदान रकमको हदसम्म रकम निकाल्न, नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने कर, शुल्क, दस्तुरआदि तिर्न तथा बैंक वा वित्तीय संस्थाको कर्जा नतिरी कालो सूचीमा समावेश भएका व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले ऋण तिर्ने प्रयोजनको लागि मात्र खाता सञ्चालन गर्न यस व्यवस्थाले बाधा पुगेको मानिने छैन ।

२१. खारेजी र वचाऊ

- (१) यस बैंकबाट यसअधि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-
एकीकृत निर्देशन २०७९ को कर्जा सूचना तथा कालोसूची सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा निर्देशन नं. १२/०७९ बाट जारी गरिएको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।
- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक

केन्द्रीय कार्यालय

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. १३/०८०

अनिवार्य मौज्दात/वैधानिक तरलता सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो निक्षेप तथा सापटी दायित्वको आधारमा कायम गर्नु पर्ने अनिवार्य मौज्दात तथा तरल सम्पति व्यवस्था सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. अनिवार्य मौज्दात सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका संस्थाले २०७९/०५/१२ देखि कुल निक्षेप दायित्वको ४ (चार) प्रतिशत अनिवार्य नगद मौज्दातबापत यस बैंकमा राख्नु पर्नेछ । यस व्यवस्थाबमोजिम कायम गर्नु पर्ने अनिवार्य नगद मौज्दातको न्यूनतम ७० प्रतिशत रकम दैनिक रूपमा यस बैंकमा राख्नु पर्नेछ ।
- (२) “ख” र “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैंकको कार्यालय नभएको स्थानमा नजिकको “क” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा यस प्रयोजनको लागि चल्ती खाता खोली आवश्यक रकम जम्मा गरेमा पनि अनिवार्य मौज्दातमा गणना गरिनेछ ।

तर, व्याज आर्जन हुने गरी “क” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा जम्मा गरेको रकमलाई अनिवार्य मौज्दातमा गणना गरिने छैन । यस्तो खाताको जानकारी यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा दिनु पर्नेछ ।

अनिवार्य मौज्दात प्रयोजनका लागि खोलिने खाता सम्बन्धित वित्तीय संस्थाको केन्द्रीय कार्यालय भएको स्थानमा मात्र खोल्नु पर्नेछ ।

सम्बन्धित वित्तीय संस्थाको केन्द्रीय कार्यालय रहेको स्थानमा नेपाल राष्ट्र बैंकको कार्यालय नभएको खण्डमा नजिकको “क” वर्गको एउटै बैंकमा जम्मा गरेको रकमलाई मात्र अनिवार्य मौज्दातमा गणना गरिनेछ । यस बैंकको कार्यालय बाहेक एकभन्दा बढी बैंक/शाखामा जम्मा गरेको रकमलाई यस प्रयोजनका लागि योरय मानिने छैन ।

अनिवार्य मौज्दात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि खाता खोलिएको बैंकबाट सम्बन्धित वित्तीय संस्थाले कुनै पनि किसिमको सापटी/सुविधा उपयोग गर्न पाउने छैन । तर, विपन्न वर्ग कर्जा उपलब्ध गर्न/गराउन यस निर्देशनले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

- (३) उपबुँदा (१) बमोजिम राख्नु पर्ने मौज्दात नपुग भएको अवस्थामा देहाय बमोजिम जरिवाना लगाइने छ :-

(क) पहिलो पटक अनिवार्य मौज्दात नपुग भएको अवस्थामा नपुग भए जति रकममा प्रचलित बैंक दरको प्रतिशतले ।

(ख) दोस्रो पटक अनिवार्य मौज्दात नपुग भएको अवस्थामा नपुग भए जति रकममा प्रचलित बैंक दरको डेढी प्रतिशतले ।

(ग) तेस्रो पटक र सो भन्दा पछि जति पटक नपुग भए पनि नपुग भए जति रकममा प्रचलित बैंक

दरको दोव्वर प्रतिशतले ।

तर, समस्याग्रस्त घोषणा गरी निक्षेप स्वीकार तथा कर्जा प्रवाहमा प्रतिबन्ध लगाएको अवस्थामा त्यस्तो बैंक वा वित्तीय संस्थालाई जरिवाना लगाउन अनिवार्य हुने छैन ।

- (४) उपबुँदा (३) को खण्ड (क), (ख) र (ग) बमोजिम पटक कायम गर्दा प्रत्येक आर्थिक वर्षको लागि अलग अलग पटक कायम गरिने छ । जरिवानाको पटक निर्धारण गर्दा १४ दिन (दुई सप्ताह) को मौज्दात गणनालाई एक पटक मानिनेछ ।
- (५) अनिवार्य मौज्दातमा नपुग भएजित रकममा प्रचलित बैंक दरको प्रतिशतले दुई हप्ताको हिसाबमा जरिवाना लगाइनेछ र यसरी नपुग भएजितको रकमलाई बैंक दरको प्रतिशतले गुणा गरी सोही आर्थिक वर्षको कुल अनिवार्य मौज्दात गणना हुने अवधि (दुझहप्ताको एक अवधि) ले भाग गरिने छ । एउटै अवधि (दुझहप्ताको) मा न्यूनतम दैनिक मौज्दात तथा अनिवार्य मौज्दात दुवैमा नपुग भएमा लाग्ने जरिवानामध्ये जुन बढी हुन्छ सो मात्र लाग्ने छ ।
- (६) अनिवार्य मौज्दात गणना सम्बन्धी प्रयोजनका लागि देहायको प्रक्रिया अपनाइनेछ :-
- (क) अनिवार्य मौज्दातको गणना साप्ताहिक औसत निक्षेप मौज्दातका आधारमा गरिने छ ।
- (ख) मौज्दातको गणना गर्दा खण्ड (क) मा उल्लिखित समयावधि पछि एकहप्ता अन्तराल कायम गरी तत्पश्चातको दुई हप्ता (आइतवार देखि १४ औं दिनको शनिवार) मा कायम गरिने औसत नगद मौज्दातलाई लिइनेछ ।
- (ग) अनिवार्य मौज्दात गणना गर्ने प्रयोजनको लागि कुल निक्षेप दायित्वका हकमा साप्ताहिक रूपमा आइतवार देखि शनिवारसम्मको कुल निक्षेपको योगलाई सात अड्डले भाग गरी दैनिक औसत निर्धारण गर्नुपर्नेछ । यसैगरी, नेपाल राष्ट्र बैंक मौज्दातको गणना गर्दा आइतवारदेखि १४ औं दिनको शनिवारसम्मको दैनिक मौज्दातको कुल योगलाई चौध अड्डले भाग गरी दैनिक औसत निर्धारण गरिने छ ।
- (घ) यस निर्देशन बमोजिम कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य मौज्दातको कम्तिमा ७० प्रतिशत मौज्दात दैनिक रूपमा कायम गर्नुपर्नेछ ।
- (७) यस उद्देश्यको लागि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सम्पूर्ण कार्यालयहरूलाई एउटै इकाई मानिने छ ।
- (८) यस बैंकमा रहेको खातामा जम्मा हुने गरी फण्ड ट्रान्सफरको सिलसिलामा मार्गस्थ (Transit) मा पर्न गएको स्वदेशी मुद्राको रकमलाई यस बैंकको मौज्दातमा समावेश गराइने छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाले मार्गस्थमा पर्न गएको स्वदेशी मुद्राको रकमको प्रमाण समेत संलग्न गरी पठाउनु पर्नेछ ।

प्रष्टीकरण:

- (१) यस दफाको प्रयोजनको लागि “कुल निक्षेप” भन्नाले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको चल्ती, कल, बचत र मुद्रती खातामा जम्मा भएको रकम सम्भनु पर्छ र सो शब्दले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैंकले तोकेबमोजिमका विभिन्न वित्तीय उपकरणको माध्यमबाट स्वीकार गर्ने रकम समेतलाई जनाउँछ ।
- (२) यस बैंकको साधारण खातामा भएको मौज्दातलाई मात्र अनिवार्य मौज्दातमा गणना गरिने छ । यस बैंकमा विशेष प्रयोजनको लागि खोलिएको विशेष खाता तथा विदेशी मुद्रा खातामा रहेको रकमलाई यस प्रयोजनको लागि गणना गरिने छैन ।
- (३) अनिवार्य मौज्दात गणना प्रयोजनको लागि परिवर्त्य विदेशी मुद्राको निक्षेप, कर्मचारी जमानत तथा मार्जिन खातामा रहेको रकम कुल निक्षेपमा समावेश गरिने छैन ।
- (४) “चल्ती खाता” भन्नाले मागेको बचत जहिले पनि किञ्चन पाउने गरी बैंक वा वित्तीय संस्थामा राखिएको रकमको हरहिसाब लेखिएको खाता सम्भनु पर्छ ।
- (५) “बचत खाता” भन्नाले बैंक वा वित्तीय संस्थामा बचतको निमित्त राखिएको रकमको हरहिसाब लेखिएको खाता सम्भनु पर्छ ।

- (६) “मुद्रती खाता” भन्नाले बैंक वा वित्तीय संस्थामा निश्चित अवधिसम्म जम्मा रहने गरी राखिएको रकमको हराहिसाब लेखिएको खाता सम्झनु पर्छ।
- (७) अनिवार्य मौज्दात गणना गर्ने प्रयोजनार्थ नेपाल राष्ट्र बैंकको कार्यालय नभएका स्थानहरुमा रहेको नोटकोषमा जम्मा हुने मार्गस्थ नगद (*Cash in Transit*) समेत समावेश गर्न सकिनेछ। यसरी मार्गस्थ रकम समावेश गर्दा नोटकोषमा जम्मा गरिएको र नोटकोषबाट भिकिएको रकम सम्बन्धी प्रमाण समेत संलग्न गरेर पठाउनु पर्नेछ।

२. अनिवार्य मौज्दात सम्बन्धी अन्य व्यवस्था

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुको कार्यलाई विस्तारित, सहज र सुविधायुक्त बनाउन बजार निर्माताहरू बाहेकका यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पनि सरकारी सुरक्षणपत्रको साँचा तथा व्याज भुक्तानी गरी सोको शोधभर्ना यस बैंकबाट प्राप्त गर्न सक्ने हुनाले सरकारी सुरक्षणपत्रको साँचा भुक्तानी रकमको शोधभर्ना प्राप्त नहुँदासम्मको अवधिको लागि उक्त रकमलाई समेत अनिवार्य मौज्दात अनुपात गणना गर्दा समावेश गर्न सकिनेछ। साथै, सार्वजनिक बिदा पर्न गई सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई साँचा रकम भुक्तानी गर्न नसकिएको अवस्थामा सो बिदाको अवधिको लागि उक्त साँचा रकमलाई यस बैंकमा राख्नु पर्ने अनिवार्य मौज्दात अनुपात गणना गर्दा समावेश गर्न सकिनेछ।

३. वैधानिक तरलता अनुपात (*Statutory Liquidity Ratio*) सम्बन्धी व्यवस्था

२०७९ पूस मसान्तदेखि इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका बैंकले कुल स्वदेशी निक्षेपको १२ प्रतिशत, “ख” वर्गका विकास बैंक र “ग” वर्गका वित्त कम्पनीले १० प्रतिशत वैधानिक तरलता अनुपात कायम गर्नु पर्नेछ। यस प्रयोजनको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निम्नानुसारको तरल सम्पत्तिहरु गणना गरिनेछ :

- (क) नेपाल सरकारको सुरक्षणपत्रमा गरेको लगानी,
- (ख) अनिवार्य मौज्दात प्रयोजनका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकमा राखिएको रकम,
- (ग) आफ्नो ढुकुटीमा रहेको नगद मौज्दात,
- (घ) “ख” र “ग” वर्गका संस्थाको हकमा अनिवार्य मौज्दात प्रयोजनका लागि वाणिज्य बैंकहरुमा रहेको रकम,
- (ङ) प्रादेशिक स्तरका वित्तीय संस्थाहरुले मागेका व्यवस्था प्राप्त हुने गरी अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा राखेको रकम,
- (च) अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाद्वारा नेपाली मुद्रामा जारी भएको ऋणपत्रमा गरिएको लगानी,
- (छ) खुला बजार कारोबार अन्तर्गत इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट यस बैंकले संकलन गरेको निक्षेप तर, तरल सम्पत्ति गणना गर्दा माथि उल्लेखित सुरक्षणपत्र वा ऋणपत्रको धितोमा रिपो, स्थायी तरलता सुविधा (SLF) लगायत बैंक वित्तीय संस्थाबाट कर्जा लिएको भए सो कर्जा रकम घटाई खुद लगानी मात्र तरल सम्पत्तिमा समावेश गर्नु पर्नेछ।

वैधानिक तरलता अनुपात गणना सम्बन्धमा देहाय बमोजिम व्यवस्था गरिएको छ।

- (१) वैधानिक तरलता अनुपात गणना गर्दा ठीक अधिल्लो महिनाको अन्त्यमा रहेको स्वदेशी निक्षेप दायित्वलाई आधार मानिनेछ।
- (२) उल्लिखित मौज्दात नपुग भएको अवस्थामा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ९९ को उपदफा (१) मा भएको व्यवस्थाको अधीनमा रही देहाय बमोजिम जरिवाना लगाइने छ :-

 - (क) पहिलो पटक वैधानिक तरलता अनुपात नपुग भएको अवस्थामा नपुग भए जस्ति रकममा प्रचलित बैंकदरको प्रतिशतले।
 - (ख) दोश्रो पटक वैधानिक तरलता अनुपात नपुग भएको अवस्थामा नपुग भए जस्ति रकममा प्रचलित बैंकदरको दोब्बर प्रतिशतले।

(ग) तेश्रो पटक र सोभन्दा पछि जति पटक नपुग भए पनि नपुग भए जति रकममा प्रचलित बैंक दरको तेब्वर प्रतिशतले ।

तर, समस्याग्रस्त घोषणा गरी निक्षेप स्वीकार तथा कर्जा प्रवाहमा प्रतिबन्ध लगाएको अवस्थामा त्यस्तो बैंक वा वित्तीय संस्थालाई जरिवाना लगाउन अनिवार्य हुने छैन ।

- (३) उपबुँदा (२) को खण्ड (क), (ख) र (ग) बमोजिम पटक कायम गर्दा प्रत्येक आर्थिक वर्षको लागि अलग अलग पटक कायम गरिनेछ । जरिवानाको पटक निर्धारण महिनाको आधारमा गरिनेछ ।
- (४) वैधानिक तरलता अनुपात नपुग भए जति रकममा प्रचलित बैंकदरको प्रतिशतले मासिक हिसाबमा जरिवाना लगाइनेछ, र यसरी नपुग भए जतिको रकमलाई बैंकदरको प्रतिशतले गुणा गरी १२ ले भाग गरिनेछ ।
- (५) वैधानिक तरलता अनुपात नपुग भएको अवस्थामा जरिवानाको प्रयोजनका लागि यस बैंकले तोके बमोजिम प्रकाशित गरेको बैंकदरलाई नै आधार लिइनेछ ।

प्रष्टकरण:

(१) यस दफाको प्रयोजनको लागि सरकारी सुरक्षणपत्र भन्नाले नेपाल सरकारले जारी गरेको बचतपत्र, विकास ऋणपत्र, ट्रेजरी बिल्स तथा यस बैंकले तोकेको अन्य सुरक्षणपत्र सम्मतु पर्छ ।

तर, बजार निर्माता (*Market Maker*) को रूपमा कार्य गरिरहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कारोबार (*Trading*) प्रयोजनको लागि नेपाल राष्ट्र बैंक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग अन्तर्गतको विशेष खाता (*Special Account*) मा रहेको सरकारी सुरक्षणपत्रको रकम नितान्त कारोबार (*Trading*) प्रयोजनको लागि मात्र हुने हुँदा सो सुरक्षणपत्रको रकम वैधानिक तरलता अनुपात (*Statutory Liquidity Ratio, SLR*) प्रयोजनको लागि सरकारी सुरक्षणपत्रमा गणना गर्न पाइने छैन ।

४. खारेजी र वचाऊ

- (१) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

एकीकृत निर्देशन, २०७९ को अनिवार्य मौज्दात सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा निर्देशन नं. १३/०७९ बाट जारी गरिएको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका अनिवार्य मौज्दात/वैधानिक तरलता अनुपातसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. १४/०८०

शाखा/कार्यालय खोल्ने सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको शाखा/कार्यालय खोल्ने व्यवस्थाका सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छः—

१. शाखा/कार्यालय खोल्ने सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले महानगरपालिका र उप महानगरपालिकामा शाखा कार्यालय खोल्न यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्नेछ । शाखा कार्यालय तथा एक्सटेन्सन काउन्टर खोल्दा कारोबार शुरू गरेकै दिन उक्त शाखा तथा एक्सटेन्सन काउन्टर सम्बन्धी विवरण यस बैंकको रिपोर्टिङ पोर्टलमा र सुपरिवेक्षकीय सूचना प्रणाली रिपोर्टिङ पोर्टलमा अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) देहायको अवस्था पुरा गरेका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र नयाँ शाखा कार्यालय खोल्न सक्नेछन्:
- (अ) शाखा विस्तार गर्नका लागि प्रस्तावित स्थान वित्तीय रूपले सम्भाव्य रहेको स्थलगत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्ने ।
- (आ) यस बैंकको नीतिगत व्यवस्था तथा निर्देशन बमोजिम तोकिएको न्यूनतम चुक्ता पुँजी कायम गरेको ।
- (इ) यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्रदान गर्दा तोकिएका शर्तहरु पुरा गर्नुका साथै शाखा खोल्नु अगाडिको त्रैमासिक वित्तीय विवरणमा यस बैंकले तोकेको पुँजीकोष कायम गरेको ।
- (ई) शाखा कार्यालयमा सूचना आदान प्रदान गर्नको लागि नेटवर्किङ (Networking) गरी वा विद्युतीय माध्यमबाट केन्द्रीय कार्यालयमा सूचना प्रणालीमा तत्काल आबद्ध हुन सक्ने व्यवस्था गरेको ।
- (उ) सम्बन्धित संस्थाको सञ्चालक समितिबाट शाखा कार्यालय स्थापना/सञ्चालन गर्ने सम्बन्धी निर्णय भएको हुनु पर्ने । सञ्चालक समितिले निर्णय गरेको मितिले १५ दिनभित्र यस बैंक समक्ष संलग्न अनुसूची १४.१ बमोजिमको ढाँचाको फारम भरी स्वीकृतिको लागि आवेदन दिनु पर्ने । यस बैंकबाट स्वीकृति पाएको मितिले छ महिनाभित्रमा शाखा कार्यालय खोली कारोबार सञ्चालन गरी सक्नु पर्ने ।
- (ऊ) चालु तथा अधिल्लो आर्थिक वर्षमा अनिवार्य नगद मौज्दात बाहेक यस बैंकबाट अन्य कुनै कारबाहीमा नपरेको ।
- (ग) माथि उल्लिखित शर्त तथा व्यवस्थाहरु पुरा नभएको अवस्थामा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई विशेष परिस्थितिमा कुनै स्थानमा शाखा स्थापना गर्न अत्यावश्यक देखिएमा यस बैंकले स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

- (घ) शाखा विस्तार गर्न स्वीकृति प्रदान गर्दा प्रस्तावित क्षेत्रको व्यावसायिक कारोबार, बैंकिङ सेवाको पहुँच तथा उक्त बैंक वा वित्तीय संस्थाबाट कृषि, उर्जा, पर्यटन र लघु उद्यमको क्षेत्रमा कर्जा प्रवाहमा हुन सक्ने वृद्धिको स्थिति भल्कै गरी पेश गरिएको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन समेतलाई आधार बनाइने छ। शाखा स्थापनाको लागि पेश गरिने सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनमा प्रस्तावित शाखा स्थापनाका लागि हुने पुँजीगत तथा अन्य खर्चहरु, तीन वर्षभित्रमा सोही संस्थाको अन्तरशाखा व्याज आम्दानी बाहेकका बैंकिङ कारोबारबाट प्रस्तावित शाखा मुनाफामा संचालित हुन सक्ने आधार समेत समावेश गर्नु पर्नेछ।
- (ङ) काठमाडौं उपत्यका बाहिर तीन वटा शाखा खोली सञ्चालनमा ल्याए पश्चात मात्र काठमाडौं उपत्यकामा बैंकिङ सेवाको पहुँच कम भएका स्थानलाई पहिलो प्राथमिकता दिने गरी एक शाखा खोल्न स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेछ। काठमाण्डौ उपत्यका बाहिर खोल्ने तीन शाखामध्ये कम्तीमा दुई शाखा नगरपालिका वा गाउँपालिकामा खोलिएको हुनुपर्नेछ।
- (च) कुनै इजाजतपत्रप्राप्त बैंक वा वित्तीय संस्थाले यस बैंकबाट समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका बैंक वा वित्तीय संस्थाको शाखा खरिद गर्ने भएमा दुवै संस्थाले प्रचलित कानुन तथा आफ्नो आर्थिक प्रशासन विनियमावलीको अधीनमा रही शाखा खरिद विक्री गर्न सक्नेछन्। काठमाण्डौ उपत्यका लगायत अन्य कुनै पनि स्थानमा अवस्थित समस्याग्रस्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखा कार्यालय खरिद गरी सञ्चालन गरेमा शाखा खरिद गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई माथि उल्लेखित खण्ड (च) को व्यवस्था अनिवार्य हुने छैन।
- तर यस बैंकबाट समस्याग्रस्त घोषणा नभई विशेष निगरानीमा रहेका बैंक वा वित्तीय संस्थाको शाखा कार्यालय खरिद विक्री सम्बन्धमा यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र गर्न/गराउन सकिने छ।
- (छ) **प्रादेशिक कार्यालय सम्बन्धी व्यवस्था:**
- (१) “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरूले प्रत्येक प्रदेशमा एक/एक वटाका दरले प्रादेशिक कार्यालयहरु स्थापना गर्नुपर्नेछ।
 - (२) “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाले आवश्यकता अनुसार प्रत्येक प्रदेशमा प्रादेशिक कार्यालयहरु स्थापना गर्न सक्नेछन्।
 - (३) प्रादेशिक कार्यालय स्थापना गर्दा निम्नानुसारको व्यवस्था/प्रक्रिया पालना गर्नु पर्नेछ।
 - (अ) एकै जिल्ला/प्रदेशभित्रका शाखा कार्यालयहरूलाई एउटै प्रादेशिक कार्यालयको मातहतमा राख्नु पर्नेछ।
 - (आ) प्रादेशिक कार्यालयले आफू मातहतका शाखा कार्यालयहरूको कामकारबाहीको अनुगमन, निरीक्षण तथा लेखापरीक्षणका अतिरिक्त केन्द्रीय कार्यालयले तोकिदिएका अन्य कार्यहरु जस्तै: आफूलाई तोकिएको सीमाभित्रको शाखा कार्यालयहरूबाट प्राप्त कर्जा फाइल अध्ययन गरी स्वीकृतिको निर्णय लिने, केन्द्रीय कार्यालयबाट प्राप्त मसलन्दको व्यवस्थापन गर्ने, मातहतका शाखा कार्यालयहरूमा वितरण गर्ने, नयाँ शाखा कार्यालयको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने, सम्बन्धित प्रदेश अन्तर्गतका शाखाहरूसंगको समन्वय, निगरानी, संस्थागत सुशासन, जोखिम व्यवस्थापन एवम् गुनासो सुनवाई जस्ता कार्यहरु लगायतका अन्य प्रशासनिक कार्यहरु समेत गर्न सक्नेछ।
 - (इ) प्रादेशिक कार्यालयबाट बैंकिङ कारोबार गर्न/गराउन पाइने छैन।
 - (ई) प्रादेशिक कार्यालय खोल्नु पूर्व सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिले सो कार्यालय खोल्ने सम्बन्धमा निर्णय गर्नु पर्नेछ।
 - (उ) प्रादेशिक कार्यालय सञ्चालनमा आएको ७ दिनभित्र यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग तथा सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ।

- (ज) संघीय संरचना अनुसार तय भएका ७५३ स्थानीय तहमध्ये २०७७ असार मसान्तसम्म वाणिज्य बैंकको शाखा नरहेका स्थानीय तहमा तोकिएका वाणिज्य बैंकले अनिवार्य रूपले शाखा खोल्नु पर्नेछ । विकास बैंकहरूले वाणिज्य बैंक र विकास बैंक दुवै नरहेका स्थानीय तहमा शाखा खोल्न सक्नेछन् । यस व्यवस्था बमोजिम शाखा खोल्ने सम्बन्धमा देहायको प्रक्रियागत व्यवस्थाहरु गरिएको छ ।
- (१) यस व्यवस्था बमोजिम सम्बन्धित वाणिज्य बैंक वा विकास बैंकले सञ्चालक समितिबाट निर्णय गराई शाखा कार्यालय खोल्न सक्नेछन् । यस बैंकको स्वीकृति आवश्यक पर्ने छैन । यसरी शाखा खोलेको ३ दिनभित्र यस बैंकलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- (२) यस व्यवस्था बमोजिम तोकिएको स्थानीय तहमा शाखा खोल्ने वाणिज्य बैंक वा विकास बैंकको शाखा कार्यालयलाई सरकारी कारोबार सञ्चालन गर्न दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- (३) यस बैंकको मिति: २०७४/१२/१४ पत्रसंख्या : बै.वि.नि.वि/नीति/परिपत्र/कखग/१८/०७४/७५ को परिपत्रमा तोकिए बमोजिमका बैंकिङ्ग सुविधा नपुगेका ११६ स्थानीय तहमध्ये कुनै दुई तहमा शाखा कार्यालय खोली संचालनमा ल्याए पश्चात मात्र सोही अनुसूचीमा तोकिएका वाणिज्य बैंकहरूलाई काठमाडौं महानगरपालिका वा ललितपुर महानगरपालिकामा एउटा शाखा कार्यालय खोल्न स्वीकृति प्रदान गर्न सकिनेछ ।

२. केन्द्रीय कार्यालय, शाखा वा कुनै किसिमको कार्यालय बन्द गर्ने, स्थानान्तरण गर्ने, गाभ्ने तथा ठेगाना परिवर्तन सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैंकको पूर्व स्वीकृति बिना शाखा वा कुनै पनि किसिमको कार्यालय बन्द गर्न वा स्थानान्तरण गर्न वा गाभ्ने पाउने छैनन् ।
- (ख) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले महानगरपालिका, उप- महानगरपालिका र नगरपालिकाको सोही बडाभित्र तथा गाउँउपालिकाको हकमा सोही गाउँउपालिकाभित्र शाखा कार्यालय स्थानान्तरण गर्नु परेमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिको निर्णयानुसार स्थानान्तरण गरी ७ दिनभित्र सोको जानकारी यस बैंकलाई दिनु पर्नेछ ।
- (ग) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले केन्द्रीय/रजिष्टर्ड कार्यालय (कर्पोरेट कार्यालय) को ठेगाना परिवर्तन गर्न वा स्थानान्तरण गर्न चाहेमा यस बैंकको स्वीकृति लिई प्रचलित कानुनको अधीनमा रही आफ्नो प्रबन्धपत्र तथा नियमावलीमा संशोधन गरी गर्न सक्ने छन् ।

३. कार्यालय समय सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) नेपाल राष्ट्र बैंक खुलेको दिन तथा यस बैंकको बैंकिङ्ग कार्यालयले बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने समयसम्म इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले अनिवार्य रूपमा आफ्नो कार्यालय खोली बैंकिङ्ग कारोबार सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । तर, इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंक खुलेको दिन र समयका अतिरिक्त समय तथा अन्य विदाका दिन र समयमा आफ्नो कारोबार सञ्चालन गर्ने भएमा यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा लिखित रूपमा पूर्व जानकारी दिई कारोबार सञ्चालन गर्न सक्ने छन् ।
- (ख) यस बैंकबाट जारी भएको बैंक बिदाको सूचीका अतिरिक्त नेपाल सरकारबाट आकस्मिक बिदा घोषणा भएको दिन नगद कारोबार, चेक किलयरिंग, RTGS लगायत अत्यावश्यक बैंकिंग सेवा प्रदान गर्न विहान १०:०० देखि दिउसो १:३० बजेसम्म इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आवश्यक विभाग तथा कार्यालय खुला राखी सेवा सुचारु गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

४. एक्सटेन्सन काउण्टर सम्बन्धी व्यवस्था:

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले काठमाडौं उपत्यका, महानगरपालिका र उप- महानगरपालिकामा एक्सटेन्सन काउण्टर खोल्न यस बैंकको स्वीकृति लिनुपर्नेछ ।
- (ख) एक्सटेन्सन काउण्टर खोल्नका लागि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले देहायका शर्तहरु पुरा गरेको हुनुपर्ने छ :-

- (अ) यस बैंकले तोकेको न्यूनतम पुँजीकोष अनुपात तथा चुक्ता पुँजी कायम गरेको ।
- (आ) यस बैंकबाट तोकिएको व्याजदर अन्तर कायम गरेको,
- (इ) चालु तथा अधिल्लो आर्थिक वर्षमा अनिवार्य मौज्दात बाहेक यस बैंकबाट अन्य कुनै कारबाहीमा नपरेको,
- (ई) माथि उल्लिखित शर्त तथा व्यवस्थाहरु पुरा नभएको अवस्थामा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई विशेष परिस्थितिमा कुनै स्थानमा एक्सटेन्सन् काउण्टर स्थापना गर्न अत्यावश्यक देखिएमा यस बैंकले स्वीकृति दिन सक्नेछ ।
- (ग) खण्ड (ख) बमोजिमका शर्तहरु पुरा गरेका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले काठमाण्डौ उपत्यका, महानगरपालिका भित्र रहेका अदालत, अस्पताल, सैनिक व्यारेक, विश्वविद्यालय, क्याम्पस, विद्यालय, सरकारी कार्यालय, औद्योगिक क्षेत्र तथा विदेशी कुट्टनैतिक नियोगहरुको सिफारिसमा उक्त निकायहरुको हाताभित्र वा अधिकतम २०० मिटरसम्मको दूरीभित्रमा एक्सटेन्सन काउण्टर खोल्नका लागि आवेदन पेश गरेमा आवश्यकता र औचित्यता हेरी स्वीकृति प्रदान गर्न सकिने छ ।
- (घ) एक्सटेन्सन काउण्टरबाट कोष तथा गैरकोषमा आधारित कर्जा तथा सुविधाहरु सम्बन्धी कार्य गर्न पाइने छैन ।
- (ड) एक्सटेन्सन काउण्टरबाट विदेशी मुद्राको खरिद/विक्री सम्बन्धी कार्य गर्न चाहेमा यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट इजाजतपत्र लिनु पर्नेछ ।
- (च) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले एक्सटेन्सन काउण्टरको हिसाव मिलानको लागि नजिकको शाखा तोक्नु पर्नेछ ।
- (छ) एक्सटेन्सन काउण्टर शाखामा परिवर्तन हुने भएमा शाखा स्थापना सम्बन्धी नीतिगत प्रक्रिया पुरा गर्नु पर्नेछ ।
- (ज) कुनै सरकारी निकाय मार्फत हुने सरकारी कारोबारलाई लक्षित गरी एक्सटेन्सन काउण्टर स्थापना गर्दा उक्त सरकारी निकाय जुनसुकै तहको पालिकामा अवस्थित भएतापनि यस बैंकको बैंकिङ विभागबाट पूर्व सहमती लिनुपर्ने छ ।
- (झ) यस बैंकको मिति:२०७४/१२/१४पत्रसंख्या :बै.वि.नि.वि/नीति/परिपत्र/कखग/१८/०७४/७५ को परिपत्रमा तोकिएबमोजिमका बैंकिङ सुविधा नपुगेका ११६ स्थानीय तहमा जुन वाणिज्य बैंकले शाखा कार्यालय खोलेको छ सो बाहेक अन्य बैंक/वित्तीय संस्थाले परिपत्रको मितिले तीन वर्षसम्म एक्सटेन्सन् काउण्टर खोल्न पाउने छैनन् ।

५. “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरूले विदेशमा शाखा, सम्पर्क/प्रतिनिधि कार्यालय स्थापना गर्ने सम्बन्धमा

(क) “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरूले विदेशमा शाखा कार्यालय स्थापना गर्ने सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरूले निम्नानुसारका शर्त तथा मापदण्डहरूको अधीनमा रही विदेशमा शाखा कार्यालय स्थापना गर्ने सम्बन्धमा देहायको नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्था कायम गरिएको छ ।

(१) देहायका अवस्था पुरा गरेका “क” वर्गका बैंकहरूले यस बैंकको स्वीकृति लिई विदेशमा शाखा कार्यालय खोल्न सक्ने छन्:-

(अ) “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरूले विदेशमा शाखा खोल्न आवेदन पेश गर्दा यस बैंकबाट तोकिएको न्यूनतम चुक्ता पुँजी पुगेको ।

(आ) विगत पाँच वर्ष देखि नियमित रूपमा यस बैंकले तोकेको पुँजीकोष कायम गरेको ।

(इ) विगत पाँच वर्षदेखि नियक्ति कर्जा अनुपात ५ प्रतिशतभन्दा कम रहेको ।

(ई) चालु तथा अधिल्लो आ.व. मा संस्था अनिवार्य नगद मौज्दात बाहेक अन्य कुनै कारबाहीमा नपरेको ।

- (उ) कर्जा नोक्सानी व्यवस्था पुर्ण रूपले अनुपालना गरेको ।
- (ऊ) सुपरीवेक्षकीय पुनरावलोकन अन्तर्गत समग्र जोखिम व्यवस्थापनमा २ प्रतिशत भन्दा बढी कुल जोखिम भारित सम्पत्ति (Total Risk Weighted Exposure) थप नभएको ।
- (१) उपबुँदा १ मा उल्लिखित योग्यता पुगेका इच्छुक बैंकले सर्वप्रथम No Objection Letter को लागि यस बैंक समक्ष देहायको कागजात सहित आवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (अ) प्रस्तावित शाखा कार्यालयबाट बैंकलाई हुने फाइदा/जोखिम/लागत आदिको विस्तृत विवरण सहितको सञ्चालक समितिबाट भएको निर्णय ।
- (आ) शाखा विस्तार गर्नका लागि प्रस्तावित स्थान वित्तीयरूपले सम्भाव्य रहेको स्थलगत अध्ययन प्रतिवेदन (Feasibility Study Report) प्रस्तावित व्यवसायको योजना, तुलनात्मक लागत-लाभ विश्लेषण (Comparative Cost-benefit Analysis), व्यावसायिक रणनीति तथा सञ्चालन गर्ने कारोबारको किसिम, आन्तरिक नियन्त्रण, जोखिम व्यवस्थापन र Host Country सँग नेपालको द्विपक्षीय सम्बन्धको विवरण ।
- (२) उपर्युक्त बमोजिम पेश हुन आएको कागजात अध्ययन गरी शाखा कार्यालय खोल्न यस बैंकबाट No Objection Letter प्रदान गर्न सकिनेछ ।
- (३) विदेशमा शाखा खोल्न चाहने बैंकले सम्बन्धित Host Country ले तोकेका मापदण्ड अनुरूप No Objection Letter प्राप्त भए पश्चात यस बैंक समक्ष अन्तिम स्वीकृतिको लागि आवेदन गर्नुपर्नेछ । अन्तिम स्वीकृतिको लागि निवेदन पेश गर्दा देहाय बमाजिमको कागजात पेश गर्नुपर्नेछ :
- (अ) विदेशमा शाखा कार्यालय स्थापना/सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा सञ्चालक समितिबाट भएको निर्णय ।
- (आ) जुन देशमा शाखा कार्यालय स्थापना गरिने हो, सो देश (Host Country) को नियामक निकायले तोकेको पुँजी (Assigned Capital) पुरा गर्नु पर्नेछ ।
- (इ) विदेशमा शाखा कार्यालय स्थापना गर्ने “क” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस प्रयोजनको लागि आवेदन दिंदा तोकिएको ढाँचामा फाराम भरी दर्ता शुल्क बापत रु. दुई लाख (फिर्ता नहुने) को ने.रा.बै. ना.नो.आ.हिसाबमा जम्मा गरेको भौचरको अर्धकटी समेत पेश गरी आवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (ई) सम्बन्धित देशको नियामक निकायको नीतिगत व्यवस्था र सोको पालना गर्न सक्ने सम्बन्धमा बैंकको तर्फबाट गरिएको स्वघोषणा ।
- (उ) जुन देशमा शाखा कार्यालय स्थापना गरिने हो, उक्त देशबाट लाभांश (Dividend) /मुनाफाको रूपमा विदेशी मुद्रामा नेपाल भित्र्याउन एवम् कथम्कदाचित विदेशस्थित शाखा कार्यालय बन्द गर्नु पर्ने अवस्था आएमा तोकिएको पुँजी (Assigned Capital) जुन विदेशी मुद्रामा लगिएको हो, सोही विदेशी मुद्रामा वा परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा अनिवार्य रूपमा स्वदेशमा फिर्ता गर्नु पर्ने हुँदा सो समेतका विषयमा Host Country को ऐन तथा नीतिगत व्यवस्थाले नरोक्ते व्यहोरा प्रमाणित हुने कागजात ।
- (५) उपर्युक्त बमोजिम शाखा कार्यालय खोल्ने अन्तिम स्वीकृतिको लागि आवेदन पेश हुन आएमा बैंकले आवश्यक जाँचबुझ गरी देहायका शर्त तथा अन्य आवश्यक थप शर्त समेत तोकी अन्तिम स्वीकृति प्रदान गर्ने छ ।

शर्त तथा मापदण्डहरू

- (क) अन्तिम स्वीकृति प्राप्त गरेको ६ महिनाभित्र त्यस्तो शाखा कार्यालय खोली कार्यालय सञ्चालन गरिसक्नु पर्नेछ र सोको जानकारी यस बैंकलाई दिनु पर्नेछ । उक्त तोकिएको अवधिभित्र शाखा कार्यालय सञ्चालन गर्न नसके/नभएमा स्वीकृति स्वतः रद्द हुनेछ र पुनः स्थापना गर्ने स्वीकृतिको लागि नयाँ प्रक्रियाबाट निवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

- (ख) शाखा कार्यालय कार्यालय सञ्चालनको लागि हुने विदेशी मुद्रा खर्चको लागि यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
- (ग) विदेशस्थित शाखाले गरेको व्यावसायिक काम कारवाहीको सम्पूर्ण दायित्व पुरा गर्न आवश्यक हुने रकम तथा अन्य कुनै पनि दायित्व राष्ट्र बैंकले माग गरेको बखत उपलब्ध गराउने छौं भनी नेपालमा रहेको मुख्य कम्पनी (Parent Company) को सञ्चालक समितिले गरेको लिखित प्रतिबद्धता यस बैंकमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (घ) विदेशमा रहेको शाखा कार्यालय सूचना आदान प्रदान गर्नको लागि सूचना प्रणालीमा तत्काल आवद्ध हुन सक्ने व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (ङ) यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र बैंक सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्ने प्रचलित व्यवस्था बमोजिम वित्तीय विवरणहरूमा विदेशमा संचालित शाखा कार्यालयको वित्तीय विवरण एकीकृत (Consolidated) तथा छुटै (Separate) समेत पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (च) विदेशमा शाखा कार्यालय स्थापना गर्ने "क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैंकको पूर्व स्वीकृति विना उक्त शाखा कार्यालयको ठेगाना परिवर्तन गर्न, बन्द गर्न वा गाभ्न पाउने छैनन् ।
- (छ) विदेशमा शाखा कार्यालय खोल्न चाहने बैंकले सम्बन्धित Host Country को नियामक संस्थाको निर्देशन र यस बैंकले तोके बमोजिमको पुँजीको विवरण र पुँजी पर्याप्तता सदैव पुरा गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (ज) विदेशस्थित शाखाको प्रयोजनको लागि तोकिएको पुँजी (Assigned Capital) बाहेकको कुनै पनि रकम(निक्षेप परिचालन समेत) वा परिवर्त्य विदेशी मुद्रा विदेश लैजान पाइने छैन ।
- (झ) विदेशस्थित शाखाको सम्पूर्ण कारोबारहरूको नियमन र सुपरिवेक्षण गर्ने अधिकार नेपाल राष्ट्र बैंक र Host Country को नियामक र सुपरिवेक्षकमा अन्तर्निहित रहनेछ । प्रचलित व्यवस्था बमोजिम त्यस्ता शाखाहरूको आवधिक रूपमा गैर स्थलगत (Off-site) तथा स्थलगत (On-site) सुपरिवेक्षण कार्य नियमित रूपमा गरिनेछ । सो सुपरिवेक्षणको कार्यको लागि सम्बन्धित बैंकले संस्थागत ढंगले नै सुपरिवेक्षकलाई सहयोग गर्नुपर्नेछ ।
- (ञ) नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको निर्देशन, परिपत्र, मार्गदर्शन इत्यादि (अन्यथा उल्लेख गरिएको अवस्थामा बाहेक) विदेशस्थित शाखाको हकमा समेत लागू हुनेछ । त्यस्ता शाखाहरूको लागि कुनै विशेष व्यवस्था गर्नु परेमा वा निकाशा दिनु परेमा नेपाल राष्ट्र बैंकले आवश्यकतानुसार गर्न सक्नेछ ।
- (ट) नीतिगत निर्देशन तथा कानूनको पालना नगरेमा प्रचलित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रचलन अनुसार कारवाही र दण्ड जरिवाना गरिने छ ।
- (ठ) विदेशमा शाखा कार्यालय सञ्चालन गर्दा अपनाइने बैंकिङ कार्यविधि, कर्जा निर्देशिका लगायतका कागजात यथासमय यस बैंकमा पेश गर्नु पर्नेछ । Host Country को नियामक वा सुपरिवेक्षकले लगाएको दण्ड, जरीवाना तथा सुशासन सम्बन्धी कारवाहीको जानकारी १५ दिनभित्र यस बैंकको नियमन विभाग र सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (ड) विदेशमा शाखा कार्यालय सञ्चालन गर्दा सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण ऐनको पूर्ण परिपालना गर्नु/गराउनु पर्नेछ ।
- (ख) "क" वर्गका वाणिज्य बैंकहरूले विदेशमा सम्पर्क/प्रतिनिधि कार्यालय स्थापना गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था
- (१) देहायका अवस्था पुरा गरेका "क" वर्गका बैंकहरूले यस बैंकको स्वीकृति लिई विदेशमा सम्पर्क/प्रतिनिधि कार्यालय खोल्न सक्ने छन्:-
- (अ) यस बैंकले तोकेको न्यूनतम चुक्ता पुँजी पुरा गरेको ।

- (आ) विगत तीन वर्ष देखि नियमित रूपमा यस बैंकले तोकेको पुँजीकोष कायम गरेको ।
- (इ) विगत पाँच वर्षदेखि निष्क्रिय कर्जा अनुपात ५ प्रतिशतभन्दा कम रहेको ।
- (ई) विगत ३ वर्षदेखि संस्था र संस्थाका सञ्चालक अनिवार्य नगद मौज्दात बाहेक अन्य कुनै कार्वाहीमा नपरेको ।
- (उ) कर्जा नोक्सानी व्यवस्था पुर्ण रूपले अनुपालना गरेको ।
- (ऊ) सुपरीवेक्षकीय पुनरावलोकन अन्तर्गत समग्र जोखिम व्यवस्थापनमा २ प्रतिशत भन्दा बढी कुल जोखिम भारित सम्पत्ति (Total Risk Weighted Exposure) थप नभएको ।
- (२) उपबुँदा १ मा उल्लिखित योग्यता पुरोका इच्छुक बैंकले सर्वप्रथम No Objection Letter को लागि यस बैंक समक्ष देहायको कागजात सहित आवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (अ) सञ्चालक समितिको निर्णय ।
- (आ) सम्बन्धित देशको नियामक निकायको नीतिगत व्यवस्था र सोको पालना गर्न सक्ने सम्बन्धमा बैंकको तर्फबाट गरिएको स्वघोषणा ।
- (इ) संभाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन ।
- (ई) विगत ३ वर्षको वार्षिक वित्तीय विवरण ।
- (३) उपर्युक्त बमोजिम पेश हुन आएको कागजात अध्ययन गरी सम्पर्क/प्रतिनिधि कार्यालय स्थापना गर्न यस बैंकबाट No Objection Letter प्रदान गर्न सकिनेछ ।
- (४) विदेशमा सम्पर्क/प्रतिनिधि कार्यालय खोल्न चाहने बैंकले सम्बन्धित Host Country ले तोकेका मापदण्ड अनुरूप No Objection Letter प्राप्त भए पश्चात यस बैंक समक्ष अन्तिम स्वीकृतिको लागि आवेदन गर्नुपर्नेछ ।
- (५) अन्तिम स्वीकृतिको लागि आवेदन पेश हुन आएमा बैंकले आवश्यक जाँचबुझ गरी देहायका शर्त तथा अन्य आवश्यक थप शर्त समेत तोकी अन्तिम स्वीकृति प्रदान गर्ने छ ।
- (अ) अन्तिम स्वीकृति प्राप्त गरेको ६ महिनाभित्र त्यस्तो सम्पर्क/प्रतिनिधि कार्यालय खोली कार्यालय सञ्चालन गरिसक्नु पर्नेछ, र सोको जानकारी यस बैंकलाई दिनु पर्नेछ ।
- (आ) सम्पर्क/प्रतिनिधि कार्यालय सञ्चालनको लागि हुने विदेशी मुद्रा खर्चको लागि यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

६. घुम्ती बैंकिङ्ग सेवा सम्बन्धी व्यवस्था

इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्ग र राष्ट्रियस्तरका “ख” र “ग” वर्गका संस्थाहरूले बैंकिङ्ग सुविधाको पहुँच नभएको स्थानमा देहायको नीतिगत व्यवस्था तथा शर्तहरूको अधीनमा रही सवारी साधनमा कार्यालय राखेर घुम्ती बैंकिङ्ग सेवा सञ्चालन गर्न सक्ने छन् ।

- (१) घुम्ती बैंकिङ्ग सेवा काठमाण्डौ उपत्यकाको महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका र नगरपालिका बाहेक देशभर कुनै पनि स्थानमा आफ्नो बैंकको कुनै नजिकको शाखालाई सम्पर्क/नियन्त्रण कार्यालय तोकेर सञ्चालन/कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) घुम्ती बैंकिङ्ग सेवामा संलग्न हुने नगद, मार्गस्थ नगद (Cash in Transit), सवारी साधन, कर्मचारी तथा अन्य सम्पत्तिको बीमा गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (३) सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यो सेवा सञ्चालन गर्दा आइपर्ने सुरक्षा प्रणाली लगायतका सम्पूर्ण जोखिम पहिचान र व्यवस्थापन आफैले गर्नु पर्नेछ ।

- (४) घुम्ती बैंकिङ सेवा उपलब्ध गराए बापत विद्यमान प्रचलित सेवा शुल्क बाहेक अन्य कुनैपनि सेवाशुल्क सेवाग्राहीसँग लिन पाइने छैन । कारोबारको विवरण र प्रभाव ग्राहकको खातामा तत्काल भल्क्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (५) घुम्ती बैंकिङ सेवा उपलब्ध गराउने स्थान आदिको सम्बन्धमा आवश्यकता अनुसार नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकाय वा अधिकारीको स्वीकृति लिनु पर्नेछ । आवश्यकतानुसार स्थानीय प्रहरी, प्रशासनसँग तुरन्त सम्पर्क गर्न/गराउन सक्ने गरी आधुनिक संचार साधनको सुविधा हुनु पर्नेछ ।
- (६) सुरक्षा स्थिति तथा स्थान विशेष हेरी घुम्ती बैंकिङ सेवा सञ्चालन गर्न चाहने संस्थाले कारोबार रकमको सीमा आफै निर्धारण गर्न सक्ने छन् ।
- (७) घुम्ती बैंकिंगको माध्यमबाट नेपाली रुपैयामा मात्र निक्षेप तथा भुक्तानी सेवा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।
- (८) घुम्ती बैंकिङ सेवा उपलब्ध गराइने स्थानमा हतियार सहितको सुरक्षा गार्ड हुनु पर्नेछ ।
- (९) बैंकको आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागले घुम्ती बैंकिङ कारोबारलाई सुरक्षित बनाउन निश्चित मापदण्ड बनाई आन्तरिक लेखापरीक्षणमा सो सम्बन्धी कारोबारलाई समेत समेट्नु पर्नेछ ।
- (१०) घुम्ती बैंकिङ सेवा सञ्चालन गर्ने संस्थाले ग्राहकको निक्षेप सम्बन्धी कारोबार तथा रेमिट्यान्स सेवा उपलब्ध गराउने बाहेकका अन्य सेवा सुविधा प्रदान गर्न पाइने छैन ।
- (११) सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यो सेवा सञ्चालन गर्दा प्रयोग गर्ने सवारी साधनमा आवश्यक सेवा प्रदान गर्न पूर्वाधार र सूचना प्रणाली जडान गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (१२) घुम्ती बैंकिङ सेवामा जाने कर्मचारीले स्वीकृत भौगोलिक क्षेत्रमा मात्र गएको प्रमाणित हुने सवारी साधनको लग बुक तथा अन्य कागजात तयार गर्नु पर्नेछ ।
- (१३) बैंकको Network र Database पूर्ण सुरक्षित हुनु पर्नेछ । प्राविधिक व्यवस्थापनमा कुनै समस्या आई निक्षेप तथा भुक्तानी कारोबार प्रभावित भई Database क्षति भएमा सो क्षतिको पूर्ण जवाफदेहिता सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नै हुनेछ ।
- (१४) Software Data लाई संस्थाको केन्द्रीय सूचना प्रणालीमा तत्काल प्रवाह र सूचना विनिमय गर्न व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (१५) घुम्ती बैंकिङ कारोबार गर्ने सम्बन्धी निर्णय सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक समितिबाट भएको हुनु पर्नेछ ।
- (१६) माथि उल्लिखित शर्तहरु, अन्य प्रचलित कानुन र यस बैंकको निर्देशनको अधीनमा रही यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र घुम्ती बैंकिङ सेवा प्रदान गर्न सकिने छ ।

७. सीमित बैंकिङ इकाई (Limited Banking Outlets) सम्बन्धी व्यवस्था

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले सीमित बैंकिङ इकाई (Limited Banking Outlets) को रूपमा कार्यालय (नियमित रूपमा कर्मचारी खटाई वा तोकिएको दिनमा कर्मचारी खटाई सेवा प्रदान गर्ने) स्थापना गरी देहायको नीतिगत व्यवस्था तथा शर्तहरुको अधीनमा रही बैंकिङ सेवाको पँहुच नपुगेका (काठमाण्डौ उपत्यका, देशका अन्य उप-महानगरपालिका/नगरपालिका बाहेकका) क्षेत्रहरुमा सीमित बैंकिङ इकाई मार्फत बैंकिङ सेवा प्रदान गर्न सक्ने छन् ।

नीतिगत व्यवस्था तथा शर्तहरु:

- (१) सीमित बैंकिङ सेवा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी निर्णय सम्बन्धित संस्थाको सञ्चालक समितिबाट भएको हुनु पर्नेछ ।
- (२) सीमित बैंकिङ इकाई मार्फत सेवा प्रदान गर्न चाहने संस्थाले कारोबार रकमको सीमा आफै निर्धारण गर्न सक्ने छन् ।

- (३) सम्बन्धित संस्थाले यो सेवा सञ्चालन गर्दा आइपर्ने सुरक्षा प्रणाली लगायतका सम्पूर्ण जोखिम पहिचान र व्यवस्थापन आफैले गर्नु पर्नेछ ।
- (४) सीमित बैंकिङ सेवा उपलब्ध गराइने स्थानमा पर्याप्त सुरक्षाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (५) सीमित बैंकिङ इकाई सेवामा संलग्न हुने नगद, मार्गस्थ नगद (Cash in Transit), सवारी साधन, कर्मचारी तथा अन्य सम्पत्तिको बीमा गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (६) सीमित बैंकिङ इकाई मार्फत सेवा उपलब्ध गराए बापत विद्यमान प्रचलित सेवा शुल्क बाहेक अन्य कुनैपनि सेवाशुल्क सेवाग्राहीसँग लिन पाइने छैन । कारोबारको विवरण र प्रभाव ग्राहकको खातामा तत्काल भल्कने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (७) सीमित बैंकिङ इकाईको माध्यमबाट नेपाली रूपैयामा मात्र निक्षेप तथा भुक्तानी सेवा प्रदान गर्नु पर्नेछ र अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा कारोबार (Cross Border Transaction) गर्न र भुक्तानी सेवामा वैदेशिक मुद्राको प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
- (८) संस्थाले ग्राहकलाई निक्षेप, भुक्तानी तथा कर्जा सम्बन्धी कारोबार र आन्तरिक रेमिट्यान्स सेवा उपलब्ध गराउने बाहेकका अन्य सेवा सुविधा प्रदान गर्न पाइने छैन ।
- (९) संस्थाको Network र Database पूर्ण सुरक्षित हुनु पर्नेछ । प्राविधिक व्यवस्थापनमा कुनै समस्या आई निक्षेप तथा भुक्तानी कारोबार प्रभावित भई Database क्षति भएमा सो क्षतिको पूर्ण जवाफदेहिता सम्बन्धित संस्थाको नै हुनेछ ।
- (१०) कारोबार सम्पन्न भए पश्चात नजिकको शाखा वा केन्द्रीय कार्यालयमा प्रत्यक्ष रूपमा (Live) Data Transfer गरी केन्द्रीय सूचना प्रणालीमा तत्काल सूचना आदान प्रदान हुने एवम् उपयुक्त Backup को समेत व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ । यस्तो सुविधा तोकिएको स्थानमा कम्तीमा हप्ताको २ दिन उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (११) संस्थाको आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागले सीमित बैंकिङ कारोबारलाई सुरक्षित बनाउन निश्चित मापदण्ड बनाई आन्तरिक लेखापरीक्षणमा सो सम्बन्धी कारोबारलाई समेत समेट्नु पर्नेछ ।
- (१२) कारोबार गर्दा ग्राहक पहिचान लगायत सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धी निर्देशनको पूर्ण परिपालना गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (१३) माथि उल्लिखित शर्तहरु, अन्य प्रचलित कानुन र यस बैंकको निर्देशनको अधीनमा रही यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र सीमित बैंकिङ सेवा उपलब्ध गराउन सकिने छ ।
- ८. सम्पर्क कार्यालय सम्बन्धमा**
- (क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कर्णाली प्रदेश र सुदूर पश्चिम प्रदेशहरूमा सम्पर्क कार्यालय खोल्न यस बैंकको स्वीकृति लिनु पर्ने छैन ।
- (ख) यस व्यवस्था बमोजिम सम्पर्क कार्यालय खोलेको जानकारी १५ दिनभित्र यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा गराउनु पर्नेछ ।
- (ग) सम्पर्क कार्यालयले निक्षेप र कर्जा सम्बन्धी कुनै कारोबार गर्न पाउने छैन ।
- (घ) सम्पर्क कार्यालयको मूलभूत उद्देश्य वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि गर्ने र वित्तीय सेवा विस्तारमा टेवा पुऱ्याउने हुनेछ ।
९. शाखा/कार्यालय सम्बन्धी यस निर्देशन बमोजिमको प्रक्रिया तथा शर्त पुरा नगरी खोलिएका शाखा तत्कालै बन्द गर्नुपर्नेछ र आगामी २ वर्षसम्म थप शाखा खोल आइने छैन ।

१०. खारेजी र वचाऊ

(१) यस बैंकबाट यसअधि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

एकीकृत निर्देशन, २०७९ को शाखा/कार्यालय सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा.निर्देशन नं. १४/०७९, बाट जारी गरिएको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

(२) उपबँडा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. १५/०८०

व्याजदर सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले निक्षेपमा प्रदान गर्ने र कर्जा तथा सापटमा लिने व्याजदर सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. निक्षेपको व्याजदर

प्रचलित कानुन तथा देहायको व्यवस्थाको अधीनमा रही इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले निक्षेपको व्याजदर तथा गणना विधि आफैले निर्धारण गर्न सक्नेछन् ।

- (१) निक्षेपमा दिने व्याजदर मासिक रूपमा मात्र परिवर्तन गर्न सकिनेछ । आगामी महिनाको लागि निक्षेपमा (स्वदेशी तथा विदेशी मुद्रा) लागु हुने व्याजदरसम्बन्धी सूचना नेपालीमहिना शुरु हुनु पूर्व प्रकाशित गरिसक्नुपर्ने छ । यसरी व्याजदर प्रकाशन गर्दा ग्राहकमा कुनै किसिमको भ्रम सिर्जना नहुने गरी अनिवार्य रूपमा वार्षिक व्याजदर प्रतिशत प्रकाशित गर्नु पर्नेछ । तर, नेपाल राष्ट्र बैंकले तय गर्ने बैंक दर तथा नीतिगत दर परिवर्तन भएमा तत्काल व्याजदर परिवर्तन गरी प्रकाशन गर्न सकिनेछ ।
- (२) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले निक्षेपमा प्रदान गर्ने व्याजदर निर्धारण तथा प्रकाशन गर्दा सम्बन्धित वर्गका सबै संस्थाले अधिल्लो महिना प्रकाशन गरेको अधिकतम व्याजदर (सामाजिक सुरक्षा भत्ता वापतको रकममात्र जम्मा हुने व्यक्तिगत निक्षेप खाता, अक्षयकोष वापतको रकम जम्मा हुने मुद्रित निक्षेप खाता तथा विप्रेषण रकममात्र जम्मा हुने निक्षेप खाताबाहेक) को औसत तथा न्यूनतम व्याजदर (कलनिक्षेप बाहेक) को औसतमा बढीमा १० प्रतिशतले मात्र परिवर्तन गरी व्याजदर निर्धारण गर्न सक्नेछन् । यसरी व्याजदर निर्धारण गर्दा कायमहुने अधिकतम र न्यूनतम व्याजदर बीचको अन्तर यस निर्देशनले तोकेको सीमाभन्दा बढी हुन गएमा अधिकतम वा न्यूनतम मध्ये एक दर सोहीकायम गरी अन्य दरहरु समायोजन गर्नुपर्ने छ ।

उदाहरणको लागि यदि अधिल्लो महिना ‘क’ वर्गका सबै बैंकले प्रकाशन गरेका अधिकतम व्याजदरको औसत ८.५ प्रतिशत भएमा सोमा १० प्रतिशतले बढ़ि गरी कायम हुने ९.३५ प्रतिशतसम्म मात्र ‘क’ वर्गका बैंकले अधिकतम व्याजदर निर्धारण गर्न सक्नेछन् ।

- (३) संस्थागत मुद्रित निक्षेप (बोलकबोलसमेत) मा प्रदान गरिने अधिकतम व्याजदर सर्वसाधारणलाई मुद्रिती निक्षेपमा प्रदान गरिने अधिकतम व्याजदरभन्दा कम्तीमा २ प्रतिशत बिन्दुले कम हुनुपर्नेछ ।
- (४) कल निक्षेप बाहेकका व्याज प्रदान गरिने सबै प्रकारका स्वदेशी मुद्राका निक्षेप खाताहरुमा दिइने अधिकतम र न्यूनतम व्याजदर बीचको अन्तर ५ प्रतिशत विन्दु भन्दा बढीले फरक पार्न पाईने छैन ।

तर, सामाजिक सुरक्षा भत्ताबापतको रकम मात्र जम्मा हुने व्यक्तिगत निक्षेप खाता तथा अक्षयकोष वापतको रकम मुद्रित निक्षेपको रूपमा स्वीकार गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्था र ग्राहकबीचको आपसी सहमतिमा माथि उल्लेखित व्याजदर भन्दा बढी हुने गरी व्याजदर कायम गर्न यो व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

- (५) विभिन्न प्रकारका बचत खाताहरुमा दिइने व्याजदरको अन्तर २ प्रतिशत बिन्दु भन्दा बढीले फरक पार्न पाइने छैन । बचत खाताको व्याजदर बढाउँदा वा नयाँ बचत खाता विकास गर्दा सबै प्रकारका बचत खाताको व्याजदर बढ्ने तथा एवम् रूपले व्याजदर घटाउँदा सबै प्रकारका बचत खाताको व्याजदर घट्ने गरी व्याजदर समायोजन गर्नु पर्नेछ ।
- (६) वैदेशिक रोजगारीमा रहेका नेपालीको बैंकिङ्ग प्रणालीबाट प्राप्तहुने विप्रेषण रकम बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा खोलिएको वा खोलिने विप्रेषण (रेमिटयान्स) बचत खातामा निक्षेप राखेमा, सो खाताबाट रकमान्तर गरी खोलिएको मुद्दती खातामा तथा वैदेशिक रोजगारीमा रहेका नेपालीले परिवारको नाममा पठाएको विप्रेषण रकम निजको परिवारले बचत/ मुद्दती निक्षेप खातामा राखेमा न्यूनतम १ प्रतिशत बिन्दु थप गरी व्याजदर प्रदान गर्नु पर्नेछ । यस्तो निक्षेपको व्याजदर उपबुँदा ४ र उपबुँदा ५ मा उल्लेखित व्याजदर बीचको अन्तर गणना गर्दा छुट प्रदान गरिएको छ ।
- (७) माग तथा अल्प सूचनामा आधारित निक्षेप (Call Deposit) मा बचत निक्षेपमा प्रदान गरिने न्यूनतम व्याजदरको पचास प्रतिशत भन्दा बढी व्याज प्रदान गर्न पाइने छैन । यस्ता खाताहरुमा चेक जारी गर्न पाइने छैन ।
- (८) बोलकबोल (Bidding) को आधारमा संकलन हुने मुद्दती निक्षेप (स्वदेशी तथा विदेशी मुद्रा) को हकमा प्रकाशित व्याजदरमा ०.५ प्रतिशत बिन्दु भन्दा बढी नहुने गरी निक्षेप संकलन गर्नु पर्नेछ ।
- (९) ३ महिना भन्दा कम समयावधिको व्यक्तिगत मुद्दती निक्षेप तथा ६ महिना भन्दा कम समयावधिको संस्थागत मुद्दती निक्षेप स्वीकार गर्न पाइने छैन । साथै, मुद्दती निक्षेपको समयावधि समाप्त नहुदै पूर्वनिर्धारित व्याजदर कायम रहने गरी ग्राहकले चाहेको बखत जहिलेपनि भिक्न पाउने गरी मुद्दती निक्षेप स्वीकार गर्न पाइने छैन । संस्थागत मुद्दती निक्षेपको हकमा ६ महिना व्यतित हुनु अगावै कुनै पनि रकम भुक्तानी/ फिर्ता (Pre mature) गर्न पाइने छैन ।
- (१०) व्याज प्रदान गरिने खाता कुनै पनि कारणले निष्कृय हुन गएमा समेत निक्षेपकर्ताले पाउनुपर्ने व्याज प्रदान गर्नुपर्नेछ ।

२. आधार दर

संलग्न अनुसूची-१५.१ को “आधार दर निर्धारण सम्बन्धी कार्यविधि, २०६९” बमोजिम मासिक रूपले आधार दर गणना गरी निर्देशन फा.नं. १५.१ बमोजिमको ढाँचाको विवरण महिना समाप्त भएको ७ दिनभित्र यस बैंकमा पेश गर्नु पर्नेछ । साथै, मासिक तथा पछिल्लो तीन महिनाको औसत आधार दरलाई आफ्नो वेबसाइटमा समेत प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।

३. कर्जाको व्याजदर

कर्जा तथा सापटमा लिने व्याजदर, व्याज गणना विधि, हर्जाना लगाउने विधि, सेवा शुल्क र कमिशन दर सम्बन्धमा प्रचलित कानुन तथा देहायबमोजिमका मापदण्डहरुको पालना गरी निर्धारण गर्न सकिनेछ ।

- (१) कर्जा तथा सापटको व्याजदर निर्धारण गर्दा अनुसूची-१५.१ बमोजिम गणना गरिएको “आधार दर” (Base Rate) सँग आवद्ध गर्नु पर्नेछ । साथै, पुनरतालिकाकरण वा पुनरसंरचना गरिने कर्जाको व्याजदर समेत आधार दरलाई आधार मानी निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।
- (२) कर्जा प्रवाह गर्दा ऋणीसँग गरिने सम्झौतामा वार्षिक पेनाल व्याजदर २ प्रतिशत बिन्दु भन्दा बढी नहुने गरी उल्लेख गर्नुपर्नेछ । पेनाल व्याज गणना गर्दा म्याद नाधेको किस्ताको साँचा रकममा वार्षिक पेनाल व्याजदरले विलम्ब भएको समयावधिका लागि कायम हुन आउने रकमभन्दा बढी लिन र पेनाल व्याजमा व्याज लाग्ने गरी रकम असुल उपर गर्न पाइने छैन ।

तर, बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट अधिकतम रु.५ करोडसम्म कर्जा उपयोग गरेका उद्यम व्यवसायहरुले २०७९ असार मसान्तसम्म तिर्नुपर्ने कर्जाको साँचा तथा व्याज २०७९ असोज मसान्तसम्म भुक्तानी गरेमा थप हर्जाना तथा पेनाल व्याज नलाग्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

- (३) कर्जाको प्रकार तथा भुक्तानी अवधिका आधारमा छुट्टाछ्है प्रिमियम दर तय गरी मासिक रूपमा कर्जा तथा सापटको व्याजदर निर्धारण तथा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ । आगामी महिनाको लागि कर्जा तथा सापटमा लागु हुने व्याजदर सम्बन्धी सुचना नेपाली महिना सुरु हुनु पूर्व प्रकाशित गरिसक्नुपर्ने छ ।
- (४) व्याजदर प्रकाशन गर्दा कर्जा शीर्षक अनुसार आधार दरमा थप गरिने प्रिमियम दर स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ । प्रकाशित प्रिमियम दर वृद्धि गर्दा अर्धवार्षिक रूपमा गर्न सकिनेछ । तर, प्रिमियम दर घटाउनु पर्ने भएमा अर्धवार्षिक भन्दा कम समयावधिमा पनि प्रकाशित प्रिमियम दर घटाउन सकिनेछ ।
- (५) कुनै व्यक्ति वा फर्मलाई प्रदान गरिने कर्जा तथा सापटको व्याजदर निर्धारण गर्दा आधार दरमा थप गरिने प्रिमियम दर स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ । उदाहरणका लागि कुनै ग्राहकलाई प्रदान गरिने कर्जाको व्याजदर निर्धारण गर्दा आधार दरमा २ प्रतिशत विन्दुले प्रिमियम थप गर्ने भएमा निम्नानुसार व्याजदर तय गर्नु पर्नेछ :
- कर्जाको व्याजदर = आधार दर + २ प्रतिशत विन्दु
- (६) कुनैपनि कर्जा पछिल्लो तीन महिनाको औसत आधारदर भन्दा कम व्याजदरमा प्रवाह गर्न पाइने छैन । तर, नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/स्थानीय तहले आफ्नो कार्यक्रम अन्तर्गतको वा कुनै दातृ निकायबाट प्राप्त सहुलियत दरको सहायता/अनुदान रकमलाई बैक तथा वित्तीय संस्थामार्फत तोकिएको क्षेत्र एवं वर्गमा ऋण परिचालन हुने गरी संचालन गरेको कार्यक्रम अन्तर्गतको कर्जा औसत आधारदर भन्दा कम व्याजदरमा प्रवाह गर्न यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
- (७) कर्जा तथा सापटको व्याजदर निर्धारण गर्दा एउटै प्रकृतिका कर्जा तथा सापटको व्याजदर अन्तर २ प्रतिशत बिन्दुभन्दा बढीले फरक पार्न पाइने छैन ।
- (८) बैक तथा वित्तीय संस्थाहरूले प्रदान गर्ने सम्पूर्ण आवधिक प्रकृतिका कर्जाको परिवर्तनीय व्याजदर (Adjustable Interest Rate) को साथै स्थिर व्याजदर (Fixed Interest Rate) समेत प्रकाशन गर्नुपर्ने छ ।
- (९) ऋणीलाई दिइने कर्जा प्रस्ताव पत्र (Offer Letter) मा आधार दरमा थप गर्ने प्रिमियम दर स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ । प्रिमियम दर तय गर्दा कर्जाका लागि आवेदन प्राप्त हुँदाको बखत प्रकाशित प्रिमियम दर भन्दा बढी तय गर्न पाइने छैन ।
- (१०) एकपटक प्रिमियम दर निर्धारण गरी ऋणीलाई दिइने कर्जा प्रस्तावपत्रमा उल्लेख गरी कर्जा स्वीकृत गरे पश्चात् प्रिमियम दर वृद्धि गर्न वा कुनै किसिमको डिस्काउन्ट प्रदान गरी पुऱः स्वतः वृद्धि हुने जस्ता योजना लागु गर्न पाइने छैन । तर, ऋणीले जुन उद्देश्यका लागि कर्जा लिएको हो सो उद्देश्यमा कर्जा प्रयोग नगरेको र धितो सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्य गरेको पाइएमा यसै निर्देशनबमोजिमको हर्जाना दर थप गर्न यो व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
- (११) ऋणीको कर्जा सीमा थप गर्दा वा बैक तथा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गर्ने नयाँ कर्जाको हकमा नयाँ प्रकाशित प्रिमियम दर लागु हुनेछ ।
- (१२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्जा तथा सापटको व्याजदर निर्धारण गर्ने क्रममा आधार दरमा थप गरिने प्रिमियम दर तय गर्दा व्याजदर अन्तर सम्बन्धी यसै निर्देशनको बुँदा नं. ४ को व्यवस्थालाई पूर्ण रूपमा पालना गर्नु पर्नेछ ।
- (१३) कर्जाको व्याजदर परिवर्तन गर्दा पछिल्लो तीन महिनाको औसत आधार दरमा भएको शपघटको सीमासम्म मासिक रूपमा परिवर्तन गर्नुपर्नेछ ।

तर, पछिल्लो तीन महिनाको औसत आधार दरमा भएको परिवर्तनभन्दा बढीले व्याजदर घटाउन, जुनसुकै अवस्थामा व्याजदर वृद्धि नगर्न तथा ऋणीसँगको सहमतिमा स्थिर व्याजदर कायम गर्न यस व्यवस्थाले बाधा पर्नेछैन । यसरी पछिल्लो तीन महिनाको औसत आधार दरमा परिवर्तन हुँदा व्याजदरमा परिवर्तन हुने/नहुने सम्बन्धमा ऋणीलाई offer letter मा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरी अनिवार्य जानकारी

दिने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । परिवर्तनीय व्याजदर आधार दरसँग आबद्ध गर्दा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको Core Banking System मार्फत पछिल्लो तीन महिनाको औसत आधार दरमा भएको परिवर्तनअनुसार स्वतः व्याजदर परिवर्तन हुने प्रणालीको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । साथै, व्याजदर घटाउदा वा बढ़ि नगर्दा सबै ग्राहकले समानरूपमा सुविधा पाउने गरी व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(१४) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले इ.प्रा. निर्देशन नं १७ (विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था) बमोजिम जेष्ठ नागरिक, दलित, मुक्त कमैया, वादी, हलिया, द्वन्द्व पिडित, एकल महिला तथा फरक ढंगले सक्षम व्यक्तिलाई प्रवाह गर्ने विपन्न वर्ग कर्जाको व्याज दरमा कम्तीमा एक प्रतिशत बिन्दुले सहुलियत दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(१५) **व्यक्तिगत आवधिक कर्जाको व्याजदर सम्बन्धी व्यवस्था :**

(क) एक वर्ष भन्दा बढी भुक्तानी अवधि भएका व्यक्तिगत आवधिक कर्जाहरुको व्याजदर परिवर्तन नहुने गरी स्थीर व्याजदर कायम गर्नु पर्नेछ । यस प्रयोजनको लागि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले एक वर्ष भन्दा बढी भुक्तानी अवधि भएका प्रत्येक व्यक्तिगत आवधिक कर्जाको व्याजदर भुक्तानी अवधिभर परिवर्तन नहुने गरी स्थीर व्याजदर (Fixed interest rate) निर्धारण गर्नुपर्नेछ ।

तर, ग्राहक स्वयंले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको आधार दर परिवर्तन हुँदा परिवर्तन हुने परिवर्तनीय व्याजदर (adjustable interest rate) मा कर्जा लिन चाहेमा ग्राहकको अनुरोधमा परिवर्तनीय व्याजदर कायम गर्न यो व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(ख) यो व्यवस्था व्यक्तिको नाममा प्रवाह भएका/हुने घर कर्जा (home loan/ housing loan), गाडी कर्जा (auto loan/ vehicle loan / hirepurchase loan), लगायतका मासिक वा कुनै पनि आवधिक किस्तामा भुक्तानी हुने गरी प्रवाह गरिएका/हुने एक वर्ष भन्दा बढी भुक्तानी अवधि भएका कर्जामा लागू हुनेछ ।

(ग) यो निर्देशन जारी हुनुपूर्व मासिक/त्रयमासिक/आवधिक किस्तामा भुक्तानी हुने गरी व्यक्तिको नाममा प्रवाह भएका घर कर्जा (home loan/ housing loan), गाडी कर्जा (auto loan/ vehicle loan / hirepurchase loan) लगायतका आवधिक कर्जाको हकमा ग्राहकको अनुरोधमा स्थीर व्याजदर कायम हुने गरी कर्जाका शर्तहरु परिवर्तन गर्नु पर्नेछ ।

(घ) यो व्यवस्थाको अनुपालनाको लागि कर्जाका शर्त वा भुक्तानी तालिका वा किस्ता रकममा भएको परिवर्तनलाई पुनरतालिकिकरण वा पुनरसंरचना मानिने छैन ।

(ड) उपबुँदा (क) अनुसारको कर्जा अवधि भर परिवर्तन नहुने गरी नयाँ कर्जाको लागि तोकिने स्थिर व्याजदर (Fixed interest rate) अर्धवार्षिक रूपमा मात्र निर्धारण तथा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

(च) उपबुँदा (क) अनुसारको कर्जा अवधी भर परिवर्तन नहुने गरी प्रवाहित कर्जामा ऋूणीसँगको लिखित सहमतिमा पहिलो पटक ७ वर्षमा र तत्पश्चात प्रत्येक ५ वर्षमा व्याजदर पुनरावलोकन गर्न सकिने छ । यसबाहेक अन्य जुनसुकै कारणबाट यस्ता कर्जाको व्याज परिवर्तन गर्न पाइने छैन ।

(१६) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले मुद्रती निक्षेपकर्ता ग्राहकलाई सो मुद्रती निक्षेप रसिदको धितोमा कर्जा प्रदान गर्दा त्यस्तो कर्जामा लाने व्याजदर मुद्रती निक्षेपमा प्रदान गरिएको व्याजदरमा के कति प्रतिशत बिन्दुले थप गरी तय गरिने हो वा आधार दरका आधारमा तय गर्ने हो भने के कति प्रिमियम थप गरी तय गरिने हो, सो सम्बन्धमा सम्बन्धित ग्राहकलाई मुद्रती निक्षेप खाता खोल्दाकै व्यवस्था जानकारी दिई निजको लिखित सहमति लिनु पर्नेछ । यसरी ग्राहकले सहमति जनाएको भन्दा फरक ढंगले त्यस्तो कर्जाको व्याजदर कायम गर्न पाइने छैन ।

(१७) बैक तथा वित्तीय संस्थाले लघुवित्त वित्तीय संस्थालाई विपन्न वर्ग कर्जा अन्तर्गत थोक कर्जा प्रवाह गर्दा आधार दरमा २ प्रतिशत बिन्दुसम्म मात्र प्रिमियम थप गरी व्याजदर निर्धारण गर्नुपर्नेछ ।

४. व्याजदर अन्तर सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) निक्षेपमा दिने र कर्जा तथा सापटमा लिने व्याजदर बीचको औसत अन्तर अनुसूची-१५.२ बमोजिमको सूत्रबाट प्रत्येक महिना गणना गरी आफ्नो वेबसाइटमा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ । साथै प्रत्येक त्रयमासको वित्तीय विवरण र व्याजदर सम्बन्धी विवरण प्रकाशन गर्दा समेत अनिवार्य रूपमा औसत व्याजदर अन्तर प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) २०७९ चैत्र महिनाबाट औसत व्याजदर अन्तर “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरुको हकमा ४.२ प्रतिशत र “ख” र “ग” वर्गका संस्थाको हकमा ४.८ प्रतिशत भन्दाबढी नहुने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । सो अन्तर २०८० असार महिनाबाट “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरुको हकमा ४.० प्रतिशत र “ख” र “ग” वर्गका संस्थाको हकमा ४.६ प्रतिशत भन्दाबढी नहुने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (३) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले उपबुँदा नं. २ बमोजिमको औसत व्याजदर अन्तर मासिक रूपमा कायम गर्नुपर्ने छ र सो नगरेमा देहाय बमोजिमको सबै कारबाही हुनेछ, तर समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका संस्थाहरुको हकमा उक्त संस्था समस्याग्रस्त रहेदा वा समस्याग्रस्तबाट हटेको २ वर्षसम्म यो व्यवस्था बमोजिम कारबाही हुने छैन । :
- (क) वाणिज्य बैंकको शाखा कार्यालय नभएका स्थानीय तह बाहेकका स्थानमा शाखा कार्यालय विस्तार गर्न रोक लगाउने,
- (ख) भूकम्प पिडितलाई प्रवाह गरिने बाहेकका अन्य पुनरकर्जा सुविधा प्रदान नगर्ने,
- (ग) सो आर्थिक वर्षको बोनस सेयरको कर प्रयोजन बाहेकको नगद लाभांश घोषणा तथा वितरण गर्न रोक लगाउने ।
- (घ) कुनै महिनामा व्याजदर अन्तरको सीमा नाघेमा सोही त्रयमास सम्ममा सीमाभित्र ल्याउनु पर्नेछ । सो समयभित्र व्याजदर अन्तर सीमामा नल्याएको अवस्थामा व्याजदर अन्तरको सीमा उल्लङ्घन गर्ने संस्थाको सञ्चालक समिति तथा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतलाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन २०५८ अनुसार कारबाही गरिनेछ ।
- (४) यस व्यवस्था बमोजिम प्रकाशित गरिएको औसत व्याजदर अन्तर गणना सम्बन्धी विवरण निर्देशन फा.नं. १५.२ बमोजिमको ढाँचामा यस बैंकमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

५. व्याजदर सम्बन्धी अन्य व्यवस्थाहरु

- (१) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले निक्षेप र कर्जाको व्याजदर परिवर्तनसम्बन्धी जानकारी सम्बन्धित ग्राहकलाई एसएमएस/इमेलमार्फत् तत्काल उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (२) बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट प्रवाहित कर्जा/सापटमा त्रैमासिक रूपमा व्याज असुल गर्ने गरेको अवस्थामा बचत निक्षेपमा पनि ३/३ महिनामा सम्बन्धित खातामा व्याज जम्मा गरिदिने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । निक्षेपकर्तालाई दिने व्याज दैनिक मौज्दातमा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।
- (३) निक्षेपमा दिने र कर्जा तथा सापटमा लिने व्याजदर संशोधन गर्ने वा चल्ती तथा बचत खातामा कायम गर्नुपर्ने न्यूनतम मौज्दात रकममा थपघट गर्ने निर्णय गरेमा सो निर्णय भएको लगातै र साविककै व्याजदर कायम रहने अवस्थामा समेत मासिक रूपले राष्ट्रियस्तरको पत्रपत्रिकामा र बैंक तथा वित्तीय संस्थाको वेबसाइटमा प्रकाशन गरी सर्वसाधारण निक्षेपकर्ताहरुलाई सूचित गर्नु पर्नेछ ।
- (४) व्याजदर प्रकाशित गर्दा वार्षिक प्रतिशत दर उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (५) व्याजदर संशोधन गरेको ७ दिनभित्र निक्षेप तथा कर्जाको व्याजदर सम्बन्धी विवरण यस बैंकको सुपरिवेक्षकीय सुचना प्रणाली रिपोर्टिङ पोर्टलमा अद्यावधिक गर्नुपर्ने छ ।
- (६) कर्जा र निक्षेपको व्याजदर, आधार दर र व्याजदर अन्तरको विगत ३ वर्ष अवधिको विवरण वेबसाइटमा प्रकाशन गर्नुपर्ने छ ।

६. खारेजी र बचाऊ :

(१) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छः :-

एकीकृत निर्देशन, २०७९ को इ.प्रा निर्देशन नं. १५/०७९ बाट जारी गरिएको व्याजदर सम्बन्धी निर्देशन र सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

(२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. १६/०८०

वित्तीय स्रोत संकलन सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले संकलन गर्ने वित्तीय स्रोत सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ।

१. वित्तीय स्रोत संकलन सीमा

- (१) “क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्था तथा “ख” वर्गका राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकलाई निक्षेप संकलनसम्बन्धी कुनै सीमा लाग्ने छैन।।
- (२) राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंक बाहेक “ख” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो प्राथमिक पुँजीको बढीमा २० गुणासम्म वित्तीय स्रोत (व्याज वा बिना व्याजमा स्वीकार गरिने कुनै पनि प्रकारको निक्षेप, सापटी र विभिन्न किसिमका ऋण उपकरणहरु) संकलन गर्न सक्नेछ।।
- (३) “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो प्राथमिक पुँजीको बढीमा १५ गुणासम्म वित्तीय स्रोत (व्याज वा बिना व्याजमा स्वीकार गरिने कुनै पनि प्रकारको निक्षेप, सापटी र विभिन्न किसिमका ऋण उपकरणहरु) संकलन गर्न सक्नेछ।।
- (४) सापटीको हकमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो कुल निक्षेप दायित्वको बढीमा एक चौथाइसम्म परिचालन गर्न सक्नेछ।।
- (५) वित्तीय स्रोत संकलन सीमा अनुगमन गर्ने प्रयोजनका लागि ठीक अधिल्लो त्रयमासमा कायम रहेको प्राथमिक पुँजीलाई आधार मानिनेछ।।

२. संस्थागत निक्षेप संकलन सीमा सम्बन्धमा

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कुनै एउटा फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाबाट आफ्नो कुल निक्षेपको बढीमा १० प्रतिशतसम्मको सीमामा नबढ्ने गरी संस्थागत निक्षेप परिचालन गर्न पाउने छ।।
- (ख) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कुल निक्षेपमा सरकारी संस्था एवम् संस्थानहरु, पब्लिक लिमिटेड कम्पनीहरु, बचत तथा ऋण सहकारी संस्था तथा त्यस्ता संस्था एवम् संस्थान मातहत संचालित कोषहरुको निक्षेपको अंश ५० प्रतिशतभन्दा बढी कायम गर्न पाइने छैन।।
- (ग) इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका वाणिज्य बैंकले स्वीकार गर्ने स्वदेशी मुद्राको कल निक्षेपको अंश कुल स्वदेशी निक्षेप दायित्वको १० प्रतिशत र इजाजतपत्रप्राप्त “ख” तथा “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरुले स्वीकार गर्ने कल निक्षेपको अंश कुल निक्षेप दायित्वको १५ प्रतिशतभन्दा बढी कायम गर्न पाइने छैन।।

३. निक्षेप संकलन तथा भुक्तानी सम्बन्धी नियम तथा प्रक्रिया बनाई लागू गर्नु पर्ने

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले स्वीकार गर्ने निक्षेपको अवधि, प्रकार आदि सम्पूर्ण नियम तथा कार्यविधिका बारेमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्था आफैले नियम बनाई लागू गर्नु पर्नेछ र त्यस्तो नियम तथा कार्यविधि यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ।।

- (२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कारोबार नभएका बचत खाताको हकमा ३ वर्ष एवम् कल खाता र चल्ती खाताको हकमा १ वर्ष भन्दा बढी समयावधि व्यतित भएपछि त्यस्तो खाता निष्कृय (Dormant) गर्नुपर्नेछ । यस अघि बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नीतिगत व्यवस्था बमोजिम निष्कृय गरिएका खाताहरुको हकमा यसै व्यवस्था बमोजिम अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ । साथै, सो खाता सक्रिय गर्दा संस्थाको ग्राहक पहिचान सम्बन्धी नीति बमोजिम अद्यावधिक भएको खाताको हकमा सम्बन्धित ग्राहकको निवेदनबाहेक अन्य कागजात लिन आवश्यक हुने छैन । विद्युतीय माध्यमबाट समेत ग्राहक पहिचान अद्यावधिक गरी/गराई सो को पुष्टि गर्ने व्यवस्था गरी निष्क्रिय खाता सुचारु गर्न सकिने छ ।
- (३) १० वर्ष देखि शुन्य मौज्दात रही कारोबार नभएका खाताहरु इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी बन्द गर्न सक्नेछन् । यस्तो खाताको विवरण बैंकको वेबसाइटमा उपलब्ध हुनुपर्नेछ ।
- (४) बैंक वा वित्तीय संस्थाले दश वर्षदेखि चल्ती नभएको वा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ बमोजिम हक दावी नपरेको निक्षेप खाताहरुको विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्षको पहिलो महिनाभित्र यस बैंकमा पठाउनु पर्नेछ । साथै, यस प्रकारको निक्षेप रकम लिन आउने सूचना सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले प्रत्येक पाँच वर्षमा एक पटक राष्ट्रिय स्तरको दैनिक पत्रिकामा प्रकाशन गर्नुका साथै सो सम्बन्धी विस्तृत विवरण आफ्ना वेबसाइटमा समेत राख्नु पर्नेछ । विस वर्षसम्म वुझ्न नआएको वा कसैको हकदावी पर्न नआएको निक्षेप रकम यस बैंकको 'बैंकिङ विकास कोष' मा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।
- (५) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले लाभांश घोषणा गरेको मितिले पाँच वर्षसम्म पनि सम्बन्धित सेयरधनी वा निजको हकवाला सो लाभांश लिन नआएमा प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको एक महिनाभित्र सेयरधनीको नाम नामेसी सहितको विवरण राष्ट्रियस्तरको पत्रपत्रिकामा कम्तीमा एकपटक प्रकाशन गर्नु पर्नेछ । यस्तो सूचना प्रकाशनपछि पनि लाभांशको भुक्तानी लिन नआएमा सम्बन्धित संस्थामा "दावी नभएको लाभांश खाता" खोली रकमान्तर गर्नु पर्नेछ । यसरी रकमान्तर भएको लाभांश रकमको विवरण अभिलेख गरी प्रकाशन गर्दा एकमुष्टि रूपमा प्रकाशन गर्न सकिनेछ । साथै प्रकाशित विवरणको एक प्रति यस बैंकमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (६) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्राकृतिक व्यक्ति वा नाफा कमाउने उद्देश्य नराखी स्थापना भएका संघ/संस्थाहरु (हुलाक बचत बैंक समेत) को हकमा मात्र बचत खाता खोल्न सक्नेछ । प्राकृतिक व्यक्ति/नाफा कमाउने उद्देश्य नराखी स्थापित संस्थाहरु बाहेक अन्य संस्था/निकायबाट बचत खाता खोलेको अवस्थामा अविलम्ब बन्द गर्नु पर्नेछ । साथै, स्वीकार्य बैंकिङ मान्यता अनुरूप सम्बन्धित संस्थाले चेकबुक जारी गर्ने खाता तथा जारी नगर्ने खाता छुट्ट्याई सोही आधारमा चेकबुक जारी गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- तर, उक्त व्यवस्थाले प्राकृतिक व्यक्ति बाहेकका अन्य संघ, संस्था, कम्पनी लगायतका अप्राकृतिक व्यक्तिले व्याज आर्जन हुने गरी बचत खाता बाहेकका अन्य खाता खोल्न बाधा पुऱ्याउने छैन ।
- (७) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्राकृतिक व्यक्तिको मुद्रती निक्षेप स्वीकार गर्दा निक्षेपकर्ताको बचत खाता खोली मुद्रती निक्षेपमा प्रदान गरिने व्याज र भुक्तानी अवधि (Maturity Period) पश्चात फिर्ता हुने रकम त्यस्तो बचत खातामा अविलम्ब जम्मा हुने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (८) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको रु. ५० लाख भन्दा बढीको मुद्रती निक्षेप स्वीकार गर्दा निक्षेपकर्ताको स्थायी लेखा नम्बर (PAN) अनिवार्य रूपमा लिनुपर्नेछ ।
- (९) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कुनै पनि व्यक्ति, फर्म, कम्पनी र अन्य संगठित संघ संस्थाहरुबाट कुनै पनि प्रकारको निक्षेप स्वीकार गर्दा त्यस्तो निक्षेपमा दिइने अंकित व्याजदर (Coupon Rate) बाहेक अन्य कुनै पनि प्रकारको शुल्क/कमिसन वा यस्तै अन्य शीर्षकबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई व्ययभार पर्ने कुनै प्रकारको आर्थिक सुविधा दिन पाइने छैन ।

४. सापटी लिन सक्ने

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले बुँदा नं. १ मा उल्लिखित सीमाभित्र रही इजाजतपत्रप्राप्त संस्था, फर्म, कम्पनी तथा संगठित संस्थासँग सापटी लिन सक्ने छ ।
- (२) उपबुँदा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय संघ/संस्थाबाट कुनै आर्थिक सहायता वा ऋण लिनुपरेमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैंकको स्वीकृति लिनु पर्नेछ । विदेशी मुद्रामा आर्थिक दायित्व नपर्ने गरी विदेशी संस्था वा निजको नेपालमा स्थापित संस्था वा परियोजनाबाट यस बैंकबाट पूर्व स्वीकृति लिई इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले स्वदेशी मुद्रामा ऋण तथा अनुदान लिन सक्नेछन् ।

५. डिबेञ्चर तथा अन्य ऋण उपकरणहरु जारी गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था

- (१) सञ्चित नोक्सानी बाँकी नरहेका ईजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले बढीमा आफ्नो प्राथमिक पुँजीको शत प्रतिशतसम्मको डिबेञ्चर/अन्य ऋण उपकरण जारी गर्ने स्वीकृतिका लागि यस बैंकमा निवेदन पेश गर्नु पर्नेछ । त्यस्तो निवेदन माथि आवश्यक छानविन गरी उपयुक्त ठानेमा यस बैंकले डिबेञ्चर तथा अन्य ऋण उपकरण जारी गर्ने स्वीकृति दिन सकिनेछ ।
- (२) डिबेञ्चर/अन्य ऋण उपकरण जारी गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाले निष्काशन गरिएको आर्थिक वर्ष र भुक्तानी हुने आर्थिक वर्ष बाहेकका प्रत्येक वर्ष वार्षिक मुनाफाबाट समानुपातिक (Proportionate) आधारमा रकम भुक्तानी कोष (Capital Redemption Reserve) अनिवार्य रूपमा राख्नु पर्नेछ ।

तर,

- (क) यस बैंकले तोकेको न्यूनतम चुक्ता पुँजी पुरा गर्ने प्रयोजन बाहेकको अवस्थामा संस्थाले कुनै आर्थिक वर्षमा ५ पूर्ण आर्थिक वर्ष भन्दा बढी भुक्तानी अवधि बाँकी रहेको ऋणपत्र बापत भुक्तानी कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने रकम बराबर बोनस सेयर जारी गरेमा सो आर्थिक वर्षमा भुक्तानी कोष (Capital Redemption Reserve) मा रकम जम्मा गर्न अनिवार्य हुने छैन । तर, सो वर्षमा जम्मा गर्नु पर्ने रकम उक्त वर्ष पश्चातका आर्थिक वर्षहरुमा थप गरी समानुपातिक आधारमा अनिवार्य रूपमा उक्त कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने छ ।
- (ख) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले स्रोत परिचालनमा गणना हुने गरी ऋणपत्र जारी गरेमा भुक्तानी कोष (Capital Redemption Reserve) मा रकम जम्मा गर्न अनिवार्य हुने छैन ।
- (३) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ऋणपत्र जारी गर्दा नै पुँजी कोषको अझको रूपमा रहने वा स्रोत परिचालनमा गणना हुने व्याहोरा स्पष्ट रूपमा खुलाउनु पर्नेछ । यसअघि जारी गरिएका वा यस बैंकबाट स्वीकृति प्राप्त गरी जारी हुने प्रक्रियामा रहेका ऋणपत्रलाई सोही बमोजिम छुट्याउनु पर्नेछ । एकपटक ऋणपत्रको वर्गीकरण गरेपछि पुनःपरिवर्तन गर्न पाइने छैन ।
- (४) वाणिज्य बैंकले आफ्नो चुक्तापुँजीको न्यूनतम २५ प्रतिशत बराबर अनिवार्य रूपमा ऋणपत्र जारी गर्नु पर्ने छ । यस्तो ऋणपत्र २०७९ असारमसान्तभित्र जारी नगरेमा देहायबमोजिमको कारवाही हुनेछ । एक पटक चुक्तापुँजीको २५ प्रतिशत बराबर ऋणपत्र जारी गरेको अवस्थामा पछि चुक्तापुँजी बढ्दि भएको कारणले थप ऋणपत्र जारी गर्न अनिवार्य हुने छैन ।
- (क) वाणिज्य बैंकको शाखा कार्यालय नभएका स्थानीय तह बाहेकका स्थानमा शाखा कार्यालय विस्तार गर्न रोक लगाउने र
- (ख) भूकम्प पिडितलाई प्रवाह गरिने बाहेकका अन्य पुनरकर्जा सुविधा प्रदान नगर्ने ।

- (५) कृषि क्षेत्रमा दीर्घकालीन साधनको उपलब्धता सहज बनाउन उक्त क्षेत्रमा लगानीको अनुभव हासिल गरेका वाणिज्य बैंकहरूले सम्बन्धित निकायबाट स्वीकृति लिई कृषि ऋणपत्र (Agricultural Bond) जारी गर्न सक्नेछन् ।
- (६) उर्जा क्षेत्रमा दीर्घकालीन साधनको उपलब्धता सहज बनाउन उर्जा क्षेत्रमा लगानीको अनुभव हासिल गरेका वाणिज्य बैंकहरूले सम्बन्धित निकायबाट स्वीकृति लिई उर्जा ऋणपत्र (Energy Bond) जारी गर्न सक्नेछन् ।
- (७) यसरी जारी गरिएको कृषि तथा उर्जा ऋणपत्रबाट संकलित रकम ऋणपत्र जारी भएको मितिले ३ वर्ष भित्र सम्बन्धित क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह गरिसक्नु पर्नेछ । कर्जा लगानी गर्दा पहिलो वर्ष संकलित रकमको न्यूनतम ३० प्रतिशत, दोस्रो वर्षसम्म संकलित रकमको न्यूनतम ६० प्रतिशत तथा तेस्रो वर्षसम्ममा बाँकी सम्पूर्ण संकलित रकम लगानी गर्नु पर्नेछ ।
- (८) कृषि तथा उर्जा ऋणपत्र जारी गरेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ऋणपत्रवापत संकलित सम्पूर्ण रकम सम्बन्धित क्षेत्रमा लगानी नगरेसम्म अन्य संस्थाहरूले जारी गरेको सोही प्रकृतिको ऋणपत्र खरिद गर्न पाइने छैन ।

६. सहायक आवधिक ऋणपत्र तथा भुक्तानी योग्य अपरिवर्तनीय अग्राधिकार सेयर जारी गर्न सक्ने

ईजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सुरक्षण नराखिएको सहायक आवधिक ऋणपत्र (Subordinated Term Debt) र भुक्तानीयोग्य अपरिवर्तनीय अग्राधीकार सेयर (Redeemable Non-Convertible Preference Share) जारी गर्दा यस सम्बन्धी अन्य व्यवस्थाका अतिरिक्त निम्न शर्तहरूको अधीनमा रही गर्नु पर्नेछ :-

- (१) ऋणपत्र कुनै पनि सुरक्षण नराखी निष्काशन गर्नु पर्ने,
- (२) ऋणपत्रको अवधि तोकेको हुनु पर्ने,
- (३) ऋणपत्र/भुक्तानीयोग्य अपरिवर्तनीय अग्राधिकार सेयरमा प्रदान गरिने व्याज/लाभांश भुक्तानी गर्ने अवधि, वार्षिक व्याजदर प्रतिशतमा तोक्नु पर्ने, व्याजदर परिवर्तन गर्न नपाइने र आर्जित व्याज रकममा आयकर ऐन अनुसार आयकर लाग्ने/लगाउने व्यवस्था गर्नु पर्ने,
- (४) ईजाजतपत्रप्राप्त संस्था विघटन भएको अवस्थामा ऋणपत्र/भुक्तानीयोग्य अपरिवर्तनीय अग्राधीकार सेयरको भुक्तानी निक्षेपकर्ताभन्दा पछि मात्र हुने,
- (५) ऋणपत्र/भुक्तानीयोग्य अपरिवर्तनीय अग्राधिकार सेयर जारी भएको मितिले ६ महिनाभित्रमा नेपाल धितोपत्र विनिमय बजारमा सूचीकृत गर्नु पर्ने,
- (६) ऋणपत्र/भुक्तानीयोग्य अपरिवर्तनीय अग्राधिकार सेयर निष्काशन गर्नु अघि तयार गरिने विवरणपत्र यस बैंकको सहमति लिएर मात्र प्रकाशित गर्नु पर्ने,
- (७) ऋणपत्र/भुक्तानीयोग्य अपरिवर्तनीय अग्राधिकार सेयरको रकम भुक्तानी गर्न सिर्जना गरिने पुँजी फिर्ता जगेडा कोष (Capital Redemption Reserve) को व्यवस्था गर्न निम्नानुसार कोष सिर्जना गरेको हुनु पर्ने ।
 - (क) निष्काशन गरिएको आर्थिक वर्ष र भुक्तानी हुने आर्थिक वर्ष त्यस्तो भुक्तानी कोष (Redemption Reserve) मा कुनै रकम विनियोजन नगरे पनि हुने,
 - (ख) भुक्तानी अवधि बाँकी रहेसम्म त्यसपछिका प्रत्येक वर्ष वार्षिक मुनाफाबाट कम्तीमा समानुपातिक (Proportionate) आधारमा रकम छुट्याउनु पर्ने,
 - (ग) खण्ड (ख) बमोजिम समानुपातिक आधारमा छुट्याउनु पर्ने रकम भन्दा बढी रकम छुट्याउने भएमा कुन आर्थिक वर्षमा कति रकम छुट्याउने हो स्पष्ट उल्लेख गर्नु पर्ने ।

तर, यस बैंकले तोकेको न्यूनतम चुक्ता पुँजी पुरा गर्ने प्रयोजन वाहेकको अवस्थामा संस्थाले कुनै आर्थिक वर्षमा ५ पूर्ण आर्थिक वर्ष भन्दा बढी भुक्तानी अवधि बाँकी रहेको ऋणपत्र वापत भुक्तानी कोष (Capital Redemption Reserve) मा रकम जम्मा गर्न अनिवार्य हुने छैन । तर, सो वर्षमा जम्मा गर्नु पर्ने रकम उक्त वर्ष पश्चातका आर्थिक वर्षहरूमा थप गरी समानुपातिक आधारमा अनिवार्य रूपमा उक्त कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने छ ।

- (८) Private placement को आधारमा बिक्री गरिने ऋणपत्र/भुक्तानीयोग्य अपरिवर्तनीय अग्राधिकार सेयरको सम्बन्धमा कुनै संघ/संस्थासँग अग्रिम कुनै सम्झौता भएको भए सो सम्झौताको प्रतिलिपि पेश गर्नु पर्ने,
- (९) यदि कुनै पक्षले सो पक्षलाई छुट्याइएको ऋणपत्र/भुक्तानीयोग्य अपरिवर्तनीय अग्राधिकार सेयर खरिद नगरेमा सो अर्को पक्षलाई बिक्री गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्ने,
- (१०) ऋणपत्र/भुक्तानीयोग्य अपरिवर्तनीय अग्राधिकार सेयरमा आर्जित व्याज लगानीकर्ताहरूलाई कहिले भुक्तानी गर्ने भन्ने विषयमा विवरणपत्रको “व्याज/लाभांश भुक्तानी गर्ने समय (Interest/Preferred Dividend Payment Timing)” शीर्षक अन्तर्गत स्पष्ट उल्लेख गर्नु पर्ने,
- (११) ऋणपत्र/भुक्तानीयोग्य अपरिवर्तनीय अग्राधिकार सेयरमा आवेदन गर्ने प्रत्येक आवेदकलाई निजले आवेदन गरेको रकममा आवेदन गरेको मितिदेखि बाँडफाँड हुने दिनसम्मको अवधिका लागि प्रचलित बजारको दरले खण्डित अवधिको व्याज (Broken Period Interest) प्रदान गर्नु पर्ने र सो विषयमा विवरणपत्रमा स्पष्ट उल्लेख गर्नु पर्ने,
- (१२) ऋणपत्र/भुक्तानीयोग्य अपरिवर्तनीय अग्राधिकार शेयर भुक्तानी गरेपछि बुँदा नं. ५ को उपबुँदा नं. २ र यस बुँदाको उपबुँदा नं. ७ बमोजिम कायम गरेको भुक्तानी समायोजन कोष (Capital Redemption Reserve) मा बाँकी रहेको रकमलाई पुँजीकोष समायोजन कोषमा रकमान्तर गर्नु पर्ने छ । पुँजी समायोजन कोषमा जम्मा भएको रकमबाट बोनस सेयरमात्र जारी गर्न सकिने छ ।

७. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले एक अर्कामा निक्षेप खाता खोल्ने सम्बन्धमा

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त अन्य कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्था वा कुनै पनि प्रकारको निक्षेप सम्बन्धी कारोबार गर्ने संस्थामा व्याज प्राप्त हुने गरी कुनै पनि प्रकारको निक्षेप खाता खोल्न पाइने छैन ।
तर, इजाजतपत्रप्राप्त “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूमा मागेको बखत फिर्ता पाउने प्रकारको खाता (Call Deposit) खोल्न सक्नेछन् ।
- (ख) तर, यो व्यवस्थाले देहाय बमोजिमका रकमहरू व्याज आर्जन हुने गरी राख रोक लगाएको मानिने छैन ।
 १. कर्मचारी अवकाश कोष बापतको रकम,
 २. शुरु सार्वजनिक निष्कासन, पुनः सार्वजनिक निष्कासन र हकप्रद सेयर निष्कासनबाट संकलन भएको रकम जम्मा गरी व्याज आर्जन हुने अस्थायी प्रकृतिका निक्षेप खाता,
- (ग) उपर्युक्त बुँदा नं. (ख) बाहेकका व्याज आर्जन हुने गरी यस पूर्व खोलिएका मुद्री निक्षेप खाताहरूका हकमा सो को भुक्तानी अवधि (Maturity Period) समाप्त भए पश्चात नवीकरण गर्न पाइने छैन ।

८. सीमाभन्दा बढी वित्तीय स्रोत संकलन गरेमा लगाइने हर्जाना

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैंकको वित्तीय स्रोत संकलन सम्बन्धी व्यवस्था अन्तर्गत तोकेको सीमा भन्दा बढी हुने गरी वित्तीय स्रोत परिचालन गरेको वा सापटी लिएको अवस्थामा त्यस्तो सीमाभन्दा बढी संकलन गरिएको वित्तीय स्रोत वा सापटी सीमा भन्दा कममा नआएसम्मको अवधिको लागि दैनिक रूपमा प्रचलित बैंकदरले हुन आउने रकम सम्बन्धित संस्थालाई हर्जाना लगाउन सकिने छ । साथै, त्यस्तो संस्थाको कार्यकारी प्रमुखबाट व्यक्तिगत रूपमा असुलउपर गरिने छ ।

यस प्रयोजनको लागि लेखापरीक्षण भएको सबैभन्दा पछिल्लो वित्तीय विवरणबाट कायम हुन आउने प्राथमिक पुँजीलाई आधार लिई गणना गरिने छ । सापटी सम्बन्धी दैनिक विवरण हाल यस बैंक समक्ष पेश हुदै आएको अनिवार्य मौज्दात सम्बन्धी साप्ताहिक विवरण (निर्देशन फा.नं. १३.१) मा एउटा छुटै सापटी शीर्षक कायम गरी सापटी लिइएको कुल रकम खुलाउनु पर्नेछ ।

९. सार्वजनिक सेयर निष्काशन सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सञ्चालनमा आएको मितिले तीन वर्षभित्र सर्वसाधारणको लागि छुट्याइएको सेयर विक्री विवरण गरी सक्नु पर्नेछ । साथै, प्रचलित धितोपत्र सम्बन्धी कानुनको अधीनमा रही सार्वजनिक रूपमा पुनः सेयर निष्काशन (Further Public Issue) गर्न सक्नेछन् ।

१०. सेयर निष्केप योजना सञ्चालन गर्न सक्ने

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले देहाय बमोजिमका शर्त अन्तर्गत रही सेयर निष्केप (Share Deposit) योजनाहरु सञ्चालन गर्न सक्ने छन् :-

- (क) सेयर निष्केप योजना अन्तर्गत बचत गर्ने बचतकर्ताहरूले उक्त कम्पनीको सेयर खरिद गर्न (संस्थापक समूह) चाहेको अवस्थामा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ तथा यस बैंकबाट जारी भएको एकीकृत निर्देशन तथा इजाजतपत्र प्रदान गरिने नीतिमा उल्लेख भएका प्रावधानहरू अनुसार संस्थापक हुन तोकिएको योग्यताहरू पुरा गरेको हुनु पर्ने ।
- (ख) सेयर निष्केप योजना अन्तर्गत जम्मा भएको निष्केपलाई साधारण सेयरमा (संस्थापक समूह) परिवर्तन गर्न चाहने निष्केपकर्ताहरूले धितोपत्र कारोबार सम्बन्धी प्रचलित ऐनमा उल्लेख भएका व्यवस्था एवम् प्रक्रियाहरू पालना गर्नु पर्ने र यसरी बचतकर्ताहरूलाई संस्थापक समूहको सेयर प्रदान गर्ने समयमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले नेपाल धितोपत्र बोर्डबाट समेत अनिवार्य रूपमा स्वीकृति लिएर मात्र इच्छुक बचतकर्ताहरूलाई संस्थापक सेयर दिनुपर्ने ।
- (ग) उक्त योजना अन्तर्गत सहभागी भई संस्थापक सेयर खरिद गर्न चाहने बचतकर्ताहरूलाई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३, यस बैंकले जारी गरेका नीतिगत व्यवस्थाहरू तथा अन्य प्रचलित ऐन, कानुनको अधीनमा रही प्रचलित धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, नियम, निर्देशिकाको पालना गरी आवश्यक प्रक्रिया पुरा गरेर मात्र संस्थापक समूहको सेयर खरिद गर्न सक्ने भन्ने व्यहोरा सार्वजनिक जानकारीका लागि प्रकाशित हुने सामग्री सम्बन्धित कम्पनीको आन्तरिक नीति/नियममा समेत स्पष्टसँग उल्लेख हुनु पर्ने ।

११. बीमा योजना सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले निष्केप स्वीकार गर्दाको बखतमा नै खाताहरु बीमा हुने व्यवस्था गर्ने भएमा वीमित खाताका एकै प्रकृतिका निष्केपकर्ताहरूका बीचमा कुनै विभेद नहुने तथा निष्केपकर्तालाई थप व्ययभार नपर्ने गरी यस्तो योजना सञ्चालन गर्न सक्ने छन् । बीमालेख (Insurance Policy) मा उल्लेख गरिने सेवा, शर्त र सुविधाहरूको सम्बन्धमा वीमित निष्केपकर्तालाई निष्केप स्वीकार गर्दा कै बखतमा स्पष्ट जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

१२. निष्केप संकलन तथा व्यवसाय विस्तार गर्ने उद्देश्यले वित्तीय ग्राहकलाई उपहार, चिटा लगायतका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न नपाइने सम्बन्धमा

बैंक तथा वित्तीय संस्थाले निष्केप संकलन तथा व्यवसाय विस्तार गर्ने उद्देश्यले वित्तीय ग्राहकलाई कुनै पनि किसिमको उपहार/चिटा/प्रतियोगिता/पुरस्कार लगायतका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न पाइने छैन ।

१३. निष्केप सुरक्षण गराउने सम्बन्धमा

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो संस्थामा प्राकृतिक व्यक्तिका नाममा बचत तथा मुद्राती खातामा रहेको रु. ५ लाखसम्मको निष्केप “निष्केप तथा कर्जा सुरक्षण कोष” सँग सुरक्षण गराउने आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

साथै, इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो संस्थामा रहेको रु. ५ लाख रुपैयाँसम्मको व्यक्तिगत बचत तथा मुद्राती निक्षेपको रकम र त्यस्ता निक्षेपकर्ताको संख्यात्मक विवरण त्रैमासिक रूपमा त्रयमास समाप्त भएको एक महिनाभित्र निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोषलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

१४. विदेशी लगानीबाट आर्जित लाभांश रकमको निक्षेप खाता खोल्ने सम्बन्धमा

विदेशी लगानीकर्ताले नेपालभित्र लगानी गरी आर्जन गरेका लाभांश रकम सम्बन्धित देशको सरकारी निकाय वा केन्द्रीय बैंकको सहमतीमा बैंक तथा वित्तीय संस्थामा मुद्राती खाता खोली जम्मा गर्न सक्ने र सो निक्षेप तथा निक्षेपबाट आर्जित व्याजको रिपाट्रीयसन (Repatriation) देहायको शर्तमा विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट स्वीकृति लिएर मात्र गर्न पाउने व्यवस्था कायम गरिएको छ :-

शर्तहरू:

- (१) विनिमय दर, व्याजदर, लगायतका कुनै पनि जोखिम सम्बन्धित लगानीकर्ताले नै बहन गर्नु पर्ने ।
- (२) यस्तो मुद्राती निक्षेपको अवधि कम्तीमा १ वर्षको हुनु पर्ने र त्यस्तो निक्षेपको धितोमा कुनै किसिमको कर्जा लिन नपाउने ।
- (३) यस्तो निक्षेप खाता खोल्नु अघि यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्ने ।
- (४) यस्तो निक्षेप तथा व्याजको अर्धवार्षिक विवरण यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागमा पेश गर्नुपर्ने ।

१५. खारेजी र वचाऊ

- (१) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरू खारेज गरिएको छ :-

एकीकृत निर्देशन, २०७९ को वित्तीय स्रोत संकलन सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा. निर्देशन नं. १६/०७९ बाट जारी गरिएको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरू ।

- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. १७/०८०

विपन्न वर्ग तथा तोकिएका क्षेत्रमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले विपन्न वर्ग तथा तोकिएका उत्पादनशील क्षेत्रमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जाहरूको सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो कुल कर्जा सापट (बिल्स खरिद तथा डिस्काउण्टसमेत) को न्यूनतम ५.० प्रतिशत, विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्नु पर्नेछ ।

- प्रष्टीकरण:** यस निर्देशनको प्रयोजनका लागि “विपन्न वर्ग” भन्नाले न्यून आय भएका र खासगरी सामाजिकरूपमा पिछडिएका महिला, जनजाति, दलित वर्ग, फरक ढंगले सक्षम व्यक्तिहरू, सीमान्तकृत समुदाय तथा साना किसान, कालिगढ, मजदुर र भूमिहीन परिवारलाई सम्झनु पर्दछ । विपन्न वर्गको आर्थिक तथा सामाजिक उत्थानको लागि सञ्चालन हुने स्वरोजगारमूलक लघु उद्यमहरू सञ्चालन गर्न यस बैंकद्वारा तोकिएको सीमासम्म प्रवाह हुने लघु कर्जालाई “विपन्न वर्ग कर्जा” अन्तर्गत गणना गर्नु पर्नेछ ।
२. वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त संस्था तथा नयाँ खोलिने वा स्तरोन्नति भई कारोबार सञ्चालन गरेको १ वर्षपछिको त्रैमासिक अवधिमा ६ महिना अधिको कुल बाँकी कर्जा सापटको आधारमा विपन्न वर्गमा अनिवार्यरूपले कर्जा प्रवाह गर्नु पर्नेछ ।
३. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले निम्न अनुसार प्रत्यक्ष रूपमा प्रवाह गरेको कर्जालाई विपन्न वर्गमा प्रवाह भएको कर्जामा गणना गरिनेछ ।

- (क) नवीकरणीय उर्जा प्रविधि अन्तर्गत घरेलु सौर्य विद्युत प्रणाली (Solar Home System), सौर्य चुलो (Solar Cooker), सौर्य ड्रायर (Solar Dryer), सौर्य वाटर पम्प (Solar Pump), बायोग्यांस (Biogas), सुधारिएको पानी घट्ट (Improved Water Mill), सुधारिएको चुलो (Improved Cook Stoves) प्रयोजनमा प्रतिपरिवार दुई लाख रुपैयाँमा नबढ्ने गरी प्रवाह गरेको कर्जा । विगत दुई वर्षदेखि कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका ऋणीको हकमा यस्तो सीमा तीन लाख रुपैया कायम गरिएको ।
- (ख) विपन्न वा न्यून आय भएका व्यक्तिलाई लघुउद्यम वा व्यवसाय सञ्चालन गर्नका लागि स्वीकारयोग्य धितो लिई वा सामूहिक जमानीमा प्रति सदस्य पाँच लाख रुपैयाँमा नबढ्ने गरी उपलब्ध गराएको लघु उद्यम कर्जा । विगत दुई वर्षदेखि कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यको हकमा सात लाख रुपैया सीमा कायम गरिएको ।
- (ग) वैदेशिक रोजगारमा जाने व्यक्तिहरूलाई धितो लिई वा नलिई उपलब्ध गराएको प्रतिव्यक्ति रु. एकलाख पचास हजारसम्मको कर्जा ।
- (घ) नेपाल सरकारको युवा स्वरोजगार तथा रोजगार प्रशिक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत वैदेशिक रोजगारमा जाने कामदारलाई नेपाल सरकारले तोकेको बैंकको समन्वयमा कुनै पनि “क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रदान गरेको वैदेशिक रोजगार कर्जा ।

(ङ) विपन्न वर्ग कर्जा प्राप्त गर्न योग्य व्यक्ति/समुदायले एकल वा सामूहिकरूपमा गलैचाको लागि आवश्यक पर्ने ऊन उत्पादन गर्ने प्रयोजनार्थ भेडापालन गर्न वा गलैचा बुन्ने तान राख्नका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट स्वीकारयोग्य धितो लिई प्रति परिवार रु. ३ लाखमा नबढने गरी (विगत दुई वर्षदेखि विपन्न वर्ग कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेकाको लागि रु. ४ लाख हुने) प्रवाह भएको कर्जा ।

त्यसैगरी, विपन्न वर्ग कर्जा प्राप्त गर्न योग्य सीमान्तीकृत समुदाय तथा साना किसान वा किसान समुदायले मलखाद तथा विउविजन खरिद, सामूहिक रूपमा उत्पादन भण्डारणको लागि शीत भण्डार (Cold Storage) निर्माण, उत्पादनको बजारीकरण, साना सिंचाई कुलो, स्यालो ट्रयुवरेल जडानजस्ता उद्देश्यका लागि पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट स्वीकारयोग्य धितो लिई प्रति परिवार रु. ३ लाखमा नबढने गरी प्रवाह गरिएको कर्जा । साथै, तरकारी खेती, फलफूल, पशु/पंक्षीपालन, मत्स्यपालन, मौरीपालन, जडिबुटी उत्पादन तथा कृषि उपज भण्डारणजस्ता व्यवसायको लागि प्रति परिवार रु. ४ लाख रूपैयाँसम्मको कर्जा, र किसानहरुलाई तरकारी तथा फलफुल भण्डारण प्रमाणको आधारमा प्रदान गरिएको रु. ४ लाख रूपैयाँसम्मको कर्जा ।

(च) ग्रामीण क्षेत्रमा गठित उपभोक्ता समिति वा त्यस्तो क्षेत्रमा कार्यरत विषयगत सहकारी संस्था मार्फत सामुदायिक सिंचाई प्रणालीमा प्रवाह गरेको कर्जा तथा ग्रामीण क्षेत्रमा ट्रायाक्टर, थ्रेसर तथा अन्य कृषि औजार खरिद गर्ने प्रयोजनको लागि प्रवाह भएको कर्जा ।

(छ) माध्यमिक तथा उच्च माध्यमिक तह सरहको प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा अध्ययनको लागि विपन्न परिवारका युवाहरुलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट बिना धितोमा प्रवाह हुने रु. २ लाखसम्मको कर्जा । यसरी प्रवाह हुने कर्जाको निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोषबाट अनिवार्य रूपमा सुरक्षण गर्ने गराउने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(ज) विपन्न घरपरिवारहरुलाई लक्षित गरी नवीकरणीय उर्जा प्रबद्धन गर्ने उद्देश्यले आयोजनाको कुल लागतको ५० प्रतिशत वा सो भन्दा बढी लगानी गर्ने उपभोक्ता समिति, सहकारी, निजी तथा सार्वजनिक निजी साफेदारी स्वामित्वमा आधारित १००० किलोवाट क्षमतासम्मका लघु तथा साना जलविद्युत आयोजना, ५०० किलोवाट पिक क्षमतासम्मका सौर्य मिनि ग्रीड, २०० किलोवाट क्षमतासम्मको ग्यासीफायर प्रविधि, ५०० किलोवाट क्षमतासम्मको वायु तथा सौर्य वायु उर्जा मिश्रित प्रणाली र २०० घनमिटर क्षमतासम्मको संस्थागत वायोरयास प्लाण्ट जस्ता परियोजनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले उपभोक्ता समिति, बचत तथा ऋण सहकारी वाहेका विषयगत सहकारी, निजी तथा सार्वजनिक निजी साफेदारी संस्थालाई प्रदान गर्ने रु. ३ करोडसम्मको कर्जा तथा सापट ।

(झ) साना किसान वर्गले अन्नबाली संरक्षण गर्ने प्रयोजनार्थ सामूहिक स्वामित्वमा कोल्डस्टोरेज स्थापना गर्न चाहेमा सोको लागि प्रवाह हुने प्रति परिवार रु. ५ लाखसम्मको कर्जा ।

(ञ) ग्रामीण क्षेत्रमा कार्यरत विषयगत सहकारी संस्थालाई कृषि सम्बन्धी पोष्ट हार्मेष्ट सेवा उपलब्ध गराउने परियोजना सञ्चालनको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले प्रदान गर्ने रु. १ करोडसम्मको कर्जा तथा सापट ।

(ट) पिछडिएका अल्पसंख्यक जाति, सुकुम्वासी, मुक्त कमैया, हलिया, कम्लरी, वादी समुदाय आदिलाई घर निर्माण गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाले बिना धितो प्रदान गरेको रु. २ लाखसम्मको कर्जा ।

(ठ) बचत तथा ऋणसम्बन्धी कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरु बाहेक अन्य सम्बन्धित विषयगत सहकारी संस्थाले समूह सदस्य मार्फत् सामूहिक खेती तथा पशु/पंक्षीपालन गर्ने प्रयोजनको लागि प्रति सदस्य रु. ५ लाख ननाईने गरी समूह सदस्य संख्याको आधारमा कर्जा सीमा कायम हुने गरी प्रवाह भएको अधिकतम रु. पाँच करोडसम्मको कर्जा ।

यसरी प्रवाह भएको कर्जा दुरुपयोग भएको पाइएमा त्यस्तो कर्जालाई खराव कर्जामा वर्गीकरण गरी १५० प्रतिशत जोखिम भार कायम गर्नु पर्नेछ ।

- (ङ) जलविद्युत परियोजनाले स्थानीय बासिन्दाहरुका लागि छुट्याएको सेयर खरीद गर्न प्रवाहित प्रति परिवार रु. पचास हजार सम्मको कर्जा ।
- (ङ) नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको “सहुलियतपूर्ण कर्जाका लागि व्याज अनुदान सम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि, २०७५” बमोजिमको रु. १० लाखसम्मको व्यवसायिक कृषि तथा पशुपन्धी कर्जा, रु. १५ लाखसम्मको महिला उद्यमशील कर्जा र उक्त कार्यविधिमा उल्लिखित अन्य सहुलियतपूर्ण कर्जाहरु एवम् रु. १५ लाखसम्मको कृषि, उद्यम, हस्तकला तथा सीपमुलक व्यवसाय प्रवर्द्धन कर्जा ।
- (ण) साना तथा लघु व्यवसायहरुलाई चल/अचल सम्पति धितो लिई वा उद्यम/परियोजना धितो लिई प्रवाहित रु. १० लाखसम्मको कर्जा ।
- (त) ऋणी स्वयम् रोजगार हुने उद्देश्यले सवारी साधन खरिद गर्न प्रवाह हुने रु. २५ लाखसम्मको कर्जा ।
- (थ) महिला उद्यमीद्वारा लघु उद्यम तथा स्वरोजगारमूलक व्यवसाय सञ्चालन गर्न परियोजनाको धितोमा प्रवाह हुने रु.२० लाखसम्मको कर्जा । यस्तो व्यवसायको अनिवार्य रूपमा बीमा गर्नु पर्ने छ ।
- (द) वास्तविक कृषि व्यवसायीलाई रु. २० लाखसम्म कृषि व्यवसाय सञ्चालन गर्न परियोजनाको धितोमा प्रवाह हुने कर्जा । यस्तो व्यवसायको अनिवार्य रूपमा बीमा गर्नु पर्नेछ ।
- (ध) इजाजतपत्रप्राप्त वाणिज्य बैंक (“क” वर्ग), विकास बैंक (“ख” वर्ग) र वित्त कम्पनी (“ग” वर्ग) बाट प्रत्यक्ष रूपमा निम्न शर्तको अधीनमा रही अस्पताललाई प्रवाह हुने कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिनेछ ।
- (अ)मुनाफा वितरण नगर्ने कम्पनीको रूपमा त्यस्तो अस्पताल सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको हुनु पर्ने ।
- (आ)सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्थाले यस प्रयोजनका लागि आफ्नो प्राथमिक पुँजी (Core Capital) को बढीमा ५ प्रतिशत सम्मको कर्जा रकम मात्र प्रवाह गर्न सक्ने ।
- (इ)सम्बन्धित अस्पतालले नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायबाट सञ्चालन स्वीकृति प्रदान गरिंदा तोकिएका सम्पूर्ण शर्तहरुको पूर्ण पालना गरेको हुनु पर्ने ।
- (ई)सम्बन्धित अस्पतालले आफ्नो कुल शैथ्या क्षमताको न्यूनतम १० प्रतिशत शैथ्या निःशुल्क रूपमा विपन्न वर्गका जनताहरुलाई उपलब्ध गराउने गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाएको हुनु पर्ने ।
- (उ)माथि खण्ड (अ) देखि (ई) सम्म उल्लिखित शर्तहरु पुरा भएको यकिन गरेर मात्र सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्जा प्रवाह गरेको हुनु पर्ने ।
- (ऊ)उपर्युक्त मापदण्ड पुरा गरेका ग्रामीण क्षेत्रमा संचालित सामुदायिक अस्पताललाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्रत्यक्ष रूपमा प्रवाह हुने रु.१ करोडसम्मको कर्जालाई समेत विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिनेछ ।
४. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट निम्न अनुसार अप्रत्यक्ष रूपमा प्रवाह भएको कर्जालाई विपन्न वर्गमा प्रवाह भएको कर्जामा गणना गरिनेछ ।
- (क) विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्ने शर्तमा यस बैंकबाट “घ” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुलाई संस्थागत क्षमता तथा संस्थागत जमानीमा प्रवाह गरेको आवधिक प्रकृतिको थोक कर्जा ।
- (ख) साना किसान सहकारी संस्था एवम् लघु वित्त कारोबार गर्ने संस्थाहरुलाई थोक कर्जा प्रवाह गर्ने उद्देश्यले स्थापना भएका “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थालाई संस्थागत क्षमता तथा संस्थागत जमानीमा प्रवाह गरिएको आवधिक प्रकृतिको थोक कर्जा ।
- (ग) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाद्वारा जारी ऋणपत्रमा गरेको लगानी रकमलाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गर्न सकिनेछ ।

- (घ) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त वित्तीय संस्थाहरुले "क", "ख" र "ग" वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त बैंक/वित्तीय संस्थाबाट कर्जा लिई वैदेशिक रोजगारमा जाने कामदारलाई प्रवाह गरेको रु. एक लाख पचासहजार सम्मको कर्जा । उपर्युक्त कर्जा सम्बन्धित "क", "ख" र "ग" वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त बैंक/वित्तीय संस्थाको विपन्न वर्ग कर्जा लगानीमा मात्र गणना गरिने छ ।
- (ङ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गर्ने प्रयोजनका लागि उपलब्ध गराएको थोक कर्जा प्राप्त गर्ने संस्थाबाट प्रत्येक ६/६ महिनामा कर्जाको प्रयोग विपन्न वर्गमा नै भए/नभएको सम्बन्धमा विवरण लिनु पर्ने तथा यसरी उपलब्ध गराइएको थोक कर्जा दुरुपयोग भएको पाइएमा दुरुपयोग भएको कर्जा बराबरको रकम विपन्न वर्गमा गणना गरिने छैन ।
- (च) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले "घ" वर्गको वित्तीय संस्थाको संस्थापक सेयरमा गरेको लगानीलाई समेत अप्रत्यक्ष रूपमा विपन्न वर्गमा प्रवाह गरिएको कर्जा सरह गणना गरिने छ ।
५. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट विपन्न वर्ग कर्जा अन्तर्गत लघुवित्त वित्तीय संस्थाले प्राप्त गरेको कर्जा रकम शत प्रतिशत विपन्न वर्गमा अनिवार्य रूपमा कर्जा प्रवाह गर्नु पर्नेछ । सो अनुरूप लगानी नभएमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट लघुवित्त वित्तीय संस्थालाई प्रवाह हुने त्यस्तो कुल थोक कर्जा विपन्न वर्ग कर्जामा गणना हुने छैन ।
६. विपन्न वर्गमा प्रवाह गरिएको कर्जा गणना गर्दा ६ महिना अधिको कुल बाँकी कर्जा सापट (बिल्स खरिद तथा डिस्काउण्ट सहित) को आधारमा प्रत्येक त्रयमासमा अर्थात असोज, पुस , चैत र असार मसान्तमा गरिने छ ।
७. **न्यून लागत आवास (Low Cost Housing) विपन्न वर्गमा गणना गर्ने सम्बन्धमा**
 बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट विपन्न वर्गमा गणना हुन योग्य व्यक्तिका लागि मात्र घरजग्गा खरिद तथा घर निर्माण कर्जाको आवश्यकता पुरा गर्ने उद्देश्यले देहाय अनुसारको शर्तको अधीनमा रही प्रदान भएको कर्जालाई समेत विपन्न वर्गको कर्जामा गणना गरिने छ ।
- (क) सुरक्षित धितो लिई सामुहिक वा व्यक्तिगत आधारमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा प्रदान हुने रु. ७ लाखसम्मको कर्जा ।
- (ख) सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाको आफ्नो कर्जा नीतिमा यसरी विपन्न वर्गलाई घरजग्गा खरिद तथा घर निर्माण कर्जा प्रदान गर्ने सम्बन्धमा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरेको हुनु पर्ने ।
- (ग) यस्तो कर्जा प्रदान गर्दा प्रचलित ऐन, कानुन तथा यस बैंकको नीति निर्देशन बमोजिमको सम्पूर्ण प्रक्रिया पुरा गरेको हुनु पर्ने ।
- (घ) विपन्न वर्ग भन्नाले माथि बुँदा नं. १ मा उल्लिखित परिभाषा अनुसार न्यून आय भएका र खासगरी सामाजिकरूपमा पिछाउँडिएका महिला, जनजाति, दलित वर्ग, फरक ढंगले सक्षम व्यक्तिहरु, सीमान्तकृत समुदाय तथा सानाकिसान, कालिगढ, मजदुर र भूमिहीन परिवारलाई सम्झनु पर्दछ ।
८. **युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष सम्बन्धमा**
- (१) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नु पर्ने ३ प्रतिशत ("क" वर्ग), १.५ प्रतिशत ("ख" वर्ग) र १ प्रतिशत ("ग" वर्ग) रकमको एक तिहाइ रकम नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय, युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष (यसपछि कोष भनीएको) को नाममा आफ्नै संस्थामा खोलिएको खातामा जम्मा गर्नु पर्नेछ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाले उपर्युक्त उल्लिखित रकमभन्दा बढी रकम उक्त खातामा जम्मा गर्न यस व्यवस्थाले बाधा पुगेको मानिने छैन । कोषमा जम्मा भएको रकम सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कोषलाई प्रवाह गरिएको कर्जा मानिनेछ र यसरी जम्मा गरिएको रकमलाई विपन्न वर्गमा गणना गरिने छ ।
- (२) बैंक/वित्तीय संस्थाले उपबुँदा नं. १ अनुसार प्रवाह गरेको कर्जा जुनसुकै अवस्थामा कर्जा/सापटको वर्गीकरण र कर्जा नोक्सानी व्यवस्थाको प्रयोजनको लागि असल कर्जामा समावेश गरिनेछ । यसैगरी बैंकले यस्ता कर्जाको लागि जोखिम भार प्रदान गर्दा Capital Adequacy Framework अन्तर्गत Claims on

Government शीर्षकमा राख्न सक्ने र “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाले यस्ता कर्जामा शुन्य जोखिम भार प्रदान गर्न सक्ने छ ।

- (३) खाता खोल्ने, खाता सञ्चालन गर्ने र कर्जा सम्झौतामा हस्ताक्षर गर्ने अछित्यारी सहितको कागजात लिई “युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष” को नाममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले खाता खोल्नु पर्नेछ ।
 - (४) बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट कोषलाई प्रवाह गरिएको उपबुँदा नं. १ को रकम चुक्ता गर्ने दायित्व कोषको हुनेछ ।
 - (५) कोष र बैंक तथा वित्तीय संस्था विचको सम्झौता अनुसूची १७.१ मा उल्लेख भए बमोजिम गर्नु पर्नेछ । यस प्रयोजनको लागि उक्त सम्झौता बाहेक अन्य कुनै कागजात आवश्यक पर्नेछैन ।
 - (६) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष (सञ्चालन) नियमावली, २०६५ अन्तर्गत युवा तथा साना व्यवसायीहरूलाई परियोजना मात्र धितो लिई दुई लाखसम्मको कर्जा लगानी गरेमा त्यस्तो कर्जालाई विपन्न वर्गमा गणना गरिनेछ । तर, उपबुँदा नं. १ मा उल्लेख भएको जम्मा गर्नुपर्ने रकममा कट्टा गर्न पाइने छैन । यस्तो कर्जा प्रवाह गर्दा देहाय बमोजिमका व्यवस्थाहरु लागू हुने छन् :
 - (क) व्यवसायको उद्देश्य अनुसार कर्जा अवधि बढीमा पाँच वर्षसम्मको हुनेछ र बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नियमानुसार तोकेको किस्तामा बुझाउनु पर्ने गरी सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले किस्ता तोक्नेछ र साँचा व्याज भुक्तानी छुट अवधि (Grace Period) कोषले तोके अनुसार हुनेछ ।
 - (ख) सम्बन्धित व्यक्तिले गर्ने स्वरोजगारमुलक व्यवसायसँग सम्बन्धित चल अचल सम्पत्ति नै सम्पूर्ण साँचा व्याज भुक्तान नहुन्जेलसम्म बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रदान गरेको कर्जाको धितो हुनेछ ।
 - (ग) कर्जा स्वीकृत गर्ने वा नगर्ने सम्पूर्ण अधिकार बैंक तथा वित्तीय संस्थामा नीहित रहनेछ ।
 - (घ) उपरोक्त बमोजिम कर्जाको जोखिम तथा ऋण असुलउपर गर्नु पर्ने दायित्व सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहनेछ ।
 - (७) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले उपबुँदा नं. ६ बमोजिमको कर्जा प्रदान गर्न युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोषबाट वार्षिक ७ प्रतिशत व्याजमा पुनरकर्जा लिन सक्ने छ ।
 - (८) कोषको सञ्चालन युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष (सञ्चालन) नियमावली, २०६५, कर्जा तथा बीमा व्यवस्था सम्बन्धी निर्देशिका, २०६५ र यस बैंकबाट जारी यसै निर्देशनमा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।
 - (९) माथि जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था (“घ” वर्ग बाहेक) ले विपन्न वर्गमा गणना हुने युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने रकम अर्को परिपत्रबाट सूचना जारी नभएसम्म मिति २०६६/११/२६ को परिपत्र अनुसार २०६६ चैतमसान्तदेखि लागू हुने गरी उक्त कोषमा रकम जम्मा गर्नुपर्ने छैन । तर, यसरी युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोषमा तत्काललाई रकम जम्मा गर्नु नपरे तापनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यसै निर्देशनको बुँदा नं. १ अनुसारको दरले विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने रकम पूर्ववत नै लगानी गर्नु पर्नेछ ।
९. विपन्न वर्गमा प्रवाहित कर्जा सम्बन्धी ने.रा. बैंक निर्देशन फाराम नं. ९.५ अनुसारको त्रैमासिक विवरण यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा त्रयमास समाप्त भएको मितिले ७ दिनभित्र पेश गर्नु पर्नेछ ।
१०. सम्बन्धित ईजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले विपन्न वर्गमा प्रवाह गरिने कर्जा सम्बन्धी नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्थालाई आफ्नो कर्जा नीतिमा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

११. अन्य निर्देशनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सामुहिक/व्यक्तिगत/संस्थागत जमानीमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा विपन्न वर्गमा गणना हुने गरी प्रवाह गरिएको कर्जाको लागि अतिरिक्त बिस प्रतिशत थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नु पर्ने छैन ।
१२. विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्ने गरी प्राप्त सापटी रकमलाई लक्षित वर्गमा प्रवाह नगरी सो बापतको रकम व्याज आजन हुने गरी कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थामा जम्मा गर्न पाइने छैन । तर यस व्यवस्थाले “घ” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हकमा कर्जा सीमा (Line of Credit) उपयोग गर्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
१३. माथि उल्लिखित बुँदा (१२) बमोजिमको थोक कर्जा प्रवाह गर्ने संस्थाले उद्देश्य बमोजिम सम्पूर्ण थोक कर्जा रकम प्रवाह गरे/नगरेको विवरण लिई सोको प्रमाणिकरण गरी प्रत्येक आर्थिक वर्षको माघ र साउन मसान्तमा सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागलाई जानकारी दिनु पर्नेछ ।
१४. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जा सम्बन्धी निर्देशन बमोजिमको कर्जा प्रवाह नगरेमा वा कम प्रवाह गरेमा न्यूनतम रूपमा पुरयाउनु पर्ने रकममा हुन आउने नपुग रकममा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८१ बमोजिम सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सो गणना अवधिमा कर्जामा लिने अधिकतम व्याजदरले हुने रकम हर्जाना लगाइने छ । यसरी हर्जाना लगाउँदा त्यस्तो नपुग रकमको त्रैमासिक रूपमा हुन आउने व्याज रकम निर्धारण गरी सोही बराबरको रकम हर्जाना रकम कायम गरिनेछ ।
- तर अन्तिम ऋणदाता सम्बन्धी सुविधा उपयोग गर्ने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हकमा सो कर्जा/सुविधा प्राप्त गरेको मिति देखि विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह नगरेको कारणले सो कर्जाको सीमा नपुगी लाग्ने हर्जानामा उल्लिखित अन्तिम ऋणदाता सुविधा कायम रहेसम्म छुट प्रदान गरिने छ ।
- यस बैंकबाट नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ख. बमोजिम समस्याग्रस्त घोषणा गरिएको वा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०७४ को विनियम ३ को खण्ड (ख) बमोजिमको कारवाहीमा रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई उक्त अवधिभर विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जा प्रवाह नगरेको कारणले लाग्ने हर्जानामा छुट प्रदान गरिने छ ।
१५. तोकिएका क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह सम्बन्धी व्यवस्था

(१) न्यूनतम कर्जा प्रवाह :

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त वाणिज्य बैंकले कुल कर्जा सापटको देहाय बमोजिम तोकिएका क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह गर्नु पर्ने छ :

(क) २०८४ असार मसान्तसम्ममा देहायबमोजिम न्यूनतम १५ प्रतिशत कर्जा कृषि क्षेत्रमा प्रवाह गर्नु पर्नेछ ।

२०८१ असार मसान्त	२०८२ असार मसान्त	२०८३ असार मसान्त	२०८४ असार मसान्त
११ प्रतिशत	१२ प्रतिशत	१३ प्रतिशत	१५ प्रतिशत

(ख) २०८४ असार मसान्तसम्ममा देहायबमोजिम न्यूनतम १० प्रतिशत कर्जा उर्जा क्षेत्रमा प्रवाह गर्नु पर्नेछ ।

२०८१ असार मसान्त	२०८२ असार मसान्त	२०८३ असार मसान्त	२०८४ असार मसान्त
६.५ प्रतिशत	७ प्रतिशत	८ प्रतिशत	१० प्रतिशत

(ग) २०८४ असार मसान्तसम्ममा देहायबमोजिम न्यूनतम १५ प्रतिशत कर्जा लघु, घरेलु, साना एवम् मझौला उच्चमका क्षेत्रमा (रु. १ करोडभन्दा कम रकमका कर्जा तथा प्रत्यक्ष रूपमा प्रवाह भएका विपन्न वर्ग कर्जासमेत) प्रवाह गर्नु पर्नेछ ।

२०८१ असार मसान्त	२०८२ असार मसान्त	२०८३ असार मसान्त	२०८४ असार मसान्त
११ प्रतिशत	१२ प्रतिशत	१३ प्रतिशत	१५ प्रतिशत

बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस्तो कर्जा प्रवाह गर्दा स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरूको स्थापना तथा सञ्चालनमा विशेष प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।

(घ) कृषि क्षेत्रमा तोकिएको न्यूनतम प्रतिशत कर्जा प्रवाह गरेका वाणिज्य बैंकले तोकिएको अन्य क्षेत्रमा तोकिएको प्रतिशत बमोजिम कर्जा लगानी गर्न नसकेमा नपुग प्रतिशत रकम तोकिएका क्षेत्रअन्तर्गतका क्षेत्र मध्ये आफ्नो विशेषज्ञता भएको क्षेत्रमा थप लगानी गरी खण्ड (क), (ख) र (ग) मा तोकिएको कुल प्रतिशतमा गणना गर्न सक्नेछन् ।

(ङ) कृषि, लघु, घरेलु तथा साना उद्यम/व्यवसाय, उर्जा र पर्यटन क्षेत्रमा २०८४ असार मसान्तसम्ममा देहायबमोजिम “ख” वर्गका वित्तीय संस्थाले कुल कर्जा तथा सापटको न्यूनतम २० प्रतिशत र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाले न्यूनतम १५ प्रतिशत कर्जा प्रवाह गर्नु पर्नेछ ।

	“ख” वर्ग	“ग” वर्ग
२०८१ असार मसान्त	१६ प्रतिशत	११ प्रतिशत
२०८२ असार मसान्त	१७ प्रतिशत	१२ प्रतिशत
२०८३ असार मसान्त	१८ प्रतिशत	१३ प्रतिशत
२०८४ असार मसान्त	२० प्रतिशत	१५ प्रतिशत

(२) उपबुँदा (१) अनुसार तोकिएका क्षेत्रमा प्रवाह भएको कर्जा सम्बन्धी व्यवस्थाको न्यूनतम सीमाको अनुपालना यकिन गर्ने प्रयोजनको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले बक्यौता कर्जा (Outstanding Loan) लाई प्रवाहित कर्जाको रूपमा गणना गर्नु पर्नेछ ।

(३) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कृषि तथा उर्जा क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जालाई अर्को वित्तीय संस्था मार्फत व्यवस्थापन गर्न एक आपसमा खरिद/बिक्री गर्न सक्नेछन् । सुरुवातमा कर्जा प्रवाह गर्ने संस्थाले नै ग्राहकसँगको सम्बन्ध व्यवस्थापन (Relationship Management) गर्ने गरी गरिएको खरिद/बिक्रीमा ग्राहकको सहमति आवश्यक पर्ने छैन ।

(४) कृषि ऋणपत्रमा लगानी गरेको रकमलाई कृषि क्षेत्रमा अनिवार्य रूपमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जामा गणना गर्न पाइने छ ।

(५) कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित पब्लिक लिमिटेड कम्पनीहरूले जारी गरेको ऋणपत्रमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले गरेको लगानीलाई कृषि क्षेत्रमा लगानी गर्नुपर्ने गरी तोकिएको सीमामा गणना गर्न पाइने छ ।

(६) उर्जा ऋणपत्रमा लगानी गरेको रकमलाई उर्जा क्षेत्रमा अनिवार्य रूपमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जामा गणना गर्न पाइने छ ।

(७) अनुगमन तथा हर्जाना :

(क) यस व्यवस्था अनुसार तोकिएको अवधिभित्र कर्जा प्रवाह नगरेमा वा कम प्रवाह गरेमा न्यूनतम रूपमा पुऱ्याउनु पर्ने रकममा हुन आउने नपुग रकममा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८१ बमोजिम सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सो गणना अवधिमा कर्जामा लिने अधिकतम ब्याजदरले हुने रकम हर्जाना लगाइनेछ । यसरी हर्जाना लगाउँदा त्यस्तो नपुग रकमको त्रैमासिक रूपमा हुन आउने ब्याज रकम निर्धारण गरी सोही बराबरको रकम हर्जाना कायम गरिनेछ ।

(ख) वाणिज्य बैंकका हकमा खण्ड (क) बमोजिम हर्जाना रकम गणना गर्दा देहायबमोजिम गरिनेछ :

(१) माथि उल्लेख भएबमोजिम कृषि क्षेत्रमा तोकिएको प्रतिशत कर्जा प्रवाह नभएको खण्डमा नपुग रकममा हर्जाना गणना गर्ने ।

- (२) माथि उल्लेख भएबमोजिम उर्जा क्षेत्रमा तोकिएको प्रतिशत कर्जा प्रवाह नभएको खण्डमा नपुग रकममा हर्जाना गणना गर्ने ।
- (३) माथि उल्लेख भएबमोजिम लघु, साना एवम् मझौला उद्यमका क्षेत्रमा तोकिएको प्रतिशत कर्जा प्रवाह नभएको खण्डमा नपुग रकममा हर्जाना गणना गर्ने ।
- (ग) “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाको हकमा खण्ड (क) बमोजिम हर्जाना रकम गणना गर्दा तोकिएको क्षेत्रमा तोकिएको प्रतिशत कर्जा प्रवाह नभएको खण्डमा नपुग रकममा हर्जाना गणना गर्ने ।
- (घ) तोकिएका क्षेत्रमा प्रवाह गरिने कर्जा गणना गर्दा ६ महिना अधिको जम्मा बक्यौता कर्जा तथा सापटको आधारमा २०८१ पुस मसान्तदेखि गणना शुरु गरी त्यसपछिको प्रत्येक त्रयमासमा गणना गर्ने ।

प्रष्टीकरणः

- (१) ‘कृषि क्षेत्र’ भन्नाले औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६ को अनुसूची ४ का उल्लेखित उद्योगका अतिरिक्त मल, कृषि सामाग्री, सिंचाईसँग सम्बन्धित उद्योग समेत हुनेछ ।
- (२) ‘उर्जा क्षेत्र’ भन्नाले जलविद्युत, नवीकरणीय उर्जा सम्बन्धी (यस बैंकबाट जारी ने रा. बैंक निर्देशन फा.नं. ३१ को क्र.सं. ७१ बमोजिमको) क्षेत्र तथा नवीकरणीय उर्जाबाट चल्ने सार्वजनिक सवारी साधन एवम् चार्जिङ स्टेशनलाई समेत जनाउने छ ।
- (३) ‘पर्यटन क्षेत्र’ भन्नाले देहायबमोजिमको क्षेत्रलाई जनाउने छ :
- (क) ट्रेकिङ, ट्राभल एजेन्सी, पर्वतारोहण, रिसोर्ट, च्यापिटिङ, क्याम्पिङ, टुर अप्रेटर, हिलिङ सेन्टर, क्यासिनो, मसाज स्पा आदि,
 - (ख) होटल, पर्यटक आवास, मोटेल, ग्रामीण पर्यटन, होम स्टे, रिजोर्ट तथा रेष्टुराँ, पर्यावरणीय पर्यटन, वन्यजन्तु आरक्ष,
 - (ग) मनोरञ्जन, मनोरञ्जन पार्क, रिक्रिएसन, चलचित्र आदि,
 - (घ) साहसिक पर्यटन : स्किइङ, ग्लाइडिङ, वाटर चाफिटिङ, हट एयर व्यालुनिङ, क्यानोइड, प्यारासेलिङ, घोडचढी, हातीचढी, बन्जी जम्पिङ, हिमाल आरोहण र अवलोकन लगायत,
 - (ङ) गल्फ कोर्स, पोलो, पोनी ट्रेकिङ, पदयात्रा, माउन्टेन फ्लाइट सञ्चालन, केवलकार,
 - (च) साँस्कृतिक, धार्मिक तथा खेलकुद पर्यटन र
 - (छ) काठमाडौं उपत्यका, विराटनगर, जनकपुर, वीरगञ्ज, पोखरा, भैरहवा, नेपालगञ्ज र धनगढीमा सार्वजनिक सहरी यातायात सेवा सञ्चालन गर्ने संगठित संस्थालाई प्रवाहित कर्जा ।
- (४) लघु उद्यम, साना उद्योग, मझौला उद्योग तथा घरेलु उद्योग भन्नाले औद्योगिक व्यवसाय ऐन २०७६ ले परिभाषित लघु उद्यम, साना उद्योग, मझौला उद्योग तथा घरेलु उद्योग सम्झनु पर्दछ ।

१६. खारेजी र वचाऊ

- (१) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरूलाई खारेज गरिएको छ ।
एकीकृत निर्देशन, २०७९ को विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नु पर्ने कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा. निर्देशन नं. १७/०७९ बाट जारी गरिएको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।
- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. १८/०८०

स्तरोन्नति हुने, कार्यक्षेत्र विस्तार वा संकुचन तथा गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी व्यवस्था

बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ बमोजिम तल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त वित्तीय संस्था माथिल्लो वर्गमा परिणत हुनको लागि वा दुई वा दुईभन्दा बढी इजाजतपत्रप्राप्त संस्था एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने वा यसरी गाभिई सकेपछि स्तरोन्नति हुन तथा हालको वर्गमा नै रही कार्यक्षेत्र विस्तार गर्न यस बैंकमा निवेदन दिने “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुको हकमा निम्नानुसारको व्यवस्था कायम गरिएको हुँदा सोही बमोजिम गर्नु/गराउनु हुन नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरिएको छ।

(क) स्तरोन्नति हुने सम्बन्धी व्यवस्था

१. परिभाषा:

यस निर्देशन बमोजिम “स्तरोन्नति” भन्नाले बुँदा नं. (२) बमोजिमको मापदण्ड पुरा गरेका यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त राष्ट्रियस्तरको कार्यक्षेत्र भएका “ग” वा “ख” वर्गका वित्तीय संस्था क्रमशः “ख” वा “क” वर्गको संस्थामा परिणत हुनसक्ने अवस्था सम्भन्नु पर्दछ।

२. स्तरोन्नति हुने सम्बन्धी मापदण्ड:

बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ३८ बमोजिम यस बैंकबाट “ख” वा “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त वित्तीय संस्था स्तरोन्नति हुनको लागि देहायका पूर्वयोग्यता/मापदण्डहरु पुरा भएको वा गरेको हुनु पर्नेछ :-

- (क) संस्थाले सम्बन्धित वर्गको वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त गरेको अवधि ५ वर्ष पुरा गरेको।
- (ख) संस्था पछिल्लो पाँच आर्थिक वर्षमा लगातार रुपमा नाफामा रहेको।
- (ग) संस्था सञ्चित नोक्सानीमा नरहेको।
- (घ) विगत पाँच वर्षको औसत कुल निष्क्रिय कर्जा (Non performing loan) अनुपात ५ प्रतिशत भन्दा तल रहेको।
- (ङ) माथिल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका लागि यस बैंकले तोकेको न्यूनतम चुक्ता पुँजी पुरा भएको।
- (च) संस्थाले यस बैंकद्वारा जारी पुँजी पर्याप्तता, प्रति ग्राहक कर्जा सीमा, कर्जा निक्षेप अनुपात, कर्जा नोक्सानी व्यवस्था र वित्तीय स्रोत परिचालन सम्बन्धी निर्देशनहरु पूर्ण रूपमा पालना गरेको तथा विगत पाँच वर्षदेखि लगातार यस बैंकले तोकेको न्यूनतम पुँजी पर्याप्तता अनुपात कायम गरेको।
- (छ) संस्था वा सञ्चालक समिति/पदाधिकारीलाई यस बैंकबाट सुशासन लगायत खण्ड (च) मा उल्लिखित निर्देशनहरु पालना नगरेको विषयमा कारबाही भएको भए सो कारबाही फुकुवा भएको अवधि ३ वर्ष पुरा भएको।

- (ज) शीघ्र सुधारात्मक कारवाही भएको भए सो कारवाही फुकुवा भएको ३ वर्ष पुरा भएको ।
- (झ) संस्थाले अधिल्लो आर्थिक वर्षसम्मको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका र सो लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा लेखापरीक्षकले कैफियत रहितको राय व्यक्त गरेको ।
- (ञ) राष्ट्रियस्तरको कार्यक्षेत्र भएको “ख” वर्गबाट “क” वर्गमा स्तरोन्नति हुन चाहने संस्थाको अधिल्लो आर्थिक वर्षमा व्यवसायको आकार (निक्षेप तथा कर्जाको कुल योग) न्यूनतम चुक्ता पुँजीको १५ गुणा (हालको वर्गको) र ग्राहक संख्या २५ हजार (निक्षेपकर्ता र ऋणी) भएको ।
- (ट) राष्ट्रियस्तरको कार्यक्षेत्र भएको “ग” वर्गबाट “ख” वर्गमा स्तरोन्नति हुन चाहने संस्थाको अधिल्लो आर्थिक वर्षमा व्यवसायको आकार (निक्षेप तथा कर्जाको कुल योग) न्यूनतम चुक्ता पुँजीको १५ गुणा (हालको वर्गको) र ग्राहक संख्या १० हजार (निक्षेपकर्ता र ऋणी) भएको ।

३. स्तरोन्नतिका लागि निवेदन दिने:

बुँदा नं. २ बमोजिमका मापदण्डहरु पुरा गरेको संस्थाले स्तरोन्नति हुने सैद्धान्तिक सहमतिका लागि देहायका कागजात तथा विवरणसहित यस बैंक समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ : -

- (क) सैद्धान्तिक सहमतिको लागि अनुसूची -१८.१ बमोजिमको ढाँचामा निवेदन ।
- (ख) यस बैंकले तोकेको न्यूनतम चुक्ता पुँजी पुगेको व्यहोरा यस बैंकको सूचीकृत लेखापरीक्षकबाट प्रमाणित भएको विवरण ।
- (ग) स्तरोन्नति हुने सम्बन्धमा सम्बन्धित संस्थाको वार्षिक साधारण सभाले गरेको निर्णयको छविचित्र ।
- (घ) संस्थाको कम्तीमा आगामी ५ वर्षको व्यावसायिक योजना तथा प्रक्षेपण (Business Plan and Projection)
- (ङ) अनुसूची -१८.२ र अनुसूची -१८.३ बमोजिमको ढाँचामा दुई प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर धारण गरेका संस्थापकहरुको व्यक्तिगत विवरण ।
- (च) संस्थापकहरुले सम्बन्धित संस्थाबाट कर्जा नलिएको स्वःघोषणा पत्र ।
- (छ) संस्थापकहरुले अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट ऋण लिई भाखा ननाधेको वा कर्जा सूचना केन्द्र लिए को कालोसूचीमा समावेश नभएको व्यहोरा उल्लेख भएको स्वःघोषणा पत्र ।
- (ज) वर्तमान सेयर पुँजी संरचना र स्वामित्व (संस्थापक समूह र सर्वसाधारण समूह) सम्बन्धी विवरण ।
- (झ) संस्थापकहरुले कुनै एक बैंक तथा वित्तीय संस्थामा चुक्ता पुँजीको बढीमा १५ प्रतिशत र अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा चुक्ता पुँजीको बढीमा १ प्रतिशत भन्दा बढी लगानी नगरेको स्वःघोषणा ।
- (ञ) यस बैंक समक्ष निवेदन दिनदाका बिष्ट संस्थाको कुल कर्जाको ५ प्रतिशत भन्दा कम निष्क्रिय कर्जा रहेको पुष्ट्याई हुने कागजात ।
- (ट) संस्था संस्थापना गर्दा खर्च भएको पूर्व सञ्चालन खर्च पूर्ण रूपमा अपलेखन भएको प्रमाणित हुने कागजात ।
- (ठ) संस्था पछिल्लो ५ वर्षदेखि लगातार मुनाफामा सञ्चालन भैरहेको प्रमाणित हुने लेखापरीक्षण भएको विगत ५ वर्षको वित्तीय विवरण ।
- (ड) संस्थाले New Capital Adequacy Framework पूर्ण रूपमा लागू गर्नसक्ने योजना तथा सञ्चालक समितिको प्रतिबद्धता ।
- (ढ) सेयर खरिद बिक्री कारोबार रोक्का भएको व्यहोराको धितोपत्र विनिमय बजारको पत्र ।

- (ण) पुँजी पर्याप्तता, प्रति ग्राहक कर्जा सीमा, कर्जा निक्षेप अनुपात, कर्जा नोक्सानी व्यवस्था र वित्तीय स्रोत परिचालन सम्बन्धी निर्देशनहरु पूर्ण रूपमा पालना गरेको स्वःघोषणा तथा सो पुष्ट्याई हुने कागजात ।
- (त) विगत ३ वर्षमा शीघ्र सुधारात्मक कार्यवाही नभएको स्वःघोषणा ।
- (थ) लेखापरीक्षण भएको अधिल्लो आर्थिक वर्षको वित्तीय विवरणको आधारमा व्यवसायको आकार (निक्षेप तथा कर्जाको कुल योग) र ग्राहक संख्या (निक्षेपकर्ता र मृणी) यस निर्देशन बमोजिम रहेको पुष्ट्याई हुने कागजात ।

४. सैद्धान्तिक सहमति:

- (१) बुँदा नं.(३) अनुसार स्तरोन्नतिका लागि पेश हुन आएको निवेदनमाथि यस बैंकले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ३८, यसै निर्देशनको बुँदा नं. २ बमोजिमको पूर्वयोग्यता तथा पेश हुन आएका कागजात तथा विवरणहरु मूल्याङ्कन गरी माथिल्लो वर्गको वित्तीय कारोबार गर्ने अनुमति प्रदान गर्ने प्रक्रियागत व्यवस्था अवलम्बन गर्नेछ र माथिल्लो वर्गको वित्तीय कारोबार गर्न चाहने सम्बन्धित वित्तीय संस्थाहरुलाई उल्लिखित व्यहोरा जानकारी गराउनेछ । यसरी जानकारी उपलब्ध गराउदा देहायका शर्तहरु कायम गरी सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गर्न सकिनेछ :-
- (क) माथिल्लो वर्गको वित्तीय कारोबार संचालनको लागि जारी पुँजीको ०.०२ प्रतिशतले हुने रकम यस बैंकको नानो.आ.हि. फुटकर शीर्षकमा जम्मा गरी सक्कल भौचर सहित अनुसूची -१८.४ बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनुपर्ने ।
- (ख) माथिल्लो वर्गको संस्थाले गर्ने कार्य समावेश गरी कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयबाट प्रमाणित संशोधित प्रबन्धपत्र र नियमावलीको प्रतिलिपि पेश गर्नुपर्ने ।
- (ग) संशोधित कर्जा नीति, आर्थिक प्रशासन विनियमावली, कर्मचारी प्रशासन विनियमावली र कर्जा अपलेखन विनियमावली पेश गर्नुपर्ने ।
- (घ) माथिल्लो वर्गको संस्थाको संगठनात्मक संरचना र पदाधिकारीहरुको विवरण पेश गर्नुपर्ने ।
- (ङ) सूचना प्रविधि तथा सफ्टवेयर सम्बन्धी विवरण पेश गर्नुपर्ने ।
- (२) स्तरोन्नतिको लागि निवेदन दिएपछि सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागसँग समन्वय गरी तयार गरिएको विशेष निरीक्षण प्रतिवेदन समेतलाई आधार मानी स्तरोन्नतिका लागि गठित सिफारिस समितिमा आवश्यक छलफल गरी सो समितिको सिफारिसमा मात्र स्वीकृति प्रदान गरिने छ ।
- (३) सैद्धान्तिक सहमति प्रदान भएको मितिले ६ महिनाभित्र माथिल्लो वर्गको वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न आवेदन गरिसक्नु पर्नेछ । तोकिएको समयभित्र आवेदन नगरेमा यस बैंकले प्रदान गरेको सैद्धान्तिक सहमति रह गर्न सकिनेछ ।

५. सैद्धान्तिक सहमति दिन इन्कार गर्न सकिने:

- (१) यस निर्देशनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा उल्लेख गरिएको भए तापनि यस बैंकले देहायको कुनै अवस्थामा स्तरोन्नति हुन चाहने संस्थालाई स्तरोन्नतिको लागि सैद्धान्तिक सहमति दिन इन्कार गर्न सक्नेछ :-
- (क) बैड वा वित्तीय क्षेत्रको विद्यमान अवस्था र सम्भाव्यताको आधारमा माथिल्लो वर्गको वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न थप बैड वा वित्तीय संस्थालाई इजाजतपत्र दिन उपयुक्त नदेखिएमा ।
- (ख) खण्ड (क) को अवस्था हेरी निक्षेपकर्ताको हित संरक्षणको निमित्त माथिल्लो वर्गको वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न इजाजतपत्र दिन उचित नदेखिएमा ।

- (ग) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई माथिल्लो वर्गको वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र दिँदा वित्तीय क्षेत्रमा अस्वस्थ प्रतिस्पर्धाको वातावरण सिर्जना हुने वा कृनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको एकाधिकार वा नियन्त्रित अभ्यास कायम हुनसक्ने सम्भावना देखिएमा ।
- (घ) यस निर्देशनमा तोकिएका शर्त तथा मापदण्डहरु पुरा भएको नदेखिएमा ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै संस्थालाई माथिल्लो वर्गको वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न सैद्धान्तिक सहमति दिन नसकिने अवस्था भएमा यस बैंकले सोको कारण खुलाई निवेदन परेको मितिले १२० दिनभित्र सम्बन्धित संस्थालाई सूचना दिनेछ । सो अवधिभित्र यस बैंकले थप विवरण माग गरेको भए त्यस्तो विवरण प्राप्त भएको मितिले ९० दिनभित्र त्यस्तो सूचना दिनेछ ।

६. स्तरोन्नतिको लागि स्वीकृति प्रदान गर्ने:

- (१) स्तरोन्नति भई माथिल्लो वर्गको कारोबार सञ्चालनको लागि निवेदन प्राप्त भएपछि कागजातहरुको परीक्षण तथा भौतिक पूर्वाधार समेत निरीक्षण गरी स्वीकृति दिन यस बैंक सन्तुष्ट भएमा आवेदन गरेको ३ महिनाभित्र स्वीकृति प्रदान गरिने छ । त्यस्तो स्वीकृतिको लागि यस बैंकले थप कागजात माग गरेको अवस्थामा त्यस्तो कागजात पेश गरेको मितिले स्वीकृति प्रदान गर्ने कार्यावधि गणना हुनेछ ।
- (२) स्तरोन्नति भई माथिल्लो वर्गको कारोबार सञ्चालनको लागि स्वीकृति प्रदान गर्नु अघि सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गर्दा तोकिएका सम्पूर्ण शर्तहरु पुरा गरेको हुनु पर्नेछ ।

(ख) कार्यक्षेत्र विस्तार सम्बन्धी व्यवस्था

१. प्रादेशिक स्तरका “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरुले राष्ट्रियस्तरमा परिणत हुन चाहेमा देहायका शर्तहरु पुरा गरी स्वीकृतिका लागि व्यावसायिक योजना सहित यस बैंकमा निवेदन दिन सक्नेछन् :
- (क) यस बैंकले तोकेको न्यूनतम चुक्ता पुँजी पुरा गरेको ।
 - (ख) नियमित रूपले वार्षिक लेखापरीक्षण गरी साधारण सभा सम्पन्न गरेको ।
 - (ग) बैंक तथा वित्तीय संस्था पछिल्लो ३ वर्ष सञ्चित नोक्सानीमा नरहेको ।
 - (घ) यस बैंकको निर्देशन अनुरूपको पुँजीकोष (Capital Adequacy) पर्याप्त रहेको ।
 - (ङ) यस बैंकको निर्देशन अनुरूप कर्जाको वर्गीकरण गरी सोको लागि पर्याप्त कर्जा नोक्सानी व्यवस्था (Loan Loss Provision) कायम गरेको ।
 - (च) निष्क्रिय कर्जा (NPA) पाँच प्रतिशत ननाघेको ।
 - (छ) प्रादेशिक स्तरमा कारोबार सञ्चालन गरेको ५ वर्ष पुरा भएको ।
 - (ज) New Capital Adequacy Framework 2008 पूर्णरूपमा लागू गर्न सक्ने प्रमाण पेश गरेको ।
 - (झ) नेपाल राष्ट्र बैंकबाट संस्था वा संस्थाका अध्यक्ष, सञ्चालक र कार्यकारी प्रमुख कारबाहीमा परेको भए सो कारबाही फुकुवा भएको अवधि ३ वर्ष पुरा भएको ।
 - (ज) इजाजत दिदा तोकिएका सबै शर्तहरु पुरा गरेको ।
२. राष्ट्रियस्तरमा परिणत हुनका लागि आवेदनसाथ निम्न कागजातहरु संलग्न हुनु पर्नेछ :-
- (क) विद्यमान संस्थापक र सञ्चालकहरुको विवरण ।
 - (ख) वित्तीय संस्थाको आगामी ५ वर्षको प्रक्षेपित वित्तीय अवस्था, व्यावसायिक रणनीति, प्राविधिक तथा व्यवस्थापन पक्ष र बजार संवेदनशीलता विश्लेषण सहितको व्यावसायिक योजना ।

- (ग) वित्तीय कारोबार सञ्चालनका लागि कर्पोरेट कार्यालय/मुख्य शाखा कार्यालय विद्यमान स्थानदेखि अन्य स्थानमा सञ्चालन गर्ने भएमा सो कार्यालयको भौतिक पूर्वाधार, सूचना प्रविधि, बीमा तथा सुरक्षा व्यवस्था, घरभाडा करारनामा, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत लगायत मुख्य कर्मचारीहरुको योग्यता अनुभव सम्बन्धी कागजात ।
- (घ) राष्ट्रियस्तरमा परिणत भएपश्चात कायम हुने कार्यक्षेत्रलाई समेटेर तयार गरिएको कर्जा नीति, लगानी नीति, निक्षेप परिचालन नीति, वासलात बाहिरका कारोबार सञ्चालन नीति, आन्तरिक लेखापरीक्षण नीति, गैर बैकिङ सम्पत्ति व्यवस्थापन नीति, सम्पत्ति दायित्व व्यवस्थापन नीति, सूचना प्रविधि नीति र आफ्नो ग्राहक पहिचान नीति ।
- (ङ) राष्ट्रियस्तरमा परिणत हुने सम्बन्धमा साधारण सभाले गरेको निर्णयको प्रतिलिपि ।
३. राष्ट्रियस्तरमा परिणत हुने सम्बन्धमा संस्थाका सञ्चालक समितिसँग अन्तर्किया गरी कागजात पुरा भएको मितिले ६० दिनभित्र सो सम्बन्धी प्रक्रियाको टुंगो लगाइनेछ ।

(ग) गाभ्ने/गाभिने (Merger) तथा प्राप्ति (Acquisition) सम्बन्धी व्यवस्था

१. बैक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ का दफा ७० बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्था एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने/प्राप्ति भई सोही ऐनको दफा ३८ बमोजिम स्तरोन्ततिका लागि यस बैकमा निवेदन पेश हुन आएमा सर्वप्रथम गाभ्ने/गाभिने/प्राप्ति सम्बन्धी प्रक्रिया अवलम्बन गर्नु पर्नेछ र सो को टुंगो लागेपछि स्तरोन्ततिको कारबाही अधि बढाइनेछ । यसरी गाभ्ने/गाभिने/प्राप्ति भई स्तरोन्ततिका लागि पेश हुन आएको निवेदनलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
२. उपबुँदा (१) बमोजिम यस बैकमा निवेदन दिंदा संस्थाले कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालय, नेपाल धितोपत्र बोर्ड र धितोपत्र विनिमय बजारलाई समेत सोको जानकारी अनिवार्य रूपमा दिनु पर्नेछ ।
३. प्रादेशिक स्तरका वित्तीयसंस्थाहरु एक आपसमा गाभिई वा प्राप्ति गरी राष्ट्रियस्तरमा परिणत हुन चाहेमा गाभिएर/प्राप्ति गरी बन्ने संस्थाको चुक्ता पूँजी तथा पूँजीकोष यस बैकले तोकेबमोजिम हुने गरी अन्य व्यवस्थामा छुट प्रदान गरी विशेष प्राथमिकता दिन सकिनेछ ।
४. देहायको कुनै वा सबै अवस्था पुरा नगर्ने इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई अन्य कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थासंग गाभिन वा प्राप्तिमा जान नेपाल राष्ट्र बैडले निर्देशन दिन सक्नेछ :-
 - (क) नेपाल राष्ट्र बैडले तोकेको अवधिभित्र तोकेबमोजिमको पूँजी नपुऱ्याएको,
 - (ख) विगत पाँच वर्षदेखि लगातार नोक्सानीमा रहेको,
 - (ग) नेपाल राष्ट्र बैडले दिएको निर्देशन पटक पटक उल्लंघन गरी कारबाहीमा परेको,
 - (घ) नेपाल राष्ट्र बैडले तोकेबमोजिम जोखिम व्यहोर्ने कोष कायम गर्न नसकेको ।
५. एउटै व्यक्ति/समूहद्वारा प्रवर्द्धन भएका तथा एकाघर परिवार एवम् व्यवसायिक समूहको प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष स्वामित्व/नियन्त्रणमा रहेका संस्थाहरु र व्यवसायिक सम्बन्ध स्थापित भएका वाणिज्य बैकहरुलाई एक आपसमा गाभ्न/गाभिन निर्देशन दिइने छ ।
६. गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ती गर्ने सम्बन्धमा यस बैकबाट सेद्वान्तिक सहमति दिइसकिएको अवस्थामा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको पद रिक्त भएको तीन महिनाभित्र अनिवार्य रूपमा पदपूर्ति गरिसक्नु पर्ने व्यवस्थामा छुट प्रदान गर्न सकिनेछ ।
७. वाणिज्य बैकहरु एक आपसमा गाभ्ने, गाभिने तथा प्राप्ति प्रक्रियामा सहभागी भई २०७९ पुस मसान्तभित्र एकीकृत कारोबार संचालन गरेमा विद्यमान व्यवस्थाको अतिरिक्त देहाय बमोजिमका थप सुविधा तथा छुट एकीकृत कारोबार गरेको मितिले १ वर्षसम्म प्रदान गरिनेछ :
 - (क) तोकिएका क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह गर्ने अवधि एक वर्ष थप गरिने ।

- (ख) एकीकृत कारोबार गरेको एक वर्षसम्म अनिवार्य नगद मौज्दातको सीमामा ०.५ प्रतिशत बिन्दुले छुट प्रदान गरिने ।
- (ग) एकीकृत कारोबार गरेको एक वर्षसम्म वैधानिक तरलता अनुपातमा १ प्रतिशत बिन्दुले छुट प्रदान गरिने ।
- (घ) यस बैंकबाट तोकिएको प्रति संस्था निक्षेप संकलन सीमामा ५ प्रतिशत बिन्दुले थप गरिने ।
- (ङ) संचालक समितिका सदस्य र उच्च पदस्थ कर्मचारी पदबाट हटेको कमितमा ६ महिना व्यतित नभई यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त अन्य संस्थामा आवद्ध हुन नपाउने विद्यमान प्रावधानमा छुट प्रदान गरिने ।
- (च) यस बैंकको निर्देशन बमोजिम कायम गर्नु पर्ने कर्जा र निक्षेपको व्याजदर अन्तरमा १ प्रतिशत बिन्दुले छुट दिइने ।
- (छ) एकीकृत कारोबार थालनी गर्दा कर्जा निक्षेप अनुपातले सीमा नाघेमा सो नियमित गर्न एक वर्षको समय प्रदान गरिने ।
- (ज) एकीकृत कारोबार संचालनको क्रममा १ कि.मि. भित्रका शाखा कार्यालयहरु मध्ये कुनै एक शाखा कायम राखी अन्य शाखा गाभ्न वा बन्द गर्न यस बैंकको स्वीकृति आवश्यक नपर्ने ।
- (झ) वाणिज्य बैंकको ०.१० प्रतिशत वा सोभन्दा कम शेयर धारण गरेका संस्थापक समूहको शेयर धनीहरुले यस्तो शेयर बिक्री गर्दा फिट एण्ड प्रपर टेस्ट अनिवार्य नहुने ।
- (ञ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको गाभ्ने/गाभिने कार्यलाई थप प्रोत्साहन गर्न मर्जर/प्राप्ति पश्चात संस्थापक र सर्वसाधारण शेयर धारण गर्ने शेयरधनीले रोजेको एक समूहबाट मात्र सञ्चालकमा उम्मेदवारी दिन पाइने ।
- (ट) प्रदेशस्तरमा सञ्चालित विकास बैंक एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ति प्रक्रियामा संलग्न भई एकीकृत कारोबार संचालन गरेमा काठमाडौं स्थापना कर्पोरेट कार्यालय स्थापना गर्न र प्रदेश राजधानी तथा काठमाडौंमा सम्पर्क कार्यालय खोल्न स्वीकृति प्रदान गरिने ।
८. यस बैंकबाट समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका विकास बैंक र वित्त कम्पनीलाई इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्राप्ति गरेमा बुँदा नं.७ बमोजिमका सुविधा तथा छुट दिइनेछ ।
९. वाणिज्य बैंकहरु एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ति प्रक्रियामा संलग्न भई २०७९ पुस मसान्तभित्र एकीकृत कारोबार सञ्चालन गरेमा काठमाडौं उपत्यका बाहेकका महानगरपालिका र उपमहानगरपालिकामा एकीकृत कारोबार गरेको मितिले १ वर्षसम्म शाखा कार्यालय खोल्न यस बैंकको स्वीकृति लिनु पर्ने छैन ।
१०. वाणिज्य बैंकहरु एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ति प्रक्रियामा संलग्न भई २०७९ पुस मसान्तभित्र एकीकृत कारोबार सञ्चालन गरेमा काठमाडौं उपत्यका बाहिर तीन वटा शाखा खोली सञ्चालनमा त्याए पश्चात एकीकृत कारोबार गरेको मितिले १ वर्षसम्म काठमाडौं उपत्यकामा एक शाखा खोल्न यस बैंकको स्वीकृति लिनु पर्ने छैन ।
११. २०७९ पुस मसान्त भित्र गाभ्ने/गाभिने तथा प्राप्ति प्रक्रिया सम्पन्न गरी एकीकृत कारोबार गर्ने गरी दुई वा दुईभन्दा बढी वाणिज्य बैंकहरु एकापसमा गाभ्ने/गाभिने तथा प्राप्ति प्रक्रियामा सहभागी भएमा एक पटकका लागि ६५ वर्ष उमेर नाघेको व्यक्ति बैंक तथा वित्तीय संस्थाको प्रमुख कार्यकारी अधिकृतमा नियुक्त/पुनः नियुक्त हुन बाधा पर्ने छैन ।
१२. वाणिज्य बैंकहरु एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ति प्रक्रियामा संलग्न भई २०७९ पुस मसान्तभित्र एकीकृत कारोबार सञ्चालन गरेमा यस बैंकबाट तोकिएको कुल निक्षेपमा सरकारी संस्था एवम् संस्थानहरु,

पब्लिक लिमिटेड कम्पनीहरु, बचत तथा ऋण सहकारी संस्था तथा त्यस्ता संस्था एवम् संस्थान मातहत संचालित कोषहरुको अंश १० प्रतिशत बिन्दुले थप गरिनेछ ।

१३. वाणिज्य बैंकहरु एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ति प्रक्रियामा संलग्न भई २०७९ पुस मसान्तभित्र एकीकृत कारोबार सञ्चालन गरेमा यस बैंकबाट तोकिएको न्यूनतम २५ प्रतिशत बराबर ऋणपत्र जारी गर्नु पर्ने समयावधि एकीकृत कारोबार गरेको मितिले १ वर्षसम्म थप गरिनेछ ।

१४. एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ति प्रक्रियामा संलग्न भई २०७९ असार मसान्तभित्र एकीकृत कारोबार सञ्चालन गर्ने संस्थाको हकमा एकभन्दा बढी प्रदेशमा समेत शाखा कार्यालय खोली सञ्चालनमा रहेका वित्तीय संस्थाहरुले २०७७ असारभित्र उक्त शाखा विक्री, बन्द वा स्थानान्तरण गरी आफ्नो सम्पूर्ण कार्यक्षेत्र एउटै प्रदेशभित्र सीमित गरी सक्नु पर्ने व्यवस्थाको समयावधि २०८० असारमसान्त कायम गरिएको छ ।

१५. वाणिज्य बैंकहरु एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने तथा प्राप्ति प्रक्रियामा सहभागी भई २०७९ पुस मसान्तभित्र एकीकृत कारोबार सञ्चालन गर्न नसकेको अवस्थामा २०८० असार मसान्तभित्र एकीकृत कारोबार सञ्चालन गरेमा एकीकृत कारोबार सञ्चालन गरेको मितिबाट देहायबमोजिमका सुविधा तथा छुट प्रदान गरिनेछः

(क) तोकिएका क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह गर्ने अवधि एक वर्ष थप गरिने ।

(ख) सञ्चालक समितिका सदस्य र उच्च पदस्थ कर्मचारी पदबाट हटेको कम्तिमा ६ महिना व्यतीत नभई यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त अन्य संस्थामा आबद्ध हुन नपाउने विद्यमान प्रावधानमा छुट प्रदान गरिने ।

(ग) एकीकृत कारोबार सञ्चालन गरेको मितिमा कर्जा निक्षेप अनुपातले सीमा नाघेको अवस्थामा सो नियमित गर्न ६ महिनाको समय प्रदान गरिने ।

(घ) गाभ्ने/गाभिने तथा प्राप्तिमा संलग्न संस्थामा साविकमा कायम रहेको भिन्न व्याजदरका कारण एकीकृत कारोबार गर्दाका बखत व्याजदर अन्तर यस बैंकले तोकेको सीमाभन्दा बढी भएमा व्याजदर अन्तरलाई तोकिएको सीमाभित्र ल्याउन एक वर्षको समय प्रदान गरिने ।

(ङ) यस बैंकबाट तोकिएको प्रति संस्था निक्षेप संकलन सीमामा एक वर्षसम्म ५ प्रतिशत बिन्दुले थप गरिने ।

(च) एकीकृत कारोबार सञ्चालनको क्रममा एक किलोमिटरको दूरीमा सञ्चालनमा रहेका शाखा कार्यालयहरु मध्ये कुनै एक शाखा कायम राखी सोही दूरी भित्रका अन्य शाखा गाभ्न वा बन्द गर्न एक वर्षसम्म यस बैंकको स्वीकृति आवश्यक नपर्ने ।

१६. खारेजी र वचाऊ

- (१) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७९ को गाभ्ने/गाभिने र स्तरोन्तति हुने सम्बन्धमा इ.प्रा. निर्देशन नं. १८/०७९ तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु खारेज गरिएको छ ।
- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक

केन्द्रीय कार्यालय

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. १९/०८०

सम्पति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सम्पति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी लगायत सम्बद्ध कसुरसँग सम्बन्धित वित्तीय अपराध निवारण गर्ने सम्बन्धमा सम्पति शुद्धीकरण (मनि लाउन्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ (यसपछि यस निर्देशनमा “ऐन” भनिएको) र सम्पति शुद्धीकरण (मनि लाउन्डरिङ) निवारण नियमावली, २०७३ (यसपछि यस निर्देशनमा “नियमावली” भनिएको) मा तोकिएका व्यवस्थाहरूका अतिरिक्त थप व्यवस्थाहरू गर्न जरुरी देखिएको हुँदा सोही ऐनको दफा ७ प. र नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरेको छ । विषय वा प्रसंगले आवश्यक भएकोमा बाहेक ऐन र नियमावलीमा गरिएका व्यवस्थाहरू यस निर्देशनमा उल्लेख गरिएको छैन ।

१. नीति तथा कार्यविधि सम्बन्धमा :

ऐनको दफा ७ त. को उपदफा (१) बमोजिम नीति तथा कार्यविधि बनाई लागू गर्दा सोही दफाको उपदफा (२) मा तोकिएका व्यवस्थाहरूका अतिरिक्त देहाय बमोजिमका व्यवस्थाहरूलाई समेत समावेश गर्नु पर्नेछ :

- (क) आन्तरिक जिम्मेवारी तथा कार्य विभाजन,
- (ख) जोखिम मूल्याङ्कन प्रणालीको आधार तथा पद्धति,
- (ग) जोखिममा आधारित ग्राहक पहिचान, अद्यावधिक तथा अनुगमन पद्धति,
- (घ) अस्वभाविक तथा शंकास्पद कारोवारको पहिचान पद्धति,
- (ङ) ऐनको परिच्छेद छ, ख. र सम्पति शुद्धीकरण (मनि लाउन्डरिङ) निवारण (सूचिकृत व्यक्ति, समूह वा संगठनको सम्पति वा कोष रोक्का) नियमावली, २०७० बमोजिम गर्नुपर्ने कार्यहरू सम्पन्न गर्ने पद्धति,

२. ग्राहक पहिचान तथा सम्पुष्टि सम्बन्धमा :

(१) ग्राहकको पहिचान तथा सोको सम्पुष्टि गर्दा ऐनको दफा ७ क. र नियमावलीको नियम ४ तथा ५ बमोजिम गर्नु पर्नेछ । ग्राहक पहिचान तथा सम्पुष्टि सम्बन्धी नीति तथा कार्यविधि बनाई ग्राहकको पहिचान, भौगोलिक स्थान(Geolocation) तथा सोको सम्पुष्टि हुने सुनिश्चितताका आधारमा विद्युतीय माध्यमबाट समेत खाता खोल्न वा व्यावसायिक सम्बन्ध स्थापित गर्न सकिनेछ । यस्तो कार्यविधिले विद्युतीय माध्यमबाट प्राप्त गर्न सकिने आवश्यक कागजात तथा विवरणहरूको सूची, सही कागजात तथा विवरणहरू प्राप्त गर्न भरपर्दो विद्युतीय माध्यम र नियमित रूपमा सम्पुष्टि गरिने विधि समेत तय गरेको हुनुपर्नेछ । विद्युतीय माध्यमबाट गरिने कारोवारमा हुनसक्ने जोखिम एवं दुरुपयोगबाट सुरक्षित रहन बैंक वा वित्तीय संस्थाले पर्याप्त उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्नेछ ।

साथै, नेपाल सरकारले सामाजिक सुरक्षा लगायतका सरकारी भुक्तानी दिनुपर्ने अवस्थामा सम्बन्धित सरकारी निकायले उपलब्ध गराएको विवरणका आधारमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले खाता खोल्नु पर्नेछ । त्यस्तो खाताबाट रकम भिक्नु अघि यस निर्देशन बमोजिम ग्राहक पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्नुपर्नेछ ।

(२) ग्राहक पहिचान गर्दा कानुनी व्यक्ति वा प्रबन्धको तहगत संरचना वा स्वामित्व रहेको देखिएमा प्रत्येक तहको र त्यस्तो व्यक्ति वा प्रबन्ध उपर नियन्त्रण गर्ने व्यक्ति अर्कै रहेको देखिएमा त्यस्ता व्यक्तिका अतिरिक्त नियमावलीको नियम ६ को उपनियम २ को बुँदा (क) बमोजिमको प्राकृतिक व्यक्तिको समेत पहिचान गर्नु पर्नेछ ।

- (३) नियमावलीको नियम ३ बमोजिम व्यवसायिक सम्बन्ध नभएको वा खाता नभएको ग्राहकबाट रु. १ लाख वा सो बराबरको विदेशी मुद्रा भन्दा बढीको आकस्मिक कारोबार भएमा निज ग्राहकको पहिचान हुन सक्ने विवरण र कागजात लिनु पर्नेछ ।
- (४) कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको कारोबारमा परिवार वाहेक अन्य कुनै व्यक्ति वास्तविक धनीको रूपमा रहेको शंका लागेमा सोको समेत पहिचान गर्नु पर्नेछ ।
- (५) कुनै पनि बैंक खातामा सम्बन्धित खाता सञ्चालक वाहेक अन्य कुनै व्यक्तिले रु.१ लाख भन्दा बढी रकम नगदै जम्मा गर्न आएमा रकम जम्मा गर्ने व्यक्तिको पहिचान खुल्ने कागजात लिई नगद जम्मा गर्नुको प्रयोजन समेत खुलाउनु पर्नेछ ।
- (६) ग्राहकको खाता खोल्ने सिलसिलामा सूचक संस्थाले सम्बन्धित ग्राहकमा निहित जोखिमको आधारमा देहाय बमोजिमका व्यक्तिहरूको ल्याचे सहिष्णुप वा Bio-Metric लिनु पर्नेछ :
- (क) प्राकृतिक व्यक्तिको हकमा खातावाला र खाता सञ्चालक व्यक्ति अन्य रहेकोमा निजको समेत । तर, नावालकको हकमा खाता सञ्चालकको मात्र लिन बाधा पर्ने छैन ।
 - (ख) कानुनी व्यक्ति वा प्रवन्धको हकमा खाता सञ्चालक ।
- (७) नेपाल सरकार वा नेपाल सरकार अन्तर्गतका कार्यालय वा निकायहरू, विशेष ऐन अन्तर्गत स्थापित निकाय, नेपाल सरकारको स्वामित्वमा रहेका संगठित संस्था, नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू, नेपाल बीमा प्राधिकरणबाट स्वीकृति लिई सर्वसाधारणमा सेयर जारी गरिसकेका बीमा कम्पनीहरू, संयुक्त राष्ट्र संघ वा सो अन्तर्गतका कार्यालय तथा विशिष्टिकृत निकाय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरू र विदेशी राजदूतावासहरूको हकमा ग्राहक पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्दा खाता सञ्चालकहरूको मात्र व्यक्तिगत विवरण लिन सकिनेछ । साथै, नेपाल सरकारको कुनै कार्यालयको तर्फ बाट स्थायी कर्मचारीले खाता संचालन गर्नु पर्दा कार्यालय परिचयपत्रको आधारमा संचालन गर्न सकिनेछ ।
- (८) ग्राहक पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्दा यस निर्देशनको अनुसूची १९.१ मा तोकिएका कागजात तथा विवरणहरू लिनु पर्नेछ । साथै, ऐन, नियमावली तथा यस निर्देशन बमोजिम ग्राहक पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्दा सम्बन्धित ग्राहकमा निहित जोखिमको आधारमा थप कागजात तथा विवरणहरू लिन आवश्यक देखिएमा सो समेत लिनु पर्नेछ ।
- (९) स्थानीय उपभोक्ता समितिको खाता खोल्ने सन्दर्भमा सम्बन्धित सरकारी निकायमा दर्ता भएको वा स्थानीय तहको सिफारिस भई आएमा समितिका पदाधिकारीहरू र खाता संचालकहरूको आवश्यक विवरण लिई उक्त खातामा हुने कारोबार प्रति खातावाला संचालकहरू स्वयं जिम्मेवार रहने गरी खाता खोल्न वा संचालन गर्न सकिनेछ । उपभोक्ता समितिको खाता खोल्ने सम्बन्धमा अनुसूची १९.१ (ड) बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।
- (१०) नेपाल राष्ट्र बैंक वा अन्य निकायहरूले खाता रोक्का/फुकुवा गरेका व्यक्तिहरूको अद्यावधिक सूची तयार गरी यस्तो सूचीलाई ग्राहक पट्टिको आधारको रूपमा लिनु पर्नेछ ।

३. सूचिकृत व्यक्ति पहिचान सम्बन्धमा :

ऐनको परिच्छेद ६ ख. अन्तर्गतको दफा २९ ड. को उपदफा (१) र (३) बमोजिम प्रकाशित सूची नियमित रूपमा हेर्नु पर्नेछ र सो सूचिकृत व्यक्ति, समूह वा संगठन आफ्नो ग्राहक भए नभएको यकीन गरी आदेशानुसारको कार्य गर्नु पर्नेछ ।

४. उच्च पदस्थ व्यक्ति पहिचान सम्बन्धमा :

(१) ऐनको दफा ७ ख. बमोजिम उच्च पदस्थ व्यक्तिको विशेष पहिचान वा यकिन गर्ने प्रयोजनका लागि देहाय बमोजिमका संयन्त्रहरूको समेत स्थापना गर्नु पर्नेछ ।

- (क) ग्राहकको खाता खोल्दा, ग्राहकसँग कारोबार गर्दा र ग्राहकको विवरण नियमित रूपले अद्यावधिक गर्दा उच्च पदस्थ व्यक्ति पहिचान हुने संयन्त्र ,
 (ख) उच्च पदस्थ व्यक्ति थपघट भएको अवस्थामा तत्काल पहिचान हुने संयन्त्र,
 (ग) उच्च पदस्थ व्यक्तिको परिवार तथा सम्बद्ध व्यक्ति पहिचान हुने संयन्त्र,
 (घ) उच्च पदस्थ व्यक्तिको परिदिय हैसियत र संलग्नता बमोजिमको जोखिम पहिचान हुने संयन्त्र,
- (२) उच्च पदस्थ व्यक्तिको पहिचान गर्दा देहाय बमोजिमको प्रक्रियाहरु अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-
- (क) ग्राहकवाट सूचना लिने वा स्वघोषणा गर्न लगाउने ।
 (ख) सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध सूचना ग्रहण गर्ने,
 (ग) सामाजिक सञ्जालमा उपलब्ध सूचनाहरुको विश्लेषण गर्ने र
 (घ) व्यवसायिक रूपमा उपलब्ध तथ्याङ्क (Data Base) लिने ।
 (ड) प्रचलित कानून बमोजिम कुनै निकायमा राखिएको यससम्बन्धी अभिलेखबाट सूचना लिने ।
 (च) नेपाल सरकार वा तोकिएका संस्था/निकायहरुबाट कम्तिमा पनि वार्षिक रूपमा सूची माग गरी उच्च पदस्थ व्यक्तिको सूची तयार गर्ने ।
- (३) उच्च पदस्थ व्यक्तिको अभिलेख नीज पदवाट अवकाश वा मुक्त भएको मितिले ५ वर्षसम्म कायम राख्नु पर्नेछ ।
- (४) उच्च पदस्थ व्यक्तिका परिवार वा नजिकको सम्बन्ध भएका व्यक्तिहरुको सूचना तथा जानकारी बैक तथा वित्तीय संस्थाले जोखिमको आधारमा वा आवश्यकता अनुसार लिन सक्नेछन् ।

५. वास्तविक धनी पहिचान सम्बन्धमा :

- (१) ऐनको दफा ७ ग. तथा नियमावलीको नियम ६ बमोजिम वास्तविक धनीको पहिचान गर्न देहाय बमोजिमका संयन्त्रहरुको स्थापना गर्नु पर्नेछ ।
 (क) वास्तविक धनी पहिचान गर्ने संयन्त्र,
 (ख) वास्तविक धनी र नीजसँग सम्बद्ध कारोबारको सुक्ष्म अनुगमन गर्ने संयन्त्र र
 (ग) वास्तविक धनी र नीजसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण कारोबारहरुको एकीकृत रूपमा अनुगमन गर्ने संयन्त्र ।
- (२) वास्तविक धनी पहिचान गर्दा देहाय बमोजिमको प्रक्रियाहरु अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-
- (क) ग्राहकबाट सूचना लिने वा स्व-घोषणा गर्न लगाउने,
 (ख) सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध सूचना ग्रहण गर्ने,
 (ग) सामाजिक सञ्जालमा उपलब्ध सूचनाहरुको विश्लेषण गर्ने,
 (घ) प्रचलित कानून बमोजिम राखिएको अभिलेखबाट सूचना लिने र
 (ड) व्यवसायिक रूपमा उपलब्ध तथ्याङ्क (Data Base) लिने ।
 (च) नेपाल सरकारका सम्बन्धित निकाय वा संस्था वा अन्य निकायहरुबाट सुचना माग गर्ने ।
- (३) वास्तविक धनी सम्बन्धी अभिलेख व्यवसायिक सम्बन्ध वा कारोबार समाप्त भएको मितिले ५ वर्षसम्म कायम राख्नु पर्नेछ ।

६. बृहत् ग्राहक पहिचान सम्बन्धमा :

- (१) ऐनको दफा ७ ड. को उपदफा (१) मा उल्लेख भएका ग्राहकहरुका अतिरिक्त देहाय बमोजिमका ग्राहकहरुसँग व्यवसायिक सम्बन्ध स्थापना वा कारोबार गर्दा समेत बृहत् ग्राहक पहिचान पद्धती अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।
 (क) विद्युतीय माध्यमबाट हुने कारोबार अन्तर्गत प्रणालीगत रूपमा महत्वपूर्ण र अस्वभाविक रूपमा शंकास्पद तवरवाट कारोबार गर्ने ग्राहक ।
 (ख) उच्च नेटवर्थ भएका ग्राहक, (यस प्रयोजनका लागि उच्च नेटवर्थ जनाउने सीमा वा चरहरु (Variables), ग्राहक पहिचान विवरण र शंकास्पद कारोबार सम्बन्धी सुचकहरु (Red flag indicators) बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुले आफै निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।)

- (ग) सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी अपराधमा संलग्न हुन सक्ने आधार देखिएका ग्राहक,
- (घ) भ्रष्टाचार, करछली लगायत अन्य अपराधिक कार्यका आधारमा उच्च जोखिममा रहेका मुलुकका ग्राहक वा हाल बसोबास वा पेशा वा व्यवसाय गरिरहेको स्थान आदिको आधारमा जोखिममा रहेका ग्राहक ।
- (यस प्रयोजनका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्था, देश, FATF को “High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action”, “Jurisdictions under Increased Monitoring” मा सूचीकृत मुलुक र UN Sanction List बाट प्राप्त जानकारीको आधारमा सम्बन्धित मुलुकहरूको सूची तयार गरी नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।)
- (ड) नगदको बढी प्रयोग हुने व्यवसायमा संलग्न ग्राहक वा नयाँ वित्तीय प्रविधि वा उपकरण मार्फत कारोबार गर्ने ग्राहक ।
- (च) प्रचलित कानून बमोजिम नैतिक पतन हुने कसूरजन्य कार्यमा संलग्न भई अदालतबाट कसूरदार ठहरिएको ग्राहक ।
- (२) उपबुँदा नं. १ बमोजिमका ग्राहकहरूसँग व्यवसायिक सम्बन्ध स्थापना गर्दा वा कारोबार गर्दा नियमावलीको नियम द मा उल्लेखित उपायहरुका अतिरिक्त देहायका थप उपायहरु अवलम्बन गरी बृहत् ग्राहक पहिचान पद्धति (Enhanced Customer Due Diligence, ECDD) अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।
- क) कारोबारको स्रोत पहिचान वा सम्पुष्टि गर्ने ।
- (ख) कारोबारको उद्देश्यको जानकारी वा सोको प्रमाण लिने ।
- (ग) कारोबारको अनुगमन गर्ने प्रयोजनका लागि सीमा निर्धारण गर्ने वा अन्य कुनै उपाय अवलम्बन गर्ने ।
- (घ) अन्तर्राष्ट्रिय प्रचलन अनुसार ECDD गर्ने संयन्त्रको विकास गरी सो मार्फत सूचना लिने ।

७. सरलीकृत ग्राहक पहिचान सम्बन्धमा :

संस्थाले ऐनको दफा ७ च. र नियमावलीको नियम ९ बमोजिम सरलीकृत ग्राहक पहिचानको प्रक्रिया अवलम्बन गर्न सक्नेछन् । यसरी सरलीकृत ग्राहक पहिचान तथा सो को सम्पुष्टि गर्दा देहाय बमोजिमका मापदण्ड/प्रक्रियाहरु अपनाउनु पर्नेछ ।

- (१) सरलीकृत ग्राहक पहिचानका लागि उपयुक्त पद्धतिको विकास गर्नु पर्नेछ ।
- (२) सरलीकृत ग्राहक पहिचान पद्धति अपनाइएका ग्राहकहरुको विवरण राख्नु पर्नेछ ।
- (३) सरलीकृत ग्राहक पहिचान पद्धति अपनाई खोलिने खाताहरुको लागि छुटै फारामको विकास गर्नु पर्नेछ ।
- (४) नियमावलीको नियम ९ को उपनियम (२) मा उल्लेख भए बमोजिम खोलिने खाताहरुको सम्बन्धमा यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ । तर, ३ महिना वा सो भन्दा कम अवधिको उत्पादन वा सेवा प्रवाहसँग सम्बन्धित कार्यक्रमका लागि खाता खोल्नु परेमा यस बैंकको पूर्व स्वीकृति आवश्यक पर्ने छैन ।
- (५) सरलीकृत वर्गीकरणमा परेका ग्राहकहरुको खाता खोल्ने, कारोबार गर्ने वा विवरण अद्यावधिक गर्ने क्रममा सरलीकृत प्रक्रया अवलम्बन गर्नुपर्नेछ ।

७ क. खोलौ बैंक खाता अभियान, २०७६ अन्तर्गत खोलिने खाताको ग्राहक पहिचान सम्बन्धमा ।

खोलौ बैंक खाता अभियान, २०७६ अन्तर्गत सबै नेपालीको बैंक खाता खोल्ने प्रयोजनका लागि बैंक खाता नभएका नेपाली प्राकृतिक व्यक्तिको हकमा ग्राहक पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्दा देहायबमोजिमको मापदण्ड/प्रक्रिया अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।

- (अ) यस व्यवस्था बमोजिम खोलिने बैंक खाताका लागि सरलीकृत खाता खोल्ने फाराम प्रयोग गर्नु पर्नेछ । यस व्यवस्था बमोजिम खाता खोल्दा ग्राहकको अन्य बैंक खाता नभएको स्वघोषणा लिनु पर्नेछ ।
- (आ) ग्राहक पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्दा नागरिकताको प्रमाणपत्र वा राहदानी वा फोटो सहितको मतदाता परिचयपत्र वा राष्ट्रिय परिचयपत्र वा सवारी चालक अनुमतिपत्र वा कुनै सरकारी निकायले जारी गरेको फोटो सहितको परिचय पत्र वा सम्बन्धित स्थानीय तहले प्रमाणित गरी उपलब्ध गराएको फोटो सहितको सिफारिसको आधारमा सम्पुष्टि गर्नु पर्नेछ ।
- (इ) यस व्यवस्था अन्तर्गत खोलिएका खाताको अधिकतम वार्षिक कारोबारको सीमा रु. १ लाखसम्म हुनेछ । रु. १ लाख भन्दा बढीको कारोबार भएको अवस्थामा बुँदा नं. २ बमोजिम ग्राहक पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्नु पर्नेछ ।
- (ई) यस व्यवस्था बमोजिम खोलिएका खातामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो तर्फबाट प्रति खाता रु. १०० (एक सय) जम्मा गर्न सक्नेछन ।

७ ख. विप्रेषण (रेमिटयान्स) बचत खाता सम्बन्धमा ।

नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायबाट श्रम स्वीकृतिप्राप्त गरी वैदेशिक रोजगारीमा जाने वा हाल वैदेशिक रोजगारमा रहेका नेपालीको बैंक खाता खोल्ने प्रयोजनका लागि देहायबमोजिमको मापदण्ड/प्रक्रिया अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :

- (अ) यस व्यवस्थाबमोजिम खाता खोल्दा ग्राहकको अन्य संस्थामा विप्रेषण (रेमिटयान्स) बचत खाता नभएको स्वघोषणा लिनु पर्नेछ ।
- (आ) यस व्यवस्था बमोजिम खोलिने बैंक खाताका लागि सरलीकृत ग्राहक पहिचानको प्रक्रिया अवलम्बन गर्न सक्नेछ ।
- (इ) यस व्यवस्था बमोजिम खोलिएका खातामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो तर्फबाट प्रतिखाता रु.१००(अक्षरेपी एक सय मात्र) जम्मा गर्न सक्नेछन ।
- (ई) उक्त खातामा नेपालबाट सोही खातामा रहेको रकमको व्याज, विप्रेषण मुद्रती निक्षेप खाताबाट रकमान्तर हुने रकम र सरकारी निकायबाट प्राप्त हुने भुक्तानीबाहेक अन्य कुनै पनि रकम जम्मा वा रकमान्तर गर्न पाइने छैन् ।

८. ग्राहक तथा वास्तविक धनी पहिचान अद्यावधिक सम्बन्धमा :

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ऐनको दफा ७ छ. को उपदफा (१) बमोजिम विद्यमान ग्राहक तथा वास्तविक धनीको सम्बन्धमा विद्युतीय माध्यमबाट विवरण राखी आवश्यक परेको बखत जुनसुकै समयमा परीक्षण तथा विश्लेषण गर्न वा नियमनकारी निकायले माग गरेको बखत तोकिए बमोजिमको ढाँचामा उपलब्ध गराउन सक्ने गरी अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ ।
- (२) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ग्राहक पहिचान सम्बन्धी विवरणहरु देहाय बमोजिम नियमित रूपले अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।
 - (क) उच्च जोखिम देखिएका ग्राहकहरुको कम्तीमा वर्षको एक पटक तथा जोखिमको वर्गीकरण अनुसार ।
 - (ख) ग्राहक पहिचान विवरण अनुरूप कारोबार मेल नखाएको अवस्थामा तत्काल,
 - (ग) ग्राहक पहिचानको कार्य पुरा नभएको अवस्थामा तत्काल ।
 - (घ) ग्राहक पहिचान विवरणमा उल्लेखित सूचना, जानकारी तथा तथ्याङ्को सत्यता वा पर्याप्तताको बारेमा सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थालाई शंका लागेको अवस्थामा तत्काल ।
 - (ङ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले जोखिम मुल्याङ्कनको आधारमा जोखिममा आधारित प्रणाली बमोजिम उच्च जोखिममा रहेका ग्राहकहरुको विवरण अद्यावधिक गर्ने संयन्त्र स्थापित गर्नु पर्नेछ ।

- (३) बैंक तथा वित्तीय संस्थाको कुनै पदाधिकारी वा कर्मचारीले ग्राहकको बारेमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष, औपचारिक वा अनौपचारिक रूपमा प्राप्त गरेको सूचनाको विश्लेषण गरी ग्राहक पहिचानलाई अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (४) ग्राहक पहिचान अद्यावधिक गर्दा आफूसँग भएको पूर्व सूचना वा कागजात बाहेक परिवर्तन भएको, हुन सक्ने र नयाँ विवरण तथा कागजात मात्र सम्बन्धित ग्राहकसँग माग गर्नु पर्नेछ । साथै, ग्राहक स्वयं उपस्थित भई उपलब्ध गराउनुपर्ने वा अद्यावधिक गराउनु पर्ने विवरण बाहेक अन्य विवरणहरु बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अन्य उपयुक्त माध्यमबाट लिन सक्नेछन् ।
- (५) ग्राहक पहिचान गर्दा वा ग्राहकको विवरण अद्यावधिक गर्दा वित्तीय जानकारी इकाईलाई दिनुपर्ने न्यूनतम सूचना वा जानकारी लिनु पर्नेछ ।
- (६) ग्राहक पहिचान अद्यावधिक गर्ने क्रममा यथासम्भव प्रयास गर्दा समेत सम्पर्क हुन नसकेका ग्राहकको छुट्टै विवरण तयार गर्नु पर्नेछ ।
- (७) कुनै व्यक्ति वा संस्थाको प्रथमपटक खाता खोल्दा माग गरिएका सम्पूर्ण विवरणहरु सहित संस्थाको हकमा पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण गरिएको वित्तीय विवरण प्रत्येक पटक ग्राहक पहिचान गर्दा सम्बन्धित ग्राहकको जोखिमको आधारमा मात्र माग गर्ने गरी ग्राहक पहिचान सम्बन्धी व्यवस्थाको कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।
- (८) ग्राहक तथा वास्तविक धनीको पहिचान गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अनिवार्य रूपमा जोखिममा आधारित ग्राहक पहिचान प्रकृया अवलम्बन गर्नु पर्नेछ । सबै वर्गका ग्राहक तथा वास्तविक धनीको पहिचान गर्न, अद्यावधिक गर्न र थप जानकारी माग गर्न एउटै विधि तथा प्रकृया अवलम्बन नगरी सम्बन्धित ग्राहक, कारोबार, स्थान र सेवाको प्रकृति अनुसार जोखिम अनुमान गरी सोको आधारमा गर्नुपर्नेछ ।
- (९) ग्राहक तथा वास्तविक धनीको पहिचान एवं अद्यावधिक गर्ने कार्यलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो नीति तथा कार्यक्रमको मुख्य कार्ययोजनामा समावेश गरी सोको नियमित रूपमा अनुगमन गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

९. जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धमा :

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ऐनको दफा ७८. बमोजिम AML/CFT सम्बन्धी संस्थागत जोखिमको पहिचान तथा मूल्याङ्कन गरी सोको प्रतिवेदन प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको पहिलो त्रयमासभित्र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभाग तथा वित्तीय जानकारी इकाईमा (*fiupolicy@nrb.org.np*) पेश गर्नुपर्नेछ ।

यसरी जोखिम मूल्याङ्कन गर्दा देहाय बमोजिमका विषयलाई समेत आधार लिई बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ग्राहक (*Customer*), सेवा (*Product*), भौगोलिक क्षेत्र (*Geographic Location*) तथा सेवा प्रवाह गर्ने माध्यम (*Delivery Channel*) लगायत AML/CFT सम्बन्धी जोखिमको पहिचान एवम् विश्लेषण गरी सोको मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ:-

- (क) मुलुकको राष्ट्रिय तथा क्षेत्रगत जोखिम मूल्याङ्कन सम्बन्धी प्रतिवेदन,
- (ख) AML/CFT को सम्बन्धमा कुनै प्रतिष्ठित अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाले गरेको अध्ययन तथा अनुसन्धानको प्रतिवेदन,
- (ग) व्यवसायिक सम्बन्ध, कारोबारको सीमा र प्रकृति ।
- (घ) ग्राहक पहिचानसँग सम्बन्धित विवरण एकीकृत रूपमा विद्युतीय माध्यममा राखी जोखिम सापेक्ष हुने गरी अद्यावधिक गरे नगरेको निश्चित गर्ने ।

- (ङ) ग्राहक पहिचान गर्दा ग्राहक एकीकृत पहिचान पद्धति अवलम्बन गरे नगरेको सुनिश्चित गर्ने । फरक फरक सेवा सुविधा लिने ग्राहकको आवश्यकता अनुसारको थप विवरणसमेत एकै ठाँउमा थप गर्न सकिने गरी आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।
- (२) जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धमा उपबुँदा नं.(१) बमोजिम पहिचान गरिएको जोखिमलाई उच्च, मध्यम तथा न्यून जोखिममा वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ । सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले आवश्यकता अनुसार जोखिमको समीक्षाको आधारमा थप वर्गीकरण गर्न सक्नेछन् ।
- (३) प्रत्येक आर्थिक वर्षको पहिलो त्रयमास भित्र AML/CFT सम्बन्धी जोखिमको विश्लेषण अद्यावधिक गरी सोही बमोजिम नीति तथा कार्यविधिमा आवश्यक परिमार्जन गर्नु पर्नेछ । साथै, संस्थाले जोखिमको मूल्याङ्कन गरेको र उक्त मूल्याङ्कन जोखिम बमोजिम भए/नभएको यकिन गरी प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।
- (४) AML/CFT सम्बन्धी ट्रैमासिक विवरण (अनुसूची १९.२) मा तोकिएको ढाँचामा त्रयमास समाप्तभएको मितिले १५ दिनभित्र यस बैंक तथा वित्तीय जानकारी इकाई(*fiupolicy@nrb.org.np*) मा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (५) आन्तरिक तथा बाह्य लेखापरीक्षकले AML/CFT प्रणाली जोखिमका आधारमा स्वचालित भए नभएको अनुगमन गर्ने र त्यस्तो अनुगमनमा लक्षित वित्तीय कारबाही, उच्च पदस्थ व्यक्ति, उच्च जोखिम रहेको मुलुक, क्षेत्र तथा उच्च जोखिमयुक्त उत्पादन, उपकरण, सेवा तथा कारोबारको अनुगमन हुने व्यवस्था भए नभएको सुनिश्चित गर्ने ।
- (६) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रतिवेदन वा सूचना दिनका लागि उपर्युक्त सूचना प्रविधि प्रणाली र सो सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरी समयमै गुणस्तरीय प्रतिवेदन पेस गर्ने व्यवस्था निश्चित गर्ने ।

१०. प्रविधिगत पहिचान तथा सूचना संकलनको प्रणालीगत व्यवस्था सम्बन्धमा:

ग्राहक तथा वास्तविक धनी लगायतका व्यक्तिको आधारभूत सूचना तथा कागजात सहितका अन्य विवरण जोखिमका आधारमा नियमित रूपमा विद्युतीय प्रविधिको प्रयोग गरी अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ र सो कार्यका लागि सूचना प्रविधि पोर्टल विकास गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।

११. विद्युतीय माध्यमबाट सीमा तथा शंकास्पद कारोबार/कृयाकलापको सूचना दिने तथा जोखिम मुल्यांकन प्रतिवेदन पेश गर्ने समय सीमा तथा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी व्यवस्थाहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन सम्बन्धमा :

- (१) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले वित्तीय जानकारी इकाईमा पेश गर्नुपर्ने सीमा तथा शंकास्पद कारोबार/कृयाकलापको प्रतिवेदनलाई विद्युतीय माध्यमबाट पेश गर्नका लागि सूचक संस्थाको कोर बैकिङ्ग सिस्टम वा अन्य विद्युतीय माध्यममा ग्राहकका विवरण समयमै अद्यावधिक गरी नियमावलीको नियम १४ अनुसार देहायबमोजिम पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अनिवार्य रूपमा विद्युतीय माध्यम (*goAML (Production Environment)* बाट मात्र सीमा तथा शंकास्पद कारोबार/गतिविधि सम्बन्धी प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (२) सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐनको उद्देश्य र यस बैंकबाट जारी निर्देशन बमोजिम सूचक संस्थाले जोखिमको आधारमा प्रणालीगत व्यवस्था सहित *goAML* को माध्यमबाट वित्तीय जानकारी इकाईमा रिपोर्टिङ्ग गरे/नगरेको तथा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धमा यस बैंकबाट जारी भएका निर्देशनहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन भए/नभएको सम्बन्धमा यस बैंकबाट आवश्यक निरीक्षण/सुपरिवेक्षण हुनेछ ।

१२. वायर स्थानान्तरण सम्बन्धमा :

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले ऐनको दफा ७ ठ. बमोजिम वायर स्थानान्तरण सम्बन्धी कार्य गर्नु पर्नेछ । तर, आवश्यक विवरणहरु नखुलेको कुनै वायर स्थानान्तरण शंकास्पद लागेमा त्यस्तो वायर स्थानान्तरणलाई अस्वीकार वा स्थगित गरी तत्काल सम्बन्धित निकायमा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- (२) ग्राहकले अन्तर्राष्ट्रिय वायर ट्रान्सफर वापत रकम प्राप्त गर्न उपलब्ध गराएको विवरण स्थानीय वायर स्थानान्तरणसँग सम्बन्धित देखिएमा सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले स्थानीय वायर स्थानान्तरण मार्फत् रकम पठाउने व्यक्ति वा संस्थाको विवरण तयार गर्नु पर्नेछ । साथै, एउटै व्यक्ति वा संस्थाले यस प्रकृतिको कार्य ग्राहक पहिचान विवरणसँग मेल नखाने गरी पटक पटक गरेको पाइएमा वित्तीय जानकारी इकाईलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- (३) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सीमापार करेस्पोण्डङ्ग बैकिङ्ग सम्बन्ध जोखिमरहित बनाई कारोबार सुचारु गर्न करेस्पोण्डङ्ग बैकिङ्ग सम्बन्धी अन्य राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मूल्य र मान्यताहरु समेत पूरा गर्नुपर्नेछ ।

१३. सीमापार करेस्पोण्डङ्ग बैकिङ्ग सम्बन्ध सम्बन्धमा :

- (१) सीमापार करेस्पोण्डङ्ग बैकिङ्ग सम्बन्ध कायम गर्दा तथा कारोबार गर्दा ऐनको दफा ७ ड. बमोजिमको उपायहरु अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) सीमापार करेस्पोण्डङ्ग बैकिङ्ग सम्बन्ध तथा कारोबारको समय समयमा समीक्षा गर्नु पर्नेछ । सो समीक्षाबाट करेस्पोण्डङ्ग बैंकले AML/CFT Measures को परिपालना गरे नगरेको यकिन गर्नु पर्नेछ र करेस्पोण्डङ्ग बैंकले AML/CFT Measures को परिपालना गरेको नपाइएमा सो बैंकसँगको सम्बन्ध अन्त्य गर्नु पर्नेछ ।

१४. निरन्तर अनुगमन सम्बन्धमा :

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ऐनको दफा ७ भ. बमोजिम निरन्तर अनुगमन (Ongoing Due Diligence) गर्नु पर्नेछ ।
- (२) आफूले जारी गरेका विद्युतीय उपकरण वा कार्डको विदेशमा भएको प्रयोग ग्राहकले आफुलाई दिएको जानकारी वा उद्देश्य अनुरूप भए/नभएको र विदेशी बैंक वा वित्तीय संस्थाले जारी गरेको विद्युतीय उपकरण वा कार्डको प्रयोग आफ्नो संयन्त्रमार्फत् भए सोको समेत निरन्तर अनुगमन गर्नु पर्नेछ । यसरी अनुगमन गर्दा शंकास्पद देखिएमा त्यस्तो विद्युतीय उपकरण वा कार्डको प्रयोगमा रोक लगाई वित्तीय जानकारी इकाई लगायत सम्बन्धित अन्य निकायमा तत्काल जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

१५. सीमा कारोबार सम्बन्धमा :

- (१) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कुनै व्यक्ति वा संस्थाले ऐनको दफा १० क. बमोजिम देहायका सीमा (Threshold) भन्दा बढी स्वदेशी वा विदेशी मुद्राको कारोबार गरेमा त्यस्तो कारोबारको विवरण कारोबार भएको मितिले १५ दिनभित्र goAML Software मार्फत वित्तीय जानकारी इकाईमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ र देहायका कारोबारका लागि छुट्टा छुट्टै TTR (Threshold Transaction Reporting) पेश गर्नु पर्नेछ ।
 - (क) एकै पटक वा पटक पटक गरी एक दिनमा कुनै खातामा गरिएको रु.१० लाख वा सो भन्दा बढी रकमको नगद जम्मा कारोबार वा, एकै पटक वा पटक पटक गरी एक दिनमा कुनै खाताबाट गरेको रु.१० लाख वा सो भन्दा बढी रकमको नगद खर्च कारोबार,
 - (ख) कुनै ग्राहकलाई एकै पटक वा पटक पटक गरी एक दिनमा गरेको रु. १० लाख वा सो भन्दा बढी रकम बराबर नेपालको सीमा वारपार हुने गरी गरेको विद्युतीय वा अन्य स्थानान्तरण,

- (ग) कुनै ग्राहकले एकै पटक वा पटक पटक गरी एक दिनमा गरेको रु. ५ लाख वा सो भन्दा बढी रकमको नगदमा सटही गरिएको विदेशी मुद्रा कारोबार ।
- (२) रु.१० लाख वा सो भन्दा बढीको निक्षेप स्वीकार गर्दा इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले रकमको स्रोत ग्राहकलाई उल्लेख गर्न लगाउनु पर्नेछ ।
- (३) यस बुँदामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले देहायका सरकारी कार्यालय, संस्था तथा व्यक्तिहरुले गरेको कारोबारको विवरण वित्तीय जानकारी इकाईमा पठाउन आवश्यक हुने छैन । तर, छुट दिइएका उक्त कारोबारहरुको हकमा शंकास्पद कारोबारको पहिचान गर्न र सो बमोजिमको विवरण तयार गरी वित्तीय जानकारी इकाईमा पठाउन छुट दिएको मानिने छैन ।
- (क) नेपाल सरकार वा नेपाल सरकार अन्तर्गतको कार्यालय वा निकायले गरेको कारोबार,
- (ख) विशेष ऐन अन्तर्गत स्थापित निकायले गरेको कारोबार,
- (ग) संस्थाले संस्थागत रूपमा आफै वा अन्य इजाजतपत्रप्राप्त बैंक वित्तीय संस्था वा सरकारी निकायसँग गरेको कारोबार,
- (घ) सरकारी वा अर्ध सरकारी कार्यालय, संघ, संस्था, कम्पनी वा निकाय, विशेष कानुन बमोजिम स्थापित निकायसँग गरेको कारोबार,
- (ङ) पुनर्बीमा व्यवसायको काम कारोबार गर्दा वीमा कम्पनीले गरेको कारोबार,
- (च) कुनै इजाजतपत्रप्राप्त बैंक वा वित्तीय संस्थाले आफ्नो ग्राहकलाई प्रचलित कानुन बमोजिम कर्जा सापटी वा सुविधा प्रदान गरेको कारोबार,
- (छ) संयुक्त राष्ट्र संघ, सो अन्तर्गतका कार्यालय तथा यसका विशिष्टीकृत निकाय र अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुले गरेको कारोबार,
- (ज) कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्ना कर्मचारीलाई दिएको सेवा सुविधा वापतको कारोबार,
- (झ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले जारी गरेको चेकमार्फत कुनै एक बैंक वा वित्तीय संस्थामा रहेको खाताबाट अर्को बैंक वा वित्तीय संस्थामा रहेको खातामा नेपालभित्र रकम ट्रान्सफर (नगदमा बाहेक) भएको कारोबार ।
- (ञ) विद्यालय, कलेज, विश्वविद्यालय वा अस्पतालको खातामा विभिन्न ग्राहक वा सेवाग्राहीले शुल्क वापत जम्मा गरेको रकम ।
- (ट) वीमा कम्पनीको खातामा वीमा शुल्क वापत विभिन्न वीमकहरुले जम्मा गरेको रकम ।
- (ठ) नेपाली सेना, नेपाल प्रहरीको लगायत अन्य संस्थाको पेन्सन भुक्तानी सम्बन्धी कारोबार ।
- (ड) बैंक तथा वित्तीय संस्थाका आफै आन्तरिक खाताहरु जस्तै :- Settlement Accounts, Nostro/Vostro Account आदिमा भएको कारोबार ।
- (ढ) सहकारी र राष्ट्रिय सहकारी बैंक लि. ले गरेको संस्थागत कारोबार ।
- (ण) प्रतितपत्र (Letter of Credit-LC) खोल्दा वा सोसँग सम्बन्धित भुक्तानी गर्दा हुने कारोबारहरु ।
- (४) सीमा कारोबार विवरणलाई तीनप्रकार (TTR-Cash, TTR-Cross Border and TTR-FCY Exchange) मा वर्गीकरण गरी पेश गर्नुपर्नेछ । वर्गीकरणका सम्बन्धमा वित्तीय जानकारी इकाईले जारी गरेको TTR Guidelines बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

१६. शंकास्पद कारोबार/गतिविधि सम्बन्धमा :

- (१) ऐनको दफा ७ ढ. को उपदफा (१) मा उल्लेखित खास कारोबारका सम्बन्धमा शंकास्पद कारोबार पहिचान गर्ने प्रणालीको विकास गर्नु पर्नेछ ।
- (२) ऐनको दफा ७ ध. बमोजिमको अवस्थाहरु विद्यमान भएमा शंकास्पद कारोबार/गतिविधि प्रतिवेदन (Suspicious Transaction/Activity Report – STR/SAR) goAML Software मार्फत ३ दिनभित्र यथासङ्ग चाँडो वित्तीय जानकारी इकाई समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ । सो प्रतिवेदन तयार गर्दा वित्तीय जानकारी इकाईले जारी गरेको 'STR/SAR Guidelines', 'goAML Operational Guidelines' तथा अन्य मार्गदर्शनहरूलाई आधार मान्नु पर्नेछ ।
- (३) अनुसन्धान गर्ने निकायहरूबाट अनुसन्धानका सिलसिलामा कुनै व्यक्ति वा संस्थाको विवरण वा सूचना माग गरेको विषय शंकास्पद कारोबारको विषय समेत भएको देखिएमा त्यस्तो ग्राहकको शंकास्पद कारोबार/गतिविधि प्रतिवेदन (Suspicious Transaction/ Activity Report) वित्तीय जानकारी इकाईसमक्ष पेश गर्नुपर्नेछ । त्यस्तो शंकास्पद कारोबार प्रतिवेदनमा नयाँ तथ्य वा विषय जानकारीमा रहेको अवस्थामा बाहेक अतिरिक्त सूचनाको रूपमा अभिलेख राख्नुपर्नेछ ।
- (४) शंकास्पद कारोबारको पहिचान, प्रतिवेदन लगायतका व्यवस्था अवलम्बन गर्दा जोखिमको मूल्याङ्कन, ग्राहक पहिचान, कारोबार र जोखिममा आधारित प्रणालीको आधारमा गर्नु पर्दछ । शंकास्पद कारोबारलाई बैक तथा वित्तीय संस्थाले प्रारम्भिक विश्लेषण गरी उच्चपदस्थ व्यक्तिहरु संलग्न रहेको भए 'STR-PEP', आयात तथा निर्यात व्यापारको माध्यमबाट हुन सक्ने सम्पत्ति शुद्धीकरण (Trade Based Money Laundering-TBML) सँग सम्बन्धित भए 'STR-TBML' तथा अन्य STR का सम्बन्धमा आन्तरिक कार्यविधिमोजिम STR-High, STR-Medium तथा STR-Low मा वर्गीकरण गरी शंकास्पद कारोबार प्रतिवेदन वित्तीय जानकारी इकाईमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (५) बैक तथा वित्तीय संस्थाले ग्राहकद्वारा शंकास्पद कारोबार गर्ने प्रयास र निजको शंकास्पद गतिविधिको समेत पहिचान गर्ने प्रणाली विकास गर्नुपर्नेछ । साथै ऐनको दफा ७ ध(२) बमोजिम ग्राहकले कुनै कारोबार गर्ने प्रयास मात्र गरेमा समेत त्यस्तो शंकास्पद गतिविधि सम्बन्धी प्रतिवेदन (Suspicious Activity Report- SAR) goAMLSoftware मार्फत ३ दिनभित्र वित्तीय जानकारी इकाई समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (६) इजाजतपत्रप्राप्त बैक तथा वित्तीय संस्थाले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय जोखिमको आधारमा आफ्नो संस्थाको कामकारवाही, कार्य प्रकृति र ग्राहक सेवाको आधारमा शंकास्पद कारोबारको पहिचान सम्बन्धमा विस्तृत मार्गदर्शन तयार गरी लागु गर्ने र सामयिक रूपमा अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।
- (७) प्रचलित कानून बमोजिम ग्राहक पहिचान सम्बन्धी प्रावधानहरु पालना हुन नसक्ने व्यक्तिको हकमा खाता नखोल्ने वा व्यावसायिक सम्बन्ध स्थापना नगर्ने वा खाता खोलेको भए व्यावसायिक सम्बन्ध अन्य गर्नुपर्नेछ । यस्तो अवस्थामा संस्थाले आवश्यक ठानेमा शंकास्पद कारोबार/गतिविधि प्रतिवेदन (Suspicious Transaction/ Activity Report) वित्तीय जानकारी इकाईमा पेश गर्नेछ ।
- (८) कुनै ग्राहक सम्पत्ति शुद्धीकरण वा आतंकवादी क्रियाकलापमा संलग्न रहेको शंका लागी त्यस्तो ग्राहकको पहिचान प्रक्रिया अगाडी बढाउँदा शंका गरेको विषय ग्राहकले आभाष हुने देखिएमा संस्थाले ग्राहक पहिचान प्रक्रिया अगाडी नबढाई शंकास्पद कारोबार/गतिविधि प्रतिवेदन (Suspicious Transaction/Activity Report) वित्तीय जानकारी इकाईमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

१७. सूचनाको गोप्यता सम्बन्धमा :

संस्थाका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूले ऐन, नियमावली तथा यस निर्देशन बमोजिम तयार गरिएका प्रतिवेदन, कागजात, अभिलेख, विवरण, सूचना वा जानकारी ग्राहक वा अन्य कुनै व्यक्तिलाई जानकारी दिनु हुँदैन । कसैले ग्राहक वा अन्य कुनै व्यक्तिलाई कुनै प्रतिवेदन, कागजात, अभिलेख, विवरण, सूचना वा जानकारी उपलब्ध

गराएको पाइएमा ऐनको दफा ३७ बमोजिम बचाऊ हुने अवस्थामा बाहेक अन्य अवस्थामा दफा ४४क. बमोजिम सजाय हुनेछ ।

१८. आन्तरिक नियन्त्रण सम्बन्धमा :

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त वैकं तथा वित्तीय संस्थाको संचालक समितिले ऐन, नियमावली र यस निर्देशनको पालना हुने गरी आवश्यक आन्तरिक नीति, कार्यविधि वा नियन्त्रण प्रणालीको तर्जुमा गरी लागू गर्नु पर्नेछ ।
- (२) ऐनको दफा ७ त. को उपदफा (३) बमोजिम ऐन, नियमावली र यस निर्देशन बमोजिमको दायित्व निरन्तर रूपमा पूरा गर्न व्यवस्थापन स्तरको कार्यान्वयन अधिकारी नियुक्त गरी निजको नाम, ठेगाना, योग्यता, सम्पर्क नम्बर, इमेल लगायतका विवरण वित्तीय जानकारी इकाई तथा सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभाग समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ । साथै, कार्यान्वयन अधिकारी परिवर्तन भएमा वा निजको विवरणमा परिवर्तन भएमा सो को समेत जानकारी पठाउनु पर्नेछ । यस्तो विवरण वित्तीय जानकारी इकाईमा पठाउँदा वा अद्यावधिक गर्दा goAML - Production Environment मार्फत गर्नुपर्नेछ ।
- (३) उपबुँदा नं.२ बमोजिम नियुक्त कार्यान्वयन अधिकारीको काम, कर्तव्य तथा अधिकार ऐनको दफा ७ त. को उपदफा (४) बमोजिमको अंतिरिक्त देहाय बमोजिम समेत हुने गरी तोकनु पर्नेछ ।
- (क) ऐन, नियमावली र यस निर्देशन बमोजिमको कार्य प्रभावकारी वनाउन Focal Point को रूपमा काम गर्ने,
- (ख) ऐन, नियमावली र यस निर्देशन बमोजिमको कार्य प्रभावकारी रूपमा गर्न नीति, कार्यविधि र प्रणाली मस्योदा तर्जुमा गरी पेश गर्ने,
- (ग) विभाग, पदाधिकारी तथा कर्मचारीवाट ऐन, नियमावली र यस निर्देशन बमोजिम प्राप्त अस्वभाविक वा शंकास्पद कारोबार सम्बन्धी सूचना विश्लेषण तथा जाँचबुझ गर्ने,
- (घ) आफ्नो कार्य सम्पादन गर्न अन्य विभाग वा पदाधिकारीसँग विशेषज्ञ सेवा लिन वा आवश्यक जुनसुकै कागजात, विवरण वा सूचना निर्वाध रूपमा जुनसुकै व्यक्त प्राप्त गर्न सक्ने,
- (ङ) ऐन, नियमावली तथा यस निर्देशन बमोजिमको विषय कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गरी प्रतिवेदन पेश गर्ने,
- (४) वैकं तथा वित्तीय संस्थाले व्यवस्थापकीय तहको कार्यान्वयन अधिकारी (Compliance Officer) प्रमुख रहने गरी एक अलगौ AML/CFT विभाग/इकाई खडा गर्नु पर्नेछ ।
- (५) कार्यान्वयन अधिकारीले ऐन, नियमावली तथा यस निर्देशन बमोजिमको विषय कार्यान्वयन गर्ने सिलसिलामा माग गरेको आवश्यक सूचना, जानकारी, कागजात, अभिलेख वा विवरण उपलब्ध नगर्ने सम्बन्धित वैकं वा वित्तीय संस्थाका पदाधिकारी वा कर्मचारीलाई विभागीय कारबाहीको सिफारिस गर्नु पर्नेछ र सो सिफारिस बमोजिम सम्बन्धित वैकं वा वित्तीय संस्थाले कारबाही गर्नु पर्नेछ । यसरी गरिएको कारबाहीको जानकारी वित्तीय जानकारी इकाईलाई गराउनु पर्नेछ ।
- (६) वैकं तथा वित्तीय संस्थाको सम्पर्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धी समितिले निर्देशन नं ६ मा समितिलाई तोकिएको कार्यक्षेत्र अनुसार कम्तीमा तीन महिनामा एक पटक ऐन, नियमावली र यस निर्देशन बमोजिम भए/गरेका काम कारबाहीको सम्बन्धमा सुधार गनुपर्ने विषय समेत समेटिएको प्रतिवेदन सञ्चालक समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ र सञ्चालक समितिले आवश्यक समीक्षा गरी उपयुक्त निर्णय गर्नु पर्नेछ ।
- (७) ऐन, नियमावली र यस निर्देशनको पालना प्रभावकारी एवं परिणाममुखी बनाउनका लागि इजाजतपत्रप्राप्त वैकं तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो सेयरधनी, सञ्चालक समितिका सदस्यहरु तथा उच्च व्यवस्थापन र कर्मचारीहरूलाई देहाय बमोजिम हुने गरी संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रममा सहभागी गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

- (क) संस्थाको चुक्ता पूँजीको दुई प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर स्वामित्व भएका सेयरधनी, सञ्चालक समितिका सदस्यहरु तथा उच्च व्यस्थापनलाई यस विषयको गाम्भीर्यताका बारेमा ज्ञान आदानप्रदान (Knowledge Sharing) कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- (ख) कर्मचारीको हकमा क्षमता अभिवृद्धिका लागि नियमित रूपले ज्ञान प्रदान गर्ने कार्यक्रममा सहभागी गराउने ।
- (ग) कार्यान्वयन अधिकारी र AML/CFT Unit को कार्यमा प्रत्यक्ष तथा नियमित रूपमा संलग्न अन्य कर्मचारीहरुलाई AML/CFT सम्बन्धी विषयमा उपयुक्त स्वदेशी तथा वैदेशिक तालिम कार्यक्रममा सहभागी गराउने ।
- (घ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नीति र कार्यविधिमा आतङ्कवादी क्रियाकलाप तथा आमविनाशकारी हातहतियारको निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानी नियन्त्रण सम्बन्धी प्रावधान राख्नु पर्नेछ । साथै, संस्थाले आतङ्कवादी क्रियाकलाप र आमविनाशकारी हातहतियार निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानीसँग सम्बन्धित विषयहरूको पहिचान, अनुगमन तथा प्रतिवेदनका लागि आवश्यक संयन्त्रको विकास गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस निर्देशन अन्तर्गत तर्जुमा गरिएको नीति तथा कार्यविधिमा आतङ्कवादी क्रियाकलाप तथा आम विनाशकारी हातहतियारको निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानी नियन्त्रण सम्बन्धमा छुट्टै प्रावधान राख्नुपर्नेछ । साथै, सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउन्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ को परिच्छेद ६ख. मा उल्लेखित व्यवस्था पालना हुने गरी आतङ्कवादी क्रियाकलाप तथा आम विनाशकारी हातहतियारको निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानी सम्बन्धमा निरन्तर अनुगमन गर्नको लागि कार्यप्रणाली अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।
- (१०) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक समिति, कार्यकारी प्रमुख तथा कर्मचारीहरूले पालना गनुपर्ने आचरण सम्बन्धमा सदाचार नीति (Code of Conduct) तर्जुमा गरी लागू गर्नु पर्नेछ ।

१९. अभिलेख व्यवस्थापन सम्बन्धमा :

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले ऐनको दफा ७ द. र नियमावलीको नियम १२ बमोजिम तयार भएका विवरण, सूची, जानकारी, प्रतिवेदन, अभिलेख, सूचनाहरु पाँच वर्षसम्म सुरक्षित राख्नु पर्नेछ । साथै, उपरोक्त विवरणहरु आवश्यक परेको विवरणहरु राख्नु पर्नेछ । यसको अभिलेख कानुनी कारबाहीको सिलसिलामा प्रमाण स्वरूप प्रयोग गर्न सकिने गरी दुरुस्त राख्नु पर्नेछ ।

२०. कारबाही तथा सजाय सम्बन्धमा :

- (१) ऐन, नियमावली तथा यस निर्देशनको व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन नगर्ने इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था र त्यस्तो बैंक तथा वित्तीय संस्थाका कर्मचारी तथा पदाधिकारीलाई ऐन बमोजिमको कारबाही हुनेछ ।
- (२) उपवुँदा नं. १ बमोजिम कारबाही गर्दा ऐन, नियमावली तथा निर्देशनको पालना नभएको अवस्था, उल्लंघनको मात्रा र सो बाट पर्न सक्ने प्रणालीगत प्रभाव लगायतका विषयको गाम्भीर्यताका आधारमा यस बैंकले देहाय बमोजिमको कारबाहीहरु गर्न सक्नेछ ।

क्र.सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाही
१	नीति तथा कार्यविधि नभएमा	(क) पहिलो पटकका लागि स्पष्टीकरण सोधिने । (ख) दोस्रो पटकदेखि रु. १० लाख वा गाम्भीर्यताको आधारमा रु. ५ करोडसम्म जरिवाना गर्ने ।

क्र.सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाही
२	ग्राहक पहिचान सम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयन नभएमा वा प्रभावकारी नभएमा ।	(क) पहिलो पटकका लागि स्पष्टीकरण सोधिने । (ख) दोस्रो पटकका लागि रु. १० लाख जरिवाना गर्ने । (ग) तेश्रो पटकदेखि रु. ५० लाख वा गाम्भीर्यता अनुसार थप जरिवाना गर्ने ।
३	जानीबुझी बेनामी वा काल्पनिक नाममा कारोबार गरेको पाइएमा	(क) रु. ५० लाख वा गाम्भीर्यता अनुसार थप जरिवाना गर्ने ।
४	ऐनको परिच्छेद ६ ख को व्यवस्था पालना भएको नपाइएमा	(क) पहिलो पटकका लागि रु. २० लाख जरिवाना गर्ने । (ख) दोस्रो पटकका लागि रु. ५० लाख जरिवाना गर्ने । (ग) तेश्रो पटकदेखि रु. २ करोड वा गाम्भीर्यता अनुसार रु. ५ करोडसम्म जरिवाना गर्ने । (घ) पटक पटक प्रणालीगत समस्या भएमा कारोबार वा व्यवसायमा आंशिक वा पूर्ण रोक लगाउने वा इजाजतपत्र निलम्बन वा खारेज गर्ने सम्मको कारबाही गर्ने ।
५	उच्चपदस्थ व्यक्तिको पहिचान हुने प्रणालीको व्यवस्था नभएमा वा प्रभावकारी नभएमा ।	(क) पहिलो पटकका लागि रु. १० लाख जरिवाना गर्ने । (ख) दोस्रो पटकका लागि रु. २० लाख जरिवाना गर्ने । (ग) तेस्रो पटकदेखि रु. १ करोड वा गाम्भीर्यता अनुसार रु. ५ करोडसम्म जरिवाना गर्ने ।
६	वास्तविक धनीको पहिचान गर्ने, वृहत ग्राहक पहिचान गर्ने तथा ग्राहक पहिचान अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था नभएमा वा प्रभावकारी नभएमा ।	(क) पहिलो पटकका लागि रु. १० लाख जरिवाना गर्ने । (ख) दोस्रो पटकका लागि रु. २० लाख जरिवाना गर्ने । (ग) तेस्रो पटकदेखि रु. १ करोड वा गाम्भीर्यता अनुसार रु. ५ करोडसम्म जरिवाना गर्ने ।
७	सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धी समितिले तोकेको बमोजिम कार्य गरेको नपाइएमा	(क) रु. १० लाख वा गाम्भीर्यता अनुसार थप जरिवाना गर्ने ।
८	वायर ट्रान्सफर र रेमिटान्स गर्दा ग्राहकको पहिचान हुन नसकेमा	(क) रु. १० लाख वा कारोबार रकम जुन बढी हुन्छ सो बराबर वा गाम्भीर्यता अनुसार थप जरिवाना गर्ने ।
९	वायर ट्रान्सफर र रेमिटान्स गर्दा वास्तविक धनीको पहिचान हुन नसकेमा	(क) रु. २० लाख वा कारोबार रकम जुन बढी हुन्छ सो बराबर वा गाम्भीर्यता अनुसार थप ।
१०	यस निर्देशन बमोजिम AML/CFT का विधि (Measures) लाई रुजु/यकिन नगरी करेस्पोण्डेन्ट वैकिङ्स सम्बन्धी कारोबार गरेमा	(क) रु. १० लाख वा कारोबार रकम जुन बढी हुन्छ सो बराबर वा गाम्भीर्यता अनुसार थप जरिवाना गर्ने ।
११	निरन्तर अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था नभएमा वा प्रभावकारी नभएमा ।	(क) पहिलो पटकका लागि रु. १० लाख जरिवाना गर्ने । (ख) दोस्रो पटकदेखि रु. २० लाख वा गाम्भीर्यता अनुसार थप जरिवाना गर्ने ।
१२	सीमा कारोबारको विवरण वित्तीय जानकारी इकाईमा तोकिएको समयमा पेश नगरेमा	(क) पहिलो पटकका लागि रु. २० लाख जरिवाना गर्ने । (ख) दोस्रो पटकका लागि रु. ५० लाख जरिवाना गर्ने । (ग) तेस्रो पटकदेखि रु. १ करोड वा गाम्भीर्यता अनुसार रु. ५ करोडसम्म जरिवाना गर्ने ।

क्र.सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाही
१३	शंकास्पद कारोबारको पहिचान गर्ने संयन्त्र/प्रणाली नभएमा तथा शंकास्पद कारोबार प्रतिवेदन तोकिएको ढाँचा र समयमा वित्तीय जानकारी ईकाइमा पेश नगरेमा वा प्रभावकारी नभएमा ।	(क) पहिलो पटकका लागि रु. २० लाख जरिवाना गर्ने । (ख) दोस्रो पटकका लागि रु. ५० लाख जरिवाना गर्ने । (ग) तेस्रो पटकदेखि रु. १ करोड वा गाम्भीर्यता अनुसार रु. ५ करोडसम्म जरिवाना गर्ने ।
१४	कार्यान्वयन अधिकारीको व्यवस्था नगरेमा	(क) रु. २० लाख जरिवाना गर्ने ।
१५	सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धी समितिले पेश गर्नुपर्ने प्रतिवेदन समयमा पेश नगरेमा तथा संचालक समितिले गर्नुपर्ने समीक्षा नगरेमा	(क) पहिलो पटकका लागि स्पष्टीकरण सोधिने । (ख) दोस्रो पटकका लागि रु. १० लाख जरिवाना गर्ने । (ग) तेश्रो पटकदेखि रु. ५० लाख वा गाम्भीर्यरता अनुसार थप जरिवाना गर्ने ।
१६	संस्थागत तथा कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि नगरेमा	(क) पहिलो पटकका लागि स्पष्टीकरण सोधिने । (ख) दोस्रो पटकका लागि रु. १० लाख जरिवाना गर्ने । (ग) तेश्रो पटकदेखि रु. २० लाख वा गाम्भीर्यरता अनुसार थप जरिवाना गर्ने ।
१७	तोकिएका विवरणहरुको अभिलेख नराखिएमा वा तोकिएको समयसम्म सुरक्षित नराखिएमा	(क) पहिलो पटकका लागि स्पष्टीकरण सोधिने । (ख) दोस्रो पटकका लागि रु. १० लाख जरिवाना गर्ने । (ग) तेश्रो पटकदेखि रु. २० लाख वा गाम्भीर्यरता अनुसार थप जरिवाना गर्ने ।

- (३) यस बुँदा बमोजिम गरिने कारबाही अर्पयाप्त भएको लागेमा बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ र बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ बमोजिम यस बैंकले थप कारबाही गर्न सक्नेछ ।
- (४) बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई यस बुँदा बमोजिम कारबाही वा सजाय भएमा र त्यस्तो सजाय उक्त संस्थाको कुनै पदाधिकारी वा कर्मचारीको काम कारबाहीको कारणले भएको देखिएमा त्यस्तो पदाधिकारी वा कर्मचारीलाई सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रचलित कानुन वा संस्थाको विनियमावली बमोजिम कारबाही गर्नु पर्नेछ ।

२१. खारेजी र वचाऊ :

- (१) एकीकृत निर्देशन, २०७९ को सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा. निर्देशन नं. १९/०७९ बाट जारी गरिएको निर्देशन र सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसैसंग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।
- (२) ऐन, नियमावली र यस निर्देशनले बन्देज लगाएको अवस्थाहरुमा बाहेक उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएको निर्देशन बमोजिम भए गरेका सम्पूर्ण काम कारबाहीहरु यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. २०/०८०

वित्तीय ग्राहक संरक्षण तथा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त 'क', 'ख' र 'ग' वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रदान गर्ने सेवाबारे सर्वसाधारणलाई सुसुचित पार्न, सो सेवा वापत लिइने शुल्कहरु पारदर्शी रूपमा लिने व्यवस्था गर्न तथा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु मार्फत वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि गर्न आवश्यक देखिएको हुँदा देहायबमोजिमको वित्तीय ग्राहक संरक्षण तथा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी व्यवस्था जारी गरिएकोले सोही बमोजिम गर्नु/गराउनु हुन नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ :-

१. पारदर्शिता सम्बन्धी व्यवस्था

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्ना ग्राहकलाई प्रदान गर्ने सेवा शर्तसंग सम्बन्धित सबै प्रकारका विवरण सार्वजनिक रूपमा जानकारी गराउनुपर्नेछ । यस्ता विवरणमा वित्तीय सेवा तथा उपकरणहरुका अतिरिक्त सोसँग सम्बन्धित शुल्क, कमिशन, ब्याजदर, जरिवाना, हर्जाना लगायतका सम्बन्धमा अपनाउनु पर्ने प्रक्रिया एवं शर्तहरु समावेश गरेको हुनु पर्नेछ । यस सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको व्यवस्था गरिएको छ :

- (क) आफूले प्रदान गर्ने वित्तीय सेवा, सबै प्रकारका खाता एवं कर्जा र वित्तीय उपकरण सम्बन्धी जानकारीको संक्षिप्त विवरण/पुस्तिका तयार गरी ग्राहक एवं सर्वसाधारणलाई उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (ख) देहाय बमोजिमको विवरणहरु खुल्ने गरी सरल एवं स्पष्ट भाषामा लिखित रूपमा सर्वसाधारणलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ :
- (१) विभिन्न प्रकारका खाता र सो सम्बन्धी विवरण,
 - (२) ग्राहकलाई प्रदान गरिने वित्तीय सेवामा लाने शुल्कका आधार र सो सम्बन्धी विवरण,
 - (३) बैंकिङ कारोबारका लागि निर्धारित प्रक्रिया एवं कार्यविधि,
 - (४) खाता बन्द गर्दा अवलम्बन गरिने प्रक्रिया,
 - (५) ब्याजदर गणना गर्ने विधि,
 - (६) अग्रिम भुक्तानी शुल्क,
 - (७) ऋणीले समयमा कर्जा भुक्तानी नगरेमा बैंकले गर्ने कारबाही,
 - (८) विलम्ब शुल्क, जरिवाना तथा हर्जाना,
 - (९) विभिन्न प्रकारका विद्युतीय कार्ड सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि,
 - (१०) बैंकिङ कारोबारमा हुन सक्ने सजाय तथा जरिवाना र ग्राहकले अवलम्बन गर्नुपर्ने सतर्कता सम्बन्धी व्यवस्था ।
- (ग) आफ्नो कारोबार सम्बन्धी जानकारी ग्राहकले निःशुल्क रूपमा लिन सक्ने व्यवस्था सम्बन्धित इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले मिलाउनु पर्नेछ ।
- (घ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्ना इन्टरनेट बैंकिङ तथा मोबाइल एप्लिकेशनमा कर्जा एवम् निक्षेपको ब्याजदर प्रष्ट देखिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

- (ङ) Core banking system मा ग्राहकको कारोबारको विवरण प्रविष्ट गर्दा सो कारोबारको विवरण स्पष्ट बुझने गरी narration लेख्नु पर्नेछ । यस प्रयोजनको लागि alpha-numeric code हरूको प्रयोग गर्ने पाइने छैन ।
- (च) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले ग्राहकहरूसँग लिने विभिन्न शुल्क तथा व्याजदर सम्बन्धी विवरण इ.प्रा. निर्देशन १५ बमोजिम यस बैंकमा पठाउनुका साथै सर्वसाधारणको जानकारीका लागि आफ्नो वेबसाइटमा समेत प्रकाशित गर्नुपर्ने छ ।

२. सरल भाषाको प्रयोग सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) आफ्ना ग्राहकलाई उपलब्ध गराउने सेवा सम्बन्धी जानकारी वा सूचनामा प्रयोग गर्ने भाषा सरल र स्पष्ट हुनु पर्नेछ ।
- (ख) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले आफ्ना ग्राहकसँगको कारोबारमा प्रयोग हुने कागजातहरू नेपाली भाषामा उपलब्ध हुने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । आन्तरिक तथा अन्तर्राष्ट्रिय कारोबारमा प्रयोग हुने कागजातहरू अंग्रेजी भाषामा समेत तयार गर्न सकिनेछ ।

३. सूचना सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रवाह गर्ने सूचना वा जानकारी सर्वसाधारण ग्राहकहरूले सजिलै बुझ्ने र पढ्न सक्ने हुनुपर्नेछ ।
- (ख) सर्वसाधारणमा भ्रम सिर्जना हुन सक्ने कुनै पनि प्रकारको विज्ञापन गर्न गराउन पाइने छैन ।

४. सरल बैंकिङ सम्बन्धी व्यवस्था

ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्ग र साक्षर नभएका व्यक्तिलाई विशेष प्राथमिकता दिई सहज रूपले बैंकिङ सुविधा उपलब्ध गराउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले त्यस्ता ग्राहकहरूलाई विशेष काउण्टर तोकी सेवा दिनु पर्नेछ । साथै, स्थानीय तहमा ५ (पाँच) भन्दा बढी शाखा रहेका स्थानमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कम्तीमा एक शाखा र एटिएम लाउञ्च भएका स्थानमा १ (एक) एटिएम अपाङ्गमैत्री बनाउनुपर्नेछ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई एटिएम, मोबाइल बैंकिङ, इन्टरनेट बैंकिङ जस्ता वित्तीय सेवाहरू व्यक्ति स्वयंले उक्त सेवा उपयोग गर्न सक्षम रहेको यकिन गरी उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

५. वित्तीय सेवाको शुल्क लगायत शर्त परिवर्तन सम्बन्धी व्यवस्था

ग्राहकसँग वित्तीय सेवाका लागि सम्झौता पत्रमा हस्ताक्षर गरी सेवा प्रदान गर्नेकममा त्यस्तो सम्झौतामा उल्लिखित शुल्क, व्याजदर र शर्तहरूमा परिवर्तन हुँदा इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले सम्बन्धित ग्राहकलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

यस व्यवस्था अनुसार सार्वजनिक रूपमा जानकारी गराउनु पर्ने अवस्थामा राष्ट्रिय स्तरका संस्थाले राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका मार्फत् र क्षेत्रीय स्तरका संस्थाले क्षेत्रीय/जिल्ला स्तरका पत्रिका मार्फत सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

६. खाता सञ्चालन तथा बन्द गर्दा लाग्ने शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले खाता खोल्दा, चेक जारी गर्दा (Good for Payment चेक समेत), चेकको Stop Payment गर्दा, मौज्दात प्रमाणित गर्दा (Balance Certification), खाता सञ्चालन गर्दा, खाता बन्द गर्दा, स्टेटमेन्ट दिंदा, विप्रेषण रकम खातामा जम्मा गर्दा, एबीबीएस लगायतका सेवा प्रदान गर्दा ग्राहकबाट कुनै किसिमको सेवा शुल्क लिन पाइने छैन । तर, ग्राहकले कुनै एक अवधिको स्टेटमेन्ट एक पटक भन्दा बढी माग गरेको अवस्थामा न्यूनतम शुल्क लिन बाधा पुगेको मानिने छैन ।
- (ख) ग्राहकको निष्क्रिय खाता सकिय गराउँदा कुनै शुल्क लिन पाइने छैन ।

- (ग) कुनै पनि अवस्थामा रहेको खाताको रकम न्यूनतम मौज्दात भन्दा कम भएका कारणले रकम कट्टा गरी मौज्दात घटाउन पाइने छैन । साथै, न्यूनतम मौज्दातबापत राखिएका रकममा समेत तोकिएको व्याज प्रदान गर्नु पर्नेछ ।
- (घ) खण्ड (क), (ख) र (ग) बाहेकका अवस्थामा ग्राहकसँग लिनुपर्ने शुल्क सम्बन्धमा ग्राहकलाई पूर्व जानकारी गराएको हुनुपर्नेछ ।
- (ड) नेपाली मुद्रामा विद्युतीय कार्डहरु जारी गर्दा शुरुमा लिईने शुल्क बाहेक त्यस्तो कार्डको अवधि समाप्त नहुञ्जेलसम्म नवीकरण शुल्क लिन पाईने छैन ।

७. चेक भुक्तानी सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) चेक, बिल, पेअर्डर लगायत कुनैपनि वित्तीय उपकरणका माध्यमले आफनो खातामा रकम जम्मा गर्दा त्यस्तो उपकरणमा उल्लिखित सम्पूर्ण रकम नै सम्बन्धित ग्राहकको खातामा जम्मा गर्नुपर्नेछ । त्यस्तो वित्तीय उपकरणहरुको कारोबारमा लाग्ने कुनै शुल्क भएमा सो सम्बन्धी जानकारी ग्राहकलाई अग्रिम रूपमा गराई ग्राहकको खाताबाट छुटौटै रूपमा लिनुपर्नेछ ।
- (ख) कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले आफनो कारोबारको क्रममा प्राप्त चेकहरु आफनो खातामा जम्मा गर्दा त्यस्तो चेक खिच्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाको खातामा मौज्दात अपर्याप्त भई रकम जम्मा हुन नसकेको अवस्थामा चेक प्रस्तुत गर्ने ग्राहकको खाताबाट कुनै पनि शुल्क वा रकम लिन पाईने छैन ।
- (ग) खातामा मौज्दात अपर्याप्त भई भुक्तानी नहुने चेक प्रस्तुत भएको अवस्थामा यस बैंकले ईजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुलाई जारी गरेको एकीकृत निर्देशनको ई.प्रा. निर्देशन नं. १२ बमोजिम त्यस्तो चेक खिच्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई उक्त चेक जारी गर्ने बैंक वा वित्तीय संस्थाले कालोसूचीमा सूचीकृत गर्न कर्जा सूचना केन्द्रमा लेखी पठाउनुपर्नेछ ।

८. सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था

बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्जा प्रवाह गर्दा देहायका व्यवस्थाहरुको अधीनमा रही प्रशासनिक सेवा शुल्क, अग्रिम भुक्तानी शुल्क तथा प्रतिबद्धता शुल्क लिन सक्नेछन् ।

- तर, आफ्नै मुद्रती रसिदको धितोमा कर्जा प्रवाह गर्दा कुनै पनि किसिमको शुल्क लिन पाइने छैन ।
- (क) कर्जा नीति निर्देशिका (Credit Policy Guidelines) तथा कुनै पनि प्रकारको Product Paper मा प्रशासनिक सेवा शुल्क, अग्रिम भुक्तानी शुल्क तथा प्रतिबद्धता शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
 - (ख) कर्जा प्रवाह गर्दा लिने सेवा शुल्क, अग्रिम भुक्तानी शुल्क र प्रतिबद्धता शुल्क बाहेक अन्य कुनै पनि शुल्क लिन पाइनेछैन । कर्जासँग सम्बन्धित सम्पूर्ण लागत व्याजदरमा नै प्रतिविम्बित हुनु पर्नेछ ।
 - (अ) ईजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग”, वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्जा स्वीकृति गर्दा सेवा शुल्क वापत क्रमशः अधिकतम ०.७५ प्रतिशत, १.०० प्रतिशत, १.२५ प्रतिशतसम्म मात्र सेवा शुल्क लिन पाईनेछ ।

तर, प्रतिबद्धता शुल्क र नवीकरण हुने प्रकृतिका कर्जामा लिने नवीकरण शुल्कको हकमा माथि उल्लेखित सेवा शुल्कको अधिकतम २० प्रतिशतसम्म तथा देहाय अनुसार अग्रिम भुक्तानी शुल्क वा ऋणीले बैंक परिवर्तन गर्दा लिने कर्जा स्वाप शुल्क लिन यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन :-

क) कर्जाको अग्रीम भुक्तानी शुल्क: कर्जा प्रवाह भएको २ वर्ष भित्र कर्जाको अग्रीम भुक्तानी भएमा खण्ड (अ) मा उल्लेखित सेवा शुल्कको अधिकतम शत प्रतिशतसम्म, २ वर्ष देखी ५ वर्ष भित्र कर्जा चुक्ता भएमा खण्ड (अ) मा उल्लेखित सेवा शुल्कको अधिकतम ५० प्रतिशतसम्म र ५ वर्ष भन्दा पछि कर्जा चुक्ता भएमा माथि उल्लेखित सेवा शुल्कको अधिकतम २० प्रतिशतसम्म ।

ख) कर्जा स्वाप शुल्कः कर्जा प्रवाह भएको २ वर्ष भित्र बैंक परिवर्तन गरेमा वक्यौता रकममा खण्ड (अ) मा उल्लेखित सेवा शुल्कको अधिकतम शत प्रतिशतसम्म, २ वर्ष देखि ५ वर्ष भित्र बैंक परिवर्तन गरेमा वक्यौता रकममा खण्ड (अ) मा उल्लेखित सेवा शुल्कको अधिकतम ५० प्रतिशतसम्म र ५ वर्ष पछि बैंक परिवर्तन गरेमा वक्यौता रकममा खण्ड (अ) मा उल्लेखित सेवा शुल्कको अधिकतम २० प्रतिशतसम्म ।

(आ) स्थिर व्याजदरमा प्रवाह भएका आवधिक कर्जाको हकमा ऋणी संगको सहमतिमा कर्जा स्वीकृति पत्रमा उल्लेख भएबमोजम खण्ड (अ) मा उल्लेखित सेवा शुल्कको शत प्रतिशत अग्रिम भुक्तानी शुल्क वा स्वाप शुल्क लिन सकिने छ ।

(इ) लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुलाई विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह गर्दा ०.५० प्रतिशतभन्दा बढी सेवा शुल्क लिन पाइने छैन ।

(ई) कर्जाको सीमा वृद्धि गरिएमा वृद्धि भएको रकममा मात्र तोकिएको सीमाभित्र रही सेवा शुल्क लिन सकिनेछ । किस्तामा भुक्तानी हुने मध्यम तथा दीर्घकालीन कर्जामा कर्जाको अवधिभर Review charge लगायत अन्य क्षेत्र पनि शीर्षकमा शुल्क लिन पाईने छैन ।

(उ) माथि उल्लेख भएका बाहेक अन्य जुनसुकै शीर्षकमा शुल्क लिएको वा तोकिएको सीमा भन्दा बढी शुल्क लिएको पाइएमा सो शुल्कमा १० प्रतिशत थप गरी ग्राहकको खातामा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(ग) कर्जा प्रवाह गर्दा लिने प्रशासनिक सेवा शुल्क, अग्रिम भुक्तानी शुल्क र प्रतिबद्धता शुल्कको दर, प्रक्रिया तथा गणना विधिको सम्बन्धमा कर्जा सम्झौतापत्रमा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नपर्ने छ ।

(घ) वैक तथा वित्तीय संस्थाले एकै प्रकारका कर्जा प्रवाह गर्दा विभिन्न ग्राहकसँग लिने प्रशासनिक सेवा शुल्क, अग्रिम भुक्तानी शुल्क र प्रतिबद्धता शुल्कमा ०.२५ प्रतिशत बिन्दु बन्दा बढीले फरक पार्न पाइने छैन।

(८) ग्राहकले कर्जाको लागि निवेदन दिए पश्चात् कर्जा स्वीकृतिको प्रक्रिया आरम्भ गर्दाको विषय प्रशासनिक सेवा शुल्क लिन सक्नेछन् । तर, कर्जा अस्वीकृत भएको अवस्थामा यस्तो शुल्क ग्राहकको खातामा फिर्ता गरिदिन् पर्नेछ ।

(च) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले आफ्ना ग्राहकहरूलाई अन्य संस्था/निकाय मार्फत सेवा लिने सन्दर्भमा सो सेवा वापत त्यस्ता संस्था/निकायहरूलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने लागत भन्दा बढी हुने गरी सेवा शुल्क असुल गर्न पाइने छैन ।

(उदाहरणको लागि ग्राहकको सम्बन्धमा कर्जा सूचना प्राप्त गर्दा वा कालोसूचीमा सूचीकृत गर्दा वा सो सूचीबाट हटाउँदा लिइने शुल्क कर्जा सूचना केन्द्रले लिने शुल्क भन्दा बढी हुने गरी असुल गर्न पाइने छैन । त्यसैगरी धितो मूल्यांकन वापत लिइने शुल्क, वीमा शुल्क लगायत तेश्रो पक्षले लिने शुल्कहरु सेवा प्रदायकले लिने भन्दा बढी हुने गरी लिन पाइने छैन ।)

तर इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट हुने चेक किलयरिङ्का सम्बन्धमा रु २ लाख भन्दा कम रकमको चेक किलयरिङ्क कारोबारमा सम्बन्धित वैकं तथा वित्तीय संस्थाले आफ्ना ग्राहकहरुसँग कुनै किसिमको शुल्क लिन पाइने छैन।

(छ) ग्राहकले आफ्नो स्वीकृत कर्जा सीमाको वार्षिक औसत ६० प्रतिशतभन्दा कम रकम उपयोग गरेमा कम हुने रकममा मात्र निश्चित दरले प्रतिवद्धता शुल्क लिन सक्नेछन् (जस्तै, औसतमा ३५ प्रतिशत मात्र उपभोग गरेको भए उपभोग नगरेको २५ प्रतिशतमा मात्र प्रतिवद्धता शुल्क लिने)। यस्तो शुल्क अग्रिम रूपमा लिन पाइने छैन। आवधिक कर्जाको हकमा स्वीकृत कर्जा सीमाभन्दा कम उपयोग गरेको अवस्थामा उपयोग नगरेको रकममा मात्र एकपटकका लागि प्रतिवद्धता शुल्क लिन सकिनेछ।

- (ज) रु. ५० लाखसम्मको सीमा कायम भएको जुनसुकै प्रकारको कर्जा भुक्तानी गर्दा अग्रिम भुक्तानी शुल्क लाग्ने छैन । सो सीमाभन्दा बढीको कर्जाको हकमा कर्जा लिंदाको बखत तोकिएको शर्त वा व्याजदर थप/परिवर्तन भएको कारण अग्रिम रूपमा कर्जा चुक्ता गर्न चाहेमा त्यस्तो अग्रिम भुक्तानी गरे बापत कुनै किसिमको शुल्क लिन पाइने छैन ।
- (झ) परियोजना कर्जाको हकमा कर्जा लिदाको बखत ऋणीसँग गरिएको सम्झौतामा उल्लेखित व्याजदर लगायतका अन्य शर्तहरु ऋणीको सहमति विना बैकले एकतर्फा रूपमा थप/परिवर्तन गरेको कारणले ऋणीले कर्जा अग्रिम रूपमा चुक्ता गर्न चाहेमा त्यस्तो अग्रिम भुक्तानी बापत कुनै किसिमको शुल्क लिन पाइने छैन ।

९. गुनासो सुनुवाई सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) आफ्ना ग्राहकबाट प्राप्त गुनासो/उजुरीको समाधान गर्ने दायित्व सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाको हुनेछ । यसरी प्राप्त गुनासो/उजुरीको समाधानको लागि संस्थाले गरेको काम कारबाहीको अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
- (ख) सेवाग्राहीलाई पर्ने असुविधा तथा सर्वसाधारणको गुनासो सुनुवाई गर्न इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले “सूचना तथा गुनासो सुनुवाई डेस्क” स्थापना गरी वरिष्ठ व्यवस्थापक वा सो भन्दा माथिको अधिकारीलाई गुनासो सुन्ने अधिकारी तोकनु पर्नेछ । इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले उक्त अधिकारीको नाम, पद, फोन नम्बर, मोबाइल नम्बर र इमेल ठेगाना वेबसाइटको अग्र भागमा राख्नु पर्नेछ ।
- (ग) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले उपभोक्ताको गुनासो सुनुवाईका लागि हटलाइन समेतको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाका काम कारबाही सम्बन्धी गुनासोको सुनुवाई सहज बनाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस बैंकको गुनासो पोर्टल gunaso.nrb.org.np को लिङ्ग आफ्नो वेबसाइटमा राख्नुपर्नेछ ।
- (ङ) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले ग्राहकको गुनासो सुनुवाईका लागि आफ्नो वेबसाइटमा अनलाईन पोर्टलको समेत व्यवस्था गर्नु पर्नेछ र यसको लिक आफ्नो वेबसाइटको अग्र भागमा राख्नु पर्नेछ । साथै, पोर्टलमा कुन तह बाट गुनासो सम्बोधन हुने हो सोको जानकारी समेत उपलब्ध हुनुपर्नेछ ।
- (च) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले ग्राहकबाट प्राप्त भएको गुनासो र सोको निरूपण सम्बन्धी तथ्याङ्क (अनुसूची २०.१ बमोजिम) यस बैंकको इमेल cpreporting@nrb.org.np मा पठाउनु पर्नेछ । साथै, ग्राहकबाट प्राप्त भएको गुनासो र सोको निरूपणको अवस्था अर्धवार्षिक (असार, पुस) रूपमा अवधि समाप्त भएको १५ दिनभित्र यस बैंकको वित्तीय समावेशिता तथा ग्राहक संरक्षण महाशाखामा र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नुका साथै आफ्नो वार्षिक प्रतिवेदनमा समेत प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

१०. वित्तीय साक्षरता सम्बन्धमा

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्ना कार्यक्रमहरूमा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी कार्यक्रम अनिवार्य रूपमा समावेश गरेको हुनुपर्दछ ।
- (ख) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफुले प्रदान गर्ने वित्तीय सेवा सुविधाका सम्बन्धमा सर्वसाधारणलाई सुसुचित गराउने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि गरी वित्तीय प्रणालीलाई सघाउ पुऱ्याउने खालका विज्ञापन तथा सूचनाहरूलाई प्रोत्साहित गर्नु पर्नेछ ।
- (घ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट जारी वित्तीय साक्षरता मार्गदर्शन, २०७८ लागू गरी मार्गदर्शनको अनुसूची ३ अनुसारको विवरण पेश गर्नुपर्नेछ ।

११. गोपनियता एवं तथ्याङ्क संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले ग्राहकसँग वित्तीय कारोबार गर्ने क्रममा ग्राहकको व्यावसायिक सूचनाहरुको गोपनियता कायम गर्नुपर्नेछ । ग्राहकको गोपनियता कायम गर्नुपर्ने सूचना तथा विवरणहरु लगायत हिसाब किताब, खाता बही, श्रेस्ता र लेखाको विवरण अन्य असम्बन्धित एवं अनधिकृत व्यक्तिलाई दिनु हुँदैन ।
- (ख) प्रचलित कानुन बमोजिम अखिलयारप्राप्त निकाय वा संस्थालाई त्यस्तो विवरण दिन भने यस व्यवस्थाले वाधा पुगेको मानिने छैन ।
१२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ग्राहकलाई प्रदान गर्ने सेवा सम्बन्धी जानकारी 24×7 Call Centre वा Audio Notice Board बाट समेत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । यस्तो सेवा उपलब्ध गराएवापत ग्राहकसंग कुनै किसिमको शुल्क लिन पाइने छैन ।
१३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अनिवार्य रूपमा आफ्नो बेवसाइट राख्नु पर्ने छ । बेवसाइटमार्फत सार्वजनिक हुने सामग्री नेपाली भाषामा सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्ने छ ।
१४. एक वर्षभन्दा बढी भुक्तानी अवधि भएका आवधिक कर्जाको हकमा कर्जा प्रवाह पश्चात् तेस्रो पक्षलाई तिर्नुपर्ने शुल्क बाहेक अन्य कुनै पनि शुल्क लिन पाइने छैन ।
१५. इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले एकतर्फी रूपले ग्राहकको अनुमति विना कुनै पनि प्रकारको वित्तीय सेवा उपलब्ध गराउन पाउने छैनन् । ग्राहकको अनुमति विना उपलब्ध गराइएका त्यस्ता सेवाबापत कुनै सेवा शुल्क लिएमा १० प्रतिशत थप गरी ग्राहकको खातामा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।
१६. इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले जारी गरेको बैंक जमानत (**Bank Guarantee**) को **Verification** आफ्नो बेवसाइट/पोर्टल मार्फत गर्न सकिने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
१७. खारेजी तथा बचाउ
- (१) यसअधि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएकोछ :-
एकीकृत निर्देशन, २०७९ को सेवा शुल्क सम्बन्धी इ.प्रा. निर्देशन नं. २०/०७९ तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।
- (२) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक

केन्द्रीय कार्यालय

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

इ.प्रा.निर्देशन नं. २१/०८०

विविध व्यवस्था

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पालना गर्नु पर्ने विविध व्यवस्था सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ।

१. बीमा अभिकर्ताको रूपमा कार्य गर्न सक्ने सम्बन्धमा

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले बीमा अभिकर्ताको कार्य गर्न पाउने छैनन्। तर, बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ४९ उपदफा (१) को खण्ड (य), उपदफा (२) को खण्ड (झ) र उपदफा (३) को खण्ड (ठ) बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले “राष्ट्र बैंकले तोकेका अन्य कार्य गर्ने” व्यवस्था अन्तर्गत रही कर्जा प्रवाहका क्रममा ऋणी स्वयम्भूत गरेको बीमा कम्पनीबाट मात्र कर्जाको सुरक्षण स्वरूप राखिएको सम्पत्तिको बीमा गराउन, कर्जाको बीमा गराउन वा बिना धितो व्यक्तिगत जमानीमा मात्र प्रवाह भएका कर्जाको हकमा कर्जा अवधिसम्मको लागि ऋणीको आवधिक जीवन बीमा गराउन बाधा पुगेको मानिने छैन।

२. यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क” र राष्ट्रिय स्तरका “ख” तथा “ग” वर्गका संस्थाहरुले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ४९ बमोजिम उल्लिखित राष्ट्र बैंकले तोकेका अन्य काम गर्ने व्यवस्था अन्तर्गत केन्द्रीय निक्षेप सेवा नियमावली, २०६७ बमोजिम निक्षेप सदस्यको रूपमा कार्य गर्न सक्ने छन्।

३. कम्प्युटर सफ्टवेयरको प्रयोग/खरिद गर्ने सम्बन्धमा

प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ ले कम्प्युटर सफ्टवेयरलाई बौद्धिक सम्पत्तिको रूपमा व्याख्या गरेको एवम् गैर कानुनी तथा नक्कली कम्प्युटर सफ्टवेयरको प्रयोग कानुनद्वारा नै निषेध गरेको हुँदा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले नक्कली कम्प्युटर सफ्टवेयरबाट बच्च सावधानी एवम् सतर्कता अपनाउनु पर्नेछ।

४. पुँजी वृद्धि सम्बन्धमा

आ.व. २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिमा उल्लिखित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको पुँजीगत आधार सुदृढ गरी दीर्घकालीन विकासका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत परिचालन गर्न तथा वित्तीय स्थायित्व प्रवद्धन गर्न सञ्चालनमा रहिरहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले पुरा गर्नु पर्ने न्यूनतम पुँजी सम्बन्धमा देहायको व्यवस्था गरिएको छ।

(१) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको वर्गीकरण र न्यूनतम चुक्ता पुँजी सम्बन्धी व्यवस्था :

वर्ग	राष्ट्रियस्तर	प्रादेशिक स्तर*
“क”	रु. ८०० करोड	-
“ख”	रु. २५० करोड	रु. १२० करोड
“ग”	रु. ८० करोड	रु. ५० करोड

* काठमाडौं उपत्यका बाहेक। यस्ता वित्तीय संस्थाहरुको कार्य क्षेत्र/परियोजना तोकिएका प्रदेश अन्तर्गतका तोकिएका जिल्लामा सीमित रहने।

(२) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले २०७४ असार मसान्तभित्र कायम गर्नु पर्ने न्यूनतम चुक्ता पुँजी समानुपातिक रूपमा वृद्धि गर्नका लागि २०७२ भदौ मसान्त भित्र पेश गरेको स्पष्ट कार्यतालिका सहितको व्यावसायिक योजना / पुँजी योजना (Capital Plan) अनुसार आ.व. २०७३/७४ को बाट्य लेखापरीक्षण गरी सार्वजनिक गरेको वित्तीय विवरण लेखा सम्बन्धी टिप्पणी (Notes to Accounts) मा तोकिएबमोजिमको न्यूनतम चुक्ता पुँजी पुगेको व्यहोरा उल्लेख नभएका बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई देहाय बमोजिमको कारबाही हुनेछ ।

- (क) नगद लाभांश वा बोनस सेयर घोषणा तथा वितरण गर्न रोक लगाउने,
- (ख) निक्षेप संकलन गर्न रोक लगाउने,
- (ग) कर्जा प्रवाह गर्न रोक लगाउने र
- (घ) शाखा विस्तार गर्न रोक लगाउने ।

साथै, तोकिए बमोजिमको न्यूनतम चुक्ता पुँजी नपुऱ्याउने बैंक तथा वित्तीय संस्थाको हकमा यस बैंकबाट बाध्यकारी मर्जर वा प्राप्ति (Merger/Acquisition) को प्रक्रियामा जान निर्देशन दिइनेछ ।

(३) तोकिएको चुक्ता पुँजी पुऱ्याउने समयावधिका सम्बन्धमा यस व्यवस्थामा जुनसुकै कुरा उल्लेख गरिएको भएतापनि समस्याग्रस्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको हकमा देहाय बमोजिमको व्यवस्था लागू हुनेछ ।

- (क) यस बैंकबाट समस्याग्रस्त घोषणा भई समस्याग्रस्त अवस्थाबाट मुक्त भईसकेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले समस्याग्रस्तबाट मुक्त भएको २ वर्षभित्र तोकिएबमोजिमको चुक्ता पुँजी पुऱ्याई सक्नु पर्नेछ ।
- (ख) समस्याग्रस्त घोषणा भई रिजोल्युसन प्रक्रियामा रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले यस बैंकबाट तोकिएको न्यूनतम चुक्ता पुँजीको कम्तीमा २५ प्रतिशत (Call in Advance समेत) पुरा गरी न्यूनतम पुँजीकोष अनुपात समेत कायम गरी समस्याग्रस्त अवस्थाबाट मुक्त भएमा त्यस्तो अवस्थाबाट मुक्त भएको मितिले २ वर्षभित्रमा तोकिएबमोजिमको चुक्ता पुँजी पुऱ्याउनु पर्नेछ ।
- (ग) यस बैंकबाट जारी गरिएका विभिन्न निर्देशनहरु मध्ये कर्जा-निक्षेप अनुपात (CD Ratio) र तोकिएका क्षेत्र एवम् विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने गरी तोकिएको न्यूनतम कर्जा अनुपातमा आवश्यकता तथा औचित्यताको आधारमा अधिकतम २ वर्ष सम्म छुट दिन सकिनेछ ।

(४) विगतमा विशेष व्यवस्था अन्तर्गत एक जिल्लामा मात्र कार्यक्षेत्र रहने गरी इजाजतपत्र प्रदान गरिएका वित्तीय संस्थाहरुको पुँजी वृद्धि सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ ।

- क) बैंक/वित्तीय संस्था संस्थापना एवं वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत एवं प्रकृयागत व्यवस्था, २०६३ मा रहेको संस्थापना सम्बन्धी विशेष व्यवस्था बमोजिम एक जिल्ला कार्यक्षेत्र रहने गरी स्थापना भएका “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरुले तोकिएको न्यूनतम चुक्ता पुँजी २०७६ पुस मसान्तभित्र कायम गर्नु पर्ने ।
- ख) यस व्यवस्था बमोजिम तोकिएको समयावधिभित्र चुक्ता पुँजी कायम नगर्ने वित्तीय संस्थाहरुलाई तोकिए बमोजिम कारबाहीहरु गर्ने ।
- (५) इजाजतपत्रप्राप्त “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरु एक प्रदेश वा राष्ट्रियस्तरमा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । राष्ट्रियस्तर बाहेकका “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरुले देहायका शर्तहरुको अधीनमा रही कुनै एक प्रदेशमा आफ्नो कार्यक्षेत्र कायम गर्नु पर्नेछ ।
- (क) “ख” वर्गका वित्तीय संस्थाहरुले रु. १ अर्ब २० करोड र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरुले रु. ५० करोड चुक्ता पुँजी पुरा गरी यस बैंकको स्वीकृति लिई कुनै एक प्रदेशभर आफ्नो कारोबार सञ्चालन गर्न सक्नेछन् ।

- (ख) बुँदा नं. (क) बमोजिमको चुक्ता पुँजी पुरा नगरेसम्म हाल कायम रहेका जिल्लाहरूमा सीमित रही आफ्नो कारोबार सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।
- (ग) एकभन्दा बढी प्रदेशमा समेत शाखा कार्यालय खोली सञ्चालनमा रहेका वित्तीय संस्थाहरूले २०७७ असारभित्र उक्त शाखा विक्री, बन्द वा स्थानान्तरण गरी आफ्नो सम्पूर्ण कार्यक्षेत्र एउटै प्रदेशभित्र सीमित गरी सक्नु पर्नेछ ।
- (घ) प्रादेशिक स्तरका लागि तोकिएको चुक्ता पुँजी पुरा गरेका वित्तीय संस्थाले एकभन्दा बढी प्रदेशमा रहेका शाखा कार्यालय विक्री, बन्द वा स्थानान्तरण नगरेसम्म आफ्नो प्रदेशका बाँकी जिल्लामा कार्यक्षेत्र विस्तार गर्न पाउने छैनन् ।
- (ङ) बुँदा नं (ख) र बँदा नं. (घ) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि रु. ५० करोड चुक्ता पुँजी पुरा गरेका “ख” वर्गका वित्तीय संस्थाहरू र रु. ४० करोड चुक्ता पुँजी पुरा गरेका “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले यस बैंकको स्वीकृति लिई कुल पाँच जिल्ला ननाघ्ने गरी एउटै प्रदेशभित्रका जोडिएका ५ जिल्लासम्म कार्यक्षेत्र विस्तार गर्न भने यस व्यवस्थाले वाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
- (च) प्रादेशिक वा राष्ट्रियस्तरमा स्तरोन्ति हुने क्रममा चुक्ता पुँजी पुरा गर्ने प्रयोजनका लागि गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ति सम्बन्धी कार्यलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।

५. Long Form Audit Report सम्बन्धमा

Long Form Audit Report लाई समय सापेक्ष र प्रभावकारी बनाउन यसैसाथ संलग्न ढाँचा (अनुसूची २१.१) अनुसार लागू गरिएको छ । आफ्नो संस्थाको बाट्य लेखापरीक्षकबाट सोही ढाँचामा तयार गरिएको प्रतिवेदनलाई सोभै यस बैंकमा आइपुग्ने गरी पठाउने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

६. पुँजी योजना सम्बन्धमा

पुँजी योजना प्रयोजनका लागि ‘चुक्ता पुँजी’ भन्ने शब्दले साधारण सेयर बापतको चुक्ता पुँजी (बोनस सेयर तथा हकप्रद सेयर) लाई मात्र बुझाउने र सो चुक्ता पुँजीमा साधारण सेयर बापतको प्रस्तावित बोनस सेयरलाई समेत समावेश गर्न सकिने छ ।

७. बैंकदर सम्बन्धमा:

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूलाई प्रचलित ऐनमा भएको व्यवस्था अनुसार उपलब्ध गराईने कर्जाको व्याजदर (बैंकदर) ७.५ प्रतिशत कायम गरिएको छ ।

८. स्थायी तरलता सुविधा (SLF) सम्बन्धमा

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको आ-आफ्नो स्वामित्वमा रहेको नेपाल सरकारको ट्रेजरी बिल्स र विकास ऋणपत्रको धितोमा त्यस्ता ऋणपत्रहरूको अंकित मूल्यको ९० प्रतिशतसम्मले हुन आउने रकम प्रचलित बैंकदरमा अल्पकालीन स्थायी तरलता सुविधा (कर्जा) यस बैंकले उपलब्ध गराउन सक्ने छ ।

९. अन्तिम ऋणदाता सुविधा सम्बन्धमा

अन्तरबैंक र खुला बजार तथा स्थायी तरलता सुविधाबाट आवश्यक तरलता आपूर्ति हुन नसकेको अवस्थामा यस बैंकमा खाता रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई बढीमा ६ महिनाको लागि प्रचलित बैंकदरमा अन्तिम ऋणदाता सुविधा दिइने छ । यस बैंकमा अनिवार्य मौज्दात कायम गर्नको लागि राखेको नगद मौज्दात, नेपाल सरकारको सुरक्षणपत्र वा असल कर्जाको धितोमा यस्तो सुविधा प्रदान गरिने छ ।

१०. रिपो र रिभर्स रिपो बोलकबोल अवधि सम्बन्धमा

(क) खुला बजार कारोबारअन्तर्गत रिपो र रिभर्स रिपो बोलकबोलको अधिकतम अवधि खुला बजार कारोबार सञ्चालन समितिले निर्धारण गरेको जिम्मेदारी हुनेछ ।

(ख) व्याजदर करिडोरको माथिल्लो सीमाको रूपमा रहेको स्थायी तरलता सुविधा दर ७.५ प्रतिशत, तल्लो सीमाको रूपमा रहेको निक्षेप संकलन दर ४.५ प्रतिशत र नीतिगत दरको रूपमा रहेको रिपो दरलाई ६.५ प्रतिशत कायम गरिएको छ ।

११. विदेशी विनिमय सम्बन्धी कार्य गर्ने सम्बन्धमा

देहाय बमोजिमका इजाजतपत्रप्राप्त वित्तीय संस्थालाई यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट स्वीकृत प्राप्त गरी विदेशी विनिमय सम्बन्धी देहाय बमोजिमका थप कार्य गर्ने पाउने व्यवस्था गरिएको छ :

- (क) “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले नियमानुसार इजाजतपत्र प्राप्त गरी इनवार्ड रेमिट्यान्स (Inward Remittance) को कार्य गर्न सक्ने ।
- (ख) “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले भारतीय मुद्राको खरिद तथा बिक्री सम्बन्धी कार्यहरु गर्न सक्ने
- (ग) राष्ट्रियस्तरका “ख” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले विदेशी मुद्राको निक्षेप स्वीकार गर्न सक्ने ।
- (घ) राष्ट्रियस्तरका “ख” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले विदेशी मुद्राको खरिद/बिक्री गर्न, पासपोर्ट बापत सटही सुविधा प्रदान गर्न, विदेशी मुद्रामा खाता खोल्न तथा Nostro Account खोल्न सक्ने ।
- (ङ) “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले स्वीकृत प्राप्त बैंकको सहायक एजेण्ट भई नेपाली र भारतीय मुद्राको Debit र Credit कार्ड जारी गर्न सक्ने ।
- (च) राष्ट्रियस्तर बाहेका “ख” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले समेत विदेशी मुद्रा खरिद गरी नेपाल राष्ट्र बैंक वा वाणिज्य बैंकहरूलाई बिक्री गर्न सक्ने ।

१२. स्वदेशी रकमान्तरको कारोबार सम्बन्धमा

स्वदेशी रकमान्तरको कारोबार गर्न चाहने इजाजतपत्रप्राप्त “ख” र “ग” वर्गका विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीले आफूले स्वदेशी रकमान्तरको कारोबार गर्न चाहेको इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गको वाणिज्य बैंकसँग सहमति (Memorandum of Understanding) गरी तथा इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफै शाखा वा अन्य एजेन्टीहरु मार्फत स्वदेशी रकमान्तरको कारोबार गर्न चाहेमा रकमान्तर सम्बन्धी सम्पूर्ण जोखिम आफैले बहन गर्ने गरी यस बैंकको स्वीकृतिको लागि अनुरोध गरेमा स्वीकृति प्रदान गर्न सकिनेछ ।

तर “ख” वर्गका विकास बैंकले सम्पूर्ण जोखिम आफै बहन गर्ने गरी आफ्ना शाखा/कार्यालय मार्फत आफ्ना ग्राहकलाई स्वदेशी वा विदेशी रकमान्तर कारोबार सम्बन्धी सेवा प्रदान गर्न सक्नेछन् ।

१३. लिखत नेपाली भाषामा तयार गर्ने सम्बन्धमा

- (क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले जुनसुकै प्रकारको कर्जा प्रवाह गर्दा ऋणी तथा जमानतकर्ता (व्यक्ति/फर्म/कम्पनी/ संस्था) तथा कारणी (ऋणी/जमानत दिने समेत) बाट तयार गर्ने/गराउने कागजातहरु (जुनसुकै लिखत, जमानीपत्र वा मन्जुरीनामा) प्रचलित ऐन कानुन बमोजिम देवनागरी लिपी नेपाली भाषामा तयार गर्नु पर्नेछ । तर सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो आन्तरिक प्रयोजनको लागि त्यसरी नेपाली भाषामा तयार गरिएका लिखतहरु अंग्रेजी भाषामा अनुवाद गरी अभिलेखमा राख्न भने पाइने छ ।

विदेशी नागरिकसँग हुने कारोबारमा र विदेशी बैंकिङ्ग कारोबारमा मात्र प्रयोग हुने लिखतहरु (जस्तै: प्रतीतपत्र) को हकमा भने नेपाली भाषामा तयार गर्न अनिवार्य गरिएको छैन ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्जासँग सम्बन्धित ऋण प्रस्ताव पत्र (Offer Letter), कर्जा तमसुक (Loan Deed), घितोबन्धक लिखत (Mortgage Deed), Hypothecation Agreement र Trust Receipt Agreement अनिवार्यरूपमा देवनागरी लिपी नेपाली भाषामा तयार गर्नुपर्ने र Consortium Loan Agreement, Letter of Assignment, Letter of Guarantee को हकमा हाललाई अंग्रेजी भाषामा समेत तयार गर्न सकिने छ ।

साथै, यी कागजातहरुलाई पनि क्रमिक रूपमा नेपाली भाषामा तयार गर्दै जाने नीतिगत व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

लिखत/जमानीपत्र तयार गर्दा जमानी रकम, ऋणको अवधि, ऋणको प्रयोजन, प्रमुख ऋणी, साक्षी, जमानतकर्ताको नाम, ठेगाना, सो को सनाखत लगायतका विषयहरु तथा अन्य प्रकारका लिखतहरुमा समेत देहाय बमोजिमका विषयहरुलाई यथोचित स्थानमा अनिवार्य रूपले उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

लिखतमा स्पष्टसँग उल्लेख हुनुपर्ने विषय :

- (१) सम्बन्धित व्यक्तिको नाम, ठेगाना, मिति, व्यक्तिको हकमा नागरिकता/पासपोर्ट नम्बर तथा तीन पुस्ते,
 - (२) स्याद, अवधि, प्रयोजन,
 - (३) सम्बन्धित व्यक्तिको सम्बन्धमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाद्वारा सनाखत,
 - (४) रकम,
 - (५) साक्षी (Witness),
 - (६) हस्ताक्षर पहिचान गर्ने प्रयोजनको लागि सम्बन्धित कारणीको नाम,
 - (७) अन्य आवश्यक देखिएका विषयहरु ।
- (ख) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले अन्तर्राष्ट्रिय कारोबारमा प्रयोग हुने बाहेकका पत्राचार, चेक/भौचर लगायत अन्य कागजातहरु देवनागरी लिपी नेपाली भाषामा समेत उपलब्ध हुने व्यवस्था अनिवार्य रूपमा गर्नु गराउनु पर्नेछ ।

१४. SWIFT Message को माध्यमबाट रकमान्तर गर्ने सम्बन्धमा

SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) प्रविधि जडान गरेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले SWIFT Message को माध्यमबाट यस बैंकसँग कारोबार गर्दा देहाय बमोजिम गरिएको छ :

- क. यस्तो कारोबारका लागि आइतबारदेखि बिहीबारसम्म अपराह्न ३:०० वजेसम्म रकमान्तरको लागि अनुरोध भई आएमा सोही दिन रकमान्तर गरिने ।
- ख. अपराह्न ३:०० वजे पछि रकमान्तरको लागि अनुरोध भई आएको अवस्थामा सो दिन पछिको अर्को कार्य दिनमा रकमान्तर गरिने ।
- ग. शुक्रबार दिनको १२:०० वजेसम्म रकमान्तरको लागि अनुरोध भै आएमा सोही दिन रकमान्तर गरिने ।
- घ. शुक्रबार दिनको १२:०० वजे पछि रकमान्तरको लागि अनुरोध भई आएको अवस्थामा सो दिन पछिको अर्को कार्य दिनमा रकमान्तर गरिने ।

१५. विदेशी बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई प्राविधिक सेवा प्रदान गर्न सकिने सम्बन्धमा

नेपालबाट विदेशमा पुँजीगत लगानी गर्ने गरी पुँजी खाता खुल्ला नगरिएता पनि इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो प्रबन्धपत्रमा उल्लिखित विषयमा यस बैंकको पुर्व स्वीकृति लिई विदेशमा पुँजीगत लगानी नहुने गरी विदेशी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई गैरकोषमा आधारित विभिन्न प्राविधिक सेवा (Technical Service) प्रदान गर्न सक्नेछन् ।

१६. सेफ डिपोजिट भल्ट, लकर सेवा सञ्चालन सम्बन्धमा

सेफ डिपोजिट भल्ट, लकर सेवा (Safe Deposit Vault, Locker Service) उपलब्ध गराउँदा देहाय बमोजिमको शर्तको अधीनमा रही सञ्चालन गर्न सकिने छ :

- (१) संस्थाको चुक्ता पुँजी यस बैंकले तोके बमोजिम पुगेको हुनु पर्ने ।
- (२) संस्थाको सेफ डिपोजिट भल्ट सञ्चालनको लागि छुटै निर्देशिका/विनियम हुनु पर्ने ।

- (३) संस्थाले आफूसँग निक्षेप र कर्जाको कारोबार गरेका आफ्ना ग्राहकहरुलाई मात्र सेफ डिपोजिट भल्टको सेवा उपलब्ध गराउनु पर्ने ।
- (४) ग्राहक पहिचान पद्धति (CDD) बनाई लागू गर्नु पर्ने ।
- (५) लकर प्रयोगकर्तालाई उच्च जोखिम, मध्यम जोखिम, न्यून जोखिम, राजनीतिक रूपमा प्रभावशाली व्यक्ति (Politically Exposed Person) मा बर्गाकरण गरी सोही बमोजिम अनुगमन गर्नुपर्ने ।
- (६) सेफ डिपोजिट भल्ट सञ्चालन गर्नु अगावै सुरक्षाको लागि CCTV जडान हुनुपर्ने साथै अलार्म पद्धति (Fire and Smoke Detection Alarm System) को व्यवस्था गरी सो अलार्म पद्धतिबाट सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाको प्रमुख सुरक्षा अधिकृतसम्म सूचना प्रवाह गर्न सकिने किसिमको व्यवस्था अनिवार्य रूपमा हुनुपर्ने ।
- (७) लकर प्रयोगकर्ताको मृत्युभएको अवस्थामा ग्राहकले इच्छाएको व्यक्तिलाई उक्त लकरको सम्पत्ति हस्तान्तरण गर्नुपर्ने ।
- (८) लकरमा कानुनले निषेध गरेका बस्तुहरु जस्तै: विष्फोटक पदार्थ, हात हतियार, आतंकवादी क्रियाकलापमा प्रयोग हुने सामाग्रीहरु, लागू पदार्थ आदि लगायतका बस्तुहरु राख्न नदिने आवश्यक व्यवस्था गर्नुका साथै यस्ता बस्तुहरु नराखिएको बारे सम्बन्धित ग्राहकको स्वघोषणा समेत लिनु पर्नेछ ।
- (९). संस्थाले सेफ डिपोजिट भल्ट/लकरको सेवा उपलब्ध गराउँदा ग्राहकसंग लिएको Security Deposit वापतको रकममा साधारण बचत निक्षेपमा प्रदान गरिने व्याजदर प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

१७. ATM सञ्चालन सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त “ख” र “ग” वर्गका संस्थाहरुले देहायको शर्तहरुको अधीनमा रही Automated Teller Machine (ATM) राख्न सक्ने छन् ।

- (१) पूर्वाधार तथा भुक्तानी प्रणालीको सुरक्षाको पूर्ण दायित्व सम्बन्धित संस्थाको नै हुनेछ ।
- (२) सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था स्पष्टरूपमा प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।
- (३) यसै निर्देशनको बुँदा नं. १३ को खण्ड (ड) अनुसार यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त वाणिज्य बैंकसँग सम्बद्धता कायम गरी सम्झौता गरेर सहायक एजेण्टको रूपमा यस्तो कार्य गर्न बाधा पर्नेछैन ।
- (४) राष्ट्रियस्तरका “ख” र “ग” वर्गका संस्था बाहेक अन्य संस्थाले आफ्नो स्वीकृत कार्यक्षेत्रमा सीमित रहने गरी आफ्ना ग्राहकहरुलाई मात्र सेवा प्रदान गर्न आफै छुटै ATM राख्न सक्ने छन् ।

१८. लिलामी गर्दा स्वामित्व तथा भोगाधिकार हस्तान्तरण सम्बन्धमा

बोलकबोलको माध्यमबाट धितो लिलामी (Auction) गर्दा सम्बन्धित बोलकबोलवाला (Bidder) व्यक्ति वा संस्थाको नाममा नै उक्त सम्पत्तिको स्वामित्व तथा भोगाधिकार (Ownership & Possession) हस्तान्तरण गर्नु पर्नेछ ।

१९. साधारण/संस्थापक सेयरहरु जफत गर्ने सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुको साधारण सेयर तथा संस्थापक सेयरमा कारवाहीमा परेका व्यक्ति र निजको एकाधर परिवारले लगानी गरेको अवस्थामा त्यस्ता साधारण/संस्थापक सेयरहरु जफत गरी लिलाम गर्ने र त्यसरी प्राप्त हुन आउने रकम कर्जा चुक्ता गर्ने प्रयोजनका लागि उपयोग गर्नु पर्नेछ ।

२०. साइनबोर्ड तथा लेटरप्याड सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुको साइनबोर्ड तथा लेटरप्याड हेदा स्पष्टरूपमा कुन वर्ग तथा कति जिल्लामा कार्य क्षेत्र भएको वित्तीय संस्था हो भनी छुट्याउन कठिन भई सर्वसाधारण जनतामा भ्रम पर्नसक्ने देखिएको हुँदा यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले आफ्नो साइनबोर्ड तथा लेटरप्याडमा संस्थाको नामको ठीक तल अनिवार्यरूपमा कोष्ठमा देहाय बमोजिमको वाक्यांश उल्लेख गर्नु/गराउनु पर्नेछ ।

इजाजतपत्रप्राप्त संस्था	उल्लेख गर्नु पर्ने वाक्यांश
इजाजतप्राप्त 'क' वर्गका संस्थाहरुले	नेपाल राष्ट्र बैंकबाट 'क' वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था
इजाजतप्राप्त 'ख' वर्गका संस्थाहरुले	नेपाल राष्ट्र बैंकबाट 'ख' वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था (..... जिल्ला कार्य क्षेत्र भएको)
इजाजतप्राप्त 'ग' वर्गका संस्थाहरुले	नेपाल राष्ट्र बैंकबाट 'ग' वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था (..... जिल्ला कार्य क्षेत्र भएको)

नोट: राष्ट्रियस्तरका वित्तीय संस्थाहरुले कार्यक्षेत्र सम्बन्धी विवरण उल्लेख गर्न अनिवार्य हुने छैन।

२१. चेक बिलयरिङ्ग तथा भुक्तानी सम्बन्धी व्यवस्था:

(१) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले रु. १० लाख वा सोभन्दा बढीको रकम भुक्तानी गर्दा अनिवार्य रूपमा एकाउन्टपेयी चेक मार्फत् वा सम्बन्धित व्यक्तिको खातामा मात्र भुक्तानी गर्नु पर्नेछ। साथै, फर्म, कम्पनी, संस्था वा कार्यालयको नाममा खिचिएका चेकहरुको भुक्तानी समेत एकाउन्टपेयी हुनु पर्नेछ। तर, देहायको अवस्थामा उल्लेखित सीमा भन्दा बढीको रकम नगद भुक्तानी गर्न बाधा पर्ने छैन:

- (क) कुनै निक्षेपकर्ता वा बचतकर्ताले कुनै खास कारण देखाई नगद भुक्तानीको लागि दिएको निवेदनको व्यहोरा र कारण मनासिब देखिएमा त्यस्तो निक्षेपकर्ता वा बचतकर्तालाई उल्लेखित सीमाभन्दा बढी नगद भुक्तानी गर्न,
- (बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस व्यवस्था बमोजिम नगद भुक्तानी दिएको मासिक विवरण अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ।)

प्रस्तीकरण :

यस प्रयोजनका लागि प्राथमिकताप्राप्त पूर्वाधार आयोजनाहरु जस्तै जलविद्युत, सडक, सञ्चार जस्ता क्षेत्रहरुमा कर्मचारी तथा श्रमिकहरुको पारिश्रमिक/ज्याला भुक्तानी गर्न, नेपाल सरकारका विभिन्न निकाय तथा विभिन्न आयोजनाहरुमा आवश्यक मालसामानहरुको आपूर्ति गर्न, नेपाल सरकारलाई वुझाउनु पर्ने राजस्व भुक्तानी गर्न, कानूनी कारबाहीको सिलसिलामा विगो/धरोटी/जमानत रकम जम्मा गर्न, पेन्सन क्याम्प मार्फत पेन्सन वितरण गर्न, नेपाल सरकारले वितरण गर्ने राहत, अनुदान वा सहायता वितरण गर्न, विप्रेषण कम्पनी/एजेन्टहरुले विप्रेषण प्राप्त गर्ने व्यक्तिहरुलाई रकम भुक्तानी गर्न, बचत तथा ऋण सहकारी संस्थालाई आफ्ना सदस्यहरुसँगको दैनिक कारोबारको भुक्तानी गर्न निवेदन लिई उल्लेखित सीमा भन्दा बढी नगद भुक्तानी दिन सकिनेछ। यस अनुसार भुक्तानी भएको रकमको विवरण सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थामा वुझाउनु पर्नेछ।

- (ख) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाबीच दैनिक कारोबार सञ्चालनका लागि नगद कारोबार गर्न।

(२) बैंक वा वित्तीय संस्थाले खिच्ने चेकको अग्रभागको माथिपटीको खाली स्थानमा अनिवार्यरूपमा चेक राइटर, चेक पंच, चेक प्रोटेक्टर वा रिवन राइटर लगाउनु पर्नेछ।

(३) विनिमेय अधिकार पत्र ऐन, २०३४ को दफा ६ मा भएको व्यवस्था बमोजिम कुनै पनि चेकमा अंक र अक्षरमा रकम फरक परेमा अक्षरमा लेखिए अनुसारको रकमलाई मान्यता दिनु पर्नेछ।

(४) चेकको अग्रभागमा रेखाङ्कन (Crossing) वा रेखाङ्कन सम्बन्धी छाप र ड्रअरको छाप बाहेक अन्य कुनै किसिमको छाप लगाएका चेकको भुक्तानी गर्न सम्बन्धित संस्था बाध्य हुने छैन।

(५) च्यातिएका, मसी लागेका, केरमेट भएका चेकको भुक्तानी गर्न सम्बन्धित संस्था बाध्य हुने छैन।

(६) भुक्तानीको लागि प्राप्त चेक नेपाली वा अंग्रेजी मध्ये कुनै एक भाषामा मात्र स्पष्ट रूपमा लेखिएको हुनुपर्नेछ।

(७) संस्थाको नाममा खिचिएका चेक सम्बन्धित संस्था आफैले खातामा जम्मा गर्न पठाउँदा सम्बन्धित संस्थाको प्रष्ट बुझिने छाप चेकको पछाडि अनिवार्य रूपमा लगाएको हुनुपर्नेछ। तर सम्बन्धित संस्थाको लागि अन्य व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले त्यस्तो चेक खातामा जम्मा गरिदिँदा भने छाप लगाउन अनिवार्य हुने छैन।

(८) क्लियरिङ मार्फत प्राप्त नेपाल राष्ट्र बैंकको चेकको रकम जसको नाममा चेक खिचिएको हो; उसैको नामको खातामा जम्मा गर्नुपर्नेछ।

(९) यस बैंकबाट जारी इलेक्ट्रोनिक क्लियरिङ सम्बन्धमा जारी निर्देशन तथा मार्गदर्शनहरुको पालना नभएका चेकहरुको क्लियरिङ तथा भुक्तानी गर्न सम्बन्धित संस्था बाध्य हुने छैन।

२२. इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले देहाय बमोजिमका व्यवस्थाको अधीनमा रही गैर नेपाली नागरिकलाई नियुक्त गरी काम गराउन सक्नेछन् :

(क) गैर नेपाली नागरिकबाट व्यवस्थापन सेवा लिने सम्बन्धमा : इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले निम्न बमोजिम प्राविधिक सेवा सम्झौता (Technical Service Agreement, TSA) गरी गैर नेपाली नागरिकबाट व्यवस्थापन सेवा लिन सक्नेछन्।

(१) विदेशी संयुक्त लगानीमा सञ्चालित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले विदेशी लगानीकर्ता (Joint Venture Partner) सँग प्राविधिक सेवा सम्झौता (Technical Service Agreement, TSA) गरी प्रविधि हस्तान्तरण गर्दा 'विदेशी लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण ऐन, २०४९' बमोजिम स्वीकृति लिनुपर्ने कानुनी व्यवस्था रहेकोले सो व्यवस्थाको परिपालना गर्नु पर्नेछ।

(२) प्राविधिक सेवा सम्झौता (TSA) मा निम्न विषयहरु खुलाउनु पर्नेछ।

(क) प्राविधिक सेवा सम्झौता अन्तर्गत व्यवस्थापन सेवा लिने पद र संख्या।

(ख) प्राविधिक सेवा प्रदान गर्ने विषय तथा योजनाहरु।

(ग) प्राविधिक सेवा सम्झौताको अवधि तथा शुल्क।

(घ) व्यवस्थापन सेवामा खटिई आउने गैर नेपाली नागरिकको पारिश्रमिक तथा सुविधा।

(ड) व्यवस्थापन सेवामा खटिई आउने गैर नेपाली नागरिकको पारिश्रमिक तथा सुविधा व्यहोर्ने स्रोत (प्राविधिक सेवा शुल्कबाट व्यहोर्ने वा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले व्यहोर्ने भन्ने विषय)।

(च) प्राविधिक सेवामा खटिई आउने गैर नेपाली नागरिकको सेवा अवधि।

(छ) प्राविधिक सेवा सम्झौता बमोजिम कार्य नभएमा सोको क्षतिपूर्तिको व्यवस्था।

(ज) अन्य आवश्यक विषय।

(३) प्राविधिक सेवा सम्झौता (TSA) अन्तर्गत खटिई आउने गैर नेपाली नागरिकहरुको हकमा विवरान श्रम ऐन तथा नियमावली अनुसार श्रम स्वीकृति लिनुपर्ने व्यवस्था रहेकोले सोही बमोजिम स्वीकृति लिएर मात्र काम गर्नु/गराउनु पर्नेछ।

(४) प्राविधिक सेवा सम्झौता बमोजिम सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त बैंक वा वित्तीय संस्थामा व्यवस्थापन सेवाका लागि खटिई आउने गैर नेपाली नागरिकको संख्या देहायबमोजिम हुनेछ :

(क) २० देखि ५० प्रतिशतसम्म विदेशी लगानी रहेको अवस्थामा बढीमा ३ जनासम्म।

(ख) ५० प्रतिशत भन्दा बढी विदेशी लगानी रहेको अवस्थामा बढीमा ५ जनासम्म।

(५) प्राविधिक सेवा सम्झौताको अवधि ५ वर्षको हुनेछ र सोलाई नवीकरण गर्न सकिनेछ। सो सम्झौता अन्तर्गत व्यवस्थापन सेवामा नियुक्त भई आउने गैर नेपाली नागरिकको सेवा अवधि ३ वर्ष भन्दा बढी हुने छैन। निजको पारिश्रमिक प्राविधिक सेवा शुल्कबाट व्यहोर्न सकिनेछ।

सम्बन्धित इजाजतपत्रप्राप्त बैंक वा वित्तीय संस्थाले नै निजको पारिश्रमिक व्यहोर्ने सम्झौता भएमा विद्यमान व्यवस्था अनुरूप हुने गरी तय गर्नु पर्नेछ ।

प्रष्टीकरण: विद्यमान व्यवस्था भन्नाले प्राविधिक सेवा सम्झौता बमोजिम प्रमुख कार्यकारीको कार्य गर्ने गरी नियुक्त गैर नेपाली नागरिकको हकमा सबै इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई समान रूपमा लागू हुने गरी यस बैंकबाट जारी गरिएका प्रमुख कार्यकारीको तलब, भत्ता तथा सुविधा सम्बन्धी मार्गदर्शन तथा निर्देशनहरू र प्रमुख कार्यकारी अधिकृत बाहेक व्यवस्थापन सेवामा खटिएका अन्य कर्मचारीहरूको हकमा संस्थाको सञ्चालक समितिले संस्थाका सबै कर्मचारीहरूको लागि तय गरेको पद अनुसारको तलब भत्ता तथा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्थालाई जनाउनेछ ।

- (६) विदेशी संयुक्त लगानी नरहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले गैर नेपाली नागरिकबाट व्यवस्थापन सेवा लिन पाउने छैनन् । तर, नेपाल सरकारको लगानी रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा उच्च प्राविधिक सुधार आवश्यक भएमा विदेशी बैंक वा वित्तीय संस्थासँग प्राविधिक सेवा सम्झौता गरी व्यवस्थापन सेवामा गैर नेपाली नागरिकलाई नियुक्त गर्न स्वीकृति दिन सक्नेछ । यस्तो प्राविधिक सेवा सम्झौताको अवधि, गैर नेपाली नागरिकको सेवा अवधि तथा पारिश्रमिक सम्बन्धमा यस बैंकले स्वीकृति दिए बमोजिम हुनेछ ।
- (७) हाल लागू रहेको प्राविधिक सेवा सम्झौता (TSA) को अवधि समाप्त भएपश्चात् इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले यसै व्यवस्थाको अधीनमा रही नयाँ सम्झौता गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) गैर नेपाली नागरिकलाई कर्मचारीको रूपमा नियुक्त गरी काम गराउने सम्बन्धमा : इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कुनै विशेष प्राविधिक पदमा स्वदेश मै दक्ष कर्मचारी उपलब्ध नभएमा देहाय बमोजिमको प्रक्रिया/व्यवस्थाहरूको पालना गरी गैर नेपाली नागरिकलाई नियुक्त गरी काम गराउन सक्नेछन् :

 - (१) गैर नेपाली नागरिकलाई खुल्ला गरिने प्राविधिक पद तथा छनौट प्रक्रियाका सम्बन्धमा संस्थाको कर्मचारी सेवा विनियमावलीमा स्पष्ट व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।
 - (२) तोकिएको प्राविधिक पदमा सर्वप्रथम नेपाली नागरिकलाई प्राथमिकता दिई राष्ट्रियस्तरको पत्रपत्रिकामा विज्ञापन प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।
 - (३) राष्ट्रियस्तरको पत्रपत्रिकामा विज्ञापन प्रकाशन गर्दा समेत कुनै पनि नेपाली नागरिक उपलब्ध नभएमा मात्र गैर नेपाली नागरिकलाई नियुक्त गर्ने प्रक्रिया अवलम्बन गर्न सकिनेछ ।
 - (४) गैर नेपाली नागरिकको पारिश्रमिक, पारिश्रमिक निर्धारणको आधार, सेवाका शर्तहरू तथा सेवा अवधिका सम्बन्धमा सञ्चालक समितिले निर्णय गरी यस बैंकको स्वीकृतिका लागि पेश गर्नु पर्नेछ । गैर नेपाली नागरिकको सेवा अवधि एकपटकमा दुई वर्षमा नवढाई बढीमा पाँच वर्षसम्म र विशिष्ट प्रकारको दक्ष प्राविधिक पदका लागि बढीमा सात वर्ष मात्र रहन सक्नेछ ।
 - (५) गैर नेपाली नागरिकलाई काममा लगाउनु पूर्व विद्यमान श्रम ऐन बमोजिम स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
 - (६) एकपटक गैर नेपाली नागरिकलाई काममा लगाउने बैंक तथा वित्तीय संस्थाले नेपाली नागरिकलाई नै दक्ष बनाई क्रमशः प्रतिस्थापन गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
 - (७) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले तोकिएको प्राविधिक पद बाहेक अन्य पदमा गैर नेपाली नागरिकलाई नियुक्त गरी काम गराउन पाउने छैनन् ।

२३. रुण उद्योग हेर्ने डेस्क सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले रुण उद्योगहरूको अभिलेख व्यवस्थापन, अनुगमन र समस्या समाधानमा सघाउ पुऱ्याउने प्रयोजनका लागि कर्जा विभाग अन्तर्गत एउटा छुटै रुण उद्योग हेर्ने डेस्क तोक्नु पर्नेछ ।

२४. कृषि, लघु तथा घरेलु क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जाका लागि डेस्क स्थापना गर्ने सम्बन्धमा :

- (क) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले लघु, साना र मझौला उद्योगमा कर्जा प्रवाह तथा पहुँच वृद्धिका लागि कर्जा विभागअन्तर्गत एउटा छुटै डेस्क स्थापना गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) कृषि, लघु तथा घरेलु क्षेत्रमा कर्जा प्रवाहलाई थप प्रोत्साहित गर्ने गाउँउपालिका तथा नगरपालिकाको सरकारी कारोबार सञ्चालन गर्ने वाणिज्य बैंकका शाखाहरुमा कृषि, लघु तथा घरेलु कर्जासम्बन्धी फोकल डेस्कको स्थापना गर्नु पर्नेछ ।

२५. पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा

- (क) नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ४९ र ५० मा भएको व्यवस्था अनुसार इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख”, “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई नेपाल राष्ट्र बैंक, पुनरकर्जा कार्याविधि, २०७७ मा उल्लेखित व्यवस्थाको अधिनमा रही लघु, घरेलु तथा साना उद्यम पुनरकर्जा, विशेष पुनरकर्जा र साधारण पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराइनेछ ।
- (ख) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले पुनरकर्जा प्राप्त गरेका ऋणीको विवरण आफ्नो वेबसाइटमार्फत त्रैमासिक रूपमा सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

२६. “व्यवसायिक निरन्तरता कर्जा प्रवाह कार्याविधि, २०७७” सम्बन्धमा ।

- (क) नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७७/०७/२७ को निर्णयबाट स्वीकृत “व्यवसायिक निरन्तरता कर्जा प्रवाह कार्याविधि, २०७७” मा उल्लेखित व्यवस्थाहरु तथा देहायबमोजिम प्रक्रिया पुरा गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाले व्यवसायिक निरन्तरता कर्जा प्रवाह गर्नु पर्नेछ :-
- १) कार्याविधिको दफा ६ को उपदफा १ को व्यवस्था अनुसार देहायबमोजिमको व्यवसायिक निरन्तरता कर्जा सीमा स्वीकृत गर्नु पर्नेछ :-
- (अ) अति प्रभावित क्षेत्रः श्रमिक वा कर्मचारीको वार्षिक पारिश्रमिक तथा सोको ५० प्रतिशत थप (व्यवसाय निरन्तरताको लागि) गरी कुल रकम वा अधिकतम दश करोड रुपैयासम्म ।
- (आ) मध्यम प्रभावित क्षेत्रः श्रमिक वा कर्मचारीको वार्षिक पारिश्रमिक तथा सोको ५० प्रतिशत थप (व्यवसाय निरन्तरताको लागि) गरी कुल रकम वा अधिकतम सात करोड रुपैयासम्म ।
- (इ) न्यून प्रभावित क्षेत्रः श्रमिक वा कर्मचारीको वार्षिक पारिश्रमिक तथा सोको ५० प्रतिशत थप (व्यवसाय निरन्तरताको लागि) गरी कुल रकम वा अधिकतम पाँच करोड रुपैयासम्म ।
- २) यस्तो कर्जा आफ्नो प्राथमिक पूँजीको १० प्रतिशत सम्म मात्र प्रवाह गर्न सकिनेछ ।
- ३) सीमा स्वीकृत गर्दा कार्याविधिको दफा ६ को उपदफा २ को व्यवस्थाका साथै कार्याविधि बमोजिम प्रवाहित कुल कर्जाको ३० प्रतिशत रकम घरेलु, साना तथा मझौला उद्यमको लागि प्रवाह गर्नुपर्नेछ ।
- ४) यस्तो कर्जा प्रवाह गर्दा कर्जा सूचना शुल्क लगायत तेश्रो पक्षलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने शुल्क बाहेक अन्य कुनैपनि किसिमको सेवा शुल्क लिन पाइने छैन ।
- ५) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अनलाइन प्रणालीबाट समेत कर्जाको लागि आवेदन प्राप्त गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (ख) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले व्यवसायिक निरन्तरता कर्जा प्राप्त गरेका ऋणीको विवरण आफ्नो वेबसाइटमार्फत त्रैमासिक रूपमा सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।
२७. विभिन्न पत्रपत्रिकाहरुमा कम शुल्कमा बैंक व्यालेन्स सर्टिफिकेट उपलब्ध गराइने छ भनी विज्ञापन प्रकाशित हुने गरेको र यस्तो कार्य प्रचलित कानुन बमोजिम यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु बाहेक अन्य व्यक्ति वा संस्थाले गर्न नपाउने व्यवस्था रहेको हुँदा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले आफ्ना ग्राहकहरुलाई यस किसिमको विज्ञापन प्रकाशित गरी बैंक व्यालेन्स सर्टिफिकेट उपलब्ध गराउने कार्य

नगर्ने/नगराउने व्यवस्था गर्न यो निर्देशन जारी गरिएको छ । यदि यसरी विज्ञापन प्रकाशन गराई व्यालेन्स सर्टिफिकेट जारी गर्ने गराउने कार्यमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा संलग्न रहेको पाइएमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ बमोजिम कारबाही हुनेछ ।

२८. खाता रोक्का/फुकुवा सम्बन्धी सूचना/निर्देशन वेबसाइटबाट हेरी गर्ने/गराउने सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त बैंक/वित्तीय संस्थामा रहेका व्यक्ति/फर्म/कम्पनी/संघ संस्थाको खाता रोक्का/फुकुवा सम्बन्धी सूचना/निर्देशनलाई यस बैंकको वेबसाइट <http://acstatus.nrb.org.np> मा राखिने व्यवस्था रहेको छ । उक्त वेबसाइटमा राखिने सूचना/निर्देशनमा बैंक/वित्तीय संस्थाहरुको पहुँचका लागि User ID र Password बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागबाट प्रदान गर्ने व्यवस्था भएकोले सम्बन्धित संस्थाले त्यस्तो User ID र Password लिई यस बैंकको वेबसाइटको उक्त ठेगानामा राखिने सूचना/निर्देशनलाई आधिकारिक मानी वेबसाइटमा राखिएकै दिन संलग्न पत्रानुसारको काम कारबाही सम्पादन गरी सो को विवरण सम्बन्धित निकायमा पठाउनु पर्ने छ । खाता रोक्का गर्दा सम्बन्धित व्यक्ति /फर्म/ कम्पनीको सम्पूर्ण खाताहरु रोक्का गर्नुपर्नेछ । तर कुनै वा केही खातामात्र रोक्का गर्न तोकिएको हकमा सोही खातामात्र रोक्का गर्नुपर्ने छ । सो सम्बन्धमा प्याक्स तथा पत्राचार नगरिने र वेबसाइटमा भएको सूचनामा संलग्न अनुसारको कामकारबाही सोहीदिन सम्पादन नभएमा सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्था तथा जिम्मेवार अधिकारी जवाफदेही हुने छन् । साथै, खाता रोक्का/फुकुवा सम्बन्धी कार्य सम्पन्न भएपछि सोको तथ्याङ्क/जानकारी SIS को NRB31- Account Blocked and Released Details बमोजिमको ढाँचामा सोको तथ्याङ्क/जानकारी SIS मार्फत पठाउनु पर्ने छ ।

२९. नेपाल भित्रका बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखा/कार्यालयले आफूसँग बढी भएको रकम डिपोजिट गर्न फण्ड ट्रान्सफर गर्दा तथा आफूलाई रकमको आवश्यक परी भुक्तानी लिनु पर्दा यस बैंकका पायक पर्ने वा नजिकका कार्यालय वा यस बैंकले नोटकोष राखेका अन्य बैंकका पायक पर्ने वा नजिकका कार्यालयमा मात्र त्यस्तो डिपोजिट गर्ने र सोही कार्यालयबाट मात्र भुक्तानी लिने कार्य गर्नु पर्नेछ । यसै गरी नोटकोष रहेका बैंक शाखाले समेत अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखा/कार्यालयलाई सरल, सहज र सुलभ तरिकाबाट डिपोजिट गरिदिने र भुक्तानी दिने सुविधा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

तर यथोचित सुरक्षा व्यवस्था गरी केन्द्रीय कार्यालयको पूर्व स्वीकृति लिई बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखा/कार्यालयले नजिकमा रहेका आपनै वा अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखा/कार्यालय बीच अन्तर शाखा/बैंक कारोबार गर्न उपर्युक्त व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

३०. अमेरिकी कानुन Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA), 2010 अनुसार गैर अमेरिकी वित्तीय संस्थाहरुले अमेरिकी करदाता र उनीहरुको स्वामित्व भएका निकायहरुको कारोबारको विवरण अमेरिकी आन्तरिक राजश्व सेवालाई जानकारी गराउनु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । उक्त कानुन अनुसार कारोबारको जानकारी गराउने निकायहरुमा यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु समेत पर्ने हुँदा ति संस्थाहरुले कारोबारको विवरण आदान प्रदान गर्न नेपाल सरकारले अमेरिकी सरकारसँग अन्तरसरकारी सम्झौता (Inter-Governmental Agreement) गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । तर, नेपाल सरकारले यस सम्बन्धमा अन्तरसरकारी सम्झौता गरिनसकेको अवस्थामा बैंकलियक व्यवस्था सरह बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले अमेरिकी आन्तरिक राजश्व सेवाको वेभसाइट www.irs.gov/fatca-registration मा दर्ता भई अमेरिकी करदाताहरुको खाता सम्बन्धी विवरण उपलब्ध गराउनु पर्ने हुँदा सोही बमोजिम गर्नु/गराउनु पर्नेछ । यस निर्देशन बमोजिम अमेरिकी आन्तरिक राजश्व सेवालाई खाता सम्बन्धी विवरण उपलब्ध गराउँदा सम्बन्धित संस्थाले आफ्ना सम्बन्धित ग्राहकको लिखित सहमति लिई सूचना प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

३१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा ग्राहकहरुले नगद वा चेकबाट खातामा रकम जम्मा गर्दा सोको System Printed प्रमाण भौचरमा अनिवार्य रूपमा उल्लेख गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने छ ।

३२. सफा नोट नीति कार्यान्वयन सम्बन्धमा:

- (१) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो संस्थामा प्राप्त हुन आएका नोटलाई ए.टि.एम. लगायतका मेशीनहरुको माध्यमबाट चलनचल्तीमा पठाउन योग्य, काउण्टरबाट भुक्तानी गरी चलनचल्तीमा पठाउन योग्य र चलनचल्तीमा पठाउन अयोग्य गरी तीन वर्गमा छुट्याउनु पर्नेछ ।

- (२) ए.टि.एम. लगायतका मेशीनहरुको माध्यमबाट चलनचल्तीमा पठाउन योग्य नोटको प्याकेटमा हरियो रङ्गको स्लिप प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।
- (३) काउण्टरबाट भुक्तानी गरी चलनचल्तीमा पठाउन योग्य नोटको प्याकेटमा सेतो रङ्गको स्लिप प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।
- (४) चलनचल्तीमा पठाउन अयोग्य नोटको प्याकेटमा रातो रङ्गको स्लिप प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।
- (५) बुँदा नं. २, ३, र ४ मा उल्लिखित स्लिपहरुमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम, कार्यालय/शाखाको नाम र छाप, नोट गन्ती गर्ने कर्मचारीको नाम, कर्मचारी परिचय नम्बर, सही र मिति सम्बन्धी विवरण अनिवार्य रूपमा हुनु पर्दछ ।
- (६) नोटमा स्टिचको प्रयोग गर्नुहुँदैन । यसमा आवश्यकतानुसार रबर/प्लाष्टिक/पेपर बैण्ड प्रयोग गर्न सकिनेछ । साथै, नोटमा नलेख्ने, केरमेट नगर्ने र हिफाजत गर्ने/गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (७) झुत्रिएको, मक्किएको, जलेको, गलेको, लुलो भएको, किराले खाएको, पानीले भिजेको, छपाई बिघेको, नोटमा रहेका अक्षर, अंक, चित्र तथा सुरक्षण विशेषताहरु नबुझिने वा बिगिने गरी रङ्ग लागेको/लेखिएको/कोरिएको/मेटिएको/च्यातिएको वा पूर्वराजाको तस्वीर अङ्गित भएको नोटलाई पुनः निष्काशन अयोग्य नोटको रूपमा वर्गीकरण गर्नुपर्नेछ र त्यस्ता नोटलाई चलनचल्तीको लागि पठाउनु हुँदैन ।
- चलनचल्तीमा पठाउन अयोग्य नोट आफ्नो खाता रहेको बैंक तथा वित्तीय संस्थामा (नोटकोष वा नेपाल राष्ट्र बैंकमा पहुँच नहुने वित्तीय संस्थाहरुले) र अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाले नोटकोष वा नेपाल राष्ट्र बैंकमा नै जम्मा गर्नुपर्नेछ ।
- (८) भुक्तानी गर्दा वा सटही सुविधा उपलब्ध गराउँदा माथि उल्लिखित बुँदा नं. २ र ३ बमोजिमका चलनचल्तीमा पठाउन योग्य नोट मात्र प्रयोग गर्नुपर्नेछ । यसरी भुक्तानी वा सटही गर्नुपूर्व नोटलाई निश्चित प्रक्रिया अपनाई जीवाणु तथा भाइरस राहित (Disinfect) गर्नुपर्नेछ ।
- (९) नोट राख्ने दराज, फर्निचर, भल्ट, नोट ओसारपसार गर्ने सामग्री सफा हुनुपर्नेछ । साथै, नोट भण्डारण गर्ने ढुकुटी र कारोबार गर्ने कक्षहरुमा यथोचित प्रकाश एवम् Exhaust Fan आदिको प्रयोग गरी पर्याप्त हावाको व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।
३३. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले विद्युतीय कारोबार ऐन, २०६३ बमोजिम बैंकिङ कारोबारमा Digital Signature को प्रयोग गर्न सक्नेछ ।
३४. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले नेपाल राष्ट्र बैंक जाली नोट तथा खोटो सिक्का सम्बन्धी विनियमावली, २०७७ को पालना गरी सोहीबमोजिम गर्नु/गराउनुपर्नेछ ।
३५. **NCHL-IPS प्रणाली मार्फत नगद जम्मा गर्ने सम्बन्धमा:**
- बैंकिङ सेवा तथा कारोबारलाई थप सरल तथा सहज बनाउन ग्राहकलाई पायक पर्ने अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाका जुनसुकै शाखामा नगद जम्मा गरी आफ्नो बैंक तथा वित्तीय संस्थाको खातामा र सेवा प्रदायक संस्थाको खातामा भुक्तानी (Utility Payment) गर्दा NCHL-IPS प्रणाली मार्फत रकम जम्मा गर्न इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कमितमा देहायका विषयहरु समावेश गरी आन्तरिक प्रक्रियागत व्यवस्था लागू गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।
- क) नगद कारोबारको सीमा सम्बन्धमा विद्यमान निर्देशन/व्यवस्था बमोजिम हुनुपर्नेछ ।
- ख) ग्राहक पहिचान तथा सम्पुष्टि सम्बन्धमा हाल विद्यमान निर्देशन/व्यवस्थाको पालना गर्ने गरी नगद जम्मा गर्ने व्यक्तिको पहिचान हुन सक्ने विवरण लिनु पर्नेछ । रु १. लाख भन्दा बढीको कारोबारको सीमाको हकमा जम्मा गर्ने व्यक्तिको पहिचान हुन सक्ने परिचयपत्र लिनुपर्नेछ र नगद जम्मा गर्नुको प्रयोजन समेत खुलाउनु पर्नेछ ।
- ग) बैंकले हरेक शाखामा रकम जम्मा गर्न उपलब्ध गराउने भौचरमा कमितमा खाता रहेको बैंकको नाम, खाता नं., खातावालाको नाम र रकम जम्मा गर्ने व्यक्तिको नाम उल्लेख हुनु पर्नेछ । साथै, ग्राहकलाई रकम जम्मा गरेको निस्सा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

घ) तोकिएको बैंक तथा वित्तीय संस्थाको खातामा कुनै कारणवश रकम जम्मा हुन नसकेमा रकम बुझिलिने संस्थाले सोको जानकारी जम्मा गर्ने व्यक्तिलाई सोहीदिन गराउनुपर्नेछ ।

ड) यस प्रणालीमा रकम जम्मा गर्दा ग्राहकसँग लिने शुल्क वारे ग्राहकलाई सुसुचित गराउनु पर्नेछ ।

३६. वार्षिक कार्ययोजना पेश गर्ने सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका संस्थाले प्रत्येक आर्थिक वर्षका लागि निक्षेप दायित्व तथा कर्जा सापट सहितको वार्षिक कार्ययोजना संचालक समितिबाट स्वीकृत गराई हरेक आर्थिक वर्षको साउन मसान्तभित्र यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभाग समक्ष अनिवार्य रूपमा पेश गर्नुपर्ने छ । साथै, उक्त कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमनका सम्बन्धमा सम्बन्धित बैंकको संचालक समितिले त्रैमासिक समीक्षा गरी त्रयमास समाप्त भएको ४५ दिन भित्र यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्न पर्ने छ । यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सुपरिवेक्षणका क्रममा सो कार्ययोजनालाई सम्बन्धित बैंकको अनुगमनको आधारको रूपमा लिइनेछ ।

३७. वाणिज्य बैंकले क्रेडिट रेटिङ गर्ने सम्बन्धमा

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका वाणिज्य बैंकले आर्थिक वर्ष २०७५/७६ देखि वार्षिक रूपमा राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय क्रेडिट रेटिङ एजेन्सीबाट आफ्नो क्रेडिट रेटिङ गर्नुपर्ने छ ।

३८. सूचना प्रविधि प्रणालीको लेखापरीक्षण

विद्युतीय माध्यमबाट बैंकिङ क्षेत्रमा हुनसक्ने साइबर अपराध न्यूनीकरण गर्दै साइबर सुरक्षालाई प्रवर्द्धन गर्न इजाजतपत्र प्राप्त संस्थामा नयाँ प्रणालीको प्रयोग गरिएको अवस्थामा प्रणाली प्रयोगमा आएको एक वर्ष भित्र र तत्पश्चात प्रत्येक दुई वर्षमा अनिवार्य रूपमा सूचना प्रविधि प्रणालीको लेखापरीक्षण (System Audit) गर्नु पर्नेछ ।

३९. Uniform Chart of Accounts सम्बन्धमा

इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस बैंकबाट जारी गरिएको Uniform Chart of Accounts आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को शुरुदेखि लागू गर्नुपर्ने छ ।

४०. लेखापरीक्षक सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

ऋणीको व्यवसाय तथा परियोजनाको लेखापरीक्षण गर्ने लेखापरीक्षकले वासलात, नाफा नोक्सान हिसाव, नगद प्रवाह विवरण तथा अन्य वित्तीय विवरणहरु प्रमाणित गर्ने क्रममा भुठा वित्तीय विवरण प्रमाणित गर्ने लेखापरीक्षकलाई कानुन बमोजिम कारबाही गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट संस्थालाई सिफारिस गर्नुपर्नेछ ।

४१. नेपाली नागरिकसँग भएको सुन निक्षेप लिने सम्बन्धमा :

(१) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरूले नेपाली नागरिकहरूसँग रहेको सुनलाई देहाय बमोजिमको व्यवस्था गरी निक्षेपको रूपमा स्वीकार गर्न सक्नेछन् :-

क. वाणिज्य बैंकहरूले सुन निक्षेप लिने सम्बन्धमा नीति तथा विस्तृत कार्यविधि बनाई संचालक समितिबाट पारित गराई लागू गर्नुपर्नेछ । यसरी सुन निक्षेप स्वीकार्ने भएमा यस बैंकमा सो निर्णय भएको सात कार्यदिनभित्र जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

ख. सुन निक्षेप लिँदा निक्षेपकर्ताबाट उपलब्ध हुने सुनको शुद्धता तथा तौलको जाँच गर्ने संयन्त्रको स्थापना गरी कम्तीमा ९९५ Fitness को सुनमात्र स्वीकार गर्नुपर्नेछ ।

ग. वाणिज्य बैंकहरूले निक्षेपको रूपमा प्राप्त सुनलाई ढुकुटी दाखिला गरी शुद्धता तथा तौलको आधारमा अलग गरी सुरक्षित तवरले ढुकुटी भित्र राख्ने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । ढुकुटी सुरक्षाकालागि सिसिटिभि क्यामरा, स्ट्रंग रुम, दोहोरो चाबी लगायत आवश्यक प्रबन्ध मिलाउनु पर्नेछ ।

घ. कुन शाखाबाट सुन निक्षेप स्वीकार गर्ने हो सो तोकेर सूचना प्रकाशन गर्नुपर्नेछ ।

(२) सुन निक्षेपको रूपमा स्वीकार गर्दा वाणिज्य बैंकहरूले देहायको प्रकृया अवलम्बन गर्नुपर्नेछ :-

क. न्यूनतम २५ ग्राम परिमाणको सुनलाई निक्षेपको रूपमा स्वीकार गर्नुपर्नेछ ।

- ख. निक्षेपकर्ताले सुन निक्षेप राख्न आएमा प्राप्त सुनलाई तोकिएको शाखामा जाँच गराई शुद्धता तथा तौल यकिन गरी प्रमाण पत्र दिनुपर्नेछ ।
- ग. बैंकहरूले सुन निक्षेप राख्न आएका ग्राहकलाई सुन निक्षेप लिदाँका बखत नै आफूले जम्मा गरेको साँवा सुन तथा व्याज सुनमै फिर्ता लिने वा नगदमा लिने सो को यकिन गराउनुपर्नेछ ।
- घ. सुन जम्मा गर्दा निक्षेपको अवधि (Maturity) तय गर्नुपर्नेछ । सो निक्षेपको अवधि कम्तीमा ३ वर्ष तथा अधिकतम ५ वर्षको हुनुपर्नेछ । यस्तो सुन निक्षेपलाई नवीकरण गर्न सकिनेछ ।
- ड. उपबुँदा नं (ख) को प्रमाणपत्रको आधारमा सुन स्वीकार गरी अन्य आवश्यक विवरणको अलावा निम्न विवरण खुलाई निक्षेपको प्रमाणपत्र दिनुपर्नेछ :
१. सुनको साँवा परिमाण
 २. सुनको शुद्धता
 ३. निक्षेपको व्याजदर
 ४. निक्षेपको अवधि
 ५. निक्षेप अवधि पश्चात साँवा तथा व्याज सुनमा लिन चाहेको वा नगदमा लिन चाहेको विषय ।
- च. निक्षेपको रूपमा स्वीकार गरिने सुनलाई बैंकले आफ्नो नीति अनुसार आवश्यक जोखिम व्यवस्थापन गरी व्यवसायीलाई बेच्ने वा ढुकुटीमा राखी राख्ने विषयमा निर्णय गर्नसक्नेछ ।
- (३) सुन निक्षेपको व्याजदर बैंकले निर्धारण गर्न सक्नेछन् । नगदमा व्याज लिने ग्राहकलाई व्याज रकम त्रैमासिक रूपमा भुक्तानी गर्नुपर्नेछ भने सुनमा व्याज लिन चाहने ग्राहकलाई त्रैमासिक रूपमा Compounding Interest गणना गरी निक्षेप अवधि पश्चात सुनमा भुक्तानी गर्नुपर्नेछ ।
- (४) वाणिज्य बैंकहरूले प्राप्त गरेको तथा भुक्तानी गर्ने सुनलाई आफ्नो सुन निक्षेप खातामा जुन मितिमा सुन प्राप्त भएको हो सोही मितिमा र जुन मितिमा भुक्तानी हुने हो सोही मितिको सुन चाँदी व्यवसायी महासंघले तोकेअनुसारको बजार मूल्य बमोजिम मूल्यांकन गरी लेखाङ्कन गर्नुपर्नेछ ।
- (५) निक्षेप स्वीकार गर्ने बैंकको ढुकुटीमा रहेको सुनलाई यस बैंकको निर्देशन बमोजिम कायम गर्नु पर्ने CRR तथा SLR मा गणना गर्न सकिनेछ । यस प्रयोजनको लागि CRR को अधिकतम २५ प्रतिशतसम्म मात्र सुन निक्षेपको रूपमा गणना गर्न सकिनेछ ।
- (६) सुन निक्षेपकर्ताको समेत अन्य निक्षेपकर्ताको जस्तै खाता खोल्दा ग्राहक पहिचानपत्रको सम्पूर्ण विवरण प्राप्त गरी अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ ।
- (७) रु.१० लाख वा सो भन्दा बढी सुन निक्षेपको अनिवार्य रूपमा श्रोत खुलाउनु पर्नेछ ।
- (८) निक्षेप लिँदाका समयमा तोकिएको अवधि भन्दा अधि Premature गरी भुक्तानी दिन पाइनेछैन ।
- (९) सुन निक्षेप प्रमाणपत्रलाई सोही बैंकमा धितो राखी निक्षेपमा रहेको सुनको ७० प्रतिशतसम्म कर्जा प्रदान गर्न सकिनेछ ।
- (१०) यस्तो कर्जाको व्याजदर बैंकले सुन निक्षेपमा दिइएको व्याजदरमा २ प्रतिशत सम्म थप गरी तोकन सक्ने छन् ।
- (११) सुन निक्षेप तथा ढुकुटी व्यवस्थापन सम्बन्धमा बैंकको आन्तरिक लेखापरीक्षकबाट कम्तीमा अर्धवार्षिकरूपमा लेखापरीक्षण तथा सुन मौज्दातको भौतिक परीक्षण भएको हुनु पर्नेछ ।
- (१२) सुन निक्षेपको काम कारवाही सम्बन्धमा यस बैंकले समय समयमा पूर्व सूचना दिएर वा नदिई निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्न सक्नेछ ।
- (१३) अनसूची २९.३ तथा २९.४ बमोजिमको विवरण महिना समाप्त भएको ७ दिन भित्र बैंक सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

४२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट Good for Payment नगरिएका चेकहरू समेत भुक्तानी योग्य Good Instrument हुँदाहुँदै पनि धारक (Holder) ले थप निश्चितता (Assurance) गर्न चाहेको खण्डमा Good for Payment गर्ने प्रयोजनको लागि देहायको व्यवस्था कायम गरिएको छः

१. चेक Good for Payment गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सो चेक बराबरको रकम छुटै खातामा जम्मा गरी सोको System Printed प्रमाण चेकमा उल्लेख गर्ने वा चेकसँग उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरी सोको अभिलेख राख्नु पर्नेछ । यस्तो रकम अन्य निक्षेप दायित्व अन्तर्गत समावेश गर्नुपर्नेछ ।

२. Good for Payment गरिने चेकको मिति Good for payment गरेको मिति भन्दा पछिको हुन नहुने ।
३. Good for Payment चेक जारी गर्ने सम्बन्धी आन्तरिक नियन्त्रण तथा सन्तुलनको व्यवस्था गरी यस्तो चेक जारी भएको विवरण प्रमुख सञ्चालन अधिकृतलाई उपलब्ध गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
४. Good for Payment चेक धितो राखी कर्जा लिन/दिन नपाइने ।
५. Good for Payment चेक जारी गर्दा जारी गर्ने कार्यालयका कम्तीमा दुई जना पदाधिकारीले आफ्नो कोड नं. सहित नाम, पद र मिति खुलाई दस्तखत गरी संस्थाको छाप समेत लगाउनु पर्ने ।

तर नेपाल सरकारले भक्तानी पाउने गरी प्रचलित नीतिगत व्यवस्थाको अधीनमा रहेर Good for Payment चेक जारी गर्न माथि उल्लिखित व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

४३. बैंक वा वित्तीय संस्थाले प्राकृतिक व्यक्तिको नाममा स्वदेशी मुद्रामा एउटै प्रकृतिको एक भन्दा बढी खाता खोल्न पाइने छैन । यसैगरी एकजना व्यक्तिलाई एउटै प्रकारको एक भन्दा बढी कार्ड (डेबिट/क्रेडिट) जारी गर्न पाइने छैन । तर, मुहुर्ती खाता तथा सामाजिक सुरक्षा वापतको रकम वितरण, राष्ट्रिय पुनरनिर्माण प्राधिकरणबाट अनुदान वितरण, पेन्सन वितरण प्रयोजनका लागि खोलिएका बचत खाता, विप्रेषण वापतको रकममा थप व्याज प्रदान गर्ने गरी खोलिएको खाता एवम् नावालकको खाता तथा एक कार्ड मात्र जारी हुने गरी खोलिएका संयुक्त खाताका हकमा भने यो व्यवस्था लागू हुने छैन ।
४४. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्ना सेयरधनीहरूलाई प्रदान गर्ने नगद लाभांश सेयरधनीको खातामा जम्मा हुने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ । साथै, सार्वजनिक निष्काशन (IPO/FPO) को क्रममा धितोपत्र बाँडफाट पश्चात लगानीकर्ताले माग गरे बमोजिम सेयर प्राप्त गर्न नसकेको खण्डमा त्यस्तो रकम फिर्ता गर्दा समेत निजले दरखास्त फाराममा उल्लेख गरेको खातामा जम्मा हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
४५. एकीकृत निर्देशन - २०८० को पालना नगरेमा हुने कारवाही

एकीकृत निर्देशन - २०८० को पालना नगरेमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १०० बमोजिम कारवाही हुनेछ ।

४६. खारेजी र बचाउ

(१) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

एकीकृत निर्देशन, २०७९ को विविध सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा.निर्देशन नं. २१/०७९ बाट जारी गरिएको निर्देशन तथा सो पश्चात मिति २०८० असोज मसान्तसम्म जारी भएका उपर्युक्त विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

(२) उपवुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

प्रष्टीकरण :

एकीकृत निर्देशनको विविध व्यवस्था सम्बन्धी निर्देशनमा यस अघि समावेश भएका कालोसूची सम्बन्धी कारवाही र फुकुवा सम्बन्धी निर्देशन/परिपत्र तथा अनुसूचीहरु, Tamil Rehabilitation Organization (TRO) सम्बन्धी परिपत्र तथा सो सम्बन्धी अनुसूचीहरु, सहकारी र वित्तीय मध्यस्थता गर्ने गैर सरकारी संस्थाहरूलाई जारी निर्देशन एवम् एकपटक मात्र प्रयोगमा आई प्रभाव समाप्त हुने खालका परिपत्रहरु यस निर्देशनबाट हटाई सम्बन्धित पूर्व परिपत्र/निर्देशनहरु (यस बैंकको Website: www.nrb.org.np को Archive मा समेत उपलब्ध भएको) बाटै लागू हुने व्यवस्था कायम गरिएको छ ।

नेपाल राष्ट्र बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गका
इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुलाई जारी गरिएको अनुसूचीहरु

एकीकृत निर्देशन, २०८०
खण्ड-२
(अनुसूचीहरु)

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग

विषय-सूची

<u>क्र.सं.</u>	<u>विषय</u>	<u>पृष्ठ संख्या</u>
१.	इ.प्रा.निर्देशन नं. १/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची Capital Adequacy Framework 2015 Capital Adequacy Framework 2007 (Updated July 2008) बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०७४	१ १ ५३ ९७
२.	इ.प्रा.निर्देशन नं. २/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	१००
३.	इ.प्रा.निर्देशन नं. ३/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	१०७
४.	इ.प्रा.निर्देशन नं. ४/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	११०
५.	इ.प्रा.निर्देशन नं. ५/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	१७५
६.	इ.प्रा.निर्देशन नं. ६/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	१७८
७.	इ.प्रा.निर्देशन नं. ८/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	१८१
८.	इ.प्रा.निर्देशन नं. ९/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	१८२
९.	इ.प्रा.निर्देशन नं. ११/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	२१४
१०.	इ.प्रा.निर्देशन नं. १४/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	२१५
११.	इ.प्रा.निर्देशन नं. १५/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची आधार दर निर्धारण सम्बन्धी कार्यविधि, २०६९	२१६ २१६
१२.	इ.प्रा.निर्देशन नं. १७/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	२२२
१३.	इ.प्रा.निर्देशन नं. १८/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	२२५
१४.	इ.प्रा.निर्देशन नं. १९/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	२३२
१५.	इ.प्रा.निर्देशन नं. २०/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	२४०
१६.	इ.प्रा.निर्देशन नं. २१/०८० संग सम्बन्धित अनुसूची	२४०
	Long Form Audit Report	२४२

◆ ◆ ◆

Capital Adequacy Framework 2015

1. INTRODUCTION

1.1 BACKGROUND:

Prior to 1988, there was no uniform international regulatory standard for setting bank capital requirements. In 1988, the Basel Committee on Banking Supervision (BCBS)¹ developed the Capital Accord, which is known as Basel I, to align the capital adequacy requirements applicable especially to banks in G-10 countries. Basel I introduced two key concepts. First, it defined what banks could hold as capital, as well as designating capital as Tier 1 or Tier 2 according to its loss-absorbing or creditor-protecting characteristics. The second key concept introduced in Basel I was that capital should be held by banks in relation to the risks that they face. The major risks faced by banks relate to the assets held on balance sheet. Thus, Basel I calculated banks' minimum capital requirements as a percentage of assets, which are adjusted in accordance with their riskiness and assigning risk weights to assets. Higher weights are assigned to riskier assets such as corporate loans, and lower weights are assigned to less risky assets, such as exposures to government.

The BCBS released the "International Convergence of Capital Measurements and Capital Standards: Revised Framework", popularly known as Basel II, on June 26, 2004. This framework was updated in November 2005 and a comprehensive version of the framework was issued in June 2006. Basel II builds significantly on Basel I by increasing the sensitivity of capital to key bank risks. In addition, Basel II recognizes that banks can face a multitude of risks, ranging from the traditional risks associated with financial intermediation to the day-to-day risks of operating a business as well as the risks associated with the ups and downs of the local and international economies. As a result, the framework more explicitly associates capital requirements with the particular categories of major risks that banks face.

The Basel II capital framework also recognizes that large, usually internationally active banks have already put in place sophisticated approaches to risk measurement and management based on statistical inference rather than judgment alone. Thus, the framework allows banks, under certain conditions, to use their own 'internal' models and techniques to measure the key risks that they face, the probability of loss, and the capital required to meet those losses. In developing the new framework, the Basel Committee incorporated many elements that help to promote a sound and efficient financial system over and above the setting of minimum capital requirements. Keeping this in mind, the Basel II framework incorporates three complementary 'pillars' that draw on the range of approaches to help ensure that banks are adequately capitalized in commensurate with their risk profile.

The Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) released a comprehensive reform package entitled "Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems" (known as Basel III capital regulations) in December 2010. Basel III reforms are the response of the Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) to improve the banking sector's ability to absorb shocks arising from financial and economic stress, whatever the source, thus reducing the risk of spill over from the financial sector to the real economy. Basel III reforms strengthen the bank-level i.e. micro prudential regulation, with the intention to raise the resilience of individual banking institutions in periods of stress.

¹ The Basel Committee on Banking Supervision is a committee of banking supervisory authorities that was established by the central bank governors of the Group of Ten countries in 1975. It consists of senior representatives of bank supervisory authorities and central banks from Belgium, Canada, France, Germany, Italy, Japan, Luxembourg, the Netherlands, Spain, Sweden, Switzerland, the United Kingdom, and the United States. It usually meets at the Bank for International Settlements in Basel, Switzerland where its permanent Secretariat is located.

Besides, the reforms have a macro prudential focus also, addressing system wide risks, which can build up across the banking sector, as well as the procyclical amplification of these risks over time. These new global regulatory and supervisory standards mainly seek to raise the quality and level of capital (Pillar 1) to ensure that banks are better able to absorb losses on both a going concern and a gone concern basis, increase the risk coverage of the capital framework, introduce leverage ratio to serve as a backstop to the risk-based capital measure, raise the standards for the supervisory review process (Pillar 2) and public disclosures (Pillar 3) etc. The macro prudential aspects of Basel III are largely enshrined in the capital buffers. Both the buffers i.e. the capital conservation buffer and the countercyclical buffer are intended to protect the banking sector from periods of excess credit growth.

The Basel Committee on Banking Supervision's (BCBS) recommendations on capital accord are important guiding frameworks for the regulatory capital requirement to the banking industry all over the world and Nepal is no exception. Realizing the significance of capital for ensuring the safety and soundness of the banks and the banking system, at large, Nepal Rastra Bank (NRB) has developed and enforced capital adequacy requirement based on international practices with an appropriate level of customization based on domestic state of market developments.

With a view of adopting the international best practices, NRB has already issued the Basel III implementation action plan and expressed its intention to adopt the Basel III framework, albeit in a simplified form. In line with the international development and thorough discussion with the stakeholders, evaluation and assessment of impact studies at various phases, this framework has been drafted. This framework provides the guidelines for the implementation of Basel III framework in Nepal. The Basel III capital regulations continue to be based on three-mutually reinforcing Pillars, viz. minimum capital requirements, supervisory review of capital adequacy, and market discipline of the Basel II capital adequacy framework.

1.2 OBJECTIVE:

The main objective of this framework is to develop safe and sound financial system by way of sufficient amount of qualitative capital and risk management practices. This framework is intended to ensure that each bank maintain a level of capital which,

- (i) is adequate to protect its depositors and creditors.
- (ii) is commensurate with the risk associated activities and profile of the banks.
- (iii) promotes public confidence in the banking system.

1.3 PRE-REQUISITES:

The effective implementation of this framework is dependent on various factors. Some such pre-requisites are:

- (i) Implementation of Basel Core Principles for effective Banking Supervision
- (ii) Adoption of the sound practices for the management of Operational Risk
- (iii) Formulation and adoption of comprehensive risk management policy
- (iv) Adherence to high degree of corporate governance

1.4 RESPONSIBILITY:

The board of directors of each bank shall be responsible for establishing and maintaining, at all times, an adequate level of capital. The capital standards herein are the minimum that is acceptable for banks that are fundamentally sound, well managed, and have no material financial or operational weaknesses. Thus, banks are generally expected to operate above the limits prescribed by this framework.

1.5 SCOPE OF APPLICATION:

This framework shall be applicable to all "A" Class financial institutions² licensed to conduct banking business in Nepal under the Bank and Financial Institution Act, 2073.

This capital adequacy framework shall be applicable uniformly to all "A" class financial institutions on a stand-alone basis and as well as on a consolidated basis, where the bank is member of a consolidated banking group. For the purpose of capital adequacy, the consolidated bank means a group of financial entities, parent or holding company of which a bank is a subsidiary. All banking and other relevant financial activities (both regulated and unregulated) conducted within a group including a bank shall be captured through consolidation. Thus, majority owned or controlled financial entities should be fully consolidated. If any majority owned subsidiary institutions are not consolidated for capital purposes, all equity and other regulatory capital investments in those entities attributable to the group will be deducted except otherwise prescribed and the assets and liabilities, as well as third party capital investments in the subsidiary will be removed from the bank's balance sheet for capital adequacy purposes.

1.6 APPROACHES TO IMPLEMENTATION:

"International Convergence for Capital Measurements and Capital Standards: Revised Framework" alias Basel II under Pillar 1, provides three distinct approaches for computing capital requirements for credit risk and three other approaches for computing capital requirements for operational risk. These approaches for credit and operational risk are based on increasing risk sensitivity and allow banks to select an approach that is most appropriate to the stage of development of banks' operations.

The product and services offered by the Nepalese Banks are still largely conventional, in comparison with other economies. This coupled with the various inherent limitations of our system like the limitation of credit rating practices makes the advanced approaches like Internal Ratings Based Approach or even Standardized Approach impractical and unfeasible. Thus, at this juncture, this framework prescribes Simplified Standardized Approach (SSA) to measure credit risk while Basic Indicator Approach and an indigenous Net Open Position Approach for measurement of Operational Risk and Market Risk respectively.

1.7 IMPLEMENTATION OF ADVANCED APPROACHES:

This framework prescribes the simplest of the available approaches at the initial phase with a vision to move onto more complex and risk sensitive approaches as the market gradually gains maturity. Banks willing to adopt advanced approaches, even for internal purposes, should obtain prior written approval from Nepal Rastra Bank on providing evidence that they have the resources and the capability to adopt the proposed approaches.

A bank will not be allowed to choose to revert to a simpler approach once it has been approved for a more advanced approach without supervisory approval. However, if a supervisor determines that a bank using a more advanced approach no longer meets the qualifying criteria for an advanced approach, it may allow the bank to revert to a simpler approach for some or all of its operations, until it meets the conditions specified by the supervisor for returning to a more advanced approach.

1.8 TRANSITIONAL ARRANGEMENTS

In order to ensure smooth migration to Basel III without aggravating any near-term stress, appropriate transitional arrangements have been made. The phase-in arrangements are indicated in the following Table:

² "A" class financial institutions refers to "Commercial Banks"

Transition Period		(Mid July)	
	2023	2024	2025
Leverage Ratio	4.00%	4.00%	Migration to Pillar 1
Liquidity coverage ratio	Introduce minimum standard	Offsite Monitoring	Migration to Pillar 1
Net stable funding ratio	Introduce minimum standard	Offsite Monitoring	Migration to Pillar 1
SIFI & DSIB Measures	NRB shall issue the regulation.		

1.9 EFFECTIVE DATE:

All banks within the scope of this framework should adopt the prescribed approaches.

2. REQUIREMENTS FOR CAPITAL FUNDS

2.1 DEFINITION OF CAPITAL:

The qualifying regulatory capital shall consist of the sum of the following components:

a. Tier 1 Capital (Core Capital)

- A. Common Equity Tier 1 (CET1)
- B. Additional Tier 1 (AT1)

b. Tier 2 Capital (Supplementary Capital)

The detailed description of the components of regulatory capital and their elements are as follows:

I. Tier 1 Capital (Core Capital)

The key element of capital on which the main emphasis should be placed is Tier 1 (core) capital, which is comprised of equity capital and disclosed reserves. This key element of capital is the basis on which most market judgments of capital adequacy are made; and it has a crucial bearing on profit margins and a bank's ability to compete.

The BCBS has therefore concluded that capital, for supervisory purposes, should be defined in two tiers in a way, which will have the effect of requiring at least 50% of a bank's capital base to consist of a core element comprised of equity capital and published reserves from post-tax retained earnings.

In order to rank as Tier 1, capital must be fully paid up, have no fixed servicing or dividend costs attached to it and be freely available to absorb losses ahead of general creditors. Capital also needs to have a very high degree of permanence if it is to be treated as Tier 1.

Tier 1 Capital shall consist of Common Equity Tier 1 Capital and Additional Tier 1 Capital and the sum of these two capital shall be total Tier 1 Capital.

A. Common Equity Tier 1 Capital

Common Equity is recognized as the highest quality component of capital and is the primary form of funding which ensures that a bank remains solvent. Common Equity Tier 1 Capital consists of the sum of the following elements:

- (i) Common shares issued by the bank that meet the criteria for classification as common shares

- for regulatory purposes;
- (ii) Stock surplus (share premium) resulting from the issue of instruments included in Common Equity Tier 1;
 - (iii) Statutory General Reserve;
 - (iv) Retained Earnings available for distribution to shareholders;
 - (v) Un-audited current year cumulative profit, after all provisions including staff bonus and taxes as well as regulatory adjustments. Where such provisions and regulatory adjustments are not made, this amount shall not qualify as Common Equity Tier 1 capital,
 - (vi) Capital Redemption Reserves created in lieu of redeemable instruments
 - (vii) Capital Adjustment reserves created in respect of increasing the capital base of the bank
 - (viii) Dividend Equalization Reserves;
 - (ix) Other free reserves if any
 - (x) Bargain purchase gain arises on merger and acquisitions. However, prior approval of NRB is required for it to include in Common Equity Tier 1 Capital,
 - (xi) Any other type of instruments notified by NRB from time to time for inclusion in Common Equity Tier 1 capital; and
 - (xii) Less: Regulatory adjustments / deductions applied in the calculation of Common Equity Tier 1 capital.

Criteria for common shares issued by the bank for inclusion in Common Equity:

Common shares must meet the following criteria to be included in Common Equity Tier 1 Capital:

1. All common shares should be voting shares.
2. Represent the most subordinate claim in liquidation of the bank.
3. Be entitled to a claim on the residual assets which is proportional to its share of paid up capital, after all senior claims have been repaid in liquidation (i.e. has an unlimited and variable claim, not a fixed or capped claim).
4. Principal is perpetual and never repaid outside of liquidation (except discretionary repurchases / buy backs or other means of effectively reducing capital in a discretionary manner with the prior approval of NRB which is allowable under relevant law as well as guidelines, if any, issued by NRB in the matter).
5. The bank does nothing to create an expectation at issuance that the instrument will be bought back, redeemed or cancelled nor do the statutory or contractual terms provide any feature which might give rise to such an expectation.
6. Distributions are paid out of distributable items. The level of distributions is not in any way tied or linked to the amount paid up at issuance and is not subject to a contractual cap (except to the extent that a bank is unable to pay distributions that exceed the level of distributable items). As regards ‘distributable items’, it is clarified that the dividend on common shares will be paid out of the current year’s profit and retained earnings only.
7. There are no circumstances under which the distributions are obligatory. Non-payment is therefore not an event of default.

8. Distributions are paid only after all legal and contractual obligations have been met and payments on more senior capital instruments have been made. This means that there are no preferential distributions, including in respect of other elements classified as the highest quality issued capital.
9. It is the paid up capital that takes the first and proportionately greatest share of any losses as they occur. Within the highest quality capital, each instrument absorbs losses on a going concern basis proportionately and *pari passu* with all the others.
10. The paid up amount is classified as equity capital (i.e. not recognised as a liability) for determining balance sheet insolvency.
11. The paid up amount is classified as equity under the relevant accounting standards.
12. It is directly issued and paid up and the bank cannot directly or indirectly have funded the purchase of the instrument. Banks should also not extend loans against their own shares.
13. The paid up amount is neither secured nor covered by a guarantee of the issuer or related entity nor subject to any other arrangement that legally or economically enhances the seniority of the claim.
14. Paid up capital is only issued with the approval of the owners of the issuing bank, either given directly by the owners or, if permitted by applicable law, given by the Board of Directors or by other persons duly authorized by the owners.
15. Paid up capital is clearly and separately disclosed in the bank's balance sheet.

B. Additional Tier 1 Capital

Additional Tier 1 Capital mainly include the instruments either classified as equity under relevant accounting standards but are not the common equity share and hence not includable in common equity tier 1 or the instrument which are classified as liabilities under relevant accounting standards, however it is includable in additional tier 1 capital. Under Basel III non-common equity elements to be included in Tier 1 capital should absorb losses while the bank remains a going concern. Towards this end, one of the important criteria for Additional Tier 1 instruments is that these instruments should have principal loss absorption through either (i) conversion into common shares at an objective pre-specified trigger point or (ii) a write-down mechanism which allocates losses to the instrument at a pre-specified trigger point. Banks should not issue Additional Tier 1 capital instruments to the retail investors.

Additional Tier 1 capital consists of the sum of the following elements:

- (i) Perpetual Non Cumulative Preference Share (PNCPS) and Perpetual Debt Instruments (PDI) issued by the bank that meet the criteria for inclusion in Additional Tier 1 capital;
- (ii) Stock surplus (share premium) resulting from the issue of PNCPS instruments included in Additional Tier 1 capital; and
- (iii) Less: Regulatory adjustments / deductions applied in the calculation of Additional Tier 1 capital.

Criteria for Instruments issued by the bank for inclusion in Additional Tier 1:

Perpetual Non Cumulative Preference Share (PNCPS) and Perpetual Debt Instruments (PDI) issued by the bank must meet the following criteria to be included in Additional Tier 1 Capital:

1. The instruments should be issued by the Bank (i.e. not by any 'Special Purpose Vehicle' etc. set up by the bank for this purpose) and fully paid up.
2. The claim of investors of the instruments shall be:

- (A) In case of Perpetual Non Cumulative Preference Shares:
 - (i) Superior to the claims of investors in equity shares; and
 - (ii) Subordinated to the claims of PDIs, all Tier 2 regulatory capital instruments, depositors and general creditors of the bank.
 - (B) In case of Perpetual Debt Instruments:
 - (i) Superior to the claims of investors in equity shares and perpetual non-cumulative preference shares;
 - (ii) Subordinated to the claims of depositors, general creditors and subordinated debt of the bank;
3. The instruments should be neither secured nor covered by a guarantee of the issuer or related entity or other arrangement that legally or economically enhances the seniority of the claim vis-à-vis bank creditors
4. The instruments should be perpetual, ie there is no maturity date and there are no step-ups or other incentives to redeem
5. The Instruments may be callable at the initiative of the issuer. This means that the instruments shall not be issued with “Put Option”. However, banks may issue instruments with a “Call Option” at a particular date subject to following conditions:
- a) The call option on the instrument is permissible after ten years of issuance;
 - b) To exercise a call option a bank must receive prior approval of NRB;
 - c) A bank must not do anything which creates an expectation that the call will be exercised; and
 - d) Banks must not exercise a call unless:
 - i. The bank replaces the called instrument with capital of the same or better quality and the replacement of this capital is done at conditions which are sustainable for the income capacity of the bank; or
 - ii. The bank demonstrates that its capital position is well above the minimum capital requirements after the call option is exercised.
6. Any repayment of principal (eg through repurchase, buy-back or redemption) must be with prior approval of NRB and banks should not assume or create market expectations that supervisory approval will be given. Banks may repurchase / buy-back / redeem the instruments only if:
- (a) The bank replaces such instrument with capital of the same or better quality and the replacement of this capital is done at conditions which are sustainable for the income capacity of the bank; or
 - (b) The bank demonstrates that its capital position is well above the minimum capital requirements after the repurchase / buy-back / redemption.
7. Dividend/coupon discretion:
- a. the bank must have full discretion at all times to cancel distributions/payments,
 - b. cancellation of discretionary payments must not be an event of default,
 - c. banks must have full access to cancelled payments to meet obligations as they fall due; and

- d. cancellation of distributions/payments must not impose restrictions on the bank except in relation to distributions to common stockholders.
8. Dividends/coupons must be paid out of ‘distributable items’:
As regards ‘distributable items’, it is clarified that the dividend on perpetual non-cumulative preference shares (PNCPS) will be paid out of current year’s profit only.
In case of coupon on perpetual debt instruments (PDI), it is clarified that if the payment of coupons on perpetual debt instrument (PDI) is likely to result in losses in the current year, their declaration should be precluded to that extent.
Dividend on PNCPS and coupons on PDI should not be paid out of retained earnings / reserves. In other words, payment of dividend/coupons should not have the effect of reducing retained earnings / reserves.
 9. The instrument cannot have a credit sensitive dividend/coupon feature, that is a dividend/coupon that is reset periodically based in whole or in part on the banking organization's credit standing.
 10. The dividend/coupon shall not be cumulative. i.e., dividend/coupon missed in a year will not be paid in future years, even if adequate profit is available and the level of CAR conforms to the regulatory minimum. When dividend/coupon is paid at a rate lesser than the prescribed rate, the unpaid amount will not be paid in future years, even if adequate profit is available and the level of CAR conforms to the regulatory minimum.
 11. The instrument cannot contribute to liabilities exceeding assets if such a balance sheet test forms part of requirement to prove insolvency by any law or otherwise.
 12. Instruments classified as liabilities for accounting purposes must have principal loss absorption through either (i) conversion to common shares at an objective pre-specified trigger point or (ii) a write-down mechanism which allocates losses to the instrument at a pre-specified trigger point. The write-down will have the following effects:
 - a. Reduce the claim of the instrument in liquidation;
 - b. Reduce the amount re-paid when a call is exercised; and
 - c. Partially or fully reduce coupon/dividend payments on the instrument.
 13. Neither the bank nor a related party over which the bank exercises control or significant influence (as defined under relevant Nepal Financial Reporting Standards) can have purchased the instrument, nor can the bank directly or indirectly have funded the purchase of the instrument
 14. The instrument cannot have any features that hinder recapitalization, such as provisions that require the issuer to compensate investors if a new instrument is issued at a lower price during a specified time frame.

II. Tier 2 (Supplementary) Capital

The Supplementary (Tier 2) Capital includes reserves which have been passed through the profit and loss account and all other capital instruments eligible and acceptable for capital purposes. Elements of the Tier 2 capital will be reckoned as capital funds up to a maximum of 100 percent of Tier 1 capital arrived at, after making regulatory adjustments/deductions. In case, where the Tier 1 capital of a bank is negative, the Tier 2 capital for regulatory purposes shall be considered as zero and hence the capital fund, in such cases, shall be equal to the core capital.

The Tier 2 Capital consists of the sum of the following elements:

- (i) Preference Share Capital Instruments [Perpetual Cumulative Preference Shares (PCPS) / Redeemable Non-Cumulative Preference Shares (RNCPS) / Redeemable Cumulative Preference Shares (RCPS)] issued by the bank with the maturity of 5 years or above;
 - (ii) Subordinated term debt fully paid up with a maturity of 5 years or above; unsecured and subordinated to the claim of other creditors, free of restrictive clauses and not redeemable before maturity. Since, subordinated term debt is not normally available to participate in the losses; the amount eligible for inclusion in the capital adequacy calculations is limited to 50% of core capital. Moreover, to reflect the diminishing value of these instruments as a continuing source of strength, a cumulative discount (amortization) factor of 20% per annum shall be applied for capital adequacy computations, during the last 5 years to maturity.
 - (iii) Hybrid capital instruments combine certain characteristics of debt and certain characteristics of equity. Each such instrument has a particular feature, which can be considered to affect its quality as capital. Where these instruments have close similarities to equity, in particular when they are able to support losses on an ongoing basis without triggering liquidation, they may be included in Tier 2 capital with approval from Nepal Rastra Bank.
 - (iv) Stock surplus (share premium) resulting from the issue of instruments included in Tier 2 capital;
 - (v) General loan loss provision limited to a maximum of 1.25% of total Credit Risk Weighted Exposures. General loan loss provision refers to provisions or loan- loss reserves held against future, presently unidentified losses are freely available to meet losses which subsequently materialize and therefore qualify for inclusion in Tier 2 Capital. However, impairment loss booked under NFRS as per Incurred Loss Model shall not be eligible to be included in Tier 2 Capital as the impairment is recognized on loss incurred and not for the future.
- Loan loss provision created on **performing loan** as per regulatory requirement shall be eligible for inclusion Tier 2 Capital.
- (vi) Exchange equalization reserves created by banks as a cushion for unexpected losses arising out of adverse movements in foreign currencies.
 - (vii) Investment adjustment reserves to the extent created out of retained earning i.e. appropriation of profit.
 - (viii) Any other type of instruments notified by NRB from time to time for inclusion in Tier 2 capital
 - (ix) Less: Regulatory adjustments / deductions applied in the calculation of Tier 2 capital .

Criteria for Instruments issued by the bank for inclusion in Tier 2 Capital:

Preference Share Capital Instruments [Perpetual Cumulative Preference Shares (PCPS) / Redeemable Non-Cumulative Preference Shares (RNCPS) / Redeemable Cumulative Preference Shares (RCPS)], Subordinated Term Debt and Hybrid Capital Instrument issued by the bank must meet the following criteria to be included in Tier 2 Capital:

1. The instruments should be issued by the Bank (i.e. not by any ‘Special Purpose Vehicle’ etc. set up by the bank for this purpose) and fully paid up.
2. These instruments could be either perpetual or dated with a maturity period of minimum 5 years or more and there should be no step-ups or other incentives to redeem. The perpetual

instruments shall be cumulative. The dated instruments could be cumulative or non-cumulative.

3. The dated instruments (both cumulative and non-cumulative) shall be subjected to a progressive discount for capital adequacy purposes over the last five years of their tenor, as they approach maturity as indicated in the table below for being eligible for inclusion in Tier 2 capital.

Remaining Maturity of Instruments	Rate of Discount (%)
Less than one year	100
One year and more but less than two years	80
Two years and more but less than three years	60
Three years and more but less than four years	40
Four years and more but less than five years	20

4. Dividend/Coupon/Rate of Interest

- (i) The dividend/coupon payable to the investors may be either at a fixed rate or at a floating rate referenced to a market determined rupee interest benchmark rate.
- (ii) The instrument cannot have a credit sensitive coupon feature, i.e. a coupon that is reset periodically based in whole or in part on the banks' credit standing.

5. The claims of the investors in instruments shall be:

- (i) senior to the claims of investors in instruments eligible for inclusion in Tier 1 capital;
- (ii) subordinate to the claims of all depositors and general creditors of the bank; and
- (iii) Neither secured nor covered by a guarantee of the issuer or related entity or other arrangement that legally or economically enhances the seniority of the claim vis-à-vis bank creditors.

6. The instruments shall not be issued with "Put Option". However, the Instruments may be callable at the initiative of the issuer. Banks may issue instruments with a "Call Option" at a particular date subject to the following conditions:

- (i) The call option on the instrument is permissible after five years of issuance;
- (ii) To exercise a call option a bank must receive prior approval of NRB; and
- (iii) A bank must not do anything which creates an expectation that the call will be exercised; and
- (iv) Banks must not exercise a call unless:
 - (a) The bank replaces the called instrument with capital of the same or better quality and the replacement of this capital is done on conditions which are sustainable for the income capacity of the bank; or
 - (b) The bank demonstrates that its capital position is well above the minimum capital requirements after the call option is exercised.

7. Treatment in Bankruptcy / Liquidation

- The investor must have no rights to accelerate the repayment of future scheduled payments (coupon or principal) except in bankruptcy and liquidation
8. Prohibition on Purchase / Funding of Instruments

Neither the bank nor a related party over which the bank exercises control or significant influence (as defined under relevant Nepal Financial Reporting Standards) should purchase the instrument, nor can the bank directly or indirectly fund the purchase of the instrument. Banks should also not grant advances against the security of the debt instruments issued by them.

2.2 LOSS ABSORPTION OF ADDITIONAL TIER 1 INSTRUMENTS (AT1) AT THE PRE-SPECIFIED TRIGGER

I. *Level of Pre-specified Trigger and Amount of Equity to be Created by Conversion / Write-down*

1. As a bank's capital conservation buffer falls to 0.625% of RWE, it will be subject to 100% profit retention requirements. One of the important objectives of capital conservation buffer is to ensure that a bank always operates above minimum Common Equity Tier 1 (CET1) level. Therefore, a pre-specified trigger for loss absorption through conversion / write-down of the level of Additional Tier 1 (AT1) instruments (PNCPS and PDI) at CET1 of 5.125% of RWEs (minimum CET1 of 4.5% + 25% of capital conservation buffer of 2.5% i.e. 0.625%) has been fixed.
2. The write-down / conversion must generate CET1 under applicable Nepal Financial Reporting Standards equal to the written-down / converted amount net of tax, if any.
3. The aggregate amount to be written-down / converted for all such instruments on breaching the trigger level must be at least the amount needed to immediately return the bank's CET1 ratio to the trigger level or, if this is not sufficient, the full principal value of the instruments. Further, the issuer should have full discretion to determine the amount of AT1 instruments to be converted/written-down subject to the amount of conversion/write-down not exceeding the amount which would be required to bring the total Common Equity ratio to 7% of RWEs (minimum CET1 of 4.5% + capital conservation buffer of 2.5%).
4. The conversion / write-down of AT1 instruments are primarily intended to replenish the equity in the event it is depleted by losses. Therefore, banks should not use conversion / write-down of AT1 instruments to support expansion of balance sheet by incurring further obligations / booking assets. Accordingly, a bank whose total Common Equity ratio slips below 7% due to losses and is still above 5.125% i.e. trigger point, should seek to expand its balance sheet further only by raising fresh equity from its existing shareholders or market and the internal accruals. However, fresh exposures can be taken to the extent of amortization of the existing ones. If any expansion in exposures, such as due to drawdown of sanctioned borrowing limits, is inevitable, this should be compensated within the shortest possible time by reducing other exposures. The bank should maintain proper records to facilitate verification of these transactions by its internal auditors, statutory auditors and supervisors.

II. *Types of Loss Absorption Features*

5. Banks may issue AT1 instruments with conversion / write-down features. Further, banks may issue single AT1 instrument having both conversion and write-down features with

the option for conversion or write-down to be exercised by the bank. Whichever option is exercised, it should be exercised across all investors of a particular issue.

6. When a bank breaches the pre-specified trigger of loss absorbency of AT1 and the equity is replenished either through conversion or write-down, such replenished amount of equity will be excluded from the common equity tier 1 of the bank for the purpose of determining the proportion of earnings to be paid out as dividend in terms of rules laid down for maintaining capital conservation buffer. However, once the bank has attained a total Common Equity ratio of 7% without counting the replenished equity capital, that point onwards, the bank may include the replenished equity capital for all purposes.
7. The conversion / write-down may be allowed more than once in case a bank hits the pre-specified trigger level subsequent to the first conversion / write-down which was partial.

III. Treatment of AT1 Instruments in the event of Liquidation, Merger, Acquisition of the Bank

8. If a bank goes into liquidation before the AT1 instruments have been written-down/converted, these instruments will absorb losses in accordance with the order of seniority indicated in the offer document, and legal provisions governing priority of charges. The order of seniority indicated in the offer document should be in compliance with the provision of Banking Act.
9. If a bank goes into liquidation after the AT1 instruments have been written-down, the holders of these instruments will have no claim on the proceeds of liquidation.
10. If a bank is merged with/acquired by any other bank before the AT1 instruments have been written-down/converted, these instruments will become part of the corresponding categories of regulatory capital of the new bank emerging after the merger/acquisition.
11. If a bank is merged with any other bank after the non-equity regulatory capital instruments have been written-down, these cannot be written-up by the merged entity.

IV. Fixation of Conversion Price, Capping of Number of Shares / Voting Rights

12. Banks may issue AT1 instruments with conversion features either based on price fixed at the time of issuance or based on the market price prevailing at the time of conversion.
13. There will be a possibility of the debt holders receiving a large number of shares in the event the share price is very low at the time of conversion. Thus, debt holders will end up holding the number of shares and attached voting rights exceeding the legally permissible limits. Banks should therefore, always keep sufficient headroom to accommodate the additional equity due to conversion without breaching any of the statutory / regulatory ceilings especially that for maximum shareholdings and maximum voting rights per investors / group of related investors. In order to achieve this, banks should cap the number of shares and / or voting rights in accordance with relevant laws and regulations on Ownership and Governance of banks. Banks should adequately incorporate these features in the terms and conditions of the instruments in the offer document.

V. Order of Conversion / Write-down of Various Types of AT1 Instruments

14. The instruments should be converted / written-down in order in which they would absorb losses in a gone concern situation. Banks should indicate in the offer document clearly the order of conversion / write-down of the instrument in question vis-à-vis other capital instruments which the bank has already issued or may issue in future.

2.3 DEDUCTIONS FROM CORE (TIER 1) CAPITAL:

Banks shall be required to deduct the following from the Common Equity Tier 1 capital for capital adequacy purposes. The claims that have been deducted from Common Equity Tier 1 capital shall be exempt from risk weights for the measurement of credit risk.

- a. Book value of goodwill and all other intangible assets.

Goodwill and all other intangible assets should be deducted from Common Equity Tier 1 capital including any goodwill included in the valuation of significant investments in the capital of banking, financial and insurance entities which are outside the scope of regulatory consolidation.

The full amount of the intangible assets is to be deducted net of any associated deferred tax liabilities which would be extinguished if the intangible assets become impaired or derecognized under the relevant accounting standards. For this purpose, the definition of intangible assets would be in accordance with the Nepal Financial Reporting Standards.

- b. Deferred Tax Assets

Deferred Tax Assets computed as under should be deducted from Common Equity Tier 1

- (i) Deferred Tax Assets associated with the accumulated tax losses
- (ii) Deferred Tax Assets other than associated with the accumulated tax losses, net of Deferred Tax Liabilities, if any. Where the Deferred Tax Liabilities is in excess of the Deferred Tax Assets (excluding Deferred Tax Assets associated with accumulated losses), the excess shall neither be adjusted against item (i) nor added to Common Equity Tier 1 capital.

- c. Miscellaneous expenditure to the extent not written off. e.g. VRS expense, preliminary expense, share issue expense, deferred revenue expenditure, etc.
- d. Investment in Securities of financial institutions licensed by Nepal Rastra Bank³.
- e. All Investments in equity of institutions with financial interest.
- f. Investments in equity of institutions in excess of the prescribed limits.
- g. Investments arising out of underwriting commitments that have not been disposed within a year from the date of commitment.
- h. Reciprocal crossholdings of bank capital artificially designed to inflate the capital position of the bank.
- i. Cash Flow Hedge Reserve

The amount of the cash flow hedge reserve which relates to the hedging of items that are not fair valued on the balance sheet (including projected cash flows) should be derecognized in the calculation of Common Equity Tier 1. This means that positive amounts should be deducted and negative amounts should be added back. This treatment specifically identifies the element of the cash flow hedge reserve that is to be derecognized for prudential purposes. It removes the element that gives rise to artificial volatility in Common Equity, as in this case the reserve only reflects one half of the picture (the fair value of the derivative, but not the changes in fair value of the hedged future cash flow).

³ Investment in shares of institutions, where the waiver has been explicitly provided by NRB are subject to risk weight of 100% and shall not be deducted from Tier 1 capital.

j. Defined Benefit Pension Fund Assets and Liabilities

Defined benefit pension fund liabilities, as included on the balance sheet, must be fully recognized in the calculation of Common Equity Tier 1 capital (i.e. Common Equity Tier 1 capital cannot be increased through derecognizing or unrecognition of these liabilities). For each defined benefit pension fund that is an asset on the balance sheet, the asset should be deducted in the calculation of Common Equity Tier 1 net of any associated deferred tax liability which would be extinguished if the asset should become impaired or derecognized under the relevant accounting standards.

k. Negative balance of Reserve Accounts

Negative balances of any reserve such as which is recognized directly or through other comprehensive income in equity such as revaluation reserve, fair value reserve, actuarial loss etc. shall be deducted from Core (Common Equity Tier 1) Capital. However, the corresponding assets shall not be exempted from risk weights for the measurement of credit risk as the loss recognized in equity has already been adjusted in carrying amount of related assets. Since, full amount of assets has not been deducted from Core Capital, risk weights on carrying amount of assets shall be applied to measure credit risk.

l. Any other instruments as stipulated by Nepal Rastra Bank, from time to time.

2.4 CAPITAL FUNDS:

The capital fund is the summation of Tier 1 and Tier 2 capital and Tier 1 capital is the total of common equity Tier 1 and additional Tier 1 capital. A bank should compute capital ratios in the following manner:

$$\text{Common Equity tier 1 capital ratio} = \frac{\text{Common Equity Tier 1 Capital}}{\text{Total Risk Weighted Exposure}^*}$$

$$\text{Tier 1 capital ratio} = \frac{\text{Eligible tier 1 Capital}}{\text{Total Risk Weighted Exposure}}$$

$$\text{Total Capital Ratio (CAR\#)} = \frac{\text{Eligible Total Capital}}{\text{Total Risk Weighted Exposure}}$$

*Total Risk Weighted Exposure = Credit Risk RWE + Market Risk RWE + Operational Risk RWE + Supervisory Adjustment under Pillar II

¥ RWE= Risk weighted Exposure;

CAR=Capital Adequacy Ratio

- (i) Banks shall maintain a minimum total capital (MTC) of 8.5% of total risk weighted assets (RWAs) i.e. capital to risk weighted assets (CRAR).
- (ii) Common Equity Tier 1 (CET1) capital must be at least 4.5% of risk-weighted assets (RWAs) i.e. for credit risk + market risk + operational risk on an ongoing basis.
- (iii) Tier 1 capital must be at least 6% of RWAs on an ongoing basis. Thus, within the minimum Tier 1 capital, Additional Tier 1 capital can be admitted maximum at 1.5% of RWAs.

- (iv) Total Capital (Tier 1 Capital plus Tier 2 Capital) must be at least 8.5% of RWAs on an ongoing basis. The sum total of the different components of the Tier 2 capitals will be limited to the sum total of the various components of the Tier 1 capital net of deductions as specified in paragraph 2.3. In case the Tier 1 capital is negative, Tier 2 capital shall be considered to be "Nil" for regulatory capital adequacy purposes and hence, in such a situation, the capital fund shall be equal to the Tier 1 capital.
- (v) If a bank has complied with the minimum Common Equity Tier 1 and Tier 1 capital ratios, then the excess Additional Tier 1 capital can be admitted for compliance with the minimum CRAR of 8.5% of RWAs.
- (vi) In addition to the minimum Common Equity Tier 1 capital of 4.5% of RWAs, banks are also required to maintain a capital conservation buffer (CCB) of 2.5% of RWAs in the form of Common Equity Tier 1 capital.

Thus, with full implementation of capital ratios and CCB the capital requirements are summarized as follows:

	Regulatory Capital	As % to RWAs
(i)	Minimum Common Equity Tier 1 Ratio	4.5
(ii)	Capital Conservation Buffer (Comprised of Common Equity)	2.5
(iii)	Minimum Common Equity Tier 1 Ratio plus Capital Conservation Buffer [(i)+(ii)]	7.0
(iv)	Minimum Tier 1 Capital Ratio (Excluding Capital Conservation Buffer)	6.0
(v)	Minimum Total Capital Ratio (MTC) (Excluding Capital Conservation Buffer)	8.5
(vi)	Minimum Total Capital Ratio plus Capital Conservation Buffer	11.0

For the purpose of all prudential exposure limits linked to capital funds, the 'capital funds' will exclude the applicable capital conservation buffer and countercyclical capital buffer as and when activated, but include Additional Tier 1 capital and Tier 2 capital. It may be noted that the term 'Common Equity Tier 1 capital' does not include capital conservation buffer and countercyclical capital buffer.

2.5 CAPITAL CONSERVATION BUFFER

A. Objective

1. The capital conservation buffer (CCB) is designed to ensure that banks build up capital buffers during normal times (i.e. outside periods of stress) which can be drawn down as losses are incurred during a stressed period. The requirement is based on simple capital conservation rules designed to avoid breaches of minimum capital requirements.
2. Outside the period of stress, banks should hold buffers of capital above the regulatory minimum. When buffers have been drawn down, one way banks should look to rebuild them is through reducing discretionary distributions of earnings. Banks may also choose to raise new capital from the market as an alternative to conserving internally generated capital. However, if a bank decides to make payments in excess of the constraints imposed as explained above, the

bank, with the prior approval of NRB, would have to use the option of raising capital from the market equal to the amount above the constraint which it wishes to distribute.

3. The capital conservation buffer can be drawn down only when a bank faces a systemic or idiosyncratic stress. A bank should not choose in normal times to operate in the buffer range simply to compete with other banks and win market share. This aspect would be specifically looked into by NRB during the Supervisory Review and Evaluation Process. If, at any time, a bank is found to have allowed its capital conservation buffer to fall in normal times, particularly by increasing its risk weighted assets without a commensurate increase in the Common Equity Tier 1 Ratio (although adhering to the restrictions on distributions), this would be viewed seriously. In addition, such a bank will be required to bring the buffer to the desired level within a time limit prescribed by NRB. The banks which draw down their capital conservation buffer during a stressed period should also have a definite plan to replenish the buffer as part of its Internal Capital Adequacy Assessment Process and strive to bring the buffer to the desired level within a time limit agreed to with NRB during the Supervisory Review and Evaluation Process.
4. The framework of capital conservation buffer will strengthen the ability of banks to withstand adverse economic environment conditions, will help increase banking sector resilience both going into a downturn, and provide the mechanism for rebuilding capital during the early stages of economic recovery. Thus, by retaining a greater proportion of earnings during a downturn, banks will be able to help ensure that capital remains available to support the ongoing business operations / lending activities during the period of stress. Therefore, this framework is expected to help reduce pro-cyclicality.

B. The Framework

5. Banks are required to maintain a capital conservation buffer of 2.5%, comprised of Common Equity Tier 1 capital, above the regulatory minimum total capital requirement of 8.50%. Banks should not distribute its earnings and reserves in the form of cash or/and stock dividends in case the capital falls below this level. However, they will be able to conduct business as normal when their capital levels fall into the conservation range as they experience losses. Therefore, the constraints imposed are related to the distributions only and are not related to the operations of banks.
6. The Common Equity Tier 1 ratio includes amounts used to meet the minimum Common Equity Tier 1 capital requirement of 4.5%, but excludes any additional Common Equity Tier 1 needed to meet the 7% Tier 1 and 8.5% Total Capital requirements. For example, a bank maintains Common Equity Tier 1 capital of 8.5% and has no Additional Tier 1 or Tier 2 capital. Therefore, the bank would meet all minimum capital requirements, but would have a zero conservation buffer and therefore, the bank would be subjected to 100% constraint on distributions of capital by way of dividends, share-buybacks and discretionary bonuses.
7. The following represents other key aspects of the capital conservation buffer requirements:
 - (i) **Elements subject to the restriction on distributions:** Dividends and share buybacks, discretionary payments on other Tier 1 capital instruments and discretionary bonus

payments to staff would constitute items considered to be distributions. Payments which do not result in depletion of Common Equity Tier 1 capital, (for example includes certain scrip dividend) are not considered distributions.

- (ii) **Definition of earnings:** Earnings are defined as distributable profits before the deduction of elements subject to the restriction on distributions mentioned at (i) above. Earnings are calculated after the tax which would have been reported had none of the distributable items been paid. As such, any tax impact of making such distributions are reversed out. If a bank does not have positive earnings and has a Common Equity Tier 1 ratio less than 7%, it should not make positive net distributions.
- (iii) **Additional supervisory discretion:** Supervisors have the additional discretion to impose time limits on banks operating within the buffer range on a case-by-case basis. In any case, supervisors should ensure that the capital plans of banks seek to rebuild buffers over an appropriate timeframe.

2.6 COUNTERCYCLICAL BUFFER

A. Introduction

- 1. Losses incurred in the banking sector can be extremely large when a downturn is preceded by a period of excess credit growth. These losses can destabilise the banking sector and spark a vicious circle, whereby problems in the financial system can contribute to a downturn in the real economy that then feeds back on to the banking sector. These interactions highlight the particular importance of the banking sector building up additional capital defences in periods where the risks of system-wide stress are growing markedly.
- 2. The countercyclical buffer aims to ensure that banking sector capital requirements take account of the macro-financial environment in which banks operate. The primary aim of the countercyclical capital buffer requirement is to use a buffer of capital to achieve the broader macroprudential goal of protecting the banking sector from periods of excess aggregate credit growth that have often been associated with the build up of system-wide risk. Protecting the banking sector in this context is not simply ensuring that individual banks remain solvent through a period of stress, as the minimum capital requirement and capital conservation buffer are together designed to fulfill this objective. Rather, the aim is to ensure that the banking sector in aggregate has the capital on hand to help maintain the flow of credit in the economy without its solvency being questioned, when the broader financial system experiences stress after a period of excess credit growth. Therefore, excess aggregate credit growth is judged to be associated with a build-up of system-wide risk to ensure the banking system has a buffer of capital to protect it against future potential losses.
- 3. The countercyclical buffer regime consists of the following elements:
 - a) Nepal Rastra Bank will monitor credit growth and other indicators that may signal a buildup of system-wide risk and make assessments of whether credit growth is excessive and is leading to the buildup of system-wide risk. Based on this assessment Nepal Rastra Bank will put in place a countercyclical buffer requirement when circumstances warrant. This requirement will be released when system-wide risk crystallises or dissipates.

- b) The countercyclical buffer requirement to which a bank is subject will extend the size of the capital conservation buffer. Banks will be subject to restrictions on distributions if they do not meet the requirement.

B. Countercyclical buffer requirements

Nepal Rastra Bank has adopted the Credit to GDP ratio, macro-economic variable, as guide for reference point for taking buffer decisions. Nepal Rastra Bank will monitor Credit to GDP ratio at least annually and calculate Credit to GDP gap, i.e. the gap between Credit to GDP ratio and its Trend. The intensity of Credit to GDP gap shall be the indication of the extent of the buildup of system-wide risk i.e. If the credit-to-GDP ratio is significantly above its trend (ie there is a large positive gap) then this is an indication that credit may have grown to excessive levels relative to GDP. The Credit to GDP gap shall be calculated as follows:

$$\text{Credit to GDP Gap}_{(t)} = \text{Credit to GDP Ratio}_{(t)} - \text{Trend}_{(t)}$$

The countercyclical buffer requirement will vary between zero and 2.5% of risk weighted exposure , depending on the extent of the build up of system-wide risk. The credit to GDP gap of **5 points** shall be taken as cut off points of excess credit growth level. The increase by **additional 2.5** point of credit to GDP gap in excess of **5 point** shall require buffer requirement of 0.5% i.e. each increase in every **2.5 points** in credit to GDP gap in excess of **5 points** shall require to raise the buffer requirement by each 0.5%. For this purpose trend is defined as average of credit to GDP ratio of **past 5 years**. The following table shows the countercyclical buffer requirement in case of excess credit growth:

Countercyclical Buffer Requirement	
Credit to GDP Gap	Buffer Requirement in Terms of CET 1
Up to 5 points	0%
above 5 to 7.5 points	0.5%
above 7.5 to 10 points	1.0%
above 10 to 12.5 points	1.5%
above 12.5 to 15 points	2.0%
above 15 points	2.5%

The banks are required to raise level of the buffer by up to 12 months, but shall be allowed to decrease the level of the buffer with immediate effect. The bank, not being able to maintain the countercyclical buffer requirement, shall not be allowed to distribute its earnings.

2.7 LEVERAGE RATIO

A. Rationale and Objective

One of the underlying features of the crisis was the build-up of excessive on- and off-balance sheet leverage in the banking system. In many cases, banks built up excessive leverage while still showing strong risk based capital ratios. During the most severe part of the crisis, the banking sector was forced by the market to reduce its leverage in a manner that amplified downward pressure on asset prices, further exacerbating the positive feedback loop between losses, declines in bank capital, and contraction in credit availability. Therefore, under Basel III, a simple, transparent, non-risk based leverage ratio has been introduced. The leverage ratio is calibrated to act as a credible supplementary measure to the risk based capital requirements. The leverage ratio is intended to achieve the following objectives:

- a) constrain the build-up of leverage in the banking sector, helping avoid destabilising deleveraging processes which can damage the broader financial system and the economy; and
- b) reinforce the risk based requirements with a simple, non-risk based “backstop” measure.

B. Definition and Calculation of the Leverage Ratio

- a) The provisions relating to leverage ratio are intended to serve as the basis for testing the leverage ratio during the parallel run period. Banks are required to maintain minimum Tier 1 leverage ratio of 4% during the parallel run period from Mid July, 2016 to mid July, 2018. After the parallel run final leverage ratio requirement might be revised by NRB after taking into account the prescriptions given by the Basel Committee.
- b) The leverage ratio shall be maintained on a quarterly basis. The Leverage Ratio shall be calculated as:

$$\text{Leverage Ratio} = \frac{\text{Capital Measure}}{\text{Exposure Measure}}$$

I. Capital Measure

- a) The capital measure for the leverage ratio should be based on the definition of Tier 1 capital as set out in paragraph 2.1
- b) Items that are deducted completely from capital do not contribute to leverage, and should therefore also be deducted from the measure of exposure.

II. Exposure Measure

The exposure measure for the leverage ratio should generally follow the accounting measure of exposure. In order to measure the exposure consistently with financial accounts, the following should be applied by banks:

- a) On-balance sheet, non-derivative exposures will be net of specific provisions and valuation adjustments to the extent it is recognized on equity (e.g. fair value adjustment and revaluation adjustment as per NFRS directly recognized on equity or through other comprehensive income);
- b) physical or financial collateral, guarantees or credit risk mitigation purchased is not allowed to reduce on-balance sheet exposures; and
- c) netting of loans and deposits is not allowed.

Component of Exposure Measure

(i) On-Balance Sheet Items

Banks should include all items of assets reported in their accounting balance sheet for the purposes of calculation of the leverage ratio. In addition, the exposure measure should include the following treatments for Securities Financing Transactions (e.g. repo and reverse repo agreements, CBLO) and derivatives.

(ii) Repurchase agreements and securities finance

Securities Financing Transactions (SFTs) are a form of secured funding and therefore, an important source of balance sheet leverage that should be included in the leverage ratio. Therefore, banks should calculate SFT for the purposes of the leverage ratio by applying:

- (a) the accounting measure of exposure; and
- (b) without netting various long and short positions with the same counterparty.

(iii) Derivatives

Derivatives create two types of exposure: an “on-balance sheet” present value reflecting the fair value of the contract (often zero at outset but subsequently positive or negative depending on the performance of the contract), and a notional economic exposure representing the underlying economic interest of the contract. Banks should calculate exposure in respect of derivatives, including where a bank sells protection using a credit derivative, for the purposes of the leverage ratio by applying:

- (a) the accounting measure of exposure (positive Marked to Market (MTM) value) plus an add-on for Potential Future Exposure (PFE) calculated according to the Current Exposure Method; and
- (b) without netting the MTM values and PFEs in respect of various long and short positions with the same counterparty.

(iv) Other Off-Balance Sheet Items

Banks should calculate the off balance sheet items . These include commitments (including liquidity facilities), unconditionally cancellable commitments, direct credit substitutes, acceptances, standby letters of credit, trade letters of credit, failed transactions and unsettled securities. The off balance sheet items are source of the potentially significant leverage. Therefore, bank should calculate the above off balance sheet items for the purposes of the leverage ratio by applying a uniform 100% credit conversion factor (CCF).

3. CREDIT RISK

3.1 GENERAL:

Credit risk is the major risk that banks are exposed to during the normal course of lending and credit underwriting. There are two approaches for credit risk measurement: the standardized approach and the internal ratings based (IRB) approach. Due to various inherent constraints of the Nepalese banking system, the standardized approach in its simplified form, Simplified Standardized Approach (SSA), has been prescribed in the initial phase.

3.2 SIMPLIFIED STANDARDIZED APPROACH (SSA):

In comparison to Basel I, SSA aligns regulatory capital requirements more closely with the key elements of banking risk by introducing a wider differentiation of risk weights and a wider recognition of credit risk mitigation techniques. The advantage of implementing this approach is twofold. This approach allows transitional advantage by avoiding excessive complexities associated with the advanced approaches of Basel II while at the same time it will produce capital ratios more in line with the actual economic risks that banks are facing, compared to the present Accord.

Under this approach commercial banks are required to assign a risk weight to their balance sheet and off-balance sheet exposures. These risk weights are based on a fixed weight that is broadly aligned with the likelihood of a counterparty default. As a general rule, the claims that have already

been deducted from the core capital shall be exempt from risk weights for the measurement of credit risk.

Claims on foreign government, their central banks as well as foreign corporates shall be generally risk-weighted on the basis of the consensus country risk scores of export credit agencies (ECA)⁴. Wherever there are claims relating to unrated countries, they shall generally be risk weighted at 100 percent. However, these claims shall be subject to supervisory review and higher risk weight shall be assigned where the review process is deemed appropriate.

All kinds of claims including loans & advances as well as investments shall be a risk weighted net of specific provisions and valuation adjustments which are, directly or through other comprehensive income, recognized on equity. Generally provision related to any receivable or investment is not defined as general or specific. In such a situation, the total provision against any claim/exposure (other than the loans and advances) shall be regarded as specific provision.

However, provisions eligible for the supplementary capital shall not be allowed for netting while calculating risk weighted exposures. In case of loans, advances and bills purchased the provisions created in lieu of Performing loans only are classified as General loan loss provision. All other provisions are components of specific loan loss provision. Hence, general loan loss provision doesn't comprise provisions created in respect of rescheduled/restructured and non performing loans. It also doesn't include additional provisions created for personal guarantee loans or lending in excess of Single Obligor Limits. However, provisions created in excess of the regulatory requirements and not attributable to identifiable losses in any specific loans shall be allowed to be included in the General Loan Loss Provision.

In order to be consistent with the Basel framework, the credit risk for the regulatory capital purpose shall be computed by segregating the exposure in the following 11 categories:

- a) Claims on government & central bank
- b) Claims on other official entities
- c) Claims on banks
- d) Claims on corporate & securities firms
- e) Claims on regulatory retail portfolio
- f) Claims secured by residential properties
- g) Claims secured by commercial real state
- h) Past due claims
- i) High risk claims
- j) Other assets
- k) Off balance sheet items

3.3 RISK MEASUREMENT AND RISK WEIGHTS:

a. Claims on government & central bank

1. All claims on Government of Nepal and Nepal Rastra Bank shall be risk weighed at 0 %.
2. Claims on foreign government and their central banks shall be risk-weighted on the basis of the consensus country risk scores as follows:

ECA risk scores	0-1	2	3	4 to 6	7
Risk weights	0%	20%	50%	100%	150%

b. Claims on other official entities

4 The consensus country risk classification is available on the OECD's website (<http://www.oecd.org>) in the Export Credit Arrangement web page of the Trade Directorate. Each bank while computing the risk weight in any claim should use the updated risk score.

1. Claims on the Bank for International Settlements, the International Monetary Fund, the European Central Bank and the European Community will receive a 0% risk weight.
 2. Following Multilateral Development Banks (MDBs) will be eligible for a 0% risk weight.
 - World Bank Group, comprised of the International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) and the International Finance Corporation (IFC),
 - Asian Development Bank (ADB),
 - African Development Bank (AfDB),
 - European Bank for Reconstruction and Development (EBRD),
 - Inter-American Development Bank (IADB),
 - European Investment Bank (EIB),
 - European Investment Fund (EIF),
 - Nordic Investment Bank (NIB),
 - Caribbean Development Bank (CDB),
 - Islamic Development Bank (IDB), and
 - Council of Europe Development Bank (CEDB).
 3. The standard risk weight for claims on other Multilateral Development Banks will be 100%.
- 4. Claims on public sector entities (PSEs)⁵**

i. Claims on domestic public sector entities:

The risk weight for claims on domestic public sector entities will be 100%.

ii. Claims on foreign public sector entities will be risk-weighed as per the ECA country risk scores.

ECA risk scores	0-1	2	3 to 6	7
Risk weights	20%	50%	100%	150%

c. Claims on banks

1. All claims, irrespective of currency, excluding investment in equity shares and other instruments eligible for capital funds, on domestic banks/financial institutions that fulfill Capital Adequacy Requirements will be risk weighed at 20% while for the rest, it will be 100%.

Banks should make use of the publicly available information of the immediately preceding quarter of the respective banks to gauge their status on capital adequacy.

2. Claims on a foreign bank excluding investment in equity shares and other instruments eligible for capital funds shall be risk weighed as per the ECA Country risk score subject to the floor of 20%. The primary basis for applying the ECA Country Risk score shall be the country of incorporation of the bank. Where the bank is a branch office, the ECA score of the country where the corporate office is located shall be used while in the case of a subsidiary the basis shall be the country where the subsidiary is incorporated.

⁵ Public sector entity (PSE) is one, which is owned or controlled by government or any other entity categorized as PSE by NRB.

ECA risk scores	0-1	2	3 to 6	7
Risk weights	20%	50%	100%	150%

However, the claims on foreign banks incorporated in the SAARC region and China, which operate with a buffer of 1% above their respective regulatory minimum capital requirements may be risk weighed at 20%. The banks shall be responsible to submit the latest capital adequacy position of such banks and demonstrate that they fulfill the eligibility requirements. Such capital adequacy position submitted by the banks should not be prior to one financial year. Moreover, such claims shall be subject to a supervisory review and supervisors may require the bank to risk-weigh the claims on ECA country risk scores where the review process is deemed necessary.

d. Claims on corporate & securities firms

- Domestic corporate includes all firms and companies incorporated in Nepal as per prevailing Acts and regulations. The claims on domestic corporate, including claims on insurance companies and securities firm shall be risk weighed as per the credit rating score provided by licensed credit rating agency subject to the floor of **50% as follows:**

Credit rating score equivalent to	AAA	AA ⁺ to AA ⁻	A ⁺ to A ⁻	BBB ⁺ & below	Unrated
Risk weights	50%	70%	80%	100%	100%

- The claims on foreign corporate shall be risk weighed as per the ECA Country risk score subject to the floor of 20% as follows:

ECA risk scores	0-1	2	3 to 6	7
Risk weights	20%	50%	100%	150%

e. Claims on regulatory retail portfolio

- Claims⁶ that qualify all criteria listed below may be considered as regulatory retail portfolio and risk weighed at 75%, except for past due loans. Such claims however, have to be in strict compliance with the Product paper developed by the bank and approved by their respective board of directors

Criteria:

- Orientation criteria* :- exposure is to an individual person or persons or to a small business. Bank should obtain written declaration from the borrower to the effect that their indebtedness is within the threshold across all banks and FIs..
- Product criteria* :- The exposure takes the form of any of the following:
 - Revolving credits and lines of credit, (including **cash credit** etc.)
 - Term loans and leases (e.g. hire purchase (except personal), auto loans (except personal), and leases, **working capital term loans**, educational loans) and,
 - Small business facilities and commitments,
 - Deprived sector loans up to a threshold of Rs.10 million (Ten Million only)

⁶ Lending against securities (such as equities and bonds) whether listed or not, are specifically excluded from this category. Likewise credit card receivables are excluded from this category. However, lending against personal guarantee and fully backed by guaranteed cash flow such as pension etc. that has negligible risk of failure can be included in this category.

- *Granularity criteria*:- NRB must be satisfied that the regulatory retail portfolio is sufficiently diversified to a degree that reduces the risks in the portfolio, warranting the 75% risk weight. No aggregate exposure⁷ to one counterpart can exceed 0.5 % of the overall regulatory retail portfolio.
 - *Low value individual criteria* :- The total aggregated exposure to one counterpart⁸ cannot exceed an absolute threshold of Rs.10 million (Nepalese Rupees Ten Million only)
2. Banks which have claims that fulfill all criterion except for granularity may risk weigh those claims at 100%
- f. Claims secured by residential properties
1. Lending to individuals meant for acquiring or developing residential property which are fully secured by mortgages on residential property, that is or will be occupied by the borrower or that is rented, will be risk-weighted at 60%. However, banks should ensure the existence of adequate margin of security over the amount of loan based on strict valuation rules.
- Banks have to develop product paper and get it approved from the board of directors to regulate this kind of lending. The claims in order to be eligible for this category have to be in strict compliance with this product paper
2. Where the loan is not fully secured, such claims have to risk weighed at 150%
 3. When claims secured by residential properties are or have been past due⁹ at any point of time during the last two years, they shall be risk-weighted at 100%, net of specific provisions.
- g. Claims secured by commercial real estate
1. Claims secured by mortgages on commercial real estate, except past due, shall be risk-weighed at 100%. Commercial real estate hereby refers to mortgage of Office buildings, retail space, multi-purpose commercial premises, multi-family residential buildings, multi-tenanted commercial premises, industrial or warehouse space, hotels, and construction etc.
- h. Past due claims
1. Any loan, except for claim secured by residential property, which is or has been past due at any point of time during the last two years, will be risk-weighted at 150% net of specific provision.
- i. High risk claims
1. 150% risk weight shall be applied for venture capital and private equity investments.
 2. Exposures on Personal loan in excess of the threshold of regulatory retail portfolio and exposures on credit card shall warrant a risk weight of 150%.

⁷ Aggregated exposure means gross amount (i.e. not taking any credit risk mitigation into account) of all forms of credit exposures availed from the bank .

⁸ Counterpart refers to one or a group of borrowers defined by the NRB directives as a single obligor.

⁹ An exposure is past due if it falls into any other category other than Performing loan as per provisions of NRB directive on Loan classification.

3. Investments in the equity and other capital instruments of institutions, which are not listed in the stock exchange and have not been deducted from Tier 1 capital, shall be risk weighed at 150% net of provisions and valuation adjustments which are, directly or through other comprehensive income, recognized on equity.
 4. The claims which are not fully secured or are only backed up by personal guarantee shall attract 150% risk weight.
 5. Where loan cannot be segregated/or identified as regulatory retail portfolio or qualifying residential mortgage loan or under other categories, it shall be risk weighed at 150%.
 6. Personal Overdraft Loans shall attract risk weight of 150%.
 7. Real Estate loans for land acquisition and development shall attract risk weight of 150%. (**Other than mentioned in Capital Adequacy framework 2015-point 3.3(j)(1)k**)
 8. Lending against shares (**above Rs. 5 Million**) shall attract risk weight of 150%.
- j. Other assets
1. With regard to other assets, following provisions have been made;
 - a. Interest receivable/claim on government securities will be risk-weighed at 0%.
 - b. Staff loan given as per Employee By-laws and secured by residential property, that is or will be occupied by the staff or that is rented, will be risk-weighed at 50%. However, banks should ensure the existence of adequate margin of security over the amount of loan based on strict valuation rules.
 - c. Investments in equity or regulatory capital instruments issued by securities firms will be risk-weighed at 100% net of valuation adjustments which are, directly or through other comprehensive income, recognized on equity.
 - d. Cash in transit and other cash items in the process of collection will be risk-weighed at 20%. For this purpose, cash items shall include Cheque and Draft.
 - e. Fictitious assets that have not been deducted from Tier 1 capital shall be risk weighed at 100%.
 - f. Investments in the equity and other capital instruments of institutions, which are listed in the stock exchange and have not been deducted from Tier 1 capital, shall be risk weighed at 100% net of provisions and valuation adjustments which are, directly or through other comprehensive income, recognized on equity. Investments in mutual fund shall also be risk weighted at 100% net of valuation adjustments as described above.
 - g. All Other assets will be risk-weighed at 100% net of specific provision and valuation adjustments which are, directly or through other comprehensive income, recognized on equity.
 - h. Lending against bonds shall attract risk weight of 100%.
 - i. Lending against shares (**upto Rs. 5 Million**) shall attract risk weight of 100%.
 - j. Trust Receipt Loans for Trading Firms shall attract risk weight of 120 % .

- k. Real Estate loans for land acquisition and development shall attract risk weight of 100%. (For institutions/projects registered/licensed and approved by Government of Nepal for land acquisition and development purposes)**
- l. Personal Hirepurchase/Personal Auto Loans (upto Rs. 2.5 Million) shall attract risk weight of 100%.**
- m. Personal Hirepurchase/Personal Auto Loans (above Rs. 2.5 Million) shall attract risk weight of 125%.**

k. Off balance sheet items

1. Off-balance sheet items under the simplified standardized approach will be converted into equivalent risk weight exposure using risk weight as follows:

Off Balance Sheet Exposure	Risk Weight
Any commitments those are unconditionally cancelable at any time by the bank without prior notice, or that effectively provide for automatic cancellation due to deterioration in a borrower's creditworthiness (for example bills under collection)	0%
Forward exchange contracts.	10%
Short Term Trade-related contingencies Contingent liabilities arising from trade-related obligations, which are secured against an underlying shipment of goods for both issuing and confirming bank and are short term in nature. This includes documentary letters of credit, shipping guarantees issued and any other trade-related contingencies with an original maturity up to six months.	20%
Undertaking to provide a commitment on an off-balance sheet items	20%
Unsettled ¹⁰ securities and foreign exchange transactions between bank to bank and between bank and customer	20%
Long term irrevocable Credit Commitments Any un-drawn portion of committed credit lines sanctioned for a period of more than 1 year.	50%
Performance-related contingencies Contingent liabilities, which involve an irrevocable obligation to pay a third party in the event that counterparty fails to fulfill or perform a contractual non-monetary obligation, such as delivery of goods by a specified date etc. This includes issue of performance bonds, bid bonds, warranties, indemnities, underwriting commitments and standby letters of credit in relation to a non-monetary obligation of counterparty under a particular transaction.	40%
Short term irrevocable Credit Commitments Any un-drawn portion of committed credit lines sanctioned for a period of upto 1 year. This shall include all unutilized limits in respect of revolving working capital loans e.g. overdraft, cash credit, working capital loan etc. except for trade finance exposures.	20%

¹⁰ An unsettled transaction is one where delivery of the instrument is due to take place against receipt of cash, but which remain unsettled five business days after the due settlement date.

Repurchase agreements, securities lending, securities borrowing, reverse repurchase agreements and equivalent transactions This includes sale and repurchase agreements and asset sales with recourse, where the credit risk remains with the purchasing bank.	100%
Direct credit substitutes Any irrevocable off-balance sheet obligations which carry the same credit risk as a direct extension of credit, such as an undertaking to make a payment to a third party in the event that a counterparty fails to meet a financial obligation or an undertaking to a counterparty to acquire a potential claim on another party in the event of default by that party, constitutes a direct credit substitute. This includes potential credit exposures arising from the issue of financial guarantees and credit derivatives, confirmation of letters of credit (acceptances and endorsements), issue of standby letters of credit serving as financial guarantees for loans, securities and any other financial liabilities, and bills endorsed under bill endorsement lines (but which are not accepted by, or have the prior endorsement of, another bank).	100%
Unpaid portion of partly paid shares and securities	100%
Unpaid Guarantee Claim	200%
Other Contingent Liabilities	100%

3.4 CREDIT RISK MITIGATION:

Banks may use a number of techniques to mitigate the risks to which they are exposed. The prime objective of this provision is to encourage the banks to manage credit risk in a prudent and effective manner. As such, credit risks exposures may be collateralized¹¹ in whole or in part with cash or securities, or a loan exposure may be guaranteed by a third party. Where these various techniques meet the minimum conditions mentioned below, banks which take eligible financial collateral are allowed to reduce their credit exposure to counterparty when calculating their capital requirements to take account of the risk mitigating effect of the collateral. However, credit risk mitigation is allowed only on an account by account basis, even within regulatory retail portfolio.

As a general rule, no secured claim should receive a higher capital requirement than an otherwise identical claim on which there is no collateral. Similarly, the effects of the CRM shall not be double counted and capital requirement will be applied to banks on either side of the collateralized transaction: for example, both repos and reverse repos will be subject to capital requirements.

Those portions of claims collateralized by the market value of recognized collateral receive the risk weight applicable to the collateral instrument. The remainder of the claim should be assigned the risk weight appropriate to the counter party.

Where the same security has been pledged for both the funded and non funded facilities, banks should clearly demarcate the value of security held for funded and non funded facilities. In cases where the bank has obtained the same security for various forms of facilities; banks are eligible to claim the CRM benefit across all such exposures upto the eligible value of CRM.

a. Minimum conditions for eligibility:

¹¹ A collateralized transaction is one in which: a) banks have a credit exposure or potential credit exposure; and b) that credit exposures or potential credit exposure is hedged in whole or in part by collateral posted by the counter party or by a third party on behalf of the counter party.

In order to obtain capital relief towards credit risk mitigation, there are certain basic conditions that need to be fulfilled. Supervisors will monitor the extent to which banks satisfy these conditions, both at the outset of a collateralized transaction and on an on-going basis.

1. *Legal certainty*:- Collateral is effective only if the legal mechanism by which collateral given is robust and ensures that the lender has clear rights over the collateral to liquidate or retain it in the event of default. Thus, banks must take all necessary steps to fulfill local contractual requirements in respect of the enforceability of security interest. The collateral arrangements must be properly documented, with a clear and robust procedure for the timely liquidation of collateral. A bank's procedures should ensure that any legal conditions required for declaring the default of the customer and liquidating the collateral are observed. Where the collateral is held by a custodian, the bank must seek to ensure that the custodian ensures adequate segregation of the collateral instruments and the custodian's own assets. Besides that, banks must obtain legal opinions confirming the enforceability of the collateral arrangements in all relevant jurisdictions.
2. *Low correlation with exposure*:- In order for collateral to provide protection, the credit quality of the obligor and the value of the collateral must not have a material positive correlation. For example, securities issued by the collateral provider - or by any related group entity - would provide little protection and so would be ineligible.
3. *Maturity Mismatch*:- The maturity of the underlying exposure and the maturity of the hedge should both be defined conservatively. The effective maturity of the underlying should be gauged as the longest possible remaining time before the obligor is scheduled to fulfill its obligation. The collateral must be pledged for at least the life of the exposure. In case of mismatches in the maturity of the underlying exposure and the collateral, it shall not be eligible for CRM benefits.
4. *Currency Mismatch*:- Ideally the currency of the underlying exposure and the collateral should be the same. Where the credit exposure is denominated in a currency that differs from that in which the underlying exposure is denominated, there is a currency mismatch. Where mismatches occur, it shall be subject to supervisory haircut of 10%.
5. *Risk Management*:- While CRM reduces credit risk, it simultaneously may increase other risks to which a bank is exposed, such as legal, operational, liquidity and market risks. Therefore, it is imperative that banks employ robust procedures and processes to control these risks, including strategy; consideration of the underlying credit; valuation; policies and procedures; systems; control of roll-off risks; and management of concentration risk arising from the bank's use of CRM techniques and its effect with the bank's overall credit profile. In case where these requirements are not fulfilled, NRB may not recognize the benefit of CRM techniques.
6. *Qualifying criteria for guarantee*:- A guarantee (counter guarantee) to be eligible must represent a direct claim on the protection provider and must be explicitly referenced to specific exposures or a pool of exposures, so that the extent of the cover is clearly defined and irrefutable. Other than non-payment by a protection purchaser of money due in respect of the credit protection contract it must be irrevocable in that there must be no clause in the contract that would increase the effective cost of cover as a result of deteriorating credit quality in the hedged exposure. It must also be unconditional in that there should be no clause in the protection contract outside the control of the bank that could prevent the protection provider from being obliged to pay out in a timely manner in the event that the original counter party fails to make the payments due.

On the qualifying default or non-payment of the counter party, the bank may in a timely manner pursue the guarantor for any monies outstanding under the documentation governing the transaction. The guarantor may make one lump sum payment of all monies under such documentation to the bank, or the guarantor may assume the future payment obligations of the counter party covered by the guarantee. The bank must have the right to receive any such payments from the guarantor without first having to take legal actions in order to pursue the counter party payment.

b. Eligible Collateral:

1. Cash deposit (as well as certificates of deposit or fixed deposits or other deposits) with the bank. The banks may only claim these as CRM only if it has specific authority to recover the amount from this source in case of default.
2. Fixed Deposit Receipts/Certificates of deposits/other deposits of other Banks and FIs, who fulfill the capital adequacy requirements, subject to a 20% supervisory haircut.
3. Gold.
4. Securities issued by the Government of Nepal and Nepal Rastra Bank.
5. Guarantee of the Government of Nepal
6. Financial guarantee/counter guarantee of domestic banks and FIs who meet the minimum capital adequacy requirements subject to a haircut of 20%.
7. Securities/Financial guarantee/Counter guarantee issued by sovereigns.
8. Securities/Financial guarantee/Counter guarantee issued by MDBs in the list specified in 3.3 b (3 & 4)
9. Securities/Financial guarantee/Counter guarantee issued by banks with ECA rating 2 or better. The supervisory haircut shall be 20% and 50% for the banks with ECA rating of 0-1 and 2 respectively.

c. Methodology for using CRM

- Step 1: Identify the accounts eligible for capital relief under credit risk mitigation.
- Step 2: Assess the value of the exposure and the eligible collateral.
- Step 3: Adjust the value of the eligible collateral in respect of the supervisory haircut in terms of currency mismatch and other eligibility requirements.
- Step 4: Compare the adjusted value of the collateral with the outstanding exposure.
- Step 5: The value of the eligible CRM is the lower of the adjusted value of the collateral and the outstanding exposure.
- Step 6: Plot the eligible CRM in the appropriate category of credit risk.

The sum total of net amount of eligible CRM as per “Form No.4 Exhibit of claims with eligible credit risk mitigants” shall be consistent with the “Form No.3 Eligible Credit Risk Mitigants” prescribed in this framework.

4. OPERATIONAL RISK

4.1 GENERAL:

Operational risk is the risk of loss resulting from inadequate internal processes, people, and systems, or from external events. Operational risk itself is not a new concept, and well run banks

have been addressing it in their internal controls and corporate governance structures. However, applying an explicit regulatory capital charge against operational risk is a relatively new and evolving idea. Basel II requires banks to hold capital against the risk of unexpected loss that could arise from the failure of operational systems.

The most important types of operational risk involve breakdowns in internal controls and corporate governance. Such breakdowns can lead to financial losses through error, fraud, or failure to perform in a timely manner or cause the interests of the bank to be compromised in some other way, for example, by its dealers, lending officers or other staff exceeding their authority or conducting business in an unethical or risky manner. Other aspects of operational risk include major failure of information technology systems or events such as major fires or other disasters.

4.2 BASIC INDICATOR APPROACH:

Under the basic indicator approach, banks must hold capital for operational risk equal to the average over the previous three years of a fixed percentage (denoted alpha) of positive annual gross income.

The capital charge for operational risk may be expressed as follows:

$$K_{BIA} = [\sum(GI_{1..n} \times \alpha)]/N$$

where:

K_{BIA} = capital charge under the Basic Indicator Approach

GI = annual gross income, where positive, over the previous three years

N = number of the previous three years for which gross income is positive

α = 15 percent.

NRB shall review the capital requirement produced by this approach for general credibility, especially in relation to a bank's peers and in the event that credibility is lacking, appropriate supervisory action under Review Process shall be considered.

Figures for the year, in which annual gross income is negative or zero, should be excluded from both the numerator and denominator while calculating the average. In case where the gross income for all of the last three years is negative, 5% of total credit and investments net of specific provisions shall be considered as the capital charge for operational risk. For this purpose investments shall comprise of money at call, placements, investment in government securities and other investments irrespective of currency.

Similarly, in case of new banks which have not completed a year of operation and whose average gross income cannot be measured reliably, they shall also be required to compute their capital charge for operational risk vide the same approach as prescribed for banks with negative gross income. These banks may use the gross income approach from the second year onwards. But, based on the reasonableness of the so computed capital charge for Operation Risk, during the first three years of operation, review process may require additional proportion of capital charge if deemed necessary.

4.3 GROSS INCOME:

Gross income is defined as "net Interest Income" plus "non interest income". It is intended that this measure should:

- a. be gross of any provisions (e.g. for unpaid interest) and write-offs made during the year;

- b. be gross of operating expenses, exclude reversal during the year in respect of provisions and write-offs made during the previous year(s);
- c. exclude income/gain recognized from the disposal of items of movable and immovable property;
- d. exclude realized profits/losses from the sale of securities in the “*held to maturity*” category;
- e. exclude other extraordinary or irregular items of income and expenditure

Thus, for the purpose of capital adequacy requirements, gross income shall be summation of:

- a. Total operating income as disclosed in Profit and Loss account prepared as per NRB directive no.4. The total operating income comprises of:
 - 1. Net Interest Income
 - 2. Commission and Discount Income
 - 3. Other Operating Income
 - 4. Exchange Fluctuation Income
- b. Addition/deduction in the Interest Suspense during the period.

Banks shall use the annual audited financials of the last three years for the computation of gross income under this approach. Hence, the capital requirement for operational risk for a whole financial year shall remain constant. Until the accounts are finalized for the financial year, banks shall use the provisional figures for the period, which should be validated by the internal auditor of the bank.

4.4 COMPUTATION OF RISK WEIGHT:

Operational risk-weighted assets are determined by multiplying the operational risk capital charge by **9.09** and adding together with the risk weighted exposures for credit risk.

5. MARKET RISK

5.1 DEFINITION OF MARKET RISK:

Market risk is defined as the risk of losses in on-balance sheet and off-balance sheet positions arising from adverse movements in market prices. The major constituents of market risks are:

- a. The risks pertaining to interest rate related instruments;
- b. Foreign exchange risk (including gold positions) throughout the bank; and
- c. The risks pertaining to investment in equities and commodities.

5.2 SEGREGATION OF INVESTMENT PORTFOLIO:

Banks shall recognize measure, present and disclose the investment instruments as per the requirement of NFRSs.

5.3 NET OPEN POSITION APPROACH:

Out of the various components of market risk, foreign exchange risk is the predominant risk in our country. The effects of other forms of market risk are minimal. Thus, a net open position approach has been devised to measure the capital requirement for market risk. As evidenced by its name, this approach only addresses the risk of loss arising out of adverse movements in exchange rates. This approach will be consolidated over time to incorporate other forms of market risks as they start to gain prominence.

The designated Net Open Position approach requires banks to allocate a fixed proportion of capital in terms of its net open position. The banks should allocate 5 percentage of their net open positions as capital charge for market risk.

5.4 NET OPEN POSITION:

Net open position is the difference between the assets and the liability in a currency. In other words, it is the uncovered volume of asset or liability which is exposed to the changes in the exchange rates of currencies. For capital adequacy requirements the net open position includes both net spot positions as well as net forward positions.

For capital adequacy purposes, banks should calculate their net open position in the following manner:

- a. Calculate the net open position in each of the foreign currencies.
- b. Convert the net open positions in each currency to NPR as per prevalent exchange rates.
- c. Aggregate the converted net open positions of all currencies, without paying attention to long or short positions.
- d. This aggregate shall be the net open position of the bank.

5.5 COMPUTATION OF RISK WEIGHT:

Risk-weighted assets in respect of market risk are determined by multiplying the capital charges by **9.09** and adding together with the risk weighted exposures for credit risk.

6. REVIEW PROCESS

6.1 GENERAL:

The supervisory review process of the framework is intended not only to ensure that banks have adequate capital to support all the risks in their business, but also to encourage banks to develop and use better risk management techniques in monitoring and managing their risks. It is the responsibility of the bank management in developing an internal capital assessment process and setting capital targets that are commensurate with the bank's risk profile and control environment beyond the core minimum requirements.

Nepal Rastra Bank recognizes the significance of the relationship between the amount of capital held by the bank against its risks and the strength and effectiveness of the bank's risk management and internal control processes. However, increased capital should not be viewed as the only option for addressing increased risks confronting the bank. Other means for addressing risk, such as strengthening risk management, applying internal limits, strengthening the level of provisions and reserves, and improving internal controls, must also be considered. Furthermore, capital should not be regarded as a substitute for addressing fundamentally inadequate control or risk management processes.

There are three main areas that are particularly suited to treatment under this process: risks considered under minimum capital requirements which are not fully captured it (e.g. credit concentration risk); those factors not taken into account by the minimum capital requirements (e.g. business and strategic risk); and factors external to the bank (e.g. business cycle effects).

In order to achieve the objectives of the supervisory review process, this process has been broadly divided into three parts:

- a. Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP)
- b. Supervisory Review
- c. Supervisory Response

Nepal Rastra Bank has issued INTERNAL CAPITAL ADEQUACY ASSESSMENT PROCESS (ICAAP) GUIDELINE to provide detail guideline for ICAAP and Supervisory Review Process. This guideline will also be a part of this framework.

6.2 INTERNAL CAPITAL ADEQUACY ASSESSMENT PROCESS:

The internal capital adequacy assessment process (ICAAP) is a comprehensive process which requires board and senior management oversight, monitoring, reporting and internal control reviews at regular intervals to ensure the alignment of regulatory capital requirement with the true risk profile of the bank and thus ensure long-term safety and soundness of the bank. The key components of an effective ICAAP are discussed below.

a. Board and senior management oversight

Bank management is responsible for understanding the nature and level of risk being taken by the bank and how this risk relates to adequate capital levels. It is also responsible for ensuring that the formality and sophistication of the risk management processes is commensurate with the complexity of its operations. A sound risk management process, thus, is the foundation for an effective assessment of the adequacy of a bank's capital position.

The board of directors of the bank are responsible for setting the bank's tolerance for risks. The board should also ensure that management establishes a mechanism for assessing various risks; develops a system to relate these risks to the bank's capital level and sets up a method for monitoring compliance with internal policies. It is equally important that the board instills strong internal controls and thereby an effective control environment through adoption of written policies and procedures and ensures that the policies and procedures are effectively communicated throughout the bank.

The analysis of a bank's current and future capital requirements in relation to its strategic objectives is a vital element of the strategic planning process. The strategic plan should clearly outline the bank's capital needs, anticipated capital expenditures, desirable capital level, and external capital sources. Senior management and the board should view capital planning as a crucial element in being able to achieve its desired strategic objectives.

b. Sound capital assessment

Another crucial component of an effective ICAAP is the assessment of capital. In order to be able to make a sound capital assessment the bank should, at minimum, have the following:

- Policies and procedures designed to ensure that the bank identifies, measures, and reports all material risks;
- A process that relates capital to the level of risk;
- A process that states capital adequacy goals with respect to risk, taking account of the bank's strategic focus and business plan; and
- A process of internal control, reviews and audit to ensure the integrity of the overall management process.

c. Comprehensive assessment of risks

All material risks faced by the bank should be addressed in the capital assessment process. Nepal Rastra Bank recognizes that not all risks can be measured precisely. However, bank should develop a process to estimate risks with reasonable certainties. In order to make a comprehensive assessment of risks, the process should, at minimum, address the following forms of risk.

1. Credit risk: Banks should have methodologies that enable them to assess the credit risk involved in exposures to individual borrowers or counterparties as well as at the portfolio level. The credit review assessment of capital adequacy, at a minimum, should cover risk rating systems, portfolio analysis/aggregation, large exposures and risk concentrations.

Internal risk ratings are an important tool in monitoring credit risk. Internal risk ratings should be adequate to support the identification and measurement of risk from all credit exposures, and should be integrated into an institution's overall analysis of credit risk and capital adequacy. The ratings system should provide detailed ratings for all assets, not only for problem assets.

2. Credit concentration risk: Risk concentrations are arguably the single most important cause of major problems in banks. A risk concentration is any single exposure or group of exposures with the potential to produce losses large enough (relative to a bank's capital, total assets, or overall risk level) to threaten a bank's health or ability to maintain its core operations.

Lending being the primary activity of most banks, credit risk concentrations are often the most material risk concentrations within a bank. However, risk concentrations can arise in a bank's assets, liabilities, or off-balance sheet items, through the execution or processing of transactions (either product or service), or through a combination of exposures across these broad categories. Credit risk concentrations are based on common or correlated risk factors, which, in times of stress, have an adverse effect on the creditworthiness of each of the individual counterparties making up the concentration.

Such credit concentrations are not addressed in the minimum capital requirements for credit risk. Thus, banks should have in place effective internal policies, systems and controls to identify, measure, monitor, and control their credit risk concentrations. Banks should explicitly consider the extent of their credit risk concentrations in their assessment of capital adequacy under review processes. These policies should cover the different forms of credit risk concentrations to which a bank may be exposed to. Such concentrations include but are not limited to:

- Significant exposures to an individual counterparty or group of related counterparty. Banks might also establish an aggregate limit for the management and control of all of its large exposures as a group;
- Credit exposures to counterparties in the same economic sector or geographic region;
- Credit exposures to counterparties whose financial performance is dependent on the same activity or commodity; and
- Indirect credit exposures arising from a bank's CRM activities (e.g. exposure to a similar type of collateral or credit protection provided by a single counterparty or same collateral in cases of multiple banking).

A bank's framework for managing credit risk concentrations should be clearly documented and should include a definition of the credit risk concentrations relevant to the bank and how these concentrations and their corresponding limits are calculated. Limits should be defined in relation to a bank's capital, total assets or, where adequate measures exist, its overall risk level. A bank's management should conduct periodic stress tests of its major credit risk concentrations and review the results of those tests to

identify and respond to potential changes in market conditions that could adversely impact the bank's performance.

3. Operational risk: The failure to properly manage operational risk can result in a misstatement of an institution's risk/return profile and expose the institution to significant losses. Gross income, used in the Basic Indicator Approach is only a proxy for the scale of operational risk exposure of a bank and can in some cases underestimate the need for capital. Thus, Banks should develop a framework for managing operational risk and evaluate the adequacy of capital as prescribed by this framework. The framework should cover the bank's appetite and tolerance for operational risk, as specified through the policies for managing this risk, including the extent and manner in which operational risk is transferred outside the bank. It should also include policies outlining the bank's approach to identifying, assessing, monitoring and controlling/mitigating the risk.
4. Market risk: The prescribed approach for the computation of capital charge for market risk is very simple and thus may not be directly aligned with the magnitude of risk. Likewise, the approach only incorporates risks arising out of adverse movements in exchange rates while ignoring other forms of risks like interest rate risk and equity risks. Thus, banks should develop a framework that addresses these various forms of risk and at the same time perform stress tests to evaluate the adequacy of capital.

The use of internal models by the bank for the measurement of market risk is highly encouraged. Wherever bank's make use of internal models for computation of capital charge for market risks, bank management should ensure the adequacy and completeness of the system regardless of the type and level of complexity of the measurement system as the quality and reliability of the measurement system is largely dependent on the quality of the data and various assumptions used in the model.

5. Liquidity risk: Liquidity is crucial to the ongoing viability of any financial institution. The capital positions can have a telling effect on institution's ability to obtain liquidity, especially in a crisis. Each bank must have adequate systems for measuring, monitoring and controlling liquidity risk. Banks should evaluate the adequacy of capital given their own liquidity profile and the liquidity of the markets in which they operate. Banks are also encouraged to make use of stress testing to determine their liquidity needs and the adequacy of capital.
6. Other risks: Although the 'other' risks, such as reputational and strategic risk, are not easily measurable, banks are expected to take these into consideration as well while deciding on the level of capital.

d. Monitoring and reporting

The bank should establish an adequate system for monitoring and reporting risk exposures and assessing how the bank's changing risk profile affects the need for capital. The bank's senior management or board of directors should, on a regular basis, receive reports on the bank's risk profile and capital needs. These reports should allow senior management to:

- Evaluate the level and trend of material risks and their effect on capital levels;
- Evaluate the sensitivity and reasonableness of key assumptions used in the capital assessment measurement system;
- Determine that the bank holds sufficient capital against the various risks and is in compliance with established capital adequacy goals; and

- Assess its future capital requirements based on the bank's reported risk profile and make necessary adjustments to the bank's strategic plan accordingly.
- e. Internal control review

A bank's internal control structure is essential to a sound capital assessment process. Effective control of the capital assessment process includes an independent review and, where appropriate, the involvement of internal or external audits. The bank's board of directors has a responsibility to ensure that management establishes a system for assessing the various risks, develops a system to relate risk to the bank's capital level, and establishes a method for monitoring compliance with internal policies. The board should regularly verify whether its system of internal controls is adequate to ensure well-ordered and prudent conduct of business.

The bank should conduct periodic reviews of its risk management process to ensure its integrity, accuracy, and reasonableness. Key areas that should be reviewed include:

- Appropriateness of the bank's capital assessment process given the nature, scope and complexity of its activities;
- Identification of large exposures and risk concentrations;
- Accuracy and completeness of data inputs into the bank's assessment process;
- Reasonableness and validity of scenarios used in the assessment process; and
- Stress testing and analysis of assumptions and inputs.

6.3 SUPERVISORY REVIEW:

Nepal Rastra Bank shall regularly review the process by which a bank assesses its capital adequacy, risk positions, resulting capital levels, and quality of capital held by a bank. Supervisors shall also evaluate the degree to which a bank has in place a sound internal process to assess capital adequacy. The emphasis of the review should be on the quality of the bank's risk management and controls and should not result in supervisors functioning as bank management. The periodic review can involve any or a combination of:

- On-site examinations or inspections;
- Off-site review;
- Discussions with bank management;
- Review of work done by external auditors (provided it is adequately focused on the necessary capital issues); and
- Periodic reporting.

Some of the key areas which will be reviewed during the supervisory review process are discussed hereunder

a. Review of adequacy of risk assessment

NRB shall assess the degree to which internal targets and processes incorporate the full range of material risks faced by the bank. Supervisors shall also review the adequacy of risk measures used in assessing internal capital adequacy and the extent to which these risk measures are also used operationally in setting limits, evaluating business line performance, and evaluating and controlling risks more generally. Supervisors shall consider the results of sensitivity analyses and stress tests conducted by the institution and how these results relate to capital plans.

b. Assessment of capital adequacy

NRB shall review the bank's processes to determine that:

- Target levels of capital chosen are comprehensive and relevant to the current operating environment;
- These levels are properly monitored and reviewed by senior management; and
- The composition of capital is appropriate for the nature and scale of the bank's business.

NRB shall also consider the extent to which the bank has provided for unexpected events in setting its capital levels. This analysis should cover a wide range of external conditions and scenarios, and the sophistication of techniques and stress tests used should be commensurate with the bank's activities.

c. Assessment of the control environment

NRB shall consider the quality of the bank's management information reporting and systems, the manner in which business risks and activities are aggregated, and management's record in responding to emerging or changing risks. In all instances, the capital level at an individual bank should be determined according to the bank's risk profile and adequacy of its risk management process and internal controls. External factors such as business cycle effects and the macroeconomic environment should also be considered.

d. Supervisory review of compliance with minimum standards

In order to obtain relief as per this framework banks are required to observe a number of requirements, including risk management standards and disclosures. In particular, banks will be required to disclose features of their internal methodologies used in calculating minimum capital requirements. As part of the supervisory review process, supervisors must ensure that these conditions are being met on an ongoing basis. Likewise, the supervisors must ensure that qualifying criteria as specified in the framework are continuously being met as these criteria are developed as benchmarks that are aligned with bank management expectations for effective risk management and capital allocation.

e. Significance of risk transfer

Securitization or credit sale agreements with recourse may be carried out for purposes other than credit risk transfer (e.g. funding). Where this is the case, there might still be a limited transfer of credit risk. However, for an originating bank to achieve reductions in capital requirements, the risk transfer arising from a securitization or credit sale has to be deemed significant by the NRB. If the risk transfer is considered to be insufficient or non-existent, NRB can require the application of a higher capital requirement or, alternatively, may deny a bank from obtaining any capital relief from the securitization or transfer agreements. Therefore, the capital relief that can be achieved will correspond to the amount of credit risk that is effectively transferred.

f. Credit Risk Mitigants

In case when the eligibility requirements are not fulfilled, NRB will not consider Credit Risk Mitigants in allocating capital. Similarly, CRM may give rise to residual risks, which may render the overall risk reduction less effective. Where, these risks are not adequately controlled by the bank, NRB may impose additional capital charges or take other appropriate supervisory actions.

g. Operational risk and Market Risk

The framework prescribes simple approaches for allocating capital for operational and market risk which may not be directly aligned with the volume and complexity of risk. Thus, the supervisor shall consider whether the capital requirements generated by the prescribed approaches gives a consistent picture of the individual bank's risk exposure in comparison with the peer group and the banking industry at large. Where NRB is convinced such is not the case, appropriate supervisory response is warranted.

h. Market Discipline

The framework requires banks to disclose various key informations about their business on a periodic basis. It is imperative that the banks discharge their obligations under the disclosure requirements in order to be eligible to claim benefits of CRM. In line with the utmost significance of this requirement, the supervisor shall review the adequacy of the disclosures. As a part of this process itself, the supervisor shall regularly review the website of the banks and review the contents of the site. Wherever the review process identifies any shortcomings or non-compliances, appropriate supervisory response shall be initiated.

6.4 SUPERVISORY RESPONSE:

Nepal Rastra Bank expects banks to operate above the minimum regulatory capital ratios. Wherever, NRB is not convinced about the risk management practices and the control environment, it has the authority to require banks to hold capital in excess of the minimum.

a. Supervisory adjustments in risk weighted assets and capital

Having carried out the review process as described above, supervisors should take appropriate action if they are not satisfied with the results of the bank's own risk assessment and capital allocation. In such a scenario, NRB shall be empowered to undertake any or combination of the following adjustments in the banks risk weighted assets and regulatory capital computations.

1. Shortfall in provisions made by the bank against adversely classified assets shall be deducted from the Tier 1 capital.
2. The loans and facilities extended to Directors, Employees (other than loans given under Employee rules), Shareholders holding more than 1% percent shares and related parties as well as loans, advances and facilities restricted by the prevailing rules and regulations shall be deducted from Tier 1 capital.
3. In case the bank has provided loans and facilities in excess of its Single Obligor Limits, 10% of all such excess exposures shall be added to the risk weighted exposure for credit risk.
4. Where the bank has been involved in the sale of credit with recourse facility, 1% of the contract (sale) value shall be added to the risk weight for credit risk.
5. Where the banks do not have satisfactory Assets Liability Management policies and practices to effectively manage the market risks, an additional risk weight of 1% of Net Interest Income of the immediate previous financial year shall be added to the risk weight for market risk

Where the Net Interest Income of the immediate previous financial year is negative, 1% of the total credit and investments net of specific provisions shall be the capital charge for unsatisfactory ALM policies and practices.

6. Where the bank's net liquid asset to total deposit ratio is less than 20%, a risk weight of 1% (as given in the table below) of total deposit, for each percent or portion of percent shortfall in such ratio, is added to total of the Risk Weighted Exposures.

Net liquid asset to total deposit ratio	A risk weight to be added to the Risk Weighted Exposures
19% - less than 20%	1% of total deposit
18% - less than 19%	2% of total deposit
17% - less than 18%	3% of total deposit
16% - less than 17%	4% of total deposit
15% - less than 16%	5% of total deposit and so on.

For this purpose, liquid assets include cash and bank balances, money at call & short notice, placement up to 90 days and investment in government securities. Borrowings repayable up to 90 days is deducted from liquid assets to obtain net liquid assets.

7. Where the banks do not adopt sound practices for the management of operational risk, an additional capital charge of 2% to 5% of Gross Income of Immediate previous financial year shall be levied for operational risks.
8. Where the Gross Income determined for computation of capital charge of Operational Risk for all of the last three years is negative and where the banks themselves have not addressed the capital charge for operational risk, 5% of the total credit and investments net of specific provisions shall be the capital charge for operational risk.

New banks who have not completed a year of operation and hence whose gross income cannot be measured reliably and where the banks themselves have not addressed the capital charge for operational risk, shall also be required to compute their capital charge for operational risk vide the same approach as prescribed for banks with negative gross income. These banks may use the gross income approach from the second year onwards. But, based on the reasonableness of the so- computed capital charge for Operation Risk, during the first three years of operation, review process may require additional proportion of capital charge.

9. During the course of review, where the supervisor is not satisfied with the overall risk management policies and procedures of the bank, the total risk weighted exposures of the bank shall be increased up to 5%.
10. In case the bank has not achieved the desired level of disclosure requirements, the total risk weighted exposures of the bank shall be increased up to 3%.
11. Banks that do not meet the eligibility requirements to claim the benefit under credit risk mitigation techniques shall not be allowed the benefit of CRM.

b. Corrective Actions for Non-Compliances

1. The failure on part of the banks to meet the provisions of this framework shall be considered as a violation of the NRB directives and shall attract stipulated actions. The nature of the enforcement action largely depends on degree of the capital adequacy of the bank. The trigger points and the prescribed action in case of non-compliance shall be as per the provisions of Prompt Corrective Action Byelaw 2074 propounded by Nepal Rastra Bank.

7. DISCLOSURE

7.1 GENERAL:

The purpose of disclosure requirements is to complement the minimum capital requirements and the review process by developing a set of disclosure requirements which will allow market participants to assess key pieces of information on the scope of application, capital, risk exposures, risk assessment processes, and hence the capital adequacy of the bank. It is believed that providing

disclosures that are based on a common framework is an effective means of informing the market about a bank's exposure to those risks and provides a consistent and comprehensive disclosure framework that enhances comparability. The importance of disclosure is more pronounced in cases of banks that rely on internal methodologies in assessing capital requirements.

7.2 DISCLOSURE PRINCIPLES:

Banks should have a formal disclosure policy approved by the Board of directors that addresses the bank's approach for determining what disclosures it will make and the internal controls over the disclosure process. In addition, banks should implement a process for assessing the appropriateness of their disclosures, including validation and frequency. While deciding on the disclosure policy, the board should pay due attention to strike a balance between materiality and proprietary and confidential information.

a. Materiality

Besides the minimum prescribed disclosure requirements, a bank should decide which additional disclosures are relevant for it based on the materiality concept. Information would be regarded as material if its omission or misstatement could change or influence the assessment or decision of a user relying on that information for the purpose of making economic decisions.

b. Proprietary and confidential information

Proprietary information encompasses information (for example on products or systems), that if shared with competitors would render a bank's investment in these products/systems less valuable, and hence would undermine its competitive position. Information about customers is often confidential, in that it is provided under the terms of a legal agreement or counterparty relationship. This has an impact on what banks should reveal in terms of information about their customer base, as well as details on their internal arrangements, for instance methodologies used, parameter estimates, data etc. The disclosure requirements set out below by NRB aims to strike an appropriate balance between the need for meaningful disclosure and the protection of proprietary and confidential information.

7.3 VALIDATION:

The disclosures of the bank should be subjected to adequate validation. In addition, supplementary material (such as Management's Discussion and Analysis) that is published should also be subjected to sufficient scrutiny (e.g. internal control assessments, etc.) to satisfy the validation issue. If material is not published under a validation regime, for instance in a stand alone report or as a section on a website, then management should ensure that appropriate verification of the information takes place, in accordance with the general disclosure principles.

7.4 DISCLOSURE REQUIREMENTS:

Banks should at minimum, disclose the following information at the stipulated time intervals. At the same time, banks shall be free to disclose any other information they consider important for its stakeholders as and when they consider necessary, beyond the prescribed requirements.

a. Banks should provide the following disclosures as at the end of each financial year along with the annual financial statements.

1. *Capital structure and capital adequacy*

- Tier 1 capital and a breakdown of its components;
- Tier 2 capital and a breakdown of its components;

- Detailed information about the Subordinated Term Debts with information on the outstanding amount, maturity, amount raised during the year and amount eligible to be reckoned as capital funds.
 - Deductions from capital;
 - Total qualifying capital;
 - Capital adequacy ratio;
 - Summary of the bank's internal approach to assess the adequacy of its capital to support current and future activities, if applicable; and
 - Summary of the terms, conditions and main features of all capital instruments, especially in case of subordinated term debts including hybrid capital instruments.
2. *Risk exposures*
- Risk weighted exposures for Credit Risk, Market Risk and Operational Risk;
 - Risk Weighted Exposures under each of 11 categories of Credit Risk;
 - Total risk weighted exposure calculation table;
 - Amount of NPAs (both Gross and Net)
 - Restructure/Reschedule Loan
 - Substandard Loan
 - Doubtful Loan
 - Loss Loan
 - NPA ratios
 - Gross NPA to gross advances
 - Net NPA to net advances
 - Movement of Non Performing Assets
 - Write off of Loans and Interest Suspense
 - Movements in Loan Loss Provisions and Interest Suspense
 - Details of additional Loan Loss Provisions
 - Segregation of investment portfolio into Held for trading, Held to maturity and Available for sale category
3. *Risk Management Function*
- For each separate risk area (Credit, Market and Operational risk), banks must describe their risk management objectives and policies, including:
 - Strategies and processes;
 - The structure and organization of the relevant risk management function;
 - The scope and nature of risk reporting and/or measurement systems; and
 - Policies for hedging and/or mitigating risk and strategies, and processes for monitoring the continuing effectiveness of hedges/mitigants.
 - Types of eligible credit risk mitigants used and the benefits availed under CRM.
- b. All commercial banks should make following disclosures on a quarterly basis on their respective websites.
- Tier 1 capital and a breakdown of its components;
 - Tier 2 capital and a breakdown of its components;

- Detailed information about the Subordinated Term Debts with information on the outstanding amount, maturity, amount raised during the year and amount eligible to be reckoned as capital funds.
 - Deductions from capital;
 - Total qualifying capital;
 - Capital adequacy ratio;
 - Risk weighted exposures for Credit Risk, Market Risk and Operational Risk;
 - Risk Weighted Exposures under each of 11 categories of Credit Risk;
 - Total risk weighted exposure calculation table;
 - Amount of NPAs (both Gross and Net)
 - Restructure/Reschedule Loan
 - Substandard Loan
 - Doubtful Loan
 - Loss Loan
 - NPA ratios
 - Gross NPA to gross advances
 - Net NPA to net advances
 - Movement of Non Performing Assets
 - Write off of Loans and Interest Suspense
 - Movements in Loan Loss Provisions and Interest Suspense
 - Details of Additional Loan Loss Provisions
 - Segregation of investment portfolio into Held for trading, Held to maturity and Available for sale category
 - Summary of the bank's internal approach to assess the adequacy of its capital to support current and future activities, if applicable; and
 - Summary of the terms, conditions and main features of all capital instruments, especially in case of subordinated term debts including hybrid capital instruments.
- c. Disclosure requirements under this framework should also be published in the respective websites of the banks. Such disclosures of the banks should also be updated to reflect the capital adequacy position of the banks after the supervisory adjustments under the review process. Banks that do not host a website yet are required to make the necessary arrangements to host a website immediately.
- d. Banks are required to report to NRB their capital adequacy computations, according to the format as specified in Annexure of this framework on a monthly basis within one month after the end of the month or as required by NRB from time to time. All such returns has to be validated by the internal auditor of the bank. If the monthly internal audit couldnot be carried out, it should be disclosed on the monthly returns. But, such returns at the end of the quarter must be submitted with the validation from the internal auditor of the bank.

Besides the returns specified above, a bank must inform NRB within 30 days of:

1. Any breach of the minimum capital adequacy requirements set out in this framework together with an explanation of the reasons for the breach and the remedial measures it has taken to address those breaches.
2. Any concerns it has about its capital adequacy, along with proposed measures to address these concerns.

- e. Full compliance of these disclosure requirements is a pre-requisite before banks can obtain any capital relief (i.e., adjustments in the risk weights of collateralized or guaranteed exposures) in respect of any credit risk mitigation techniques.

FORM NO. 1 CAPITAL ADEQUACY TABLE (Summary)

(Rs.In)

Particulars	Current Period	Previous Period
Common Equity Tier 1 Capital		
Tier 1 Capital		
Tier 2 Capital		
Total Capital		
Risk-Weighted Exposures		
Regulatory Ratios	Current Period	Previous Period
Leverage Ratio		
Common Equity Tier 1 to Risk Weighted Exposure Ratio		
Tier 1 to Risk Weighted Exposure Ratio		
Total Capital to Risk Weighted Exposure Ratio		

FORM NO. 1A CAPITAL ADEQUACY TABLE

(Rs.In)

1. 1 Risk Weighted Exposures		Current Period	Previous Period
a	Risk Weighted Exposure for Credit Risk		
b	Risk Weighted Exposure for Operational Risk		
c	Risk Weighted Exposure for Market Risk		
<u>Adjustments under Pillar II</u>			
	Adjustment as per SRP 6.4a (5)		
	Adjustment as per SRP 6.4a (6)		
	Adjustment as per SRP 6.4a (7)		
	Adjustment as per SRP 6.4a (9)		
	Adjustment as per SRP 6.4a (10)		
Total Risk Weighted Exposures (After Bank's adjustments of Pillar II)			
1.2 CAPITAL		Current Period	Previous Period
Tier 1 Capital (Core Capital) (CET1 +AT1)		0	0
Common Equity Tier 1 (CET 1)		0	0
a	Paid up Equity Share Capital		
b	Equity Share Premium		
c	Proposed Bonus Equity Shares		
d	Statutory General Reserves		
e	Retained Earnings		
f	Un-audited current year cumulative profit/(Loss)		
g	Capital Redemption Reserve		
h	Capital Adjustment Reserve		
i	Debenture Redemption Reserve		
j	Dividend Equalization Reserves		
k	Bargain purchase gain		

1	Other Free Reserve			
m	Less: Goodwill			
n	Less: Intangible Assets			
o	Less: Fictitious Assets			
p	Less: Investment in equity in licensed Financial Institutions			
q	Less: Investment in equity of institutions with financial interests			
r	Less: Investment in equity of institutions in excess of limits			
s	Less: Investments arising out of underwriting commitments			
t	Less: Reciprocal crossholdings			
u	Less: Purchase of land & building in excess of limit & unutilized			
v	Less: Cash Flow Hedge			
w	Less: Defined Benefit Pension Assets			
x	Less: Un recognized Defined Benefit Pension Liabilities			
y	Less: Negative balance of reserve accounts			
z	Less: Other Deductions			
<i>Adjustments under Pillar II</i>				
	Less: Shortfall in Provision (6.4 a 1)			
	Less: Loans and Facilities extended to Related Parties and Restricted lending			
Additional Tier 1 (AT1)				
a	Perpetual Non-Cumulative Preference Share Capital			
b	Perpetual Debt Instruments			
c	Stock Premium			
Supplementary Capital (Tier II)		0	0	
a	Cumulative and/or Redeemable Preference Share			
b	Subordinated Term Debt			
c	Hybrid Capital Instruments			
d	Stock Premium			
e	General loan loss provision			
f	Exchange Equalization Reserve			
g	Investment Adjustment Reserve			
h	Other Reserves			
Total Capital Fund (Tier I and Tier II)		0	0	
1.3 CAPITAL ADEQUACY RATIOS		Current Period	Previous Period	
Common Equity Tier 1 Capital to Total Risk Weighted Exposures (After Bank's adjustments of Pillar II)				
Tier 1 Capital to Total Risk Weighted Exposures (After Bank's adjustments of Pillar II)				
Tier 1 and Tier 2 Capital to Total Risk Weighted Exposures (After Bank's adjustments of Pillar II)				

**The balance of employee training and capacity development fund, Corporate Social Responsibility Fund, Regulatory Reserve and other funds that are restricted for distribution and Fair Value Reserve, Actuarial Loss (positive figure from OCI) should not be included in Other Free Reserve

*कर्मचारी दक्षता अभिवृद्धि कोष, संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व कोष, नियामकीय जरोडा जस्ता निषेधित जरोडा तथा Fair Value Reserve, Actuarial Loss को धनात्मक रकम जस्ता OCI बाट सिर्जित जरोडा पुँजीकोषमा समावेश गर्न पाइने छैन ।

Note: this table should be based on the figures as reported in financial statements, as per applicable reporting standards.

FORM NO. 2: RISK WEIGHTED EXPOSURE FOR CREDIT RISK

(Rs.In)

A. Balance Sheet Exposures	Book Value	Specific Provision & Valuation Adjustment	Eligible CRM	Net Value	Risk Weight	Risk Weighted Exposures
	a	b	c	d=a-b-c	e	f=d*e
Cash Balance	0	0		0	0%	0
Balance With Nepal Rastra Bank	0	0		0	0%	0
Gold	0	0		0	0%	0
Investment in Nepalese Government Securities	0	0		0	0%	0
All Claims on Government of Nepal	0	0		0	0%	0
Investment in Nepal Rastra Bank securities	0	0		0	0%	0
All claims on Nepal Rastra Bank	0	0		0	0%	0
Claims on Foreign Government and Central Bank (ECA 0-1)	0	0		0	0%	0
Claims on Foreign Government and Central Bank (ECA -2)	0	0	0	0	20%	0
Claims on Foreign Government and Central Bank (ECA -3)	0	0	0	0	50%	0
Claims on Foreign Government and Central Bank (ECA-4-6)	0	0	0	0	100%	0
Claims on Foreign Government and Central Bank (ECA -7)	0	0	0	0	150%	0
Claims On BIS, IMF, ECB, EC and on Multilateral Development Banks (MDB's) recognized by the framework	0	0		0	0%	0
Claims on Other Multilateral Development Banks	0	0	0	0	100%	0
Claims on Domestic Public Sector Entity	0	0	0	0	100%	0
Claims on Public Sector Entity (ECA 0-1)	0	0	0	0	20%	0
Claims on Public Sector Entity (ECA 2)	0	0	0	0	50%	0
Claims on Public Sector Entity (ECA 3-6)	0	0	0	0	100%	0
Claims on Public Sector Entity (ECA 7)	0	0	0	0	150%	0
Claims on domestic banks that meet capital adequacy requirements	0	0	0	0	20%	0
Claims on domestic banks that do not meet capital adequacy requirements	0	0	0	0	100%	0
Claims on foreign bank (ECA Rating 0-1)	0	0	0	0	20%	0
Claims on foreign bank (ECA Rating 2)	0	0	0	0	50%	0
Claims on foreign bank (ECA Rating 3-6)	0	0	0	0	100%	0
Claims on foreign bank (ECA Rating 7)	0	0	0	0	150%	0
Claims on foreign bank incorporated in SAARC region and China operating with a buffer of 1% above their respective regulatory	0	0	0	0	20%	0

Claims on Domestic Corporate (Credit rating Score equivalent to AAA)	0	0	0	0	50%	0
Claims on Domestic Corporate(Credit rating Score equivalent to AA+ to AA-)	0	0	0	0	70%	0
Claims on Domestic Corporate(Credit rating Score equivalent to A+ to A-)	0	0	0	0	80%	0
Claims on Domestic Corporate(Credit rating Score equivalent to BBB ⁺ & below)	0	0	0	0	100%	0
Claims on Domestic Corporate (Unrated)	0	0	0	0	100%	0
Claims on Foreign Corporates (ECA 0-1)	0	0	0	0	20%	0
Claims on Foreign Corporates (ECA 2)	0	0	0	0	50%	0
Claims on Foreign Corporates (ECA 3-6)	0	0	0	0	100%	0
Claims on Foreign Corporates (ECA 7)	0	0	0	0	150%	0
Regulatory Retail Portfolio (Not Overdue)	0	0	0	0	75%	0
Claims fulfilling all criterion of regulatory retail except granularity	0	0	0	0	100%	0
Claims secured by residential properties	0	0	0	0	60%	0
Claims not fully secured by residential properties	0	0	0	0	150%	0
Claims secured by residential properties (Overdue)	0	0	0	0	100%	0
Claims secured by Commercial real estate	0	0	0	0	100%	0
Past due claims (except for claim secured by residential properties)	0	0	0	0	150%	0
High Risk claims	0	0	0	0	150%	0
Lending against securities (bonds)	0	0	0	0	100%	0
Lending against Shares (upto Rs.5 Million)	0	0	0	0	100%	0
Trust Receipt Loans for Trading Firms	0	0	0	0	120%	0
Real Estate loans for land acquisition and development (for institutions registered/licensed and approved by Government of Nepal for land acquisition and development purposes)	0	0	0	0	100%	0
Personal Hirepurchase/Personal Auto Loans (upto Rs. 2.5 Million)	0	0	0	0	100%	0
Personal Hirepurchase/Personal Auto Loans (above Rs. 2.5 Million)	0	0	0	0	125%	0
Investments in equity and other capital instruments of institutions listed in the stock exchange	0	0	0	0	100%	0
Investments in equity and other capital instruments of institutions not listed in the stock exchange	0	0	0	0	150%	0
Staff loan secured by residential property	0	0	0	0	50%	0
Interest Receivable/claim on government securities	0	0	0	0	0%	0

Cash in transit and other cash items in the process of collection	0	0	0	0	20%	0
Other Assets (as per attachment)	0	0	0	0	100%	0
TOTAL	0	0	0	0		0

B. Off Balance Sheet Exposures	Gross Book Value	Specific Provision	Eligible CRM	Net Value	Risk Weight	Risk Weighted Exposures
	a	b	c	d=a-b-c	e	f=d*e
Revocable Commitments	0	0		0	0%	0
Bills Under Collection	0	0		0	0%	0
Forward Exchange Contract Liabilities	0	0	0	0	10%	0
LC Commitments With Original Maturity Upto 6 months	0	0	0	0	20%	0
domestic counterparty						
foreign counterparty (ECA Rating 0-1)	0	0	0	0	20%	0
foreign counterparty (ECA Rating 2)	0	0	0	0	50%	0
foreign counterparty (ECA Rating 3-6)	0	0	0	0	100%	0
foreign counterparty (ECA Rating 7)	0	0	0	0	150%	0
LC Commitments With Original Maturity Over 6 months	0	0	0	0	50%	0
domestic counterparty						
foreign counterparty (ECA Rating 0-1)	0	0	0	0	20%	0
foreign counterparty (ECA Rating 2)	0	0	0	0	50%	0
foreign counterparty (ECA Rating 3-6)	0	0	0	0	100%	0
foreign counterparty (ECA Rating 7)	0	0	0	0	150%	0
Bid Bond, Performance Bond and Counter guarantee	0	0	0	0	40%	0
domestic counterparty						
foreign counterparty (ECA Rating 0-1)	0	0	0	0	20%	0
foreign counterparty (ECA Rating 2)	0	0	0	0	50%	0
foreign counterparty (ECA Rating 3-6)	0	0	0	0	100%	0
foreign counterparty (ECA Rating 7)	0	0	0	0	150%	0
Underwriting commitments	0	0	0	0	50%	0
Lending of Bank's Securities or Posting of Securities as collateral	0	0	0	0	100%	0
Repurchase Agreements, Assets sale with recourse	0	0	0	0	100%	0
Advance Payment Guarantee	0	0	0	0	100%	0
Financial Guarantee	0	0	0	0	100%	0
Acceptances and Endorsements	0	0	0	0	100%	0
Unpaid portion of Partly paid shares and Securities	0	0	0	0	100%	0
Irrevocable Credit commitments (short term)	0	0	0	0	20%	0
Irrevocable Credit commitments (long term)	0	0	0	0	50%	0
Claims on foreign bank incorporated in SAARC region operating with a buffer of 1% above their respective regulatory capital	0	0	0	0	20%	0

requirement						
Other Contingent Liabilities	0	0	0	0	100%	0
Unpaid Guarantee Claims	0	0	0	0	200%	0
TOTAL	0	0	0	0		0
Total RWE for credit Risk Before Adjustment (A) +(B)	0	0	0	0		0
<u>Adjustments under Pillar II</u>						
Add: 10% of the loan and facilities in excess of Single Obligor Limits(6.4 a 3)						0
Add: 1% of the contract(sale) value in case of the sale of credit with recourse (6.4 a 4)						
Total RWE for credit Risk (After Bank's adjustments of Pillar II)						

FORM NO.3 ELIGIBLE CREDIT RISK MITIGANTS

Credit exposures	Depo sites with Bank	Depos its with other banks/ FI	Gol d	Govt.& NRB Securiti es	G'te e of Gov t. of Nep al	Sec/ G'tee of Other Soverei gns	G'tee of domes tic banks	G'tee of MD Bs	Sec/ G'tee of Forei gn Banks	Total
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)	
Balance Sheet Exposures										
Claims on Foreign government and Central Bank (ECA -2)										0
Claims on Foreign government and Central Bank (ECA -3)										0
Claims on Foreign government and Central Bank (ECA-4-6)										0
Claims on Foreign government and Central Bank (ECA -7)										0
Claims on Other Multilateral Development Banks										0
Claims on Domestic Public										

Credit exposures	Deposits with Bank	Deposits with other banks/ FI	Gold	Govt.& NRB Securities	G'tee of Govt. of Nepal	Sec/ G'tee of Other Sovereigns	G'tee of domestic banks	G'tee of MD Bs	Sec/ G'tee of Foreign Banks	Total
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)		
Sector Entity										
Claims on Public Sector Entity (ECA 0-1)										0
Claims on Public Sector Entity (ECA 2)										0
Claims on Public Sector Entity (ECA 3-6)										0
Claims on Public Sector Entity (ECA 7)										0
Claims on domestic banks that meet capital adequacy requirements										0
Claims on domestic banks that do not meet capital adequacy requirements										0
Claims on foreign bank (ECA Rating 0-1)										0
Claims on foreign bank (ECA Rating 2)										0
Claims on foreign bank (ECA Rating 3-6)										0
Claims on foreign bank (ECA Rating 7)										0
Claims on foreign bank incorporated in SAARC region and China										

Credit exposures	Depo sits with Bank	Depos its with other banks/ FI	Gol d	Govt.& NRB Securiti es	G'te e of Gov t. of Nep al	Sec/ G'tee of Other Soverei gns	G'tee of domes tic banks	G'tee of MD Bs	Sec/ G'tee of Forei gn Banks	Total
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)	
operating with a buffer of 1% above their respective regulatory capital requirement										
Claims on Domestic Corporates										0
Claims on Foreign Corporates (ECA 0-1)										0
Claims on Foreign Corporates (ECA 2)										0
Claims on Foreign Corporates (ECA 3-6)										0
Claims on Foreign Corporates (ECA 7)										0
Regulatory Retail Portfolio (Not Overdue)										0
Claims fulfilling all criterion of regulatory retail except granularity										0
Claims secured by residential properties										0
Claims not fully secured by residential properties										0
Claims secured by residential properties (Overdue)										0
Claims secured by Commercial real										0

Credit exposures	Deposits with Bank	Deposits with other banks/ FI	Gold	Govt.& NRB Securities	G'tee of Govt. of Nepal	Sec/ G'tee of Other Sovereigns	G'tee of domestic banks	G'tee of MD Bs	Sec/ G'tee of Foreign Banks	Total
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)		
estate										
Past due claims (except for claim secured by residential properties)										0
High Risk claims										0
Lending against securities (bonds)										0
Lending against Shares (upto Rs.5 Million)										0
Trust Receipt Loans for Trading Firms										0
Real Estate loans for land acquisition and development (for institutions registered/licensed and approved by Government of Nepal for land acquisition and development purposes)										0
Personal Hirepurchase/Personal Auto Loans (upto Rs. 2.5 Million)										0
Personal Hirepurchase/ Personal Auto Loans (above Rs. 2.5 Million)										0
Investments in										0

Credit exposures	Depo sits with Bank	Depos its with other banks/ FI	Gol d	Govt.& NRB Securiti es	G'te e of Gov t. of Nep al	Sec/ G'tee of Other Soverei gns	G'tee of domes tic banks	G'tee of MD Bs	Sec/ G'tee of Forei gn Banks	Total
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)	
equity and other capital instruments of institutions listed in the stock exchange										
Investments in equity and other capital instruments of institutions not listed in the stock exchange										0
Other Assets (as per attachment)										
Total										0
Off Balance Sheet Exposures										
Forward Exchange Contract Liabilities										
LC Commitments With Original Maturity Upto 6 months domestic counterparty										0
foreign counterparty (ECA Rating 0-1)										0
foreign counterparty (ECA Rating 2)										0
foreign counterparty (ECA Rating 3-6)										0
foreign counterparty (ECA Rating 7)										0
LC Commitments With Original										0

Credit exposures	Depo sits with Bank	Depos its with other banks/ FI	Gol d	Govt.& NRB Securiti es	G'te e of Gov t. of Nep al	Sec/ G'tee of Other Soverei gns	G'tee of domes tic banks	G'tee of MD Bs	Sec/ G'tee of Forei gn Banks	Total
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)	
Maturity Over 6 months domestic counterparty										
foreign counterparty (ECA Rating 0-1)										0
foreign counterparty (ECA Rating 2)										0
foreign counterparty (ECA Rating 3-6)										0
foreign counterparty (ECA Rating 7)										0
Bid Bond, Performance Bond and Counter guarantee domestic counterparty										0
foreign counterparty (ECA Rating 0-1)										0
foreign counterparty (ECA Rating 2)										0
foreign counterparty (ECA Rating 3-6)										0
foreign counterparty (ECA Rating 7)										0
Underwriting commitments										0

Credit exposures	Deposits with Bank	Deposits with other banks/ FI	Gold	Govt.& NRB Securities	G'tee of Govt. of Nepal	Sec/ G'tee of Other Sovereigns	G'tee of domestic banks	G'tee of MD Bs	Sec/ G'tee of Foreign Banks	Total
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)	
Lending of Bank's Securities or Posting of Securities as collateral										0
Repurchase Agreements, Assets sale with recourse										0
Advance Payment Guarantee										0
Financial Guarantee										0
Acceptances and Endorsements										0
Unpaid portion of Partly paid shares and Securities										0
Irrevocable Credit commitments (Short Term)										0
Irrevocable Credit commitments (Long Term)										
Other Contingent Liabilities										0
Total										
Grand Total										

FORM NO.4 EXHIBIT OF CLAIMS WITH CREDIT RISK MITIGANTS

(Rs.In)

S.N.	Counterparty	Category	Facility	Outstanding	Eligible CRM			
					Nature	Gross Amount	Haircut	Net Amount

FORM NO.5 OTHER ASSETS

S.No.	Assets	Gross Amount	Specific Provision & Valuation Adjustment	Net Balance
1	Current tax assets			0
2	Investment property			0
3	Property and equipment			0
4	Assets held for sale			0
5	Other non-banking assets			0
6	Bills receivable			0
7	Accounts receivable			0
8	Accrued income			0
9	Prepayment and deposits			0
10	Income tax deposits			0
11	Deferred employee expenditure			0
12	Others			
TOTAL		0	0	0

FORM NO. 6: RISK WEIGHTED EXPOSURE FOR OPERATIONAL RISK

Particulars	FY	FY	FY
Net Interest Income			
Commission and Discount Income			
Other Operating Income			
Exchange Fluctuation Income			
Addition/Deduction in Interest Suspense during the period			
Gross income (a)			
Alfa (b)	15%	15%	15%
Fixed Percentage of Gross Income [c=(a×b)]			
Capital Requirement for operational risk (d) (average of c)			
Risk Weight (reciprocal of capital requirement of 11%) in times (e)			9.09
Equivalent Risk Weight Exposure [f=(d×e)]			
PILLAR-II ADJUSTMENTS			
If Gross Income for all the last three years is negative(6.4 a 8)			
Total Credit and Investment (net of Specific Provision)			
Capital Requirement for operational risk (5%)			9.09
Risk Weight (reciprocal of capital requirement of 11%) in times			
Equivalent Risk Weight Exposure [g]			
Equivalent Risk Weight Exposure [h=f or g]			

FORM NO.7 RISK WEIGHTED EXPOSURE FOR MARKET RISK

S.No.	Currency	Open Position (FCY)	Open Position (NPR)	Relevant Open Position
1	INR			
2	USD			
3	GBP			
4	EURO			
5	THB			
6	CHF			
7			
8			
9			
Total Open Position (a)				
Fixed Percentage (b) 5%				
Capital Charge for Market Risk [c=(a×b)]				
Risk Weight (reciprocal of capital requirement of 11%) in times (d) 9.09				
Equivalent Risk Weight Exposure [e=(c×d)]				

FORM NO. 8 NET LIQUID ASSETS TO TOTAL DEPOSIT RATIO

(Rs. In

Particulars	Amount
Total Deposit and Borrowing (A)	
<i>Total Deposit(as per NRB Ni.Fa. 9.1)</i>	
<i>Total Borrowing(as per NRB Ni.Fa. 9.1)</i>	
Liquid Assets (B)	
<i>Cash(9.1)</i>	
<i>Bank Balance(9.1)</i>	
<i>Money at call and short notice (9.1)</i>	
<i>Investment in government Securities(9.1)</i>	
<i>Placement upto 90 days</i>	
Borrowings payable upto 90 days (C)	
Net Liquid Assets (D)=(B-C)	
<i>Net Liquid Assets to Total Deposit</i>	
<i>Shortfall in Ratio</i>	
Amount to be added to Risk Weighted Exposures	

FORM NO.: 9 Leverage Ratio

(Rs.In)

Particulars		Amount
A	Exposure Measure	-
	1. On balance sheet Assets(net of specific provisioning and valuation adjustment)	
	2. Repurchase agreements and securities finance	
	3. Derivatives	
	4. Off balance sheet exposure	
B	Capital Measure	-
	1. Common Equity Tier 1 Capital (After regulatory Adjustment)	
	2. Additional Tier 1 Capital	
		%
C	Leverage Ratio	
Note (if any):		

Capital Adequacy Framework 2007 (Updated July 2008)

1. INTRODUCTION

1.1 BACKGROUND:

Prior to 1988, there was no uniform international regulatory standard for setting bank capital requirements. In 1988, the Basel Committee on Banking Supervision (BCBS)¹² developed the Capital Accord, which is known as Basel I, to align the capital adequacy requirements applicable especially to banks in G-10 countries. Basel I introduced two key concepts. First, it defined what banks could hold as capital, as well as designating capital as Tier 1 or Tier 2 according to its loss-absorbing or creditor-protecting characteristics. The second key concept introduced in Basel I was that capital should be held by banks in relation to the risks that they face. The major risks faced by banks relate to the assets held on balance sheet. Thus, Basel I calculated banks' minimum capital requirements as a percentage of assets, which are adjusted in accordance to their riskiness and assigning risk weights to assets. Higher weights are assigned to riskier assets such as corporate loans, and lower weights are assigned to less risky assets, such as exposures to government.

The BCBS released the "International Convergence of Capital Measurements and Capital Standards: Revised Framework", popularly known as Basel II, on June 26, 2004. This framework was updated in November 2005 and a comprehensive version of the framework was issued in June 2006. Basel II builds significantly on Basel I by increasing the sensitivity of capital to key bank risks. In addition, Basel II recognizes that banks can face a multitude of risks, ranging from the traditional risks associated with financial intermediation to the day-to-day risks of operating a business as well as the risks associated with the ups and downs of the local and international economies. As a result, the new framework more explicitly associates capital requirements with the particular categories of major risks that banks face.

The new capital framework also recognizes that large, usually internationally active banks have already put in place sophisticated approaches to risk measurement and management based on statistical inference rather than judgement alone. Thus, the framework allows banks, under certain conditions, to use their own 'internal' models and techniques to measure the key risks that they face, the probability of loss, and the capital required to meet those losses. In developing the new framework, the Basel Committee wanted to incorporate many elements that help promote a sound and efficient financial system over and above the setting of minimum capital requirements. With this in mind, the Basel II framework incorporates three complementary 'pillars' that draw on the range of approaches to help ensure that banks are adequately capitalised in commensurate with their risk profile.

The Basel Committees on Banking Supervision's (BCBS) recommendations on capital accord are important guiding framework for the regulatory capital requirement to the banking industry all over the world and Nepal is no exception. Realizing the significance of capital for ensuring the safety

¹² The Basel Committee on Banking Supervision is a committee of banking supervisory authorities that was established by the central bank governors of the Group of Ten countries in 1975. It consists of senior representatives of bank supervisory authorities and central banks from Belgium, Canada, France, Germany, Italy, Japan, Luxembourg, the Netherlands, Spain, Sweden, Switzerland, the United Kingdom, and the United States. It usually meets at the Bank for International Settlements in Basel, Switzerland where its permanent Secretariat is located.

and soundness of the banks and the banking system, at large, Nepal Rastra Bank (NRB) has developed and enforced capital adequacy requirement based on international practices with appropriate level of customization based on domestic state of market developments. The existing regulatory capital is largely based on the Basel committee's 1988 recommendations.

With a view of adopting the international best practices, NRB expressed its intention to adopt the Basel II framework, albeit in a simplified form. In line with international development and thorough discussion with the stakeholders, evaluation and assessment of impact studies at various phases, this framework has been drafted. This framework provides the guidelines for the implementation of Basel II framework in Nepal. Reminiscent of the International convergence of capital measurements and capital standards, this framework also builds around three mutually reinforcing pillars, viz. minimum capital requirements, supervisory review process and disclosure requirements.

1.2 OBJECTIVE:

The main objective of this framework is to develop a safe and sound financial system by way of sufficient amount of qualitative capital and risk management practices. This framework is intended to ensure that each financial institution maintains a level of capital which,

- (i) is adequate to protect its depositors and creditors.
- (ii) is commensurate with the risk associated activities and profile of the financial institution .
- (iii) promotes public confidence in the banking system.

1.3 PRE-REQUISITES:

The effective implementation of this framework is dependent on various factors. Some such pre-requisites are:

- (i) Implementation of Basel Core Principles for effective banking supervision
- (ii) Adoption of the sound practices for the management of Operational Risk
- (iii) Formulation and adoption of comprehensive risk management policy
- (iv) Adherence to high degree of corporate governance

1.4 RESPONSIBILITY:

The board of directors of each financial institution shall be responsible for establishing and maintaining, at all times, an adequate level of capital. The capital standards herein are the minimum that is acceptable for financial institutions that are fundamentally sound, well managed, and which have no material financial or operational weaknesses. Thus, the financial institutions are generally expected to operate above the limits prescribed by this framework.

1.5 SCOPE OF APPLICATION:

This framework shall be applicable to all "B" and "C" Class financial institutions licensed to conduct banking business in Nepal under the Bank and Financial Institution Act, 2073.

This capital adequacy framework shall be applied uniformly to all national level "B" class financial institutions on a stand-alone basis as well as on a consolidated basis, where the financial institution is member of a consolidated banking group. For the purpose of capital adequacy, the consolidated financial institution means a group of financial entities, parent or holding company of which a financial institution is a subsidiary. All banking and other relevant financial activities (both regulated and unregulated) conducted within a group including a financial institution shall be captured through consolidation. Thus, majority owned or controlled financial entities should be fully consolidated. If any majority owned subsidiary institutions are not consolidated for capital

purposes, all equity and other regulatory capital investments in those entities attributable to the group will be deducted **except otherwise prescribed** and the assets and liabilities, as well as third party capital investments in the subsidiary will be removed from the bank's balance sheet for capital adequacy purposes.

1.6 APPROACHES TO IMPLEMENTATION:

"International Convergence for Capital Measurements and Capital Standards: Revised Framework" alias Basel II under Pillar 1, provides three distinct approaches for computing capital requirements for credit risk and three other approaches for computing capital requirements for operational risk. These approaches for credit and operational risks are based on increasing risk sensitivity and allow financial institutions to select an approach that is most appropriate for the stage of development of financial institution's operations.

The products and services offered by the Nepalese Banks and financial institutions are still largely conventional, in comparison to other economies. This coupled with the various inherent limitations of our system like the absence of credit rating agencies makes the advanced approaches like Internal Ratings Based Approach or even Standardized Approach impractical and unfeasible. Thus, at this juncture, this framework prescribes Simplified Standardized Approach (SSA) to measure credit risk while Basic Indicator Approach and an indigenous Net Open Position Approach for measurement of Operational Risk and Market Risk respectively.

1.7 EFFECTIVE DATE:

All financial institutions within the scope of this framework should adopt the prescribed approaches by Mid July 2016 (Fiscal Year 2073/074).

1.8 PARALLEL RUN:

In order to ensure a smooth transition to new approaches prescribed by this framework, a parallel run was arranged for all national level "B" Class financial institutions after Mid-July 2010 i.e. from fiscal year 2067/68 along with the existing framework. The returns submitted by the financial institutions during this period were minutely reviewed to identify any anomalies. The identified shortcomings on the returns was advised to the financial institution's management so that they could be rectified before moving onto full fledged implementation. Based on the findings of the parallel run, amendments and modifications have been incorporated in the framework wherever deemed necessary.

1.9 IMPLEMENTATION OF ADVANCED APPROACHES:

This framework prescribes the most simplest of the available approaches at the initial phase with a vision to move onto more complex and risk sensitive approaches as the market gradually gains maturity. However, financial institutions willing to adopt advanced approaches, even for internal purposes, should obtain prior written approval from Nepal Rastra Bank on providing evidences that they have the resource and the capability to adopt the proposed approaches.

A financial institution will not be allowed to choose to revert to a simpler approach once it has been approved for a more advanced approach without supervisory approval. However, if the supervisor determines that a financial institution using a more advanced approach no longer meets the qualifying criteria for advanced approach, it may allow the financial institution to revert to a simpler approach for some or all of its operations, until it meets the conditions specified by the supervisor for returning to a more advanced approach.

2. ELIGIBLE CAPITAL FUNDS

2.1 DEFINITION OF CAPITAL:

Qualifying capital consists of Tier 1 (core) capital and Tier 2 (supplementary) capital elements, net of required deductions from capital. Thus, for the purpose of calculation of regulatory capital, financial institutions are required to classify their capital into two parts as follows;

a. Core Capital (Tier 1)

The key element of capital on which the main emphasis should be placed is Tier 1 (core) capital, which is comprised of equity capital and disclosed reserves. This key element of capital is the basis on which most market judgments of capital adequacy are made; and has a crucial bearing on profit margins and a financial institution's ability to compete.

The BCBS has therefore concluded that capital, for supervisory purposes, should be defined in two tiers in a way, which will have the effect of requiring at least 50% of a financial institution 's capital base to consist of a core element comprised of equity capital and published reserves from post-tax retained earnings.

In order to rank as Tier 1, capital must be fully paid up, have no fixed servicing or dividend costs attached to it and be freely available to absorb losses ahead of general creditors. Capital also needs to have a very high degree of permanence if it is to be treated as Tier 1.

b. Supplementary Capital (Tier 2)

Supplementary (Tier 2) Capital includes reserves which, though unpublished, have been passed through the profit and loss account and all other capital instruments eligible and acceptable for capital purposes. Elements of the Tier 2 capital will be reckoned as capital funds up to a maximum of 100 percent of Tier 1 capital arrived at, after making adjustments referred to in 2.4. In a case, where Tier 1 capital of a financial institution is negative, the Tier 2 capital for regulatory purposes shall be considered as zero and hence the capital fund, in such cases, shall be equal to the core capital.

2.2 ELEMENTS OF TIER 1 CAPITAL:

- a. Paid up Equity Capital.
- b. Irredeemable non-cumulative preference shares which are fully paid-up and with the capacity to absorb unexpected losses. These instruments should not contain any clauses whatsoever, which permit redemption by the holder or issuer upon fulfillment of certain condition. Financial institution should obtain prior approval of NRB for this kind of instruments to qualify as a component of core capital.
- c. Share Premium
- d. Proposed Bonus Equity Share
- e. Statutory General Reserve.
- f. Retained Earnings available for distribution to shareholders.
- g. Un-audited current year cumulative profit, after all provisions including staff bonus and taxes **as well as regulatory adjustments.** Where such provisions **and regulatory adjustments** are not made, this amount shall not qualify as Tier 1 capital. Capital Redemption Reserves created in lieu of redeemable instruments.
- h. Capital Adjustment reserves created in respect of increasing the capital base of the financial institution .
- i. Dividend Equalization Reserves.
- j. Any other type of reserves notified by NRB from time to time for inclusion in Tier 1 capital

2.3 ELEMENTS OF TIER 2 CAPITAL:

- a. Cumulative and/or redeemable preference shares with maturity of five years and above.
- b. Subordinated term debt fully paid up with a maturity of more than 5 years; unsecured and subordinated to the claim of other creditors, free of restrictive clauses and not redeemable before maturity. Since, subordinated term debt is not normally available to participate in the losses; the amount eligible for inclusion in the capital adequacy calculations is limited to 50% of core capital. Moreover, to reflect the diminishing value of these instruments as a continuing source of strength, a cumulative discount (amortization) factor of 20% per annum shall be applied for capital adequacy computations, during the last 5 years to maturity.
- c. Hybrid capital instruments. Those instruments which combine certain characteristics of debt and certain characteristics of equity. Each such instrument has a particular feature, which can be considered to affect its quality as capital. Where these instruments have close similarities to equity, in particular when they are able to support losses on an ongoing basis without triggering liquidation, they may be included in Tier 2 capital with approval from Nepal Rastra Bank.
- d. General loan loss provision limited to a maximum of 1.25% of total Risk Weighted Exposures. General loan loss provision refers to the provisions created in respect of **Performing Loans** only and it does not include provisions of rescheduled/restructured and classified loans. The additional loan loss provisions created in respect of Personal Guarantee loans, third party collateral loan and loans in excess of Single Obligor Limits are specific provisions and hence cannot be included under this category. Such provisions however can be deducted from the gross exposures while calculating risk weighted exposures for credit risk.

However, provisions created in excess of the regulatory requirements or provisions not attributable to identifiable losses in any specific loans shall be allowed to be included in the General Loan Loss Provision and shall be eligible for Tier II capital subject to a maximum of 1.25% of total risk weighted exposures.

However, from fiscal year 2020/21, the limit of general loan loss provision is set to a maximum of 1.65% of total Risk Weighted Exposures.

- e. Exchange equalization reserves created by financial institutions as a cushion for unexpected losses arising out of adverse movements in foreign currencies.
- f. Investment adjustment reserves to the extent created out of retained earnings i.e. appropriation of profit. Any other type of reserves notified by NRB from time to time for inclusion in Tier 2 capital

2.4 DEDUCTIONS FROM CORE (TIER 1) CAPITAL:

Financial institutions shall be required to deduct the following from the Tier 1 capital for capital adequacy purposes. The claims that have been deducted from core capital shall be exempt from risk weights for the measurement of credit risk.

- a. Book value of goodwill.
- b. Deferred Tax Assets
- c. Miscellaneous expenditure to the extent not written off. e.g. VRS expense, preliminary expense, share issue expense, deferred revenue expenditure, etc. However, software expenditure or software development expenditure, research and development expenditure, patents, copyrights, trademarks and leasehold developments booked as deferred revenue expenditure are subject to 100% risk weight and may not be deducted from Tier 1 capital.

- d. Investment in equity of financial institutions licensed by Nepal Rastra Bank¹³.
- e. All Investments in equity of institutions with financial interest.
- f. Investments in equity of institutions in excess of the prescribed limits.
- g. Investments arising out of underwriting commitments that have not been disposed within a year from the date of commitment.
- h. Reciprocal crossholdings of financial institution capital artificially designed to inflate the capital position of the financial institution .
- i. Any other items as stipulated by Nepal Rastra Bank, from time to time.
- j. Negative balance of Reserve Accounts

Negative balances of any reserve such as which is recognized directly or through other comprehensive income on equity such as revaluation reserve, fair value reserve, actuarial loss etc. shall be deducted from Core (Common Equity Tier 1) Capital. However, the corresponding assets shall not be exempted from risk weights for the measurement of credit risk as the loss recognized in equity has already been adjusted in carrying amount of related assets. Since, full amount of assets has not been deducted from Core Capital, risk weights on carrying amount of assets shall be applied to measure credit risk.

2.5 CAPITAL FUNDS:

The capital fund is the summation of Tier 1 and Tier 2 capital. The sum total of the different components of the tier 2 capitals will be limited to the sum total of the various components of the Tier 1 capital net of deductions as specified in 2.4. In case the Tier 1 capital is negative, Tier 2 capital shall be considered to be "Nil" for regulatory capital adequacy purposes and hence, in such a situation, the capital fund shall be equal to Tier 1 capital.

2.6 MINIMUM CAPITAL REQUIREMENTS:

Unless a higher minimum ratio has been set by Nepal Rastra Bank for an individual financial institution through a review process, every financial institution shall maintain at all times, the capital requirement set out below:

- a. A Tier 1 (core) capital of not less than 6 percent of total risk weighted exposure;
- b. A total capital fund of not less than 10 percent of its total risk weighted exposure.

The Capital Adequacy Ratio (CAR) is calculated by dividing eligible regulatory capital by total Risk Weighted Exposure (RWE). The total risk weighted exposure shall comprise of risk weights calculated in respect of financial institution's credit, operational and market risks. Methodologies to calculate RWE for each of these risk categories are described in detail in subsequent chapters.

3. CREDIT RISK

3.1 GENERAL:

Credit risk is the major risk that financial institutions are exposed to during the normal course of lending and credit underwriting. Within Basel II, there are two approaches for credit risk measurement: the standardized approach and the internal ratings based (IRB) approach. Due to various inherent constraints of the Nepalese banking system, the standardized approach in its simplified form, Simplified Standardized Approach (SSA), is prescribed in the initial phase.

¹³ Investment in shares of Rural Development Banks and other institutions, where the waiver has been explicitly provided by NRB are subject to risk weight of 100% and shall not be deducted from Tier 1 capital.

3.2 SIMPLIFIED STANDARDIZED APPROACH (SSA):

In comparison to Basel I, SSA aligns regulatory capital requirements more closely with the key elements of banking risk by introducing a wider differentiation of risk weights and a wider recognition of credit risk mitigation techniques. The advantage of implementing this approach is twofold. This approach allows transitional advantage for countries like us by avoiding excessive complexities associated with the advanced approaches of Basel II while at the same time it will produce capital ratios more in line with the actual economic risks that financial institutions are facing, compared to the present Accord.

Under this approach financial institutions are required to assign a risk weight to their balance sheet and off-balance sheet exposures. These risk weights are based on a fixed weight that is broadly aligned with the likelihood of a counterparty default. As a general rule, the claims that have already been deducted from the core capital shall be exempt from risk weights for the measurement of credit risk.

Claims on foreign government, their central banks as well as foreign corporates shall be generally risk-weighted on the basis of the consensus country risk scores of export credit agencies (ECA)¹⁴. Wherever there are claims relating to unrated countries, they shall generally be risk weighted at 100 percent. However, these claim shall be subject to supervisory review and higher risk weight shall be assigned where the review process deems appropriate.

All kinds of claims including loans & advances as well as investments shall be risk weighed net of specific provisions and valuation adjustments which are, directly or through other comprehensive income, recognized on equity. Generally provision related to any receivable or investment is not defined as general or specific. In such situation, the total provision against any claim/exposure (other than the loans and advances) shall be considered as specific provision. However, provisions eligible for the supplementary capital shall not be allowed for netting while calculating risk weighted exposures.

In case of loans, advances and bills purchased, the provisions created in lieu of Performing loans only are classified as General loan loss provision. All other provisions are components of specific loan loss provision. Hence, general loan loss provision doesn't comprise provisions created in respect of rescheduled/restructured and non performing loans. It also doesn't include additional provisions created for personal guarantee loans or lending in excess of Single Obligor Limits. However, provisions created in excess of the regulatory requirements and not attributable to identifiable losses in any specific loans shall be allowed to be included in the General Loan Loss Provision.

In order to be consistent with the Basel-II framework, the credit risk for the regulatory capital purpose shall be computed by segregating the exposure in the following 11 categories.

- a) Claims on government & central bank
- b) Claims on other official entities
- c) Claims on banks
- d) Claims on corporate & securities firms
- e) Claims on regulatory retail portfolio
- f) Claims secured by residential properties
- g) Claims secured by commercial real state
- h) Past due claims

14 The consensus country risk classification is available on the OECD's website (<http://www.oecd.org>) in the Export Credit Arrangement web page of the Trade Directorate. Each bank while computing the risk weight in any claim should use the updated risk score.

- i) High risk claims
- j) Other assets
- k) Off balance sheet items

3.3 RISK MEASUREMENT AND RISK WEIGHTS:

a. Claims on government & central bank

1. All claims on Government of Nepal and Nepal Rastra Bank shall be risk weighed at 0 %.
2. Claims on foreign government and their central banks shall be risk-weighted on the basis of the consensus country risk scores as follows:

ECA risk scores	0-1	2	3	4 to 6	7
Risk weights	0%	20%	50%	100%	150%

b. Claims on other official entities

1. Claims on the Bank for International Settlements, the International Monetary Fund, the European Central Bank and the European Community will receive a 0% risk weight.
2. Following Multilateral Development Banks (MDBs) will be eligible for a 0% risk weight.
 - World Bank Group, comprised of the International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) and the International Finance Corporation (IFC),
 - Asian Development Bank (ADB),
 - African Development Bank (AfDB),
 - European Bank for Reconstruction and Development (EBRD),
 - Inter-American Development Bank (IADB),
 - European Investment Bank (EIB),
 - European Investment Fund (EIF),
 - Nordic Investment Bank (NIB),
 - Caribbean Development Bank (CDB),
 - Islamic Development Bank (IDB), and
 - Council of Europe Development Bank (CEDB).
3. The standard risk weight for claims on other Multilateral Development Banks will be 100%.
4. Claims on public sector entities (PSEs)¹⁵ will be risk-weighed as per the ECA country risk scores.

ECA risk scores	0-1	2	3 to 6	7
Risk weights	20%	50%	100%	150%

c. Claims on banks

1. All claims, irrespective of currency, excluding investment in equity shares and other instruments eligible for capital funds, on domestic banks/financial institutions that fulfill Capital Adequacy Requirements will be risk weighed at 20% while for the rest, it will be 100%.
- Banks should make use of the publicly available information of the immediately preceding quarter of the respective banks to gauge their status on capital adequacy.

¹⁵ Public sector entity (PSE) is one, which is owned or controlled by government or any other entity categorized as PSE by NRB.

2. Claims on a foreign bank excluding investment in equity shares and other instruments eligible for capital funds shall be risk weighed as per the ECA Country risk score subject to the floor of 20%. The primary basis for applying the ECA Country Risk score shall be the country of incorporation of the bank. Where the bank is a branch office, the ECA score of the country where the corporate office is located shall be used while in the case of a subsidiary the basis shall be the country where the subsidiary is incorporated.

ECA risk scores	0-1	2	3 to 6	7
Risk weights	20%	50%	100%	150%

However, the claims on foreign banks incorporated in the SAARC region and China which operate with a buffer of 1% above their respective regulatory minimum capital requirements may be risk weighed at 20%. The banks shall be responsible to submit the latest capital adequacy position of such banks and demonstrate that they fulfill the eligibility requirements. Such capital adequacy position submitted by the banks should not be prior to more than one financial year. Moreover, such claims shall be subject to a supervisory review and supervisors may require the bank to risk weigh the claims on ECA country risk scores where the review process deems necessary.

d. Claims on corporate & securities firms

1. Domestic corporate includes all firms and companies incorporated in Nepal as per prevailing Acts and regulations. The claims on domestic corporate, including claims on insurance companies and securities firm shall be risk weighed as per the credit rating score provided by licensed credit rating agency subject to the floor **of 50% as follows:**

Credit rating score equivalent to	AAA	AA ⁺ to AA ⁻	A ⁺ to A ⁻	BBB ⁺ & below	Unrated
Risk weights	50%	70%	80%	100%	100%

2. The claims on foreign corporate shall be risk weighed as per the ECA Country risk score subject to the floor of 20% as follows:

ECA risk scores	0-1	2	3 to 6	7
Risk weights	20%	50%	100%	150%

e. Claims on regulatory retail portfolio

1. Claims¹⁶ that qualify all criteria listed below may be considered as regulatory retail portfolio and risk weighed at 75%, except for past due loans. Such claims however, have to be in strict compliance with the product papers developed by the bank and approved by their respective board of directors

Criteria:

- *Orientation criteria* :- exposure is to an individual person or persons or to a small business. Bank should obtain written declaration from the borrower to the effect that their indebtedness is within the threshold across all banks and FIs.
- *Product criteria* :- The exposure takes the form of any of the following:
 - Revolving credits and lines of credit, (including **Cash Credit** etc.)

¹⁶ Lending against securities (such as equities and bonds) whether listed or not, are specifically excluded from this category. Likewise credit card receivables are excluded from this category. However, lending against personal guarantee and fully backed by guaranteed cash flow such as pension etc. that has negligible risk of failure can be included in this category.

- Term loans and leases (e.g. hire purchase (except personal), auto loans (except personal), and leases, **working capital term loans**, educational loans) and,
 - Small business facilities and commitments,
 - Deprived sector loans upto a threshold of Rs.10 million (Ten Million only)
 - *Granularity criteria*:- NRB must be satisfied that the regulatory retail portfolio is sufficiently diversified to a degree that reduces the risks in the portfolio, warranting the 75% risk weight. No aggregate exposure¹⁷ to one counterpart can exceed 0.5 % of the overall regulatory retail portfolio.
 - *Low value individual criteria* :- The total aggregated exposure to one counterparty¹⁸ cannot exceed an absolute threshold of Rs.10 million (Nepalese Rupees Ten Million only)
2. Banks which have claims that fulfill all criteria except for granularity may risk weigh those claims at 100%

f. Claims secured by residential properties

1. Lending to individuals meant for acquiring or developing residential property which are fully secured by mortgages on residential property, that are or will be occupied by the borrower or that is rented, will be risk-weighed at 60%. However, banks should ensure the existence of adequate margin of security over the amount of loan based on strict valuation rules.

Banks have to develop product paper and get it approved from the board of directors to regulate this kind of lending. The claims in order to be eligible for this category have to be in strict compliance with this product paper

2. Where the loan is not fully secured, such claims have to risk weighed at 150%
3. When claims secured by residential properties are or have been past due¹⁹ at any point of time during the last two years, they shall be risk-weighed at 100%, net of specific provisions.

g. Claims secured by commercial real estate

1. Claims secured by mortgages on commercial real estate, except past due, shall be risk-weighed at 100%. Commercial real estate hereby refers to mortgage of Office buildings, retail space, multi-purpose commercial premises, multi-family residential buildings, multi-tenanted commercial premises, industrial or warehouse space, hotels, and construction etc.

h. Past due claims

1. Any loan, except for a claim secured by residential property, which is or has been past due at any point of time during the last two years, will be risk-weighed at 150% net of specific provision.

i. High risk claims

1. 150% risk weight shall be applied for venture capital and private equity investments.

¹⁷ Aggregated exposure means gross amount (i.e. not taking any credit risk mitigation into account) of all forms of credit exposures availed from the bank .

¹⁸ Counterparty refers to one or a group of borrowers defined by the NRB directives as a single obligor.

¹⁹ An exposure is past due if it falls into any other category other than Pass loan as per provisions of NRB directive on Loan classification.

2. Exposures on Personal loan in excess of the threshold of regulatory retail portfolio and exposures on credit card shall warrant a risk weight of 150%.
 3. Investments in the equity and other capital instruments of institutions, which are not listed in the stock exchange and have not been deducted from Tier 1 capital, shall be risk weighed at 150% net of provisions and valuation adjustments which are, directly or through other comprehensive income, recognized on equity.
 4. Claims which are not fully secured or are only backed up by personal guarantee shall attract 150% risk weight.
 5. Where a loan cannot be segregated/or identified as regulatory retail portfolio or qualifying residential mortgage loan or under other categories, it shall be risk weighed at 150%.
 6. Personal Overdraft Loans shall attract risk weight of 150%.
 7. Real Estate loans for land acquisition and development shall attract risk weight of 150%. **(Other than mentioned in Capital Adequacy framework 2007-point 3.3(j)(1)j)**
 8. Lending against shares (**above Rs. 5 Million**) shall attract risk weight of 150%.
- j. Other assets
1. With regard to other assets, following provisions have been made:
 - a. Interest receivable/claim on government securities will be risk-weighed at 0%.
 - b. Staff loan given as per Employee By-laws and secured by residential property, that is or will be occupied by the staff or that is rented, will be risk-weighed at 50%. However, banks should ensure the existence of adequate margin of security over the amount of loan based on strict valuation rules.
 - c. Investments in equity or regulatory capital instruments issued by securities firms will be risk-weighed at 100% net of valuation adjustments which are, directly or through other comprehensive income, recognized on equity.
 - d. Cash in transit and other cash items in the process of collection will be risk-weighed at 20%. For this purpose, cash items shall include Cheque and Draft.
 - e. Fictitious assets that have not been deducted from Tier 1 capital shall be risk weighed at 100%.
 - f. Investments in the equity and other capital instruments of institutions, which are listed in the stock exchange and have not been deducted from Tier 1 capital, shall be risk weighed at 100% net of provisions and valuation adjustments which are, directly or through other comprehensive income, recognized on equity. Investments in mutual fund shall also be risk weighted at 100% net of valuation adjustments as described above.
 - g. All Other assets will be risk-weighed at 100% net of specific provision and valuation adjustments which are, directly or through other comprehensive income, recognized on equity.
 - h. Lending against bonds shall attract risk weight of 100 % .
 - i. Lending against shares (**upto Rs. 5 Million**) shall attract risk weight of 100%.

- j. **Real Estate loans for land acquisition and development shall attract risk weight of 100%. (For institutions/projects registered/licensed and approved by Government of Nepal for land acquisition and development purposes)**
 - k. **Personal Hirepurchase/Personal Auto Loans (upto Rs. 2.5 Million) shall attract risk weight of 100%.**
 - l. **Personal Hirepurchase/Personal Auto Loans (above Rs. 2.5 Million) shall attract risk weight of 125%.**
- k. **Off balance sheet items**

1. Off-balance sheet items under the simplified standardized approach will be converted into equivalent risk weight exposure using risk weight as follows:

Off Balance Sheet Exposure	Risk Weight
Any commitments those are unconditionally cancelable at any time by the bank without prior notice, or that effectively provide for automatic cancellation due to deterioration in a borrower's creditworthiness (for example bills under collection)	0%
Forward exchange contracts.	10%
Short Term Trade-related contingencies Contingent liabilities arising from trade-related obligations, which are secured against an underlying shipment of goods for both issuing and confirming bank and are short term in nature. This includes documentary letters of credit, shipping guarantees issued and any other trade-related contingencies with an original maturity up to six months.	20%
Undertaking to provide a commitment on an off-balance sheet items	20%
Unsettled ²⁰ securities and foreign exchange transactions between bank to bank and between bank and customer	20%
Long term irrevocable Credit Commitments Any un-drawn portion of committed credit lines sanctioned for a period of more than 1 year.	50%
Performance-related contingencies Contingent liabilities, which involve an irrevocable obligation to pay a third party in the event that counterparty fails to fulfill or perform a contractual non-monetary obligation, such as delivery of goods by a specified date etc. This includes issue of performance bonds, bid bonds, warranties, indemnities, underwriting commitments and standby letters of credit in relation to a non-monetary obligation of counterparty under a particular transaction.	40%
Short term irrevocable Credit Commitments Any un-drawn portion of committed credit lines sanctioned for a period of upto 1 year. This shall include all unutilized limits in respect of revolving working capital loans e.g. overdraft, cash credit, working capital loan etc. except for trade finance exposures.	20%
Repurchase agreements, securities lending, securities borrowing, reverse repurchase agreements and equivalent transactions This includes sale and repurchase agreements and asset sales with recourse, where the credit risk remains with the purchasing bank.	100%

²⁰ An unsettled transaction is one where delivery of the instrument is due to take place against receipt of cash, but which remain unsettled five business days after the due settlement date.

Direct credit substitutes Any irrevocable off-balance sheet obligations which carry the same credit risk as a direct extension of credit, such as an undertaking to make a payment to a third party in the event that a counterparty fails to meet a financial obligation or an undertaking to a counterparty to acquire a potential claim on another party in the event of default by that party, constitutes a direct credit substitute. This includes potential credit exposures arising from the issue of financial guarantees and credit derivatives, confirmation of letters of credit (acceptances and endorsements), issue of standby letters of credit serving as financial guarantees for loans, securities and any other financial liabilities, and bills endorsed under bill endorsement lines (but which are not accepted by, or have the prior endorsement of, another bank).	100%
Unpaid portion of partly paid shares and securities	100%
Other Contingent Liabilities	100%

3.4 CREDIT RISK MITIGATION (CRM):

Banks may use a number of techniques to mitigate the risks to which they are exposed. The prime objective of this provision is to encourage the banks to manage credit risk in a prudent and effective manner. As such, credit risks exposures may be collateralized²¹ in whole or in part with cash or securities, or a loan exposure may be guaranteed by a third party. Where these various techniques meet the minimum conditions mentioned below, banks which take eligible financial collateral are allowed to reduce their credit exposure to counterparty when calculating their capital requirements to take account of the risk mitigating effect of the collateral. However, credit risk mitigation is allowed only on an account by account basis, even within regulatory retail portfolio.

As a general rule, no secured claim should receive a higher capital requirement than an otherwise identical claim on which there is no collateral. Similarly, the effects of the CRM shall not be double counted and capital requirement will be applied to banks on either side of the collateralized transaction: for example, both repos and reverse repos will be subject to capital requirements.

Those portions of claims collateralized by the market value of recognized collateral receive the risk weight applicable to the collateral instrument. The remainder of the claim should be assigned the risk weight appropriate to the counter party.

Where the same security has been pledged for both the funded and non funded facilities, banks should clearly demarcate the value of security held for funded and non funded facility. In cases where the bank has obtained same security for various forms of facilities; banks are eligible to claim the CRM benefit across all such exposures up to the eligible value of CRM.

a. Minimum conditions for eligibility:

In order to obtain capital relief towards credit risk mitigation, there are certain basic condition that needs to be fulfilled. Supervisors will monitor the extent to which banks satisfy these conditions, both at the outset of a collateralized transaction and on an on-going basis.

1. *Legal certainty*:- Collateral is effective only if the legal mechanism by which collateral is given is robust and ensures that the lender has clear rights over the collateral to liquidate or retain it in the event of default. Thus, banks must take all necessary steps to fulfill local contractual requirements in respect of the enforceability of security interest. The collateral arrangements must be properly documented, with a clear and robust procedure for the timely liquidation of collateral. A bank's procedures should ensure that any legal conditions required for declaring the default of the customer and liquidating the collateral are observed. Where the collateral is held by a custodian, the bank must seek to ensure that the custodian ensures adequate segregation of the collateral instruments and the custodian's own assets. Besides that, banks must obtain legal opinions confirming the enforceability of the collateral arrangements in all relevant jurisdictions.
2. *Low correlation with exposure*:- In order for collateral to provide protection, the credit quality of the obligor and the value of the collateral must not have a material positive correlation. For example, securities issued by the collateral provider - or by any related group entity - would provide little protection and thus would be ineligible.
3. *Maturity Mismatch*:- The maturity of the underlying exposure and the maturity of the hedge should both be defined conservatively. The effective maturity of the underlying collateral should be gauged as the longest possible remaining time before the obligor is

²¹ A collateralized transaction is one in which: a) banks have a credit exposure or potential credit exposure; and b) that credit exposures or potential credit exposure is hedged in whole or in part by collateral posted by the counter party or by a third party on behalf of the counter party.

scheduled to fulfill its obligation. The collateral must be pledged for at least the life of the exposure. In case of mismatches in the maturity of the underlying exposure and the collateral, it shall not be eligible for CRM benefits.

4. *Currency Mismatch*:- Ideally the currency of the underlying exposure and the collateral should be the same. Where the credit exposure is denominated in a currency that differs from that in which the underlying exposure is denominated, there is a currency mismatch. Mismatches shall be subject to supervisory haircut of 10%.
5. *Risk Management*:- While CRM reduces credit risk, it simultaneously may increase other risks to which a bank is exposed, such as legal, operational, liquidity and market risks. Therefore, it is imperative that banks employ robust procedures and processes to control these risks, including strategy; consideration of the underlying credit; valuation; policies and procedures; systems; control of roll-off risks; and management of concentration risk arising from the bank's use of CRM techniques and its effect with the bank's overall credit profile. In case where these requirements are not fulfilled, NRB may not recognize the benefit of CRM techniques.
6. *Qualifying criteria for guarantee*:- A guarantee (counter guarantee) to be eligible must represent a direct claim on the protection provider and must be explicitly referenced to specific exposures or a pool of exposures, so that the extent of the cover is clearly defined and irrefutable. Other than non-payment by a protection purchaser of money due in respect of the credit protection contract it must be irrevocable in that there must be no clause in the contract that would increase the effective cost of cover as a result of deteriorating credit quality in the hedged exposure. It must also be unconditional in that there should be no clause in the protection contract outside the control of the bank that could prevent the protection provider from being obliged to pay out in a timely manner in the event that the original counter party fails to make the payments due.

On the qualifying default or non-payment of the counter party, the bank may in a timely manner pursue the guarantor for any monies outstanding under the documentation governing the transaction. The guarantor may make one lump sum payment of all monies under such documentation to the bank, or the guarantor may assume the future payment obligations of the counter party covered by the guarantee. The bank must have the right to receive any such payments from the guarantor without first having to take legal actions in order to pursue the counter party payment.

b. **Eligible Collaterals:**

1. Cash deposit (as well as certificates of deposit or fixed deposits or other deposits) with the bank. The bank may only claim these as CRM if it has specific authority to recover the amount from this source in case of default.
2. Fixed Deposit Receipts/Certificates of deposits/other deposits of other Banks and FIs, who fulfill the capital adequacy requirements, subject to a 20% supervisory haircut.
3. Gold.
4. Securities issued by the Government of Nepal and Nepal Rastra Bank.
5. Guarantee of the Government of Nepal
6. Financial guarantee/counter guarantee of domestic banks and FIs who meet the minimum capital adequacy requirements subject to a haircut of 20%.
7. Securities/Financial guarantee/Counter guarantee issued by sovereigns.

- 8. Securities/Financial guarantee/Counter guarantee issued by MDBs in the list specified in 3.3 b (3 & 4)
- 9. Securities/Financial guarantee/Counter guarantee issued by banks with ECA rating 2 or better. The supervisory haircut shall be 20% and 50% for the banks with ECA rating of 0-1 and 2 respectively.

c. Methodology for using CRM

- Step 1: Identify the accounts eligible for capital relief under credit risk mitigation.
- Step 2: Assess the value of the exposure and the eligible collateral. The value of the eligible collateral is the lower of the face value of the instrument or the outstanding amount of exposure
- Step 3: Adjust the value of the eligible collateral in respect of the supervisory haircut in terms of currency mismatch and other eligibility requirements.
- Step 4: Compare the adjusted value of the collateral with the outstanding exposure.
- Step 5: The value of the eligible CRM is the lower of the adjusted value of the collateral and the outstanding exposure.
- Step 6: Plot the eligible CRM in the appropriate category of credit risk.

The sum total of net amount of eligible CRM as per “Form No.4 Exhibit of claims with eligible credit risk mitigants” shall be consistent with the “Form No.3 Eligible Credit Risk Mitigants” prescribed in this framework.

4. OPERATIONAL RISK

4.1 GENERAL:

Operational risk is the risk of loss resulting from inadequate internal processes, people, and systems, or from external events. Operational risk itself is not a new concept, and well run banks have been addressing it in their internal controls and corporate governance structures. Basel II requires banks to hold capital against the risk of unexpected loss that could arise from the failure of operational systems.

The most important types of operational risk involve breakdowns in internal controls and corporate governance. Such breakdowns can lead to financial losses through error, fraud, or failure to perform in a timely manner or cause the interests of the bank to be compromised in some other way, for example, by its dealers, lending officers or other staff exceeding their authority or conducting business in an unethical or risky manner. Other aspects of operational risk include major failure of information technology systems or events such as major fires or other disasters.

4.2 BASIC INDICATOR APPROACH:

Under the basic indicator approach, banks must hold capital for operational risk equal to the average over the previous three years of a fixed percentage (denoted alpha) of positive annual gross income.

The capital charge for operational risk may be expressed as follows:

$$K_{BIA} = [\sum(GI_{1..n} \times \alpha)]/N$$

where:

K_{BIA} = capital charge under the Basic Indicator Approach

GI = annual gross income, where positive, over the previous three years

N = number of the previous three years for which gross income is positive

$\alpha = 15$ percent.

NRB shall review the capital requirement produced by this approach for general credibility, especially in relation to a bank's peers and in the event that credibility is lacking, appropriate supervisory action under Review Process shall be considered.

Figures for the year, in which annual gross income is negative or zero, should be excluded from both the numerator and denominator while calculating the average. In case where the gross income for all of the last three years is negative, 5% of total credit and investments net of specific provisions shall be considered as the capital charge for operational risk. For this purpose investments shall comprise of money at call, placements, investment in government securities and other investments irrespective of currency.

Similarly, in case of new banks who have not completed an year of operation and hence whose average gross income cannot be measured reliably, they shall also be required to compute their capital charge for operational risk vide the same approach as prescribed for banks with negative gross income. These banks may use the gross income approach from second year onwards. But, based on the reasonableness of the so computed capital charge for Operation Risk, during the first three years of operation, review process may require additional proportion of capital charge if deemed necessary.

4.3 GROSS INCOME:

Gross income is defined as "net Interest Income" plus "non interest income". It is intended that this measure should:

- a. be gross of any provisions (e.g. for unpaid interest) and write-offs made during the year;
- b. be gross of operating expenses, exclude reversal during the year in respect of provisions and write-offs made during the previous year(s);
- c. exclude income/gain recognized from the disposal of items of movable and immovable property;
- d. exclude realized profits/losses from the sale of securities in the "*held to maturity*" category;
- e. exclude other extraordinary or irregular items of income and expenditure

Thus, for the purpose of capital adequacy requirements, gross income shall be summation of:

- a. Total operating income as disclosed in Profit and Loss account prepared as per NRB directive no.4. The total operating income comprises:
 1. Net Interest Income
 2. Commission and Discount Income
 3. Other Operating Income
 4. Exchange Fluctuation Income
- b. Addition/deduction in the Interest Suspense during the period.

Banks shall use the annual audited financials of the last three years for the computation of gross income under this approach. Hence, the capital requirement for operational risk for a whole financial year shall remain constant. Until the accounts are finalized for the financial year, banks shall use the provisional figures for the period, which should be validated by the internal auditor of the bank.

4.4 COMPUTATION OF RISK WEIGHT:

Operational risk-weighted assets are determined by multiplying the operational risk capital charge by 10 (i.e., the reciprocal of the minimum capital ratio of 10%) and adding together with the risk weighted exposures for credit risk.

5. MARKET RISK

5.1 DEFINITION OF MARKET RISK:

Market risk is defined as the risk of losses in on-balance sheet and off-balance sheet positions arising from adverse movements in market prices. The major constituents of market risks are:

- a. The risks pertaining to interest rate related instruments;
- b. Foreign exchange risk (including gold positions) throughout the bank; and
- c. The risks pertaining to investment in equities and commodities.

5.2 SEGREGATION OF INVESTMENT PORTFOLIO:

Banks shall recognize measure, present and disclose the investment instruments as per the requirement of NFRSs.

5.3 NET OPEN POSITION APPROACH:

Out of the various components of market risk, foreign exchange risk is perceived as the predominant at this time. The effects of other forms of market risk are minimal. Thus, a net open position approach has been devised to measure the capital requirement for market risk. As evidenced by its name, this approach only addresses the risk of loss arising out of adverse movements in exchange rates. This approach will be consolidated over time to incorporate other forms of market risks as they start to gain prominence.

The designated Net Open Position approach requires banks to allocate a fixed proportion of capital in terms of its net open position. The banks should allocate 5 percentage of their net open positions as capital charge for market risk.

5.4 NET OPEN POSITION:

Net open position is the difference between the assets and the liability in a currency. In other words, it is the uncovered volume of asset or liability which is exposed to the changes in the exchange rates of currencies. For capital adequacy requirements the net open position includes both net spot positions as well as net forward positions.

For capital adequacy purposes, banks should calculate their net open position in the following manner:

- a. Calculate the net open position in each of the foreign currencies.
- b. Convert the net open positions in each currency to NPR as per prevalent exchange rates.
- c. Aggregate the converted net open positions of all currencies, without paying attention to long or short positions.
- d. This aggregate shall be the net open position of the bank.

5.5 COMPUTATION OF RISK WEIGHT:

Risk-weighted assets in respect of market risk are determined by multiplying the capital charges by 10 (i.e., the reciprocal of the minimum capital ratio of 10%) and adding together with the risk weighted exposures for credit risk.

6. REVIEW PROCESS

6.1 GENERAL:

The supervisory review process of the framework is intended not only to ensure that banks have adequate capital to support all the risks in their business, but also to encourage banks to develop and use better risk management techniques in monitoring and managing their risks. It is the responsibility of the bank management in developing an internal capital assessment process and setting capital targets that are commensurate with the bank's risk profile and control environment beyond the core minimum requirements.

Nepal Rastra Bank recognizes the significance of the relationship between the amount of capital held by the bank against its risks and the strength and effectiveness of the bank's risk management and internal control processes. However, increased capital should not be viewed as the only option for addressing increased risks confronting the bank. Other means for addressing risk, such as strengthening risk management, applying internal limits, strengthening the level of provisions and reserves, and improving internal controls, must also be considered. Furthermore, capital should not be regarded as a substitute for addressing fundamentally inadequate control or risk management processes.

There are three main areas that are particularly suited to treatment under this process: risks considered under minimum capital requirements which are not fully captured it (e.g. credit concentration risk); those factors not taken into account by the minimum capital requirements (e.g. business and strategic risk); and factors external to the bank (e.g. business cycle effects).

In order to achieve the objectives of the supervisory review process, this process has been broadly divided into three parts:

- a. Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP)
- b. Supervisory Review
- c. Supervisory Response

6.2 INTERNAL CAPITAL ADEQUACY ASSESSMENT PROCESS:

The internal capital adequacy assessment process (ICAAP) is a comprehensive process which requires board and senior management oversight, monitoring, reporting and internal control reviews at regular intervals to ensure the alignment of regulatory capital requirement with the true risk profile of the bank and thus ensure long-term safety and soundness of the bank. The key components of an effective ICAAP are discussed below.

a. Board and senior management oversight

Bank management is responsible for understanding the nature and level of risk being taken by the bank and how this risk relates to adequate capital levels. It is also responsible for ensuring that the formality and sophistication of the risk management processes is commensurate with the complexity of its operations. A sound risk management process, thus, is the foundation for an effective assessment of the adequacy of a bank's capital position.

The board of directors of the bank are responsible for setting the bank's tolerance for risks. The board should also ensure that management establishes a mechanism for assessing various risks; develops a system to relate these risks to the bank's capital level and sets up a method for monitoring compliance with internal policies. It is equally important that the board instills strong internal controls and thereby an effective control environment through adoption of written policies and procedures and ensures that the policies and procedures are effectively communicated throughout the bank.

The analysis of a bank's current and future capital requirements in relation to its strategic objectives is a vital element of the strategic planning process. The strategic plan should clearly outline the bank's capital needs, anticipated capital expenditures, desirable capital level, and external capital sources. Senior management and the board should view capital planning as a crucial element in being able to achieve its desired strategic objectives.

b. Sound capital assessment

Another crucial component of an effective ICAAP is the assessment of capital. In order to be able to make a sound capital assessment the bank should, at minimum, have the following:

- Policies and procedures designed to ensure that the bank identifies, measures, and reports all material risks;
- A process that relates capital to the level of risk;
- A process that states capital adequacy goals with respect to risk, taking account of the bank's strategic focus and business plan; and
- A process of internal control, reviews and audit to ensure the integrity of the overall management process.

c. Comprehensive assessment of risks

All material risks faced by the bank should be addressed in the capital assessment process. Nepal Rastra Bank recognizes that not all risks can be measured precisely. However, bank should develop a process to estimate risks with reasonable certainties. In order to make a comprehensive assessment of risks, the process should, at minimum, address the following forms of risk.

1. **Credit risk:** Banks should have methodologies that enable them to assess the credit risk involved in exposures to individual borrowers or counterparties as well as at the portfolio level. The credit review assessment of capital adequacy, at a minimum, should cover risk rating systems, portfolio analysis/aggregation, large exposures and risk concentrations.

Internal risk ratings are an important tool in monitoring credit risk. Internal risk ratings should be adequate to support the identification and measurement of risk from all credit exposures, and should be integrated into an institution's overall analysis of credit risk and capital adequacy. The ratings system should provide detailed ratings for all assets, not only for problem assets.

2. **Credit concentration risk:** Risk concentrations are arguably the single most important cause of major problems in banks. A risk concentration is any single exposure or group of exposures with the potential to produce losses large enough (relative to a bank's capital, total assets, or overall risk level) to threaten a bank's health or ability to maintain its core operations.

Lending being the primary activity of most banks, credit risk concentrations are often the most material risk concentrations within a bank. However, risk concentrations can arise in a bank's assets, liabilities, or off-balance sheet items, through the execution or processing of transactions (either product or service), or through a combination of exposures across these broad categories. Credit risk concentrations are based on common or correlated risk factors, which, in times of stress, have an adverse effect on the creditworthiness of each of the individual counterparties making up the concentration.

Such credit concentrations are not addressed in the minimum capital requirements for credit risk. Thus, banks should have in place effective internal policies, systems and controls to identify, measure, monitor, and control their credit risk concentrations. Banks should explicitly consider the extent of their credit risk concentrations in their assessment of capital adequacy under review process. These policies should cover the different forms of credit risk concentrations to which a bank may be exposed to. Such concentrations include but are not limited to:

- Significant exposures to an individual counterparty or group of related counterparty. Banks might also establish an aggregate limit for the management and control of all of its large exposures as a group;
- Credit exposures to counterparties in the same economic sector or geographic region;
- Credit exposures to counterparties whose financial performance is dependent on the same activity or commodity; and
- Indirect credit exposures arising from a bank's CRM activities (e.g. exposure to a similar type of collateral or credit protection provided by a single counterparty or same collateral in cases of multiple banking).

A bank's framework for managing credit risk concentrations should be clearly documented and should include a definition of the credit risk concentrations relevant to the bank and how these concentrations and their corresponding limits are calculated. Limits should be defined in relation to a bank's capital, total assets or, where adequate measures exist, its overall risk level. A bank's management should conduct periodic stress tests of its major credit risk concentrations and review the results of those tests to identify and respond to potential changes in market conditions that could adversely impact the bank's performance.

3. **Operational risk:** The failure to properly manage operational risk can result in a misstatement of an institution's risk/return profile and expose the institution to significant losses. Gross income, used in the Basic Indicator Approach is only a proxy for the scale of operational risk exposure of a bank and can in some cases underestimate the need for capital. Thus, banks should develop a framework for managing operational risk and evaluate the adequacy of capital as prescribed by this framework. The framework should cover the bank's appetite and tolerance for operational risk, as specified through the policies for managing this risk, including the extent and manner in which operational risk is transferred outside the bank. It should also include policies outlining the bank's approach to identifying, assessing, monitoring and controlling/mitigating the risk.
4. **Market risk:** The prescribed approach for the computation of capital charge for market risk is very simple and thus may not be directly aligned with the magnitude of risk. Likewise, the approach only incorporates risks arising out of adverse movements in exchange rates while ignoring other forms of risks like interest rate risk and equity risks. Thus, banks should develop a framework that addresses these various forms of risk and at the same time perform stress tests to evaluate the adequacy of capital.

The use of internal models by the bank for the measurement of market risk is highly encouraged. Wherever banks make use of internal models for computation of capital charge for market risks, the bank management should ensure the adequacy and completeness of the system regardless of the type and level of complexity of the

measurement system as the quality and reliability of the measurement system is largely dependent on the quality of the data and various assumptions used in the model.

5. **Liquidity risk:** Liquidity is crucial to the ongoing viability of any financial institution. Capital positions can have a telling effect on institution's ability to obtain liquidity, especially in a crisis. Each bank must have adequate systems for measuring, monitoring and controlling liquidity risk. Banks should evaluate the adequacy of capital given their own liquidity profile and the liquidity of the markets in which they operate. Banks are also encouraged to make use of stress testing to determine their liquidity needs and the adequacy of capital.
 6. **Other risks:** Although the 'other' risks, such as reputational and strategic risk, are not easily measurable, banks are expected to take these into consideration as well while deciding on the level of capital.
- d. Monitoring and reporting
- The bank should establish an adequate system for monitoring and reporting risk exposures and assessing how the bank's changing risk profile affects the need for capital. The bank's senior management or board of directors should, on a regular basis, receive reports on the bank's risk profile and capital needs. These reports should allow senior management to:
- Evaluate the level and trend of material risks and their effect on capital levels;
 - Evaluate the sensitivity and reasonableness of key assumptions used in the capital assessment measurement system;
 - Determine that the bank holds sufficient capital against the various risks and is in compliance with established capital adequacy goals; and
 - Assess its future capital requirements based on the bank's reported risk profile and make necessary adjustments to the bank's strategic plan accordingly.

e. Internal control review

The bank's internal control structure is essential to a sound capital assessment process. Effective control of the capital assessment process includes an independent review and, where appropriate, the involvement of internal or external audits. The bank's board of directors has a responsibility to ensure that management establishes a system for assessing the various risks, develops a system to relate risk to the bank's capital level, and establishes a method for monitoring compliance with internal policies. The board should regularly verify whether its system of internal controls is adequate to ensure well-ordered and prudent conduct of business.

The bank should conduct periodic reviews of its risk management process to ensure its integrity, accuracy, and reasonableness. Key areas that should be reviewed include:

- Appropriateness of the bank's capital assessment process given the nature, scope and complexity of its activities;
- Identification of large exposures and risk concentrations;
- Accuracy and completeness of data inputs into the bank's assessment process;
- Reasonableness and validity of scenarios used in the assessment process; and
- Stress testing and analysis of assumptions and inputs.

6.3 SUPERVISORY REVIEW:

Nepal Rastra Bank shall regularly review the process by which a bank assesses its capital adequacy, risk positions, resulting capital levels, and quality of capital held by a bank. Supervisors shall also evaluate the degree to which a bank has in place a sound internal process to assess capital adequacy. The emphasis of the review should be on the quality of the bank's risk management and controls and should not result in supervisors functioning as bank management. The periodic review can involve any or a combination of:

- On-site examinations or inspections;
- Off-site review;
- Discussions with bank management;
- Review of work done by external auditors (provided it is adequately focused on the necessary capital issues); and
- Periodic reporting.

Some of the key areas which will be reviewed during the supervisory review process are discussed hereunder

a. Review of adequacy of risk assessment

NRB shall assess the degree to which internal targets and processes incorporate the full range of material risks faced by the bank. Supervisors shall also review the adequacy of risk measures used in assessing internal capital adequacy and the extent to which these risk measures are also used operationally in setting limits, evaluating business line performance, and evaluating and controlling risks more generally. Supervisors shall consider the results of sensitivity analyses and stress tests conducted by the institution and how these results relate to capital plans.

b. Assessment of capital adequacy

NRB shall review the bank's processes to determine that:

- Target levels of capital chosen are comprehensive and relevant to the current operating environment;
- These levels are properly monitored and reviewed by senior management; and
- The composition of capital is appropriate for the nature and scale of the bank's business.

NRB shall also consider the extent to which the bank has provided for unexpected events in setting its capital levels. This analysis should cover a wide range of external conditions and scenarios, and the sophistication of techniques and stress tests used should be commensurate with the bank's activities.

c. Assessment of the control environment

NRB shall consider the quality of the bank's management information reporting and systems, the manner in which business risks and activities are aggregated, and management's record in responding to emerging or changing risks. In all instances, the capital level at an individual bank should be determined according to the bank's risk profile and adequacy of its risk management process and internal controls. External factors such as business cycle effects and the macroeconomic environment should also be considered.

d. Supervisory review of compliance with minimum standards

In order to obtain relief as per this framework banks are required to observe a number of requirements, including risk management standards and disclosures. In particular, banks will be required to disclose features of their internal methodologies used in calculating minimum capital requirements. As part of the supervisory review process, supervisors must ensure that these conditions are being met on an ongoing basis. Likewise, the supervisors must ensure that qualifying criteria as specified in the framework are continuously being met as these criteria are developed as benchmarks aligned with bank management's expectations for effective risk management and capital allocation.

e. Significance of risk transfer

Securitization or credit sale agreements with recourse may be carried out for purposes other than credit risk transfer (e.g. funding). Where this is the case, there might still be a limited transfer of credit risk. However, for an originating bank to achieve reductions in capital requirements, the risk transfer arising from a securitization or credit sale has to be deemed sufficient by the NRB. If the risk transfer is considered to be insufficient or non-existent, NRB can require the application of a higher capital requirement or, alternatively, may deny a bank from obtaining any capital relief from the securitization or transfer agreements. Therefore, the capital relief that can be achieved will correspond to the amount of credit risk that is effectively transferred.

f. Credit Risk Mitigants

In case when the eligibility requirements are not fulfilled, NRB will not consider Credit Risk Mitigants in allocating capital. Similarly, CRM may give rise to residual risks, which may render the overall risk reduction less effective. Where, these risks are not adequately controlled by the bank, NRB may impose additional capital charges or take other appropriate supervisory actions.

g. Operational risk and Market Risk

The framework prescribes simple approaches for allocating capital for operational and market risk which may not be directly aligned with the volume and complexity of risk. Thus, the supervisor shall consider whether the capital requirements generated by the prescribed approaches give a consistent picture of the individual bank's risk exposure in comparison with the peer group and the banking industry at large. Where NRB is convinced such is not the case, appropriate supervisory response is warranted.

h. Market Discipline

The framework requires banks to disclose various key information about their business on a periodic basis. It is imperative that the banks discharge their obligations under the disclosure requirements in order to be eligible to claim benefits of CRM. In line with the utmost significance of this requirement, the supervisor shall review the adequacy of the disclosures. As a part of this process itself, the supervisor shall regularly review the website of the banks and review the contents of the site. Wherever the review process identifies any shortcomings or non-compliances, appropriate supervisory response shall be initiated.

6.4 SUPERVISORY RESPONSE:

Nepal Rastra Bank expects banks to operate above the minimum regulatory capital ratios. If, NRB is not convinced about the risk management practices and the control environment, it has the authority to require banks to hold capital in excess of the minimum.

a. Supervisory adjustments in risk weighted assets and capital

Having carried out the review process as described above, supervisors should take appropriate action if they are not satisfied with the results of the bank's own risk assessment and capital allocation. In such a scenario, NRB shall be empowered to undertake any or combination of the following adjustments in the banks risk weighted assets and regulatory capital computations.

1. Shortfall in provisions made by the bank against adversely classified assets shall be deducted from the Tier 1 capital.
2. The loans and facilities extended to Directors, Employees (other than loans given under Employee rules), Shareholders holding more than 1% percent shares and related parties as well as loans, advances and facilities restricted by the prevailing rules and regulations shall be deducted from Tier 1 capital.
3. In case the bank has provided loans and facilities in excess of its Single Obligor Limits, 10% of all such excess exposures shall be added to the risk weighted exposure for credit risk.
4. Where the bank has been involved in the sale of credit with recourse facility, 1% of the contract (sale) value shall be added to the risk weight for credit risk.
5. Where the banks do not have satisfactory Assets Liability Management policies and practices to effectively manage the market risks, an additional risk weight of 1% of Net Interest Income of the immediate previous financial year shall be added to the risk weight for market risk.
Where the Net Interest Income of the immediate previous financial year is negative, 1% of the total credit and investments net of specific provisions shall be the capital charge for unsatisfactory ALM policies and practices.
6. Where the bank's net liquid asset to total deposit ratio is less than 20%, a risk weight of 1% (as given in the table below) of total deposit, for each percent or portion of percent shortfall in such ratio, is added to total of the Risk Weighted Exposures.

Net liquid asset to total deposit ratio	A risk weight to be added to the Risk Weighted Exposures
19% - less than 20%	1% of total deposit
18% - less than 19%	2% of total deposit
17% - less than 18%	3% of total deposit
16% - less than 17%	4% of total deposit
15% - less than 16%	5% of total deposit and so on.

For this purpose, liquid assets include cash and bank balances, money at call & short notice, placement upto 90 days and investment in government securities. Borrowings repayable upto 90 days is deducted from liquid assets to obtain net liquid assets.

Note: Aforesaid Provision shall be effective from Falgun end 2066 BS.

7. Where the banks do not adopt sound practices for the management of operational risk, an additional capital charge of 2% to 5% of Gross Income of immediate previous financial year shall be levied for operational risks.
8. Where the Gross Income determined for computation of capital charge of Operational Risk for all of the last three years is negative and where the banks themselves have not addressed the capital charge for operational risk, 5% of the total credit and investments net of specific provisions shall be the capital charge for operational risk.

New banks who have not completed a year of operation and hence whose gross income cannot be measured reliably and where the banks themselves have not addressed the capital charge for operational risk, shall also be required to compute their capital charge for operational risk vide the same approach as prescribed for banks with negative gross income. These banks may use the gross income approach from second year onwards. But, based on the reasonableness of the so computed capital charge for Operation Risk, during the first three years of operation, review process may require additional proportion of capital charge.

9. During the course of review, where the supervisor is not satisfied with the overall risk management policies and procedures of the bank, the total risk weighted exposures of the bank shall be increased up to 5%.
 10. In case the bank has not achieved the desired level of disclosure requirements, the total risk weighted exposures of the bank shall be increased up to 3%.
 11. Banks that do not meet the eligibility requirements to claim the benefit under credit risk mitigation techniques shall not be allowed the benefit of CRM.
- b. Corrective Actions for Non-Compliances
1. The failure on part of the banks to meet the provisions of this framework shall be considered as a violation of the NRB directives and shall attract stipulated actions. The nature of the enforcement action largely depends on degree of the capital adequacy of the bank. The trigger points and the prescribed action in case of non-compliance shall be as per the provisions of Prompt Corrective Action Byelaw **2074** propounded by Nepal Rastra Bank.

7. DISCLOSURE

7.1 GENERAL:

The purpose of disclosure requirements is to complement the minimum capital requirements and the review process by developing a set of disclosure requirements which will allow market participants to assess key pieces of information on the scope of application, capital, risk exposures, risk assessment processes, and hence the capital adequacy of the bank. It is believed that providing disclosures that are based on a common framework is an effective means of informing the market about a bank's exposure to those risks and provides a consistent and comprehensive disclosure framework that enhances comparability. The importance of disclosure is more pronounced in cases of bank that rely on internal methodologies in assessing capital requirements.

7.2 DISCLOSURE PRINCIPLES:

Banks should have a formal disclosure policy approved by the Board of Directors that addresses the bank's approach for determining what disclosures it will make and the internal controls over the disclosure process. In addition, banks should implement a process for assessing the appropriateness of their disclosures, including validation and frequency. While deciding on the disclosure policy, the board should pay due attention to strike a balance between materiality and proprietary and confidential information.

a. Materiality

Besides the minimum prescribed disclosure requirements, a bank should decide which additional disclosures are relevant for it based on the materiality concept. Information would be regarded as material if its omission or misstatement could change or influence the assessment or decision of a user relying on that information for the purpose of making economic decisions.

b. Proprietary and confidential information

Proprietary information encompasses information (for example on products or systems), that if shared with competitors would render a bank's investment in these products/systems less valuable, and hence would undermine its competitive position. Information about customers is often confidential, in that it is provided under the terms of a legal agreement or counterparty relationship. This has an impact on what banks should reveal in terms of information about their customer base, as well as details on their internal arrangements, for instance methodologies used, parameter estimates, data etc. The disclosure requirements set out below by NRB aims to strike an appropriate balance between the need for meaningful disclosure and the protection of proprietary and confidential information.

7.3 VALIDATION:

The disclosures of the bank should be subjected to adequate validation. In addition, supplementary material (such as Management's Discussion and Analysis) that is published should also be subjected to sufficient scrutiny (e.g. internal control assessments, etc.) to satisfy the validation issue. If material is not published under a validation regime, for instance in a stand alone report or as a section on a website, then management should ensure that appropriate verification of the information takes place, in accordance with the general disclosure principles.

7.4 DISCLOSURE REQUIREMENTS:

Banks should at minimum, disclose the following information at the stipulated time intervals. At the same time, banks shall be free to disclose any other information they consider important for its stakeholders as and when they consider necessary, beyond the prescribed requirements.

- a. Banks should provide the following disclosures as at end of each financial year along with the annual financial statements.

1. *Capital structure and capital adequacy*

- Tier 1 capital and a breakdown of its components;
- Tier 2 capital and a breakdown of its components;
- Detailed information about the Subordinated Term Debts with information on the outstanding amount, maturity, amount raised during the year and amount eligible to be reckoned as capital funds.
- Deductions from capital;
- Total qualifying capital;
- Capital adequacy ratio;
- Summary of the bank's internal approach to assess the adequacy of its capital to support current and future activities, if applicable; and
- Summary of the terms, conditions and main features of all capital instruments, especially in case of subordinated term debts including hybrid capital instruments.

2. *Risk exposures*

- Risk weighted exposures for Credit Risk, Market Risk and Operational Risk;
- Risk Weighted Exposures under each of 11 categories of Credit Risk;
- Total risk weighted exposure calculation table;
- Amount of NPAs (both Gross and Net)
 - Restructure/Reschedule Loan
 - Substandard Loan
 - Doubtful Loan

- Loss Loan
- NPA ratios
 - Gross NPA to gross advances
 - Net NPA to net advances
- Movement of Non Performing Assets
- Write off of Loans and Interest Suspense
- Movements in Loan Loss Provisions and Interest Suspense
- Details of additional Loan Loss Provisions
- Segregation of investment portfolio into Held for trading, Held to maturity and Available for sale category

3. *Risk Management Function*

- For each separate risk area (Credit, Market and Operational risk), banks must describe their risk management objectives and policies, including:
 - Strategies and processes;
 - The structure and organization of the relevant risk management function;
 - The scope and nature of risk reporting and/or measurement systems; and
 - Policies for hedging and/or mitigating risk and strategies, and processes for monitoring the continuing effectiveness of hedges/mitigants.
 - Types of eligible credit risk mitigants used and the benefits availed under CRM.
- b. All commercial banks should make following disclosures on a quarterly basis on their respective websites.
- Tier 1 capital and a breakdown of its components;
 - Tier 2 capital and a breakdown of its components;
 - Detailed information about the Subordinated Term Debts with information on the outstanding amount, maturity, amount raised during the year and amount eligible to be reckoned as capital funds.
 - Deductions from capital;
 - Total qualifying capital;
 - Capital adequacy ratio;
 - Risk weighted exposures for Credit Risk, Market Risk and Operational Risk;
 - Risk Weighted Exposures under each of 11 categories of Credit Risk;
 - Total risk weighted exposure calculation table;
 - Amount of NPAs (both Gross and Net)
 - Restructure/Reschedule Loan
 - Substandard Loan
 - Doubtful Loan
 - Loss Loan
 - NPA ratios
 - Gross NPA to gross advances
 - Net NPA to net advances
 - Movement of Non Performing Assets
 - Write off of Loans and Interest Suspense
 - Movements in Loan Loss Provisions and Interest Suspense
 - Details of Additional Loan Loss Provisions

- Segregation of investment portfolio into Held for trading, Held to maturity and Available for sale category
 - Summary of the bank's internal approach to assess the adequacy of its capital to support current and future activities, if applicable; and
 - Summary of the terms, conditions and main features of all capital instruments, especially in case of subordinated term debts including hybrid capital instruments.
- c. Disclosure requirements under this framework should also be published in the respective websites of the banks. Such disclosures of the banks should also be updated to reflect the capital adequacy position of the banks after the supervisory adjustments under the review process. Banks that do not host a website yet are required to make the necessary arrangements to host a website immediately.
- d. Banks are required to report to NRB their capital adequacy computations, according to the format as specified in Annexure of this framework on a monthly basis within one month after the end of the month or as required by NRB from time to time. All such returns has to be validated by the internal auditor of the bank. If the monthly internal audit could not be carried out, it should be disclosed on the monthly returns. But, such returns at the end of each quarter must be submitted with the validation from the internal auditor of the bank.

In addition to the returns specified above, a bank must inform NRB within 30 days of:

1. Any breach of the minimum capital adequacy requirements set out in this framework together with an explanation of the reasons for the breach and the remedial measures it has taken to address those breaches.
 2. Any concerns it has about its capital adequacy, along with proposed measures to address these concerns.
- e. Full compliance of these disclosure requirements is a pre-requisite before banks can obtain any capital relief (i.e., adjustments in the risk weights of collateralized or guaranteed exposures) in respect of any credit risk mitigation techniques.

FORM NO. 1 CAPITAL ADEQUACY TABLE

(Rs.In)

1. 1 Risk Weighted Exposures		Current Period	Previous Period
a	Risk Weighted Exposure for Credit Risk		
b	Risk Weighted Exposure for Operational Risk		
c	Risk Weighted Exposure for Market Risk		
Adjustments under Pillar II			
	Adjustment as per SRP 6.4a (5)		
	Adjustment as per SRP 6.4a (6)		
	Adjustment as per SRP 6.4a (7)		
	Adjustment as per SRP 6.4a (9)		
	Adjustment as per SRP 6.4a (10)		
Total Risk Weighted Exposures (After Bank's adjustments of Pillar II)			
1.2 CAPITAL		Current Period	Previous Period
Core Capital (Tier 1)			
a	Paid up Equity Share Capital		
b	Irredeemable Non-cumulative preference shares		
c	Share Premium		

d	Proposed Bonus Equity Shares		
e	Statutory General Reserves		
f	Retained Earnings		
g	Un-audited current year cumulative profit/(Loss)		
h	Capital Redemption Reserve		
i	Capital Adjustment Reserve		
j	Debt Redemption Reserves		
l	Dividend Equalization Reserves		
m	Other Free Reserve		
n	Less: Goodwill		
o	Less: Fictitious Assets		
p	Less: Investment in equity in licensed Financial Institutions		
q	Less: Investment in equity of institutions with financial interests		
r	Less: Investment in equity of institutions in excess of limits		
s	Less: Investments arising out of underwriting commitments		
t	Less: Reciprocal crossholdings		
u	Less: Purchase of land & building in excess of limit & unutilized		
v	Less: Other Deductions		
Adjustments under Pillar II			
	Less: Shortfall in Provision (6.4 a 1)		
	Less: Loans and Facilities extended to Related Parties and Restricted lending (6.4 a 2)		
Supplementary Capital (Tier II)		0	0
a	Cumulative and/or Redeemable Preference Share		
b	Subordinated Term Debt		
c	Hybrid Capital Instruments		
d	General Loan Loss Provision		
e	Exchange Equalization Reserve		
f	Investment Adjustment Reserve		
g	Other Reserves		
Total Capital Fund (Tier I and Tier II)		0	0
1.3 CAPITAL ADEQUACY RATIOS		Current Period	Previous Period
Tier 1 Capital to Total Risk Weighted Exposures (After Bank's adjustments of Pillar II)			
Tier 1 and Tier 2 Capital to Total Risk Weighted Exposures(After Bank's adjustments of Pillar II)			

**The balance of employee training and capacity development fund, Corporate Social Responsibility Fund, Regulatory Reserve and other funds that are restricted for distribution and Fair Value Reserve, Actuarial Loss (positive figure from OCI) should not be included in Other Free Reserve

*कर्मचारी दक्षता अभिवृद्धि कोष, संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व कोष, नियामकीय जगेडा जस्ता निषेधित जगेडा तथा Fair Value Reserve, Actuarial Loss को धनात्मक रकम जस्ता OCI बाट सिर्जित जगेडा पुँजीकोषमा समावेश गर्न पाइने छैन ।

Note: this table should be based on the figures as reported in financial statements, as per applicable reporting standards.

FORM NO. 2: RISK WEIGHTED EXPOSURE FOR CREDIT RISK

(Rs.In)

A. Balance Sheet Exposures	Book Value	Specific Provision & Valuation Adjustment	Eligible CRM	Net Value	Risk Weight	Risk Weighted Exposures
	a	b	c	d=a-b-c	e	f=d*e
Cash Balance	0	0		0	0%	0
Balance With Nepal Rastra Bank	0	0		0	0%	0
Gold	0	0		0	0%	0
Investment in Nepalese Government	0	0		0	0%	0
All Claims on Government of Nepal	0	0		0	0%	0
Investment in Nepal Rastra Bank securities	0	0		0	0%	0
All claims on Nepal Rastra Bank	0	0		0	0%	0
Claims on Foreign Government and Central Bank (ECA 0-1)	0	0		0	0%	0
Claims on Foreign Government and Central Bank (ECA -2)	0	0	0	0	20%	0
Claims on Foreign Government and Central Bank (ECA -3)	0	0	0	0	50%	0
Claims on Foreign Government and Central Bank (ECA-4-6)	0	0	0	0	100 %	0
Claims on Foreign Government and Central Bank (ECA -7)	0	0	0	0	150 %	0
Claims On BIS, IMF, ECB, EC and on Multilateral Development Banks (MDB's) recognized by the framework	0	0		0	0%	0
Claims on Other Multilateral Development Banks	0	0	0	0	100 %	0
Claims on Domestic Public Sector Entities	0	0	0	0	100 %	0
Claims on Public Sector Entity (ECA 0-1)	0	0	0	0	20%	0
Claims on Public Sector Entity (ECA 2)	0	0	0	0	50%	0
Claims on Public Sector Entity (ECA 3-6)	0	0	0	0	100 %	0
Claims on Public Sector Entity (ECA 7)	0	0	0	0	150 %	0
Claims on domestic banks that meet capital adequacy requirements	0	0	0	0	20%	0
Claims on domestic banks that do not meet capital adequacy requirements	0	0	0	0	100 %	0
Claims on foreign bank (ECA Rating 0-1)	0	0	0	0	20%	0
Claims on foreign bank (ECA Rating 2)	0	0	0	0	50%	0
Claims on foreign bank (ECA Rating 3-6)	0	0	0	0	100	0

Claims on foreign bank (ECA Rating 7)	0	0	0	0	150	0
Claims on foreign bank incorporated in SAARC region and China operating with a buffer of 1% above their respective regulatory capital requirement	0	0	0	0	20%	0
Claims on Domestic Corporate (Credit rating Score equivalent to AAA)	0	0	0	0	50%	0
Claims on Domestic Corporate(Credit rating Score equivalent to AA+ to AA-)	0	0	0	0	70%	0
Claims on Domestic Corporate(Credit rating Score equivalent to A+ to A-)	0	0	0	0	80%	0
Claims on Domestic Corporate(Credit rating Score equivalent to BBB+ & below)	0	0	0	0	100 %	0
Claims on Domestic Corporate (Unrated)	0	0	0	0	100 %	0
Claims on Foreign Corporates (ECA 0-1)	0	0	0	0	20%	0
Claims on Foreign Corporates (ECA 2)	0	0	0	0	50%	0
Claims on Foreign Corporates (ECA 3-6)	0	0	0	0	100	0
Claims on Foreign Corporates (ECA 7)	0	0	0	0	150	0
Regulatory Retail Portfolio (Not Overdue)	0	0	0	0	75%	0
Claims fulfilling all criterion of regulatory retail except granularity	0	0	0	0	100 %	0
Claims secured by residential properties	0	0	0	0	60%	0
Claims not fully secured by residential	0	0	0	0	150	0
Claims secured by residential properties	0	0	0	0	100	0
Claims secured by Commercial real estate	0	0	0	0	100	0
Past due claims (except for claim secured by residential properties)	0	0	0	0	150 %	0
High Risk claims	0	0	0	0	150 %	0
Lending against securities (bonds)	0	0	0	0	100 %	0
Lending against Shares (upto Rs.5 Million)	0	0	0	0	100	0
Real Estate loans for land acquisition and development (for institutions registered/licensed and approved by Government of Nepal for land acquisition and development purposes)	0	0	0	0	100 %	0
Personal Hirepurchase/Personal Auto Loans (upto Rs. 2.5 Million)	0	0	0	0	100 %	0
Personal Hirepurchase/Personal Auto Loans (above Rs. 2.5 Million)	0	0	0	0	125 %	0
Staff loan secured by residential property	0	0	0	0	50%	0
Interest Receivable/claim on government	0	0	0	0	0%	0

Cash in transit and other cash items in the process of collection	0	0	0	0	20%	0
Other Assets (as per attachment)	0	0	0	0	100	0
TOTAL	0	0	0	0		0

B. Off Balance Sheet Exposures	Gross Book Value	Specific Provision	Eligible CRM	Net Value	Risk Weight	Risk Weighted Exposures
	a	b	c	d=a-b-c	e	f=d*e
Revocable Commitments	0	0		0	0%	0
Bills Under Collection	0	0		0	0%	0
Forward Exchange Contract Liabilities	0	0	0	0	10%	0
LC Commitments With Original Maturity Upto 6 months	0	0	0	0	20%	0
Domestic counterparty						
Foreign counterparty (ECA Rating 0-1)	0	0	0	0	20%	0
Foreign counterparty (ECA Rating 2)	0	0	0	0	50%	0
Foreign counterparty (ECA Rating 3-6)	0	0	0	0	100 %	0
Foreign counterparty (ECA Rating 7)	0	0	0	0	150 %	0
LC Commitments With Original Maturity Over 6 months	0	0	0	0	50%	0
Domestic counterparty						
Foreign counterparty (ECA Rating 0-1)	0	0	0	0	20%	0
Foreign counterparty (ECA Rating 2)	0	0	0	0	50%	0
Foreign counterparty (ECA Rating 3-6)	0	0	0	0	100 %	0
Foreign counterparty (ECA Rating 7)	0	0	0	0	150 %	0
Bid Bond, Performance Bond and Counter guarantee	0	0	0	0	40%	0
Domestic counterparty						
Foreign counterparty (ECA Rating 0-1)	0	0	0	0	20%	0
Foreign counterparty (ECA Rating 2)	0	0	0	0	50%	0
Foreign counterparty (ECA Rating 3-6)	0	0	0	0	100 %	0
Foreign counterparty (ECA Rating 7)	0	0	0	0	150 %	0
Underwriting commitments	0	0	0	0	50%	0
Lending of Bank's Securities or Posting of Securities as collateral	0	0	0	0	100 %	0
Repurchase Agreements, Assets sale with recourse	0	0	0	0	100 %	0
Advance Payment Guarantee	0	0	0	0	100 %	0

Financial Guarantee	0	0	0	0	100 %	0
Acceptances and Endorsements	0	0	0	0	100 %	0
Unpaid portion of Partly paid shares and Securities	0	0	0	0	100 %	0
Irrevocable Credit commitments (Short Term)	0	0	0	0	20%	0
Irrevocable Credit commitments (Long Term)	0	0	0	0	50%	0
Claims on foreign bank incorporated in SAARC region operating with a buffer of 1% above their respective regulatory capital requirement	0	0	0	0	20%	0
Other Contingent Liabilities	0	0	0	0	100 %	0
Unpaid Guarantee Claims	0	0	0	0	200 %	0
TOTAL	0	0	0	0		0
Total RWE for Credit Risk Before Adjustment (A)+(B)	0	0	0	0		0
<u>Adjustments under Pillar II</u>						
Add: 10% of the loan and facilities in excess of Single Obligor Limits(6.4 a 3)						0
Add: 1% of the contract(sale) value in case of the sale of credit with recourse (6.4 a 4)						
Total RWE for credit Risk (After Bank's adjustments of Pillar II)						

FORM NO.3 ELIGIBLE CREDIT RISK MITIGANTS

Credit exposures	Deposit s with Bank	Deposit s with other banks/F I	Gol d	Govt. & NRB Securi ties	G'te e of Govt . of Nep al	Sec/G'te e of Other Sovereigns	G'tee of domesti c banks	G'tee of MDB s	Sec/G't ee of Foreig n Banks	Total
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)	
Balance Sheet Exposures										
Claims on Foreign government and Central Bank (ECA -2)										0
Claims on Foreign government and Central Bank (ECA -3)										0
Claims on Foreign government and Central Bank (ECA-4-6)										0
Claims on Foreign government and Central Bank (ECA -7)										0
Claims on Other Multilateral Development Banks										0

Credit exposures	Deposit s with Bank	Deposit s with other banks/F I	Gol d	Govt. & NRB Securi ties	G'te e of Govt . of Nep al	Sec/G'te e of Other Soverei gns	G'tee of domesti c banks	G'tee of MDB s	Sec/G't ee of Foreig n Banks	Total
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)	
Claims on Domestic Public Sector Entity										
Claims on Public Sector Entity (ECA 0-1)										0
Claims on Public Sector Entity (ECA 2)										0
Claims on Public Sector Entity (ECA 3-6)										0
Claims on Public Sector Entity (ECA 7)										0
Claims on domestic banks that meet capital adequacy requirements										0
Claims on domestic banks that do not meet capital adequacy requirements										0
Claims on foreign bank (ECA Rating 0-1)										0
Claims on foreign bank (ECA Rating 2)										0
Claims on foreign bank (ECA Rating 3-6)										0
Claims on foreign bank (ECA Rating 7)										0
Claims on foreign bank incorporated in SAARC region and China operating with a buffer of 1% above their respective regulatory capital requirement										
Claims on Domestic Corporates										0
Claims on Foreign Corporates (ECA 0-1)										0
Claims on Foreign Corporates (ECA 2)										0
Claims on Foreign Corporates (ECA 3-6)										0
Claims on Foreign Corporates (ECA 7)										0
Regulatory Retail Portfolio (Not Overdue)										0
Claims fulfilling all criterion of regulatory retail except granularity										0
Claims secured by residential										0

Credit exposures	Deposit s with Bank	Deposit s with other banks/F I	Gol d	Govt. & NRB Securi ties	G'te e of Govt . of Nep al	Sec/G'te e of Other Soverei gns	G'tee of domesti c banks	G'tee of MDB s	Sec/G't ee of Foreig n Banks	Total
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)	
properties										
Claims not fully secured by residential properties										0
Claims secured by residential properties (Overdue)										0
Claims secured by Commercial real estate										0
Past due claims (except for claim secured by residential properties)										0
High Risk claims										0
Lending against securities (bonds)										0
Lending against Shares (upto Rs.5 Million)										0
Real Estate loans for land acquisition and development (for institutions registered/licensed and approved by Government of Nepal for land acquisition and development purposes)										0
Personal Hirepurchase/Personal Auto Loans (upto Rs. 2.5 Million)										0
Personal Hirepurchase/Personal Auto Loans (above Rs. 2.5 Million)										0
Investments in equity and other capital instruments of institutions listed in the stock exchange										0
Investments in equity and other capital instruments of institutions not listed in the stock exchange										0
Other Assets (as per attachment)										
Total										0
Off Balance Sheet Exposures										
Forward Exchange Contract Liabilities										
LC Commitments With Original Maturity Upto 6 months Domestic counterparty										0
Foreign counterparty (ECA)										0

Credit exposures	Deposit s with Bank	Deposit s with other banks/F I	Gol d	Govt. & NRB Securi ties	G'te e of Govt . of Nep al	Sec/G'te e of Other Soverei gns	G'tee of domesti c banks	G'tee of MDB s	Sec/G't ee of Foreig n Banks	Total
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)	
Rating 0-1)										
Foreign counterparty (ECA Rating 2)										0
Foreign counterparty (ECA Rating 3-6)										0
Foreign counterparty (ECA Rating 7)										0
LC Commitments With Original Maturity Over 6 months Domestic counterparty										0
Foreign counterparty (ECA Rating 0-1)										0
Foreign counterparty (ECA Rating 2)										0
Foreign counterparty (ECA Rating 3-6)										0
Foreign counterparty (ECA Rating 7)										0
Bid Bond, Performance Bond and Counter guarantee Domestic counterparty										0
Foreign counterparty (ECA Rating 0-1)										0
Foreign counterparty (ECA Rating 2)										0
Foreign counterparty (ECA Rating 3-6)										0
Foreign counterparty (ECA Rating 7)										0
Underwriting commitments										0
Lending of Bank's Securities or Posting of Securities as collateral										0
Repurchase Agreements, Assets sale with recourse										0
Advance Payment Guarantee										0
Financial Guarantee										0
Acceptances and Endorsements										0
Unpaid portion of Partly paid shares and Securities										0
Irrevocable Credit commitments (Short Term)										0
Irrevocable Credit commitments (Long Term)										

Credit exposures	Deposits with Bank	Deposits with other banks/FI	Gold	Govt. & NRB Securities	G'tee of Govt . of Nepal	Sec/G'tee of Other Sovereigns	G'tee of domestic banks	G'tee of MDBs	Sec/G'tee of Foreign Banks	Total
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)	
Other Contingent Liabilities										0
Total										
Grand Total										

FORM NO.4 EXHIBIT OF CLAIMS WITH CREDIT RISK MITIGANTS

(Rs.In)

S. N.	Counterparty	Category	Facility	Outstanding	Eligible CRM			
					Nature	Gross Amount	Haircut	Net Amount

FORM NO.5 OTHER ASSETS

S.No.	Assets	Gross Amount	Specific Provision & Valuation Adjustment	Net Balance
1	Current tax assets			0
2	Investment property			0
3	Property and equipment			0
4	Assets held for sale			0
5	Other non-banking assets			0
6	Bills receivable			0
7	Accounts receivable			0
8	Accrued income			0
9	Prepayment and deposits			0
10	Income tax deposits			0
11	Deferred employee expenditure			0

12	Others		
TOTAL		0	0

FORM NO. 6: RISK WEIGHTED EXPOSURE FOR OPERATIONAL RISK

Particulars	FY	FY	FY
Net Interest Income			
Commission and Discount Income			
Other Operating Income			
Exchange Fluctuation Income			
Addition/Deduction in Interest Suspense during the period			
Gross income (a)			
Alfa (b)	15%	15%	15%
Fixed Percentage of Gross Income [c=(a×b)]			
Capital Requirement for Operational Risk (d) (average of c)			
Risk Weight (reciprocal of capital requirement of 10%) in times (e)			10
Equivalent Risk Weight Exposure [f=(d×e)]			
PILLAR-II ADJUSTMENTS			
If Gross Income for all the last three years is negative(6.4 a 8)			
Total Credit and Investment (net of Specific Provision)			
Capital Requirement for Operational Risk (5%)			
Risk Weight (reciprocal of capital requirement of 10%) in times			10
Equivalent Risk Weight Exposure [g]			
Equivalent Risk Weight Exposure [h=f or g]			

FORM NO.7 RISK WEIGHTED EXPOSURE FOR MARKET RISK

S.No.	Currency	Open Position (FCY)	Open Position (NPR)	Relevant Open Position
1	INR			
2	USD			
3	GBP			
4	EURO			
5	THB			
6	CHF			
7			
8			
9			
Total Open Position (a)				
Fixed Percentage (b)				5%

Capital Charge for Market Risk [c=(a×b)]	
Risk Weight (reciprocal of capital requirement of 10%) in times (d)	
Equivalent Risk Weight Exposure [e=(c×d)]	

FORM NO. 8 NET LIQUID ASSETS TO TOTAL DEPOSIT RATIO

(Rs.In)

Particulars	Amount
Total Deposit and Borrowing (A)	
<i>Total Deposit(as per NRB Ni.Fa. 9.1)</i>	
<i>Total Borrowing(as per NRB Ni.Fa. 9.1)</i>	
Liquid Assets (B)	
<i>Cash(9.1)</i>	
<i>Bank Balance(9.1)</i>	
<i>Money at call and short notice (9.1)</i>	
<i>Investment in government Securities(9.1)</i>	
<i>Placement upto 90 days</i>	
<i>Borrowings payable upto 90 days (C)</i>	
Net Liquid Assets (D)=(B-C)	
Net Liquid Assets to Total Deposit	
Shortfall in Ratio	
Amount to be added to Risk Weighted Exposures	

नेपाल राष्ट्र बैंक

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारबाही सम्बन्धी विनियमावली, २०७४

नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ११० को उपदफा (२) को खण्ड (३२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल राष्ट्र बैंकको सञ्चालक समितिले देहायका विनियमहरु बनाएको छ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यी विनियमहरुको नाम "नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारबाही सम्बन्धी विनियमावली, २०७४" रहेको छ।
 (२) यो विनियमावली नेपाल राष्ट्र बैंकको सञ्चालक समितिले स्वीकृत गरेको मितिदेखि लागू हुनेछ।^{२२}
२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस विनियमावलीमा—
 - (क) "ऐन" भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ सम्झनु पर्दछ।
 - (ख) "राष्ट्र बैंक" भन्नाले ऐनको दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको नेपाल राष्ट्र बैंक सम्झनु पर्दछ।

^{२२} मिति २०७४/०९/१९ मा बसेको सञ्चालक समितिको बैठक संख्या २/२०७४ बाट स्वीकृत।

- (ग) “समिति” भन्नाले ऐनको दफा १४ बमोजिम गठन भएको राष्ट्र बैंकको सञ्चालक समिति सम्झनु पर्छ ।
- (घ) “गभर्नर” भन्नाले ऐनको दफा १५ बमोजिम नियुक्त राष्ट्र बैंकको गभर्नर सम्झनु पर्छ र सो शब्दले ऐनको दफा २७ बमोजिम कायम मुकायम मुकरर भएको गभर्नर समेतलाई जनाउँनेछ ।
- (ङ) “डेपुटी गभर्नर” भन्नाले ऐनको दफा १६ बमोजिम नियुक्त राष्ट्र बैंकको डेपुटी गभर्नर सम्झनु पर्छ ।
- (च) “नीति निर्देशन कार्यान्वयन समिति” भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैंक, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण विनियमावली २०५९ को विनियम ३४ बमोजिम सम्बन्धित डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा गठित समितिलाई सम्झनु पर्छ ।
- (छ) “सुपरिवेक्षण विभाग” भन्नाले राष्ट्र बैंक अन्तर्गतको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभाग सम्झनु पर्छ ।
- (ज) “बैंक वा वित्तीय संस्था” भन्नाले राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक वा वित्तीय संस्था सम्झनु पर्छ ।
- (झ) “कार्यकारी प्रमुख” भन्नाले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा २९ बमोजिम नियुक्त सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाको कार्यकारी प्रमुख सम्झनु पर्छ र सो शब्दले बैंक वा वित्तीय संस्थाको कार्यकारी प्रमुखको रूपमा काम गर्ने अन्य पदाधिकारी समेतलाई जनाउँनेछ ।
- (ञ) “पुँजीकोष अनुपात” भन्नाले राष्ट्र बैंकबाट तोकिए बमोजिम गणना गरिएको पुँजीकोष अनुपातलाई सम्झनु पर्छ र सो शब्दले पुँजी पर्याप्तता संरचना, २०७२ (Capital Adequacy Framework, 2015) अन्तर्गत तोकिएको बफर पुँजी बाहेकको न्यूनतम कुल पुँजी (Minimum Total Capital excluding Conservation Buffer) अनुपातलाई जनाउनेछ ।

३. पुँजीकोष अनुपात सम्बन्धी निर्देशनहरूको पालना नभएमा हुने शीघ्र सुधारात्मक कारवाहीहरू:

राष्ट्र बैंकले तोकेको न्यूनतम पुँजीकोष अनुपात कायम गर्न नसकेका बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई देहाय बमोजिमको सुधारात्मक कारवाहीहरू तत्काल गरिनेछ :-

- (क) राष्ट्र बैंकले तोकेको न्यूनतम पुँजीकोष अनुपातभन्दा बैंक वा वित्तीय संस्थाले कायम गरेको पुँजीकोष अनुपात पच्चीस प्रतिशतसम्मले कम भएमा -
 - (अ) सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाको उच्च व्यवस्थापनसँग सुधारका कार्यक्रम सम्बन्धमा छलफल गरी छलफलका विषयवस्तुलाई अभिलेखको रूपमा राख्ने ।
 - (आ) सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाको पुँजी वृद्धि (Recapitalization) गर्न पुँजी योजना माग गर्ने ।
 - (इ) नगद लाभांश तथा बोनस सेयर घोषणा गर्न रोक लगाउने ।
 - (ई) नयाँ शाखा खोल्न रोक लगाउने ।
 - (उ) सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाका सञ्चालकको भत्ता तथा सुविधा र प्रमुख कार्यकारी लगायत उच्च व्यवस्थापनको तलब, भत्ता तथा सुविधा वृद्धिमा रोक लगाउने ।
- (ख) राष्ट्र बैंकले तोकेको न्यूनतम पुँजीकोष अनुपातभन्दा बैंक वा वित्तीय संस्थाले कायम गरेको पुँजीकोष अनुपात पच्चीस प्रतिशतभन्दा बढी पचास प्रतिशतसम्मले कम भएमा -
 - (अ) खण्ड (क) बमोजिमका कारवाहीहरू गर्ने ।
 - (आ) निक्षेप परिचालन तथा कर्जा कारोबारको कुल रकममा सीमा कायम गर्ने । “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाको हकमा निक्षेप/वचत र अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट लिने ऋण/सापटीमा सीमा कायम गर्ने ।
 - (इ) नयाँ व्यवसायिक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न रोक लगाउने ।
 - (ई) खरिद वा लिज प्रक्रिया मार्फत् थप स्थिर सम्पत्ति प्राप्त गर्नुपूर्व राष्ट्र बैंकको स्वीकृति लिनु पर्ने ।

- (उ) सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाका कर्मचारीहरुलाई प्रोत्साहन भत्ता, संस्था छोड्दा दिने अन्य सुविधामा वृद्धि, व्यवस्थापन शुल्क वृद्धि वा व्यवस्थापनको तजविजले दिन सक्ने अन्य क्षतिपूर्ति आदि प्रदान गर्ने रोक लगाउने ।
- (ग) राष्ट्र बैंकले तोकेको न्यूनतम पुँजीकोष अनुपातभन्दा बैंक वा वित्तीय संस्थाले कायम गरेको पुँजीकोष अनुपात पचास प्रतिशतभन्दा बढी पचहत्तर प्रतिशतसम्मले कम भएमा -
- (अ) खण्ड (ख) बमोजिमका कारबाहीहरु गर्ने ।
 - (आ) नयाँ निक्षेप खाता खोल्न रोक लगाउने । “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाको हकमा नयाँ निक्षेप/वचत र अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट ऋण/सापटी लिन रोक लगाउने ।
 - (इ) कर्जा सीमा वृद्धि गर्न तथा नयाँ कर्जा प्रवाह गर्न रोक लगाउने ।
 - (ई) कर्मचारीहरुको तलब, भत्ता तथा अन्य आर्थिक सुविधा वृद्धिमा रोक लगाउने ।
 - (उ) राष्ट्र बैंकको स्वीकृति लिई उच्च तहको कर्मचारी भर्ना गर्न बाहेक सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थामा अन्य नयाँ कर्मचारी भर्ना तथा बढुवामा रोक लगाउने ।
 - (ऊ) पुँजी पर्याप्तता सम्बन्धी कारबाही प्रारम्भ भएको मितिले छ महिनाभित्र तोकिएको न्यूनतम पुँजीकोष अनुपात कायम नभएमा सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाका सञ्चालक तथा कार्यकारी प्रमुखलाई ऐनको दफा १०० को उपदफा (२) बमोजिमका कारबाहीहरु गर्ने ।
- (घ) राष्ट्र बैंकले तोकेको न्यूनतम पुँजीकोष अनुपातभन्दा बैंक वा वित्तीय संस्थाले कायम गरेको पुँजीकोष अनुपात पचहत्तर प्रतिशतभन्दा बढीले कम भएमा -
- (अ) खण्ड (ग) बमोजिमका कारबाहीहरु गर्ने ।
 - (आ) सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थालाई समस्याग्रस्त घोषणा गरी ऐनको दफा ८६ अनुरूपको कारबाही प्रारम्भ गर्ने ।
 - (इ) समस्याग्रस्त घोषणा गरेको छ महिनासम्ममा पनि तोकिएको न्यूनतम पुँजीकोष अनुपात कायम नभएमा बैंक वा वित्तीय संस्थाको गाभ्ने गाभिने (मर्जर) वा प्राप्ति (एक्विजिशन) को प्रक्रिया शुरु गर्ने वा इजाजतपत्र रद्द गर्ने वा खारेजीको प्रक्रिया शुरु गर्ने ।
 - (ई) ऐन र/वा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ अनुरूपका अन्य आवश्यक कारबाहीहरु गर्ने ।

४. **कारबाहीमा छुट हुने अवस्था:** विनियम ३ अनुसारको शीघ्र सुधारात्मक कारबाहीहरु सबै “क”, “ख”, “ग” र “घ” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा समान रूपमा लागू हुनेछ ।

तर विनियम ३ को खण्ड (क) को उपखण्ड (इ) र (उ) तथा खण्ड (ग) को उपखण्ड (ई) र (उ) बाहेकका शीघ्र सुधारात्मक कारबाहीहरुमा देहायका अवस्थाहरुमा छुट प्रदान गर्न सकिनेछ:-

- (क) नेपाल सरकारले अन्तर्राष्ट्रिय दातृ निकायहरुको सहयोग लिई राष्ट्र बैंक मार्फत पुनरसंरचनाको प्रक्रिया लागू गरेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको हकमा ।
- (ख) सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापन र/वा सञ्चालनलाई राष्ट्र बैंकले प्रत्यक्ष नियन्त्रणमा लिई सुधारात्मक कारबाही सञ्चालन गरी रहेको अवस्थामा ।
- (ग) बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ७० एवम् बैड्ड तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभ्ने गाभिने (मर्जर) तथा प्राप्ति (एक्विजिशन) सम्बन्धी विनियमावली, २०७३ मा भएका प्रावधानहरू पुरा गरी गाभ्न गाभिन (मर्जर) वा प्राप्ति (एक्विजिशन) को सैद्धान्तिक सहमतिका लागि राष्ट्र बैंकमा निवेदन पेश गरेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको हकमा ।

तर एक आपसमा गाभ्न गाभिन (मर्जर) वा प्राप्ति (एक्विजिशन) को सैद्धान्तिक सहमतिका लागि निवेदन दिने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको विद्यमान पुँजीकोष जोड्दा न्यूनतम पुँजीकोष अनुपात नपुग्ने संस्थाको

हकमा यो छुट प्रदान हुने छैन । त्यसैगरी तोकिएको अवधिभित्र गाभ्ने गाभिने (मर्जर) वा प्राप्ति (एक्विजिशन) कार्य सम्पन्न नगरेमा सो अवधि पश्चात् यो छुट स्वतः खारेज भएको मानिनेछ ।

५. **सुनुवाईको अवसर:** विनियम ३ बमोजिमको कारबाही गर्दा सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थालाई सुनुवाईको अवसर दिईने छ ।
६. **कारबाही गर्ने अखिलायारी:** विनियम ३ को खण्ड (क) बमोजिमका शीघ्र सुधारात्मक कारबाहीहरु गर्ने अखिलायारी सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागलाई हुनेछ । खण्ड (ख) तथा (ग) बमोजिमका कारबाहीहरु नीति निर्देशन कार्यान्वयन समितिको सिफारिसमा गर्भनरको निर्णयबाट हुनेछ । खण्ड (घ) बमोजिमका कारबाहीहरु समितिको निर्णयबाट हुनेछ ।
७. **प्रत्यायोजित अखिलायारीको प्रयोग:** यस विनियमावली बमोजिम प्रत्यायोजित अखिलायारीको प्रयोग गरी कार्य गर्दा सम्बन्धित पदाधिकारीले प्रचलित ऐन, नीति, नियम तथा राष्ट्र बैंकले जारी गरेका निर्देशनहरुको अधीनमा रही गर्नु पर्नेछ ।
८. **काम कारबाहीको विवरण पेश गर्नुपर्ने:** यस विनियमावली बमोजिम भए/गरेका काम कारबाहीको विवरण सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागले त्रैमासिक रूपमा समितिको जानकारीको लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।
९. **विनियमावलीको व्याख्या तथा संशोधन:** (१) यस विनियमावलीको कार्यान्वयनको क्रममा कुनै द्विविधा उत्पन्न भएमा सोको व्याख्या समितिले गर्नेछ । समितिले गरेको व्याख्या अन्तिम हुनेछ ।
(२) यस विनियमावलीमा कुनै संशोधन गर्नु परेमा समितिले संशोधन गर्नेछ ।
१०. **बाधा अड्चन फुकुवा:** यस विनियमावलीको कार्यान्वयनको क्रममा कुनै बाधा अड्चन आएमा सो बाधा अड्चन फुकाउने अधिकार गर्भनरलाई हुनेछ ।
११. **बाभिएमा निष्क्रिय हुने:** यस विनियमावलीका व्यवस्थाहरु नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८, बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ र सो अन्तर्गत बनेका नियमहरुसँग बाभिएमा बाभिएको हादसम्म स्वतः निष्क्रिय हुनेछ ।
१२. **खारेजी तथा वचाऊँ:** (१) नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारबाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ खारेज गरिएको छ ।
(२) उपविनियम (१) बमोजिम खारेज गरिएको विनियमावली बमोजिम बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारबाहीको सन्दर्भमा भए गरेका काम कारबाही तथा निर्णयहरु यसै विनियमावली बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

इ.प्रा.निर्देशन नं. २/०८० संग सम्बन्धीत अनुसूची

नं. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. २.१

कर्जा, सापट तथा विल्स खरिद वर्गीकरण र सोको लागि व्यवस्था

(... मसान्त)

(रू. दश लाखमा)

गत त्रयमास	विवरण	कर्जा तथा सापट				खरिद तथा डिस्काउन्ट गरिएका विल्स				यस त्रयमासको जम्मा								
		स्वदेशी		अन्य	विदेशी	जम्मा	स्वदेशी	विदेशी	जम्मा									
		विपन्न वर्ग																
		विमित	अविमित															
	१. सक्रिय कर्जा सापट																	
	१.१ असल कर्जा																	

	१.१.१ असल कर्जा (कोभिड- १९ सँग सम्बन्धित पुनर्संरचना र पुनर्तालिकीकरण बाहेक)						
	१.१.२ कोभिड- १९ सँग सम्बन्धित पुनर्संरचना र पुनर्तालिकीकरण						
	१.२ सुक्ष्म निगरानी						
	२. निष्प्रिय कर्जा सापट						
	२.१ पुनरसंरचना/पुनरतालिकीकरण २.२ कमसल २.३ शंकास्पद २.४ खराव						
	३. कुल कर्जा सापट (१ + २)						
	४. कर्जा नोक्सानी व्यवस्था						
	४.१ असल ४.२ सुक्ष्म निगरानी ४.३ पुनरसंरचना/पुनरतालिकीकरण ४.३.१ कोभिड- १९ सँग सम्बन्धित पुनर्संरचना र पुनर्तालिकीकरण ४.३.२ अन्य पुनर्संरचना र पुनर्तालिकीकरण ४.४ कमसल ४.५ शंकास्पद ४.६ खराव ४.७ अतिरिक्त ४.८ एकल ग्राहक सीमा नाघेको ४.९ व्यक्तिगत जमानी/तेस्रोपक्षको धितोमा प्रवाह भएको कर्जाको लागि थप						
	५. गत त्रयमाससम्मको कर्जा नोक्सानी व्यवस्था						
	५.१ असल ५.२ सुक्ष्म निगरानी ५.३ पुनरसंरचना/पुनरतालिकीकरण ५.३.१ कोभिड- १९ सँग सम्बन्धित पुनर्संरचना र पुनर्तालिकीकरण ५.३.२ अन्य पुनर्संरचना र पुनर्तालिकीकरण ५.४ कमसल ५.५ शंकास्पद ५.६ खराव ५.७ अतिरिक्त ५.८ एकल ग्राहक सीमा नाघेको ५.९ व्यक्तिगत जमानी/तेस्रोपक्षको धितोमा प्रवाह भएको कर्जाको लागि थप						
	६. यस त्रयमासको नोक्सानी व्यवस्था फिर्ता						
	७. यस त्रयमासको थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था						

	८. यस त्रयमासमा थप/फिर्ता							
	९. कुल कर्जा नोकसानी व्यवस्था (५+६+७)							
	खुद कर्जा (३-४)							

मिति :

अधिकृत दस्तखत

दस्तखत

ने.रा. बैंक निर्देशन फा.नं.२.२

ग्राहक पिच्छे वर्गीकरण गरिएको कर्जाहरु तथा सोको नोकसानी व्यवस्था सम्बन्धी विवरण

..... साल मसान्त

मिति

अधिकृतको नाम

दस्तखत

- द्रष्टव्य :-**

 - १) किस्तावन्दीमा प्रदान गरिएका आवधिक कर्जाहरु (Term Loan) को हकमा पहिलो किस्ताले भाखा नाघेको मिति नै भुक्तानी मिति हुनेछ । यदि कुनै कर्जाको भुक्तानी मिति नै नभएमा कोपमा आधारित कर्जा सुविधामा परिणत भएको मिति (Booking date) लाई नै भुक्तानी मिति मान्नु पर्नेछ । (जस्तैः- ग्यारेण्टी भुक्तानी, Forced L/C, चालु खाता बिना लिमिट ओभरड्रन भएमा आदि) ।
 - २) भुक्तानी मिति दिन/महिना/साल (day/month/year) अनुसार राख्नु पर्नेछ ।
 - ३) यदि कर्जाहरुलाई भुक्तानी मिति भन्दा भिन्न आधारमा वर्गीकरण गरिएमा, वर्गीकरण गरिएको कारण कैफियत महलमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ । (उदाहरणको लागि: ऋणी कालोसूचीमा समावेश भएमा, व्यवसाय सञ्चालन नभएमा, कर्जा दुरुपयोग भएमा आदि) ।
 - ४) विपन्न वर्ग कर्जा सम्बन्धि विवरणहरु छुट्टै विवरणको रूपमा कुल रकम सहित देखाउनु पर्नेछ ।
 - ५) यो कर्जा विवरणमा एकै समूहका ऋणीहरुको विवरण छुट्टिने गरी पेश गर्नु पर्नेछ ।
 - ६) कर्जा वर्गीकरणमा असल, सुझम निगरानी, पुनरतालिकीकरण/पुनरसंरचना, कमसल, शंकास्पद तथा खरावलाई क्रमशः १, १.१, २, ३, ४ र ५ उल्लेख गर्नु पर्दछ ।
 - ७) यो विवरणको इ-कपी मात्र पठाउन पर्नेछ । हाडकपी पठाउनपर्नेछैन ।

ने.रा. बैंक निर्देशन फा.नं. २.३

गैर बैंकिङ सम्पत्तिको नोक्सानी व्यवस्था सम्बन्धी विवरण

..... साल मसान्त

मिति

अधिकृतको नाम

दस्तखत

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. २.४

लिमिटेड

Overdraft लगायतका प्रयोजन नखुलेका व्यक्तिगत कर्जाको विवरण

..... साल मसान्त

(रु. दशलाखमा)

सि.नं.	ऋणीको नाम	कर्जाको प्रकार	स्वीकृत सीमा	बाँकी साँवा	कर्जा प्रवाह मिति	कर्जा भुक्तानी मिति	कैफियत
१							
२							
३							
...							
...							

नेरा बैंक निर्देशन फालं २५

बहबैंकिङ्ग कारोबार गर्ने ग्राहकहरुको विवरण

साल मुख्यालय

(रु. दशलाखमा)

सि.न.	ग्राहकको नाम	कर्जाको प्रकार	कुल कर्जा सीमा रु.	बवधौदा कर्जा रकम	पारीपासुमा सहभागी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. २.६

बैंक तथा वित्तीय संस्थामा ऋणको लागि निवेदन दिंदा खुलाउनुपर्ने विवरणको ढाँचा

मिति:

(रु. हजारमा)

ऋण लिएको अन्य बैंक/वित्तीय संस्थाको नाम	बक्यौता रकम (मिति)	म्याद नाघेको छ/छैन
१. बैंक/वित्तीय संस्था चालु पुँजी कर्जा आवधिक कर्जा अन्य कर्जा गैरकोषमा आधारित सुविधा		
जम्मा		
२. बैंक/वित्तीय संस्था चालु पुँजी कर्जा आवधिक कर्जा अन्य कर्जा गैरकोषमा आधारित सुविधा		
जम्मा		
कुल जम्मा		

उपर्युक्त बमोजिम म/हामीले घोषणा गरेको विवरण ठीक छ भुट्टा ठहरे कानुन बमोजिम कारबाही भएमा मञ्जुरी छ भनी सही गर्ने:

अधिकार प्राप्त अधिकारीको दस्तखतः

व्यक्तिको नाम/फर्म, कम्पनी र संस्थाको नाम र छापः

ने.रा.बैंक निर्देशन फा.नं. २.७

ऋण असुली गर्दाको धितोको विवरण

..... साल मसान्त

सि.नं	धितोको किसिम	धितोको मूल्याङ्कन रकम रु. (कर्जा प्रवाह गर्दा)	धितोको मूल्याङ्कन रकम रु. (लिलाम गर्दा)	धितो सकार/लिलाम गर्दाको रकम रु.	कैफियत

इ.प्रा.निर्देशन नं. ३/०८० संग सम्बन्धीत अनुसूची

ने.रा.बैंक निर्देशन फा.नं. ३.१

क्षेत्रगत कर्जा

(रु. दश लाखमा)

क्र. सं.	उद्योग/क्षेत्रहरु	रकम रु.	प्राथमिक पुँजीको प्रतिशत	कुल कर्जा सापटको प्रतिशत
१	कृषि र बन सम्बन्धी			
१.१	अन्नबाली			
१.२	तरकारी बाली			
१.३	चिया/कफी			
१.४	सुति			
१.५	सनपाट			
१.६	अन्य नगदे बाली			
१.७	फलफूल तथा पृष्ठ खेती			
१.८	शीत भण्डारण			
१.९	मलखाद तथा किटनाशक			
१.१०	पश्चालन/पशु बधशाला			
१.११	पंक्षी पालन			
१.१२	माही पालन			
१.१३	अन्य कर्षि तथा कर्षि जन्य सेवाहरु			
१.१४	सिंचाइ			
१.१५	वन			
२	माछापालन सम्बन्धी			
३	खानी सम्बन्धी			
३.१	घात् तथा घाउ (फलाम, सिसा इत्यादि)			
३.२	कोइला			
३.३	चूनढङ्गा			
३.४	म्याग्नेसाइट			
३.५	खरी			
३.६	तेल तथा र्यास प्रशोचन (Extraction)			
३.७	खानी सम्बन्धी अन्य			
४	कृषि, बन तथा पेयपदार्थ उत्पादन सम्बन्धी			
४.१	खाद्य उत्पादन (याक गर्ने, प्रोसेसिङ गर्ने)			
४.२	कर्षि, बन पैदावार उत्पादन			
४.२.१	चिनी			
४.२.२	सूर्ति प्रशोधन			
४.२.३	चिरान तथा काष्ठ उत्पादन/फर्निचर			
४.२.४	अन्य			
४.३	पेय पदार्थ (वियर, मदीरा, सोडा इत्यादि)			
४.३.१	मदिराजन्य			
४.३.२	मदिरारहित			
५	गैरखाच वस्तु उत्पादन सम्बन्धी			
५.१	हस्तकला			
५.२	बुनाई (Textile) उत्पादन एवम् तयारी पोशाक			
५.३	कागज तथा सम्बद्ध उत्पादन			
५.४	छपाइ तथा प्रकाशन			
५.५	औषधी			
५.६	प्रशोधित तेल तथा कोइला उत्पादन			
५.७	खोटा तथा तारपिन			
५.८	रबरको टायर			
५.९	छाला			
५.१०	प्लाष्टिक			
५.११	सिमेण्ट			
५.१२	पत्थर, माटो तथा सिसाका उत्पादनहरु			
५.१३	अन्य निर्माण सामग्री उत्पादन			
५.१४	घात् - आधारभूत फलाम तथा स्ट्रिल प्लाण्ट			
५.१५	घात् - अन्य प्लान्ट/ज्यासल			
५.१६	विविध उत्पादन			

६	निर्माण			
६.१	आवासीय (घरायसी प्रयोजन)			
६.२	गैर आवासीय (व्यापारिक प्रयोजन)			
६.३	बहुत (Heavy) निर्माण (राजमार्ग, पुल इत्यादि)			
७	विद्युत, ग्रास र पानी			
७.१	उर्जा			
७.१.१	जलविद्युत			
७.१.२	नदीकरणीय उर्जा			
७.२	अन्य विद्युत सेवा			
७.३	ग्रास तथा ग्रास पाइप लाइन सेवा			
७.४	पानी			
८	धातुका उत्पादनहरु, मेसिनरी तथा इलेक्ट्रोनिक औजार तथा			
८.१	जड़ान गरिएका (Fabricated) धातुका सामानहरु			
८.२	मेशिन औजार			
८.२.१	कर्डि जन्य			
८.२.२	मेशिनरी - निर्माण, तेल क्षेत्र, खानी सम्बन्धी			
८.२.३	मेशिनरी - अफिस एवम् कम्प्युटिङ (Computing)			
८.२.४	मेशिनरी - अन्य सबै			
८.३	विद्युतीय उपकरण			
८.४	घरायसी उपकरण एवम् अन्य खने सामान			
८.५	सचार उपकरण			
८.६	इलेक्ट्रोनिक पार्ट्स			
८.७	चिकित्सा सम्बन्धी उपकरण			
८.८	जेनरेटरहरु			
८.९	घट्ट (Turbines)			
९	यातायात, भ्रष्टाचार र संचार			
९.१	मोटरगाड्ढ, पार्ट्स तथा सहायक सामग्रीहरु			
९.२	जेटबोट / जल यातायात			
९.३	वायुयान तथा वायुयानको पार्ट्स			
९.४	यातायात सम्बन्धी अन्य उत्पादनहरु			
९.५	रेलमार्ग तथा सडक यात्री ओसारपसारका साधनहरु			
९.६	ट्रक सेवा तथा गोदाम व्यवस्था			
९.७	अन्य सबै सेवा			
१०	थोक तथा खुदा विक्रेता			
१०.१	थोक व्यापार - खने सामान			
१०.२	थोक व्यापार - नखने सामान			
१०.३	Automotive Dealer/franchise			
१०.४	अन्य खुदा व्यापार			
१०.५	आयात व्यापार			
१०.६	निर्यात व्यापार			
११	वित्त, बीमा तथा अचल सम्पत्ति			
११.१	“क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु			
११.२	“ख” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु			
११.३	“ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु			
११.४	“घ” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु			
११.५	बचत तथा क्रूण सहकारी संस्थाहरु			
११.६	पेन्सन कोष तथा बीमा संस्थाहरु			
११.७	अन्य वित्तीय संस्था			
११.८	गैर वित्तीय सरकारी संस्थान			
११.९	निजी गैर वित्तीय संस्थानहरु			
११.११	अन्य लगानी संस्थाहरु			
११.१२	अचल सम्पत्ति (Real Estate)			
१२	पर्यटन सेवा			
१२.१	ट्रेकिङ, ट्राभल एजेन्सी, पर्वतारोहण, रिसोर्ट, राफिटङ्ग, क्याम्पिङ			
१२.२	होटल (अन्य सेवा समेत)			
१२.३	मनोरंजन, रिक्रिएशन, चलचित्र			
१३	अन्य सेवाहरु			
१३.१	विज्ञापन सेवा			
१३.२	Automotive सेवा			
१३.३	अन्य सबै सेवा कम्पनीहरु			
१३.४	अस्पताल, क्लिनिक इत्यादि			
१३.५	शिक्षा सेवा			

१४	उपभोग्य कर्जा			
१४.१	सुन, चाँदी			
१४.२	मुद्रिता रसद			
१४.३	सुरक्षण पत्र			
१४.४	क्रेडिट कार्ड			
१४.५	हायर पचेज (व्याकुंगत उपयोग कर्जा)			
१४.६	शैक्षिक कर्जा			
१४.७	व्याकुंगत आवासिय घर कर्जा (रु.२ करोड सम्म)			
१४.८	व्याकुंगत कर्जा (रु.५० लाख सम्म)			
१४.९	ऐशागत कर्जा (व्याकुंगत)			
१५	स्थानीय सरकार			
१६	अन्य			
		जम्मा		

नोट : उपर्युक्तानुसार उल्लिखित शीर्षकहरुमध्ये इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफूले गर्न पाउने वित्तीय कारोबारहरुसँग सम्बन्धित शीर्षकहरु मात्र प्रयोगमा ल्याउनु पर्नेछ ।

मिति

अधिकृत दस्तखत

इ.प्रा.निर्देशन नं. ४/०८० संग सम्बन्धीत अनुसूची

वित्तीय विवरणको ढाँचा
Name of the Bank or Financial Institution

Consolidated Statement of Financial Position

As onAsar 20.....

Note	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Assets				
Cash and cash equivalent	4.1			
Due from Nepal Rastra Bank	4.2			
Placement with Bank and Financial Institutions	4.3			
Derivative financial instruments	4.4			
Other trading assets	4.5			
Loan and advances to B/FIs	4.6			
Loans and advances to customers	4.7			
Investment securities	4.8			
Current tax assets	4.9			
Investment in subsidiaries	4.10			
Investment in associates	4.11			
Investment property	4.12			
Property and equipment	4.13			
Goodwill and Intangible assets	4.14			
Deferred tax assets	4.15			
Other assets	4.16			
Total Assets				
Note	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Liabilities				
Due to Bank and Financial Institutions	4.17			
Due to Nepal Rastra Bank	4.18			
Derivative financial instruments	4.19			
Deposits from customers	4.20			
Borrowing	4.21			
Current Tax Liabilities	4.9			
Provisions	4.22			
Deferred tax liabilities	4.15			

Other liabilities	4.23				
Debt securities issued	4.24				
Subordinated Liabilities	4.25				
Total liabilities					
Equity					
Share capital	4.26				
Share premium					
Retained earnings					
Reserves	4.27				
Total equity attributable to equity holders					
Non-controlling interest					
Total equity					
Total liabilities and equity					
Contingent liabilities and commitment	4.28				
Net assets value per share					

Name of the Bank or Financial Institution

Consolidated Statement of Profit or Loss

For the year endedAsar 20.....

Note	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Interest income	4.29			
Interest expense	4.30			
Net interest income				
Fee and commission income	4.31			
Fee and commission expense	4.32			
Net fee and commission income				
Net interest, fee and commission income				
Net trading income	4.33			
Other operating income	4.34			
Total operating income				
Impairment charge/(reversal) for loans and other losses	4.35			
Net operating income				
Operating expense				
Personnel expenses	4.36			
Other operating expenses	4.37			
Depreciation & Amortization	4.38			

Operating Profit					
Non operating income	4.39				
Non operating expense	4.40				
Profit before income tax					
Income tax expense	4.41				
Current Tax					
Deferred Tax					
Profit for the year					
Profit attributable to:					
Equity holders of the Bank					
Non-controlling interest					
Profit for the year					
Earnings per share					
Basic earnings per share					
Diluted earnings per share					

Name of the Bank or Financial Institution

Consolidated Statement of Comprehensive Income

For the year endedAsar 20.....

Note	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year

Profit for the year

Other comprehensive income, net of income tax

a) Items that will not be reclassified to profit or loss

- Gains/(losses) from investments in equity instruments measured at fair value
- Gains/(losses) on revaluation
- Atuarial gains/(losse) on defined benefit plans
- Income tax relating to above items

Net other comprehensive income that will not be reclassified to profit or loss

b) Items that are or may be reclassified to profit or loss

- Gains/(losses) on cash flow hedge
- Exchange gains/(losses) (arising from translating financial assets of foreign operation)
- Income tax relating to above items
- Reclassify to profit or loss

Net other comprehensive income that are or may be reclassified to profit or loss

c) Share of other comprehensive income of associate accounted as per equited method

Other comprehensive income for the year, net of income tax

Total comprehensive income for the year

Total comprehensive income attributable to:

 Equity holders of the Bank

Non-controlling interest _____
Total comprehensive income for the period _____

Name of the Bank or Financial Institution

**Group
Attributable to equity holders of the Bank**

Share Capital	Share premium	General reserve	Exchange equalization reserve	Regulatory reserve	Fair value reserve	Revaluation reserve	Retained earning	Other reserve	Total	Non-controlling interest	Total equity
Balance at Sawan 1, 20...											
Adjustment/Restatement											
Adjusted/Restated balance at Sawan 1, 20.....											
Comprehensive income for the year											
Profit for the year											
Other comprehensive income, net of tax											
Gains/(losses) from investments in equity instruments measured at fair value											
Gains/(losses) on revaluation											
Atuarial gains/(losse) on defined benefit plans											
Gains/(losses) on cash flow hedge											
Exchange gains/(losses) (arising from translating financial assets of foreign operation)											
Total comprehensive income for the year											
Transfer to reserve during the year											
Transfer from reserve during the year											
Transactions with owners, directly recognised in equity											
Share issued											
Share based payments											
Dividends to equity holders											
Bonus shares issued											
Cash dividend paid											
Other											
Total contributions by and distributions											

Balance at Asar end 20.....

Balance at Sawan 1, 20.....

Comprehensive income for the year

Profit for the year

Other comprehensive income, net of tax

Gains/(losses) from investments in equity instruments measured at fair value

Gains/(losses) on revaluation

Atuarial gains/(losse) on defined benefit plans

Gains/(losses) on cash flow hedge

Exchange gains/(losses) (arising from translating financial assets of foreign operation)

Total comprehensive income for the year

Transfer to reserve during the year

Transfer from reserve during the year

Transactions with owners, directly recognized in equity

Share issued

Share based payments

Dividends to equity holders

Bonus shares issued

Cash dividend paid

Other

Total contributions by and distributions

Balance at Asar end 20.....

	Bank Attributable to equity holders of the Bank											
	Share Capital	Share premium	General reserve	Exchange equalization reserve	Regulatory reserve	Fair value reserve	Revaluation reserve	Retained earning	Other reserve	Total	Non-controlling interest	Total equity
Balance at Sawan 1, 20...												
Adjustment/Restatement												
Adjusted/Restated balance at Sawan 1, 20.....												
Comprehensive income for the year												
Profit for the year												
Other comprehensive income, net of tax												
Gains/(losses) from investments in equity instruments measured at fair value												
Gains/(losses) on revaluation												
Atuarial gains/(losse) on defined benefit plans												
Gains/(losses) on cash flow hedge												
Exchange gains/(losses) (arising from translating financial assets of foreign operation)												
Total comprehensive income for the year												
Transfer to reserve during the year												
Transfer from reserve during the year												
Transactions with owners, directly recognised in equity												
Share issued												
Share based payments												
Dividends to equity holders												
Bonus shares issued												
Cash dividend paid												
Other												
Total contributions by and distributions												
Balance at Asar end 20.....												
Balance at Sawan 1, 20.....												

Comprehensive income for the year**Profit for the year****Other comprehensive income, net of tax**

Gains/(losses) from investments in equity instruments measured at fair value

Gains/(losses) on revaluation

Atuarial gains/(losse) on defined benefit plans

Gains/(losses) on cash flow hedge

Exchange gains/(losses) (arising from translating financial assets of foreign operation)

Total comprehensive income for the year

Transfer to reserve during the year

Transfer from reserve during the year

Transactions with owners, directly recognized in equity

Share issued

Share based payments

Dividends to equity holders

Bonus shares issued

Cash dividend paid

Other

Total contributions by and distributions

Balance at Asar end 20.....

Name of the Bank or Financial Institution

Consolidated Statement of cash flows

For the year endedAsar 20.....

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
CASH FLOWS FROM OPERATING ACTIVITIES				
Interest received				
Fees and other income received				
Divided received				
Receipts from other operating activities				
Interest paid				
Commission and fees paid				
Cash payment to employees				
Other expense paid				
Operating cash flows before changes in operating assets and liabilities				
(Increase)/Decrease in operating assets				
Due from Nepal Rastra Bank				
Placement with bank and financial institutions				
Other trading assets				
Loan and advances to bank and financial institutions				
Loans and advances to customers				
Other assets				
Increase/(Decrease) in operating liabilities				
Due to bank and financial institutions				
Due to Nepal Rastra Bank				
Deposit from customers				
Borrowings				
Other liabilities				
Net cash flow from operating activities before tax paid				
Income taxes paid				
Net cash flow from operating activities				
CASH FLOWS FROM INVESTING ACTIVITIES				
Purchase of investment securities				
Receipts from sale of investment securities				
Purchase of property and equipment				
Receipt from the sale of property and equipment				
Purchase of intangible assets				
Receipt from the sale of intangible assets				
Purchase of investment properties				
Receipt from the sale of investment properties				
Interest received				
Dividend received				
Net cash used in investing activities				

CASH FLOWS FROM FINANCING ACTIVITIES

Receipt from issue of debt securities

Repayment of debt securities

Receipt from issue of subordinated liabilities

Repayment of subordinated liabilities

Receipt from issue of shares

Dividends paid

Interest paid

Other receipt/payment

Net cash from financing activities

Net increase (decrease) in cash and cash equivalents

Cash and cash equivalents at Sawan 1, 20.....

Effect of exchange rate fluctuations on cash and cash equivalents held

Cash and cash equivalents at Asar end 20.....

Name of the Bank or Financial Institution

Notes to the consolidated financial statements

for the year ended.....Asar.....

1	Reporting entity
	General and background information of Bank or Financial Institution and its subsidiary. This shall also include the principal activities and location of the head office of the reporting entity.
2	Basis of Preparation
2.1	Statement of compliance
2.2	Reporting period and approval of financial statements
2.3	Functional and presentation currency
2.4	Use of Estimates, assumptions and judgments
2.5	Changes in Accounting policies
2.6	New standards issued but not yet effective
2.7	New Standards and interpretation not adopted
2.8	Discounting
3	Significant Accounting Policies
3.1	Basis of Measurement
3.2	Basis of consolidation
	a. Business combination
	b. non controlling interest (NCI)
	c. Subsidiaries
	d. Loss of Control
	e. Special Purpose Entity (SPE)
	f. Transaction elimination on consolidation
3.3	Cash and cash equivalent
3.4	Financial assets and financial liabilities

	Recognition
	Classification
	Measurement
	De-recognition
	Determination of fair value
	Impairment
3.5	Trading assets
3.6	Derivatives assets and derivative liabilities
3.7	Property and Equipment
3.8	Goodwill Intangible assets
3.9	Investment Property
3.10	Income tax
	Current Tax
	Deferred Tax
3.11	Deposits, debt securities issued and subordinated liabilities
3.12	Provisions
3.13	Revenue Recognition
	Interest income
	Fee and commission income
	Dividend income
	Net trading income
	Net income from other financial instrument at fair value through Profit or Loss
3.14	Interest expense
3.15	Employees Benefits
3.16	Leases
3.17	Foreign Currency translation
3.18	Financial guarantee and loan commitment
3.19	Share capital and reserves
3.20	Earnings per share including diluted
3.21	Segment reporting

Cash and cash equivalent

4.1

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Cash in hand				
Balances with B/FIs				
Money at call and short notice				
Other				
Total				

Due from Nepal Rastra Bank

4.2

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Statutory balances with NRB				
Securities purchased under resale agreement				
Other deposit and receivable from NRB				
Total				

Placements with Bank and Financial Institutions

4.3

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Placement with domestic B/FIs				
Placement with foreign B/FIs				
Less: Allowances for impairment				
Total				

Derivative financial instruments

4.4

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
<i>Held for trading</i>				
Interest rate swap				
Currency swap				
Forward exchange contract				
Others				
<i>Held for risk management</i>				
Interest rate swap				
Currency swap				
Forward exchange contract				
Other				
Total				

Other trading assets

4.5

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Treasury bills				
Government bonds				
NRB Bonds				
Domestic Corporate bonds				
Equities				
Other				
Total				
Pledged				
Non-pledged				

Loan and advances to B/FIs

4.6

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Loans to microfinance institutions				
Other				
Less: Allowances for impairment				
Total				

4.6.1: Allowances for impairment

Balance at Sawan 1

Impairment loss for the year:

Charge for the year			
Recoveries/reversal			
Amount written off			
Balance at Asar end			

Loans and advances to customers

4.7

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Loan and advances measured at amortized cost				
Less: Impairment allowances				
Collective impairment				
Individual impairment				
Net amount				
Loan and advances measured at FVTPL				
Total				

4.7.1: Analysis of loan and advances - By Product

	Group		Bank	
	Current	Previous	Current	Previous

	Year	Year	Year	Year
<u>Product</u>				
Long Term loans				
Personal				
Business				
Working Capital				
Overdraft (Personal)				
Cash Credit Loan				
Trust receipt/Import loans				
Short Term WC/Demand Loan				
Personal residential loans				
Real estate loans				
Margin lending loans				
Hire purchase loans				
Deprived sector loans				
Bills purchased				
Staff loans				
Other				
Sub total				

4.7.2: Analysis of loan and advances - By Currency

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Nepalese rupee				
Indian rupee				
United State dollar				
Great Britain pound				
Euro				
Japanese yen				
Chinese Yuan				
Other				
Total				

4.7.3: Analysis of loan and advances - By Collateral

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Secured				
Movable/immovable assets				
Gold and silver				
Guarantee of domestic B/FIs				
Government guarantee				
Guarantee of international rated bank				
Collateral of export document				
Collateral of fixed deposit receipt				
Collateral of Government securities				
Counter guarantee				
Personal guarantee				

Other collateral			
Subtotal			
Unsecured			
Grant Total			

4.7.4: Allowances for impairment

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year

Specific allowances for impairment

Balance at Sawan 1

Impairment loss for the year:

Charge for the year

Recoveries/reversal during the year

Write-offs

Exchange rate variance on foreign currency impairment

Other movement

Balance at Asar end

Collective allowances for impairment

Balance at Sawan 1

Impairment loss for the year:

Charge/(reversal) for the year

Exchange rate variance on foreign currency impairment

Other movement

Balance at Asar end

Total allowances for impairment			
--	--	--	--

Investment securities

4.8

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Investment securities measured at amortized cost				
Investment in equity measured at FVTOCI				
Total				

4.8.1: Investment securities measured at amortized cost

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Debt securities				
Government bonds				
Government treasury bills				
Nepal Rastra Bank bonds				
Nepal Rastra Bank deposits instruments				

Other

Less: specific allowances for impairment	_____	_____	_____	_____
Total	_____	_____	_____	_____

4.8.2: Investment in equity measured at fair value through other comprehensive income

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Equity instruments				
Quoted equity securities				
Unquoted equity securities				
Total	_____	_____	_____	_____

4.8.3: Information relating to investment in equities

	Group		Bank					
	Current Year		Previous Year		Current Year		Previous Year	
	Cost	Fair Value	Cost	Fair Value	Cost	Fair Value	Cost	Fair Value
Investment in quoted equity								
.....Ltd.								
.....shares of Rs.each								
.....Ltd.								
.....shares of Rs.each								
Investment in unquoted equity								
.....Ltd.								
.....shares of Rs.each								
.....Ltd.								
.....shares of Rs.each								
Total	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____

Current tax assets**4.9**

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Current tax assets				
Current year income tax assets				
Tax assets of prior periods				
Current tax liabilities				
Current year income tax liabilities				
Tax liabilities of prior periods				
Total	_____	_____	_____	_____

4.10

Investment in subsidiaries

	Bank	
	Current Year	Previous Year
Investment in quoted subsidiaries		
Investment in unquoted subsidiaries		
Total investment		
Less: Impairment allowances		
Net carrying amount		

4.10.1: Investment in quoted subsidiaries

	Bank			
	Current Year		Previous Year	
	Cost	Fair Value	Cost	Fair Value
.....Ltd.				
.....shares of Rs.each				
.....Ltd.				
.....shares of Rs.each				
Total				

4.10.2: Investment in unquoted subsidiaries

	Bank			
	Current Year		Previous Year	
	Cost	Fair Value	Cost	Fair Value
.....Ltd.				
.....shares of Rs.each				
.....Ltd.				
.....shares of Rs.each				
Total				

4.10.3: Information relating to subsidiaries of the Bank

	Bank	
	Percentage of ownership held by the Bank	
	Current Year	Previous Year
.....Ltd.		
	Group	
	Current Year	

	...Ltd	...Ltd.	...Ltd	...Ltd.
Equity interest held by NCI (%)				
Profit/(loss) allocated during the year				
Accumulated balances of NCI as on Asar end.....				
<u>Dividend paid to NCI</u>				
		Previous Year		
	...Ltd	...Ltd.	...Ltd	...Ltd.
Equity interest held by NCI (%)				
Profit/(loss) allocated during the year				
Accumulated balances of NCI as on Asar end.....				
<u>Dividend paid to NCI</u>				

Investment in associates

	Group		Current Year	Previous Year	Current Year
	Current Year	Previous Year			
Investment in quoted associates					
Investment in unquoted associates					
Total investment					
Less: Impairment allowances					
Net carrying amount					

4.11.1: Investment in quoted associates

	Group				Bank			
	Current Year		Previous Year		Current Year		Previous Year	
	Cost	Fair Value	Cost	Fair Value	Cost	Fair Value	Cost	Fair Value
.....Ltd.								
.....shares of Rs.each								
.....Ltd.								
.....shares of Rs.each								
Total								

4.11.2: Investment in unquoted associates

	Group				Bank			
	Current Year		Previous Year		Current Year		Previous Year	
	Cost	Fair Value	Cost	Fair Value	Cost	Fair Value	Cost	Fair Value
.....Ltd.								
.....shares of Rs.each								

.....Ltd.			
.....shares of Rs.each			
Total			

4.11.3: Information relating to associates of the Bank

	Group		Bank	
	Percentage of ownership held by the Bank		Percentage of ownership held by the Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
.....Ltd.				

4.11.4: Equity value of associates

	Group	
	Current Year	Previous Year
.....Ltd.		
.....Ltd.		
Total		

Investment properties

4.12

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Investment properties measured at fair value				
Balance as on Sawan 1,				
Addition/disposal during the year				
Net changes in fair value during the year				
Adjustment/transfer				
Net amount				

Investment properties measured at cost

Balance as on Sawan 1,			
Addition/disposal during the year			
Adjustment/transfer			
Accumulated depreciation			
Accumulated impairment loss			
Net amount			
Total			

Property and Equipment

Particulars	Group									
	Land	Building	Leasehold Properties	Computer & Accessories	Vehicles	Furniture & Fixture	Machinery	Equipment & Others	Total Asar end 20X2	Total Asar End 20X1
Cost										
As on Sawan 1, 20X0										
Addition during the Year										
Acquisition										
Capitalization										
Disposal during the year										
Adjustment/Revaluation										
Balance as on Asar end 20X1										
Addition during the Year										
Acquisition										
Capitalization										
Disposal during the year										
Adjustment/Revaluation										
Balance as on Asar end 20X2										
Depreciation and Impairment										
As on Sawan 1, 20X0										
Depreciation charge for the Year										
Impairment for the year										
Disposals										
Adjustment										
As on Asar end 20X1										
Impairment for the year										
Depreciation charge for the Year										
Disposals										
Adjustment										
As on Asar end 20X2										
Capital Work in Progress										
Net Book Value										
As on Asar end 20X0										
As on Asar end 20X1										
As on Asar end 20X2										

Particulars	Bank									
	Land	Building	Leasehold Properties	Computer & Accessories	Vehicles	Furniture & Fixture	Machinery	Equipment & Others	Total 31st Asar 20X2	Total Asar End 20X1
Cost										
As on Sawan 1, 20X0										
Addition during the Year										
Acquisition										
Capitalization										
Disposal during the year										
Adjustment/Revaluation										
Balance as on Asar end 20X1										
Addition during the Year										
Acquisition										
Capitalization										
Disposal during the year										

Adjustment/Revaluation							
Balance as on Asar end 20X2							
Depreciation and Impairment							
As on Sawan 1, 20X0							
Depreciation charge for the Year							
Impairment for the year							
Disposals							
Adjustment							
As on Asar end 20X1							
Impairment for the year							
Depreciation charge for the Year							
Disposals							
Adjustment							
As on Asar end 20X2							
Capital Work in Progress							
Net Book Value							
As on Asar end 20X0							
As on Asar end 20X1							
As on Asar end 20X2							

Goodwill and Intangible Assets

4.14

Particulars	Goodwill	Group		Other	Total Asar end 20X2	Total Asar end 20X1
		Software	Purchased			
Cost						
As on Sawan 1, 20X0						
Addition during the Year						
Acquisition						
Capitalization						
Disposal during the year						
Adjustment/Revaluation						
Balance as on Asar end 20X1						
Addition during the Year						
Acquisition						
Capitalization						
Disposal during the year						
Adjustment/Revaluation						
Balance as on Asar end 20X2						
Amortization and Impairment						
As on Sawan 1, 20X0						
Amortization charge for the Year						
Impairment for the year						
Disposals						
Adjustment						
As on Asar end 20X1						
Amortization charge for the Year						
Impairment for the year						
Disposals						
Adjustment						
As on Asar end 20X2						
Capital Work in Progress						
Net Book Value						
As on Asar end 20X0						
As on Asar end 20X1						
As on Asar end 20X2						

Particulars	Bank				
	Goodwill	Software	Other	Total	Total

	Purchased	Developed		Asar end 20X2	Asar end 20X1
Cost					
As on Sawan 1, 20X0					
Addition during the Year					
Acquisition					
Capitalization					
Disposal during the year					
Adjustment/Revaluation					
Balance as on Asar end 20X1					
Addition during the Year					
Acquisition					
Capitalization					
Disposal during the year					
Adjustment/Revaluation					
Balance as on Asar end 20X2					
Amortization and Impairment					
As on Sawan 1, 20X0					
Amortization charge for the Year					
Impairment for the year					
Disposals					
Adjustment					
As on Asar end 20X1					
Amortization charge for the Year					
Impairment for the year					
Disposals					
Adjustment					
As on Asar end 20X2					
Capital Work in Progress					
Net Book Value					
As on Asar end 20X0					
As on Asar end 20X1					
As on Asar end 20X2					

Deferred Tax

4.15

Particulars	Group			Bank		
	Deferred Tax Assets	Deferred Tax Liabilities	Net Deferred Tax Assets/ (Liabilities)	Deferred Tax Assets	Deferred Tax Liabilities	Net Deferred Tax Assets/ (Liabilities)

Deferred tax on temporary differences on following items

Loan and Advance to B/FIs
Loans and advances to customers

Investment properties

Investment securities

Property & equipment

Employees' defined benefit plan

Lease liabilities

Provisions

Other temporary differences

Deferred tax on temporary differences

Deferred tax on carry forward
of unused tax losses
Deferred tax due to changes in
tax rate

**Net Deferred tax
asset/(liabilities) as on year
end of**

Recognised in profit or loss
Recognised in other
comprehensive income

Recognised directly in equity
Deferred tax asset/(liabilities)
as on Shrawan 1,

**Origination/(Reversal)
during the year**

**Deferred tax
expense/(income) recognised
in profit or loss**

**Deferred tax
expense/(income) recognised
in other comprehensive
income**

**Deferred tax
expense/(income) recognised
directly in equity**

Particulars	Previous Year			Previous Year		
	Deferred Tax Assets	Deferred Tax Liabilities	Net Deferred Tax Assets/ (Liabilities)	Deferred Tax Assets	Deferred Tax Liabilities	Net Deferred Tax Assets/ (Liabilities)

**Deferred tax on temporary
differences on following items**

Loan and Advance to B/FIs
Loans and advances to
customers

Investment properties

Investment securities

Property & equipment
Employees' defined benefit
plan

Lease liabilities

Provisions

Other temporary differences

**Deferred tax on temporary
differences**

Deferred tax on carry forward
of unused tax losses
Deferred tax due to changes in
tax rate

**Net Deferred tax
asset/(liabilities) as on year
end of**

Recognised in profit or loss
Recognised in other
comprehensive income

Recognised directly in equity
Deferred tax asset/(liabilities)
as on Shrawan 1,

**Origination/(Reversal)
during the year**

Deferred tax expense/(income) recognised in profit or loss	
Deferred tax expense/(income) recognised in other comprehensive income	
Deferred tax expense/(income) recognised directly in equity	-

Other assets	4.16			
	Group		Bank	
	<u>Current Year</u>	<u>Previous Year</u>	<u>Current Year</u>	<u>Previous Year</u>
Assets held for sale				
Other non banking assets				
Bills receivable				
Accounts receivable				
Accrued income				
Prepayments and deposit				
Income tax deposit				
Deferred employee expenditure				
Other				
Total				

Due to Bank and Financial Institutions	4.17			
	Group		Bank	
	<u>Current Year</u>	<u>Previous Year</u>	<u>Current Year</u>	<u>Previous Year</u>
Money market deposits				
Interbank borrowing				
Other deposits from BFIs				
Settlement and clearing accounts				
Other deposits from BFIs				
Total				

Due to Nepal Rastra Bank	4.18			
	Group		Bank	
	<u>Current Year</u>	<u>Previous Year</u>	<u>Current Year</u>	<u>Previous Year</u>
Refinance from NRB				
Standing Liquidity Facility				
Lender of last report facility from NRB				
Securities sold under repurchase agreements				
Other payable to NRB				
Total				

Derivative financial instruments	4.19			
---	-------------	--	--	--

	Group			Bank		
	Current Year	Previous Year		Current Year	Previous Year	
Held for trading						
Interest rate swap						
Currency swap						
Forward exchange contract						
Others						
Held for risk management						
Interest rate swap						
Currency swap						
Forward exchange contract						
Other						
Total						

Deposits from customers				4.20
	Group			Bank
	Current Year	Previous Year		Current Year
Institutions customers:				Previous Year
Term deposits				
Call deposits				
Current deposits				
Other				
Individual customers:				
Term deposits				
Saving deposits				
Current deposits				
Other				
Total				

4.20.1: Currency wise analysis of deposit from customers

	Group			Bank		
	Current Year	Previous Year		Current Year	Previous Year	
Nepalese rupee						
Indian rupee						
United State dollar						
Great Britain pound						
Euro						
Japenese yen						
Chinese yuan						
Other						
Total						

Borrowing		4.21
------------------	--	-------------

	Group			Bank		
	Current Year	Previous Year		Current Year	Previous Year	
Domestic Borrowing						
Nepal Government						
Other Institutions						
Other						
Sub total						
Foreign Borrowing						
Foreign Bank and Financial Institutions						
Multilateral Development Banks						
Other Institutions						
Sub total						
Total						

Provisions					4.22
	Group		Bank		
	Current Year	Previous Year		Current Year	Previous Year
Provisions for redundancy					
Provision for restructuring					
Pending legal issues and tax litigation					
Onerous contracts					
Other					

4.21.1: Movement in provision

	Group			Bank		
	Current Year	Previous Year		Current Year	Previous Year	
Balance at Sawan 1						
Provisions made during the year						
Provisions used during the year						
Provisions reversed during the year						
Unwind of discount						
Balance at Asar end						

Other liabilities					4.23
	Group		Bank		
	Current Year	Previous Year		Current Year	Previous Year
Liability for employees defined benefit obligations					
Liability for long-service leave					
Short-term employee benefits					
Bills payable					
Creditors and accruals					
Interest payable on deposit					
Interest payable on borrowing					
Liabilities on deferred grant income					

Unpaid Dividend				
Liabilities under Finance Lease				
Employee bonus payable				
Other				
Total				

4.22.1: Defined benefit obligations

	Group	Bank		
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Present value of unfunded obligations				
Present value of funded obligations				
Total present value of obligations				
Fair value of plan assets				
Present value of net obligations				
Recognized liability for defined benefit obligations				

4.22.2: Plan assets

	Group	Bank		
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Plan assets comprise				
Equity securities				
Government bonds				
Bank deposit				
Other				
Total				
Actual return on plan assets				

4.22.3: Movement in the present value of defined benefit obligations

	Group	Bank		
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Defined benefit obligations at Sawan 1				
Actuarial losses				
Benefits paid by the plan				
Current service costs and interest				
Defined benefit obligations at Asar end				

4.22.4: Movement in the fair value of plan assets

	Group	Bank		
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Fair value of plan assets at Sawan 1				
Contributions paid into the plan				
Benefits paid during the year				
Actuarial (losses) gains				

Expected return on plan assets	
Fair value of plan assets at Asar end	

4.22.5: Amount recognized in profit or loss

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Current service costs				
Interest on obligation				
Expected return on plan assets				
Total				

4.22.6: Amount recognized in other comprehensive income

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Actuarial (gain)/loss				
Total				

4.22.7: Actuarial assumptions

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Discount rate				
Expected return on plan asset				
Future salary increase				
Withdrawal rate				

Debt securities issued

4.24

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Debt securities issued designated as at fair value through profit or loss				
Debt securities issued at amortized cost				
Total				

Subordinated Liabilities

4.25

4.25

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Redeemable preference shares				
Irredeemable cumulative preference shares (liabilities component)				
Other				
Total				

Share capital

4.26

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Ordinary shares				
Convertible preference shares (equity component only)				
Irredeemable preference shares (equity component only)				
Perpetual debt (equity component only)				
Total				

4.25.1: Ordinary shares

	Bank	
	Current Year	Previous Year
Authorized Capital		
.....Ordinary share of Rs. 100 each		
Issued capital		
.....Ordinary share of Rs. 100 each		
Subscribed and paid up capital		
.....Ordinary share of Rs. 100 each		
Total		

4.25.2: Ordinary share ownership

	Bank			
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
	Percent	Amount	Percent	Amount
Domestic ownership				
Nepal Government				
"A" class licensed institutions				
Other licensed institutions				
Other Institutions				
Public				
Other				
Foreign ownership				
Total				

Note : Name of each shareholder alongwith their holding percentage who holds 0.5% or more share shall be disclosed in above format.

Reserves

4.27

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Statutory general reserve				

Exchange equalization reserve				
Corporate social responsibility reserve				
Capital redemption reserve				
Regulatory reserve				
Investment adjustment reserve				
Capital reserve				
Assets revaluation reserve				
Fair value reserve				
Dividend equalization reserve				
Debenture redemption reserve				
Actuarial gain				
Special reserve				
Other reserve				
Total				

Contingent liabilities and commitments 4.28

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Contingent liabilities				
Undrawn and undisbursed facilities				
Capital commitment				
Lease Commitment				
Litigation				
Total				

4.28.1: Contingent liabilities

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Acceptance and documentary credit				
Bills for collection				
Forward exchange contracts				
Guarantees				
Underwriting commitment				
Other commitments				
Total				

4.28.2: Undrawn and undisbursed facilities

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Undisbursed amount of loans				

Undrawn limits of overdrafts				
Undrawn limits of credit cards				
Undrawn limits of letter of credit				
<u>Undrawn limits of guarantee</u>				
Total				

4.28.3: Capital commitments

Capital expenditure approved by relevant authority of the bank but provision has not been made in financial statements

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
<i>Capital commitments in relation to Property and Equipment</i>				
Approved and contracted for				
Approved but not contracted for				
Sub total				
<i>Capital commitments in relation to Intangible assets</i>				
Approved and contracted for				
Approved but not contracted for				
Sub total				
Total				

4.28.4: Lease commitments

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Operating lease commitments				
Future minimum lease payments under non cancellable operating lease, where the bank is lessee				
Not later than 1 year				
Later than 1 year but not later than 5 years				
Later than 5 years				
Sub total				

Finance lease commitments

	Group		Bank	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Operating lease commitments				
Future minimum lease payments under non cancellable operating lease, where the bank is lessee				
Not later than 1 year				
Later than 1 year but not later than 5 years				
Later than 5 years				
Sub total				
Grand total				

4.28.5: Litigation

Explanatory paragraphs are required for litigation contingent liabilities as per their own case of each bank

Interest income 4.29

	Bank		Group	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Cash and cash equivalent				
Due from Nepal Rastra Bank				
Placement with bank and financial institutions				
Loan and advances to bank and financial institutions				
Loans and advances to customers				
Investment securities				
Loan and advances to staff				
Other				
Total interest income				

Interest expense 4.30

	Bank		Group	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Due to bank and financial institutions				
Due to Nepal Rastra Bank				
Deposits from customers				
Borrowing				
Debt securities issued				
Subordinated liabilities				
Other				
Total interest expense				

Fees and Commission Income 4.31

	Bank		Group	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Loan administration fees				
Service fees				
Consortium fees				
Commitment fees				
DD/TT/Swift fees				
Credit card/ATM issuance and renewal fees				
Prepayment and swap fees				
Investment banking fees				
Asset management fees				
Brokerage fees				
Remittance fees				
Commission on letter of credit				
Commission on guarantee contracts issued				
Commission on share underwriting/issue				
Locker rental				
Other fees and commission income				

Total fees and Commission Income**Fees and commission expense** 4.32

	Bank	Group		
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
ATM management fees				
VISA/Master card fees				
Guarantee commission				
Brokerage				
DD/TT/Swift fees				
Remittance fees and commission				
Other fees and commission expense				
Total fees and Commission Expense				

Net trading income 4.33

	Bank	Group		
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Changes in fair value of trading assets				
Gain/loss on disposal of trading assets				
Interest income on trading assets				
Dividend income on trading assets				
Gain/loss foreign exchange transaction				
Other				
Net trading income				

Other operating income 4.34

	Bank	Group		
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Foreign exchange revaluation gain				
Gain/loss on sale of investment securities				
Fair value gain/loss on investment properties				
Dividend on equity instruments				
Gain/loss on sale of property and equipment				
Gain/loss on sale of investment property				
Operating lease income				
Gain/loss on sale of gold and silver				
Other				
Total				

Impairment charge/(reversal) for loan and other losses 4.35

	Bank	Group		
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Impairment charge/(reversal) on loan and advances to B/FIs				
Impairment charge/(reversal) on loan and advances to customer				

Impairment charge/(reversal) on financial Investment				
Impairment charge/(reversal) on placement with banks and financial institutions				
Impairment charge/(reversal) on property and equipment				
Impairment charge/(reversal) on goodwill and intangible assets				
Impairment charge/(reversal) on investment properties				

Total _____

Personnel Expense **4.36**

	Bank	Group		
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Salary				
Allowances				
Gratuity expense				
Provident fund				
Uniform				
Training & development expense				
Leave encashment				
Medical				
Insurance				
Employees incentive				
Cash-settled share-based payments				
Pension expense				
Finance expense under NFRSs				
Other expenses related to staff				
Subtotal				
Employees bonus				
Grand total				

4.37

Other operating expense

	Bank	Group		
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Directors' fee				
Directors' expense				
Auditors' remuneration				
Other audit related expense				
Professional and legal expense				
Office administration expense				
Operating lease expense				
Operating expense of investment properties				
Corporate social responsibility expense				
Onerous lease provisions				
Other				
Total				

4.37.1 Office administration expense

	Bank		Group	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Water and electricity				
Repair and maintenance				
(a) Building				
(b) Vehicle				
(c) Computer and accessories				
(d) Office equipment and furniture				
(e) Other				
Insurance				
Postage, telex, telephone, fax				
Printing and stationery				
News paper, books and journals				
Advertisement				
Donation				
Security expense				
Deposit and loan guarantee premium				
Travel allowance and expense				
Entertainment				
Annual/special general meeting expense				
Other				
(a)				
(b)				
Total				

Depreciation & Amortization 4.38

	Bank		Group	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Depreciation on property and equipment				
Depreciation on investment property				
Amortization of intangible assets				
Total				

Non operating income 4.39

	Bank		Group	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Recovery of loan written off				
Other income				
Total				

Non operating expense 4.40

	Bank		Group	
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year

Loan written off				
Redundancy provision				
Expense of restructuring				
Other expense				
Total				

Income tax expense 4.41

	Bank	Group		
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Current tax expense				
Current year				
Adjustments for prior years				
Deferred tax expense				
Origination and reversal of temporary differences				
Changes in tax rate				
Recognition of previously unrecognized tax losses				
Total income tax expense				

4.41.1: Reconciliation of tax expense and accounting profit

	Bank	Group		
	Current Year	Previous Year	Current Year	Previous Year
Profit before tax				
Tax amount at tax rate of.....%				
Add: Tax effect of expenses that are not deductible for tax purpose				
Less: Tax effect on exempt income				
Add/less: Tax effect on other items				
Total income tax expense				
Effective tax rate				

Statement Of Distributable Profit or Loss

For the year end
(As per NRB Regulation)

	Bank	Current Year	Previous Year
Net profit or (loss) as per statement of profit or loss			
<u>Appropriations:</u>			
a. General reserve			
b. Foreign exchange fluctuation fund			
c. Capital redemption reserve			
d. Corporate social responsibility fund			
e. Employees' training fund			
f. Other			
Profit or (loss) before regulatory adjustment			
<u>Regulatory adjustment :</u>			
a. Interest receivable (-)/previous accrued interest received (+)			
b. Short loan loss provision in accounts (-)/reversal (+)			
c. Short provision for possible losses on investment (-)/reversal (+)			
d. Short loan loss provision on Non Banking Assets (-)/resersal (+)			
e. Deferred tax assets recognised (-)/ reversal (+)			
f. Goodwill recognised (-)/ impairment of Goodwill (+)			
g. Bargain purchase gain recognised (-)/resersal (+)			
h. Actuarial loss recognised (-)/reversal (+)			
i. Other			
Net Profit for the year end available for distirubtion			
Opening Retained Earning as on Shrawan 1.....		-	
Adjustment (+/-)			
<u>Distribution:</u>			
Bonus shares issued			
Cash Dividend Paid			
Total Distributable profit or (loss) as on year end date			

Annualised Distributable Profit/Loss per share

5. Disclosure & Additional Information

5.1	Risk management Credit risk Market risk Liquidity risk Fair value of financial assets and liabilities
5.2	<p>Capital management</p> <p>Bank or Financial Institution shall disclose following information in regard of capital management:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Qualitative disclosures Summary information of objectives, policies and processes for managing capital, terms and conditions of the main features of all capital instruments, especially in the case of innovative, complex or hybrid capital instruments. (ii) Quantitative disclosures <ol style="list-style-type: none"> 1. Capital structure and capital adequacy <ul style="list-style-type: none"> ○ Tier 1 capital and a breakdown of its components; ○ Tier 2 capital and a breakdown of its components; ○ Detailed information about the Subordinated Term Debts with information on the outstanding amount, maturity, and amount raised during the year and amount eligible to be reckoned as capital funds. ○ Deductions from capital; ○ Total qualifying capital; ○ Capital adequacy ratio; ○ Summary of the bank's internal approach to assess the adequacy of its capital to support current and future activities, if applicable; and ○ Summary of the terms, conditions and main features of all capital instruments, especially in case of subordinated term debts including hybrid capital instruments. 2. Risk exposures <ul style="list-style-type: none"> ○ Risk weighted exposures for Credit Risk, Market Risk and Operational Risk; ○ Risk Weighted Exposures under each of 11 categories of Credit Risk; ○ Total risk weighted exposure calculation table; ○ Amount of NPAs (both Gross and Net) (iii) Compliance with external requirement Whether during the period it complied with any externally imposed capital requirements to which it is subject and the consequences of such non-compliance in case the institution has not complied with those requirements.
5.3	Classification of financial assets and financial liabilities

5.4 Operating Segment Information

1. General information

- (a) Factors that management used to identify the entity's reportable segments
- (b) Description of the types of products and services from which each reportable segment derives its revenues

2. Information about profit or loss, assets and liabilities

Particulars	Reportable Segment	Reportable Segment	Reportable Segment	All Other	Total

		1	2	3			
(a)	Revenues from external customers						
(b)	Intersegment revenues						
(c)	Net Revenue						
(d)	Interest revenue						
(e)	Interest expense						
(f)	Net interest revenue(b)						
(g)	Depreciation and amortisation						
(h)	Segment profit /(loss)						
(i)	Entity's interest in the profit or loss of associates accounted for using equity method						
(j)	Other material non-cash items:						
						
						
						
(k)	Impairment of assets						
(l)	Segment assets						
(m)	Segment liabilities						

An entity shall disclose the following about each reportable segment if the specified amounts are included in the measure of segment assets reviewed by the chief operating decision maker or are otherwise regularly provided to the chief operating decision maker.

- (a) Investment in associates accounted for by the equity method
- (b) Amounts of additions to non-current assets other than financial instruments, deferred tax assets, post-employment benefit assets and rights arising under insurance contracts.

3. Measurement of operating segment profit or loss, assets and liabilities

- (a) Basis of accounting for any transactions between reportable segments.
- (b) Nature of any differences between the measurements of the reportable segments' profits or losses and the entity's profit or loss before income tax.
- (c) Nature of any differences between the measurements of the reportable segments' assets and the entity's asset.
- (d) Nature of any changes from prior periods in the measurement methods used to determine reported segment profit or loss and the effect, if any, and
- (e) Nature and effect of any asymmetrical allocations to reportable segments.

4. Reconciliations of reportable segment revenues, profit or loss, assets and liabilities

(a) Revenue

Total revenues for reportable segments	xxxx
Other revenues	xxxx
Elimination of intersegment revenues	(xxxx)
Entity's revenues	xxxx

(b) Profit or loss

Total profit or loss for reportable segments	xxxx
Other profit or loss	xxxx
Elimination of intersegment profits	(xxxx)

Unallocated amounts:	
.....	xxxx
.....	(xxxx)
Profit before income tax	xxxx

(c) Assets

Total assets for reportable segments	xxxx
Other assets	xxxx
Unallocated amounts	(xxxx)
Entity's assets	xxxx

(d) Liabilities

Total liabilities for reportable segments	xxxx
Other liabilities	xxxx
Unallocated liabilities	(xxxx)
Entity's liabilities	xxxx

5. Information about products and services

Revenue from each type of product and services described in point no. 1(b) above

(a)	xxxx
(b)	xxxx
(c)	xxxx

6. Information about geographical areas

Revenue from following geographical areas

(a)	Domestic	xxxx
	Province 1	xxxx
	Province 2	xxxx
	Province 3	xxxx
	Province 4	xxxx
	Province 5	xxxx
	Province 6	xxxx
	Province 7	xxxx
(b)	Foreign	xxxx
	Total	xxxx

7. Information about major customers

Information about the extent of its reliance on its major customers, if revenue from a single external customer amounts to 10 percent or more of the entity's revenue.

Particular	Revenue	Segment
Customer 1*	xxxx	Segment 1
Customer 2*	xxxx	Segment 3
.....	xxxx	Segment 2
Total	xxxx	

* The entity does not need to disclose the name of the customer

5.5	Share options and share based payment
5.6	Contingent liabilities and commitment
5.7	Related parties disclosures
5.8	Merger and acquisition
5.9	Additional disclosures of non consolidated entities
5.10	Events after reporting date.
5.11	Variations between audited and unaudited Financial Statements alongwith reason for the same.

5.12 Disclosure effect of transition from previous GAAP to NFRSs

1. Reconciliation of equity

	<u>As at 01.04.2073</u>	<u>As at 31.03.2074</u>	
	Explanator y Note*	(Date of Transition)	(End of last period presented under previous GAAP)
Total equity under Previous GAAP			
Adjustments under NFRSs:			
<i>Impairment on loan and advances</i>			
<i>Fair value & employees benefit accounting of staff loan</i>			
<i>Lease accounting</i>			
<i>Measurement of investment securities at fair value</i>			
<i>Revaluation of property & equipment</i>			
<i>Recognition of investment property</i>			
<i>Amortisation of debt securities issued</i>			
<i>Deferred tax</i>			
<i>Defined benefit obligation of employees</i>			
<i>Goodwill/Bargain purchase gain</i>			
<i>Interest income</i>			
<i>Other</i>			
.....			
Total Adjustment to equity			
Total Equity under NFRSs			

* Explanatory note is required for each line item presented in adjustment on which transition effect has been arisen

2. Reconciliation of profit or loss

	<u>For the year ended 31.03.2074</u>	
	Explanator y Note*	(the latest period presented under previous GAAP)
		Profit/(Loss) for the year
Previous GAAP		
Adjustments under NFRSs:		
<i>Interest income</i>		
<i>Impairment of loan and advances</i>		

Employees benefit amortisation under staff loan
Defined benefit obligation of employee
Operating lease expense
Amortisation expense of debt securities
Other operating income
Interest expense
Depreciation & Amortisation
Other
.....
.....

Total Adjustment to profit or loss

Profit or loss under NFRSs

Other Comprehensive Income

Total Comprehensive income under NFRSs

* Explanatory note is required for each line item presented in adjustment on which transition effect has been arisen

3. Effect of NFRSs adoption for the statement of financial position

Particulars	Explanatory Note*	As at 01.04.2073 (Date of Transition)		Opening NFRSs statement of Financial Position	As at 31.03.2074 (End of last period presented under previous GAAP)	
		Previous GAAP	Effect of Transition to NFRSs		Previous GAAP	Cumulative Effect of Transition to NFRSs
Assets						
Cash and cash equivalent						
Due from Nepal Rastra Bank						
Placement with Bank and Financial Institutions						
Derivative financial instruments						
Other trading assets						
Loan and advances to B/FIs						
Loans and advances to customers						
Investment securities						
Current tax assets						
Investment in subsidiaries						
Investment in associates						
Investment property						
Property and equipment						
Goodwill and Intangible assets						
Deferred tax assets						
Other assets						
Total Assets						
Liabilities						

Due to Bank and Financial Institutions	—	—	—	—	—	—	—
Due to Nepal Rastra Bank	—	—	—	—	—	—	—
Derivative financial instruments	—	—	—	—	—	—	—
Deposits from customers	—	—	—	—	—	—	—
Borrowing	—	—	—	—	—	—	—
Current Tax Liabilities	—	—	—	—	—	—	—
Provisions	—	—	—	—	—	—	—
Deferred tax liabilities	—	—	—	—	—	—	—
Other liabilities	—	—	—	—	—	—	—
Debt securities issued	—	—	—	—	—	—	—
Subordinated Liabilities	—	—	—	—	—	—	—
Total liabilities	—	—	—	—	—	—	—
Equity	—	—	—	—	—	—	—
Share capital	—	—	—	—	—	—	—
Share premium	—	—	—	—	—	—	—
Retained earnings	—	—	—	—	—	—	—
Reserves	—	—	—	—	—	—	—
Total equity attributable to equity holders	—	—	—	—	—	—	—
Non-controlling interest	—	—	—	—	—	—	—
Total equity	—	—	—	—	—	—	—
Total liabilities and equity	—	—	—	—	—	—	—

* Explanatory note is required for each line item which has been impacted by transition

4. Effect of NFRSs adoption for statement of profit or loss and other comprehensive income

Particulars	Explanatory Note*	For the year ended 31.03.2074 (the latest period presented under previous GAAP)	
		Previous GAAP	Effect of Transition to NFRSs
Interest income			
Interest expense			
Net interest income			
Fee and commission income			
Fee and commission expense			
Net fee and commission income			
Net interest, fee and commission income			
Net trading income			
Other operating income			
Total operating income			
Impairment charge/(reversal) for loans and other losses			
Net operating income			
Operating expense			
Personnel expenses			
Other operating expenses			
Depreciation & Amortisation			
Operating Profit			
Non operating income			
Non operating expense			
Profit before income tax			
Income tax expense			
Current Tax			
Deferred Tax			
Profit for the year			
Other comprehensive income			
Total Comprehensive			

* Explanatory note is required for each line item presented in adjustment on which transition effect has been arisen

5. Effect of NFRSs adoption for statement of cash flows

Particulars	Explanatory Note*	For the year ended 31.03.2074 (the latest period presented under previous GAAP)	
		Previous GAAP	Effect of Transition to NFRSs
Net cash flows from operating activities			
Net cash flows from investing activities			
Net cash flows from financing activities			
Net increase/(decrease) in cash and cash equivalent			
Cash and cash equivalent at the beginning of the period			
Cash and cash equivalent at the end of the period			

* Explanatory note is required for each line item

Format of Interim Financial Statements

Format of Interim Financial Statements to be published in News Paper

..... Ltd.

Condensed Consolidated Statement of Financial Position

As on Quarter ended 20.....

	Group		Bank	
	This Quarter Ending	Immediate Previous Year Ending	This Quarter Ending	Immediate Previous Year Ending
Assets				
Cash and cash equivalent				
Due from Nepal Rastra Bank				
Placement with Bank and Financial Institutions				
Derivative financial instruments				
Other trading assets				
Loan and advances to B/FIs				
Loans and advances to customers				
Investment securities				
Current tax assets				
Investment in subsidiaries				
Investment in associates				
Investment property				
Property and equipment				
Goodwill and Intangible assets				
Deferred tax assets				
Other assets				
Total Assets				
Liabilities				
Due to Bank and Financial Institutions				
Due to Nepal Rastra Bank				
Derivative financial instruments				
Deposits from customers				
Borrowing				
Current Tax Liabilities				

Provisions						
Deferred tax liabilities						
Other liabilities						
Debt securities issued						
Subordinated Liabilities						
Total liabilities						
Equity						
Share capital						
Share premium						
Retained earnings						
Reserves						
Total equity attributable to equity holders						
Non-controlling interest						
Total equity						
Total liabilities and equity						

..... Ltd.
Condensed Consolidated Statement of Profit or Loss
For the Quarter ended 20.....

Particulars	Group		Bank	
	Current Year		Previous Year	
	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)
Interest income				
Interest expense				
Net interest income				
Fee and commission income				
Fee and commission expense				
Net fee and commission income				
Net interest, fee and commission income				
Net trading income				
Other operating income				
Total operating income				
Impairment charge/(reversal) for loans and other losses				
Net operating income				
Operating expense				
Personnel expenses				
Other operating expenses				
Depreciation & Amortization				
Operating Profit				
Non operating income				
Non operating expense				
Profit before income tax				
Income tax expense				
Current Tax				
Deferred Tax				
Profit/(loss) for the period				

Condensed Consolidated Statement of Comprehensive Income

Profit/(loss) for the period
 Other Comprehensive Income
Total Comprehensive Income

Basic earnings per share
 Diluted earnings per share

Profit attributable to:

Equity holders of the Bank

Non-controlling interest

Total

Ratios as per NRB Directive

Particulars	Group				Bank			
	Current Year		Previous Year		Current Year		Previous Year	
			<u>Corresponding</u>				<u>Corresponding</u>	
	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)
Capital fund to RWA								
Non-performing loan (NPL) to total loan								
Total loan loss provision to Total NPL								
Cost of Funds								
Credit to Deposit Ratio								
Base Rate								
Interest Rate Spread								

Note: Bank and financial institutions shall clearly mention in the interim financial report published in news paper that detailed interim report has been published in their website.

Statement Of Distributable Profit or Loss

For the Qtr end of

(As per NRB Regulation)

	Bank	Current Year	Previous Year	Corresponding Qtr
	Upto this Qtr YTD	YTD		
Net profit or (loss) as per statement of profit or loss				
<u>Appropriations:</u>				
a. General reserve				
b. Foreign exchange fluctuation fund				
c. Capital redemption reserve				
d. Corporate social responsibility fund				
e. Employees' training fund				
f. Other				
Profit or (loss) before regulatory adjustment				
<u>Regulatory adjustment :</u>				
a. Interest receivable (-)/previous accrued interest received (+)				
b. Short loan loss provision in accounts (-)/reversal (+)				
c. Short provision for possible losses on investment (-)/reversal (+)				
d. Short loan loss provision on Non Banking Assets (-)/resersal (+)				
e. Deferred tax assets recognised (-)/ reversal (+)				
f. Goodwill recognised (-)/ impairment of Goodwill (+)				
g. Bargain purchase gain recognised (-)/resersal (+)				
h. Actuarial loss recognised (-)/reversal (+)				
i. Other				
Net Profit for the Qtr end available for distirubtion				
Opening Retained Earning as on Shrawan 1.....		-		
Adjustment (+/-)				
<u>Distribution:</u>				
Bonus shares issued				
Cash Dividend Paid				

Total Distributable profit or (loss) as on Qtr end date

Annualised Distributable Profit/Loss per share

Disclosure as per other regulatory requirement

Format of Interim Financial Statements to be Uploaded on Website

..... Ltd.
Condensed Consolidated Statement of Financial Position
As on Quarter ended 20.....

	Group		Bank	
	This Quarter Ending	Immediate Previous Year Ending	This Quarter Ending	Immediate Previous Year Ending
Assets				
Cash and cash equivalent				
Due from Nepal Rastra Bank				
Placement with Bank and Financial Institutions				
Derivative financial instruments				
Other trading assets				
Loan and advances to B/FIs				
Loans and advances to customers				
Investment securities				
Current tax assets				
Investment in subsidiaries				
Investment in associates				
Investment property				
Property and equipment				
Goodwill and Intangible assets				
Deferred tax assets				
Other assets				
Total Assets				
Liabilities				
Due to Bank and Financial Institutions				
Due to Nepal Rastra Bank				
Derivative financial instruments				
Deposits from customers				
Borrowing				
Current Tax Liabilities				
Provisions				
Deferred tax liabilities				
Other liabilities				
Debt securities issued				
Subordinated Liabilities				
Total liabilities				
Equity				
Share capital				
Share premium				
Retained earnings				
Reserves				
Total equity attributable to equity holders				
Non-controlling interest				
Total equity				
Total liabilities and equity				

..... Ltd.

Condensed Consolidated Statement of Profit or Loss

For the Quarter ended 20.....

Particulars	Group		Bank					
	Current Year		Previous Year		Current Year		Previous Year	
	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)
Interest income								
Interest expense								
Net interest income								
Fee and commission income								
Fee and commission expense								
Net fee and commission income								
Net interest, fee and commission income								
Net trading income								
Other operating income								
Total operating income								
Impairment charge/(reversal) for loans and other losses								
Net operating income								
Operating expense								
Personnel expenses								
Other operating expenses								
Depreciation & Amortization								
Operating Profit								
Non operating income								
Non operating expense								
Profit before income tax								
Income tax expense								
Current Tax								
Deferred Tax								
Profit for the period								

Statement of Comprehensive Income

Particulars	Group				Bank			
	Current Year		Previous Year		Current Year		Previous Year	
	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)
Profit or loss for the period								

Other comprehensive income

a) Items that will not be reclassified to profit or loss

- Gains/(losses) from investments in equity instruments measured at fair value
- Gain/(loss) on revaluation
- Actuarial gain/loss on defined benefit plans
- Income tax relating to above items

Net other comprehensive income that will not be reclassified to profit or loss

b) Items that are or may be reclassified to profit or loss

- Gains/(losses) on cash flow hedge
- Exchange gains/(losses) (arising from translating financial assets of foreign operation)
- Income tax relating to above items

Net other comprehensive income that are or may be reclassified to profit or loss

c) Share of other comprehensive income of associate accounted as per equity method

Other comprehensive income for the period, net of income tax

Total Comprehensive Income for the period

Profit attributable to:

Equity holders of the Bank

Non-controlling interest

Total

Earnings per share

Basic earnings per share

Annualized Basic Earnings Per Share

Diluted earnings per share

Ratios as per NRB Directive

Particulars	Group				Bank			
	Current Year		Previous Year		Current Year		Previous Year	
	Corresponding		Corresponding		Corresponding		Corresponding	
	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)	This Quarter	Up to This Quarter (YTD)
Capital fund to RWA								
Total loan loss provision to Total NPL								
Cost of Funds								
Credit to Deposit Ratio								
Base Rate								
Interest Rate Spread								

.....Ltd.

Condensed Consolidated Statement of Changes in Equity

For the Period (..... to.....) ended 20.....

	Group									Total equity	
	Attributable to equity holders of the Bank										
	Share Capital	Share premium	General reserve	Exchange equalization reserve	Regulatory reserve	Fair value reserve	Revaluation reserve	Retained earning	Other reserve	Total	Non-controlling interest
Balance at Sawan 1, 20X0											
Profit for the period											
Other Comprehensive income											
Total comprehensive income											
Contributions from and distributions to owners											
Share issued											
Share based payments											
Dividends to equity holders											
Bonus shares issued											
Cash dividend paid											
Other											
Total contributions by and distributions											
Balance at end 20.....											
Balance at Sawan 1, 20X1											
Profit for the period											
Other Comprehensive income											
Total comprehensive income											
Contributions from and distributions to owners											
Share issued											
Share based payments											
Dividends to equity holders											

Bonus shares issued												
Cash dividend paid												
Other												
Total contributions by and distributions												
Balance at end 20.....												

	Bank											
	Attributable to equity holders of the Bank											
	Share Capital	Share premium	General reserve	Exchange equalization reserve	Regulatory reserve	Fair value reserve	Revaluation reserve	Retained earning	Other reserve	Total	Non-controlling interest	Total equity
Balance at Sawan 1, 20X0												

Profit for the period												
Other Comprehensive income												
Total comprehensive income												
Contributions from and distributions to owners												
Share issued												
Share based payments												
Dividends to equity holders												
Bonus shares issued												
Cash dividend paid												
Other												
Total contributions by and distributions												
Balance at end 20.....												

Balance at Sawan 1, 20X1												
Profit for the period												
Other Comprehensive income												

Total comprehensive income

Contributions from and distributions to owners

Share issued

Share based payments

Dividends to equity holders

 Bonus shares issued

 Cash dividend paid

Other

Total contributions by and distributions

Balance at end 20.....

..... Ltd.

Condensed Consolidated Statement of cash flows

For the Period (..... to.....) ended 20.....

	Group		Bank	
	Up to This Quarter	Corresponding Previous Year Up to this Quarter	Up to This Quarter	Corresponding Previous Year Up to this Quarter
CASH FLOWS FROM OPERATING ACTIVITIES				
Interest received				
Fees and other income received				
Dividends received				
Receipts from other operating activities				
Interest paid				
Commission and fees paid				
Cash payment to employees				
Other expense paid				
Operating cash flows before changes in operating assets and liabilities				
(Increase)/Decrease in operating assets				
Due from Nepal Rastra Bank				
Placement with bank and financial institutions				
Other trading assets				
Loan and advances to bank and financial institutions				
Loans and advances to customers				
Other assets				
Increase/(Decrease) in operating liabilities				
Due to bank and financial institutions				
Due to Nepal Rastra Bank				
Deposit from customers				
Borrowings				
Other liabilities				
Net cash flow from operating activities before tax paid				
Income taxes paid				
Net cash flow from operating activities				

CASH FLOWS FROM INVESTING ACTIVITIES

- Purchase of investment securities
- Receipts from sale of investment securities
- Purchase of property and equipment
- Receipt from the sale of property and equipment
- Purchase of intangible assets
- Receipt from the sale of intangible assets
- Purchase of investment properties
- Receipt from the sale of investment properties

Interest received
Dividend received
Net cash used in investing activities

CASH FLOWS FROM FINANCING ACTIVITIES

Receipt from issue of debt securities
Repayment of debt securities
Receipt from issue of subordinated liabilities
Repayment of subordinated liabilities
Receipt from issue of shares
Dividends paid
Interest paid
Other receipt/payment

Net cash from financing activities

Net increase (decrease) in cash and cash equivalents

Cash and cash equivalents at Sawan 1, 20.....
Effect of exchange rate fluctuations on cash and cash equivalents held
Cash and cash equivalents at end 20.....

Details about the distributable profit

Statement Of Distributable Profit or Loss

For the Qtr end of
(As per NRB Regulation)

	Bank		Current Year	Previous Year	Corresponding Qtr		
			Upto this Qtr YTD	YTD			
Net profit or (loss) as per statement of profit or loss							
Appropriations:							
a. General reserve							
b. Foreign exchange fluctuation fund							
c. Capital redemption reserve							
d. Corporate social responsibility fund							
e. Employees' training fund							
f. Other							
Profit or (loss) before regulatory adjustment							
Regulatory adjustment :							
a. Interest receivable (-)/previous accrued interest received (+)							
b. Short loan loss provision in accounts (-)/reversal (+)							
c. Short provision for possible losses on investment (-)/reversal (+)							
d. Short loan loss provision on Non Banking Assets (-)/resersal (+)							
e. Deferred tax assets recognised (-)/ reversal (+)							
f. Goodwill recognised (-)/ impairment of Goodwill (+)							
g. Bargain purchase gain recognised (-)/resersal (+)							
h. Actuarial loss recognised (-)/reversal (+)							
i. Other							
Net Profit for the Qtr end available for distirubtion							
Opening Retained Earning as on Shrawan 1				-			
Adjustment (+/-)							
Distribution:							
Bonus shares issued							
Cash Dividend Paid							
Total Distributable profit or (loss) as on Qtr end date							
Annualised Distributable Profit/Loss per share							
Notes to the Interim Financial Statements							
1. Basis of preparation							
2. Statement of Compliance with NFRSs							
3. Use of Estimates, assumptions and judgments							
4. Changes in accounting policies							
5. Significant accounting policies							
6. Segmental Information							
A. Information about reportable segments							
Particulars	Reportable Segment 1		Reportable Segment 2		All Other	Total
	Current Quarter	Corresponding Previous Year Quarter	Current Quarter	Corresponding Previous Year Quarter	Current Quarter	Corresponding Previous Year Quarter	Current Quarter
Revenues from external customers							
Intersegment revenues							
Segment profit (loss) before tax							
Segment assets							

Segment liabilities									
---------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

B. Reconciliation of reportable segment profit or loss

Particulars	Current Quarter	Corresponding Previous Year Quarter
Total profit before tax for reportable segments		
Profit before tax for other segments		
Elimination of inter-segment profit		
Elimination of discontinued operation		
Unallocated amounts:		
– Other corporate expenses		
Profit before tax		

7. Concentration of Borrowings, Credits and Deposits

A. Concentration of Borrowings

Particulars	Current Year	Previous Year
Borrowings from 10 largest lenders.		
Percentage of borrowings from ten largest lenders to total depositors		

B. Concentration of Credit exposures

Particulars	Current Year	Previous Year
Total exposures to twenty largest borrowers a. As per group (related party) b. As per individual customer		
Percentage of exposures to twenty largest borrowers to Total Loans and Advances a. As per group (related party) b. As per individual customer		

C. Concentration of Deposits

Particulars	Current Year	Previous Year
Total deposits from twenty largest depositors a. Group-wise b. As per individual customer		
Percentage of deposits from twenty largest depositors to Total Deposits a. Group-wise b. As per individual customer		

8. Related parties disclosures
9. Dividends paid (aggregate or per share) separately for ordinary shares and other shares.
10. Issues, repurchases and repayments of debt and equity securities
11. Events after interim period
12. Effect of changes in the composition of the entity during the interim period including merger and acquisition

Brief explanations on accounts head of the Statement of Financial Position

Assets Side

1. Cash and cash equivalent

This account shall be used for presenting the total amount of cash-in-hand, balances with other bank and financial institutions, money at call and short notice, and highly liquid financial assets with original maturities of three months or less from the acquisition date that are subject to an insignificant risk of

changes in their fair value, and are used by the licensed institution in the management of its short term commitments.

2. Due from Nepal Rastra Bank

Statutory balances held with Nepal Rastra Bank for compulsory cash reserve, securities purchased from Nepal Rastra Bank under resale agreement and other deposits with and receivables from Nepal Rastra Bank shall be presented under this account head.

3. Placement with bank and financial institutions

Placements with domestic as well as foreign bank and financial institutions with original maturities of more than three months from the acquisition date are presented under this account head

4. Derivative financial instruments

Derivative instruments like interest rate swap, currency swap, forward foreign exchange contract etc. held for trading as well as risk management purposes shall be presented under this head.

5. Other trading assets

Trading assets are those assets that the licensed institution acquires principally for the purpose of selling in the near term, or holds as part of a portfolio that is managed together for short-term profit shall be presented under this account head. The other trading asset includes non derivative financial assets. It includes Government bonds, NRB Bonds, Domestic Corporate bonds, Treasury bills, Equities etc held primarily for the trading purpose.

6. Loan and advances to bank and financial institutions

Loan and advances given to microfinance financial institutions as well as other bank and financial institutions shall be presented under this head. Specific impairment on loan and advance to bank and financial institutions shall be deducted.

7. Loan and advances to customers.

Under this head, sum of the outstanding amount of all loans and advances extended to the customers other than BFIs as well as bills purchased and discounted less the amount of impairment allowances shall be presented. Loan to employees provided according to the Employees Bylaws of the licensed institution shall also be presented under this head.

8. Investments securities

Investments made by the licensed institutions in financial instruments shall be presented under this account head in three categories i.e. investment securities designated at fair value through profit or loss, investment securities measured at amortized cost and investment in equity measured at fair value through other comprehensive income. Investment other than those measured at amortized cost shall be measured at fair value and changes in fair value shall be recognized in profit or loss, or other comprehensive income as per the business model adopted by the financial institutions for the specific securities. Where income from the investment is received in the form of bonus shares, the valuation of investment shall be made by increasing the number of shares only without changing in the cost of investment. The financial institutions shall disclose following particulars in respect of investment in shares and debenture/bond.

- a. Following particulars shall clearly be disclosed in respect of investment in shares of other companies
 - (1) Name of the company
 - (2) Type of share (ordinary or preference), in case of preference shares, including the rate of dividend.
 - (3) Total number of shares subscribed (including bonus shares if received).
 - (4) Face value per share
 - (5) The cost price to licensed institution.
 - (6) Fair value of the shares at the end of the fiscal year.
 - (7) Where a company, in which the licensed institution has investment in shares, has not declared dividend for previous 3 years, particulars indicating the same.
- b. Following particulars shall clearly be disclosed in respect of investment in debentures and bonds of other companies
 - (1) Name of the company
 - (2) Rate of Interest

- (3) Installment of Debenture/bond subscribed.
- (4) Face value per debenture/bond.
- (5) Maturity date of debenture/bond
- (6) The purchase price of the debentures/bond
- (7) Fair value of the debentures/bond measured at fair value

The financial institution shall recognize impairment loss if any on the investment instruments measured at amortized cost. The calculation of impairment loss shall be as per requirement of NFRSs.

The financial institution shall recognize, measure, present and disclose the investment instruments as per the requirement of NFRSs.

9. Current tax assets

This will include any advance payment made by the licensed institution towards income tax liabilities or other tax liabilities to the taxing authorities.

10. Investment in Subsidiaries

Subsidiaries are the entities that are controlled by the bank. Investment made by the bank in its subsidiaries shall be presented in this head under separate financial statements. Since, the investment amount is eliminated in consolidation process, no amount shall be presented under group financial statements.

11. Investment in Associates

Associates are those entities in which the bank has significant influence but not control over the financial and operating policies. Investment made by the bank in its associates shall be presented in this head under this account head.

12. Investment properties

Land or land and building other than those classified as property and equipment; and non current assets held for sale under relevant accounting standard shall be presented under this account head. This shall include land, land and building acquired as non banking assets by the Bank but not sold.

13. Property and equipment

All assets of long-term nature (fixed) like land, building, IT equipment, fixtures and fittings, office equipment and appliances, vehicles, machinery, leasehold developments and capital work in progress owned by the licensed institution shall be presented under this head.

14. Goodwill and intangible assets

Goodwill and intangible assets like computer software both purchased and internally generated, trade mark etc. shall be presented under this account head.

15. Deferred tax assets

Deferred tax assets recognized as per NFRSs on temporary deductible differences, carry forward of unused tax losses, changes in tax rate etc. shall be presented under this account head.

16. Other Assets

This account will include any other tangible or intangible asset not mentioned above. Assets held for sale, non banking assets (other than land or land and building), restricted deposits with central banks, accounts receivable, interest receivable, accrued income, prepayments and deposit are some of the items to be included under this head.

Liabilities and Equity side

1. Due to bank and financial institutions

The balances in accounts maintained with the institution by other local and foreign banks and financial institution shall be presented under this head. Interbank borrowing, interbank deposit, balances on settlement and clearing accounts as well as other amount due to bank and financial institution shall be presented under this account head.

2. Due to Nepal Rastra Bank

This account head shall also contain the amount of payable to Nepal Rastra Bank. Amount payable to NRB shall include amount of refinance facilities, standing liquidity facility, lender of last resort, sale and repurchase agreements, deposit from NRB etc.

3. Derivative financial instruments

It includes all derivative liabilities. Derivative instruments like interest rate swap, currency swap, forward foreign exchange contract etc. held for trading as well as risk management purposes shall be presented under this head.

4. Deposits from customers

All deposit accounts other than deposit from BFIs (local and foreign) and NRB shall be presented under this account head.

5. Borrowing

All domestic as well as foreign borrowing other than interbank borrowing and borrowing from Nepal Rastra Bank shall be presented under this heading. It includes borrowing from Nepal Government, borrowing from other domestic institutions, borrowing from foreign bank and financial institutions, multilateral development banks etc.

6. Current Tax Liabilities

The liabilities recognized for the purpose of current income tax, including fees, penalties shall be included under this head.

7. Provisions

A provision is recognized when as a result of a past event, the licensed institution has a present legal or constructive obligation that can be estimated reliably, and it is probable that an outflow of economic benefits will be required to settle the obligation. Provision for redundancy, provision for onerous contracts, provision for restructuring, pending legal issues and tax litigation, credit commitments and guarantees etc. shall be presented under this account head. Followings are the additional clarification on accounts presented under this account head.

(a) Provision for Redundancy

It shall include benefits payable as a result of employment being terminated or based on a dismissal plan of the licensed institution. Provision for employees' termination benefits like voluntary retirement scheme shall be presented under this account head.

(b) Provision for restructuring

Restructuring includes sale or termination of a line of business, closure of business locations or relocation in a region, changes in management structure, fundamental reorganizations that have a material effect on the nature and focus of the bank's operations etc. The provision of restructuring that is recognized as per the requirement of NFRSs shall be presented under this account head

(c) Pending legal issues and tax litigation

Provisions recognized for any pending legal issues and tax litigation matters shall be presented under this account head.

(d) Onerous contracts

Provision for onerous contract is recognized when the expected benefits to be derived by the licensed institution from a contract is lower than the unavoidable cost of meeting its obligation under the contract. The provision amount that is recognized for onerous contract as per NFRSs shall be presented under this heading.

8. Deferred tax liabilities

Deferred tax liabilities are the amounts of income taxes payable in future periods in respect of taxable temporary differences, shall be included under this head. Deferred tax liabilities that are recognised as per requirement of NFRSs shall be presented under this account head.

9. Other liabilities

Any residual liabilities not captured above, shall be presented under an appropriate head in this account. Liabilities relating to employees benefits like liabilities for defined benefit obligation gratuity and pension fund, liabilities for long-service leave, cash settled share based payment liabilities, short-term employee benefits etc., Creditors and accruals, Interest payable on deposit and borrowing, unearned income, unpaid dividend etc. shall be presented under this account head.

10. Debt securities issued

Debenture, bond or other debt securities issued by bank shall be presented under this broad account head.

11. Subordinated Liabilities

Liabilities subordinated, at the event of winding up, to the claims of depositors, debt securities issued and other creditors shall be included here. It shall include redeemable preference share, subordinated notes issued, borrowingetc.

12. Share capital

The amount of paid up share capital of the licensed institution shall be mentioned under this head. Amount credited in share capital by issuing bonus shares utilizing the accumulated profit and reserves shall also be disclosed under this heading. This shall include paid up amount of ordinary share capital and equity component of preference share capital. The convertible preference shares which includes an option for the holder of the shares to convert the preferred shares into a fixed number of ordinary shares at any time after a predetermined date, irredeemable preference share and perpetual debt instruments, the equity component that is recognized and measured as per NFRSs as equity as well shall be presented under this heading.

13. Share premium

The amount of money collected on issue of shares in excess of its face value shall be presented under this heading. The outstanding amount in this account shall not be considered eligible for distribution of cash dividend.

14. Retained earnings

The accumulated profits which has not been distributed to shareholders and has been ploughed back in the licensed institution's operations and is free for distribution of dividend to the shareholders shall be presented under this heading.

15. Reserves

Licensed institution shall include the amounts received from allocation of profits or retained earnings in connection with maintaining reserves or created from any other process. Normally, amount shall be credited to this heading having debited the accumulated profit and while using these reserves, the concerned reserve account shall have to be debited. Followings are the additional clarification of account head under reserve.

(a) General Reserve:

General reserve is the statutory reserve. In this reserve, the amount transformed from appropriation of net profit according to the Banks and Financial Institutions Act, 2073 shall be included. No type of dividend (cash or bonus share) shall be distributed from the amount in general/statutory reserve. Approval of NRB shall be required in order to use the amount in this reserve.

(b) Exchange Equalization reserve

Exchange equalization reserve is a statutory reserve. A bank which has earned foreign exchange revaluation gain on foreign currency other than India currency has to allocate 25 percent of such revaluation gain to this reserve as per provision of the Bank and Financial Institution Act. Any amount allocated to exchange equalization reserve as per the provision of the Bank and Financial Institutions Act, shall be presented under this heading.

(c) Fair Value Reserves

The fair value reserve comprises the cumulative net change in the fair value of financial assets that are measured at fair value and the changes in fair value is recognized in other comprehensive

income, until the assets are derecognized. The cumulative amount of changes in fair value of those financial assets shall be presented under this account head.

(d) Assets Revaluation Reserve

Any reserve created from revaluation of assets (such as Property & Equipment, Intangible Assets, Investment Property) shall be presented under this heading. Revaluation reserves often serve as a cushion against unexpected losses but may not be fully available to absorb unexpected losses due to the subsequent deterioration in market values and tax consequences of revaluation.

(e) Capital Reserve

The capital reserve represents the amount of those reserves which are in nature of capital and which shall not be available for distribution of cash dividend. The amount from share forfeiture due to non-payment of remaining amount for the unpaid shares, capital grants received in cash or kind, capital reserve arising out of merger and acquisition etc should be presented under this heading.

(f) Special Reserve

Any special reserve that is created as per the specific requirement of NRB directive or special instruction of NRB shall represent special reserve. The amount allocated to this reserve by debiting retained earning account shall be presented under this heading.

(g) Capital Redemption Reserve

This head shall include the statutory reserve created for making payment towards Redeemable Non-Convertible Preference Shares.

(h) Dividend Equalization Fund

For the purpose of maintaining uniformity in dividend payment, certain amount of profit during the year of profit making may be transferred shall be presented under this account head. Dividend may be distributed by debiting this account with the approval of the Board of Directors and endorsed by the General meeting.

(i) Capital Adjustment/Equalization Fund

Any amount that is allocated from the amount retained profit to a reserve that is created for the raising capital of the Bank as well as calls in advance amount to make up minimum paid up capital amount shall be presented under this account head.

(j) Corporate Social Responsibility Fund

The fund created for the purpose of corporate social responsibility by allocating profit shall be presented under this account head.

(k) Investment Adjustment Reserve

It is a regulatory reserve created as a cushion for adverse price movements in bank's investments as directed by the Directives of Nepal Rastra Bank.

(l) Actuarial Gain/Loss Reserve

Actuarial gain or loss that represents change in actuarial assumptions used to value employee obligations shall be presented under this account head.

(m) Regulatory Reserve

The amount that is allocated from profit or retained earnings of the Bank to this reserve as per the Directive of NRB for the purpose of implementation of NFRSs and which shall not be regarded as free for distribution of dividend (cash as well as bonus shares) shall be presented under this account head. The amount allocated to this reserve shall include interest income recognized but not received in cash, difference of loan loss provision as per NRB directive and impairment on loan and advance as per NFRSs (in case lower impairment is recognized under NFRSs), amount equals to deferred tax assets, actual loss recognized in other comprehensive income, amount of goodwill recognized under NFRSs etc.

(n) Other Reserve Fund

Any reserve created with specific or non-specific purpose (except stated in above) shall be presented under this by disclosing accounting heads.

16. Non-controlling interest

Non-controlling interest (NCI) is the portion of equity ownership in a subsidiary not attributable to the parent company, which has a controlling interest and consolidates the subsidiary's financial results with its own. The bank who has a subsidiary and consolidates the financial statement of subsidiary in its own shall present the equity portion of the subsidiary that are attributable to the shareholders other than the bank under this account head.

Brief Explanations on Accounting Heads of the Statement of Profit or Loss Account

1. Interest income

The interest income recognized as per NFRSs shall be presented under this head. This heading shall include interest income on loan and advance, investment securities except on those investment securities measure at fair value through profit or loss, cash and cash equivalent, due from Nepal Rastra Bank, due from BFIs, loan and advances to staff etc.

2. Interest expense

The interest expenses recognized as per NFRSs shall be presented under this head. The interest accrued on deposits collected, debt securities issued, borrowings obtained, subordinated liabilities, amount due to bank and financial institutions, due to NRB etc. shall be presented under this heading.

3. Fees and commission income

Fee income is earned for diverse ranges of services provided by the bank to its customers. Fee income arises on the execution of a significant act completed or from provision of services like asset management, portfolio management, management advisory and service fees etc. Loan documentation fee, loan management fee, consortium fee, commitment fee, card issuance and renewal fees, prepayment and swap fee, remittance fee, investment banking fee, asset management fee, brokerage, commission on letter of credit, commission on guarantee, locker rental income, etc. should be presented under this heading. The fees and commission income that are integral to the effective interest rate on the financial assets are included in the measurement of the effective interest rate and shall not be recognized as income, however immaterial amount can be recognized in profit or loss account as income.

4. Fees and commission expense

Payouts on account of fee and commission for services obtained by the bank shall be presented under this account head. This account head shall include card related fees, guarantee commission, brokerage expenses etc. The fees and commission expense that are integral to the effective interest rate on the financial liability are included in the measurement of the effective interest rate and shall not be recognized as expense

5. Net trading income

Trading income comprises gains less losses relating to trading assets and liabilities, and includes all realized interest, dividend and foreign exchange differences as well as unrealized changes in fair value of trading assets and liabilities shall be presented under this account head.

6. Other operating income

Receipt of all other operating income not specifically provided under the income heads above shall be booked and presented under this head. This shall include foreign exchange revaluation gain, gain/loss on sale of available for sale securities, dividend on available for sale securities, gain/loss on sale of property and equipment, gain/loss on sale of investment properties, operating lease income, gain/loss on sale of gold and silver, finance income of finance lease etc.

7. Impairment charge/(reversal) for loan and other losses.

Impairment loss recognized as per NFRSs on loan and other losses shall be presented under this account head. It shall includes impairment charge/reversal on loan and advances to customers, loan and advances to bank and financial institutions, investment securities, placement with bank and financial institutions, property and equipment, goodwill and intangible assets, investment properties etc.

8. Personnel expenses

All expenses related to employees of a bank shall be included under this head. Expenses covered under this head include employees' salary, allowances, pension, gratuity, contribution to provident fund, training expenses, uniform expenses, insurance, staff bonus, finance expense under NFRSs, cash-settled share-based payments etc.

9. Other Operating expenses

All operating expense other than those relating to personnel expense are recognized and presented under this account head. The expenses covered under this account head shall include office administration expense, other operating and overhead expense, directors' emoluments, remuneration and non audit fee paid to auditors, professional and legal expense, branch closure cost expense, redundancy cost expense, expense of restructuring, impairment of non financial assets, expense of corporate social responsibility, onerous lease provisions etc.

10. Depreciation and amortization

Depreciation is the systematic allocation of the depreciable amount of an asset over its useful life. Amortization is the systematic allocation of the depreciable amount of an intangible asset over its useful life. Depreciation measured and recognized as per NFRSs on property and equipment, and investment properties, and amortization of intangible assets shall be presented under this account head.

11. Non operating income/expense

The income and expenses that have no direct relationship with the operation of transactions shall be presented under this head. The income/expense covered under this account head shall include loan written off, recovery of loan, redundancy provision, expense of restructuring etc

12. Income tax expense

The amount of income tax on net taxable profit shall be recognized and presented under this account head. This account head shall include current tax expense and deferred tax expense/deferred tax income.

Brief Explanations on Accounting Heads of the Statement of Other Comprehensive Income

1. Fair value reserve relating to investment in equity instruments

Net changes in fair value of equity instrument that are measured at fair value and the changes in fair value is required to be recognized in other comprehensive income shall be recognized and presented under this account head. The changes may be subsequently reclassified to profit and loss in accordance with the relevant NFRSs shall also be deducted from the fair value reserve.

2. Changes in revaluation reserve

Changes in revalued amount of property and equipment, and intangible assets shall be presented under this account head.

3. Cash flow hedge

When a derivative is designated as the hedging instrument in a hedge of the variability in cash flows attributable to a particular risk associated with a recognised asset or liability or a highly probable forecast transaction that could affect profit or loss, the effective portion of changes in the fair value (losses) of the derivative is recognised and presented in Other comprehensive income under this account head. The changes may be subsequently reclassified to profit and loss in accordance with the relevant NFRSs shall also be deducted from the fair value reserve.

4. Net actuarial gain/loss on defined benefit plans

Re-measurement gain/losses arising from experience adjustments and changes in actuarial assumptions are recognized in the period in which they occur, directly in other comprehensive income and shall be presented under this account head.

5. Income tax relating to these items

The income tax relating to the items shown in other comprehensive income shall be presented under this head.

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको नाम :

अवधि :

संरचनागत तरलता (Structural Liquidity) विवरण तालिका

(रु. लाखमा)

क्र.स.	विवरण	१ - ९० दिन	९१ - १८० दिन	१८१ - २७० दिन	२७१ - ३६५ दिन	१ वर्ष भन्दा बढी	कूल रकम
सम्पत्ति							
१.	नगद मौजदात						
२.	बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहेको मौजदात						
३.	विदेशी बैंकमा गरिएको लगानी						
४.	कल मनि						
५.	सरकारी सुरक्षणपत्र						
६.	ने.रा. बैंक ऋणपत्र						
७.	अन्तर बैंक तथा वित्तीय संस्था कर्जा						
८.	कर्जा सापट						
९.	पाउनु पर्ने व्याज						
१०.	रिभर्स रिपो						
११.	प्रतिबद्धता अन्तर्गत अन्य संस्थाहरुबाट प्राप्त हुने						
१२.	क्र.स. २०, २१ र २२ का सुविधाहरुको भुक्तानी						
१३.	अन्य						
कूल सम्पत्ति							
दायित्व							
१४.	चल्ती निक्षेप						
१५.	बचत निक्षेप						
१६.	मुद्रित निक्षेप						
१७.	ऋणपत्रहरु						
१८.	सापटी :						
	माग/अल्प सुचना						
	अन्तर बैंक/वि.संस्था						
	पुनरकर्जा						
	अन्य						
१९.	अन्य दायित्व तथा व्यवस्थाहरु :						
	सण्डी क्रेडिटर्स						
	भुक्तानी दिनुपर्ने बिल						
	भुक्तानी दिनुपर्ने व्याज						
	व्यवस्थाहरु						
	अन्य						
२०.	प्रतिबद्धता अन्तर्गत अन्य संस्थाहरुलाई दिनुपर्ने						
२१.	उपभोग भैनसकेको स्वीकृत सुविधाहरु						
२२.	प्रतितपत्र/जमानत (खुद)						
२३.	रिपो						
२४.	क्र.स. ११ अन्तर्गतको सुविधाको भुक्तानी						
२५.	अन्य						
कूल दायित्व							
खुद सम्पत्ति							
सञ्चित खुद सम्पत्ति							

लेखा शीर्षक	अवधिको विवरण
सम्पत्ति	
पाउनुपर्ने ब्याज	जुन समयमा ब्याज प्राप्त हुने हो, सोही समयको सम्बन्धित Bucket मा राख्ने ।
रिभर्स रिपो	भुक्तानी अवधि अनुसारको सम्बन्धित Bucket मा राख्ने ।
प्रतिबद्धता अन्तर्गत अन्य संस्थाहरुबाट प्राप्त हुने	जुन समयमा सुविधा प्राप्त हुने अपेक्षा गरिएको छ, सोही समयको सम्बन्धित Bucket मा राख्ने ।
क्र.स. २०, २१ र २२ का सूविधाहरुको भुक्तानी	जमानत बाहेक अन्य सुविधाहरुको हकमा भुक्तानी अवधि अनुसारको सम्बन्धित Bucket मा र जमानतको हकमा १ वर्षभन्दा बढीको Bucket मा राख्ने ।
अन्य शीर्षकहरु	एकीकृत निर्देशनको निर्देशन नं ५ मा व्यवस्था गरिए बमोजिम गर्ने ।
दायित्व	
सण्डी क्रेडिटर्स	१ देखि ९० दिनको Bucket मा राख्ने ।
भुक्तानी दिनुपर्ने विल	भुक्तानी अवधि अनुसारको सम्बन्धित Bucket मा राख्ने ।
भुक्तानी दिनुपर्ने ब्याज	भुक्तानी अवधि अनुसारको सम्बन्धित Bucket मा राख्ने ।
व्यवस्थाहरु*	निश्चित भुक्तानी अवधि भएको अवस्थामा सोही बमोजिम र नभएको अवस्थामा १ देखि ९० दिनको Bucket मा राख्ने ।
प्रतिबद्धता अन्तर्गत अन्य संस्थाहरुलाई दिनुपर्ने	विगतको Trend विष्लेषणबाट मागको Pattern अनुमान गरी सोही अनुसारको सम्बन्धित Bucket मा राख्ने ।
उपभोग भइनसकको स्वीकृत सुविधाहरु	विगतको Trend विष्लेषणबाट मागको Pattern अनुमान गरी सोही अनुसारको सम्बन्धित Bucket मा राख्ने ।
प्रतितपत्र/जमानत (खुद)	प्रतितपत्रको हकमा भुक्तानी अवधि अनुसारको सम्बन्धित Bucket मा र जमानतको हकमा विगतको Trend विष्लेषणबाट Claim Pattern स्थापित गरी आउने रकम जमानतको अवधि समाप्त हुने Bucket मा राख्ने ।
रिपो	भुक्तानी अवधि अनुसारको सम्बन्धित Bucket मा राख्ने ।
क्र.स. ११ अन्तर्गतको सूविधाको भुक्तानी	भुक्तानी अवधि अनुसारको सम्बन्धित Bucket मा राख्ने ।
अन्य शीर्षकहरु	एकीकृत निर्देशनको निर्देशन नं ५ मा व्यवस्था गरिए बमोजिम गर्ने ।

* सम्भावित नोक्सानी वापत कायम गरिएका व्यवस्थाहरु बाहेकका खर्च शीर्षकसँग सम्बन्धित व्यवस्थाहरु ।

ने.रा. बैंक निर्देशन फा.नं. ५.२

ब्याजदर सम्बन्धी जोखिम अनुगमन तालिका

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको नाम:

अवधि :

(रु. लाखमा)

विवरण	अवधि	१ - ९० दिन	९१ - १८० दिन	१८१ - २७० दिन	२७१ - ३६५ दिन	१ वर्ष भन्दा बढी	कुल रकम
१. कुल सम्पत्ति*							
२. कुल दायित्व**							
३. अन्तराल (१ - २)							
४. सञ्चित अन्तराल							
५. समायोजित व्याजदर (IRC)***							
६. त्रैमासिक मुनाफा स्थितिमा प्रभाव (सञ्चित अन्तराल x IRC)							
७. सञ्चित मुनाफा स्थिति फरक (क्र.सं. ६ को जोड गर्दै जाने)							

* कुल सम्पत्ति अन्तर्गत व्याजदरमा भएको परिवर्तनका कारण प्रभावित हुने सम्पत्ति (Interest Sensitive Assets) मात्र समावेश गर्नु पर्नेछ ।

** कुल दायित्व अन्तर्गत व्याजदरमा भएको परिवर्तनका कारण प्रभावित हुने दायित्व (Interest Sensitive Liabilities) मात्र समावेश गर्नु पर्नेछ ।

*** Interest Rate Change

विदेशी विनिमय सम्बन्धी जोखिम अनुगमन तालिका

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको नाम :

अवधि:

(रु. लाखमा)

विदेशी मुद्रा	अल्पकालीन		अल्पकालीन खुद अवस्था	दीर्घकालीन		दीर्घकालीन खुद अवस्था	कुल खुद अवस्था	खुद अवस्थाः प्राथमिक पूँजी
	सम्पत्ति	दायित्व		सम्पत्ति	दायित्व			
यु. एस. डलर								
स्टर्लिङ्ग पाउण्ड								
जापानी येन								
युरो								
अन्य मुद्रा								
भारतीय रुपैयाँ								
कुल								

श्री सञ्चालक समिति,
.....बैंक/वित्तीय संस्था लिमिटेड,
.....।

मिति : २०८...../..../.....

बिषय : जानकारी गराएको बारे ।

उपर्युक्त सम्बन्धमा मले यस बैंक/वित्तीय संस्थाको सञ्चालकको पदमा मिति २०८..../..../.... बाट बहाल गरेकोले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा २४ बमोजिम देहायका विषयहरूको बारेमा जानकारी गराएको छु ।

- (१) यस बैंक/वित्तीय संस्थासँग म वा मेरो परिवारको कुनै सदस्यले कुनै किसिमको करार गरेको वा गर्न लागेको छैन ।
- (२) बैंक/वित्तीय संस्थाको कार्यकारी प्रमुख, प्रबन्ध सञ्चालक वा कम्पनी सचिव, लेखापरीक्षक तथा महाप्रबन्धकको नियुक्तिको सम्बन्धमा मेरो कुनै प्रकारको स्वार्थ वा सरोकार छैन ।
- (३) म र मेरो परिवारको कुनै सदस्यले यस बैंक/वित्तीय संस्थाको सेयर संख्या.....लिएको छु/छौं, सो बाहेक बैंकको अन्य सेयर वा डिबञ्चर लिएको छैन ।
- (४) म यस बाहेक नेपाल राष्ट्र बैंकबाट स्वीकृत प्राप्त कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक छैन ।
- (५) मेरो परिवारको कुनै पनि सदस्यले यस बैंक/वित्तीय संस्थाको पदाधिकारी/कर्मचारीको हैसियतले काम गरेका छन्/छैन ।
(रहेको भए खुलाउने
- (६) बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा १८(ङ) बमोजिम म यस बाहेक अन्य कुनै पनि प्रकारको निक्षेप सम्बन्धी व्यवसाय सञ्चालन गर्ने संस्थाको (प्रचलित कानून बमोजिम बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने सहकारी संस्था समेतको) सञ्चालक, कर्मचारी वा बहालवाला लेखापरीक्षक वा सल्लाहाकारको पदमा रहेको छैन । साथै, यस संस्थाको सञ्चालक रहेसम्म म अन्य कुनै प्रकारको बचत तथा ऋण सम्बन्धी कारोबार गर्ने संस्थाको सञ्चालक हुने छैन ।
- (७) यस बैंक/वित्तीय संस्थाको संस्थापक सेयर धितो राखी कर्जा लिएको छ/छैन ।
यदि छ भने सोको विवरण खुलाउनु पर्नेछ ।
- (८) माथि घोषणा गरिएका/पेश गरिएका विवरणहरू ठीक सांचो हो, भुट्टा ठहरिएमा कानुन बमोजिम सहुँला बुझाउँला ।

सञ्चालकको दस्तखतः

नाम थर

बाबुको नामः

बाजेको/पतिको नामः

ठेगाना:

नागरिकता लिएको जिल्ला र नागरिकता नं.

(द्रष्टव्य ...: यो विवरण बैंक वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालकको पदमा निर्वाचित वा मनोनित भएको मितिले ७ दिनभित्र र परिवर्तन भएमा परिवर्तन भएको मितिले ७ दिनभित्र सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थामा पेश गर्नु पर्नेछ । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सञ्चालकबाट यो विवरण प्राप्त भएको मितिले ७ दिनभित्र यस बैंक समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।)

अनुसूची - ६.२

.....बैंक/वित्तीय संस्था लिमिटेड
सञ्चालकहरुको दर्ता/लगत किताब

तयार गर्ने:

प्रमाणित गर्ने :

श्री जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग,
.....बैंक/वित्तीय संस्था लिमिटेड,
.....।

मिति : २०८..../..../.....

बिषय : स्वघोषणा गरिएको बारे ।

उपर्युक्त सम्बन्धमा मले यस बैंक/वित्तीय संस्थाको
..... पदमा मिति २०८..../..../..... नियुक्त भएकोले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा
वित्तीय संस्थालाई जारी गरिएको निर्देशन बमोजिम देहाय बमोजिमको स्वघोषणा गर्दछु ।

- (१) टाट नपलटेको वा बेइमानी वा जालसाजीको आरोपमा सजाय नपाएको,
- (२) आफ्नो पूर्व कारोबारमा नेपाल राष्ट्र बैंक वा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निलम्बन नगरिएको वा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट भएको अनुसन्धानमा शंकास्पद कारोबारमा संलग्न भनी किटान नगरिएको वा त्यस्तो निलम्बनबाट फुकुवा भएको पाँच वर्ष पुगेको वा त्यस्तो शंकास्पद कारोबारको संलग्नताबाट सफाइ पाएको,
- (३) कालोसूचीमा समावेश नभएको वा त्यस्तो सूचीबाट फुकुवा भएको तीन वर्ष पुगेको ।
- (४) सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्गवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कसूरमा सजाय नपाएको वा मुद्दा नचलेको ।
- (५) अपराधिक क्रियाकलाप विरुद्ध अदालतमा मुद्दा नचलेको ।
- (६) प्रचलित कानुन बमोजिम तिर्नुपर्ने कर चुक्ता गरेको ।

माथि घोषणा गरिएका/पेश गरिएका विवरणहरु ठीक छन्, भुद्वा ठहरिएमा कानुन बमोजिम सहुँला बुझाउँला ।

दस्तखतः

नाम थर

बाबुको नामः

बाजेको/पतिको नामः

ठेगानाः

नागरिकता लिएको जिल्ला र नागरिकता नं.

इ.प्रा.निर्देशन नं. द/०८० संग सम्बन्धीत अनुसूची

ने.रा. बैंक निर्देशन फा.नं. द.१

सरकारी ऋणपत्र र नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्रमा भएको लगानी विवरण (मासिक)

२० साल महिना

क्र.सं.	विवरण	रकम (रु.हजारमा)
	कुल	

मिति

अधिकृत दस्तखत

ने.रा. बैंक निर्देशन फा.नं. द.२

कम्पनीको सेयरपूँजी तथा सामुहिक लगानी कोषमा मा भएको लगानी विवरण (मासिक)

२० साल महिना

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	कम्पनीको नाम	शेयर संख्या	परल मूल्य	फेयर भ्यालू मूल्य	नियमनकारी समायोजन रकम	सामुहिक लगानी कोषमा गरेको लगानी
	कुल					

मिति

अधिकृत दस्तखत

ने.रा. बैंक निर्देशन फा.नं. द.३

संगठित संस्थाहरुको डिवेन्चरमा भएको लगानी विवरण (मासिक)

२० साल महिना

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	कम्पनीको नाम	लगानी मिति	रकम रु.
	कुल		

मिति

अधिकृत दस्तखत

अनुसूची-९.१

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले वेबसाइट मार्फत यस बैंकमा पठाउनु पर्ने तथ्याङ्कहरु सम्बन्धी विवरण

अनुसूची/ फाराम नं.	विषय	तथ्याङ्को प्रकृति	पठाउनु पर्ने अवधि
९.१३	अन्तरबैंक कारोबार विवरण		कार्यालय समयभित्र
९.२०	तरलता मौज्दात विवरण		
९.२१	भक्तानी प्रणाली सेवा प्रदायकहरुको मौज्दात विवरण (Settlement Account संचालन गर्ने बैंकहरुको लागि मात्र)	दैनिक	अर्को दिनको १२ बजेभित्र
९.१५-१ र ९.१५-२	ए.टी.एम मेशीन रहेको स्थान तथा शाखारहित बैंकिङ केन्द्रको विवरण	यथा समयमा	संचालन भएको दिन
९.१६	शाखा तथा अन्य कार्यालयको विवरण	यथा समयमा	संचालन भएको दिन
६.२	संचालक तथा कार्यकारी प्रमुखको विवरण	यथा समयमा	नियुक्त वा निवृत्त भएको दिन
१३.१	अनिवार्य मौज्दात विवरण	द्वि साप्ताहिक	एक हप्ता भित्र
९.१५क	शाखारहित बैंकिङ केन्द्रमा रहेका ग्राहकहरु तथा विद्युतीय कार्डको विवरण	मासिक	अर्को महिनाको ७ गते भित्र
९.१५ख	E-banking कारोबार सम्बन्धी विवरण	मासिक	
९.१६क	निक्षेप खाता संख्या तथा विद्युतीय कार्डहरुको शाखागत विवरण	मासिक	
९.१६ख	कर्जा र निक्षेप सम्बन्धी शाखागत विवरण	मासिक	
९.२२	प्रमुख वित्तीय परिसूचकहरुको विवरण	मासिक	
९.११	ठुला ऋणीहरु र समूह तथा कोषमा आधारित कर्जा र गैहकोषमा आधारित सहुलियत सम्बन्धी विवरण	त्रैमासिक	
९.१४	त्रैमासिक वित्तीय विवरण	त्रैमासिक	
९.१९क	कर्मचारीहरुको विवरण	अर्धवार्षिक	
९.१९ख	संस्थापक सेयरधनीहरुको विवरण	अर्धवार्षिक	

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले Excel Sheet मार्फत यस बैंकमा पठाउनु पर्ने तथ्याङ्कहरु सम्बन्धी विवरण

अनुसूची/फाराम नं.	विषय	तथ्याङ्कको किसिम	तथ्याङ्क पठाउने विधि	पठाउनु पर्ने अवधि
५.३	विदेशी विनियम अनुगमन विवरण	मासिक रूपमा महिना वितेको ७ दिन भित्र	१. https://reporting.nrb.org.np मा login गर्ने २. Reports Upload Select गर्ने ३. Bulk Excel Upload Select गर्ने ४. Add Report Select गर्ने ५. Fiscal Year Select गर्ने ६. Reporting Month Select गर्ने ७. उपयुक्त Category Select गर्ने ८. Description मा आवश्यकतानुसार संक्षिप्त विवरण भर्ने ९. आफूले Upload गर्न चाहेको रिपोर्टको किसिम Select गर्ने १०. Choose File बाट आफूले Upload गर्न चाहेको File Select गर्ने ११. Save गर्ने	७ दिन भित्र
१.१ र १.२ (ख(क्षेत्रीय स्तरका) र ग वर्गको लागि)	पुँजीकोष र जोखिम भारित सम्पत्ति	मासिक		
Capital Adequacy Framework बमोजिमका फर्महरु (क र राष्ट्रियस्तरका ख वर्गको लागि)	पुँजीकोष र जोखिम भारित सम्पत्ति	मासिक		
३.१, १७.१	क्षेत्रगत कर्जा विवरण	मासिक		
१.१, १.२, १.३, १.३(क), १.४, १.७, १.८, १.९, १.१७ र १.१८	मासिक तथ्याङ्क विवरण	मासिक		
१३.२	वैद्यानिक तरलता विवरण	मासिक		
५.१	तरलता अनुगमन विवरण	त्रैमासिक		
५.२	ब्याजदर जोखिम अनुगमन विवरण	त्रैमासिक		
१.५, १.६, १.६.१, १.१० र १.१२ र १७.२	त्रैमासिक तथ्याङ्क विवरण	त्रैमासिक		
२.१, २.२, २.३, २.४ र २.५	कर्जा सापट र व्यवस्था, ग्राहक अनुसार कर्जा र गैर बैंकहरु सम्पत्ति	त्रैमासिक		
११.१	सह-वित्तीयकरण कर्जा विवरण	त्रैमासिक		
प्रकाशन भए अनुसार	ब्याजदर प्रकाशित भएको विवरण	ब्याजदर सशोधन गरेको ७ दिन भित्र		
निर्देशन नं ३ को बुँदा ७ अनुसार	आपसी सम्बन्ध भएका ग्राहकको कर्जा विवरण	अर्धवार्षिक		
Web Site मा उपलब्ध ढाँचा अनुसार	AMLCFT Reporting Format (Off-site data collection)	अर्ध वार्षिक		
Web Site मा उपलब्ध ढाँचा अनुसार	AMLCFT Reporting Format (Bank Self assessment Questionnaire)	वार्षिक	१. Reports Upload List Click गर्ने २. सम्बन्धित महिना र Category मिले गरी View Column मा रहेको icon click गर्ने ३. Unlock Request Button Click गर्ने ४. Unlock Details Window खुल्छ यसमा Resubmit Reason: * मा कुनै एउटा कारण चयन गर्ने ५. Save गर्ने ६. त्यस पछि पुनः शुरु देखिको प्रकृया अवलम्बन गरी Upload भएको File Submit गर्ने।	७ दिन भित्र

निर्देशनमा उल्लेख भएदेखि बाहेक यस बैंकको अन्य विभाग/कार्यालयमा पठाउनु पर्ने विवरणहरु नियमित रूपमा पठाउनु पर्नेछ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले सम्बन्धित संस्थाको विवरण (Entity Profile) अद्यावधिक गर्नुपर्ने अवधि

SN	Particulars	Detail Informations (Not exhaustive)	Update Frequency (in SIS)	Deadline for Update (in SIS)
A.	Entity Details Page			
	1. Primary Information	Organization Chart, Authorised & Paid up Capital, Contact details	As & when change occurs	Within 7 days of Change
	2. Details of Committee	Committee Name, Members Name, Designation, Start Date, etc.	As & when change occurs	Within 7 days of Change
	3. Ownership Details	Ownership type, Percentage, Host Country Name, Name of Investors etc.	As & when change occurs	Within 7 days of Change
	4. Subsidiary/Associates Details	Type of Subsidiary, Name of Subsidiary, Holding percentage, etc.	As & when change occurs	Within 7 days of Change
	5. Details of Board of Directors	Name, Father & Grandfather Name, Type, Representation from, Contact details, PAN, Term, Biodata, Declaration on Code of Conduct, Citizenship Certificate, Qualification Certificate, etc.	As & when change occurs	Within 7 days of Change
	6. Details of Auditors	Name, Type, Contact details, etc.	As & when change occurs	Within 7 days of Change
	7. Details of Management Team	Name, Designation, Father & Grandfather Name, Contact details, PAN, Biodata, etc.	As & when change occurs	Within 7 days of Change
	8. Details of Chief Executive Officer (CEO)	Name, Designation, Father & Grandfather Name, Contact details, PAN, Biodata, Appointment letter, Citizen Certificate, etc.	As & when change occurs	Within 7 days of Change
	9. Details of Compliance and Reporting Officer	Name, Designation, Father & Grandfather Name, Contact details, PAN, etc.	As & when change occurs	Within 7 days of Change
	10. Annual General Meeting Report and Resolution	Attachment of AGM Report and Resolution	As & when change occurs	Within 7 days of Change
	11. Policies and Procedures	Policy Name, Category, Effective Date, Approved by, Attachment of the document	As & when change or update occurs	Within 7 days of Change or update
B	Branch Details Page	Type, Location, Contact Details, Vault Capacity, etc.	When branch opened, closed or relocated	On the date of operation start, close or relocate
C	Branchless Banking Details Page	Related Branch, Agent Details, Contact Details, Location, etc.	When BLB opened, closed or relocated	On the date of operation start, close or relocate
D	ATM Details Page	Related Branch, Location, ATM Capacity, etc.	When ATM opened, closed or relocated	On the date of operation start, close or relocate
E	Deposit/Loan Product Details Page	Base Rate, Deposit Type, Deposit Interest rate, Loan Type, Min./Max Interest Rate, Min./Max. Premium Rate, Effective date, etc.	Monthly & after change	within 7 days of end of the month or Change

लिमिटेड
सम्पत्ति र दायित्वको गोशवारा हिसाव (मासिक)
२०७..... साल महिनाको विवरण

(रु.....)

पुँजी तथा दायित्व	रकम	सम्पत्ति	रकम
१. पुँजी तथा जगेडा कोषहरु		१. नगद मौज्जात	
१.१ चुक्ता पुँजी	१.१	स्वदेशी मुद्रा (सिक्का समेत)	
१.१.१ साधारण सेयर	१.२	विदेशी मुद्रा	
१.१.२ ननरिडमेवल प्रिफरेन्स सेयर	१.२.१	भारतीय मुद्रा	
१.१.३. रिडिमेवल प्रिफरेन्स सेयर	१.२.२	अन्य विदेशी मुद्रा	
१.१.४ कन्वर्टिवल प्रिफरेन्स सेयर	२.	बैंक मौज्जात	
१.२ कल इन एड्भान्स	२.१	स्वदेशी मुद्रा	
१.३ प्रस्तावित बोनस सेयर	२.१.१	नेपाल राष्ट्र बैंकमा	
१.४ साधारण जगेडा कोष	२.१.२	"क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा	
१.५ सेयर प्रिमियम	२.१.३	"ख" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा	
१.६ सञ्चित नाफा / नोक्सान (Retained Earnings)	२.१.४	"ग" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा	
१.७ अन्य जगेडा तथा कोषहरु*	२.१.५	अन्य वित्तीय संस्थामा	
१.७.१ ऐपरी आउने जगेडा कोष	२.२	विदेशी मुद्रा	
१.७.२ सम्पत्ति पुनर्मुद्याइन कोष	२.२.१	नेपाल राष्ट्र बैंकमा	
१.७.३ पुँजीगत जगेडा कोष	२.२.२	"क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा	
१.७.४ संस्था विकास कोष	२.२.३	"ख" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा	
१.७.५ विशेष जगेडा कोष	२.२.४	"ग" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा	
१.७.६ लाभाश समीकरण कोष	२.२.५	अन्य वित्तीय संस्थामा	
१.७.७ अन्य स्वतन्त्र कोष	२.२.६	विदेशी बैंकमा	
१.८ पुँजी फिर्ता जगेडा कोष	२.२.६.१	भारतमा	
१.९ सटही घटबढ कोष	२.२.६.२	अन्य विदेशी मुलुकमा	
१.१० लगानी समायोजन कोष	३.	मागेका बखत प्राप्त हुने रकम	
१.११ अन्य कोष	३.१	स्वदेशी मुद्रा	
२. सापटी	३.१.१	"क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा	
२.१ नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	३.१.२	"ख" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा	
२.१.१ पुनरकर्जा	३.१.३	"ग" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा	
२.१.२ रिपो कर्जा	३.१.४	अन्य वित्तीय संस्थामा	
२.१.३ नेपाल राष्ट्र बैंकबाट प्राप्त अन्य सापटी	३.२	विदेशी मुद्रा	
२.२ अन्तरबैंक सापटी	३.२.१	नेपाल राष्ट्र बैंकमा	
२.२.१ स्वदेशी मुद्रा	३.२.२	"क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा	
२.२.१.१ "क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थावाट	३.२.३	"ख" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा	
२.२.१.२ "ख" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थावाट	३.२.४	"ग" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा	
२.२.१.३ "ग" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थावाट	३.२.५	अन्य वित्तीय संस्थामा	
२.२.२ विदेशी मुद्रा	३.२.६	विदेशी बैंकमा	
२.२.२.१ "क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थावाट	३.२.६.१	भारतमा	
२.३ अन्य सापटी	३.२.६.२	अन्य विदेशी मुलुकमा	
२.३.१ स्वदेशी मुद्रा	४.	ऋणपत्र तथा अन्य उपकरणमा लगानी	
२.३.१.१ "क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थावाट	४.१	नेपाल सरकार	
२.३.१.२ "ख" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थावाट	४.१.१	ट्रेजरी बिल	
२.३.१.३ "ग" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थावाट	४.१.२	विकास ऋणपत्र	
२.३.१.४ अन्य वित्तीय संस्था	४.१.३	राष्ट्रिय बचत पत्र	
२.३.२ विदेशी मुद्रा	४.१.४	विशेष ऋणपत्र	
२.३.२.१ "क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्तसंस्थावाट	४.१.५	रिभर्स रिपो	
२.३.२.२ विदेशी बैंक तथा वित्तीय संस्था	४.२	ने. रा. बैंक	
२.३.२.२ अन्य वित्तीय संस्था	४.२.१	ऋणपत्र	
२.४ ऋणपत्र तथा बन्ड	४.२.२	डिपोजिट अक्सन	
२.५ युवास्वरोजगार कोष	४.३	"घ" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको ऋणपत्र	
२.६ गरिबी निवारण कोष	४.४	सरकारी गैर वित्तीय संस्था	
२.७ ग्रामीण स्वावलम्बन कोष	४.५	अन्य गैर वित्तीय संस्था	
२.८ अन्य कोष	४.६	गैर आवासीय क्षेत्र (Non-Resident)	
३. निक्षेप	५.	सेयर तथा अन्य लगानी	
३.१ चल्ती	५.१	सेयरमा लगानी	
३.१.१ स्वदेशी मुद्रामा	५.१.१	"क" वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	
३.१.१.१ संस्थागत	५.१.२	"ख" वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	
३.१.१.१.१ "क" वर्ग इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	५.१.३	"ग" वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	

३.२.१.२.१	आवासीय	६.२.१.२	“ख” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु
३.२.१.२.२	गैरआवासीय	६.२.१.३	“ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु
३.२.२	विदेशी मुद्रामा	६.२.१.४	अन्य वित्तीय संस्थाहरु
३.२.२.१	संस्थागत	६.२.१.५	गैरवित्तीय सरकारी संस्थाहरु
३.२.२.१.१	“क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	६.२.१.५	निजी गैरवित्तीय संस्थाहरु
३.२.२.१.२	“ख” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	६.२	व्यक्तिगत
३.२.२.१.३	“ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	६.२.१	स्वदेशी मुद्रा
३.२.२.१.४	अन्य संस्थाहरु	६.२.२	विदेशी मुद्रा
३.२.२.१.५	विदेशी बैंकहरु	६.३	गैर आवासीय क्षेत्र
३.२.२.१.६	विदेशी संस्थाहरु	६.३.१	स्वदेशी मुद्रा
३.२.२.१.७	अन्य आवासीय क्षेत्र	६.३.२	विदेशी मुद्रा
३.२.२.१.८	गैरआवासीय क्षेत्र	६.४	यवा स्वरोजगार कोष
३.२.२.२	व्यक्तिगत	७.	बिल खरिद
३.२.२.२.१	आवासीय	७.१	स्वदेशी बिल खरिद
३.२.२.२.२	गैरआवासीय	७.१.१	संस्थागत
३.३	मुद्राती	७.१.२	व्यक्तिगत
३.३.१	स्वदेशी मुद्रामा	७.२	विदेशी बिल खरिद
३.३.१.१	संस्थागत	७.२.१	भारतमा भूकानी हुने
३.३.१.१.१	“क” वर्ग इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	७.१.१	संस्थागत
३.३.१.१.२	“ख” वर्ग इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	७.१.२	व्यक्तिगत
३.३.१.१.३	“ग” वर्ग इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	७.२.२	अन्य मुलुकमा भूकानी हुने
३.३.१.१.४	“घ” वर्ग इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	७.१.१	संस्थागत
३.३.१.१.५	बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरु	७.१.२	व्यक्तिगत
३.३.१.१.६	गैरसरकारी संस्थाहरु	७.३	आयात बिल खरिद
३.३.१.१.७	कर्मचारी संचयकोष	८.	कलेक्शनमा लिइएका बिलहरुमा सापट
३.३.१.१.८	नागरिक लगानी कोष	८.१	स्वदेशी बिलको धितोमा
३.३.१.१.९	पेन्सन कोष तथा वीमा कम्पनीहरु	८.२	विदेशी बिलको धितोमा
३.३.१.१.१०	अन्य वित्तीय संस्थाहरु	९.	स्थिर सम्पत्ति
३.३.१.१.११	नेपाली सेना	९.१	जग्गा
३.३.१.१.१२	नेपाल प्रहरी	९.२	भवन
३.३.१.१.१३	सशस्त्र प्रहरी बल	९.३	फर्निचर/फिक्सचर
३.३.१.१.१४	स्थानीय सरकार	९.४	सवारी साधन
३.३.१.१.१५	अन्य सरकारी निकाय	९.५	कम्प्युटर तथा मेशीनरी
३.३.१.१.१६	गैर वित्तीय सरकारी संस्थाहरु	९.६	पूँजीगत निर्माण खर्च
३.३.१.१.१७	गैर वित्तीय निजी संस्थाहरु	९.७	लिज होल्ड सम्पत्ति
३.३.१.१.१८	अन्य संस्थाहरु	९.८	सफ्टवेयर
३.३.१.१.१९	विदेशी बैंकहरु	९.९	अन्य
३.३.१.१.२०	विदेशी संस्थाहरु	१०.	अन्य सम्पत्ति
३.३.१.१.२१	अन्य आवासीय क्षेत्र	१०.१	असुल गर्न वाँकी व्याज
३.३.१.१.२२	गैरआवासीय क्षेत्र	१०.१.१	लगानीमा
३.३.१.२	व्यक्तिगत	१०.१.१.१	सरकारी ऋणपत्रमा
३.३.१.२.१	आवासीय	१०.१.१.२	अन्य लगानीमा
३.३.१.२.२	गैरआवासीय	१०.१.१.२.१	स्वदेशी मुद्रामा
३.३.१.२	विदेशी मुद्रामा	१०.१.१.२.२	विदेशी मुद्रामा
३.३.१.२.१	संस्थागत	१०.१.२	कर्जा सापटमा
३.३.१.२.१	“क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	१०.१.३.१	संस्थागत
३.३.१.२.२	“ख” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	१०.१.३.१.१	स्वदेशी मुद्रामा
३.३.१.२.३	“ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	१०.१.३.१.१.१	“घ” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु
३.३.१.२.४	अन्य संस्थाहरु	१०.१.३.१.१.२	अन्य वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु
३.३.१.२.५	विदेशी बैंकहरु	१०.१.३.१.१.५	बचत तथा ऋण सहकारी
३.३.१.२.६	विदेशी संस्थाहरु	१०.१.३.१.१.६	पेन्सन कोष तथा वीमा कम्पनीहरु
३.३.१.२.७	अन्य आवासीय क्षेत्र	१०.१.३.१.१.७	अन्य वित्तीय संस्थाहरु
३.३.१.२.८	गैरआवासीय क्षेत्र	१०.१.३.१.१.०	गैर वित्तीय सरकारी संस्थानहरु
३.३.२	व्यक्तिगत	१०.१.३.१.१.१	निजी गैरवित्तीय संस्थारु
३.३.२.१	आवासीय	१०.१.३.१.२	विदेशी मुद्रामा
३.३.२.२	गैरआवासीय	१०.१.३.१.२.१	इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु
३.४	मागेको बखत दिनपर्ने रकम	१०.१.३.१.२.२	अन्य वित्तीय संस्थाहरु
३.४.१	स्वदेशी मुद्रामा	१०.१.३.१.२.३	निजी गैरवित्तीय संस्थानहरु
३.४.१.१	संस्थागत	१०.१.३.२	व्यक्तिगत
३.४.१.१.१	“क” वर्ग इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	१०.१.३.२.१	स्वदेशी मुद्रा
३.४.१.१.२	“ख” वर्ग इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	१०.१.३.२.२	विदेशी मुद्रा
३.४.१.१.३	“ग” वर्ग इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	१०.१.३.३	गैर आवासीय क्षेत्र

३.४.१.१.४	“घ” वर्ग इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	१०.१.३.३.१	स्वदेशी मुद्रा
३.४.१.१.५	बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरु	१०.१.३.३.२	विदेशी मुद्रा
३.४.१.१.६	गैरसरकारी संस्थाहरु	१०.१.३.४	युवा स्वरोजगार कोष
३.४.१.१.७	कर्मचारी संचयकोष	१०.१.४	अन्य
३.४.१.१.८	नागरिक लगानी कोष	१०.२	मसलन्द मौजदात
३.४.१.१.९	पेन्सन कोष तथा वीमा कम्पनीहरु	१०.३	कर्मचारी सापटी/पेशकी
३.४.१.१.१०	अन्य वित्तीय संस्थाहरु	१०.४	सण्डी डेटर्स
३.४.१.१.११	नेपाली सेना	१०.५	अग्रिम भुक्तानी
३.४.१.१.१२	नेपाल प्रहरी	१०.६	क्लियरड चेक
३.४.१.१.१३	सशस्त्र प्रहरी बल	१०.६.१	स्वदेशी मुद्रा
३.४.१.१.१४	स्थानीय सरकार	१०.६.२	विदेशी मुद्रा
३.४.१.१.१५	अन्य सरकारी निकाय	१०.७	मार्गस्थ नगद (Cash in Transit)
३.४.१.१.१६	गैर वित्तीय सरकारी संस्थाहरु	१०.८	विना सूचना भुक्तानी दिइएका ड्राप्ट
३.४.१.१.१७	गैर वित्तीय निजी संस्थाहरु	१०.९	अग्रिम कर भुक्तानी
३.४.१.१.१८	अन्य संस्थाहरु	१०.१०	ख्याति
३.४.१.१.१९	विदेशी बैंकहरु	१०.१२	अन्य
३.४.१.१.२०	विदेशी संस्थाहरु	११.	अपलेखन हुन बाँकी खर्च
३.४.१.१.२१	अन्य आवासीय क्षेत्र	११.१	पूर्व सञ्चालन खर्च
३.४.१.१.२२	गैरआवासीय क्षेत्र	११.२	मर्जर खर्च
३.४.१.२	व्यक्तिगत	११.३	अन्य
३.४.१.२.१	आवासीय	१२.	गैर बैंकिङ सम्पत्ति
३.४.१.२.२	गैरआवासीय	१३.	हिसाब भिलान
३.४.२	विदेशी मुद्रामा	१३.१	केन्द्रीय कार्यालय
३.४.२.१	संस्थागत	१३.२	शाखा कार्यालय
३.४.२.१.१	“क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	१३.३	निवृत्तिभरण
३.४.२.१.२	“ख” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	१३.४	सरकारी कारोबार
३.४.२.१.३	“ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु	१३.५	ऋणकोष
३.४.२.१.४	अन्य संस्थाहरु	१४.	कन्दा हिसाब
३.४.२.१.५	विदेशी बैंकहरु	१४.१	कलेक्सनमा लिइएका विलहरु
३.४.२.१.६	विदेशी संस्थाहरु	१४.१.१	स्वदेशी मुद्रा
३.४.२.१.७	अन्य आवासीय क्षेत्र	१४.१.१.१	आवासीय
३.४.२.१.८	गैरआवासीय क्षेत्र	१४.१.१.२	गैर आवासीय
३.४.२.२	व्यक्तिगत	१४.१.२	विदेशी मुद्रा
३.४.२.२.१	आवासीय	१४.१.२.१	आवासीय
३.४.२.२.२	गैरआवासीय	१४.१.२.२	गैर आवासीय
३.५.	सार्टिफिकेट अफ डिपोजिट	१५.	नाफा/नोक्सान हिसाब
३.५.१	संस्थागत	१५.१	गत महिनासम्मको
३.५.१.१	आवासीय	१५.२	यस महिनाको
३.५.१.२	गैरआवासीय		
३.५.२	व्यक्तिगत		
३.५.२.१	आवासीय		
३.५.२.२	गैरआवासीय		
३.६	मार्जिन हिसाब		
३.६.१	स्वदेशी मुद्रा		
३.६.१.१	आवासीय		
३.६.१.२	गैरआवासीय		
३.६.२	विदेशी मुद्रा		
३.६.२.१	आवासीय		
३.६.२.२	गैरआवासीय		
३.७	खजान्चीको जमानत		
३.८	भुक्तानी स्याद नाघेको मुद्दती निक्षेप		
३.९	अन्य		
४.	भुक्तानी दिनुपर्ने विलहरु		
४.१	स्वदेशी मुद्रा		
४.१.१	ड्राप्ट		
४.१.१.१	आवासीय क्षेत्र		
४.१.१.२	गैर आवासीय क्षेत्र		
४.१.२	भुक्तानी आदेश (Pay order)		
४.१.२.१	आवासीय क्षेत्र		
४.१.२.२	गैर आवासीय क्षेत्र		
४.२	विदेशी मुद्रा		
४.२.१	ड्राप्ट		
४.२.१.१	आवासीय क्षेत्र		

४.२.१.२	गैर आवासीय क्षेत्र			
४.२.२	भुक्तानी आदेश			
४.२.२.१	आवासीय क्षेत्र			
४.२.२.२	गैर आवासीय क्षेत्र			
५.	अन्य दायित्व तथा व्यवस्थाहरु			
५.१	सण्डूँ क्रेडिटर्स			
५.२	पेन्सन तथा उपदान कोष			
५.३	कर्मचारी संचयकोष			
५.४	कर्मचारी कल्याणकोष			
५.५	कर्मचारी तालिमकोष			
५.६	कर्मचारी बौनस व्यवस्था			
५.७	प्रस्तावित तथा भुक्तानी दिन बाँकी लाभांश			
५.८	आयकर व्यवस्था			
५.९	कर्जा नोक्सानी व्यवस्था			
५.९.१	सामान्य कर्जा नोक्सानी व्यवस्था			
५.९.२	विशेष कर्जा नोक्सानी व्यवस्था			
५.९.२.१	पुनरसंरचना/पुनरतालिकाकरण कर्जा			
५.९.२.२	कमसल कर्जा			
५.९.२.३	शंकास्पद कर्जा			
५.९.२.४	खराव कर्जा			
५.९.२.५	एकल ग्राहक सीमा नाधेको कर्जा			
५.९.२.६	व्यक्तिगत जमानी/तेस्रोपक्षको धितोमा प्रवाह भएको कर्जा (थप २० प्रतिशत)			
५.९.३	अतिरिक्त कर्जा नोक्सानी व्यवस्था			
५.१०	लगानी सम्बन्धी नोक्सानी व्यवस्था			
५.११	गैर वैकिङ सम्पत्ति नोक्सानी व्यवस्था			
५.१२	अन्य सम्पत्ति नोक्सानी व्यवस्था			
५.१३	व्याज मुल्तवी हिसाव			
५.१३.१	गत अवधिसम्मको			
५.१३.२	यस अवधिमा थप			
५.१३.३	यस अवधिमा असुली भएको			
५.१४	निष्केपमा दिनुपर्ने व्याज			
५.१४.१	बचत			
५.१४.२	मुद्राती			
५.१४.३	अन्य			
५.१५	निष्केप व्याजकर			
५.१६	हास कट्टी कोष			
५.१७	पाकी नसकेको आम्दानी			
५.१८	अन्य			
६.	हिसाव मिलान			
६.१	केन्द्रीय कार्यालय			
६.२	क्षेत्रीय/शाखा कार्यालय			
६.३	निवृत्ति भरण			
६.४	सरकारी कारोबार			
६.५	ऋणकोष			
७.	कन्ट्रो हिसाव			
७.१	कलेक्सनमा लिइएका विलहरु			
७.१.१	स्वदेशी मुद्रा			
७.१.१.१	आवासीय			
७.१.१.२	गैर आवासीय			
७.१.२	विदेशी मुद्रा			
७.१.२.१	आवासीय			
७.१.२.२	गैर आवासीय			
८.	नापा नोक्सान हिसाव			
८.१	गत महिनासम्मको			
८.२	यस महिनाको			
जम्मा		जम्मा		

नोट: माथि ताकिएको कुनै शीर्षक अन्तर्गत रकम नरहेको भए तापनि सो शीर्षक कायमै राखी यस वैकले तोकको ढाँचामा कुनै परिवर्तन गर्न पाइने छैन। यस कारामका उपशीर्षकहरुमा भएका कारोबारहरु निर्विष्ट स्थानमा अनिवार्य रूपमा देखाई त्यसको जोड प्रत्येक उप-शीर्षक हुदै मूल शीर्षकसम्म गर्नु पर्नेछ।

वासलात बाहिरका कारोबार (सम्भावित दायित्वहरु) :

१. कलेक्सनमा रहेका विलहरु:
- क. स्वदेशी मुद्रा

- ख. विदेशी मुद्रा
२. फरवार्ड एक्सचेंज कन्ट्रॉक्टको बाँकी दायित्वहरू
३. प्रतितपत्रहरू (मार्जिन नघटाई पुरा रकम):
क. ६ महिनाभन्दा कम अवधिको
ख. ६ महिनाभन्दा बढी अवधिको
४. अन्तर्राष्ट्रीय श्रेणीकृत (Rated) विदेशी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको काउण्टर ग्यारेण्टीमा जारी गरेको ग्यारेण्टी
५. स्पाद नाधिनसकेको ग्यारेण्टी बन्ड:
क. बिड बन्ड
ख. परफरमेन्स बन्ड
६. प्रत्याभूति सम्बन्धी प्रतिवद्धता (Underwriting commitment)
७. पुनः खरिद गर्ने शर्तमा विक्री गरेको कर्जा
८. अग्रिम भुक्तानी ग्यारेण्टी (Advance Payment Guarantee)
९. वित्तीय तथा अन्य जमानत (Financial and other Guarantee)
१०. अपरिवर्त्य कर्जा प्रतिवद्धता (Irrevocable Loan Commitment)
११. आयकर वापत सम्भावित दायित्व (Contingent Liabilities on Income Tax)
१२. Acceptance, Endorsement सहित अन्य सबै प्रकारका सम्भावित दायित्वहरू
१३. पुनः डिस्काउन्ट गरिएका बिलहरू
१४. चुक्ता वा भुक्तान हुन वाँकी सेयर लगानी
१५. भुक्तानीको लागि दावी परेको जमानत
१६. संस्थाउपर दावी परेको तर संस्थाले दायित्व स्वीकार नगरेको सम्भावित दायित्वहरू

* अन्य जगेडा तथा कोषहरू अन्तर्गत लगानीमा रहेको रकमलाई समेत खुलाउनु (Disclose) पर्नेछ।

** इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुको नाम खुलाउनु पर्नेछ। यसको लागि छुटै फाराम प्रयोग गर्न सकिनेछ।

विवरण तयार गर्नेको

नाम :
दर्जा :
दस्तखत :
मिति :

विवरण पेश गर्ने अधिकृतको

नाम :
दर्जा :
दस्तखत :
मिति :

लिमिटेड

नाफा नोक्सान हिसाव

२० देखि २० सम्म (मासिक)

(रु.दश लाखमा)

खर्च	यस महिना सम्पर्को रु.	गत महिना सम्पर्को रु.	आम्दानी	यस महिना सम्पर्को रु.	गत महिना सम्पर्को रु.
१. ब्याज खर्च			१. ब्याज आम्दानी		
१.१ निक्षेप दायित्वमा			१.१ कर्जा सापटमा		
१.१.१ बचतमा			१.२ लगानीमा		
१.१.२ मुद्रतीमा			१.२.१ नेपाल सरकारको सुरक्षणपत्र		
१.१.२.१ ३ महिनासम्मको मुद्रतीमा			१.२.२ विदेशी ऋणपत्र		
१.१.२.२ ३ देखि ६ महिनसम्मको मुद्रतीमा			१.२.३ नेपाल राष्ट्र बैंकको ऋणपत्र		
१.१.२.३ ६ महिनादेखि १ वर्षसम्मको मुद्रतीमा			१.२.४ डिवेझर तथा बन्ड		
१.१.२.४ १ वर्षभन्दा माथिको मुद्रतीमा			१.३ एजेन्सी मौज्दातमा		
१.१.३ मागेको खत तिर्नुपर्ने निक्षेपमा			१.४ माग तथा अल्प सूचनामा प्राप्त		
१.१.४ सर्टिफिकेट अफ डिपोजिटमा			हुने मौज्दातमा		
१.२ अन्तर बैंक/ वित्तीय संस्था सापटी			१.५ अन्यमा		
१.२.१ नेपाल राष्ट्र बैंक			२. कमिसन तथा डिष्काउण्ट		
१.२.२ अन्तर बैंक/ वित्तीय संस्था			२.१ बिल खरिद तथा डिष्काउण्ट		
१.२.३ अन्य सापटी			२.२ कमिशन		
२ कमिसन खर्च			२.३ अन्य		
३. कर्मचारी खर्च			३. सटही घटबढ आम्दानी		
३.१ तलब भता			३.१ विनिमयदरमा भएको फरकबाट		
३.२ अन्य खर्च			३.२ विदेशी मुद्रा कारोबारबाट (बट्टा बाहेक)		
४. सञ्चालन खर्च			४. अन्य सञ्चालन आम्दानी		
४.१ घरभाडा			५. गैर सञ्चालन आम्दानी		
४.२ हासकट्टी			६. जोखिम सम्बन्धी व्यवस्थाबाट		
४.३ मसलन्द			फिर्ता (आम्दानी)		
४.४ इँधन			६.१ सामान्य कर्जा नोक्सानी व्यवस्था		
४.५ अन्य सञ्चालन खर्च			६.२ विशेष कर्जा नोक्सानी व्यवस्था		
५. सटही घटबढ नोक्सानी			६.२.१ पुनरसंरचना/पुनरतालिकिकरण		
५.१ विनिमयदरमा भएको फरकबाट			कर्जा नोक्सानी व्यवस्था		
५.२ विदेशी मुद्रा कारोबारबाट (बट्टा बाहेक)			६.२.२ कमसल कर्जा नोक्सानी व्यवस्था		
६. गैर सञ्चालन खर्च			६.२.३ शंकास्पद कर्जा नोक्सानी		
७. जोखिम सम्बन्धी व्यवस्था			व्यवस्था		
७.१ कर्जा नोक्सानी व्यवस्था			६.२.४ खराब कर्जा नोक्सानी व्यवस्था		
७.१.१ सामान्य कर्जा नोक्सानी व्यवस्था			६.२.५ एकल ग्राहक सीमा नाघेको		
७.१.२ विशेष कर्जा नोक्सानी व्यवस्था			कर्जाको नोक्सानी व्यवस्था		
७.१.२.१ पुनरसंरचना/पुनरतालिकिकरण कर्जा			६.२.६ व्यक्तिगत जमानी/तेसोपक्षको		
नोक्सानी व्यवस्था			धितोमा प्रवाह भएको कर्जाको		
७.१.२.२ कमसल कर्जा नोक्सानी व्यवस्था			थप नोक्सानी व्यवस्था		
७.१.२.३ शंकास्पद कर्जा नोक्सानी व्यवस्था			६.३ अतिरिक्त कर्जा नोक्सानी		
७.१.२.४ खराब कर्जा नोक्सानी व्यवस्था			व्यवस्था		
७.१.२.५ एकल ग्राहक सीमा नाघेको कर्जाको			६.४ गैर बैंकज्ञ सम्पत्ति नोक्सानी		
नोक्सानी व्यवस्था			व्यवस्था		
७.१.२.६ व्यक्तिगत जमानी/तेसोपक्षको			६.५ लगानीमा सम्भावित नोक्सानी		
धितोमा प्रवाह भएको कर्जाको थप			व्यवस्था		
नोक्सानी व्यवस्था			६.६ लगानी समायोजन कोष फिर्ता		
७.१.३ अतिरिक्त कर्जा नोक्सानी व्यवस्था			६.७ अन्य सम्पत्तिको नोक्सानी		
७.२ गैर बैंकज्ञ सम्पत्ति नोक्सानी व्यवस्था			व्यवस्था		
७.३ लगानीमा सम्भावित नोक्सानी व्यवस्था			७. अपलेखन भएको कर्जाको असुली		
७.४ लगानी समायोजन कोष			८. असामान्य कारोबारहरुबाट		
७.५ अन्य सम्पत्तिको नोक्सानी व्यवस्था			भएको आम्दानी		
८. असुली हुन नसक्ने कर्जाको अपलेखन			९. खुद नोक्सान		
९. असामान्य कारोबारहरुबाट भएको					
खर्च					
१०. कर्मचारी बोनस व्यवस्था					
११. आयकर व्यवस्था					
१२. खुद नाफा					

जम्मा				जम्मा		
-------	--	--	--	-------	--	--

विवरण तयार गर्ने
दस्तखत :
नाम :
दर्जा :
मिति :

विवरण पेश गर्ने अधिकृत
दस्तखत :
नाम :
दर्जा :
मिति :

- नोट :
- १) मासिक रूपमा ह्रास कर्ती खर्च र अन्य खर्च सम्बन्धित खर्च शीर्षक अन्तर्गत समावेश हुनु पर्नेछ।
 - २) हरेक व्रयमास अन्तको नाफा नोक्सान हिसाव तयार गर्दा अनिवार्य रूपले कर्जा नोक्सानी व्यवस्था लगायत अन्य नोक्सानी व्यवस्थामा भएको थप वा घट रकम यथार्थ विवरण हुने गरी लेखाइन गर्नु पर्नेछ।
 - ३) कर्मचारी लोनस र आयकरको लागि उपयुक्त अनुमान गरी बैंक व्यवस्थापनले सम्बन्धित अवधिहरूमा व्यवस्था गर्ने तथा लेखाइन गर्नु पर्नेछ।

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. ९.३

..... लिमिटेड
क्षेत्रगत (प्रयोजन) अनुसारको कर्जा तथा सापटको विवरण (मासिक)
२० साल महिनाको विवरण

(रु. दश लाखमा)

क्रसं.		गत मसान्तसम्मको बाँकी		यस महिनामा वितरित		यस महिनामा असूली		मसान्तसम्ममा उठाउन बाँकी		भाखा नाघेको	
		संख्या	साँचा	संख्या	साँचा	संख्या	साँचा	संख्या	साँचा	व्याज	संख्या
	उद्योग/क्षेत्रहरू										
१	कृषि र बन सम्बन्धी										
१.१	अन्वाली										
१.२	तरकारी बाली										
१.३	चिया/कफी										
१.४	सूर्ति										
१.५	सनपाट										
१.६	अन्य नगदे बाली										
१.७	फलफूल तथा पुष्प खेती										
१.८	शीत भण्डारण										
१.९	मलखाद तथा किटनाशक										
१.१०	पशुपालन/पशु व्यवशाला										
१.११	पंक्षी पालन										
१.१२	माहुरी पालन										
१.१३	अन्य कृषि तथा कृषि जन्य सेवाहरू										
१.१४	सिचाई										
१.१५	बन										
२	माछापालन सम्बन्धी										
३	खानी सम्बन्धी										
३.१	धातु तथा धाउ (फलाम, सिसा इत्यादि)										
३.२	कोइला										
३.३	चुनहुङ्गा										
३.४	म्यारेनेसाइट										
३.५	खरी										
३.६	तेल तथा रस्यास प्रशोचन (Extraction)										
३.७	खानी सम्बन्धी अन्य										
४	कृषि, बन तथा पेयपदार्थ उत्पादन सम्बन्धी										
४.१	खाद्य उत्पादन (प्याक गर्ने, प्रोसेसिङ गर्ने)										
४.२	कृषि, बन ऐदावार उत्पादन										
४.२.१	चिनी										
४.२.२	सूर्ति प्रशोधन										
४.२.३	चिरान तथा काष्ठ उत्पादन/फर्निचर										
४.२.४	अन्य										
४.३	पेय पदार्थ (विवर, मदीरा, सोडा इत्यादि)										
४.३.१	मदिराजन्य										
४.३.२	मदिरारहित										
५	गैरखाद वस्तु उत्पादन सम्बन्धी										
५.१	हस्तकला										
५.२	बनाई (Textile) उत्पादन एवम् तयारी पोशाक										
५.३	कागज तथा सम्बद्ध उत्पादन										
५.४	छपाइ तथा प्रकाशन										
५.५	ओपघी										
५.६	प्रशोधित तेल तथा कोइला उत्पादन										
५.७	खोटो तथा तारपिन										
५.८	रबरको टायर										
५.९	छाला										

५.१०	प्लाटिक										
५.११	सिमेण्ट										
५.१२	पत्थर, माटो तथा सिसाका उत्पादनहरु										
५.१३	अन्य निर्माण सामग्री उत्पादन										
५.१४	धातु - आधारभूत फलाम तथा स्टिल प्लाष्ट										
५.१५	धातु - अन्य प्लान्ट/ज्यासल										
५.१६	विविध उत्पादन										
६	निर्माण										
६.१	आवासीय (घरायसी प्रयोजन)										
६.२	गैर आवासीय (व्यापारिक प्रयोजन)										
६.३	बृहत (Heavy) निर्माण (राजमार्ग, पुल इत्यादि)										
७.	विद्युत, ज्यास र पानी										
७.१	उज्जा										
७.१.१	जलविद्युत										
७.१.२	नवीकरणीय उज्जा										
७.२	अन्य विद्युत सेवा										
७.३	र्याँस तथा र्याँस पाइप लाइन सेवा										
७.४	पानी										
८	धातुका उत्पादनहरु, मेशिनरी तथा इलेक्ट्रोनिक औजार तथा जडान										
८.१	जडान गरिएका (Fabricated) धातुका सामानहरु										
८.२	मेशिन औजार										
८.२.१	कपि जन्य										
८.२.२	मेशिनरी - निर्माण, तेल क्षेत्र, खानी सम्बन्धी										
८.२.३	मेशिनरी - अफिस एवम् कम्प्युटिङ (Computing)										
८.२.४	मेशिनरी - अन्य सबै										
८.३	विद्युतीय उपकरण										
८.४	घरायसी उपकरण एवम् अन्य खप्ने सामान										
८.५	संचार उपकरण										
८.६	इलेक्ट्रोनिक पार्ट्सपूर्जा										
८.७	चिकित्सा सम्बन्धी उपकरण										
८.८	जनरेटरहरु										
८.९	घट (Turbines)										
९	यातायात, भण्डार र संचार										
९.१	मोटरगाडी, पार्टपूजा तथा सहायक सामग्रीहरु										
९.२	जेटबोट/जल यातायात										
९.३	वायुयान तथा वायुयानको पार्टपूर्जा										
९.४	यातायात सम्बन्धी अन्य उत्पादनहरु										
९.५	रेलमार्ग तथा सडक यात्री ओसारपसारका साधनहरु										
९.६	ट्रक सेवा तथा गोदाम व्यवस्था										
९.७	अन्य सबै सेवा										
१०	थोक तथा खुद्रा विकेता										
१०.१	थोक व्यापार - खप्ने सामान										
१०.२	थोक व्यापार - नखप्ने सामान										
१०.३	Automotive Dealer/franchise										
१०.४	अन्य खुद्रा व्यापार										
१०.५	आयात व्यापार										
१०.६	निर्यात व्यापार										
११	वित्त, बीमा तथा अचल सम्पति										
११.१	“क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु										
११.२	“ख” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु										
११.३	“ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु										
११.४	“घ” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु										
११.५	बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरु										
११.६	पेस्तन कोष तथा बीमा संस्थाहरु										
११.७	अन्य वित्तीय संस्था										
११.८	गैर वित्तीय सरकारी संस्थान										
११.९	निझी गैर वित्तीय संस्थानहरु										
११.११	अन्य लगानी संस्थाहरु										
११.१२	अचल सम्पत्ति (Real Estate)										
१२	पर्यटन सेवा										
१२.१	ट्रैकिङ, ट्राभल एजेन्सी, पर्वतारोहण, रिसोर्ट, राफिटङ्ग, क्याम्पिङ्ग आदि										
१२.२	होटल (अन्य सेवा समेत)										
१२.३	मनोरंजन, रिकिएसन, चलाचित्र										
१३	अन्य सेवाहरु										
१३.१	विज्ञापन सेवा										
१३.२	Automotive सेवा										
१३.३	अन्य सबै सेवा कम्पनीहरु										

१३.४	अस्पताल, क्लिनिक इत्यादि										
१३.५	शिक्षा सेवा										
१४	उपभोग्य कर्जा										
१४.१	सुन, चाँदी										
१४.२	मुद्रांती रसिद										
१४.३	सुरक्षण पत्र										
१४.४	क्रेडिट कार्ड										
१४.५	हायर पर्चेज (व्यक्तिगत उपयोग कर्जा)										
१४.६	शैक्षिक कर्जा										
१४.७	व्यक्तिगत आवासिय घर कर्जा (रु. २ करोड़ सम्म)										
१४.८	व्यक्तिगत कर्जा (रु.५० लाख सम्म)										
१४.९	पेशागत कर्जा (व्यक्तिगत)										
१५	स्थानीय सरकार										
१६	अन्य										
	जम्मा										

..... बैंक/वित्तीय संस्था
प्रयोजन अनुसारको Productwise कर्जा सापटको विवरण
२०.... / महिना (मासिक)

(रकम रु.लाखमा)

क्र. सं.	कर्जाको प्रकार	गत महिनाको			यस महिनाको		
		फण्डे	ननफण्डे	कुल	फण्डे	ननफण्डे	कुल
१.	आवधिक कर्जा						
	(क) औद्योगिक संस्था						
	(ख) व्यापारिक संस्था						
	(ग) सेवा व्यवसाय संस्था						
	(घ) अन्य						
२.	ओभरड्राफ्ट कर्जा						
३.	क्यास क्रेडिट कर्जा						
	(क) औद्योगिक संस्था						
	(ख) व्यापारिक संस्था						
	(ग) सेवा व्यवसाय संस्था						
	(घ) अन्य						
४.	ट्रष्ट रिसिप्ट कर्जा/आयात कर्जा						
	(क) औद्योगिक संस्था						
	(ख) व्यापारिक संस्था						
	(ग) सेवा व्यवसाय संस्था						
	(घ) अन्य						
५.	अल्कालिन अवधिको चालु पुँजी/ डिमाण्ड कर्जा						
	(क) औद्योगिक संस्था						
	(ख) व्यापारिक संस्था						
	(ग) सेवा व्यवसाय संस्था						
	(घ) अन्य						
६.	व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा (रु. २ करोड सम्मको)						
७.	रियल स्टेट कर्जा सापट						
	(अ) आवासीय घर कर्जा (रु. २ करोड सम्मको) व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा वाहेक)						
	(आ) व्यावसायिक भवन तथा आवासीय अपार्टमेण्ट निर्माण कर्जा						
	(इ) निर्माण सम्पन्न भई आय आर्जन गर्न थालेको व्यापारिक कम्प्लेक्स कर्जा						
	(ई) अन्य रियल स्टेट कर्जा (जग्गाजमीन खरिद तथा प्लाटिंग कर्जा समेत)						
	१. जग्गाजमीन खरिद तथा प्लाटिंग कर्जा						
	२. कृषि प्रयोजन नखुलाई जग्गा, जमिन धितो राखी प्रवाह भएका रु.५० लाख वा सो भन्दा बढी रकमका Personal Loan, Mortgage Loan, Flexi Loan प्रकृतिका कर्जा						
	३. अन्य						
८.	मार्जिन प्रक्रितिको कर्जा						
	(क) १ करोडभन्दा बढी रकमको कर्जा						
	(ख) रु.५० लाखदेखि रु.१ करोडसम्मका कर्जा						
	(ग) रु.२५ लाखदेखि रु.५० लाखसम्मको कर्जा						
	(घ) रु.२५ लाखभन्दा कम रकमको कर्जा						
९.	हायरपर्चेज कर्जा						
	(क) व्यापारिक प्रयोजन						
	(ख) व्यक्तिगत प्रयोजन						
१०.	विपन्न वर्ग कर्जा						
११.	विल्स खरिद						
१२.	अन्य प्रोडक्टहरु						
	(क) क्रेडिट कार्ड						
	(ख) शैक्षिक कर्जा						
	(ग) साना तथा मझौला उच्चमी कर्जा						
	(घ)						
	(ङ)						
कुल							

प्रस्तिकरण :-

१. आवधिक कर्जा :

सो अन्तर्गत पर्ने आवधिक कर्जा (Term Loan) भन्नाले एक वर्षभन्दा बढी अवधिको लागि प्रवाह भएको कर्जालाई सम्झनु पर्दछ। एक वर्षभन्दा कम अवधिको आवधिक कर्जा भएमा अल्पकालीन अवधिको कर्जा शीर्षकमा जनाउनु पर्नेछ। त्यसैरीगी किस्तावन्नीमा वा एकमुष्ट असुल गर्ने गरी प्रवाहित कुनै पनि अवधिको आवासीय घर कर्जा, रियल स्टेट कर्जा, हायरपर्चेज कर्जा लगायतका अन्य शीर्षकमा पर्ने गरी प्रवाहित आवधिक कर्जा यसअन्तर्गत नजनाई सम्बन्धित शीर्षकमा नै जनाउनु पर्नेछ।

२. ओभरड्राफ्ट कर्जा :

प्राकृतिक व्यक्तिलाई प्रदान गरिएको ओभरड्राफ्ट कर्जाको वक्यौता रकम यस शीर्षकमा जनाउनु पर्नेछ।

३. क्यास क्रेडिट कर्जा

औद्योगिक एवम् व्यापारिक कम्पनी/फर्म/संस्थाको चालू सम्पत्ति व्यवस्थापनका लागि सोही चालू सम्पत्ति धितोलाई दृष्टिबन्धक (Hypothecation) र/वा धरौट बन्धक (Pledge) राखी बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रदान गर्ने नवीकरणयोग्य कर्जाको वक्यौता रकम यस शीर्षकमा जनाउनु पर्नेछ।

४. ट्रष्ट रिसिप्ट कर्जा/आयात कर्जा :

प्रतितपत्र मार्फत सामान आयात गर्ने प्रयोजनको लागि उपलब्ध गराइएको आयात कर्जालाई ट्रष्ट रिसिप्ट कर्जाको रूपमा जनाउनु पर्नेछ भने यस शीर्षक अन्तर्गत आयातको लागि प्रवाह गरिएको अन्य कर्जाहरु भएमा त्यस्ता अन्य आयात कर्जाहरुलाई समेत समावेश गरी यसै शीर्षक अन्तर्गत जनाउनु पर्नेछ। तर, स्वदेशी प्रतितपत्रमा यस प्रकारको कर्जा प्रदान गर्न पाइने छैन।

५. अल्पकालिन अवधिको चालू पुँजी/ डिमाण्ड कर्जा :

औद्योगिक एवम् व्यापारिक कम्पनी/फर्म/संस्थाको अल्पकालीन चालूपूँजीको आवश्यकतालाई पूर्ति गर्न सोही चालू सम्पत्ति धितोलाई दृष्टिबन्धक (Hypothecation) र/वा धरौट बन्धक (Pledge) र/वा धितोबन्धक (Mortgage) गरी निश्चित अवधि तोकी एकमुष्ट कर्जा प्रवाह र एकमुष्ट भुक्तानी हुने गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रदान गर्ने कर्जा तथा एक वर्षसम्ममा भुक्तानी हुने गरी प्रवाह भएका आवधिक कर्जा यस शिर्षकमा समावेश हुने छन्।

६. रियल स्टेट कर्जा सापट :

रियल स्टेटको लागि प्रवाह गरिएको कर्जा सापट भन्नाले निम्नानुसारको कर्जा सापटलाई सम्झनु पर्दछ।

(अ) रु २ करोड भन्दा बढीका आवासीय घर कर्जा (Residential Real Estate)

(आ) व्यावसायिक भवन तथा आवासीय अपार्टमेण्ट निर्माण कर्जा (रियल स्टेट कम्पनीलाई प्रवाह गरिएको बहुआवासीय अपार्टमेण्ट कर्जा र व्यक्तिगत आवास कोलोनी कर्जा)

(इ) निर्माण सम्पन्न भई आय आर्जन गर्न थालेको व्यापारिक कम्प्लेक्स कर्जा।

(ई) अन्य रियल स्टेट कर्जा (जग्गाजमीन खरिद तथा प्लटिंग कर्जा समेत)

१. जग्गाजमीन खरिद तथा प्लटिंग कर्जा

२. कुनै प्रयोजन नखुलाई जग्गा, जमिन धितो राखी प्रवाह भएका रु.५० लाख वा सो भन्दा बढी रकमका Personal Loan, Mortgage Loan, Flexi Loan प्रकृतिका कर्जा

३. अन्य

तर, निम्नलिखित कर्जालाई रियल स्टेट कर्जा मानिने छैन।

(क) जग्गा विकास तथा भवन निर्माणमा संलग्न नरहेका व्यापारिक/औद्योगिक फर्म/कम्पनीले आफ्नो नियमित व्यापारिक/औद्योगिक कर्जाको लागि अन्य सुरक्षणका अतिरिक्त घर जग्गा धितो राखेका कर्जाहरु,

(ख) रु. २ करोड सम्मका व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा।

आवासीय घर कर्जा भन्नाले बैंक/वित्तीय संस्थाले ग्राहकको आयस्रोत हेरी सो स्रोतले पर्याप्त धान्ने किस्ता कायम गरी घर निर्माण वा खरिदको लागि प्रवाह गरेको आवासीय घर कर्जा (Residential Real Estate) को वक्यौता रकमलाई सम्झनु पर्दछ।

७. व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा सापट :

रु. २ करोड सम्मका व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा भन्नाले बैंक/वित्तीय संस्थाले ग्राहकको आयस्रोत हेरी सो स्रोतले पर्याप्त धान्ने किस्ता कायम गरी उक्त ग्राहकले आफै प्रयोग गर्ने वा भाडामा लगाउने गरी घर निर्माण, घर/अपार्टमेन्ट खरिदको लागि प्रवाह गरेको आवासीय घर कर्जा/Home Loan) को वक्यौता रकमलाई सम्झनु पर्दछ।

८. मार्जिन प्रकृतिको कर्जा सापट :

कुनै पनि व्यक्ति वा संस्थालाई कर्जा सापट प्रवाह गर्दा कुनै सूचीकृत कम्पनीको सेयर वा डिवेब्चर सुरक्षणको रूपमा धितो लिई शेयर वा डिबेब्चर खरिद गर्ने प्रवाह भएका कर्जालाई मार्जिन प्रकृतिको कर्जा सापटको रूपमा लिइने छ। तर, अन्य प्रयोजनका लागि प्रवाहित कर्जामा थप वा अतिरिक्त सुरक्षण स्वरूप सूचीकृत कम्पनीको सेयर वा डिवेब्चर धितो राखेको अवस्थामा त्यस्तो कर्जालाई मार्जिन प्रकृतिको कर्जा मानिने छैन।

९. हायरपर्चेज कर्जा :

यस अन्तर्गत व्यापारिक हिसावले भाडामा सञ्चालन गर्ने गरी वा प्रयोग गर्ने गराउने गरी कुनै सवारी साधन वा सामान खरिद गर्ने प्रवाह गरिएको कर्जालाई हायरपर्चेज कर्जा अन्तर्गतको व्यापारिक प्रयोजनमा जनाउनु पर्नेछ भने अन्तिम प्रयोगकर्ता (End User) आफैले प्रयोग गर्ने गरी सवारी साधन वा सामान खरिद गर्न वित्तीय सुविधा उपलब्ध गराई वक्यौता

रहेको रकम व्यक्तिगत हायरपर्चेज कर्जा अन्तर्गत जनाउनु पर्नेछ । हायर पर्चेज प्रकृतिका तर अन्य प्रोडक्ट (जस्तै: Auto Loan, Vehicle Loan आदि) अन्तर्गत प्रवाह भएका कर्जा समेत यस शीर्षकमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

१०. विपन्न वर्ग कर्जा :

नेपाल राष्ट्र बैंकको निर्देशनको अधीनमा रही प्रवाह गर्नु पर्ने निर्देशित विपन्न वर्ग कर्जाको वक्यौता रकम यस शीर्षकमा जनाउनु पर्दछ ।

११. बिल्स खरिद :

बैंक वित्तीय संस्थाले खरिद गरी लिएको चेक, ड्राफ्ट, निर्यात बिलको वक्यौता रकम यस शीर्षकमा जनाउनु पर्दछ ।

१२. अन्य प्रोडक्टहरु :

बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रयोगमा ल्याएका माथि उल्लेख भएदेखि बाहेकका अन्य प्रोडक्टहरु भएमा यस शीर्षक अन्तर्गत उल्लेख गर्दै जानु पर्नेछ । यसरी उपर्युक्त १ देखि यस शीर्षकसम्मको सम्पूर्ण रकमको कुल योग बैंक/वित्तीय संस्थाको सो मितिको कुल कर्जा सापट रकमसँग मेल खानु पर्नेछ ।

१३. औद्योगिक संस्था :

कुनै पनि वस्तु उत्पादन गर्ने, अर्थात कच्चा पदार्थ वा अर्धतयारी सामानको प्रयोगवाट निश्चित मानव/मेशिनरीको प्रयोग गरी मूल्य अभिवृद्धि गराई तयारी वस्तु उत्पादन गर्ने खालका संस्थालाई गएको कर्जा सापटलाई यस उपशीर्षकमा जनाउनु पर्छ । जस्तो :- स्टिल उद्योग, सिमेण्ट उद्योग, विजुली उत्पादन, जुट उद्योग, वायर उद्योग, कार्पेट उद्योग, गार्मेण्ट उद्योग आदि ।

१४. व्यापारिक संस्था :

कुनै थप प्रोसेसिंग नगरी तयारी सामान खरिद/बिक्री गर्ने व्यावसायिक संस्थालाई गएका कर्जाहरुको वक्यौता रकम यस उपशीर्षक अन्तर्गत जनाउनु पर्नेछ । जस्तै:- राष्ट्रिय व्यापार निगम, साल्ट ट्रेडिङ लि., जनरल ट्रेडिङ आदि ।

१५. सेवा व्यवसाय संस्था :

कुनै पनि वस्तु उत्पादन गर्ने वा खरिद बिक्री गर्ने नभई ग्राहकलाई सेवा प्रदान गर्ने अभिप्रायले स्थापित संस्थालाई गएको कर्जा सापटलाई यस उपशीर्षक अन्तर्गत जनाउनु पर्नेछ । यस्ता संस्था नाफामुखी वा परोपकारी संस्था दुवै हुन सक्नेछन् । जस्तै: दूरसंचार, स्कुल/कलेज, नर्सिङ होम, हस्पिटल, होटल आदि ।

१६. 'लघु उद्यम', 'घरेलु उद्योग', 'साना उद्योग' तथा 'मझौला उद्योग' भन्नाले औद्योगिक व्यवसाय ऐन २०७६ ले परिभाषित गरेको 'लघु उद्यम', 'घरेलु उद्योग', 'साना उद्योग' तथा 'मझौला उद्योग' सम्फन्तु पर्दछ ।

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. न. १.४

..... लिमिटेड
सुरक्षण अनुसारको कर्जा तथा सापटको विवरण (मासिक)
२० साल महिनाको विवरण

(रु. लाखमा)

	सुरक्षण	गत मसान्तको बाँकी		यस महिनामा वितरित		यस महिनामा असूली		मसान्तसम्ममा उठाउन बाँकी		भाखा नाघेको		
		संख्या	साँचा	संख्या	साँचा	संख्या	साँचा	संख्या	साँचा	व्याज	संख्या	साँचा
१	सुन चाँदी											
२	सरकारी सुरक्षण पत्रहरु											
३	गैर सरकारी सुरक्षण पत्रहरु											
४	मुद्राती रसिद											
४.१	आपैने संस्थाको											
४.२	अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको											
५	सम्पत्तिको सुरक्षण											
५.१	स्थिर सम्पत्ति											
५.१.१	घरजग्गा											
५.१.२	मेशिनरी तथा उपकरणहरु											
५.१.३	फर्निचर तथा फिक्सचर											
५.१.४	सवारी साधनहरु											
५.१.५	अन्य स्थिर सम्पत्तिहरु											
५.२	चालु सम्पत्ति											
५.२.१	कृषि पैदावार											
५.२.२.१	धान चामल											
५.२.२.२	सन पार्ट											
५.२.२.३	अन्य कृषि पैदावार											
५.२.२	अन्यगैर कृषि पैदावार											
५.२.२.१	कच्चा पदार्थ											
५.२.२.२	अर्ध तयारी बस्तुहरु											
५.२.२.३	तयारी बस्तुहरु											
५.२.२.४	नून, चिनी, च्यू, तेल											

५.२.२.५	कपडा											
५.२.२.६	अन्य वस्तुहरु											
६	बिलहरुको सुरक्षणमा											
६.१	स्वदेशी बिल											
६.२	विदेशी बिल											
६.२.१	आयात बिल र प्रतित पत्र											
६.२.२	निर्यात बिल											
६.२.३	निर्यात बिलको धितोमा											
६.२.४	अन्य विदेशी बिल											
७	जमानतमा प्रवाहित											
७.१	सरकारी जमानी											
७.२	संस्थागत जमानी											
७.३	व्यक्तिगत जमानी											
७.४	सामुहिक जमानी											
७.५	अन्तर्राष्ट्रीय श्रेणीकृत विदेशी बैंकको जमानतमा											
७.६	अन्य जमानतमा											
८	क्रेडिट / डेविट कार्ड											
९	अन्य											
		जम्मा										

विवरण तयार गर्ने :

दस्तखत :

नाम :

दर्जा :

मिति :

विवरण पेश गर्ने अधिकृत

दस्तखत :

नाम :

दर्जा :

मिति :

ने.रा.बैंक निर्देशन फा.नं.९.५

लिमिटेड
विपन्न वर्ग कर्जा विवरण (त्रैमासिक)
२० साल महिनाको विवरण

(रु. लाखमा)

सि.नं.	कर्जा शीर्षक	गत त्रयमासको बाँकी		यस त्रयमासमा वितरित		यस त्रयमासमा असूली		यस त्रयमाससम्ममा उठाउन बाँकी		भाखा नाघेको			
		संख्या	साँचा	संख्या	साँचा	संख्या	साँचा	संख्या	साँचा	व्याज	संख्या	साँचा	
१.	कुल कर्जा सापट (बिल्स खरिद तथा डिस्काउण्ट समेत)												
२.	विपन्न वर्ग कर्जा (क) प्रत्यक्ष लगानी १. कृषि २. घरेलु उद्योग ३. सेवा ४. अन्य (ख) अप्रत्यक्ष लगानी (अ) संस्थागत लगानी थोक कर्जा १. २. (आ) सेयर लगानी												
३.	यद्वा स्वरोजगार कर्जा												
	जम्मा												
	६ महिना अधिको कुल बाँकी कर्जा												
	६ महिना अधिको कुल बाँकी कर्जासँगको अनुपात												

नोट: अप्रत्यक्ष लगानी अन्तर्गत संस्थागत लगानी (Wholesale Lending) र सेयर लगानीको रकम छुट्टाछुट्टै उल्लेख गर्नु पर्दछ।

विवरण तयार गर्ने

दस्तखत :

नाम :

दर्जा :

विवरण पेश गर्ने अधिकृत

दस्तखत :

नाम :

दर्जा :

मिति :

मिति :

ने.रा.बैंक निर्देशन फा.नं.९.६

लिमिटेड

सञ्चालक/कार्यकारी प्रमुख/संस्थापक/कर्मचारी तथा सेयरहोल्डरहरूलाई गएको कर्जा सापट विवरण (त्रैमासिक)
(२० साल महिनाको विवरण)

खरिद तथा डिस्काउन्ट गरिएका बिलहरू र कर्जा, सापट तथा अधिविकर्षमा प्रवाहित कुल रकममध्ये सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख, संस्थापक, कर्मचारी, १ प्रतिशत भन्दा बढी सेयर लिने सेयर होल्डरहरू र निजहरूको एकाघर परिवारका व्यक्ति वा त्यस्ता व्यक्ति जमानी बसेको वा स्यानेजिंग एजेन्ट भएको कुनै संस्था वा कम्पनीलाई गएको रकमको विवरण देहाय बमोजिम छ ।

(र. लाखमा)

संस्थापक/सञ्चालक/ कार्यकारी प्रमुखको नाम	गत त्रयमाससम्मको बाँकी		यस त्रयमासमा असुली		यस त्रयमाससम्म बाँकी	
	सावाँ	व्याज	सावाँ	व्याज	सावाँ	व्याज
(क) सञ्चालक १. २.						
(ख) कार्यकारी प्रमुख १. २.						
(ग) संस्थापक १. २.						
(घ) कर्मचारी १. २.						
(ङ) सेयरहोल्डरहरू १. २.						
जम्मा						

विवरण तयार गर्ने

विवरण पेश गर्ने अधिकृत :

दस्तखत :

दस्तखत :

नाम :

नाम :

दर्जा :

दर्जा :

मिति :

मिति :

ने.रा.बैंक निर्देशन फा.नं.९.६.१

लिमिटेड

संस्थापक/संस्थापक समुहको सेयर अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थामा धितो राखी लिएको कर्जा विवरण (त्रैमासिक)

(२० साल महिनाको विवरण)

क्र.सं.	संस्थापक सेयरधनीको नाम	स्वामित्वमा रहेको सेयर संख्या	चुक्तापुँजीको प्रतिशत	कर्जाको धितोमा रहेको सेयर संख्या	कर्जा विवरण		धितोमा रहेको सेयर (% मा)	कैफियत
					कर्जा रकम	कर्जा प्रवाह गर्ने संस्थाको नाम		

कुल संस्थापक सेयर संख्या									

विवरण तयार गर्ने

विवरण पेश गर्ने अधिकृत :

दस्तखत :

दस्तखत :

नाम :

नाम :

दर्जा :

दर्जा :

मिति :

मिति :

प्रष्टव्यः

- इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका संस्थापक सेयरधनीले उपभोग गरेको कर्जा सम्बन्धमा जानकारी लिन कर्जा प्रवाह गर्ने संस्थाले सेयर रोक्काको लागि सम्बन्धित संस्थामा लेखी पठाउदा अनिवार्यरूपमा कर्जा रकम समेत उल्लेख गरी पठाउनु पर्ने र रोक्का राख्ने संस्थाले सोको विवरण अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ । साथै, सेयर धितो फुकुवाको जानकारी समेत ७ दिनभित्रमा सम्बन्धित संस्थालाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- सेयर रजिस्ट्रेसन लगायतका कार्य मर्चेन्ट बैंकिङ सम्बन्धी कारोबार गर्ने संस्थाबाट गराइएको भएमा समेत इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालक वा संस्थापकहरूले प्रचलित नीतिगत व्यवस्था बमोजिम सेयर धितो राखी लिएको कर्जाको अभिलेख सम्बन्धित संस्थाले समेत राख्नु पर्नेछ ।

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. ९.७

..... लिमिटेड

सरकारी संस्थानहरूलाई गएको कर्जाको विवरण (मासिक)

२० साल महिनाको विवरण

(रु. लाखमा)

संस्थानको नाम	कर्जाको उद्देश्य	गत मसान्तसम्म-को बाँकी		यस महिनामा वितरित		यस महिनामा असुली		मसान्तसम्ममा उठाउन बाँकी		भाखा नाघेको		
		संख्या	साँचा	संख्या	साँचा	संख्या	साँचा	संख्या	साँचा	व्याज	संख्या	साँचा
१. औद्योगिक संस्थानहरू (क) (ख) (ग) (घ) (ड)												
२. व्यापारिक संस्थानहरू (क) (ख) (ग) (घ) (ड)												
३. वित्तीय संस्थानहरू (क) (ख) (ग) (घ) (ड)												
४. सेवा सम्बन्धी संस्थानहरू (क) (ख) (ग) (घ) (ड)												

५. अन्य सरकारी संस्थानहरु											
(क)											
(ख)											
(ग)											
(घ)											
(ङ)											
जम्मा											

विवरण तयार गर्ने :

दस्तखत :
नाम :
दर्जा :
मिति :

विवरण पेश गर्ने अधिकृत :

दस्तखत :
नाम :
दर्जा :
मिति :

ने रा. बैंक निर्देशन फा. नं. १.८

..... लिमिटेड
निक्षेपको विवरण (मासिक)
२०८ साल महिनाको विवरण

(रु. लाखमा)

खातावालाको विवरण	चल्ती	बचत	मुद्राती	मार्गेको बखत दिनु पर्ने रकम	सर्टिफिकेट अफ डिपोजिट	मार्जिन	अन्य	जम्मा (१) देखि (७) सम्म
	(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
(क) स्वदेशी मुद्रामा खोलिएको खाता १. विदेशी संघ संस्था तथा व्यक्ति १.१ विदेशी कुटौतीक र सहायक नियोगहरु १.२ विदेशी सरकारबाट संचालित आयोजनाहरु १.३ अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरु (UNO लगायतका) १.४ अन्य गैर सरकारी विदेशी संस्थाहरु १.४.१ आवासीय १.४.२ गैर आवासीय १.५ विदेशी बैंकहरु								
१.६ अन्य वित्तीय संस्थाहरु १.७ विदेशी एयरलाइन्सहरु १.८ विदेशी सरकारको पेन्सन क्याम्पहरु १.८.१ भारतीय सरकार १.८.२ ब्रिटिस सरकार १.९ विदेशी नागरिकहरु १.९.१ आवासीय १.९.२ गैर आवासीय १.१० अन्य १.१०.१ आवासीय १.१०.२ गैर आवासीय								
२. नगरपालिका, गा.वि.स. तथा जिल्ला विकास समितिहरु ३. वित्तीय संस्थाहरु ३.१ निक्षेप स्वीकार गर्ने वित्तीय संस्थाहरु ३.१.१ “क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु ३.१.२ “ख” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु ३.१.३ “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु ३.१.४ “घ” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु ३.१.५ सहकारी संस्थाहरु (सीमित बैंकिङ् कारोबार गर्ने) ३.१.६ गैर सरकारी संस्थाहरु वित्तीय मध्यस्थानको कार्य गर्ने) ३.१.७ हुलाकसेवा विभागद्वारा संचालित हुलाक बचत बैंकहरु (बचत निक्षेप मात्र) ३.१.८ पुर्वाधार विकास बैंक ३.२ अन्य वित्तीय संस्थाहरु ३.२.१ नेपाल औद्योगिक विकास निगम ३.२.२ कृषि विकास बैंक (वाणिज्य बैंकिङ् कारोबार गर्ने बाहेक)								

३.३	निक्षेप स्वीकार नगरे वित्तीय संस्थाहरु					
३.३.१	बीमा संस्था तथा कम्पनीहरु					
३.३.२	कर्मचारी संचयकोष					
३.३.३	नागरिक लगानी कोष					
३.३.४					
३.४	अन्य सहायक वित्तीय इकाइहरु					
३.४.१	ग्रामीण स्वावलम्बन कोष					
३.४.२	मनी चेन्जर					
३.४.३	धितोपत्र दलाल					
३.४.४	धितोपत्र खरिद विक्री केन्द्र					
३.४.५					
४.	गैर वित्तीय संस्थाहरु					
४.१	सरकारी संस्था तथा कम्पनीहरु					
४.१.१	औद्योगिक					
४.१.२	व्यापारिक					
४.१.३	अन्य					
४.२	गैर सरकारी संस्था तथा कम्पनीहरु					
४.२.१	औद्योगिक					
४.२.२	व्यापारिक					
४.२.३	अन्य					
५.	मुनाफा कमाउने उद्देश्य नभएका संस्थाहरु					
५.१	विद्यालय, महाविद्यालय					
५.२	हास्पिटल, नर्सिङ्ग होम					
५.३	अन्य					
५.३.१	आवासीय					
५.३.२	गैर आवासीय					
६.	व्यक्तिगत					
६.१	आवासीय					
६.२	गैर आवासीय					
७.	अन्य					
७.१	आवासीय					
७.२	गैर आवासीय					
८.	खजाङ्गीको जमानत					
स्वदेशी मुद्रामा खोलिएको निक्षेपको जम्मा (१-८)						
(ख)	<u>विदेशी मुद्रामा खोलिएको खाता</u>					
१.	विदेशी संघ संस्था तथा व्यक्ति					
१.१	विदेशी कुट्टनैतिक र सहायक नियोगहरु					
१.२	विदेशी सरकारबाट संचालित आयोजनाहरु					
१.३	अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरु (UNO लगायतका)					
१.४	अन्य गैर सरकारी विदेशी संस्थाहरु					
१.४.१	आवासीय					
१.४.२	गैर आवासीय					
१.५	विदेशी बैंकहरु					
१.६	अन्य वित्तीय संस्थाहरु					
१.७	विदेशी एयरलाइन्सहरु					
१.८	विदेशी सरकारको पेन्सन क्याम्पहरु					
१.८.१	भारतीय सरकार					
१.८.२	त्रिटिस सरकार					
१.९	विदेशी नागरिकहरु					
१.९.१	आवासीय					
१.९.२	गैर आवासीय					
१.१०	अन्य					
१.१०.१	आवासीय					
१.१०.२	गैर आवासीय					
२.	स्वदेशी संघसंस्था तथा कम्पनीहरु					
२.१	“क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरु					
२.२	अन्य आवासीय क्षेत्र					
२.३	गैह आवासीय क्षेत्र					
३.	व्यक्तिगत					
३.१	आवासीय					
३.२	गैर आवासीय					
विदेशी मुद्रामा खोलिएको निक्षेपको जम्मा (१ - ३)						

जम्मा रकम (क) + (ख)							
जम्मा खाता संख्या							

विवरण तयार गर्नेको

विवरण पेश गर्ने अधिकृतको

नाम :
दर्जा :
दस्तखत :
मिति :

नाम :
दर्जा :
दस्तखत :
मिति

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. १.१

लिमिटेड

बैदेशिक सम्पत्तिको विवरण (मासिक)

२० साल महिनाको विवरण

	नगद विदेशी मुद्रा मौज्दात	विदेशी बैंक मौज्दात	स्वदेशी बैंक वित्तीय संस्था मौज्दात				बैंक/वित्तीय संस्थालाई सापटी				मार्गों बखत प्राप्त हुने रकम				खरिद/ भुक्तानी गरिएको विदेशी बिल	विदेशी सरकारको ट्रेजरी बिल	विदेशी बन्ड	समासोधनले देखाएको डेविट व्यालेन्स	अन्य
			ने.रा. बैंक	क वर्ग	ख वर्ग	ग वर्ग	क वर्ग	ख वर्ग	ग वर्ग	विदेश	क वर्ग	ख वर्ग	ग वर्ग	विदेश					
१ अमेरिकी डलर																			
२ यूरो																			
३ स्वीस फ्रेन्क																			
४ अष्ट्रेलियन डलर																			
५ क्यानेडियन डलर																			
६ सिङ्गापुर डलर																			
७ जापानी येन																			
८ स्विडिस क्रोनर																			
९ डेनिस क्रोनर																			
१ हंगकङ्ग ० डलर																			
१ साउदी १ रियाल																			
१ कतार २ रियाल																			
१ चिर्निया ३ युआन																			
१ भारतीय ३ रु.																			
जम्मा																			

द्रष्टव्य : उपर्युक्त विदेशी सम्पत्ति विवरणहरूलाई फारम नं. १.१ का सम्पत्तितर्फ देहायका सम्बन्धित शीर्षकहरूमा क्रमशः प्रविष्ट गर्नु
पर्नेछ।

१.२.१ भारु	२.६.१ भारत	२.१	२	२.३	२	६.१	६	६.३	५.२	३.१	३	३.३	३.५.१	७.२.१ भारत	४.६	४.६	५.२.२.१०	५.२.२.१०
१.२.२ अन्य	२.६.२ अन्य	२	२.२	.२	४.२	.२	.२	.२	२.१०	.२	२.२	.२	३.५.२	७.२.२ अन्य				

विवरण तयार गर्ने :

विवरण पेश गर्ने अधिकृत:

दस्तखत :

दस्तखत :

नाम :

नाम :

लिमिटेड
ठुला निक्षेपकर्ताको विवरण (त्रैमासिक)
२० साल महिनाको विवरण

(रु. दश लाखमा)

क्र.सं.	निक्षेपकर्ताको नाम	खाताको प्रकार	निक्षेप रकम	व्याज दर	कैफियत
२० ठुला प्राकृतिक निक्षेपकर्ताको विवरण					
	जम्मा (क)				
२० ठुला संस्थागत निक्षेपकर्ताको विवरण					
	जम्मा (ख)				
क र ख को जम्मा					

विवरण तयार गर्ने :

दस्तखत :

नाम :

दर्जा :

विवरण पेश गर्ने अधिकृत :

दस्तखत :

नाम :

दर्जा :

लिमिटेड
ठुला ऋणीहरूसँग उठाउन बाँकी कर्जाको विवरण (त्रैमासिक)
२० साल महिनाको विवरण

(रु. लाखमा)

ऋणीको नाम	कर्जाको उद्देश्य	प्रवाहित कुल कर्जा तथा सुविधा	लगानीमा रहिरहेको कुल रकम		सुविधा (अफ व्यालेन्सिट कारोबार)			
			उठाउन बाँकी कुल कर्जा रकम		कारोबार को किसिम	स्वीकृत सीमा	सुविधा को अवधि	उपयोग भएको रकम
			साँचा	व्याज				
जम्मा								

द्रष्टव्य: १. ठुला ऋणीहरू भन्नाले "क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हकमा रु. ५ करोड र अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हकमा रु. २ करोड वा सो भन्दा बढी कर्जा लिएको ऋणीलाई जनाउँदछ ।

२. एकै समूहका विभिन्न कम्पनीहरूले छुट्टाछुट्टै लगेको कर्जा एकमुष्ट गर्दा उपर्युक्त सीमा नाथेमा एकै समूहका कम्पनी शीर्षक अन्तर्गत विभिन्न कम्पनीहरूले उपयोग गरेको कर्जालाई छुट्टाछुट्टै (सीमा ननाथे पनि) यस विवरणमा देखाउनु पर्नेछ ।

विवरण तयार गर्ने

दस्तखत :

नाम :

दर्जा :

विवरण पेश गर्ने अधिकृत

दस्तखत :

नाम :

दर्जा :

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. ९.१२

लिमिटेड

अवधि अनुसार भाखा नाघेको कर्जा तथा सापटको विवरण (त्रैमासिक)

२० साल महिनाको विवरण

(रु. दश लाखमा)

कर्जा क्षेत्र	प्रवाहित कुल कर्जा		सक्रिय कर्जा				निष्कृय कर्जा									
			असल		सूक्ष्म निगरानी		पुनरसंरचना तथा पुनरतालिका करण		३ देखि ६ महिनासम्म भाखा नाघेको		६ महिनादेखि १ वर्ष सम्म भाखा नाघेको		१ वर्षभन्दा बढी अवधिले भाखा नाघेको		कुल निष्कृय कर्जा	
	कर्जा संख्या	रकम	कर्जा संख्या	रकम	कर्जा संख्या	रकम	कर्जा संख्या	रकम	कर्जा संख्या	रकम	कर्जा संख्या	रकम	कर्जा संख्या	रकम	कर्जा संख्या	रकम
१. कृषि र वन सम्बन्धी २. मालापालन सम्बन्धी ३. खानी सम्बन्धी ४. कृषि, वन तथा पेय पदार्थ उत्पादन सम्बन्धी ५. गैरखाद्य वस्तु उत्पादन सम्बन्धी																
६. निर्माण ७. विद्युत, रसायन तथा पानी ८. धातुका उत्पादनहरू, मेशिनरी तथा इलेक्ट्रोनिक औजार तथा जडान ९. यातायात, भंडार र संचार १०. थोक तथा खुद्रा विक्रेता ११. वित्त, बीमा तथा अचल सम्पत्ति १२. पर्यटन सेवा १३. अन्य सेवाहरू १४. उपभोग्य कर्जा १५. स्थानीय सरकार १६. अन्य																
जम्मा																

विवरण तयार गर्ने :

विवरण पेश गर्ने अधिकृत

दस्तखत :

दस्तखत :

नाम :

नाम :

दर्जा :

दर्जा :

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. ९.१४

लिमिटेड

त्रैमासिक वित्तीय विवरण

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	विवरण	यस त्रयमास	अधिल्लो त्रयमास	गतवर्षको सम्बन्धित त्रयमास
१.	कुल पूँजी तथा दायित्व (१.१ देखि १.७ सम्म)			
१.१	चुक्ता पूँजी			
१.२	जगेडा तथा कोषहरू			
१.३	ऋणपत्र तथा बन्ड			
१.४	सापटी			
१.५	निक्षेप दायित्व (अ + आ)			
	अ. स्वदेशी मुद्रा			
	आ. विदेशी मुद्रा			
१.६	आयकर दायित्व			
१.७	अन्य दायित्व			
२.	कुल सम्पत्ति (२.१ देखि २.७ सम्म)			
२.१	नगद तथा बैंक मौज्दात			
२.२	माग तथा अल्प सूचनामा प्राप्त हुने			
२.३	लगानी			
२.४	कर्जा तथा सापट			
	अ. रियल स्टेट कर्जा सापट			
	१. आवासीय घर कर्जा (रु. २ करोड सम्मको व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा बाहेक)			

२.	व्यावसायिक भवन तथा आवासीय अपार्टमेण्ट निर्माण कर्जा			
३.	निर्माण सम्पन्न भई आय आर्जन गर्न थालेको व्यापारिक कम्प्लेक्स कर्जा			
४.	अन्य रियल स्टेट कर्जा (जग्गाजमीन खरिद तथा प्लटिंग कर्जा समेत)			
आ.	रु. २ करोड सम्मको व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा			
इ.	मार्जिन प्रकृतिको कर्जा			
ई.	आवधिक कर्जा			
उ.	अधिविकर्ष/टि.आर./चालु पुँजी कर्जा			
ऊ.	अन्य कर्जा			
२.५	स्थिर सम्पत्ति			
२.६	गैरबैंकिङ सम्पत्ति			
२.७	अन्य सम्पत्ति			
३.	नाफा नोक्सान हिसाब	यस	अधिलो	गतवर्षको सम्बन्धित त्रयमाससम्म
३.१	व्याज आमदानी			
३.२	व्याज खर्च			
क	खुद व्याज आमदानी (३.१ - ३.२)			
३.३	फि, कमिशन र डिस्काउण्ट			
३.४	अन्य सञ्चालन आमदानी			
३.५	सटही घटवढ आमदानी (खुद)			
ख	कल सञ्चालन आमदानी (क + ३.३ दस्ति ३.५)			
३.६	कर्मचारी खर्च			
३.७	अन्य सञ्चालन खर्च			
ग	नोक्सानी व्यवस्था अधिको सञ्चालन नाफा (ख - ३.६ - ३.७)			
३.८	सम्भावित नोक्सानी व्यवस्था			
घ	सञ्चालन नाफा (ग - ३.८)			
३.९	गैरसञ्चालन आमदानी/खर्च खुद			
३.१०	सम्भावित नोक्सानी व्यवस्थावाट फिर्ता			
ड	नियमित क्रियाकलापवाट नाफा (घ + ३.९ + ३.१०)			
३.११	असामान्य कारोबारवाट भएको आमदानी/खर्च (खुद)			
च	बोनस र कर अधिको नाफा (ड + ३.११)			
३.१२	कर्मचारी बोनस व्यवस्था			
३.१३	आयकर व्यवस्था			
छ	खुद नाफा/नोक्सान (च - ३.१२ - ३.१३)			
४.	अनुपातहरू	यस त्रयमास	अधिलो त्रयमास	गतवर्षको सम्बन्धित त्रयमास
४.१	पुँजीकोष/जोखिम भारित सम्पत्ति			
४.२	निष्क्रिय कर्जा/कुल कर्जा			
४.३	सम्भावित नोक्सानी व्यवस्था/कुल निष्क्रिय कर्जा			
४.४	पुँजीको लागत (Cost of Funds)			
४.५	कर्जा निष्क्रेप अनुपात (यस बैंकको निर्देशन वमोजिमको)			
४.६	आधार दर			

विवरण तयार गर्ने :

विवरण पेश गर्ने अधिकृत :

दस्तखत :

दस्तखत :

नाम :

नाम :

दर्जा :

दर्जा :

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. ९.१५-१

Detail of Branchless Banking Centre

Institution Name: *	Related Branch: *
BLB Agent Name: *	Agent Citizenship Num:
Agent Citizenship Issued Date:	Agent Citizenship Issued Dist:
Agent Citizenship Issued Auth:	Agent PAN Number: * (BLB PAN Number should be exactly 9 digit)
Zone:	Province: *
District:	Province District: *
VDC:	Local Bodies: *
Ward/Tole:	Localbody Ward: *
Address: *	
House Number:	Nearest Landmark:

Phone 1:	Phone 2:
Mobile: *	Email:
BFI BLB Agent Code (Internally used code): *	Unique Individual Code:
Status: *	Operation Date: *
Pos Enable:	Mobile Enabled:
Tab Enabled:	Others Enabled:
Latitude:	Longitude:

- * Mandatory fields
- Latitude and Longitude are Automatically updated from adjustment on map marker

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. ९.७५-२

Detail of ATM Location Centre

Institution Name: *	Related Branch: *
BLB Agent Name: *	Agent Citizenship Num:
Agent Citizenship Issued Date:	Agent Citizenship Issued Dist:
Agent Citizenship Issued Auth:	Agent PAN Number: * (Blb PAN Number should be exactly 9 digit)
BFI ATM Code (Internally used code):	Related Branch:*
Institution Name:*	Province: *
Zones:	Province District: *
District:	Local Bodies: *
VDC:	Localbody Ward: *
Ward No/Tole:	Nearest Landmark:
Address:*	Number of ATM:*
ATM Operation Date:*	
Latitude:	Longitude:

- * Mandatory fields
- Latitude and Longitude are Automatically updated from adjustment on map marker

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. ९.७५-२

Account Detail - BLB Wise 9.15A

Institution Name:

Statement of Account Details BLB wise

S N	Branch Code	Branch Name	Branch Code	BLB Located District	BLB Located VDC/ Municipality	BLB Located BLB Located Street/Tole	Payment Terminal Available at the BLB Point (POS/ Tablet/Mobile /Other)	Last transaction Date (YYYY/mm/dd) of the BLB Point	Number of Male Accounts	Number of Femal e Accounts	Number of Third Gender Accounts	Number of Joint Accounts	Number of Grand Total Accounts	No Of Active Accounts	Number of Total card issued
1															
2															
.															

.....

ને. રા. બૈંક નિર્દેશન ફા. નં. ૧. ૧૫૪

Electronic Transaction (9.15 B)-BFIs

Institution Name:

Monthly Statement of Electronic transaction institution wise

प्रधान कार्यालय लगायत अन्य शाखा कार्यालयको विवरण
(कार्यालय संचालन भएको मितिमा पेश गर्ने)

BFI Code (Internally used code):	Branch Name: *
Institution Name: *	Phone 1: *
Branch Email: *	Phone 3:
Phone 2:	Province: *
Zone:	Province District: *
District:	Local Bodies: *
Vdc:	Localbody Ward: *
Ward/Tole:	Address:
House Number:	Branch Type: *
Landmark:	Branch Manager: *
Operation Date: *	- Email:
Longitude*	- Phone:
	Latitude: *

- * Mandatory fields
- Latitude and Longitude are Automatically updated from adjustment on map marker

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. ९६क

..... लिमिटेड
निक्षेप र कर्जाको शाखागत विवरण (मासिक)
२० साल महिनाको विवरण

S.N.		
Branch Code		
Branch Name		
Loans & Advances		
Long Term Loan (Personal)		
Long Term Loan (Business)		
Long Term Loan (Working Capital)		
Overdraft(Personal)		
Cash Credit Loan		
Trust Receipt/Import Loans		
Short Term Working Capital/Demand Loan		
Personal Residential Loan		
Real Estate Loan		
Margin Loan		
Hire Purchase Loan		
Deprived Sector Loan		
Bills Purchase		
Funded-Others		
Total		
Deposit		
Current		
Saving		
Fixed		
Money at Call		
Certificate Of Deposit		

Margin			
Others			
Total			

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. ९.१६४

लिमिटेड

२० साल महिनाको विवरण

सक्रिय र निष्क्रिय निक्षेप खाताको लैगिक वर्गीकरणको आधारमा तथा इ-बैंकिंग ग्राहक संख्याको शाखागत विवरण

S N	Branch Code	Branch Name	Total Number of Active Accounts	Savin g Acco unts	Curre nt Acco unts	Call Acco unts	Ma rgi n	Other Acco unts	Total Acco unts	Fixed Acco unts	Mobil e Banki ng Users	Intern et Banki ng Users	Debit Card	Credi t Card	Prepa id Card	
				Male	Female	Third Gender	Joint	Institutional	Grand Total	Total	Dormant	Total	Dormant	Total	Overdue Total	Registered active
																active
1																
2																
..																
..																

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. ९.१७

लिमिटेड

व्याजदर अनुसारको निक्षेपको विवरण (मासिक)

..... साल महिनाको विवरण

(रु.दश लाखमा)

क्र.सं.	निक्षेपको प्रकार	व्याजदर (स्वदेशी मुद्रा निक्षेपमा)				व्याजदर (विदेशी मुद्रा निक्षेपमा)			
		न्युनतम	अधिकतम	भारित औषत	रकम	न्युनतम	अधिकतम	भारित औषत	रकम
१	बचत								
२	मुद्रिती								
२.१	१ महिनासम्मको								
२.२	१ देखि ३ महिना								
२.३	३ देखि ६ महिना								
२.४	६ महिनादेखि १ वर्ष								
२.५	१ देखि २ वर्ष								
२.६	२ वर्षभन्दा बढी								
३	कल								
४	सर्टिफिकेट अफ डिपोजिट								
५	अन्य								
६	व्याज नलाग्ने निक्षेप								
६.१	चल्ती								
६.२	मार्जिन								
६.३	अन्य								
	कुल								

तयार गर्ने:

सही:

नाम:

दर्जा:

मिति:

पेश गर्ने:

सही:

नाम:

दर्जा:

मिति:

..... लिमिटेड
 व्याजदर अनुसारको कर्जाको विवरण (मासिक)
 साल महिनाको विवरण

धेत्रगत कर्जा

(रु. दश लाखमा)

क्र. सं.	कर्जा	व्याजदर (स्वदेशी मुद्रमा)				व्याजदर (विदेशी मुद्रमा)			
		न्युनतम	अधिकतम	भारित औसत	रकम	न्युनतम	अधिकतम	भारित औसत	रकम
१	कृषि र बन सम्बन्धी								
२	माछापालन सम्बन्धी								
३	खानी सम्बन्धी								
४	कृषि, बन तथा पेय पदार्थ उत्पादन सम्बन्धी								
५	गैरखाच्य वस्तु उत्पादन सम्बन्धी								
६	निर्माण								
७	विद्युत, ग्रास र पानी								
८	धातुका उत्पादनहरू, मेसिनरी तथा इलेक्ट्रोनिक औजार तथा जडान								
९	यातायात, भण्डार र संचार								
१०	थोक तथा खुदा विक्रेता								
११	वित्त, बीमा तथा अचल सम्पत्ति								
१२	पर्यटन सेवा								
१३	अन्य सेवाहरू								
१४	उपभोग्य कर्जा								
१५	स्थानीय सरकार								
१६	अन्य								
	जम्मा								

प्रोडक्ट अनुसारको कर्जा

क्र. सं.	कर्जा	व्याजदर (स्वदेशी मुद्रमा)				व्याजदर (विदेशी मुद्रमा)			
		न्युनतम	अधिकतम	भारित औसत	रकम	न्युनतम	अधिकतम	भारित औसत	रकम
१	आवधिक कर्जा								
२	अधिविकर्ष कर्जा								
३	ब्यास क्रेडिट कर्जा								
४	ट्रफ्ट रिसिप्ट कर्जा / आयात कर्जा								
५	अल्पकालिन अवधिको चालु पुँजी कर्जा / डिमाण्ड कर्जा								
६	व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा (रु. १ करोड ५० लाख सम्मको)								
७	रियल स्टेट कर्जा सापट								
८	मार्जिन प्रक्रियाको कर्जाहरू								
९	हायर पर्चेज कर्जा								
१०	विपन्न वर्ग कर्जा								
११	विल्स खरिद								
१२	अन्य कर्जाहरू								
	जम्मा								

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. १. १९४

कर्मचारी संख्या सम्बन्धी शाखागत विवरण

..... लिमिटेड

अर्ध-वार्षिक विवरण

..... साल महिना (मसान्त)

SN	Branch Code	Branch Name	Total Number Of Staff	Officer Level Staff	Assistant Level Staff	Contract Staff	Other Staff	Male	Female	Third Gender
1										
2										
..										

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. १. १९५

3	2	1	S.N.	Full Name	Father's Name	Grand Father's Name	Spouse Name	Address		Citizenship Number	PAN Number	Contact Number	Number of Share	Percentage of Share (in %)
								Province	District					

संस्थापक सेयरधनीहरुको विवरण

..... लिमिटेड

अर्ध-वार्षिक विवरण

..... साल महिना (मसान्त)

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. १. २१

..... लिमिटेड

भुक्तानी सेवा प्रदायकहरुको Settlement खातामा रहेको दैनिक मौज्दात सम्बन्धी विवरण
मिति

S N	Name of PSP	Account Number	Cash Balance Account	Deposit Lien Marked Against The Settlement Account
1				
2				
..				
..				
..				

प्रमुख वित्तीय परिसूचकहरूको मासिक विवरण

Institution Name:
Year Month.....

Statement of Principal Indicators institution wise

Indicators	Unit	Amount	Remarks
Adequacy of Capital Fund on Risk Weighted Assets			
Core Capital	NPR		
Total Capital Fund	NPR		
Risk Weighted Exposure	NPR		
Earning Per Share (Average share outstanding)	NPR		
Market Value Per Share	NPR		
Book Net Worth Per Share	NPR		
Net Profit Per Staff	NPR		
Per Employee Staff Cost	NPR		
Number of Promotor Equity Shares	Nos.		
Number of Public Equity Shares	Nos.		
Number of Permanent Staffs	Nos.		
Number of Branches	Nos.		
Number of Extension Counters	Nos.		
Number of ATM Machines	Nos.		
Price Earning Ratio	Times		
Dividend (including bonus) on Share Capital	Percent		
Cash Dividend on Share Capital	Percent		
Net Profit / Gross Income	Percent		
Net Profit / Loans and Advances	Percent		
Return on Total Assets	Percent		
Return on Equity	Percent		
Interest Income / Loans and Advances	Percent		
Exchange Gain / Total Income	Percent		
Interest Expenses / Total Deposits and Borrowings	Percent		
Total Operating Expenses / Total Assets	Percent		
Staff Expenses / Total Operating Expenses	Percent		
Staff Bonus / Total Staff Expenses	Percent		
Total Credit / Deposits	Percent		
Non-Performing Loan			
Non-Performing Loans / Total Loans	Percent		
Base Rate	Percent		
Weighted Average Interest Rate Spread	Percent		
Weighted Average Interest Rate on Deposit	Percent		
Weighted Average Interest Rate on Credit	Percent		
Institutional Deposit/Total Deposit	Percent		

इ.प्रा.निर्देशन नं. ११/०८० संग सम्बन्धीत अनुसची

ने. रा. बैंक निर्देशन फा.नं. ११.१

..... लिमिटेड (अगुवा बैंक)

सह-वित्तीयकरण कर्जा विवरण

२०८..... साल महिनाको (त्रैमासिक विवरण)

संलग्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाको विवरण कैफियत महलमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

अनुसूची १४.१

शाखा/कार्यालय खोल्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट स्वीकृतिको लागि पेश गर्नु पर्ने निवेदनको ढाँचा
श्री नेपाल राष्ट्र बैंक
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
बालुवाटार, काठमाडौं।

विषय: शाखा कार्यालय खोल्ने स्वीकृति बारे

महाशय,

त्यस बैंकको एकीकृत निर्देशन नं. १४/०८६ ले तोकेका शर्तहरुको पूर्ण पालना गरी देहाय बमोजिमको स्थानमा शाखा कार्यालय/एक्टेन्सन कार्यालय खोल्ने गरी यस बैंकको सञ्चालक समितिको निर्णय नं. मिति बाट निर्णय भएको हुँदा त्यहाँको स्वीकृतिको लागि अनुरोध गर्दछौं।

१. बैंक/वित्तीय संस्थाको नाम, ठेगाना :
२. प्रस्तावित शाखा स्थापना गरिने स्थान, जिल्लाको नाम, ठेगाना :
३. संस्थाको विवरण

- (क) नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त मिति :
- (ख) वित्तीय कारोबार सञ्चालन गरेको मिति:
- (ग) संस्थाको ठीक अधिल्लो त्रयमासको चुक्ता पुँजी :
- (घ) संस्थाको कुल कर्जा रकम :
- (ङ) पछिल्लो आ.व. को अन्तिम लेखापरीक्षकबाट प्रमाणित कुल निष्क्रिय कर्जा रकम र प्रतिशत :
- (च) हालसम्म सञ्चालनमा रहेका शाखा संख्या :
- (छ) नयाँ शाखा कार्यालय खोलेपछि हुने शाखा संख्या :
- (ज) २०८४ चैतमसान्तपछि खोलिएका शाखाको विवरण (कमानुसार)
 - अ) काठमाडौं उपत्यका बाहिरको विवरण :
 - आ) काठमाडौं उपत्यकाभित्रको विवरण :
 - इ) तोकिएका १७ जिल्लाहरूमध्येको विवरण :
 - ई) ग वर्गको हकमा काठमाडौं उपत्यका बाहेकका २ वटाभन्दा कम बैंकिङ्ग इकाई भएको स्थानमा खोलेका शाखाको विवरण :
- ४. प्रस्तावित शाखाको लागि तोकिएको र थप गरी हुने कुल चुक्ता पुँजीको विवरण ('ग' वर्गको लागि) :
- ५. प्रस्तावित शाखाको लागि काठमाडौं उपत्यका बाहिर खोलिएका शाखाको विवरण :
 - क) तोकिएका १४ जिल्लाहरूभित्र :
 - ख) तोकिएका १४ जिल्लाहरू बाहेक अन्यत्र :
- ६. शाखा कार्यालय/केन्द्रीय कार्यालयसँग सूचना आदान प्रदानको लागि व्यवस्था गरिएको सूचना प्रविधि (Networking) को विवरण:
- ७. सर्वसाधारण सेयर जारी गरेको मिति :
- ८. त्रैमासिक पुँजीकोषको प्रतिशत :

त्रयमास	प्राथमिक पुँजी प्रतिशत	पुँजीकोष प्रतिशत
२०८.. असार		
२०८.. असोज		
२०८.. पुस		
२०८.. चैत		

९. पुँजी योजना बमोजिम/नेपाल राष्ट्र बैंकको निर्देशन बमोजिम पछिल्लो आ.व. को अन्त्यमा,

- (क) पुरा हुनु पर्ने चुक्ता पुँजी :
- (ख) हाल कायम रहेको चुक्ता पुँजी :

१०. संस्थाको कार्यक्षेत्रको विवरण :

११. शाखा कार्यालय खोल्ने निर्णयमा संलग्न रहेका पदाधिकारीहरुको विवरण,

- (क) सञ्चालक समितिका पदाधिकारीहरु :
- (ख) प्रमुख कार्यकारी अधिकृत/कम्पनी सचिव :

नोट: सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनमा निर्देशनमा उल्लिखित विषयहरु अनिवार्यरूपमा उल्लेख गर्नु पर्ने।

साथै, यस बैंकले शाखा कार्यालय सञ्चालन गर्ने मितिमा समेत माथि उल्लिखित सम्पूर्ण शर्त तथा व्यवस्थाहरु पालना गर्नेछौं। माथि उल्लिखित विवरणहरु ठीक साँचो हो, कुनै विवरणमा फरक परेमा प्रचलित कानुन बमोजिमको सजाय/कारबाही भएमा मञ्जुरी भएको व्यहोरा अवगत गराउँदछौं।

आधार दर निर्धारण सम्बन्धी कार्यविधि, २०६९

१. आधार दरको अवधारणा

नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम मूल्य तथा वाह्य क्षेत्र स्थायित्व कायम गर्ने जिम्मेवारी नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको छ। विश्वव्यापी तथा क्षेत्रीय स्तरमा बेलाबेलामा देखिएका वित्तीय संकट तथा तिनीहरूबाट अर्थतन्त्रमा परेको क्षतिलाई मध्यनजर गरी वित्तीय क्षेत्र स्थायित्वलाई पनि केन्द्रीय बैंकहरूले एक प्रमुख उद्देश्यको रूपमा अङ्गिकार गर्न लागेको सन्दर्भमा नेपाल राष्ट्र बैंकले पनि वित्तीय क्षेत्र स्थायित्वलाई एक प्रमुख उद्देश्यको रूपमा अगाडि बढाएको छ। व्याजदरमा हुने उतारचढावले लागत तथा प्रतिफलको माध्यमबाट वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्वमा प्रत्यक्ष प्रभाव पर्ने हुन्छ। कर्जा लगानीको व्याजदर निर्धारण प्रक्रिया पारदर्शी भएमा यसबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कार्यकुशलता र प्रतिस्पर्धी क्षमतामा सकारात्मक प्रभाव पर्नुका साथै मौद्रिक प्रसारण संयन्त्र सुदृढ भई मौद्रिक नीतिको प्रभावकारितामा पनि सुधार हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ। तसर्थ, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कर्जाको व्याजदर निर्धारण प्रतिस्पर्धी र पारदर्शी गर्न अभिप्रेरित गर्ने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०६९/७० को मौद्रिक नीतिमा आधार दर लागू गर्ने उल्लेख गरिएको छ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्ना ग्राहकहरूलाई कर्जा प्रवाह गर्दा कर्जाको व्याजदर निर्धारण गर्नु पर्दछ। यस्तो व्याजदर स्थिर वा परिवर्तनशील दुवै हुन सक्छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट प्रवाह गरिने कर्जाको व्याजदर निर्धारणमा विभिन्न तत्वहरु समावेश भएका हुन्छन्। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट कर्जा उपभोग गर्ने ऋणीहरूमा समान रूपले लागू हुने तथा स्पष्टसँग पहिचान गर्न सकिने कर्जाको व्याजदर निर्धारणका तत्वहरु समावेश गरिएको दर नै आधार व्याजदर हो। तसर्थ, आधार दर कर्जा प्रवाहको वास्तविक व्याजदर नभई व्याजदर निर्धारण गर्ने आधार मात्र हो।

आधार दरका तत्वहरूमा निक्षेप लागत वा कोष लागत सबैभन्दा महत्वपूर्ण हुन्छ। यसबाहेक संस्था सञ्चालनका लागि गर्नुपर्ने सञ्चालन खर्च वापतको लागत, शून्य प्रतिफलमा अनिवार्य नगद अनुपात कायम गर्दा परेको लागत, निक्षेप लागत भन्दा कम प्रतिफल प्राप्तहुने गरी बैधानिक तरलता अनुपात कायम गर्दाको लागत र संस्थाका लगानीकर्ताहरूको पुँजीगत लगानीको लागि प्रदान गर्नुपर्ने सामान्य प्रतिफल कर्जाको आधार दरका प्रमुख तत्वहरु हुन्। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कर्जाको व्याजदर निर्धारण गर्दा आधार दरलाई सन्दर्भदर (Reference Rate) को रूपमा लिई ग्राहक/क्षेत्र विशेष जोखिम तथा कर्जाको अवधि विशेष प्रिमियम समावेश गरी त्यस्तो व्याजदर निर्धारण गर्ने गरिन्छ। व्याजदर उतारचढाव भएको विशेष परिस्थितिमा आधार दरको गणना नियमित रूपमा गर्न सकेमा यसबाट मुद्रा बजारको वस्तुस्थिति अनुसार व्याजदर निर्धारण गर्न समेत सहज हुन जाने देखिन्छ।

२. आधार दर गणना विधि:

२. आधार दर गणना विधि:

आधार दर गणना गर्दा निम्नानुसारको विधि अपनाउनु पर्नेछ:

$$\text{आधार दर} = \frac{\text{कोष लागत प्रतिशत} + \text{अनिवार्य मौज्दात लागत प्रतिशत} + \text{बैधानिक तरलता लागत प्रतिशत} + \text{सञ्चालन लागत प्रतिशत}}{4}$$

२.१ कोषको लागत (Cost of Fund)

कोषको लागत देहाय बमोजिम गणना गर्नु पर्नेछ:

कोष लागत प्रतिशत = स्वदेशी निक्षेप र ऋण तथा सापटीको भारित औसत व्याजदर

२.२ अनिवार्य मौज्दात लागत

अनिवार्य मौज्दात लागत गणना देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ:

अनिवार्य मौज्दातको औसत रकम X कोष लागत प्रतिशत

अनिवार्य मौज्दात लागत प्रतिशत = -----

लगानी योग्य कोषको औसत रकम

लगानी योग्य कोषको औसत रकम = स्वदेशी निक्षेपको औसत रकम + स्वदेशी ऋण तथा सापटी (Borrowing) को औसत रकम - वैधानिक तरलताको औसत रकम

२.३ वैधानिक तरलता लागत

वैधानिक तरलता लागत गणना देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछः

खुद वैधानिक तरलता रकम X (कोष लागत प्रतिशत - सरकारी सुरक्षणपत्रको भारित औसत व्याजदर)

वैधानिक तरलता लागत प्रतिशत = -----
लगानी योग्य कोषको औसत रकम

खुद वैधानिक तरलता रकम = वैधानिक तरलताको औसत रकम - अनिवार्य मौज्दातको औसत रकम

२.४ सञ्चालन लागत

सञ्चालन लागत गणना गर्दा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछः

कुल सञ्चालन खर्च * x ५%*

सञ्चालन लागत प्रतिशत = -----
लगानी योग्य कोषको औसत रकम

स्पष्टीकरण :

यस प्रयोजनका लागि कुल सञ्चालन खर्च भन्नाले संस्थाको कुल सञ्चालन खर्चबाट इ.प्रा.निर्देशन नं. ४ मा तोकिएको वित्तीय विवरणको ढाँचाको अनुसूची ४.३६ मा रहेको *Finance Expense under NFRS* र *Employees Bonus* घटाई कायम रहेको कुल सञ्चालन खर्चलाई सम्झनु पर्दछ । साथै, निक्षेप संकलनसंग प्रत्यक्ष सम्बन्धित निक्षेपकर्तालाई प्रदान गर्ने सुविधा वापतका खर्चहरु जस्तै बीमा खर्च, औषधी उपचार खर्च आदि कुल सञ्चालन खर्चमा समावेश गर्न पाइने छैन ।

३. आधार दर गणना सम्बन्धमा थप व्यवस्था:

- ३.१ आधार दर गणना गर्दा पछिल्लो अवधिको वित्तीय विवरण तथा तथ्याङ्कलाई आधार लिई गणना गर्नुपर्नेछ । मासिक तथ्यांक उपलब्ध नहुने वार्षिक प्रकृतिका खर्चलाई समानुपातिक रूपमा रूपान्तरण गरी गणना गर्नु पर्नेछ ।
- ३.२ वैधानिक तरलताको औसत रकम र अनिवार्य मौज्दातको औसत रकम गणना गर्दा यस बैंकबाट जारी निर्देशन बमोजिम कायम गर्नुपर्ने न्यूनतम रकमलाई लिनु पर्नेछ ।
- ३.३ कुल सञ्चालन खर्चमा यस बैंकले तोकेको वित्तीय विवरणको नाफा नोक्सान खाता बमोजिमको कर्मचारी खर्च र अन्य सञ्चालन खर्चलाई लिनु पर्नेछ ।

नोट:

* पछिल्लो अवधिको आधारमा वार्षिकीकरण गरिएको ।

**सञ्चालन खर्च अन्तर्गत १५ प्रतिशत रकम गैहकोष सञ्चालन खर्च अनुमान गरिएको र सोको पूर्ति गैहकोष आमदानीबाट नै हुन सक्नन्ने रा बैंक निर्देशन फा.नं.१५.१

..... बैंक लि.

आधार दर सम्बन्धी विवरण (मासिक)

(आ. व. २०८ , महिनाको विवरण)

(१) आधार व्याजदर

क्र.सं.	विवरण	प्रतिशत	कैफियत
(क)	कोष लागत		
(ख)	अनिवार्य मौज्दात लागत		
(ग)	वैधानिक तरलता लागत		
(घ)	सञ्चालन लागत		
(ङ)	आधार दर		(क) देखिघसम्मको योग)

(२) आधार दर सम्बन्धी थप विवरण

गते	(क) स्वदेशी निक्षेप	(ख) स्वदेशी ऋण तथा सापट	(ग) न्यूनतम कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य मौज्दात	(घ) सरकारी सुरक्षणपत्रमा गरेको लगानी	
१					
२					
३					
४					
५					
६					
७					
८					
९					
१०					
११					
१२					
१३					
१४					
१५					
१६					
१७					
१८					
१९					
२०					
२१					
२२					
२३					
२४					
२५					
२६					
२७					
२८					
२९					
३०					
३१					
३२					
कुल					
औसत					
थप विवरणहरु					
(च)	न्यूनतम कायम गर्नुपर्ने औसत वैधानिक तरलता रकम				

(छ)	लगानी योग्य कोषको औसत रकम ((क) + (ख) - (च))	
(ज)	खुद वैधानिक तरलता रकमको औसत ((च) - (ग))	
(झ)	कुल व्याज खर्च ((अ) + (आ))	
	(अ) स्वदेशी निक्षेपमा भएको व्याज खर्च	
	(आ) स्वदेशी त्रृण तथा सापटमा भएको व्याज खर्च	
(ञ)	सरकारी सुरक्षणपत्रमा गरेको लगानीमा प्राप्त कुल व्याज रकम	
(ट)	नाफा नोक्सान हिसाब बमोजिमको कुल सञ्चालन खर्च ((अ) + (आ))	
	(अ) कर्मचारी खर्च	
	(आ) अन्य सञ्चालन खर्च	
(ठ)	आधार दर गणना प्रयोजनका लागि कुल सञ्चालन खर्च ((अ) + (आ))	
	(अ) कर्मचारी खर्च	
	(आ) अन्य सञ्चालन खर्च	
(ड)	नाफा नोक्सान हिसाब बमोजिम पछिल्लो महिनाको खुद नाफा/(नोक्सान)	

नोट:

- (१) यस प्रयोजनका लागि पछिल्लो महिनाको मात्र आम्दानी र खर्चको (खर्चको हकमा वार्षिकीकरण वा अनुमान गर्नु पर्ने भए सोही बमोजिमको पछिल्लो महिनाको खर्च) रकमलाई यसै फारमको बुँदा नं. (२) अन्तर्गतको थप विवरणमा उल्लेख गरी सोही बमोजिम आधार दर गणना गर्नु पर्नेछ।

मिति

दस्तखत

ने.रा. बैंक निर्देशन फा.नं. १५.२

..... लिमिटेड

औसत व्याजदर अन्तर (मासिक)

२०.... साल महिना

गते	स्वदेशी कर्जा/सापट रकम (रु.)	स्वदेशी निक्षेप रकम (रु.)
१		
२		
३		
४		
५		
६		
७		
८		
९		
१०		
११		
१२		
१३		
१४		
१५		
१६		
१७		
१८		
१९		
२०		
२१		
२२		
२३		
२४		
२५		
२६		
२७		
२८		
२९		
३०		
३१		
३२		
मासिक औसत (रु.)		
मासिक व्याज आमदानी । व्याज खर्च (रु.)		
व्याज आमदानी । व्याज खर्चको औसत दर (प्रतिशतमा)		
व्याजदर अन्तर (प्रतिशतमा))	

औसत व्याजदर अन्तर (Spread) गणना गर्ने सूत्र

$$\text{Spread} = \left[\frac{\frac{I_c \times 365}{d}}{C} \right] - \left[\frac{\frac{I_d \times 365}{d}}{D} \right]$$

जहाँ,

I_c = कर्जा सापट बापतको मासिक व्याज आम्दानी

I_d = निक्षेपको मासिक व्याज खर्च

d = सो महिनाको जम्मा दिन

C = मासिक औसत स्वदेशी कर्जा सापट

D = मासिक औसत स्वदेशी निक्षेप

प्रष्टीकरण :

- (क) कर्जा सापट बापतको मासिक व्याज आम्दानी भन्नाले स्वदेशी मुद्रामा प्रवाह भएको कुल कर्जा सापटबाट महिनाभरमा पाकेको (Accrued) साधारण व्याजको रकम सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ख) निक्षेपको मासिक व्याज खर्च भन्नाले कुल स्वदेशी निक्षेपमा सो महिनामा पाकेको (Accrued) व्याज खर्च रकम सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ग) मासिक औसत स्वदेशी कर्जा सापट भन्नाले स्वदेशी मुद्रामा प्रवाह भएको कर्जा सापटको दैनिक रकमको कुल योगलाई सो महिनाको जम्मा दिनले भाग गरी आउने रकम सम्भन्नु पर्दछ ।
- (घ) मासिक औसत स्वदेशी निक्षेप भन्नाले स्वदेशी निक्षेपको दैनिक रकमको कुल योगलाई सो महिनाको जम्मा दिनले भाग गरी आउने रकम सम्भन्नु पर्दछ ।

बैंक/वित्तीय संस्था तथा कोषबीच हुने सम्झौता

युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष (सञ्चालन) नियमावली, २०६५ बमोजिम स्थापित अर्थ मन्त्रालयको युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोषका तर्फबाट मिति को अखित्यार प्राप्त श्री (यसपछि कोष भनीएको) र बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ बमोजिम स्थापित जिल्ला..... न.पा. बडा नं. स्थित का तर्फबाट अखित्यार प्राप्त श्री (यसपछि बैंक/वित्तीय संस्था भनीएको) का बीच तपसिलका शर्तहरुका अधीनमा रही दुवै पक्षको मनोमान राजीखुशीले तपसिलका साक्षीहरुका रोहवरमा कोषको कार्यालयमा बसी यो सम्झौता गरिएको छ ।

तपसिल

१. बैंक/वित्तीय संस्थाले नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागको निर्देशन नं..... को बुँदा नं..... तथा सोमा समय समयमा हुने संशोधन अनुसार कोषमा रकम जम्मा गर्नेछ । कोषमा जम्मा भएको रकम सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्थाले कोषलाई प्रवाह गरिएको कर्जा मानिनेछ । बैंक/वित्तीय संस्थाले हरेक त्रैमासमा कोषमा जम्मा गरेको रकम र कुल कर्जा वक्त्यौता रकम खुलाई कोषलाई लिखित जानकारी दिनेछ । यसरी जानकारी दिएको ७ दिनभित्र बैंक/वित्तीय संस्थाले कोषबाट कुनै अन्यथा व्यहोराको लिखित सूचना प्राप्त नगरेमा उपरोक्त बमोजिम जानकारी गराइएको रकम नै कोषले बैंक/वित्तीय संस्थाबाट लिएको कर्जा रकम मानिनेछ ।
२. बुँदा नं. १ बमोजिम प्रवाह गरिएको कर्जावापत कोषले बैंक/वित्तीय संस्थालाई त्रैमासिक रूपमा भुक्तान गर्ने गरी वार्षिक ५ प्रतिशत व्याज दिनेछ । कोषले प्रदान गर्ने पुनरकर्जामा ७ प्रतिशत व्याजदर बैंक/वित्तीय संस्थाले त्रैमासिक रूपमा कोषलाई भुक्तान गर्नु पर्नेछ । यस्तो व्याजदर, बजारदर र मुद्रास्फीतिलाई मध्यनजर राखी दुवै पक्षको लिखित सहमतिमा समय समयमा पुनरावलोकन गरिनेछ ।
३. कोषले लिएको कर्जा र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कोषसँग लिएको पुनरकर्जामा लाग्ने व्याज तिर्ने दायित्व कोषको र बैंक/वित्तीय संस्थाहरु दुवैको रहनेछ । लिएको कर्जाको बुझाउनुपर्ने व्याज रकम कोषले र बैंक/वित्तीय संस्थाले त्रैमासिक रूपमा आषाढ, असोज, पुस र चैतमसान्तमा नतिरेमा सम्पूर्ण साँवा तथा व्याज भुक्तान गर्न कोष र बैंक/वित्तीय संस्था दुवै पक्षले सूचित गर्न सक्नेछ । सो अनुसार सूचना पाएमा ७ (सात) दिनभित्र कोष वा बैंक/वित्तीय संस्थाहरुले सम्पूर्ण साँवा व्याज भुक्तान गर्नेछ ।
४. बुँदा नं. ३ बमोजिम साँवा र/वा व्याज भुक्तानी गर्नुपर्ने मितिदेखि भुक्तानी हुने मितिसम्मको अवधिको लागि वार्षिक १० प्रतिशत र २ प्रतिशत पेनाल व्याज सहित साँवा र/वा व्याज कोष वा बैंक/वित्तीय संस्थाले भुक्तान गर्नेछ ।
५. यस सम्झौताको अवधि आजको मितिदेखि लागू भई प्रवाह गरेको कर्जा चुक्ता नभएसम्मको अवधिको लागि लागू हुनेछ ।
६. कुनै पनि समयमा कोषले बैंक/वित्तीय संस्थालाई कम्तीमा १५ दिनको पूर्व सूचना दिई बाँकी सम्पूर्ण साँवा व्याज बैंक/वित्तीय संस्थालाई तिरी बुझाई सम्झौता समाप्त गर्न सक्नेछ ।
७. सम्झौता अवधिभर कुनै पनि बखत कोष विघटन भएमा अविलम्ब कोषले तिर्नु/बुझाउनुपर्ने सम्पूर्ण साँवा व्याज रकम कोषले बैंक/वित्तीय संस्थालाई तिर्नु/बुझाउनुपर्ने सम्पूर्ण साँवा व्याज रकम
८. दुवै पक्षको लिखित सहमतिमा यस सम्झौतामा उल्लिखित शर्तहरु संशोधन, फेरबदल वा थपघट गर्न सकिनेछ ।
९. बैंक/वित्तीय संस्थाले नियमित कर्जा असुल भएको अवस्थामा सिधै सहुलियत दरमा लाग्ने व्याजको ६० प्रतिशत रकम घटाई गणना गरी लिनेछ । व्याज नियमित नभएको खण्डमा युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष (सञ्चालन) नियमावली, २०६५ बमोजिम असुलउपर गर्नेछ ।

युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोषका

बैंक/वित्तीय संस्थाका तर्फबाट

अखित्यार प्राप्त

नाम
पद
हस्ताक्षर
छाप
मिति
साक्षी
.....

अखित्यार प्राप्त

नाम
पद
हस्ताक्षर
छाप
मिति
साक्षी
.....

इति सम्वत् २०८...साल महिना गते रोज शुभम् -----

लिमिटेड

'कृषि, जलविद्युत/उर्जा, पर्यटन क्षेत्र र साना तथा मझौला उद्योगमा भएको कर्जा लगानीको मासिक विवरण'

(र. दश लाखमा)

क्र. सं.	विवरण	स्वीकृत कर्जा सीमा रु.	कर्जा बव्यौता रकम रु.	कुल कर्जामा स्वीकृत कर्जा सीमाको प्रतिशत	कैफियत
१	कृषि				
१.१	फलफूल खेती वा फलफूल प्रशोधन,				
१.२	खाद्यवस्तुको उत्पादन र प्रशोधन तथा भण्डारण,				
१.३	पशुपालन, पक्षीपालन (अष्ट्रिच समेत), पशुपक्षी प्रजनन, चल्ला काङ्गने व्यवसाय र मासु उत्पादन तथा प्रशोधन,				
१.४	दूध उत्पादन तथा दूध पदार्थ प्रशोधन उद्योग (दूधजन्य परिकार उत्पादन समेत),				
१.५	मत्स्यपालन, माछाभूरा उत्पादन तथा प्रशोधन				
१.६	कृषि उपज प्रमुख कच्चापदार्थ हुने पशुपछीको दाना,				
१.७	रेशम खेती तथा रेशम प्रशोधन,				
१.८	चिया बगान, चिया प्रशोधन,				
१.९	कफी खेती, कफी प्रशोधन,				
१.१०	जडिबुटी खेती, जडिबुटी प्रशोधन,				
१.११	तरकारी बीउ विजन उत्पादन,				
१.१२	तरकारी खेती तरकारी प्रशोधन,				
१.१३	हरित गृह (ग्रीन हाउस) स्थापना र सञ्चालन,				
१.१४	मौरीपालन (मौरी प्रजनन, मह उत्पादन र प्रशोधन),				
१.१५	पुष्प खेती, पुष्प प्रशोधन (माला बनाउने, सजावट गर्ने, गुच्छा बनाउने र बीउ विजन उत्पादन समेत),				
१.१६	नरसरी व्यवसाय, वनस्पति उद्यान स्थापना, संरक्षण तथा व्यवस्थापन, वनस्पति प्रजनन व्यवसाय (टिस्सु कल्वर समेत),				
१.१७	रबर खेती, रबरको प्रारम्भक प्रशोधन ,				
१.१८	शीत भण्डार, कृषि बजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापन,				
१.१९	सामूदायिक, कबुलियति, साफेदारी, निजी वन तथा कृषि वनको स्थापना र व्यवस्थापन, अन्य गैर काष्ठजन्य वन पैदावार				
१.२०	नगदेवालीको व्यावसायिक खेती तथा प्रशोधन (ऊखु, सनपाट, सजिवन, स्वीट सरघम, स्टेभिया, रेवौडिएन, सुर्ति, जुट, अलैची, अदुवा, केशर, तेलहन, मसला वाली, दलहन आदि तथा तिनको बिउ उत्पादन)				
१.२१	बेत, बाँस, खेती, बेत बाँस तथा अन्य प्राकृतिक रेशाजन्य उत्पादनहरु				
१.२२	बीउ विजन प्रशोधन				
१.२३	सःमिल, फर्निचर लगायतका काष्ट काष्ठजन्य उद्योग				
१.२४	पार्केटिङ्ग, सिजनिङ्ग, ट्रिटमेण्ट प्लाण्ट, प्लाइउड, कम्पोजिट, वोर्ड जस्ता काष्ठजन्य उद्योग				
१.२५	कागज, रेजिन लगायत अन्य काष्ठजन्य वन पैदावारमा आधारित उद्योग				
१.२६	च्याउ, नयाँ प्रविधिद्वारा विरुद्ध उत्पादन गर्ने उद्योग (टिस्युकल्वर), एप्रोफरेस्ट				
१.२७	कपास खेती, कपास र कपासको बीउ उत्पादन तथा प्रशोधन				
१.२८	कृषि उपकरण				
१.२९	मलखाद तथा किटनाशक (कृषि सँग सम्बन्धित)				

१.३०	कृषि ऋणपत्रमा गरेको लगानी					
२	जलविद्युत/उर्जा					
२.१	जलविद्युत					
२.२	नवीकरणीय उर्जा					
२.३	उर्जा ऋणपत्रमा गरेको लगानी					
३	पर्यटन क्षेत्र					
३.१	ट्रैकिङ, ट्राभल एजेन्सी, पर्वतारोहण, रिसोर्ट, राफिटङ्ग, क्याम्पिङ आदि					
३.२	होटल (अन्य सेवा समेत)					
३.३	मनोरंजन, रिक्रिएशन, चलचित्र					
३.४	सार्वजनिक शहरी यातायात सेवा					
४.	लघु, घरेलु, साना तथा मझौला उद्योग तर्फ					
४.१	लघु उद्यम					
४.२	घरेलु उद्योग					
४.३	साना उद्योग					
४.४	मझौला उद्योग					
४.५	विपन्न वर्ग कर्जा (तोकिएको क्षेत्र)					
	कृषि, जलविद्युत/उर्जा तथा पर्यटन क्षेत्रको कुल (१+२+३)					
	संस्थाको कुल कर्जा लगानी					
६	महिना अघिको संस्थाको कुल कर्जा लगानी					

ने. रा. बैंक निर्देशन फा. नं. १७.२

लिमिटेड

प्राथमिकताप्राप्त (कृषि, उजा जलविद्युत/उर्जा, पर्यटन र साना तथा मझौला उद्योगतर्फ) क्षेत्र कर्जा लगानी

मिति मा समाप्त त्रयमासको विवरण

(रु. दश लाखमा)

क्र.सं.	विवरण	यस त्रयमास				गत त्रयमास			
		रकम (रु.)		प्रतिशत		रकम (रु.)		प्रतिशत	
		कर्जा सीमा	प्रवाह	कर्जा सीमामा	प्रवाहमा	कर्जा सीमा	कर्जा प्रवाह	कर्जा सीमामा	कर्जा प्रवाहमा
१	कृषि								
२	जलविद्युत/उर्जा								
३	पर्यटन								
४	साना तथा मझौला उद्योग								
	जम्मा (१+२+३+४)								
	संस्थाको कुल कर्जा लगानी रकम								

श्री नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
बालुवाटार, काठमाडौं ।

विषय: वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा परिणत हुने सैद्धान्तिक सहमति पाउँ ।

महोदय,

प्रचलित कम्पनी ऐन बमोजिम पब्लिक लिमिटेड कम्पनीको रूपमा नेपाल सरकार, कम्पनी रजिस्ट्रारको कार्यालयमा दर्ता गराई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन बमोजिम विगत ... वर्ष देखि वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्दै आएकोमा सोही ऐनको दफा ३८ बमोजिम माथिल्लो वर्गको संस्था वर्गमा परिणत गर्ने गरी संस्थाको साधारण सभाबाट निर्णय भएकोले सैद्धान्तिक सहमति पाउन त्यस बैंकको पूर्व स्वीकृतिको लागि तोकिएका आवश्यक कागजात सहित यो निवेदन पेश गरेका छौं ।

आवश्यक कागजात थान..... संलग्न छन् ।

भवदीय,

(संस्थाको तर्फबाट आधिकारिक व्यक्ति)

नाम:

ठेगाना:

टेलिफोन नं :

फ्याक्स नं. :

इमेल ठेगाना :

मिति:

संस्थाको छाप:

लि.

**वित्तीय संस्थाको संस्थापक समूहमा रहेका व्यक्तिहरुको
व्यक्तिगत विवरण**

फोटो

१. पुरा नाम थर :
२. जन्म मिति :
३. जन्म स्थान :
४. नागरिकता :
५. पुरा ठेगाना :
- (क) स्थायी : (१) टेलिफोन (२) ईमेल (३) फ्याक्स
- (ख) अस्थायी : (१) टेलिफोन (२) ईमेल (३) फ्याक्स
६. हालको पेशा :
- (क) फर्म वा कार्यालयको नाम :
- (ख) ठेगाना :
- (ग) व्यवसायको प्रकृति/काम :
- (घ) पदको नाम :
- (ड) टेलिफोन/फ्याक्स/ईमेल :
७. वैवाहिक स्थिति :
- (क) विवाहित/ अविवाहित/ सम्बन्ध बीचछेद भई अलग बसेको
- (ख) विवाहितको हकमा पति/पत्नीको नाम :
- (ग) पति/पत्नीको पेशा :
- (घ) आश्रितहरुको विवरण

पुरा नामसम्बन्धउमेर

८. (क) बाबुको नाम :
- ठेगाना :
- पेशा :
- (ख) बाजेको नाम :
- ठेगाना :

९. शैक्षिक योग्यता :

तह	संस्थाको नाम, ठेगाना	अध्ययन वर्ष	विषय	उपाधि लिएको मिति
स्नातक				
स्नातकोत्तर				
विद्यावारिधि				
व्यावसायिक स्तर				
तातिम सेमिनार				
(क)				
(ख)				
(ग)				

१०. तपाईंसँग कुनै व्यावसायिक (Professional) विषयमा काम गर्ने इजाजत छ ?

छ छैन

यदि छ भने

(क) इजाजतको प्रकृति :

(ख) इजाजत लिएको मिति :

(ग) इजाजत नम्बर :

(घ) इजाजत दिने संस्था र ठेगाना :

११. तपाईं कुनै व्यावसायिक क्षमताको आधारमा, नेपाल राष्ट्र बैंकबाट निरीक्षण, अनुगमन गर्नु पर्ने संस्थामा काम गर्नुहुन्छ?

(यदि छ भने, संस्थाको नाम, ठेगाना र कामको प्रकृति उल्लेख गर्नुहोस् । साथै, सम्बन्धित संस्थाबाट संस्थापन हुनका लागि स्वीकृति पत्र पेश गर्नुहोस् ।)

१२. कुनै संगठित संस्थामा तपाईंको कुनै वित्तीय स्वार्थ वा हित गाँसिएको छ भने खुलाउनु होस् ?

१३. मैले यो वित्तीय संस्थामा देहाय बमोजिमको रकम लगानी गरेको छु ।

१. संस्थामा लगानी गरेको रकम रु..... (अक्षरेपी.....) ।

२. संस्थाको कुल जारी पुँजीको प्रतिशत । यो सेयर यस बैंक/वित्तीय संस्थाको चुक्ता पुँजीको १५ प्रतिशतभन्दा बढी छैन ।

१४. तपाईं कुनै फौज्दारी अभियोगमा पर्नु भएको छ ?

छ छैन

१५. तपाईंले अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थासँग कर्जा कारोबार गर्नु भएको छ ?

छ छैन (छ भने विस्तृत विवरण खुलाउनु होस् ?)

१६. निम्न प्रश्नहरुको जवाफ छ/छैनमा दिनुहोस् :

(क) तपाईंको विरुद्धमा अदालतमा कुनै अपराधिक कारबाई विरुद्ध मुद्दा चलेको छ ? छ छैन

(ख) तपाईंले कानुन उल्लंघन गरेको कारणबाट सजाय पाउनु भएको छ ? छ छैन

(ग) तपाईं सलग्न भएको कुनै संस्था टाट पल्टेको छ ? छ छैन

(घ) तपाईंले काम गरेको वा सञ्चालक भएको वा तपाईंले ५ (पाँच) प्रतिशत भन्दा बढी सेयर लगानी गरेको संस्था कर्जा भुक्तानी गर्न नसकेको कारण कहिल्यै कालोसूचीमा परेको छ, छैन । छ छैन

(ङ) गैर कानुनी रूपमा विदेशी मुद्रा कारोबारमा सलग्न हुनु भएको छ ? छ छैन

(च) तपाईं सलग्न भएको संस्था कहिल्यै अपराधिक कृयाकलापमा सलग्न भएको छ ? छ छैन

- (छ) तपाईंलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाको कर्जा कारोबारमा दुरुपयोग गरेको र सन्तोषजनक नभएको भनी बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट कुनै अभिलेख गरेको छ ? छ छैन
- (ज) तपाईं कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीमा पर्नु भएको छ ? छ छैन
यदि परेको भए सो सूचीबाट फुकुवा भएको मितिले कम्तीमा तीन वर्ष पुरा भएको छ ? छ छैन
- (झ) तपाईं अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाको बहालवाला कर्मचारी, सञ्चालक, लेखापरीक्षक कानुनी वा अन्य सल्लाहकार हुनुहुन्छ ? छ छैन
- (ञ) तपाईं धितोपत्र दलाल वा बजार निर्माता रहनु भएको छ ? छ छैन
- (ट) तपाईं कुनै सार्वजनिक अपराध गरेको, कानुन उल्लंघन गरेको वा प्रचलित कानुन बमोजिम विघटनमा परेको कुनै संस्थामा कर्मचारी वा सल्लाहकारको रूपमा रहनु भएको छ ? छ छैन
- (ठ) तपाईंले कुनै राजनैतिक पदमा निर्वाचित वा मनोनित प्रतिनिधिको रूपमा कामकाज गरिरहनु भएको छ ?
 छ छैन
- (ঢ) तपाईंलाई प्रचलित कानुन बमोজিম कुनै पेशा वा व्यवसाय गर्न रोक लगाइएको छ ? छ छैন
- (ণ) तपाईंले लगानी गरेको अन्य फर्म/कम्पनी/संगठित संस्था नेपाल राष्ट्र बैंकले निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्न चाहेमा मन्जुर छ। छ छैन
- (ত) तपाईंले यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थामा संस्थापकको हैसियतले लगानी गर्नुभएको छ ? छ छैन (छ भने विस्तृत विवरण खुलाउनु होस)
१७. समय समयमा नेपाल राष्ट्र बैंकले निर्धारण गरे अनुरुप मेरो बैंक/वित्तीय संस्थाको पुँजी पुऱ्याउने प्रतिवद्धता जाहेर गर्दछु।
माथि उल्लेख गरिएको विवरण ठीक साँचो हो। यी कुनै पनि विषयमा जाँचबुझ/छानविन तथा मैले दिएको विवरण सार्वजनिक गर्न मेरो मञ्जुरी छ। भुठो भएमा यसैका आधारमा बैंक संस्थापना गर्ने इजाजत नदिएमा मेरो मञ्जुरी छ।

दस्तखत :

नाम :

मिति:

ठेगाना :

टेलिफोन :

**वित्तीय संस्थाको संस्थापक समूहमा रहेका संस्थाहरु
(फर्म, कम्पनी, संगठित संस्था) को विवरण**

१. स्वदेशी संस्था (फर्म, कम्पनी तथा संगठित संस्था) :
- (क) संस्थाको नाम :
- (ख) संस्था दर्ता मिति :
- (ग) प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्ति
- नामः
- पदः
२. विदेशी लगानीको हकमा :
- (क) संस्थाको नाम :
- (ख) संस्था दर्ता मिति :
- (ग) प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्ति
- नामः
- पदः
३. सेवाको अभिलेख (विगत ५ वर्षको) बैंक तथा वित्तीय संस्था वा कुनै पनि प्रकारको निक्षेप सम्बन्धी व्यवशाय सञ्चालन गर्ने संस्था भए सो को विस्तृत विवरण :
संस्थाको नाम, ठेगाना	अवधि	पद	निकटतम सुपरिवेक्षकको नाम	काम छोड्नुको कारण
४. संस्थाको नामबाट कुनै व्यावसायिक (Professional) विषयमा काम गर्ने इजाजत छ ? छ छैन
यदि छ भने
- (क) इजाजतको प्रकृति :
- (ख) इजाजत लिएको मिति :
- (ग) इजाजत नम्बर :
- (घ) इजाजत दिने संस्था र ठेगाना :
५. संस्था विगत दुई वर्ष देखि सञ्चालन मुनाफामा रहेको छ/छैन ? छ छैन
- संस्थाको दुई आ.व.को वित्तीय विवरण यसैसाथ संलग्न छ।
६. संस्थाबाट लगानी गरी अन्य फर्म, कम्पनी, संगठित संस्थामा कुनै वित्तीय स्वार्थ वा हित गाँसिएको छ भने खुलाउनु होस ।
७. यो वित्तीय संस्थामा देहाय बमोजिमको रकम लगानी गरेका छाँ।

१. संस्थामा लगानी गरेको रकम रु..... (अक्षरेपी.....) ।
२. संस्थाको कुल जारी पुँजीको प्रतिशत । यो सेयर यस वित्तीय संस्थाको चुक्ता पुँजीको १५ प्रतिशतभन्दा बढी रहेको छैन ।
८. संस्थाको अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थासँग कर्जा कारोबार छ ?
- छ छैन (छ भने विस्तृत विवरण खुलाउनु होस् ?)
९. निम्न प्रश्नहरुको जवाफ छ/छैनमा दिनुहोस् :
- (क) संस्थाको विरुद्धमा अदालतमा कुनै अपराधिक कारबाई विरुद्ध मुद्दा चलेको छ ? छ छैन
- (ख) संस्थाले कानुन उल्लंघन गरेको कारणबाट सजाय पाएको छ ? छ छैन
- (ग) संस्थाले लगानी गरेको अन्य कुनै संस्था टाट पल्टेको छ ? छ छैन

- (घ) संस्थाले काम गरेको वा सञ्चालक भएको वा संस्थाले ५ (पाँच) प्रतिशत भन्दा बढी सेयर लगानी गरेको संस्था कर्जा भुक्तानी गर्न नसकेको कारण कहिल्यै कालोसूचीमा परेको छ ? छ छैन
- (ङ) संस्था गैर कानुनी रूपमा विदेशी मुद्रा कारोबारमा संलग्न भएको छ ? छ छैन
- (च) तपाईंको संस्थालाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाको कर्जा कारोबारमा दुरुपयोग गरेको र सन्तोषजनक नभएको भनी बैंक तथा वित्तीय संस्थावाट कुनै अभिलेख गरेको छ ? छ छैन
- (छ) संस्था कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीमा परेको छ ? छ छैन
यदि परेको भए सो सूचीवाट फुकुवा भएको मितिले कम्तीमा तीन वर्ष पुरा भएको छ ? छ छैन
- (ज) संस्था अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक, लेखापरीक्षक कानुनी वा अन्य सल्लाहकार छ ? छ छैन
- (झ) संस्था धितोपत्र दलाल वा बजार निर्माता रहेको छ ? छ छैन
- (ञ) संस्था कुनै सार्वजनिक अपराध गरेको, कानुन उल्लंघन गरेको वा प्रचलित कानुन बमोजिम विघटनमा परेको कुनै संस्थामा सल्लाहकारको रूपमा रहेको छ ? छ छैन
- (ट) तपाईंको संस्था प्रचलित कानुन बमोजिम दामासाहिमा परेको छ ? छ छैन
- (ठ) संस्थालाई प्रचलित कानुन बमोजिम कुनै पेशा वा व्यवसाय गर्न रोक लगाइएको छ ? छ छैन
- (ड) संस्थाले लगानी गरेको अन्य फर्म/कम्पनी/संगठित संस्था नेपाल राष्ट्र बैंकले निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्न चाहेमा मन्जुर छ । छ छैन
- (ढ) संस्थाले यस बैंकवाट इजाजतपत्रप्राप्त अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थामा संस्थापकको हैसियतले लगानी गरेको छ ? छ छैन (छ भने विस्तृत विवरण खुलाउनु होस)

१०. समय समयमा नेपाल राष्ट्र बैंकले निर्धारण गरे अनुरुप हामीले बैंक/वित्तीय संस्थाको पुँजी पुऱ्याउने प्रतिवद्धता जाहेर गर्दछौं ।

माथि उल्लेख गरिएको विवरण ठीक साँचो हो । यी कुनै पनि विषयमा जाँचबुझ/छानविन तथा मैले दिएको विवरण सार्वजनिक गर्न मेरो मञ्जुरी छ । झुठो भएमा यसैका आधारमा माथिल्लो वर्गमा परिणत हुने इजाजत नदिएमा मेरो मञ्जुरी छ ।

दस्तखत :

नाम :

मिति :

ठेगाना :

टेलिफोन :

श्री नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
बालुवाटार, काठमाडौं।

विषय: माथिल्लो वर्गको वित्तीय कारोबार गर्ने स्वीकृति पाउँ।

महोदय,

त्यस बैंकको प.सं मिति को पत्रबाट वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका रूपमा परिणत गर्न सैद्धान्तिक सहमति प्राप्त भएकोमा तोकिएका शर्तहरु पुरा गरी सकेको हुँदा आवश्यक कागजात एवम् इजाजतपत्र दस्तुर सहित बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को दफा ३८ बमोजिम वर्गको संस्थाको रूपमा वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र पाउनको लागि यो निवेदन पेश गरेका छौं।

आवश्यक कागजात थान..... संलग्न छन्।

भवदीय,

.....
(संस्थाको तर्फबाट आधिकारिक व्यक्ति)

नाम:

ठेगाना:

टेलिफोन नं :

फ्याक्स नं. :

इमेल ठेगाना :

मिति:

संस्थाको छाप:

ग्राहक पहिचान तथा सोको सम्पुष्टि गर्दा लिनु पर्ने कागजात तथा विवरणहरु

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कुनै पनि ग्राहकको खाता खोल्दा ग्राहकको प्रकृति अनुसार देहायका विवरण तथा कागजातहरु लिनु पर्नेछ ।

(क) व्यक्तिगत खाता (नेपाली नागरिकको हकमा)

(१) नाम, थर	लिङ्ग :
(२) जन्म मिति :	राष्ट्रियता:
(३) स्थायी ठेगाना:	
जिल्ला..... न.पा./गा.पा..... वडा नं.... टोल/गाँउ.....घर नम्बर.....
टेलिफोन नं.....मोबाइल नं.....इमेल ठेगाना.....	
(४) हालको ठेगाना:	
जिल्ला..... न.पा./ गा.पा..... वडा नं.... टोल/गाँउ.....घर नम्बर.....
टेलिफोन नं.....मोबाइल नं.....इमेल ठेगाना.....	
(५) देहाय बमोजिमको न्यूनतम एक विवरण र सोको सम्पुष्टि गर्ने कागजात
<u>क. नागरिकता</u>	
नागरिकता नं..... जारी गर्ने जिल्ला..... जारी मिति.....
<u>ख. राहदानी</u>	
राहदानी नं..... जारी गर्ने जिल्ला..... जारी मिति..... अन्तिम मिति	
<u>ग. मतदाता परिचयपत्र</u>	
परिचयपत्र नं..... जारी गर्ने निकाय..... जारी मिति.....	
<u>घ. सवारीचालक अनुमतिपत्र</u>	
अनुमतिपत्र नं..... जारी गर्ने निकाय..... जारी मिति..... अन्तिम मिति	
(६) नावालकको हकमा	
क. जन्म दर्ता प्रमाणपत्र वा नावालक परिचयपत्र	
प्रमाणपत्र/परिचयपत्र नं..... जारी गर्ने निकाय..... जारी मिति.....	
ख. अभिभावक वा संरक्षकको नागरिकता/राहदानी/मतदाता परिचयपत्र/सवारीचालक अनुमतिपत्र
नम्बर..... जारी गर्ने निकाय..... जारी मिति..... अन्तिम मिति	
(७) नागरिकता नलिएको नेपाली नागरिकको हकमा	
क. गाउँपालिका वा महा/उपमहा/नगरपालिकाको सिफारिस	
सिफारिस/चलानी नं..... जारी गर्ने निकाय..... जारी मिति.....	
(८) स्थायी लेखा नम्बर (उपलब्ध भएको/अन्य निर्देशन बमोजिम आवश्यक भएको हकमा मात्र):	
(९) आमाबाबु वा आमा वा बाबु मध्ये कुनै एकको पूरा नाम (अनाथको हकमा आवश्यक नपर्ने)
(नोट: परिवारका अन्य सदस्यहरु (जस्तै पति/पत्नि, बाजे, छोरा, छोरी, बुहारी, दाई, भाई, विवाहित महिलाको हकमा ससुरा/सासु)को विवरण बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आवश्यक ठानेको खण्डमा लिन सक्नेछन् ।)	
(१०) संलग्न रहेको पेशा/व्यवसाय:	
(संस्थाको नाम, ठेगाना, सम्पर्क नं, पद, अनुमानित वार्षिक आमदानी/पारिश्रमिक तथा अन्य विवरण)	
(११) निवेदकले संलग्न गनुपर्ने कागजातहरु:	
(अ) नागरिकता वा राहदानी वा मतदाता परिचयपत्र वा सवारी चालक अनुमतिपत्र वा स्थायी लेखा नम्बरको प्रमाणपत्र वा सरकारी, सार्वजनिक संस्था तथा संगठित संस्थाका नेपाली कर्मचारीको हकमा निजको कर्मचारी परिचयपत्र वा नेपाल सरकारबाट अनुदानप्राप्त विद्यालय, महाविद्यालय तथा	

- विश्वविद्यालयका कर्मचारी, शिक्षक वा प्राध्यापकको हकमा निजको कर्मचारी/शिक्षक/प्राध्यापक परिचयपत्रको छाविचित्र
- (आ) हालसालै खिचिएको पासपोर्ट साइजको फोटो
- (१२) सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरण तथा कागजातहरु ।

प्रष्टीकरणः

- (१) घर नं., टेलिफोन नं., मोबाइल नं., इमेल ठेगाना, राहदानी, पेशा व्यवसाय, स्थायी लेखा नम्बर जस्ता विवरणहरु नभएका निवेदकको हकमा त्यस्ता विवरण उल्लेख गर्न अनिवार्य हुने छैन । तर सो विवरणहरु आफूसँग नरहेको व्यहोरा स्वघोषणा गराउनु पर्नेछ ।
- (२) शरणार्थीको हकमा नागरिकताको सट्टा नेपाल सरकार वा अन्य आधिकारिक निकायले दिएको परिचय-पत्रको छाविचित्रलाई आधार लिन सकिनेछ ।
- (३) नावालकको संरक्षक भई खाता संचालन गरिरहेको अवस्थामा सो नावालक वालिग भएपछि उक्त वालिगकै कागजात संलग्न गरी वालिगले नै खाता संचालन गर्नुपर्नेछ ।

(ख) साझेदारी वा व्यक्तिगत फर्मको खाता

- (१) फर्मको नाम
- (२) रजिस्टर्ड कार्यालयको ठेगाना (जिल्ला, न.पा./गा.पा., वडा नं., टोल/गाँउ, घर नम्बर, टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल, वेबसाइट)
- (३) व्यावसायिक कार्यालयको ठेगाना (जिल्ला, न.पा./गा.पा., वडा नं., टोल/गाँउ, घर नम्बर, टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल, वेबसाइट)
- (४) दर्ताको प्रमाणपत्र (दर्ता नं., दर्ता गर्ने कार्यालय, दर्ता मिति), अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र र कारोबार अनुमतिपत्र वा नवीकरणको प्रमाणपत्र नम्बर, जारी मिति, बहाल रहने अवधि र जारी गर्ने निकाय
- (५) स्थायी लेखा नम्बरवा कर प्रयोजनको लागि सरकारी निकायले प्रदान गरेको त्यस्तै प्रकारको प्रमाणपत्र नम्बर,
- (६) व्यवसाय/कारोबारको किसिम
- (७) कार्यक्षेत्र
- (८) शाखा/कार्यालय संख्या र मुख्य-मुख्य शाखा/कार्यालयहरु रहेको स्थान
- (९) वार्षिक अनुमानित कारोबार रकम
- (१०) प्रोप्राइटर, साझेदार र खाता सञ्चालकहरुको विवरण (पद, नाम, थर, पति/पत्नि, बाबु, बाजेको नाम, स्थायी ठेगाना, हालको ठेगाना, टेलिफोन नं., मोबाइल नं., इमेल ठेगाना)
- (११) प्रोप्राइटर, साझेदार र खाता सञ्चालकहरुको पासपोर्ट साइजको फोटो र नागरिकता वा राहदानी वा मतदाता परिचय-पत्र वा सवारी चालक अनुमतिपत्रको छाविचित्र
- (१२) पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण र लेखापरीक्षण गर्नु नपर्नेको हकमा सम्बन्धित संस्थाले तयार गरेको वित्तीय विवरण ।
- (१३) पछिल्लो आर्थिक वर्षको करचुक्ता प्रमाणपत्र वा कर दाखिला विवरण
- (१४) फर्मका साझेदार बीच भएको कबुलियतनामा
- (१५) साझेदार फर्म भए आर्थिक तथा प्रशासनिक कारोबार गर्ने सम्बन्धमा दिएको अखिलयारनामा
- (१६) सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरण तथा कागजातहरु ।

(ग) कम्पनीको खाता

- (१) कम्पनीको नाम
- (२) रजिस्टर्ड कार्यालयको ठेगाना (जिल्ला, न.पा./गा.पा., वडा नं., टोल/गाँउ, घर नम्बर, टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल, वेबसाइट)
- (३) व्यावसायिक कार्यालयको ठेगाना (जिल्ला, न.पा./गा.पा., वडा नं., टोल/गाँउ, घर नम्बर, टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल, वेबसाइट)
- (४) दर्ताको प्रमाणपत्र (दर्ता नं., दर्ता गर्ने कार्यालय, दर्ता मिति), अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र र कारोबार अनुमतिपत्र वा नवीकरणको प्रमाणपत्र नम्बर, जारी मिति, बहाल रहने अवधि र जारी गर्ने निकाय
- (५) स्थायी लेखा नम्बरवा कर प्रयोजनको लागि सरकारी निकायले प्रदान गरेको त्यस्तै प्रकारको प्रमाणपत्र नम्बर,

- (६) व्यवसाय/कारोबारको किसिम
- (७) कार्यक्षेत्र
- (८) शाखा/कार्यालय संख्या र मुख्य-मुख्य शाखा/कार्यालयहरु रहेको स्थान
- (९) वार्षिक अनुमानित कारोबार रकम
- (१०) सञ्चालक, व्यवस्थापन समिति वा त्यस्तै कार्यका लागि गठन भएको अन्य कुनै समिति भए त्यसका पदाधिकारी, कार्यकारी प्रमुख, खाता सञ्चालकहरु र उच्च व्यवस्थापकको व्यक्तिगत विवरण (पद, नाम, थर, पति/पत्नि, बाबु, बाजेको नाम, स्थायी ठेगाना, हालको ठेगाना, टेलिफोन नं., मोबाइल नं., इमेल ठेगाना)
- (११) दश प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर धारण गर्ने सेयरधनीको व्यक्तिगत विवरण (नाम, थर, पति/पत्नि, बाबु, बाजेको नाम, स्थायी ठेगाना, हालको ठेगाना, टेलिफोन नं., मोबाइल नं., इमेल ठेगाना)
- (१२) सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख र खाता सञ्चालकहरुको पासपोर्ट साईजको फोटो र नागरिकता वा राहदानी वा मतदाता परिचय-पत्र वा सवारी चालक अनुमतिपत्रको छविचित्र।
- (१३) कम्पनीको दश प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर स्वामित्व धारण गर्ने कानुनी व्यक्ति (कम्पनी, संस्था) को हकमा सो कानुनी व्यक्तिको दश प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर धारण गर्ने सेयरधनीको व्यक्तिगत विवरण (नाम, थर, पति/पत्नि, बाबु, बाजेको नाम, स्थायी ठेगाना, हालको ठेगाना, टेलिफोन नं., मोबाइल नं., इमेल ठेगाना)
- (१४) पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण (ग्राहकबाट खाता खोल्दाको बखत अनिवार्य रूपमा लिनुपर्ने र तत् पश्चात बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ग्राहकको जोखिमको आधारमा आवश्यक ठानेको समयमा लिन सक्ने)
- (१५) पछिल्लो आर्थिक वर्षको करचुक्ता प्रमाणपत्र वा कर दाखिला विवरण (ग्राहकबाट खाता खोल्दाको बखत अनिवार्य रूपमा लिनुपर्ने र त्यस पश्चात बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ग्राहकको जोखिमको आधारमा आवश्यक ठानेको समयमा लिन सक्ने)
- (१६) विदेशी कम्पनीको सहायक कम्पनी भएमा विदेशी मुख्य कम्पनीको नाम र ठेगाना
- (१७) संस्थापना र गठन सम्बन्धी प्रमाणपत्र तथा कम्पनीको प्रबन्धपत्र र नियमावली
- (१८) खाता खोल्ने र खाता सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा सञ्चालक समितिले गरेको निर्णय र अखिलयारी
- (१९) सञ्चालक समितिले कार्यकारी प्रमुख र अन्य अधिकृत कर्मचारीलाई आर्थिक कारोबारको सम्बन्धमा प्रदान गरेको अखिलयारी
- (२०) सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरण तथा कागजातहरु।

प्रष्टीकरणः

विशेष ऐन अन्तर्गत स्थापना भएका संगठित संस्थाहरुको हकमा दर्ताको प्रमाणपत्र सम्बन्धी विवरण लिन अनिवार्य हुने छैन।

(घ) क्लब/गैरसरकारी संघ/संस्थाको खाता

- (१) क्लब तथा गैरसरकारी संघ संस्थाको नाम
- (२) दर्ता हुँदाको ठेगाना (जिल्ला, न.पा./गा.पा., वडा नं., टोल/गाँउ, घर नम्बर, टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल ठेगाना, वेबसाइट ठेगाना)
- (३) दर्ता हुँदाको ठेगाना परिवर्तन भएको भएमा परिवर्तित ठेगाना
- (४) दर्ताको प्रमाणपत्र (दर्ता नं., दर्ता गर्ने कार्यालय, दर्ता मिति), अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र र कारोबार अनुमतिपत्र वा नवीकरणको प्रमाणपत्र नम्बर, जारी मिति, बहाल रहने अवधि र जारी गर्ने निकाय
- (५) स्थायी लेखा नम्बर वा कर प्रयोजनको लागि सरकारी निकायले प्रदान गरेको त्यस्तै प्रकारको प्रमाणपत्र नम्बर,
- (६) कारोबारको किसिम
- (७) कार्यक्षेत्र
- (८) शाखा/कार्यालय संख्या र मुख्य-मुख्य शाखा/कार्यालयहरु रहेको स्थान
- (९) वार्षिक अनुमानित कारोबार रकम

- (१०) कार्यकारी प्रमुख र खाता सञ्चालकहरुको व्यक्तिगत विवरण (पद, नाम, थर, पति/पत्नी, बाबु, बाजेको नाम, स्थायी ठेगाना, हालको ठेगाना, टेलिफोन नं., मोबाइल नं., इमेल ठेगाना)
- (११) कार्य समितिका सदस्य, ट्रष्टी, नियन्त्रक, संरक्षक वा सेटलरको व्यक्तिगत विवरण (पद, नाम, थर, स्थायी ठेगाना, हालको ठेगाना, इमेल ठेगाना तथा कार्यरत संस्थाको नाम, ठेगाना र सम्पर्क नं.) तथा ठेगाना खुल्ने कागजात
- (१२) कार्यकारी प्रमुख र खाता सञ्चालकहरुको पासपोर्ट साईजको फोटो र नागरिकता राहदानी वा मतदाता परिचय-पत्र वा सवारी चालक अनुमतिपत्रको छाविचित्र।
- (१३) पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण
- (१४) संस्था दर्ता प्रमाणपत्रको छाविचित्र
- (१५) विधान
- (१६) खाता खोल्ने सम्बन्धी कार्य समितिको निर्णय
- (१७) खाता सञ्चालन तथा आर्थिक कारोबार सम्बन्धी अखित्यारी
- (१८) सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरण तथा कागजातहरु।

(ङ) सहकारी संस्थाको खाता

- (१) संस्थाको नाम
- (२) रजिस्टर्ड कार्यालयको ठेगाना (जिल्ला, न.पा./गा.पा., वडा नं., टोल/गाँउ, घर नम्बर, टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल, वेबसाइट)
- (३) व्यावसायिक कार्यालयको ठेगाना (जिल्ला, न.पा./गा.पा., वडा नं., टोल/गाँउ, घर नम्बर, टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल, वेबसाइट)
- (४) दर्ताको प्रमाणपत्र (दर्ता नं., दर्ता गर्ने कार्यालय, दर्ता मिति), अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र र कारोबार अनुमतिपत्र वा नवीकरणको प्रमाणपत्र नम्बर, जारी मिति, बहाल रहने अवधि र जारी गर्ने निकाय
- (५) स्थायी लेखा नम्बर वा कर प्रयोजनको लागि सरकारी निकायले प्रदान गरेको त्यस्तै प्रकारको प्रमाणपत्र नम्बर,
- (६) व्यवसाय/कारोबारको किसिम
- (७) कार्यक्षेत्र
- (८) शाखा/कार्यालय संख्या र मुख्य-मुख्य शाखा/कार्यालयहरु रहेको स्थान
- (९) वार्षिक अनुमानित कारोबार रकम
- (१०) सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख र खाता सञ्चालकहरुको व्यक्तिगत विवरण (पद, नाम, थर, पति/पत्नी, बाबु, बाजेको नाम, स्थायी ठेगाना, हालको ठेगाना, टेलिफोन नं., मोबाइल नं., इमेल ठेगाना)
- (११) सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख र खाता सञ्चालकहरुको पासपोर्ट साईजको फोटो र नागरिकता वा राहदानी वा मतदाता परिचय-पत्र वा सवारी चालक अनुमतिपत्रको छाविचित्र।
- (१२) पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण
- (१३) पछिल्लो आर्थिक वर्षको करचुक्ता प्रमाणपत्र वा कर दाखिला विवरण
- (१४) संस्थाको विनियम
- (१५) संस्था दर्ता सम्बन्धी प्रमाणपत्रको छाविचित्र
- (१६) खाता खोल्ने सम्बन्धी सञ्चालक समितिको निर्णय र आर्थिक कारोबार गर्ने सम्बन्धी अखित्यारी
- (१७) सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरण तथा कागजातहरु।

च) सार्वजनिक गुठी वा निजी गुठीको खाता

- (१) नाम
- (२) दर्ता हुँदाको ठेगाना (जिल्ला, न.पा./गा.पा., वडा नं., टोल/गाँउ, घर नम्बर, टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल ठेगाना, वेबसाइट ठेगाना)
- (३) दर्ता हुँदाको ठेगाना परिवर्तन भएको भएमा परिवर्तित ठेगाना
- (४) दर्ताको प्रमाणपत्र (दर्ता नं., दर्ता गर्ने कार्यालय, दर्ता मिति), अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र र कारोबार अनुमतिपत्र वा नवीकरणको प्रमाणपत्र नम्बर, जारी मिति, बहाल रहने अवधि र जारी गर्ने निकाय

- (५) स्थायी लेखा नम्बर वा कर प्रयोजनको लागि सरकारी निकायले प्रदान गरेको त्यस्तै प्रकारको प्रमाणपत्र नम्बर,
- (६) कारोबारको किसिम
- (७) कार्यक्षेत्र
- (८) शाखा/कार्यालय संख्या र मुख्य-मुख्य शाखा/कार्यालयहरु रहेको स्थान
- (९) वार्षिक अनुमानित कारोबार रकम
- (१०) सञ्चालक वा व्यवस्थापन समितिका सदस्य वा त्यस्तै कार्यका लागि गठन भएको अन्य कुनै समिति भए त्यसका पदाधिकारी, कार्यकारी प्रमुख र खाता सञ्चालकहरुको विवरण (पद, नाम, थर, पति/पत्नी, बाबु, बाजेको नाम, स्थायी ठेगाना, हालको ठेगाना, टेलिफोन नं., मोबाइल नं., इमेल ठेगाना)
- (११) कार्यकारी प्रमुख र खाता सञ्चालकहरुको पासपोर्ट साईजको फोटो र नागरिकता वा राहदानी वा मतदाता परिचय-पत्र वा सवारी चालक अनुमतिपत्रको छविचित्र तथा सञ्चालक वा व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरुको ठेगाना खुल्ने कागजात
- (१२) पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण
- (१३) पछिल्लो आर्थिक वर्षको कर दाखिला विवरण
- (१४) विधान
- (१५) गुठी स्थापना सम्बन्धी भएको कबुलियतनामा
- (१६) गुठी स्थापना सम्बन्धी प्रमाणपत्रको प्रमाणित छविचित्र
- (१७) खाता खोल्ने सम्बन्धी सञ्चालक/व्यवस्थापन समितिको निर्णय र आर्थिक कारोबार सम्बन्धी अखिलयारी
- (१८) सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरण तथा कागजातहरु ।

(छ) स्कुल वा क्याम्पसको खाता

- (१) स्कुल वा क्याम्पसको नाम
- (२) दर्ता हुँदाको ठेगाना (जिल्ला, न.पा./गा.पा., वडा नं., टोल/गाँउ, घर नम्बर, टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल ठेगाना, वेबसाइट ठेगाना)
- (३) दर्ता हुँदाको ठेगाना परिवर्तन भएको भएमा परिवर्तित ठेगाना
- (४) दर्ताको प्रमाणपत्र (दर्ता नं., दर्ता गर्ने कार्यालय, दर्ता मिति)
- (५) स्थायी लेखा नम्बरस्थायी लेखा नम्बरवा कर प्रयोजनको लागि सरकारी निकायले प्रदान गरेको त्यस्तै प्रकारको प्रमाणपत्र नम्बर
- (६) कारोबारको किसिम
- (७) कार्यक्षेत्र
- (८) शाखा/कार्यालय संख्या र मुख्य-मुख्य शाखा/कार्यालयहरु रहेको स्थान
- (९) वार्षिक अनुमानित कारोबार रकम
- (१०) सञ्चालक वा व्यवस्थापन समितिका सदस्य वा त्यस्तै कार्यका लागि गठन भएको अन्य कुनै समिति भए त्यसका पदाधिकारी, कार्यकारी प्रमुख र खाता सञ्चालकहरुको विवरण (पद, नाम, थर, पति/पत्नी, बाबु, बाजेको नाम, स्थायी ठेगाना, हालको ठेगाना, टेलिफोन नं., मोबाइल नं., इमेल ठेगाना)
- (११) कार्यकारी प्रमुख र खाता सञ्चालकहरुको पासपोर्ट साईजको फोटो र नागरिकता वा राहदानी वा मतदाता परिचय-पत्र वा सवारी चालक अनुमतिपत्रको छविचित्र ।
- (१२) पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण
- (१३) पछिल्लो आर्थिक वर्षको कर दाखिला विवरण
- (१४) प्रबन्धपत्र र नियमावली
- (१५) संस्था स्वीकृतिको प्रमाणपत्रको प्रमाणित छविचित्र
- (१६) सञ्चालक/व्यवस्थापन समितिले खाता खोल्ने सम्बन्धी गरेको निर्णय र आर्थिक कारोबार सम्बन्धी दिएको अखिलयारी
- (१७) सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरण तथा कागजातहरु ।

(ज) अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाको खाता

- (१) संस्थाको नाम

- (२) दर्ता हुँदाको ठेगाना (जिल्ला, न.पा./गा.पा., वडा नं., टोल/गाँउ, घर नम्बर, टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल ठेगाना, वेबसाइट ठेगाना)
- (३) दर्ता हुँदाको ठेगाना परिवर्तन भएको भएमा परिवर्तित ठेगाना
- (४) दर्ताको प्रमाणपत्र (दर्ता नं., दर्ता गर्ने कार्यालय, दर्ता मिति)
- (५) स्थायी लेखा नम्बरवा कर प्रयोजनको लागि सरकारी निकायले प्रदान गरेको त्यस्तै प्रकारको प्रमाणपत्र नम्बर,
- (६) कारोबारको किसिम
- (७) कार्यक्षेत्र
- (८) शाखा/कार्यालय संख्या र मुख्य-मुख्य शाखा/कार्यालयहरु रहेको स्थान
- (९) वार्षिक अनुमानित कारोबार रकम
- (१०) सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख, नेपालका लागि नियुक्त प्रतिनिधि वा प्रमुख र खाता सञ्चालकहरुको व्यक्तिगत विवरण (नाम, स्थायी ठेगाना, हालको ठेगाना, टेलिफोन नं., मोबाइल नं., इमेल ठेगाना आदि) तथा ठेगाना खुल्ने कागजात ।
- (११) कार्यकारी प्रमुख, नेपालका लागि नियुक्त प्रतिनिधि वा प्रमुख र खाता सञ्चालकहरुको पासपोर्ट साईजको फोटो र नागरिकता वा राहदानी वा मतदाता परिचय-पत्र वा सवारी चालक अनुमतिपत्रको छविचित्र ।
- (१२) पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण
- (१३) कर विवरण दाखिला गर्नुपर्ने संस्थाको हकमा पछिल्लो आर्थिक वर्षको कर दाखिला विवरण
- (१४) समाज कल्याण परिषद् र संस्था बीच कुनै सम्झौता भएको भए सम्झौताको प्रतिलिपि
- (१५) नेपाल सरकारसँग कुनै सम्झौता भएको भए सो सम्झौता
- (१६) नेपालको कुनै आधिकारिक निकाय वाट सम्बन्धन वा स्वीकृति लिइसकेका अन्तराष्ट्रिय गै.स.सं. बाहेक अन्य अन्तराष्ट्रिय गै.स.सं.को हकमा सम्बन्धित देश वा सो देशको राजदूतावासको सिफारिस पत्र ।
- (१७) संस्थाको विधान
- (१८) संस्थाले खाता खोल्न दिएको अखिलायारी र आर्थिक कारोबार गर्न दिएको अखिलायारी
- (१९) सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरण तथा कागजातहरु ।
- (२०) अन्तराष्ट्रिय क्लबका नेपाल स्थित स्थानीय समिति तथा क्लबका हकमा उक्त अन्तराष्ट्रिय क्लबको केन्द्रीय समितिबाट भातृ संगठनका समिति गठन गरिएको निर्णय र खाता संचालन गर्ने सम्बन्धमा गरेको निर्णयको प्रतिलिपि ।
- (२१) समितिको नाममा बैंक खाता संचालन गर्नका लागि खाता संचालकको नाम सहित गरेको सिफारिस पत्र ।

(फ) विदेशी व्यक्तिको खाता

- (१) पुरा नाम, थर
- (२) राष्ट्रियता
- (३) विदेशको ठेगाना (स्थायी र अस्थायी)
- (४) नेपालको ठेगाना
- (५) परिवारका सदस्यहरुको विवरण
- (६) राहदानी/भिसा:
- (७) राहदानी नं.....जारी गर्ने देश.....जारी गरेको स्थान जारी मिति.....अन्तिम मितिभिसाको अवधि नाल्ने मिति.....
- (८) म्याद ननाधेको भिसाको प्रमाणित छविचित्र
- (९) राहदानीको प्रतिलिपि
- (१०) कर्मचारी भए कार्यरत संस्थाको नाम, ठेगाना, सम्पर्क नं. र सिफारिस पत्र
- (११) राहदानी नभएका भारतीय नागरिकको हकमा भारतीय कानुन बमोजिम नागरिक हो भनी लिएको प्रमाणपत्रको नम्बर, मिति, जारी गर्ने निकाय र स्थान । सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेमा भारतीय राजदूतावासको पत्र समेत माग गर्न सक्नेछ ।

- (१२) शरणार्थीको हकमा सम्बन्धित सरकारी वा अन्तर्राष्ट्रिय निकायले दिएको परिचयपत्र नम्बर, जारी र समाप्ति मिति र जारी भएको स्थान ।
- (१३) सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरण तथा कागजातहरु ।

(ज) विदेशी कम्पनीको खाता

- (१) कम्पनीको नाम
- (२) विदेशी कम्पनीको विदेशमा रहेको रजिस्टर्ड कार्यालयको पुरा ठेगाना (देश, प्रान्त/राज्य, शहर, मार्ग, घर नं., टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल, वेबसाइट आदि)
- (३) विदेशी कम्पनीको विदेशमा रहेको व्यावसायिक कार्यालयको ठेगाना (देश, प्रान्त/राज्य, शहर, मार्ग, घर नं., टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल, वेबसाइट आदि)
- (४) विदेशी कम्पनीको नेपाल स्थित कार्यालयको पुरा ठेगाना (जिल्ला, न.पा./गा.पा., वडा नं., टोल/गाँउ, घर नम्बर, टेलिफोन नं., फ्याक्स नं., इमेल, वेबसाइट आदि)
- (५) नेपाल स्थित कार्यालयको किसिम (शाखा, सम्पर्क, परियोजना वा अन्य कैनौ)
- (६) विदेशमा दर्ताको प्रमाणपत्र (दर्ता नं., दर्ता गर्ने देश, दर्ता गर्ने कार्यालय, दर्ता मिति), अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र र कारोबार अनुमतिपत्र वा नवीकरणको प्रमाणपत्र नम्बर, जारी मिति, बहाल रहने अवधि र जारी गर्ने निकाय
- (७) नेपालमा दर्ता भएको भए सो सम्बन्धी विवरण तथा कागजात (दर्ता नं., दर्ता गर्ने कार्यालय, दर्ता मिति, अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र र कारोबार अनुमतिपत्र वा नवीकरणको प्रमाणपत्र नम्बर, जारी मिति, बहाल रहने अवधि र जारी गर्ने निकाय)
- (८) कारोबारको किसिम
- (९) कार्यक्षेत्र
- (१०) शाखा/कार्यालय संख्या र मुख्य-मुख्य शाखा/कार्यालयहरु रहेको स्थान
- (११) वार्षिक अनुमानित कारोबार रकम
- (१२) कम्पनीको प्रबन्धपत्र, नियमावली
- (१३) वैदेशिक कम्पनीले खाता खोल्न दिएको अखिलयारी तथा कारोबार गर्न दिएको अखिलयारी
- (१४) वैदेशिक कम्पनीको सञ्चालक र कार्यकारी प्रमुखको व्यक्तिगत विवरण (पद, नाम, थर, ठेगाना, टेलिफोन नं., मोबाइल नं., इमेल ठेगाना)
- (१५) नेपालका लागि नियुक्त गरिएको प्रतिनिधि र खाता सञ्चालकको व्यक्तिगत विवरण (पद, नाम, थर, पति/पत्नी, बाबु, बाजेको नाम, स्थायी ठेगाना, हालको ठेगाना, टेलिफोन नं., मोबाइल नं., इमेल ठेगाना)
- (१६) वैदेशिक कम्पनीको प्रमुख दुई पदाधिकारी, नेपालका लागि नियुक्त गरिएको प्रतिनिधि र खाता सञ्चालकहरुको पासपोर्ट सार्डिङको फोटो, नागरिकता वा राहदानीको छविचित्र र ती व्यक्तिहरुको ठेगाना पुष्टी हुने कागजात
- (१७) पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण
- (१८) पछिल्लो आर्थिक वर्षको कर दाखिला विवरण
- (१९) सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरण तथा कागजातहरु ।

(ट) कुटनैतिक नियोग/राजदूतावासको खाता

- (१) नियोग/राजदूतावासको पत्र
- (२) खाता सञ्चालन सम्बन्धी अखिलयारी
- (३) खाता सञ्चालकको नाम, थर, ठेगाना, फोटो तथा ठेगाना प्रमाणित हुने कागजात
- (४) सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरण तथा कागजातहरु ।

(ठ) गैरआवासीय नेपाली नागरिकको खाता

- (१) पुरा नाम, थर,
- (२) राष्ट्रियता, जन्ममिति र लिङ्ग

- (३) विदेश स्थित स्थायी र हालको वसोवास वा कार्यरत निकायको पुरा ठेगाना र तत्काल सम्पर्क गर्न सकिने माध्यम
- (४) नेपालको पुरा ठेगाना वा सम्पर्क स्थान
- (५) आमाबाबु वा आमा वा बाबुमध्ये कुनै एक र वाजेको पुरा नाम
- (६) एकल महिला वा एकल पुरुष वाहेकका विवाहितको हकमा श्रीमान्/श्रीमतीको पुरा नाम
- (७) आय स्रोत खुल्ने कागजातहरु
- (८) नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायबाट जारी गैरआवासीय नेपाली परिचय पत्रको छविचित्र
- (९) राहदानीको प्रमाणित छविचित्र
- (१०) सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरण तथा कागजातहरु ।

(ङ) उपभोक्ता समितिको खाता

- (१) सम्बन्धित उपभोक्ता समितिबाट उपभोक्ता समिति गठन गरिएको निर्णय र खाता संचालन गर्ने सम्बन्धमा गरेको निर्णयको प्रतिलिपि
- (२) स्थानीय तहबाट उपभोक्ता समितिको नाममा बैंक खाता संचालन गर्नका लागि खाता संचालकको नाम सहित गरेको सिफारिस पत्र
- (३) कारोबारको किसिम
- (४) अनुमानित कारोबार रकम
- (५) खाता सञ्चालकहरुको पासपोर्ट साईजको फोटो र नागरिकता वा पासपोर्ट वा मतदाता परिचयपत्र वा सवारी चालक अनुमतिपत्रको छविचित्र
- (६) उपभोक्ता समिति कुनै निकायमा दर्ता भएको भए त्यस्तो दर्ता प्रमाण-पत्रको छविचित्र
- (७) खाता सञ्चालकको व्यक्तिगत विवरण
- (८) उपभोक्ता समितिको गठनको उद्देश्य बमोजिम मात्र खाता सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा उपभोक्ता समितिको स्वघोषणा ।

नोट : आर्थिक वर्ष समाप्त भई लेखा परीक्षण सम्पन्न गराउने तथा कर दाखिला विवरण पेश गर्ने सम्बन्धमा कानुनले निर्दिष्ट गरेको समयावधिभित्र कुनै संस्थाको खाता खोल्नु परेमा सो आर्थिक वर्षको भन्दा अधिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण तथा कर दाखिला विवरण लिई खाता खोल्न सकिने छ ।

(ङ) ग्राहकको विवरण लिनु पर्ने

- इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थाबाट कर्जा/सुविधाको लागि आवेदन परेमा कर्जा विश्लेषणको लागि ग्राहक/ऋणीको देहाय बमोजिमको विवरण लिनु पर्नेछ :-
- (क) व्यक्तिगत ऋणी तथा जमानत दिने व्यक्तिको हकमा निजको नागरिकताको प्रतिलिपि, स्थायी तथा अस्थायी ठेगाना, निजको तीनपुस्ते र एकाघर परिवारका सदस्यहरुको विवरण ।
 - (ख) प्रोप्राइटरसिप/साभेदारी फर्मको हकमा खण्ड (क) मा उल्लेख भए अनुरूपको प्रोप्राइटर/ साभेदारहरुको विवरण र फर्मको तर्फबाट कारोबार गर्न अखिलयारप्राप्त व्यक्तिको नाम, थर, ठेगाना, साभेदारी सम्झौताको प्रतिलिपि र सोसम्बन्धी निर्णय ।
 - (ग) प्राइभेट कम्पनीको हकमा सञ्चालक र सो कम्पनीका १० प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर स्वामित्व भएका सेयरधनीहरुको खण्ड (क) मा उल्लेख भए अनुरूपका विवरण र कम्पनीको तर्फबाट कारोबार गर्ने अखिलयारप्राप्त व्यक्तिको नाम, थर, ठेगाना र सो सम्बन्धी निर्णय ।
 - (घ) पब्लिक कम्पनीको हकमा सञ्चालकहरु र सो कम्पनीका १० प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सेयर स्वामित्व भएका सेयरधनीहरुको खण्ड (क) मा उल्लेख भए अनुरूपका विवरण, कम्पनीको तर्फबाट कारोबार गर्ने अखिलयारप्राप्त व्यक्तिको नाम, थर, ठेगाना र सो सम्बन्धी निर्णय ।
 - (ङ) धितो मूल्याङ्कनकर्ताको नाम, थर, ठेगाना र रु. १० लाखभन्दा माथिको हकमा इजाजतपत्र ।

AML/CFT सम्बन्धी त्रैमासिक विवरण

अनुसूची-१९.२

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम:.....

त्रैमास : साल :

सि.नं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१	जम्मा ग्राहकको संख्या		
२	पहिचान अद्यावधिक हुन नसकेका ग्राहकको संख्या		
३	पहिचान पूरा नभएका कारण सम्बन्ध अन्त्य गरिएका ग्राहकको संख्या		
४	उच्च जोखिममा परेका ग्राहकको संख्या		
५	मध्यमजोखिममा परेका ग्राहकको संख्या		
६	न्यूनजोखिममा परेका ग्राहकको संख्या		
७	बृहत् पहिचान गरिएका ग्राहकको संख्या		
८	उच्च पदस्थ पदाधिकारीको संख्या		
९	वास्तविक धनी पहिचान गरिएका ग्राहकको संख्या		
१०	goAML Reporting	-	
(क)	सीमा कारोबार प्रतिवेदन (Threshold Transaction Report-TTR) को संख्या		
(ख)	शंकास्पद कारोबार प्रतिवेदन (Suspicious Transaction Report- STR) को संख्या ।		
(ग)	शंकास्पद गतिविधि प्रतिवेदन (Suspicious Activity Report- SAR) को संख्या		
११	क्षमता अभिवृद्धि विवरण	-	
(क)	पदाधिकारी		
(ख)	कर्मचारी		
१२	सञ्चालक समितिमा AML-CFT सम्बन्धी छलफल भएको (पटकमा)		
१३	सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी समितिको बैठक (पटकमा)		

(कार्यान्वयन अधिकारी)

.....
हस्ताक्षर

नाम:

पद:

मिति:

फोन:

Email:

इ.प्रा.निर्देशन नं. २०/०८० संग सम्बन्धीत अनुसूची

अनुसूची २०.९

.....(संस्थाको नाम)

..... (ठेगाना)

२०... साल महिनामा प्राप्त गुनासो/उजुरी समाधान सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	गुनासो/उजुरीको विवरण	कुल संख्या	समाधान भएको संख्या	समाधानको प्रक्रियामा रहेको संख्या
१	लिखित निवेदन प्राप्त			
२	गुनासो पोर्टलबाट प्राप्त			
३	अन्य (इमेल, टेलिफोन तथा मौखिक) माध्यमबाट प्राप्त			
जम्मा				
४	गुनासोको विषय			
क	कर्जासँग सम्बन्धित			
ख	निक्षेपसँग सम्बन्धित			
ग	विद्युतीय सेवासँग सम्बन्धित			
घ	सेवा शुल्कसँग सम्बन्धित			
ड	अन्य सेवासँग सम्बन्धित			

ઇ.પ્રા.નિર્દેશન નં. ૨૧/૦૮૦ સંગ સમ્વન્ધીત અનુસૂચી

અનુસૂચી ૨૧.૧

LONG FORM AUDIT REPORT

Of

..... LIMITED

For the year ended Ashad 20...

(Corresponding toJuly 20....)

Auditor:

M/s

1. AUDIT APPROACH

- 1.1 Brief description of the Audit plan with focus on the following areas, at minimum:
 - Declaration of Independence of Audit Firm and Members
 - Standards followed
 - Composition of the audit team
 - Audit schedule
- 1.2 Brief description of the Audit process and procedures
 - Audit areas' Risk Assessment
 - Audit procedures adapted to mitigate identified Audit Risks
 - Quality control mechanism
- 1.3 Brief description of the Sampling Procedure and sample size
 - Sampling methodology
 - Sample size
 - Use of system based approaches
- 1.4 Remarks on the execution of audit plan
 - Execution of audit and the audit plan
 - Problems encountered during the audit, if any
 - Limitations of scope of Audit, if any.

2. RISK MANAGEMENT SYSTEMS

Opinion on the following:

- 2.1 Credit Risk Management Systems
 - 2.1.1 Brief description and comment on the adequacy of credit appraisal systems,
 - 2.1.2 Brief description and comment on the adequacy of credit monitoring systems,
 - 2.1.3 Brief description and comment on the adequacy of the credit recovery systems,
 - 2.1.4 Adequacy of Policies and procedure for Write off of Loans,
 - 2.1.5 Adequacy of Policies, guidelines and Controls over Off Balance Sheet Items,
 - 2.1.6 Comment on the concentrations in the credit and investment portfolio,
 - 2.1.7 Risk Management Committees and their effectiveness,
 - 2.1.8 Overall audit opinion on Credit risk management,
- 2.2 Market Risk (Interest Rate, Liquidity and Foreign Exchange) Management Systems,
 - 2.2.1 Adequacy of policies, procedures and guidelines for the market risk management,
 - 2.2.2 Adequacy of the system for measuring, monitoring and mitigation of Market risk,
 - 2.2.3 Risk Management Committees and their effectiveness,
 - 2.2.4 Overall audit opinion on Market & liquidity risk management.
- 2.3 Operational Risk Management System
 - 2.3.1 Adequacy of policies, procedures and guidelines for the Operational risk management.
 - 2.3.2 Adequacy of the system for measuring, monitoring and mitigation of Operational Risk.
 - 2.3.3 Risk Management Committees and their effectiveness
 - 2.3.4 Overall audit opinion on Operational risk management.

3. INTERNAL CONTROL SYSTEMS

Opinion on the following areas:

- 3.1 Effectiveness of the Audit committee
- 3.2 Effectiveness of the Internal Audit Function
- 3.3 Rectification of the deficiencies identified in the previous internal and external audit reports
- 3.4 Adequacy of the controls in Credit operations
- 3.5 Adequacy of the controls in Treasury operations
- 3.6 Adequacy of the controls in Branch operations
- 3.7 Adequacy of control over Nostro Bank Operations
- 3.8 Adequacy of the controls in procedures related to expenditure
- 3.9 Adequacy of the control over fixed assets
- 3.10 Adequacy of the Management Information System (MIS)
- 3.11 Adequacy of controls over e-banking and Card Operations
- 3.12 Adequacy of controls in Information Technology and related support functions.
- 3.13 Effectiveness of the Inter-branch and agency Reconciliation function
- 3.14 Adequacy of controls to prevent and/or minimize Fraud and forgeries
- 3.15 Instances of Fraud and Forgery in the review period

3.16 Existence, adequacy & effectiveness of system audit

3.17 Other Control Issues, if any

3.18 Auditors overall assessment of the internal control system

4. COMPLIANCE WITH APPLICABLE RULES AND REGULATIONS

Prevailing Statute, Act, Directive and Regulation, at minimum, in the following areas

4.1 Nepal Rastra Bank Act 2058

State whether the conditions as stipulated in Section 86 of Nepal Rastra Bank Act 2058 prevails, if yes please specify.

4.2 Bank and Financial Institution Act 2073

4.2.1 Whether fees and benefits of Chairman and board members are as specified in AOA/MOA

4.2.2 Appointment, qualification and benefits of the chief executive

4.2.3 Profit Appropriation to General Reserve

4.2.4 Appropriation to Exchange Fluctuation Reserve

4.2.5 Distribution of Dividend

4.2.6 Whether the activities are within the scope as defined by BAFIA?

4.2.7 Whether prohibited activities are being pursued?

4.2.8 Control & notification of dormant deposit accounts and unclaimed dividend

4.3 Foreign Exchange Rules and Regulations

4.3.1 Whether payments of goods imported and service import are made as per circulars.

4.3.2 Whether deposit accounts of foreign currency are opened and operated as per circulars.

4.3.3 Whether card transactions are done as per circulars.

4.3.4 Whether foreign exchange transactions are properly recorded and reported in a timely manner.

4.3.5 Whether investment in foreign currency are made as per standard approved by the Board of Directors.

4.3.6 Whether payments of exports are received and reported timely as per circulars.

4.3.7 Whether transactions of Indian currency are made as per circulars.

4.4 Minimum Capital fund (Directive No. 1)

4.4.1 Computation of Core Capital, Supplementary Capital and Capital Fund

4.4.2 Computation of Risk Weighted Assets

4.4.3 Comment on the Capital Plan

4.4.4 Overall opinion on capital adequacy

4.5 Loan Classification and Loan Loss Provisioning (Directive No.2)

4.5.1 Comment on the Assets Quality and Classification

4.5.2 Adequacy of Loan Loss Provisions

4.5.3 Whether the rescheduling/restructuring comply with the provisions of the directive

4.5.4 Loan Loss Provisions in case of restructuring and rescheduling of loans

4.5.5 Loan Classification and loan loss provision in respect of force loans

4.5.6 Loan Classification and loan loss provision in respect of loan against personal/corporate guarantees

4.5.7 Whether the adjustment and Write back of loan loss provision comply with the provisions of the directive

4.5.8 Overall opinion on Loan classification & provisioning

4.6 Single Obligor Limit & Sectoral Credit Limit (Directive No.3)

4.6.1 Bank's procedures to identify a group of related borrowers

4.6.2 Comment on the Facilities in excess of Single Obligor Limits, if any

4.6.3 Loan Loss Provision in case of borrowers availing facilities in excess of the SOL

4.6.4 Review and ratification mechanisms for excessive exposures in respect of sectoral credit.

4.6.5 Comments on any exceptions on loan to real estate sector.

4.7 Accounting Policy & Format of the Financial Statement (Directive No.4)

4.7.1 Comment on the Consistency of the Accounting Policies and financial reporting framework.

4.7.2 Recognition of interest income from loans and advances

4.7.3 Reconciliation of Interest Receivable and Interest Suspense

4.7.4 Recognition of other interest, fees and commission and expenses.

4.7.5 Publication of annual accounts and periodical highlights

4.7.6 Non-compliance/deviations in accounting policies followed as compared to prescribed accounting policies by NRB/Nepal Accounting Standard

- 4.8 **Risk Minimization (Directive No 5)**
- 4.8.1 Mechanisms to minimize liquidity risk
 - 4.8.2 Use of GAP Analysis and other mechanisms to measure and manage interest rate risk
 - 4.8.3 Mechanisms to minimize foreign exchange risk
- 4.9 **Corporate Governance (Directive No.6)**
- 4.9.1 Formulation and implementation of required plans, policies and guidelines
 - 4.9.2 Code of conduct of Directors, Chief Executive and Employees
 - 4.9.3 Cases of conflict of interest of Directors, Chief Executive and Employees
 - 4.9.4 Mechanism to identify related parties promoters, directors or senior management.
 - 4.9.5 Lending to directors, chief executive, employees (except as per employee rules) and their related parties, if any
 - 4.9.6 Level of Corporate governance and compliance of directives related to corporate governance
- 4.10 **Implementation of Supervisory Findings (Directive No.7)**
- Auditor's finding on the status of compliance of directions given by NRB based on its onsite inspections and offsite supervision
- 4.11 **Investments & Subsidiary Company (Directive No.8)**
- 4.11.1 Investments in unlisted companies
 - 4.11.2 Investment in companies with financial interest
 - 4.11.3 Investment in shares of other bank/FIs
 - 4.11.4 Investments arising out of Underwriting Commitments
 - 4.11.5 Investment in shares and debentures exceeding the limits
 - 4.11.6 Review of the investment portfolio
 - 4.11.7 Adequacy of provisioning requirements
 - 4.11.8 Adequacy of investment adjustment fund requirements
 - 4.11.9 Compliance of directives of Investment in shares and other securities of subsidiary(ies).
 - 4.11.10 Adequacy of consolidation of transactions with the subsidiary(ies).
 - 4.11.11 Harmonized implementation of policies, procedures and systems of holding company in the subsidiary(ies).
 - 4.11.12 Transactions not based on competitive market price or unauthorized transactions or transactions not based on Arm's Length relation.
 - 4.11.13 Overall level of disclosure of Related Party Transactions in the periodic financial returns.
- 4.12 **Reporting Requirements (directive No.9)**
- Comment upon the reliability of mechanism used for NRB reporting and the accuracy of such returns
- 4.13 **Sale or Transfer of Promoters Share (Directive No. 10)**
- 4.13.1 Sale or transfer against the statutory requirements
 - 4.13.2 Sale or pledge of promoter shares, during the lock-in period
 - 4.13.3 Where the promoter of the Bank is an entity, unauthorized transfer of ownership of such entity
 - 4.13.4 Where the promoter of the Bank is an entity, the availability of audited financial statement of such entity for verification
- 4.14 **Consortium Financing (Directive No.11)**
- 4.14.1 Formation and dissolution of consortium
 - 4.14.2 Fulfillment of the specified duties of lead bank/member bank, where applicable.
 - 4.14.3 Frequency of consortium meetings where it is lead bank/FI
 - 4.14.4 Adherence to the spirits of consortium
- 4.15 **Credit Information and Blacklisting (Directive No.12)**
- 4.15.1 Periodic Submission of information to CIC
 - 4.15.2 Mechanism to obtain required information from borrowers
 - 4.15.3 Credit Information at the time of sanction/renewal/restructuring/rescheduling of facilities
 - 4.15.4 Recommending defaulted borrower to the CIC for blacklisting
 - 4.15.5 Lending to individual/firm/company included in the blacklist
- 4.16 **Cash Reserve/Statutory Liquidity Requirement (Directive No. 13)**
- 4.16.1 Comment on any exceptions on the maintenance of CRR as stipulated by the directive
 - 4.16.2 Comment on any exceptions on the maintenance of SLR as stipulated by the directive
- 4.17 **New Branch/Office Operation (Directive No. 14)**
- 4.17.1 Unauthorized branches/offices/extension counters/remittance counters
 - 4.17.2 Unauthorized transactions

- 4.18 Interest Rates (Directive No. 15)
 - 4.18.1 Interest rate determination procedures
 - 4.18.2 Mechanism to determine cost of fund, yield on earning assets and interest spread
 - 4.18.3 Publication of interest rates
- 4.19 Mobilization of Financial Resources (Directive No. 16)
 - 4.19.1 Concentration of deposits
 - 4.19.2 Resource mobilization beyond the limit
 - 4.19.3 Issuance of debenture and other debt instruments
- 4.20 Deprived Sector Lending (Directive No.17)
 - 4.20.1 Comment on the exceptions observed in the deprived sector lending
 - 4.20.2 Whether the loans classified as deprived sector lending meet the stipulated pre-requisite conditions
 - 4.20.3 Monitoring mechanism for utilization of deprived sector lending on a half yearly basis
- 4.21 Merger, Acquisition and Upgradation (Directive No.18)
 - 4.21.1 Fulfillment of the specified requirements for upgradation by the financial institution, where applicable
 - 4.21.2 Whether the minimum capital, capital structure meet the stipulated pre-requisite conditions for merger and/or acquisition, where applicable
 - 4.21.3 Trading status of stocks in the stock exchange
 - 4.21.4 Compliance of regulatory provisions on the Merger, Acquisition and Upgradation including Fit & Proper Test mentioned in BAFIA, 2073 NRB Act, 2058 and Unified Directives
 - 4.21.5 Overall opinion on Merger, Acquisition and Upgradation
- 4.22 AML/CFT (Directive No.19)
 - 4.22.1 AML/CFT policies, procedures and practices formulated and followed
 - 4.22.2 Adequacy of mechanism, procedures and documents for customer due diligence
 - 4.22.3 Adequacy of risk based customer classification and monitoring
 - 4.22.4 Mechanism, procedures and documents for customer due diligence
 - 4.22.5 Protection of information and documents, including electronic data, of the customer till the period stipulated in the Act and regulations
 - 4.22.6 Adequacy of filing and reporting of threshold transactions to Financial Information Unit (FIU)
 - 4.22.7 Adequacy of filing and reporting of the suspected cases to the internal management and concerned supervisory authorities. Cases of reporting of money laundering and suspected financing to terrorism to FIU
- 4.24 E-banking Directives (Directive issued by Payment Systems Department)
 - 4.24.1 E-banking policies and procedures formulated and followed
 - 4.24.2 Adequacy of security maintained in the e-banking trasactions
 - 4.24.3 Adequacy of conditions on bilateral agreement with agents and third party
- 4.25 Miscellaneous Directives (Directive No.21)
 - 4.25.1 Whether insurance agency service offered to its clients
 - 4.25.2 Authenticity of computer software used
 - 4.25.3 Preparation of documents in the devnagari script of Nepali language as stipulated in the directives
 - 4.25.4 Adequacy of security maintained in SWIFT transaction
 - 4.25.5 Compliance of taxation, including TDS, and mandatory provisions made by fiscal policy of Government of Nepal
 - 4.25.6 Safe Deposit Vault, Locker Service availed
 - 4.25.7 Compliance of regulations and laws with respect to Auction
 - 4.25.8 Technical Service Agreement, TSA reached, where applicable
 - 4.25.9 Adequacy of policies, procedures and mechanism of transactions on derivative products, where applicable
 - 4.25.10 Use of Refinancing Facilities availed by the NRB made as per the agreement
- 4.26 Transparency and level of economy in the capital and operating expenditures.Whether Financial Administration Bye-laws is adhered to while incurring such expenditures
- 4.27 Compliance with internal rules, regulations and guidelines
Comment on the overall state of compliance with the internal rules, regulations and guidelines
- 4.28 Overall compliance of laws, regulations, circulars, directives and guidelines
Comment on the overall state of compliance with the laws, regulations, circulars, directives & guidelines

5. OTHERS

- 5.1 Whether guarantees, all other contingent liabilities and off balance sheet exposures are properly recorded and disclosed
- 5.2 Whether banks have entered into any contracts with related parties including the promoters, directors, shareholders holding more than 1% and their undivided family
- 5.3 Compliance of pre-requisite conditions for Purchase of fixed assets
- 5.4 **Compliance of regulatory relaxations issued to curb the impact of Covid-19 pandemic in financial system (including reduction/discount on interest rates)**
- 5.5 Any comments or issues, which the auditor feels appropriate to be communicated to the supervisor and is not covered by the above

6. CONCLUSION

- 6.1 Type of Audit opinion expressed in the final audit Report
 - 6.1.1 Unqualified
 - 6.1.2 Qualified
 - 6.1.3 Adverse
 - 6.1.4 Disclaimer
- 6.2 Main reason for the qualified, adverse or disclaimer opinion on the financial statement produced, where applicable.
- 6.3 Areas of operation where it is exposed to excessive risk
- 6.4 The risk areas where bank/FI has not been able to properly address these risks
- 6.4 Comment on the Major Problems faced by the Bank/FI
- 6.5 Overall opinion of the auditor on the operation and financial standing of the Bank/FI